

IOANNIS VVIERI

DE PRAE-
STIGIIS DAEMO-
num, & incantationibus ac ue-
nificiis Libri sex, postrema
editione sexta aucti &
recogniti.

ACCESSIT
LIBER APOLOGE-
TICVS,
ET
PSEVDOMONARCHIA
DAEMONVM.

Cum Rerum ac uerborum copioso
INDICE.

Cum Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum gratia
& priuilegio,

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1583.

VINCE

TE IPSVM.

EFFIGIES IOANNIS WIERI ANNO
ÆTATIS LX. SALVTIS M.D.LXXVI.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Βιῆρον ἰατρόν
Γ. Φαλκεπυργίῳ.

Ἦσα βίη ὁ Βιῆρ ἔφυ μέγας, ἦσα γὰρ αὐτὸς
ἰήτη νοστροῖς κ' ἀετιμέεσσι Φέρη,
Φάρμακα δ' εἰς νοστροῖς βιοτήσια τῆς υἱείης,
Ἦσα συμφορῶν Φάρμακα πᾶσι χόλη.
Εἰς τὴν αὐτὸν.

Σώμα ἄνδρ' αἰδρωμέε εἰ μὴ μόνον, ὡσπερ οἱ ἄλλοι,
Ἀλλὰ σὶ καὶ ψυχῆς οἰδ' αἰς ἀπεσθ' ἴλη.
Τένεκα καὶ πλεθρῆς τίσον παρ' Φερέσθη ἄλλωι,
Ὅσον τίς ψυχῆς σώμ' ἀμικηγέτρον.

ILLVSTRISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
D. Gulielmo Cluizæ, Iulizæ & Mont. Duci, Comiti Marchizæ ac Rauef-
burgi, Domino in Rauestein, &c. suo Domino Clementissimo, per-
petuam in Christo IESV felicitatem precatur

IOANNES VVIERVS
MEDICVS.

Nam pernicioſa uarietate fanaticarum & peſtilentium opinionũ, quibus hoc auro miſerè orbem con-
cutit Chriſtianum Satan, non minime eam momen-
ti eſſe ſentio, Princeps illuſtriſſime: quam idem ille
uelut perdiſtiſſimum ſeminariũ, mentibus hominum
inſeuit incantamentorum nomine. Etſi enim multi-
ſariam in religionis noſtræ controuerſijs, uel ob di-
uerſas ceremoniarum ritus, uel non aequè intellecta
Scriptura loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; ua-
rient, faces ſubdente antiquo ſerpente: non tamen
inde tam deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel imbibita, ipſius inſtin-
ctu, perſuaſione de eo mali genere, quod hominibus & beſtijs circa ueneni uel propi-
nationem uel applicationẽ, inferre creduntur quedam dementata anus, quas La-
mias uel Sagas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem diſceptationes hinc in-
de orientur diuerſa uel pro hominũ affectu, uel prout cuiſlibet ſua ſatis facere mens
uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tan-
tum ea ſapius non habebunt, ut aut animæ ſalutẽ aliquo attingant modo, aut etiam
amicitijs omnino turbent, uel diſſuant. At quàm execrabilem à Deo alienatio-
nem, quàm coniunctam cum demone neceſſitudinem, quanta inier proximos odia,
quàm rixoſas uicinarum factiones, quas ruſticorum ſimilitates, qua urbiũ diſſi-
dia, quàm frequentes infontium cades, parente tragædo diabolo, gignat ſæcundiſ-
ſima illa calamitatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non
inquam ueneficij) prodigioſa poteſtate, quotidiana docet experientia. Et quum
pauci ſint morbi, quorum cauſas ad Lamiarum opus non referat, peruerſe in reli-
gione Chriſtiana inſtitutum uulgus: uix alius hominum ordo comperitur, cui uni-
verſum hoc impietatis negotium penitus ſit notum, & iuſtior de hoc actionem in-
ſtituendi occaſio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita
turbantur animi, & aures raduntur, ut nihil in ijs aequè concrepet apud agrotos,
quàm mordax illa falſaq; innocentium multercularum de inſiſtico eiſdemodi ma-
lo criminatio. Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum expirantem
ſæctorem, cum paulatim ſana ex Dei uerbo inſtitutione prorſum interituram ſpes
eſſet, eam denuo grauiter moueri, ut contagionis uirus tam multo longius latiusq;
cum

Controuer-
ſiæ de reli-
gione.

Rom. 14.

Opinio de
Lamijs.

Cauſa ſcri-
bendi.

cum plurimorum pernicie, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, quàm hæcenus unquam, indies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcumq; obseruat occasione ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum intererat die noctuq; doctrina Euangelica machinis, ipsius propugnacula concutere, funditusq; euertere. Dum itaque ad grauem hanc impietatem silentio conuenient Theologi pleriq; omnes: dum opinionum falsitatem in morborum causis, eorumq; impijs curationibus tolerant Medici: dum sententias ex persuasionibus, longa annorum serie & prescriptione non tam ratione discussa, quàm præiudicio quodam citra contradictionem usurpata, hic pronunciant Iurisconsulti: dum denique neminem audiam, qui mortalium miserus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperuerit, aut saltem exitiali medendo uulnere manum admouerit: opera mihi precium facturus uidebar, si ego uelut $\kappa\omicron\lambda\omicron\iota\omicron\varsigma$ $\epsilon\iota$ $\tau\acute{\iota}\varsigma$ $\mu\acute{\epsilon}\omicron\tau\omicron\varsigma$, garritu saltem alijs ueternum excuterem: & arduam hanc rem, qua nostra religioni Christiana summa sit contumelia, alijs perscrutandi, discutiendiq;e, qualemcumq; anam fusiori oratione & quantulacumq; demonstratione subministrarem. Etsi non eram nescius, praua opinionis sine ratione pertinaciam, inexpiablem esse tincturam, & qua elui nequeat, ut scite à Galeno nostro scribitur, his uerbis: $\epsilon\iota\varsigma$ $\delta\epsilon$ $\epsilon\iota$ $\delta\epsilon$ $\mu\acute{\epsilon}\iota\sigma\alpha$ $\beta\alpha$ $\Phi\eta$ δ δ $\omega\sigma\tau\omicron\iota\omicron\varsigma$ $\omicron\upsilon\tau\omega\varsigma$, $\acute{\omega}\varsigma$ $\tau\omicron$ $\tau\acute{\epsilon}$ $\alpha\lambda\theta\omicron$ $\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\mu\acute{\epsilon}$ $\omega\theta\acute{\epsilon}\varsigma$ $\tau\acute{\alpha}$ $\mu\omicron\chi\theta\eta\rho\acute{\alpha}$ δ δ $\omicron\gamma\mu\alpha\tau\omicron$ ω α $\beta\omicron\varsigma$ ϵ $\gamma\acute{\alpha}$ ρ $\epsilon\iota\varsigma$ $\mu\epsilon\tau\alpha\pi\acute{\epsilon}\iota\tau\omega$ $\epsilon\delta\omega$ $\acute{\alpha}\omega\tau\iota\varsigma$ $\epsilon\iota$ $\tau\epsilon\rho\alpha\Phi\omicron\tau\alpha\varsigma$. Sic enim educatos, ad resipiscentiam aut ueritatis frugem non posse reduci arbitrat. Tam non facile est, nouam rem ad communem hominum mentem & assensum accommodare.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis mee conscius, quicquam præ alijs intelligere, aut posse, mihi temerè præsumam. Quàm sit mihi curta supellex, probè noui, & me certius nemo: atque hoc scio, quod nescio. Nemini hic præiudicatur. Accedunt quotidiana medicationes, & profectioes assidue, qua cerè ferias eiusmodi lucubrationibus sedulo donandas, mihi præripunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institutis, dum tuæ Cels. atq; eiusdem illustri generosæq; soboli ex officio inseruirem, huic potissimum studio uacauerim.

Complures igitur alios infinitis partibus longè meam hanc infantiam superare potuisse & posse etiamnum penitiorè ueritatis inquisitione, oratione luculentiorè, & demonstratione euidentiorè, magisq; neruosa, cum ob ingenij acumen, ac doctrinæ excellentiam, tum uerò maxime propter amplioris ocij accessionem, non modo libenter & ingenuè agnosco, sed quog; palàm libere profiteor. At interea ieiunio meo scriptio felicitia illa ingenia prouocatum iri sperare uolo, ut uel dicendo, me rectius erudiant, qui eiusmodi collationum solet esse fructus: uel tacendo meam hanc sententiam ab inuoluita religiose illo seculo opinione $\delta\iota\varsigma$ $\Delta\epsilon$ ω α σ ω ν dissonantem, comprobeni. Hac ratione reportasse me ex laboribus usuram satis uberem confidam: nec me præstita penitebit opere, si saniorè doctrina in ueritatis cognitionem reuocet, aut saltem in rara paucisq; audita opinione confirmet. Etenim ut naturam in profundo ueritatem penitus abstruxisse, rectissime docuit Democritus: ita eam uigilantius inquirere,

Praua opinio, inexpiable tinctura.

Veritas in profundo abstrusa.

inquirere, inuestigare & rimari decet. Id siquidem cum maiori aq̄itate coniunctum est: quam sententiã, quam temerè quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum autem huius commentationis nostræ parim est Theologicum, quo diaboli artes & studia, Sacrarum literarum testimonijs produntur: & quo ijs modo iustissimè obuiam iri possit, docetur. partim etiam Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus uana satana ludibria, & corrupta sagarum imaginatio: partim item Medicum, ubi secundum naturæ legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamij perperam hæctenus imputata, ori demonstratur. Partim id etiam Iurisprudentiã placita spectat, quum de magorum infamiam, Lamiarum & ueneficorum pœnis, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quàm hæctenus usurpatum est modo, differatur.

Argument.
operis.
Theologi-
cum.
Philosophi-
cum.
Medicum.

Iuridicum.

Historias autem inferni passim uarias, eo potissimum sine, quòd quum tam diuersa tamq̄, multifaria sæpenumerò in hoc satana negotio à multis referantur: ex nostrarum narrationum collatione, ἀναλογίᾳ & qualicunq̄, explicatione, citius in actionum prestigiarumq̄, demoniacarum, & rerum multijugarum cognitionem ac iudicium perueniri posse arbitratus sim.

Cur uariæ
inferantur
historiæ.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerè præfractaq̄, opinione, nimis proprio sisus cerebro, transiisse censerer, hæc mea & ἄλλοις plerisque doctissimis, etiam ex tuæ Celsi familia uiris, Theologis, Legum peritis, & collegijs excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq̄, proposui, ut horum censura uel starent, si ratione niterentur. uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Iam uerò si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Initoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, sæpe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto, affectu omni seiuncto, contulerit: sententiam profectò aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, actumq̄, agere, sanè labor minime. Pauca quidem in hanc rem dixit Vlricus Molitor, Sigismundi Bohemie regis consiliarius, in Dialogis de Lamij & Pitthonicis: nonnihil quoq̄, de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus: Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quæstiones quinq̄, Maximiliano Cesari proposuit: nostra quoq̄, lingua argumentũ hoc attigerunt quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Malleus ma-
leficarum.

Ceterum præter multas grauesq̄, causas, quæ ut tuæ Celsitud. hæc meas qualescunq̄ cogitationes consecrarem, me impulerunt, hæc quoq̄, induxit potissimum: quòd quum iã in uicesimum sextum annum tuæ Celsitud. à medicinis fuerim, ac diuersas sæpenumerò in tuæ Cels. aula audierim de Lamiarum iam denuo in amplissimis ditionibus tuis renatarum, potentia & incantamentis sententias: uix à nemine tamen certiozem, meã consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitus, me unquam hic cognouisse, atq̄, illam quam aliquoties à tuæ Celsitud. ore his

Sententia
ducis Cli-
uen. de Li-
mijis.

Veneficium.

Mores prin-
cipum plus
legibus ua-
lent.
Esherr.

Claud.

Kerll.

6
hausserim auribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uoluntate maligna, quacumq; dira imprecatione, aut intuitu malicioso nocere posse: sed uisitata per oculos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agitata, in mentem sibi inducere, quacumq; mala ab ipso satana illata, uel naturali occasione ex abstruso Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modus ad iruitam uocatur, & earum organa indagine circumspiciore obseruantur, luce clarius mox omnium oculis patet rei ad uariā & falsitas. Veneficium solummodo à Φαρμακότητος uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illiso, noxie fieri in hominum & animantium interuentionem, doctē, prudenter & piē concedit tua Celsitudo. Hinc sit, quod non multorum more, pœnam delusis aniculis statim seuerē infligi iubeat: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactē inquiri. post si de ea indubitanter constet, legum præscripto satisfieri, à Deo ad hoc constituta tua Celsitud. uelut. Hoc profectō accedit merito ad reliquas præclarissimas & innumeratas animi ingenij, dotes, quibus ita quotidie quam nactus es Spartam (ueritā τὸ ἀποφθέρμα à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq;. ut & tuorum & uicinarum omnium oculos in te conuertas. Nihil hic præter institutum dicam, de non uulgari tua pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius inclementiam expectandam, quàm fauorem, uererer. Sit autem hoc unum, quod neg. solem exorientem unquam uideas, neg. uesperī te lecto componas, quin ardentē prius fuis ad Deum precibus, à sacra lectione te totum, & omnes tua Cels. subiectos, ipsius patrocinio fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu, quo unico nomine non modo tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed et tui ordinis illustrissimis, eisdemq; potentissimis heroib; optimo præluces iure: ut ebriam tuam Cels. uidiſſe neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis Asſueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerē cauetur. Sed tamen non sic inslectere sensus Humanos edicta ualent, quàm uita regentis. Quo fit etiam, ut nemo te presente non solum deicere, uerum etiam turare audeat. Consilius est enim unusquisq;, quàm Celsitud. tua odio plusquā Vatiniāno prosequatur omnes, qui assiduis suis deteriorationibus tremendum Dei nomen prophanare non erubescunt: qua blasphemia omnes propemodum horribiliter concrepare aulas, est quod Christiana religionis homines merito doleant, lugeantq;, plagis hinc enatis palam uisus. Taceo continuos in quorumcumq; libellorum supplicum, & aliorum scriptorum quotidie affluentium lectione, maturaq;, responsione labores: quo uel unico incomparabili exemplo, uerē paternum affectum erga commissum tua tutela subditorum gregem, quis non exosculetur? quibus ut nec contemptum hic Karlorum nomen, in aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Celsitud. obiectum fuisse, quis audiuit, ita sapenmerō eos blandissimo filiorum nomine dignaris: nec quicquam usque adeo tua Celsitud. studio curaq;, esse norunt omnes, quàm tuam reipublicam in summa tranquillitate perpetuo conseruare: id quod cum raris, imò diuina prudentia proximis aliquot annis turbulentissimis, undequaq; bellico strepitu

circum

circum maximas tue Celsitudines fauente, nec tamen eas concultente, testatus es. Nec postremam meretur laudem, quinimo apud omnem posteritatem propagandam, quod uelut doctorem Mecenas, singularem facias interdam ingeniorum delectum in ijs, quos ad exteras regiones & praclaras in quacumq; facultate Academiae tuis impensis ablegari, ali, studiorumq; curriculum feliciter perficere uolueris, quo aliquando tua Cels. & reipublica decori usuiq; esse queant: ut ea ratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuiq; uiris, illustrem illum tua Cels. comitatum esse ornatum, ad reliqua celeberrima tuae aulae ornamenta, non immerito referri debeat. Minus tamen id mirum uideri debet, quod ipse doctus, eruditus semper eo profectus studio, ut quibuscumq; honorarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam pellicere acciretq; familiam, iam inde a quo princeps es, non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factum est, quod hic in uenerando ordinis Senatorij consessu, primo sit dignata loco tua Celsitudinis doctrina multijuga, nec uulgari prudentia, rerumq; uariarum usu & eximij animi corporisq; dotibus clarissimum, D. Henricum Barzium cognomine Olislegerum, Ll. Doctorem & Cancellarium Cliensem uigilantissimum, patriq; amantissimum. At prorsus calamo hic imperasse praestat, quam leuiter oratione ieiuna uerè heroicis tua Cels. uirtutes omnem omnium laudem post se relinquentes attigisse: quas non aliorum relatu cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in lucidissimo speculo quotidie contueor. Tali itaq; ac tanto Principe patrocinium non denegante, mordaces uisilitigatorum insolescentium dentes haud difficulter uicturum me confido: praeserim cum à meis partibus in procinctu stare in uictam ueritatem non dubitem. Precor Deum opt. max. patrem Domini nostri IESU CHRISTI, ut quod pro sua bonitate immensa in tua Celsitud. feliciter cepit, maiore sui Spiritus accessione uberrime auget, ad nominis sui gloriam, Celsitud. tuae salutem, & florentissimarum ditiorum tuarum felicitatem.

8
P R A E F A T I O D E T O T I V S O P E -
R I S A R G U M E N T O .

REM profectò arduam, & omnino tenuitatis meæ vires exuperantem aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, laruis & mundi dominis in theatrum prodire, luctarique audeam: quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cuniculos, occultosq; elabendi recessus, quibus ob essentia subtilitatem, motus celeritatem, uitæ longissimæ usum, & uoluntatis peruersitatem, longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunq; eos ad orationibus, defraudatum te esse palàm uideas. Quanquam uera hæc esse nō inficiar: in alia tamè enutritus schola, atq; ab alijs institutus præceptoribus, quàm Plato ethnicus apud supersticiosos suos Aegyptios & uates Memphidicos, uel Proclus apud suum Marcum, dæmonum clientem: ex D. Pauli, uasis electi, & pugilis aduersus spirituales astutias in celestibus intuesti consilio, manibus indubitata fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris celi & terræ, omniumque quæ in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine horum spirituum genua fluctuntur, ipsiq; dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tentaturus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum rectoribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo illi hætenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas, ut quò se conuertere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpantibus, ignorarint quamplurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qualicunq; filo, explicandi demonstrarem uiam multò aliam, quàm hætenus obseruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uerò obscuritatem gigneret orationis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi rectè instituta rerum æconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

Actor. 9.

Philip. 2.

Ephes. 6.

Oscatio operis.

*ARGVM.
libri Primi.*

Cæterùm quum uniuersum id negotium sit dæmonum præstigijs ac dolo implicatum, ut ad eorum quæ in reliquis dicuntur libris, intelligentiam sterneretur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius conatus, perniciosiq; progressus ab Eua in rerum primordijs, ad hæc usque tempora, quæ item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodque limites illi à Deo præfigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

SECVN-

DI.

Magi infamei.

TERTII.

Lamia.

Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostensurus: ad magos infames, dæmonum operè, à quascunq; præstigijs oculis nostris destinato studio multifariam obijcientes, diuinationumque uarijs laruis alios deludentes, & medicinæ sacra suis imposturis satanicis fœdè conspurcantes, progredior: quos etiam Tertio libro à Lamijs segrego, ut quæ sexu inconstantes, fideiq; lubricæ, & ætate non satis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxia: qui in illarum uim imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quascunq; formas ipsis inducit, ea dexteritate concitatis in hunc dolum humoribus & spiritibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut queant fateri, quàm rerum à dæmone ex Dei abstracta uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijs uel inuectarum, siue designatarum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ ductu, se effecrices esse: quemadmodum mentem quoq; lædi, multifarijsq; imbui imaginibus, sæpe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uitariæ, spectamus.

ſpectamus. Nullos quoq; libros eas habere, nullos exorcifmos, characteres, aut familia monſtra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læſam à dæmone mœtem, aut corruptam imaginationem: unde & à Magis illis infamibus non parum diſſerre, omnibus erit perſpicuum. Hinamq; uiri ſunt sæpe docti & cordati, ſed curioſi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant demoniacam, qua ſaltem præſtigias & rerum ludibria, præter naturalem morem oſtentant: illæ uerò ut plurimum fœminæ, eademq; uetulæ, & mente titubantes, domiq; latent: in quarum, uti organorum convenientiũ, phantaſiam propè torpidã, uelut ſedem ſuis ſtudijs accommodatã, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema deſperatione, ut ſpiritus eſt, illa bitur: nec tam præſtigij deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea ſint, ſe perpetrãſſe, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæc fuere alieniſſimæ & proſus inſontes. Haſ itidem à ueneficis, quos *φαρμακείας* Græci dicunt, ſeparo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi halitu feriat collocato, homines uel beſtias lædūt. Sic plurimum intereſſe inter prophanos magos, lamias & ueneficos intelligitur: de quibus tamen, uelut iſdem hæc tenus conſuſe actum, diſputatum, & pronunciatum eſt.

*Venefici.
φάρμα-
κείας*

Ut autem hæc innotefcerent clarius, Quarto libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonſtrans eos à dæmonibus exerceri, uel obſeſſos eſſe, ex occulta Dei permiſſione, citra ullam ullius Lamiaë aut hominis alterius cooperationem.

QUARTI.

Hinc iuſto ordine, libro Quinto, ad eorum qui eiufmodi maleficio collif creduntur, curacionẽ, inſinitis partibus aliam quàm huicq; obſeruata ſit, me confero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in ſui regni conſpirationem efficitæ, per uetitas cõiurationes, characteres, ligaturas, periaptã uel appenam, annulos, ſigilla, imagines, & ſimiles umbrarum furias, ſacroſanctæ Scripturæ auctoritate & rationum pondere conuincuntur, explo dunturq;: ut ab ijs fœcibus, uelut expurgato Angiæ ſtabulo, liberatæ mentes, in quacunq; afflictione ad ordinatã à Deo remedia poſthac cõfugiant, puris manibus in cœlum ſublatis, ac medicinæ ſacra in hoc negotio incorruptius conſcientia ſynceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius inſtituti mei laboris ſcopus.

QUINTI.

In hac tamen graui meditatione aliquandiu ſuprà quàm dici poteſt occupatus, tantumq; nõ (nouit ille quem nihil latet) excruciatuſ, quòd uetulas illas de mentatas, à dæmone illuſas: Lamias uulgò dictas, quæ nihil flagitij ſingularis cõmiſiſſent (non enim loquor de ueneficis) tam atrociter, ſine ulla commiferatione multis in locis in caliginoſos ſqualidoſq; carceres, horrida umbrarum hoſpitiã & dæmoniorum domicilia inconfideratius præcipitari, inde in carniſcinam truculentius rapi, ac demùm flammis deuorandas temere obijci uiderem: propriæq; amentium animalium conſeſſioni ſtari, nec ſatis inter Lamias & ueneficas diſcerni: & Magos ſacrilegos, in lege ueteri mulctatos grauiter, iam impunius, imò cum laude apud pleroſque uerſari: non potui non inquam argumenti ratione, conſcientiæ impuſſu actus, meam hac de re ſententiam qualemcunq;e, quinque ijs libris adiungere: Sextoq; libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixus, ſentiam de punitione Magorum infamium, à CHRIS-
TI ueritate rempubl. cum Simone & Elima auertentiũ, eamq; ſedatam turbantium: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo ſeducas, uelut melan

SEXTI.

Alloro,

Flavii. cholia agitata, uix autem hæreticas (eæ enim mente illæsa, sed præfracta constant) postremò etiam, quid de ueneticorum supplicio statuendum existimem, subiunxi: ubi locum habere uidetur promulgatum ex Dei uoluntate Mosis editum, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatù in uaria illa Hebraicarum uocum significatione, *φαρμάκον δ' ἀποβήσεται*, Veneficos (uel ut Hebræi habent, ueneficas) non finetis superuiuere. Ad uenena usurpantes legem hanc quoq; refert Iosephus Iudæus.

Contra ueneficas edictum Mosis. Exod. 22. Lib. 4. cap. 8. antiq. Iuda.

Nec sibi hic leges à me arrogantius præscribi crimentur Magistratus, aut legum periti. hoc enim meum fuisse institutum minimè, testor Deum: sed ex commiseratione meditationem meam solummodò alijs cordatoribus & pijs uiris, nec non ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconsideratius multis seculis imbibitæ affectu defendendæ studiosis, excutiendam sereno mentis oculo, summi se offero. Qui operæ precium me præstitisse agnoscent, in genium hanc libertatem bene interpretentur: qui secus censebunt, ignoscant bene uolenti. Interim mea qualiacunq; argumenta, quibus roto hoc opere nitor, *αὐτῶν μάταιον* conferri cupio, dum in consilium uocantur Speculator & Iohann. Andr. titulo de Sortilegijs: aut Summistæ. Hostiens. Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs: Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Iohan. Andr. de sortil. in antiquis: Alb. conf. 55. 1. uolum. incip. Casus talis, per Oldrad. consilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus. s. de hæretic. initijs: Alber. de Rosatis in Dictionario, super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vitalin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Criminalium: aut Matth. de Afflic. in constitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis parte tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam 2. Lib. Syluestri Prieratis de Strigomagis: seu Bonauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamenti sua scripta munierit quilibet author, horum librorum collatione manifestius intelliget æquus Lector.

Porrò de re ipsa & materia, quoniã ad ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ *CHRISTIANÆ* quietem, ac proximi utilitatem spectat, non est quodd multas agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantumlibet inelegantem sit sortita artificem, satis tam è ipsa per se, omnium oculis sese queat & debeat commendare: præsertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ hæctenus uel ut incognitæ, uel ut obscuræ latebère. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci, Proba quidem materia, si probum nacta fuerit artificem, non ignoro: at cuilibet liberum permitto de artificis opere statuere, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel nasuti Mommi, aut perpicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram de precor, si merear: ita nec auram popularem, aliã uel laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum relam. Dies erit, quando unicuiq; à Domino laus sua accedet: dum modò illius accrescat gloria,

& satanæ tyrannis imminuatur, abundè satis erit

factum meis uotis,

11

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS ORBIS CHRISTIA-
ni Cæsarem, Reges serenissimos, Principes & Duces illustrissimos, Comites
generosos, & quoscunque ullum magistratum gerentes,
tam seculares quàm ecclesiasticos, Li-
bellus supplex.

INVICTISSIMÆ Imperator, Reges & uiri principes, quibus ordine legiti-
mo, rationibus grauissimis gladium ad coercendam merito supplicio maleficorum
effrenem inobedientiam: ad eos uerò qui se rectis politiæ legibus inculpate submit-
tunt, uigilanter defendendos; eoq; nomine tranquillitatem reipublicæ rite constitu-
tæ sedulo conseruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominantium: uo-
bis demissa oratione hunc supplicem libellum cum omni subiectione reuerenter offero, ex cordis pe-
netralibus orans, obsecrans & obtestans quàm humillimè, ut concedere non dedignemini in illis dæ-
monum præstigijs, quibus à rerum primordijs tam densas hominum oculis offudit tenebras ille pri-
mus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente mundo demum idem ille ueterator mille arti-
fex in deliris stupidisq; quibusdam mulierculis fabricatus est in Christiana Europa seorsissimam la-
bem, hominum errorem crassissimum, cædem infontium frequentissimam, & uulnus conscientiarum
magistratus haud profecto leue: concedere inquam clementer, mihi minimo obsequentijs, ue-
stro clienti, tempus apud uos proponendi his sex libris meam qualemcunq; sententiam. Quæ si su-
premi ordinis uestri punctum non tulerit, eam uti merito exhibendam explodendamq; ut quàm
ocysimè, ita & libentissimè palmotia suppressere non grauabor, rationibus argumentisq; neruosis
ribus conuictus. Sin uerò auctoritatis uestre calculo ea confirmabitur, opere præcæcum me fecisse, in
animum inducam: non minori denuò supplicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semota ue-
tustatis religione, & opinionis tot seculis imbibitæ affectu posito: si quando in uestri Imperij regnis,
prouincijs & dittonibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronuncianti de causis illis dia-
bolicis, & potissimam de Lamiarum negotio hæcenus tam multisarijs tricus inuolutò. Hoc modo se-
reniore mentis oculo huiusmodi demonum ludibria discretum iri, omnesq; uerè Christianos non tan-
tam eorum esse potentia cognituros, ut dubito minimè: sic quoq; minus innoxij sanguinis, quem au-
ditissimè sicut ille ab initio homicida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragædiarum auctor
inuidet summopere, compages luxabuntur: & conscientie rariore pungentur acu-
leo: satana item imperium indies magis ac magis collabascet, atq;
Christi regnum longius latiusq;
propagabitur.

IOANNES EVVICH DOCTOR
Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, uiresq; dolosq;
Qui uelut in media luce uidere cupis:
Qui quæ carminibus fit uis, & quanta nocendi,
Si desint sacris philtra parata modis:
Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
Nosse cupis, quaq; hos arte leuare queas:
Tandem quæ poena infandæ legitima scetæ,
In fonti ut parcas, constituenda fiet:
Hunc lege, quem Ianus Vuirus condidit arte,
Iudicio, & magna sedulitate, librum.
Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
Viue etiam æternos, Author, sceliciter annos,
Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS L.L.
Licentiatus ad Lectorem.

Cùm Deus immensi spaciota uolumina cœli
Conderet, & medio suspenderet æthere terras,
Ornaretq; polum stellis, atq; æthera nimbis:
Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
Corpora, qui tenues serrent sua iussa per auras,
Quiq; procul curis agerent terrestribus æuum.
Horum de numero genitor iustissimus unum,
Sic meritum, Stygias cœlo detruisit ad undas:
Illic & manibus & dura compe de uinctus,
Ad scelerum poenas sedet, æternumq; sedebit,
Tristia commissæ persoluens crimina culpæ.
Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
Nocte dieq; struat miseris, quæ reuicta tendat,
Quid uic potis, si forte tibi cognoscere cura est,
Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta VIERI:
Hinc optata feres, hinc te tua uota docebis.
Insper & magicis quæ sit fiducia rebus
Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
Quæ uic ueneficij presso medicaberis arte,
Quam uic satis dignam pendent sub iudice poenam
Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.
Sed tibi cur tantos memorande VIERE labores
Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.
Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
Publica nunc curat, præclarâq; pectora uulgò
Suspicit, & meritis rebus persoluit honores?
Tu tamen hoc sepsam nimium solabere mentem,
Quòd tua non nullo moritura est tempore fama.

EIVSDEM ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΒΗΡΟΥ

ᾠδὴ μαγείας ὀκτάετηρον.

Δάμονά τόν στυγερὸν τὸν ἀτάδαλα μηχανάοντα,
 Τὸ δῖνος ἠδὲ βίβω μεγάλην, ἢ ἐπίλοπον ἦθος,
 Στρήγγα τε νυκτινῶν, ἢ ψόδα παρὰ γούτων,
 Οὐ μόνον ἐν τύτων ἰδίᾳς περιλημμοῦ βιβλῶν,
 Ἀλλὰ ἢ ὡς μέλλας τὸ γουτικὸν ἄλλος ἀλλάκειν
 Ἄνρι, τὸν φίλτροις χεῦς φαρμακείας δάμασον,
 Τῆς δὲ τελευταίου τίσις ἔσεται, ὧ δια πολλῶν
 Ἐλλαχρὸν ὄχος ἐν ξυμπῆσι βρετοῖσι βίβρος.

IN IOHAN. VVIERV M ILLV-
 STRISS. CLIVORVM DV-
 cis Archiatrum.

E' CAR. VTENHOVII F. AL-
 lusionum Lib. 1.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE uidetur
 ERRO uagus caelo, doctæ VVIERE mihi,
 Qui Paracelsiste latitans sub nomine sectæ
 Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
 Ni quod ABERRANTES recto de tramite, rectam
 (Ceu Paracelsistas) cogis inire uiam.
 Nam neq; cognomen tibi DEVIVS indidit ERROR,
 Quem neq; transfuersum DEVIVS ERROR agit.
 Non VIA tartarei quæ fert Acherontis ad undas
 LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
 Fit VIA VI quæ nos supera ad conuexa polorum
 Ducit, ex accliu surgit in astra VIA.
 Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beate,
 VI' QVE tibi caelo sterne VVIERE VIAM.
 Sic fueris Lætia VITAE' QVE VIA' QVE CVPIDQ;
 Argolicaq; BIOY uoce VVIERSVS ΕΓΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἄτοφ μασίωρ ἠδὲ χαρίτωρ, ὁ-ΒΙΟΣ.

14
A V T H O R E S I N H O C
Opere citati.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>Abdias Bab. episc. Abenezra. Accursius. Aelianus. Aelius Spartianus. Actius. Aeneas Syluius. Henr. Corn. Agrippa. Aias. Albertus de Rosat. Albertus Mag. Teutonicus. Alchmidus Arabs. Alciatus. Alcinus. Alexander I. Alexander ab Alexan. Alexander Benedictus. Alexander Trallianus. Almansor. Aloysius Cadampsius. Amatus Lusitanus. Ambrosius. Andreas Masius. Andreas Theuet Angoul. hist. Andreas Vesalius. Angelonius. Angelus Politianus. Anselmus Parmensis. Antiphon. Antonius Beniuenius. Apollonides. Apollonius Molon. Apollonius Tyaneus. Appion Grammaticus. Apuleius. Archelaus. Aristophanes. Aristoteles. Arnoldus de Villa noua. Artemon. Artephius. Athanasius. Athenens.</p>	<p>Athenagoras. Auerroboes. Augerius Ferrerius. Augustinus. Augustinus Steuchus Bugub. episc. Kisan. Auicenna. Azaraius.</p> <p style="text-align: center;">B.</p> <p>Baldus. Bartolus. Bartholomeus Anglicus. Bartholomeus Pisanus. Basilius Magnus. Bastianus Landus. Benno Cardmalis. Bernardus. Berno. Berosus. Boccatius. Boetius. Bonauentura. Bonifacius de Vital.</p> <p style="text-align: center;">C.</p> <p>Cesar Constantinus. Iul. Caesar Scaliger. Hier. Cardanus. Carolus Bouillus. Carpocrates. Caspar Peucerus. Cassianus. Cassiodorus. M. Cato. Celsus. Chrysippus. Chrysostomus. Cicchus Asculus Florent. Cicero. Cyprianus. Cyrillus. Claudianus. Clemens author libri. Recogn. Beat. Clemens de Constant. A- postol.</p>	<p>Cleopatra. Coelius. Columella. Constant. Imperat. Cornelius Nepos. Costaben Luca Hebr.</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p>Damasценus. Damon. Dauid Kimbi. Decretalia. Democritus Abderites. Diodorus Siculus. Dion Nicæus. Dionysius. Dioscorides. Duris.</p> <p style="text-align: center;">E.</p> <p>Eduardus. Empedocles. Epiphanius. Erasmus. Eucherius. Eurycles. Euripides. Eusebius. Eustachius.</p> <p style="text-align: center;">F.</p> <p>Gabr. Fallopius. Ferdinandus Corthe sinus. Ioan. Fernellius. S. Fontanus. Franciscus Morand. Fulgentius Placiades. Fulgosus. C. Furius Cresinus.</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p>Galenus. Garcias ab Horto. Gaudentius Merula. Gaufridus Anusiod. Gellius. Georgius Agricola. Georgius Pictorius.</p>
--	---	--

Georgius Sabinus.
 Gerson.
 Gesnerus.
 Gyraldus.
 Gijfelbertus.
 Gordonius.
 Gotfridus Reinerius.
 Gratianus.
 Gregorius.
 Gregorius Nazianzenus.
 Grillandus.
 Grugna Stryac.
 Guilielmus Brabantinus hist.
 Guilielmus Malmes hist.
 Guilielmus Turnerus Angl.

H.

Harpocraton.
 Haymo.
 Hector Boethius hist.
 Helinandus.
 Heliodorus.
 Henricus Inslit.
 Helmoldus.
 Hermes.
 Hermogenes.
 Herodotus.
 Hesiodus.
 Hieronymus.
 Hilarius.
 Hildebertus.
 Hildegardis.
 Hippocrates.
 Hippol. Marfil.
 Homerus.
 Honorius.
 Horatius.
 Hugo Cluniacensis.
 Hugo de S. Victore.
 Hugo Eterianus.

I.

Iacobus de Chusa.
 Iacobus D. in Leichtenbureh.
 Iacobus Meyerus.
 Iacobus Ruffus.
 Iacobus Sprenger.
 Iamblichus.

Iason Pratenfis.
 Idiota.
 Igmarius Remensis archiepisc.
 Ioan. And.
 Ioan. Anglicus.
 Ioan. Baptista Porta.
 Ioan. Francis. Picus.
 Ioan. Franc. Ponziniubius Placentinus.
 Ioann. Genadius.
 Ioann. Gumterius Ander.
 Ioann. Herold.
 Ioann. Kentmannus.
 Ioann. Langius.
 Ioann. Leo African.
 Ioann. Nider.
 Ioann. Salisberienfis.
 Ioann. Sleidanus.
 Ioann. Vassens.
 Iodocus Dambouderius Erug.
 Iosephus.
 Irenaeus.
 Isidorus.
 Isogonus.
 Isychius.
 Iulianus Apostata.
 Iulianus philosophus.
 Iulius Caesar.
 Iulius Obsequens.
 Iustinus.
 Iuuenalis.

L.

Labeo.
 Lactantius.
 Lelius.
 Laertius.
 Leo.
 Leui Gersonis filius.
 Lilius Gregorius Gyrald.
 Lysimachus.
 Linus.
 Lucanus.
 Lucianus.
 Lucretius.
 Ludouicus Coelius Rhod.
 Ludouichus Milichius.

Ludouic. Roman. Patrit. hist.

M.

C. Manilius.
 Marcellus.
 Marcus heremita.
 Marcus Marius Fryschius.
 Martianus.
 Marsilius Ficinus.
 Martinus de Arles.
 Matthaeus Curtius.
 Matth. de Afflict.
 Matibiolus.
 D. Maximus.
 Maximus Tyrius.
 Melanchthon.
 Memphodorus.
 Menander.
 Mercurius Trismegistus.
 Mesue.
 Methodius.
 Moses Aegyptius.
 Moses Bar-cepha Syrus episc.

N.

Nauclerus.
 Nicolaus.
 Nicolaus Monardis.
 Nonius.

O.

Octavianus.
 Oenomaus.
 Olaus Magnus.
 Oldralus.
 Olympiodorus.
 Origenes.
 Ouidius.

P.

Pamphilus.
 Paulinus.
 Paulus Aegineta.
 Paulus Venetus.
 Pausanias.
 Petrus Aponensis de Ebano.
 Petrus Argelus.
 Petrus Alphonsus.
 Petrus Bellonius.
 Petrus Blesens.

Petrus Cantor.
 Petrus Cluniacensis.
 Petrus Damianus.
 Petrus Lombardus.
 Petrus Pomponatius.
 Petrus Pramonstratensis.
 Pherecydes.
 Philarchus.
 Philastrus.
 Philo.
 Philochorus.
 Philostratus.
 Picatrix Hispanus.
 Pythagoras.
 Platina.
 Plato.
 Plinius.
 Plinius Iunior.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Pontanus.
 Porphyrius.
 Possidonius.
 Primasius.
 Priscianus Philos.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper.
 Pselus.
 Q.
 Quintilianus.
 R.
 Rabanus.
 Rabi Ismael.
 Rabi Moses.

Rabi Simon.
 Radulphus.
 Raymundus.
 Remigius.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Ruffinus.
 Ruffus Ephesius.
 Rupertus.
 S.
 Saadias.
 Sabellicus.
 Salonius.
 Saxo Grammaticus.
 Saxonia Chronicon.
 Sedulius.
 Seneca.
 Serapion Afcalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Prior.
 Synestus.
 Smaragdus.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.

T.
 Tacitus.
 Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocritus.
 Theodoretus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophrast. Paracels.
 Theophylactus.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.
 V.
 Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vlricus Molitor.
 Volaterranus.
 Vopiscus.
 X.
 Xanthus.
 Xenocrates.
 Xiphilinus.
 Z.
 Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zoimus.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET POTENTIA, Liber I.

17
DE DIABOLI ORIGINE,
quando sit creatus, que eius essentia,
et de illius lapsu.
Cap. I.

ÆMONVM præstigias & incantamenta explicaturus, à primario eorū autore diabolo, huius artibus, studijs & potestate exordiar:

ut eo cognito, illiusq; authoritate ac existimatione perspecta, euidentius cunctas eius actiones unusquisq; dilucido metis oculo introspicere, & posthac minus impeditè penitusq; dijudicare queat.

Religionis autem Christianæ sacræ 20 amplexus doctrinam, si deiq; indubitata confessionem, quemadmodum Aristotelis & Peripateticorū, adeoq; Sadducæorum, non esse dæmones in rerum natura contendentium, placita prorsus rejicio: sic & Platonis cōmenticiam distinctionem omnino approbare, aut etiam Porphyrij, Pselii, Procli, Plotini & Iamblichii opinionibus subscribere nequeo, qui copiose quidē 30 de dæmonibus, uerū multa quæ non uidere aut cognouère, tanquam rei notæ historiam conscripserunt.

Omnipotentem itaque uniuersum architectum Deum, ante aspectabilis huius mundi opificium, in corpoream illam cœli machinam admirandis spirituum ordinibus in ministerium pulchre ornata condidisse, ex historia sancta Moſis, diuinæ Maieſtatis lega-

18
ti, atque fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutum esse Deum, perhibet Sacrorum literarū ueritas) firmiter credendum est.

Boni uerò hi spiritus erant omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, ἀσώματος: essentia sua diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo, quo ipse uellet & præscriberet modo: quibus & suam uicissim bonitatem in omni æternitate cōmunicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionemque æternæ & immotæ iustitiæ suæ illustres, tanquam radios de æterna sapientiæ suæ luce accensos indidit. Ac de angelorum quidem natura, præter alios, Nazianzenus scribit in Oratione εἰς τὸ ἀγίων βάνησιμα: unde uerò ἀγγέλους καὶ δαίμονας, idem etiam εἰς τὰ γινώσκια.

Sed ubi quidam, ob dotes quibus Damianum condecorati erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbitrio, & adeò insolescerent, ut sese tandem Deo cōferrent, non seruantes suam originem, 30 relinquentes suum domiciliū, ac peccantes: eos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero exclusit iratus Deus, repulit ac præcipites egit, uinculisque perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc illud Esaiæ uaticinium de superbissimi Babylonæ regis (quem Luciferum uates nuncupat) fastu & altissimo lapsu contorquent quamplurimi. Hic draco ille magnus, in terram proiec- tus

Angeli quid. Dionys. de Diuin. no. min.

Damianum origo. 2 Pet. 2. Iud. epist. Iob. 4. Luc. 10.

Esaiæ 14.

Peripat. negant dæmones.

Act. 23.

Fabule de dæmonibus.

Gen. 1.

Hebr. 1.

Angeli quid creati.

Exod. 33.

*Apoc. 12.
Ejaia 27.*

iectus cum suis angelis, serpens anti-
quus, qui uocatur Diabolus & Sata-
nas, ut Ioannes ait, tortuosus serpens
Esaia. Hunc casum non solum nostri
& Hebræorum Theologi docent: ue-
rum etiam Assyrii, Arabes, Ægyptij &
Græci suis dogmatibus confirmant.
Homerus sub Ates deæ nomine eum
obscurasse uidetur. Alij per *γλαυρομα-
χια* eundem tacitè signifi-
casse, & gra-
phicè huius angeli supercilium depin-
xisse uolunt:

*Qui ausus similem regi componere sedem,
Non ueritus summi regis, nec fulminis ictus,
Paulatim carpens sublimata cæca tonantis,
Cum superimpositum Pyndo subuertit Olympi
Ira Iouis, tetramq; dedit sub Tartara pestem.*

Ophit.

Pherecydes item dæmonū lapsum
describit: & Ophin, hoc est, serpētem
dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ
mentis placito deficientis exercitus
caput & antesignanum fuisse tradit.
Eandem ruinā & Trismegistus in Pi-
mandro depingit: & uetustissimum
Empedoclem, dæmōnes *εραρονουαίς* cœ-
lo ruentes uocantem, eorū casum no-
uisse, significat Plutarchus in sermone
de Fœnore.

*Trist. in Jo-
an. 42.*

Eleganter hic Augustinus: Quæris
unde diabolus? Inde utique, unde &
cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua
obedientia perstiterunt, ille in obedi-
endo & superbiendo lapsus est ange-
lus, & factus est diabolus. Item de Ve-
ra religione, cap. 13. Diabolus inquan-
tum angelus est, non est malus: sed in-
quantum peruersus, propria uolun-
tate. Magis enim seipsum quàm Deū
diligendo, subditus ei esse noluit, &
intumuit per superbiam, & à summa
essentia defecit.

Item lib. 8. de ciuit. Dei, cap. 22. Dæ-
mones esse credendum est spiritus no-
cendi cupidissimos, à iusticia penitus
alienos, superbia tumidos, inuidencia
liuidos, fallacia callidos, qui in hoc

quidem aère habitant, quia de cœli su-
perioris sublimitate deiecti, merito ir-
remissibilis transgressio in hoc si-
bi congruo uelut carcere prædamati
sunt. Nec tamen quia supra terram &
aquis aëri locus est, ideo & ipsi sunt
meritis superiores hominibus, qui eos
non terreno corpore, sed electo in au-
xilium Deo uero, pia mente facili-
mè superant. Sed multis planè partici-
patione ueræ religionis indignis, tanquā
captis subditisq; dominatur, quorum
maximæ parti mirabilibus & fallacib.
signis siue factorum siue prædictorum
deos se esse persuaserunt. Vide eūdem
lib. 6. cōtra Iulianum, cap. 9. & de Na-
tura boni aduersus Manich. cap. 33. &
lib. 1. Hypognost. contra Pelag.

Hi ergo spiritus antea diuini, cœle-
stes, puri, lucidi, nullius maliciæ con-
scij, Dei solius nutum obseruantes, in
ministerium emittēdi propter eos qui
hæredes futuri essent salutis, angelicā
essentiam non omnino perdidērunt:
sed perditissimè, originali iusticia &
lumine gratiæ priuati, uiciarunt, deni-
graruntq; ut iam aërei, mundani, ob-
scuri, tenebricosi, & (uno uerbo) im-
mundi maliq; dicatur & sint: ac licet
lumē intellectus naturalis etiamnum
obtineant, lapsus tamen penam infi-
nitatis partibus duriorē, obscurata obfu-
scatq; diuinæ sapientiæ luce sustinet:
& grauiorē expectant, quàm ex trans-
gressione genus humanum. Quan-
quam si hoc quoque supremæ pruden-
tiæ radios, quos in primorum pa-
rentum animis de suo æterno lumine
Deus incenderat, retinisset, plurima
acumine mentis perspicacissimo in-
tueretur clarius, penitus intelligeret,
certiusq; dijudicaret: quæ nunc he-
betato mentis oculo, ceu solis faciem,
per densas nubes aut atras in
aère nebulas con-
spicit.

Heb. 1.

Psal. 103. 6.

*Spiritus im-
mundi et ma-
li.*

Ephes. 2. 6.

1. Corinth. 2.

Zach. 13.

Matth. 8. 12.

Marc. 1. 3. 5.

Luc. 8. 9. 11.

Act. 19.

Indic. 9.

*Genus hu-
manum.*

Genes. 1.

Genes. 8.

QVI THEOLOGI QVIBVS IN
locis de demonum lapsu, causa lapsus,
& natura scripserint.

Cap. I I.

L. 1. ad 840
n. 1000.

DE causa lapsus angelorum scribit in hæc uerba Fulgentius: Superbia tunc initium sumpit, quum angelus aduersus Deum elatus, & ipsa elatione prostratus, per concupiscentiam (quæ est radix omnium malorum) uolens usurpare quod illi datum à Deo non fuit, à Deo discessit & cecidit: in quo si steriles, non cecidisset. Sed per concupiscentiam malam, qua concupiuit plus extra se, minus factus est in se: quam concupiscentiam licet exple re nequuerit, opere tamen retinuit uoluntatem. Sic ipse sibi iam factus est pœna, ut supplicium esset semper uoluntas mala, tanquam cæco ipsa cæcitas sua.

Et Alcimus in lib. de Peccato Originali:

Angelus hic dudum fuerat: sed crimine postquæ
Successus proprio tumidos exarsit in ausus,
Se semet fecisse putans, suus ipse creator
Quod fuerit, rabido concepit corde furorem,
Autoremq; negas: Diuinum consequar, inquit,
Nomen, & eternâ ponam super æthera sedem,
Excelso similis, summus nec uiribus impar.
Talia iactantem præcelsa potentia cælo
Iecit, & eiectum præscipio spoliavit honore:
Quiq; creaturæ præfulsit in ordine primus,
Primas uenturo pendet sub iudice poenas.

Quoniam autem à ueteribus Theologis cum de lapsu demonum, tum de causa lapsus illorumq; natura tam eleganter & copiose scriptum est, ut actum agere uidear, si ea omnia hic congererem, indicabo ueluti digito aures & loca, quæ haud difficulter consulent lector studiosus. Id eo libentius & necessario magis facio, quod institutum sit mei, aliena non meis, sed cuiusq; authoris uerbis in omni nostra descriptione representare. Sic enim nullius

aut laudem interuerti, aut sensum detorqueri, lectoris studio ac iudicio cõfulti, mihi autem & uerò ipsi ueritati optimè caueri existimo. Scribunt igitur de tribus illis Epiphanius lib. 2. tomo 1. hæresi 64.

Athanas. in lib. de Virginitate: & in Questionibus sacræ Scripturæ, quæstione 6.

10 Gregor. Nazianzenus, oratione prima de reconciliatione monachorum. τὸν ἀγγέλων λήθιστος idem describit ὡς τῷ πᾶσι θεολόγῳ.

Gregorius Nyssenus libro de uita Mosæ.

Basiliius Magnus, in sermon. Quod Deus non sit author malorum.

Chrysof. hom. 15. in cap. 1. Ioan. In homil. de Adam & Eua.

20 Cyril. in Dial. de ador. in spirit. Ambrosius lib. 10. Epistolarum, epistol. 84.

Eusebius lib. 3. de Demonstrat. Euægelica, cap. 5.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Damasceus lib. 1. cap. 18.

Isychius lib. 4. in 13. cap. Leuitici.

Hieronymus in epistola ad Antonium, & aduersus errores Ioannis Hierosolym.

30 Antonius epistola 2.

Prudentius in Hamartigonia.

Gregorius lib. 2. Moralium, cap. 17. & in cap. 9. Iob, lib. 9. cap. 2. & lib. 2. in cap. 2. primi Reg. & lib. 3. in caput 7. primi Reg. item libro 4. Moral. in Iob, cap. 13.

Leo ad Turbium Asturicensem episcop. & sermon. 4. de coll. elemosyn.

40 Prosper libro 3. de uita contempl. cap. 2. 3.

Primas. in cap. 1. ad Rom.

Io. Cassianus coll. 8. cap. 10.

Paulinus epist. 4.

Sedul. in cap. 1. ad Rom.

Theodo.

Theodoretus quæstion. 19. & 24. in Genes.

Eucherius lib. 1. in libros Regum.

Vnde fit diabolus, annotat & Rabanus lib. 4. de Sermon. propriet. cap. 10. Idem libro de Modo pœnitentiæ capite 18. Lib. 3. in Ecclesiasticum, cap. 3. & in epist. Rabani & Fuldensium monach. ad Otgarum archiepisc.

Haymo in 18. 81. 143. Psal. libro. 1. in Apocal. cap. 2. & super Euâgel. fer. 3. post Inuocauit, & super 3. cap. Osee.

Hincmarus ad Hincmarum Laudunensem cap. 44.

Idiota cap. 2. de Vera pœnitentia.

Gisbertus in lib. Altercat. cap. 3.

Radulphus lib. 8. cap. 1. in Leuitic.

Anselmus libro 1. Cur Deus homo, cap. 7. Idem in 12. cap. Matth. In 10. cap. prioris ad Corinth. In cap. 1. ad Ephes. In 3. cap. prior. ad Timoth. Ibidem cap. 6. In Dialogo de casu diab. cap. 3.

Petrus Damianus in epist. cuius initium, Prodigium.

Rupertus libro 7. in Ioan. cap. 7. & libro 8. in eundem. Libro 7. ac lib. 8. in Apocalyp. cap. 13. 18. Libro 10. cap. 17. in Apocalyp. Libro 11. in eandem: & libro 12. cap. 21. in Apocalyp. & lib. 30. 5. in Matth. cap. 5. Lib. 13. in eundem, cap. 26. Libro 3. in Exod. cap. 10. Lib. 1. de Victoria uerbi Dei, cap. 8. 21. Lib. 3. de glorif. cap. 8.

Petrus Alphonsus Tit. 10.

Honorius in Psal. 18.

Hugo de S. Victore in eulogio de sponsa.

Bernardus serm. 5. de uerbis Esaiæ, & serm. 27. inter paruos, & serm. 17. super Cant.

Lombardus lib. 2. distinct. 6.

Petrus Blesensis epist. 34.

Petrus Cantor cap. 13. de Inuidia, & cap. 15. de Humilitate.

Hildebertus epist. 31.

Hildegardis lib. 1. Visione 2.

Hugo Eterianus lib. de regressu animarum ab inferis, cap. 9.

Bartholomæus Anglicus libro 2. de proprietatibus rerum, cap. 19.

QVARE ET QVOMODO

Euam deceperit diabolus, & primum corruerit mundum.

Cap. III.

Porro ex illa sui exclusione, repulsa, ac ignominiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens,

diabolus & immedicabile erga Deum

odium cõceperunt hi spiritus, ut quæ

eum offendere, uel eius gloriam labefactare, aut quod admiranda prouidentia fabricatus fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & corrumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuestigare, & studio indefesso conari cœperint. Ac primum nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientie cœlestis lumine illustratâ, absq;

labe Deo fœdere consociatâ, primam parentem nostram Euam adoriuntur:

quâ partim amissi status dolore, partim alienæ felicitatis inuidiâ à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere satagunt, deludunt: que astu quàm blandissimo: ubi nullus uidebatur subesse

fucus, submota comminationis certissimæ mortis opinione, his scilicet uerbis: Nequaquam moriemini. Deinde

fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo datis, Euam erigunt falsis pollicitationibus in spem longè maiorum ornamentorum, excellentiorisq; potentie, hoc modo: Deus nouit, quod ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperientur oculi uestri, eritis que sicut dii, scientes bonum & malum. Idem profectò laqueus, quo semetipsos statim à creatione sua & allectos & irretitos fuisse sentiebant. Sic perfecerunt tandem, ut misera à mandato desisceret, sequereturq;

Genes. 3.

Diaboli erga Deum odium immedicabile.

40

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

Genes. 3.

turq; consilia in suam internecionem contra Deum instituta atq; ordinata.

Nam satan iam malus, malū transgressione edoctus, & causæ sui lapsus probè cōsciens, quodd nimirum prescriptas sui ministerij metas factu transilire cogitasset, in idem studiū Euā pertrahere conatus est græ persuasivonis illecebris, quodd ab esu uerito oculis Euz & Adæ referatis, dijs adæquarentur, sciētes bonum antea solummodò cognitum, & malum nō dum notum. Nec illi, subsequēturæ ex inobedientia calamitatis præscio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serō agnosceret, cōfitereturq; Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in penas illapsus transgressioni diuinitus constitutas, condemnationem nempe, diaboli tyrannidem, ac mortem tum hanc, tum æternam: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cō auctoritate ipsum ornat Deus.

Proinde Tatianus Assyrius contra Græcos: Verbum, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerò creatura, arbitrij sui libertati permiffa est, & c. & paulo pōst: Postquā uerò homines callidiore quendam, utpote p̄ouectiorem ætate, sequuti sunt, & diuinæ legi se opponentem pro Deo habuerunt, tū uerbi potētia & huius dementiæ auctorē, & obsequutos ei homines, cōmercio suo priuauit: & qui ad imaginē Dei factus erat homo; potentiore spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autē ille primogenitus in demōnem mutatur: & alij phātasmatæ eius sequuti dæmonū exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitè admodum quoq; Augustinus hic scribit ad Iulianum comitem: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit; & do-

ctor mendacij, quia ab ipso primū inuentū est mendacium. alibi interferit: A semetipso deceptus, alterū decipere cōcupiuit. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbiæ institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cū illum primū hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrū intueretur, uideretque hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate uestitum: æmulus atq; inuidus tantam beatitudinem hominē accepisse, quā ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscitur amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primūq; parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliavit, & nos interemit.

Hoc auspicio primi conatus successu effrenatus insolescentes hi maligni spiritus, potissimum recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposta, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis contrituro, uirgine & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uiolentiam: deinceps porrò furere, uarijsq; modis ferocius insidari occipiunt, & machinari omni arte doloque ea quæ ad promissionis huius deprauationem, abolitionemq; in Dei cōtumeliam, & hominum perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflāmat in Abelis iusti, numero quarti, crudelē cædem, homicidæ ab initio: sic deinde Caini sobolem, & uniuersum generis humani sumentum paulatim ea maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudine deprauarunt, ut Deū fecisse hominem p̄nituerit: eumque proflus, exceptis octo in arca

Hominis ante lapsum facti.

Hostis Dei factus homo ex inobedientia.

Quando creati angeli, & quales.

Contra Iudeos, Paganos & Arianos cap. 2. Diabolus quid.

Cain. Abel. lem occidit. Genes. 4. Ioan. 8.

Genes. 6. Genes. 7.

cōseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

QVID IN ALTERIVS MVNDI
nuptio machinatus sit diabolus, & quando Ma-
gia infamis coeperit. Cap. IIII.

*Diluuiō mū-
das interijt.*

Hic deleto propemodum homi-
num genere, ob prosperas suas
machinationes, exoptatosque
successus triumphū se acturos hi spiri-
tus sperabant. Quapropter siccata a-
quarum diluuiū, statim in alterius hu-
ius mūdi renascentis quasi infantia, in
Nohæ patris inebriati irrisionem pu-
dendis eius denudatis, Chamum filiū
minorem, ut in de patris execrationē
audierit, extimulāt: cuius filium Mis-
raim, ab his spiritibus haud dubiē in-
staurum, magiē infamis blasphemam
impietatem primū comperisse, atq;
hinc Ægyptiorum, Babyloniorum &

*Execratio
Cham.
Gen. 9.
Magia infā-
mis inuictor.
Clem. lib. 4.
Recog.*

*Iouis Ham-
monis oracu-
lum.*

Dodonam.

*Epirus Do-
dana.*

*Sodoma &
Gomorra,
exitum.
Gen. 19.
Esaia 34.
2. Petr. 2.
Epiſt. Anib.*

Perfarum duci originem, postea do-
cebitur. Ad Nohæ item sobolem, Iou-
is Hammonis oraculum, tanquam à
Chamo (quod nomen Hebræi aspira-
tione pauld duriore pronunciant) re-
fertur alicubi: quemadmodū Dodo-
næum ad Dodanim, Nohæ nepotem,
qui Epirum, Dodonam prius uocatā,
occupauit, excoluit, suoque in signiuit
nomine: ut sanctas patrū Ecclesie se-
des in prostibula dæmonū, impendiō
flagitiosa, degenerasse sit uerisimile.
Horrendas uerō idololatrias cōfestim
à diluuiō, Noha adhuc superstite, in-
desseffo dæmonū studio in Ecclesiam
Dei irrupisse, quas in sua posteritate
non sine ingenti animi dolore miserū
senem contueri & tolerare oportuit,
cum prohibere non posset, testatur sa-
cra Historia. Inde tam inauditis tur-
pissimæ libidinis furij, populosissi-
mas Sodomorum & Gomorrae ciuita-
tes exagitauit ille spirituum cœtus, ut ne
decem quidem in tanto numero in-
uenti sint iusti: & missis à Domino de
cœlis sulphure & igne, subuersæ fiat

urbes illæ, & in cinerem redactæ, cum
tota planicie, omnibus habitatoribus,
simulq; germine terræ. Hinc euestigio
Loth egressum, ebrietate & inceltu
cū filiabus nefario grauitate uulnerat.
Nōnne & Esau de innocents fratris
Iacobi nece inferenda, strenuē sollici-
tat? Pōst & in iustum Iosephum emu-
latione fratres excitauit, propemodū
fratricidas factos: illum etiam, obie-
cta aduiterij occasione captiōsa, tan-
dem perdere uoluit. Nōnne etiā, quōd
Israelem numeraret, Dauidem excita-
uit satanas? ut pestilentia inde cecide-
rint uiuorum septuaginta millia.

*Loth ebrj
incestus.*

Gen. 17.

Gen. 37.

Gen. 39.

2. Reg. 24.

1. Paral. 21.

QVOMODO PRO DIIS HABE-
ri uoluerint demones, & presidere regionibus:

eorumq; in hoc officio nomencla-
tura. Cap. V.

Eiusmodi denuō felicibus auspi-
ciji audaciores reddiū dæmo-
nes, in huius mūdi principatum
exules proteruius grassati sunt: cultus-
que simul multifarios & oracula inde
diuersa diuinis contraria effinxerunt;
ac ad ea inuitarunt pellexeruntq; ani-
mas uacillantes, ita ut in uerum pro-
pē orbem pederentem quasi obsidio-
ne quadam subiugarint: obstreperū-
que diuinæ legi, contemptam, idolo-
latrarium, & contemptus eorum qui-
bus morem gerere decuit, ac cuiuscū-
que uitiositatis plenum reddiderint.
Eō demum audaciæ & petulantis fa-
stus excreuit horum insolentia & ars,
ut pro dijs haberi apud peritos impet-
ritosq; uoluerint, & presidere regionibus,
populis, insulis, montibus, fontibus,
locis, urbibus, uicis, familijs, tan-
quam dij proprij, tutelares & patrij:
quorum nomenclaturas partim Hi-
storia sacra, partim Origenes, Tertul-
lianus, Apuleius, Diodorus Siculus,
partim alij recentent historiographi
& scriptores haud ignobiles. Eorum
uerō nominum explicatione, ut pluri-
mum

*Dæmones ut
dij habiti.*

*Tertullia, in
Apolog. ad
uers. gentes,
cap. 23.
De dijs gen-
tium Lilius
Gregor. Gy-
ralda*

De cognomi-
nibus deorum, In
lianus Au-
rel. Loff. &
Germanicus
libri sex locū
nes Herold.

Dæmones
pro dijs habi-
ti, & eorum
nomina.

Bel.
Beelzebub.
Laflant. li.
2. cap. 17. de
Orig. err.

De Priapo,
Hermaphro-
dito, Diony-
sio, gentium
dijs, Diodor.
Sic. li. 5. ca. 1.

num studia dæmonum prodi nō du-
bium est: sic Bel, uetustum, nihil, con-
fufum fonans, Babyloniorum habeba-
tur deus: Efaie 46. Daniel. 14.

Beelzebub, dominus mufcæ: qui
omnibus retia tendens, mufcam saltē,
id est, infirmum capit. Spurciffimum
Accaronitarum idolum, qui sunt qui-
dem in regione Iudææ, sed impij. 4.

Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorū

Beelzebub nuncuparūt Hebræi: Matt.
10. 12. Mar. 3. Luc. 11. Plutonem Græci,
ut Trifimegiffus, *Δαίμων ἄρχων* dixerunt:
pleriq; Latini Sumanum, quasi sum-
mum deorum maniū: à gētibus Pria-
pus appellabatur. Serapin & Profer-
pinam, malignorum dæmonum pri-
marios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominās uel sub-
ijciens, aut pofidens, nomen idoli à
Sidonijs ad Iudæos profecti, Samariæ
& Moabitarū numinis: Martem Græ-
ci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon
destruxit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hians, ape-
riens, nudus, aut dominus hiatus siue
nuditatis, Moabitarum deus: Ofeæ 9.
11. Num. 25. Deuteron. 4. Sic & Phegor:
Num. 25. Deuter. 3. 4. Iofue 22. Sunt qui
Archeum Priapum fuiffe fentiant, qui
in carnis ocio celebratur.

Adramelech, pallium regis, siue ma-
gnitudo uel potentia regis uel confi-
lij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Afy-
riorum urbs: 4. Reg. 17.

Anamelech, affiftio siue refponfo
regis, deus Sepharuaim. Succor Be-
noth, tabernacula filiarum, Babylonio-
rum numen.

Nergal, explorās, aut lucerna tinnu-
li, idolum Cuthæorum, qui ex Perfide
erant ac Media oriundi: Iofeph. lib. 11.
cap. 2.

Afima, delictum, idolum uirorum
Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius lo-

quens uifionem, aut fructus uifionis,
deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorū
numen: 4. Reg. 17.

Nifroch, tentatio delicata, idolum
adoratum à Sennacherib rege Afyrio-
rum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpās, aut quasi re-
cedens, uel auferens, Moabitarum
numen: Numer. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ie-
rem. 48. Ammonitarum, Iud. 11.

Melchom, rex uel confiliator eorū,
idolum quod colebant filij Ammon:
4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ierem. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel
deniq; piscis eorum, Philiftinorū ido-
lum: Iudic. 16. 1. Machabæor. 10.

Afarte, quod à caula siue grege di-
ci uidetur, nomen deæ Sidoniorum, à
Solomone cultæ: 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.
Venerem Sidoniam fuiffe pleriq; arbi-
trantur.

Sumpfiffe præterea quandoque no-
mina hos fpiritus à peffimis homini-
bus, aut peffimorum hominum habi-
tationibus, in literis Sacris comperi-
mus. ficut Afaroth. Paleftinorum fuit
deus, Iofeph o teste: quem fustulerunt
Iudæi Solomonis iuffu, 1. Reg. 7. Item
deus à Solomone adoratus, 4. Reg. 23.
Et quanquam fignificet greges, aut e-
tiam diuitias, faciens explorationem
siue tineam legis: fuit tamen olim no-
men ciuitatis Og regis Bafan, in qua
habitarūt Gigantes: item urbis Amor-
rhæorum.

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum
numinum nomenclaturæ: ut Baalim,
plurali numero: 1. Reg. 7. 2. Paralip. 28.
Ieremiæ 2.

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9.
Rempha: Actor. 7.

Remmon, id est altitudo: 4. Reg. 5.
Adonis, in Hebræo Thamuz, hoc est
cōfumptus, feu incendiū, Syrum est:

Ezech. 8.

Afaroth.
Lib. 6. cap.
14. antiquit.
Iudic.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabat Nymphas sanctas: quæ inuocatæ ostēderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nōmina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorū, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elat. Desuat.

Deus Vualdat. Abd. episcop. Babyl. lib. 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & utuli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli: 4. Reg. 17. Regina cœli: Hieremiæ 44. quam cœli machinam intelliges. Sic olim Pomerani grandē nucem diuino honore sunt prolequitūti: & à certo equo generoso nigri coloris Stetinenses belli omen capiebant.

DE PROVINCIARVM DIIS, 20
Græcorum idololatria, Romanorum deorum distinctione & sacrificiorum numero, item quod in Dei populum peruaserit idololatria. Cap. VI.

Coluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Egyptij, Osirim & Isidem: quorū filius Anubis, quod canibus gauderet, in specie canis etiā ab iisdem cultus est. unde Virgilius inquit:

Omnigenūq; deū monstra & latrator Anubis.

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Egyptij uniuersi colunt: quemadmodum ex animalibus terrestribus tria, bouem, canem, felem: ex uolatilibus accipitrem atque ibim, ex aquatilibus duo, lepidotū piscem, & oxyrinchū. Sunt alia quæ quisq; seorsim colit: ut Saitæ & Thebani ouē, Latum piscem Nili Latopolitani, lupum 40 Lycopolitani, Cynocephalū Hermopolitani, cepum Babylonij qui sunt iuxta Memphim, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, caprā & hircum Mendesij, murem araneum Athribitæ. Item alij aliud. Persæ ignem Ori-

malda ab ipsis nuncupatum: Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem, & Diasaren: Bœoti Amphiarā, Aphri Mopsū, Seythæ Mineruam, Naucrītæ Serapim, Syri Astartem, Norici Tibilænum, Mauri Iubam, Macedones Gaborum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vul-

10 canum, Naxos Liberum, Lampasceni in Hellestō Priapum, in Diomedeā insula, Diomedem. Sic Delphi colunt Apollinem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

Pallada Cecropide, Minois Creta Dianam,

Vulcanum tellus Hypsipylea colit:

Iunonem Sparta, Pelopciadesq; Mycenæ,

Pinnigerum Fauni Menalis ora caput.

Mythræ simulachrum tale quoque fuit apud Persas, ut leonis effigiē præse ferret, tiaramq; gestaret. Quæ quidem effigies utriusq; manibus cornua bubula comprimebat: ad cuius sacra in antrum sacerdotes, ut olim Hiberni quoq; in Patricij antrum, cōueniebant, & Apollinem clara uoce Mythrā uocabant, ac bouem cornibus ex antro educebant, & Mythrē immolabāt.

Ut muscæ insuper facerent, litatum est Cyrenaico Achori: quemadmodum Herculi Canopio, ut culices minus infestarent. sic & numen inuocabatur Apollinis Parnopæi, ut à muribus nō arderentur casei uel aliud simile: Bœotiorum enim lingua Parnopion mus est.

Græci adhæc, quorum post Ægyptios uanitas, præcipua & superstitio 40 idololatriæ. celebratur, cœlo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & recessibus Plutonem præfecerunt, ac horum singulis alios infinito numero adiunxerunt: Saturnum & Cybelem Ioui: item Mercuriū, Apollinem, Martem, Iunonem, Mineruam, Venerem, Dianam, Ephesiorum deam, Aëtorum decimonono:

Chron. Sax. in uita Otto III lib. 3. cap. 21. & libro 2. cap. 21. 22.

Prouinciæ
rum dij.

Strabo li. 16.
& lib. 17.

August. li. 18. de ciuitate Dei. cap. 18.
Vide lib. 4. cap. 22.

cimonono: Neptuno Nereum, quem *Ανευαλιε* & *Ανευαλιε* nominarunt, Latini Portumnum, & cohortes Nympharū. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinū illorum sese specie ostentans, auxit & confirmavit.

Romanorū
dij.

Ioue.

Dij maiorū
gentium.

Vesta.

Consentes.

Dij selecti.

Penates.

Dij commu-
nei.

Dij genia-
lei.

Genij.

Lares.

Præstiti.

Indigetes.

Dij patrij
& tutelares.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numeratur ab antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Troianorū dea, quā profugus Æneas in Italiam transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cū Ioue de rebus omnib. cōsultātes: quib. octo ad iungebatur, ut coadiutores, selecti dij nūcupari, Ianus, Saturnus, Genus, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus. Penates, Iuno & Minerua: dij communes, Mars Latio uenerandus erat, quia præfider armis: item Bellona, Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quilibet lacrum faciebat, quòd rerum gignendarum & producendarum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuorum uiarūque & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstiti Ouidio 5. Falorum dicti,

Quòd præstent oculis omnia tuta suis:

id est, quòd res omnes conseruent & tueantur in ædibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Affin'erant & deos indigetes: qui ex hominib. ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erant relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorū, Syl-

uanorū, Satyrorum, Lemurum. Rabi Abraham, autor libri Zeror Hammor, scribit in illum locum Genes. 2. Quòd creauit ut faceret, significari demones illos familiares, ut sunt Fauni, Satyri, incubi, penates & similes, qui quidem sint creaturæ, sed imperfectæ, quòd Deus uespera sabbathi præuentus, illos non perfecit. Et hinc est, quòd fugiunt sabbathi sanctitatem, quærentes mōtes & tenebrarum latibula, in quibus delitescūt usq; ad finem sabbathi, & tunc reuertentes in festat homines, quibus & damnum dare conantur. At mæra sunt nugæ.

Potentissimū suū numen Thor appellarūt Gothi, alterum Odhen, tertiu Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta millia commeticiorum deorum reperisse se, literarum monumētis tradidit. Hinc etiā ritū & sacrificiorū excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Ægyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multò pauciora. Et quanquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim perati putantur, factam tamen temporis successū multam uicissitudinē, Romanosq; superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

In finitum esset hic enumerare reliquarum gentium barbararum numina, cuiusmodi sunt Viti, Rugieuthi, Poreuithi, Porenutij & Stanitix (alijs Seuatiræ) apud Rugianos, de quibus ample Saxo Grammat. libro 14. Danicæ histor. & Crantzius de Vandal. rebus libro 5. capite 12. 13. Zuanteuith apud eosdem meminit Helmoldus lib. 2. cap. 12. & cap. 53. de rebus Sclauorum, apud quos & Proue idolum in syluis & lucis degens, apud Polabos Suma muliebri numen, apud Oborritos Rodigast deus cultus, item Podaga, Siuua, Flins apud Vandalos d Lusatiam

Olaus Mag.

li. 3. ca. 5. hist.

Septent.

idem Oeno-

maus & He-

stodus.

Deorum nu-

merus.

Sacrificiorū

numerus a-

puud Aggy-

ptios.

Idem ca. 70.

84.

In Chron.

Saxon.

In vita Otto
ni lib. 2. cap.
21. 22. & lib.
3. cap. 1.
Joã. Cospini
anus de Tur-
corum religi-
one.

Lusatiam incolètes, Triglas triceps apud Stetinenfes: fimiliter Heronitus, qui lingua Latina Mars dicitur, Vuolgaſti deus fuit. At horum memoriam perdatunicus ille omnipotens Deus. quemadmodũ & quæ Turci ſunt numina ſortiti, quibus honorem diuinum, uti & Romanenſibus moris eſt, deferunt. Eſt enim apud hos Hattſci-petteſch cognominatum, hoc eſt, peregrinationis adiutor, quem implorat peregrini.

Alcikapſa amoris patronus habetur, imploraturq; in matrimonio proliſ impetrandæ cauſa, uel in partus diſcrimine, uel maritatis litigantibus.

Vairpaſſa diſſidentibus patrociniũ unionis conferre creditur, nunc ſe iuuenem, nunc ſenem hominibus oſtendens.

Schleychpaſſa conturbatis & afflictiſ ſolacium præbere dicitur.

Chiridirelles uiatoribus in neceſſitate conſtitutiſ auxilio eſſe ſolet: quẽ in uiatoris forma equo inſidentem ap- parere inuocantibus ferunt.

Colſur & quidam dij, qui pecorũ & ceterorum animalũ curam gerunt, & qui pro pluuiã elicienda aut ſerentate inducenda inuocantur, quorum alter Gouielmirſchin, alter Batſcumbalſa nuncupatur: hiſ butyro litant, & calido pane, quem paſſama uocant.

Prolixior uerò in recitando gentili-ciorum deorum catalogo fui, ut in ſuiſ exorcifmiſ & preculiſ ſub barbararum & ignotarum uocum pallio ſæpe dæmonia regiſ meminerint, qui illaſ uſurpant libericiſ. Deoſ gentium dæmonia eſſe, affirmat regiuſ ille uates Dauid: quæ dicuntur etiam in Sacriſ literiſ dij gentium, terrarum, & dij populorum terra, 2. Paralip. 32. dij populorum, 1. Paral. 16. dij terræ, Iud. 3. idola nationum, Sapient. 15. dij montium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2. Paralip. 25.

Dũ gentium
dæmonia.
Pfal. 95.

dij Damafci, 2. Paral. 28. Dij autem alieni frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini abſtulit Manafſes, 2. Paral. 33. item Iofiaſ, 4. Reg. 23.

Nec ſolũ abominanda hæcidololatria rufpenta inualuerunt, peruagataq; ſunt omneſ gentes: uerũ etiam in populũ Dei molimine diaboli peruaferrunt, uirũq; ſeminarium ſparſerunt. Nam deoſ Laban patriſ ſui, & ſoceruſ Iacobi, furabatur Rachel fugienſ. At Iacobuſ tandem domui ſuæ, & omnibus qui ſecum erant, præcipit inquit: Abijcite deoſ alienoſ, qui ſunt inter uoſ, mundamini, & immutate ueſtimenta ueſtra. Itaq; eoſ illi cum inauribus quæ in illorum auribus erant, dederunt Iacobo, quoſ ſubter querum, quæ erat iuxta Sichem, ille deſedit. Vituli item ſimulachrum adorant, eiq; ſacrificat populũ Iſrael in deſerto, dicens: Iſti ſunt dij tui, o Iſrael, qui fecerunt te aſcendere de terra Ægypti. ac tria millia uiro- rum è populo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitiſ uno die. Et Iudic. 10. filij Iſrael rufurſ fecerunt malum in oculiſ Domini, colueruntq; Baalim & Aſtaroth, & deoſ Aram & Syriæ, deoſ Sydon & deoſ Moabitarum, & deoſ filiorum Ammon, deoſ deniq; Palæſtinarum: deſerueruntq; Dominum, & non ſeruierrunt ei. Item, particeps idolorum Eſſraim, Oſeã 4. & Ezechielis 8. 18. & multiſ alijs lociſ.

Genef. 31.
Gen. 35.

10

20

Exod. 32.
Vituli adorantur.

DE HVMANI SANGVINIS uictima, à diabolo inuenta, celebrataq; in populo Dei, apud Græcoſ, Romanoſ, & alioſ: item de diuinatione ex maſtorũ hominum uſcribitur.

40

Cap. VII.

SVb hoc quoque fraudulento blaſphemiãrum, ſacrificiorum & uaticiniorum prætextu (quod magiſ deplorandum) terribiſa flagitia & horribileſ cædeſ fabricatuſ eſt mille-artiſ

artifex ille, in cœtu Israël sancto: ut
is abiectis cœtumacissimè legibus cœ-
lestibus & oraculis, sanguine humano
litauerit, filiosque & filias per ignem
duxerit, in gratiam & cultum Moloch
idoli Ammonitarum, in ualle Gehen-
non, crudelitate plus quàm ferina.

Quum etiam Græcis & Romanis,
in nefanda ac multiplici idololatria,
multa sint communia: & ut alia plura,
ita quoque ritus certorum sacrorum
Romani à Græcis sint mutuati: eò de-
mum insanæ & inhumanitatis utro-
que redegit diabolus, ut ad sua ipsius
iussa humano quoque sacrificarent san-
guine. Hoc enim auctore, uaticinia
Tiresiæ & Calchantis iubeant ma-
re humanas uictimas: sanciebantque
præsentem *αἰδοῦσθαι*, atque pro di-
giosam illam de plurium deorum nu-
mero opinionem. Tiresias pollice-
tur Thebanis uictoriam: sed ea lege,
ut Creontis filius mactatus sit uictima
pro patria. Calchas uaticinatur de
Troïæ excidio, & successus spondet:
at simul Agamemnonis filiam Iphige-
niam immolari iubet. Ionibus reme-
dium desiderantibus ab oraculo Del-
phico, aduersus sæuisissimam luem in
tota uicinia horribiliter grassantem: 30
respondet Delphicum numen, Non
remittendam pestem, nisi offeratur
Dianæ Triclaræ Menalippus cū Co-
methone, quam in Dianæ templo i-
pse stuprauerat: & nisi annuatim eo-
dem tempore pro Menalippo elegan-
tissimus iuuenis, pro Comethone pu-
ella uenustissima ad Dianæ aram ma-
ctetur. Idem Messenijs in longo illo
& diurno bello, quod cum Lace- 40
dæmonijs gesserunt, consulentibus de
exitu, prædicit uictoriam: uerùm ea
conditione, si uirginem incorruptam
de Æpytidarum familia Deo sacrifi-
carent. Ibi quum Aristodemus, unus
ex præcipuis familiæ Æpytidarum,

gratificaturus patriæ, filiam quam ha-
bebat unicam, destinasset immolati-
oni: alius quispiam amore puellæ a-
dactus, quò miseram seruaret, ex se
gravidam esse, & idcirco Deo litari
non posse, fingit. Quo audito, pa-
ter effreni exardescens iracundia, e-
uestigid interemptam filiam dissecat:
paulo pòst nœu secundum quietem
fœda specie sauciata & concisæ filiæ
à sathana representata, grauitèr ani-
mo deiectus, ad tumulum eius se-
metipsum iungat. Androgei etiam
cædes expiari scilicet non poterat,
nisi Athenienses quotannis septem
adolescentes & totidem puellas in
Cretam Minotauro deuorandas mit-
terent.

Nationem esse omnium Gallorum
admodum deditam religionibus, scri-
bit Cæsar: atque ob eam causam, qui
sunt affecti grauioribus morbis, qui-
que in prælijs periculisque uersantur, aut
pro uictimis homines immolant, aut
se immolatuos uouent, ministrisq;
ad ea sacrificia Druidibus utuntur:
quòd pro uita hominis, nisi uita ho-
minis reddatur, non posse deorum im-
mortalium numen placari arbitran-
tur, publica q; eiusdem generis habent
instituta sacrificia. Alij immani magni-
tudine simulachra habent, quorum
contexta uiminibus membra uiuis ho-
minibus complent: quibus succensis,
circumuenti flamma exanimantur ho-
mines. Supplicia eorum qui in furto
aut latrocinio, aut aliqua noxia sine
comprehensi, gratiora dijs immorta-
libus esse arbitrantur. Sed cum eius ge-
neris copia deficit, etiam ad innocen-
tium supplicia descendunt. Non igitur
immeritò tantæ immanitatis ad-
ministratos & uates tam Barbaros, quos
Cæsar Druidas uocatos dicit, Bardos
Lucanus appellat:

Vos quoque, qui fortes animas belloque peremptas,

d 2 Laud-

Humani san-
guinis uicti-
ma.

Paral. 33.
Hierem. 32.
Psal. 106.

Sapient. 14.

Tiresia &
Calchantis ua-
ticia.

Creontis fili-
us uictima.

Iphigenia ho-
stia.

Menalip-
pus, Cometho.

Aristodemus filiam et
seipsum iungu-
lat.

Lib. 6. de bel-
lo Gall.

Druidæ Bar-
di.

Laudibus in longum uates demittitis auum:
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Tertullianus in Apologet. refert, in Africa infantes palam Saturno fuisse oblatos usque ad proconsulatum Tyberij, qui sacerdotes eius religionis in patibulis suspendebat. Summè id placuit illi, qui ab initio homicida fuit. Eodem authore, à Gallis seniores Mercurio offerebantur: eiusmodi oblatio ludus erat lætus Tauricis. In ciuitate Enchadarum, quidam Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cum Bellona, belli dea, paciscuntur sanguine ex lumbis effuso. In officio diuino nobiles pueri cæduntur omnes, astantibus parentibus, qui ut perdurent hortantur. Temixitæ in America, idola sanguine hominum oblatorum conuersa fuisse, author est Ferdinandus Cortesius.

Gothi quoq; suum maiorem deum Odhen, id est fortiozem, armis præsentem, semper crudelissimo placuere cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cœuore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolute didicissent, ut deuisis Europæ & Asiæ potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum sarrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorum corporum hostias mandauit. Teutates & Hesus idola quondam fuere Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant, recte Lucani uersu:

Et quibus immittis placatur sanguine diro
Teutates.

Inter multiformia Sclauorum numina prælucebat Suuanrenith, deus terræ Rugianorum, utpote efficacior in responsis, cuius intuitu ceteros quasi semideos aestimabant. Vnde etiam in peculium honoris quotannis hominè

Christianum, quem fors dederat, eidè litare consueuerunt.

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam cõseruatrice quàm cõditrice: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominũ quauis occasione immanissimè sequebantur, & multiplici eorum ege plurimùm delectati sunt, ad eè etiam, ut uoluptatè hanc, quam ex successu talium atrociorũ capiunt, risu nonnunquam inter dira sacra prodiderint. quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac pueri illius ortus traditur, quam Mithridates aruspiciũ iussu Furij immolabat? Accidit hoc L. Sylla, Q. Pompeio Coss. attestante Iulio Obsequente. Hinc philosophi tradũt, dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerumque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, præfuisse. At dæ miseræ deceptionis errorè, tale numè colere, quod colentium supplicio magis placatur, quàm pietate & officio.

Atqui ad præsumptuè, id est, diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primùm solũq; diaboli instigatione usum Heliogabalum imperatorem, turpissimum & flagitiosissimum mōstrum, accepimus: qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinæ penas meritò dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa computruit.

DE DIABOLI VATIBVS, ENTHUSIASTIS, VIBIJS MULIERIBVS, ET PLEBSI;
Sibyllis. Cap. VIII.

VT porò suam in hoc mūdi teatro tragediam idoneis dein cohonestaret organis, & suis undique communitet membris, enthustas & uaticinos ministros quoque hñxit

Olaus Mag.
de gentibus
deot. libro 3.
cap 3.4.

Feltnold. ea
p. 153 de re
bus Sclauer.

Cassiodor. in
Epist.

Diuinitio
ex uisceribus
mactatorum
hominum.

Enthustia
assa.

finxit dæmon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cum patribus locutus est, ne cedere Deo uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ruinam.

Adhibuit insuper eiusdem artis feminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque ad eò Dei populum etiam cõspurcarunt: ut Moses lege lata strictissimè cauerit, ne cõsulerentur, easq; lapidibus obrui iussit. Eiusmodi consultationis diras luit pœnas Saul rex.

Huc pertinent pleræq; famosæ Sibyllæ, à dæmonè uelut conductæ, ad ipsius regni, quod in genere humano instaurarat, conseruationem & confirmationem. ex quarû libris ad uarias insanias compellebatur Romani: ut apud alios plerosq; tum apud Zozimû uidere est, à quo multa citantur carmina Gentilium superstitione plena. licet Sibyllæ uel Erythræ, Babylonix uel Cumanæ opus heroico scriptû carmine, Christi præconia declararit. Ex prophetarum tamen uaticinijs, potissimû Esaiæ & Dauidis, nō obscure ea quoq; colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi uatû præcipua auctoritas & obseruantia usq; ad Christum, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq; ut legationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarû oracula, & quæcunq; impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Iuliano, Augustino, Eusebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphix obmutuerunt: ac desertis quibuscunq; enormis suæ nequitix latebris, cesserunt, nō quidem ultro, uerit̃ compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentiæ uindictis Christi: partim uerò cõdemnationis suæ, quam præ foribus iam esse cernebāt,

Quandoquidem eò CHRISTVM missum probè norat, ut satanæ opera perfunderet demolireturq;: & genus humanum in integrum restitutum uindi caret aduersus diaboli technas rabiemq;: ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra; ne ultra eorû fiat mentio: & pseudo-prophetam & immûdum spiritum de terra auferam. Si postea tamen ad hæc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijs que rerum intricabant homines, in seipsis alibi fontibus, alibi fluijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furorem agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbû, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

DE VNO EODEMQUE diaboli cultu in distissimis regionibus, & quàm uariè in Christiana Europa illudat. Cap. I X.

Tandem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quanquam peculiare quædam cæremonia coluisse plerisque non diffitear) ut non solum in longissimè disitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multò magis mirandum, uel potius dolendum) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunq; materiæ uel nominis idolis, non dissimilitu honorisibi haberetur. Hanc cæcitatem apud commoda suis præstigijs organa auxit, uoce canthi, capitis nutu, auersione, inflexione ad late-

Pythia uates.

Leuit. 19. 10.

1. Reg. 18.

Sibyllæ.

Ambrosius in Commenta. in epistolam prior. ad Corinthi.

Vide p̃ 177 in sine apolog. aduersus Seclitium.

Christo nato cessarunt oracula, conticuerunt demones.

Iulianus in Dial. aduers. Iudæos. Athanasius de Humanitate uerbi, eiusque corporali aduentu.

Aug. de ciuitate Dei. Euseb. lib. 7. cap. 6 & 1. 8. cap. 1. 8. Rupertus in

10. cap. 12.

Platarchi. de

474. orac.

Plin. lib. 30.

cap. 1.

Zach. 13.

De human.

uerbi.

In cuiuscunq; materiæ uel nominis idolis colitur diabolus.

ra, manuum gestulationibus, aut alijs
 motibus: eoq; modo indicia propitię
 uel auersantis atque abhorrentis uo-
 luntatis edidit ex statuis: prophana-
 uitq; loca, quę certè erant domicilia
 & sedes doctrinę celestis, sanctissimę
 scholę patrum, & vocatę *7101, loci locorum*
7102, in quę uelut conuersa suę
7103, in quę uelut conuersa suę
 impietatis & superstitionis latibula,
 suas blasphemias in Deum contume-
 liosas, & hominum generi exitiales
 eructare atque euomere conatus est.
 Imò in hac mundi senecta nutantibus
 technis illis manifestis, se in uero Dei
 templo collocat, & hominum menti-
 bus dominatur, in lucis angelū trans-
 formatus. Hac ratione, le grauiori di-
 uinę maiestatis contemptu, atque ho-
 minum exitio magis ulciscitur.

In uero Dei
 templo se col-
 locat: diabo-
 lus.

1. Corint. 3. 6.
 2. Corint. 21.

Campanarū
 baptismus et
 exorcism.

Huc pertinent ludibria, quibus no-
 stros homines etiã adegit, ut nisi sacro
 baptismo regenerationis lauacro
 ad Christi solummodo membra per-
 tinente, & exorcismis tantum ubi e sua
 sede deturbandus est dæmon, ab illis
 qui eius pellendi singulare donum ha-
 bent applicandis, campanę & tintin-
 nabula expientur, sanctificenturque,
 sponforibus & testibus in sacrilegam
 uberioris auri expilationem undique
 conuocatis, res illas inanimatas mor-
 tuasq; è turrib. à diabolo ablatum iri,
 simplicibus persuasum sit. Quinimò
 foueę & stagna ostenduntur, quę etiã
 uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non
 baptizatas consecratasq; campanas à
 dæmone ex turribus proximis inue-
 ctas esse, afferuerant dicunt: audiriq;
 earum sonum nocturna hora duo deci-
 ma in Natiuitatis Christi solennibus,
 uel etiam singulis quatuor anni tem-
 poribus, quę uocant: & eum commo-
 ri, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueat
 imprudētes, nec inueniatur qui audie-
 rit: & si aliquem audire cōtingeret, is
 proculdubio à dæmone ob impietate

illuderetur: interim tamen hisce reli-
 gionis nostrę præstigijs illi detinētur.
 nec ita pridē eò loci prope Abbatiam
 Knechtselein ductus sum, ubi firmiter
 adhuc credi hoc sacrilegiū coram au-
 diui: monstratur foueę, turrisq; osten-
 ditur. Propterea perquam prudenter
 & piē Cæsar Maximilianus inter gra-
 uamina sedis Romanę à Germanis
 non toleranda, campanarum cōse-
 crationem recensuit in hęc uerba: Suffra-
 ganei excogitauerunt, ut solum ipsi, &
 nullus alius sacerdos, laicus campanas
 baptizarent. Credunt deinde simpli-
 ciores, ita affirmantibus suffraganeis,
 tales campanas baptizatas, dæmones
 & tēpestates pellere. Quapropter in-
 numeri plerunq; adhibentur compa-
 tres, præcipuè uerò qui fortuna pol-
 lent: exorātur, qui baptismationis tem-
 pore funem, quo campana ligata est,
 tangunt, ac suffraganeo præcinente
 (quemadmodū in paruulorū baptiza-
 tione fieri solet) omnes pariter respon-
 dent, ac campanę nomen ingemināt,
 uesteq; noua (quemadmodū & Chri-
 stianis fieri solet) cāpana induitur. In-
 de ad sumptuosa properatur cōuiuia,
 quibus præcipuè compates, ut eo lar-
 gius munera offerant, adhibētur: nec
 non suffraganei, & eorum capellani
 cum multis alijs ministris regaliter pa-
 scuntur. Nec hoc satis est, sed & suffra-
 ganeo mercedem persoluere necesse
 est, quam illi munusculum uocare so-
 lent. Inde euenit, ut aliquando etiã in
 paruis uillis centū floreni in tali absum-
 mantur & expēdantur baptismatione.
 Quę res non solum supersticiosa, sed
 etiam Christianę religioni contraria,
 ac simpliciorum seductio & mera est
 exadatio. Verum etiam episcopi, ut suf-
 fraganeo uel uilissima obarsare pos-
 sint mercede, talia & adhuc absurdi-
 ora tolerant. Res igitur tam nephanda
 & illicita meritò aboleri debet.

Scribit

Lib. 1. ca. 17.
de Orig. err.

45 Scribit itaq; in hæc uerba, scitè admodum Laſtantius: Ita hominù credulitate mèrita diuinitate deludùt demones, qudd illis uerum aperire non expedit. Hi ſunt, qui imagines & ſimulachra fingere docuerùt: qui ut & hominù mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorù regum uultus & ornatus exquisita pulchritudine ſtatui conſecrariq; fecerunt, & illorum ſibi nomina quaſi perſonas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus appellat, quum artes ſuas execrabiles exercèet, ueris ſuis nominibus cient, illis celeftibus quæ in Sacris literis leguntur. Hi porò in ceſſi ac uagi ſpiritus, ut turbent omnia, & errores humanis pectoribus infundant, ſerunt ac miſcent falſa cum ueris. Ipsi enim celeftes multos ſinxerunt eſſe, ſed ueritate mentis nominibus inuolutà ex oculis abſtulerunt. Et paulo pòſt: Illi autè qui deſciuerùt à Dei miniſterio, quia ſunt ueritatis inimici & prauaricatores, Dei nomen ſibi, & cultum deorum uendicare conantur: non qudd ullum honorem deſiderent (quis enim honor perditus eſt?) nec ut Deo nocent, cui noceri non poteſt, ſed ut hominibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipiſci poſſint, quam ipſi ſua nequitia perdiderunt. Offundunt itaque tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem ſuum norint: & ut illiciant faciliè in templis ſe occultare, & ſacrificijs omnibus præſtò adſunt. Eduntq; sæpe prodigia, quibus obſtupefaeti homines; hdem commodent ſimulachris diuinitatis ac numinis. Et pòſt itaque ſibi apud homines, qui eos noſciunt, auctoritatem ac timorem patriant. Hac uerſutia, & his artibus, noticiam ueri & ſingularis Dei apud o-

mnès gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditù ſaniunt, & graſſantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hoſtias excogitauerùt, ipſi hoſtes humani generis, ut quàm multas deuorarent animas. Plura ibidè. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, ſi illorum numinum potentiam formidabant, à quibus ſupra ſua ſæpè numero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe Karentina, cum foeminis in cõcubitum accitis, canum exemplo cohærere ſolebant: nec ab ipſis moràdo diuelli poterant. Interdum utriq; perticis ediuerſò appenſi, inuſitato nexu ridiculù populo ſpectaculum præbuère. Ea miraculi foeditate ſolemnis ignobilibus ſtatuis cultus acceſſit: creditumq; eſt, earum uiribus effectum, quod dæmonum erat præſtigijs adumbratum: qui ſtatuis demolitis, Rugianorum templa & urbes deſtituerunt.

Sed artiſticioſè nimis maligni huius conatus uarios deſcribèrem audi Auguſtinum in Sermonibus communi-
bus: Quid prauius, quid malignius, quid uè aduerſario noſtro nequius? qui poſuit in celo bellum, in paradifo fraudem, odium inter primos fratres, & in omni noſtro opere zizania ſeminauit. Nam in comèſtione poſuit gulum, in generatione luxuriam, in exercitatione ignauiam, in conuerſatione inuidiam, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præſulatu ſiue dominatione ſuperbiam. In corde poſuit cogitationes malas, in ore poſuit loquutiones falſas, in membris operationes iniquas: in uigilando mouet ad praua opera; in dormiendo ad ſomnia turpia. Letos mouet ad diſſolutionem, triftes autem ad deſperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala ſunt ipſius prauitate commiſſa.

Obſcens diu
bols ludibri-
um.
lib. 1. de reg.
Dania.

Magi.
Malefici.

Sermon. 4.

Simila quid-
dam apud
Gregoriù le-
guntur lib. 22.
Moralis. ſu-
per illud Job:
Diuulſur
aſtus ſuper
terram.

Item apud
Leonem pòſt.
Ser. 8. Nati-
uitat.

das res, et potissimum uaticinari
possunt demones.

Cap. X.

Vnde tam ad
miranda pos-
sunt camo-
nes.

Nec mirum est, uaria & infinita
eius generis hos spiritus cona-
ri. quum etenim tenuis sint sub-
stantiæ, sua tenuitate, subtilitate, cele-
ritate incredibili, sensuum acrimonia,
& lumine naturæ lucidiore, quibus om-
nibus terrenorum corporum inhabi-
lilitatem & sensuum tarditatem longè
lateque præcellunt, multa Dei per-
missu, partim uerè, partim præstigiöse
intelligunt, & possunt. Quibus acces-
sit, teste Augustino, diuturnioris tem-
poris beneficio, quo eorum uita à pri-
mo æuo protenditur, comparata infi-
gnis rerum longè maiorum experien-
tia, quàm hominibus ob breuitatem
uitæ momentaneam potest euenire.
Idcirco quædam admiranda faciunt:
& quædam, potissimum ob Scripturæ
sanctæ & uaticiniorum cognitionem,
prædicunt, uel etiam probabili conie-
ctura consequuntur: nonnunquam et-
iam quæ ipsi facturi sunt, prænu-
tiant, quibus homines alliciunt, inescant, se-
ducunt & defraudat: quo nomine il-
lis mirabilem prudentiam, acutum in-
genium & tenacem memoriam tri-
buit Plato in Epinomide. Quapro-
pter tradit Clemens, istos, quum sint
dæmoniaci spiritus, & multò citius
scire aliqua, & multò perfectius: non
enim tarditate corporis degrauantur.
Hinc addit: Et ideo quæ medici longo
tempore & labore plurimo asse-
quuntur, hæc illi, tanquam spiritus,
absque mora ulla, & sine difficultate
cognoscunt. Non ergo mirum est, si
plus etiam aliquid quàm homines,
sciunt: sed hoc metuendum est, quòd
ea quæ sciunt, non ad salutem, uerum
ad deceptionem proferunt animarum,
ut per hæc eas cultum falsæ religionis

De spiritu et
au. cap. 28.

Lib. 4. Re-
cog.

edoceant. Hic Tertullianus sic disse-
rit: Omnis spiritus ales est, hoc ange-
li & demones, igitur momento ubi-
que sunt. Totus orbis illis locus unus
est: quid ubique, geratur, tam facile sci-
unt, quàm enunciant. uelocitas diui-
nitas creditur, quia substantia ignora-
tur. Sic & authores interdum uideri
uolunt eorum quæ annunciant, & sunt
planè malorum nonnunquam, bono-
rum tamen nunquam. Dispositiones
etiam Dei & nunc prophetis concio-
nantibus excerpunt, & nunc lectio-
nibus resonantibus carpunt. Ita & hinc
sumentes quasdam temporum sortes,
diuinitatem æmulantur, dum furan-
tur diuinationem. In oraculis autem
quo ingenio ambiguitates temperent
in euentus, sciunt Cræsi, sciunt Pyrrhi.
Sic præsciuit diabolus ex Esaia & Dā-
niel oraculis (quorum uterq; adole-
scentem Alexandrum expresse deli-
neat) eum ipsum Alexandrum super-
rato Dario, positurum Asia uniuersa,
translatum Imperium à Babylonijs
ad Græcos. Propterea Delphicam ua-
tem consulenti, & ab inuita respōsum
extorquenti, eadem ipsa in hæc uerba
prorumpens, respondit: Inuitus eris
Alexander. Postea ad Persas exercitiū
traducenti, prodigia offudit multa. In
aditu Asiæ, simulachrum Orphei sudo-
re maduit. Hinc Alexandro ad extre-
mum cum Dario configente, aquila è
sublimi supra eius uerticē sese librare,
& in aduersos hostes traicere uisa est.
Ludibria haud dubiè dæmonij hæc e-
rant, ad ornata ad prodigiorum & au-
guriorum, quibus tūc fidebatur, obser-
uationes cōfirmandas. Dariū ediuersis
fo, ancipitibus somnijs in falsam uicto-
riæ spē erexit. Prænouit ex Esaia præ-
phetijs, fore ut Tyrus destruatür à Ma-
cedonibus. Ita enim ille ait: Vlulate
naues maris, quia uastata est domus,
unde uenire consueuerant. De terra
Cethim

In Apolog.
aduersus gen-
tes, cap. 22.
Diminutio-
nes demonū
unde.

Daniel. 8.

Esaia 23.

Vide Isoph. li
bro 1. antiqu.
Iud. cap. 6.

Cethim reuelatum est eis. Terram ue-
rò Cethim Macedoniam esse, asserunt
pleriq; & ab Homero *lucrus* Macedo-
nes uocatos. Quidam tamen per ter-
ram Cethim, Cyprios intelligunt. In-
de quum fuso fugatoq; Dario, copias
ad Tyrum admouisset Alexâder, præ-
monuit quendam qui ciuibus prænu-
ciaret, Apollinem ciuitatem deserturū
esse: ut quum euentus responderet, i-
dolorum existimatione stabiliret. Ex
ijsdem Esaię & Danielis uaticinijs præ-
sciuit, fore ut Assyriorum monarchia
pessum iret, & in potestatem redigere-
tur Medorum ac Persarum: & quidem
à Cyro, cuius nominatim Esaias me-
minit. Vnde coniectatus est, Cræsum
etiam de regno Lydię periclitaturum
esse. Quare & aliquanto ante *ἔτι ἔτι
ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι* Gygis, quòd in Cyri tem-
pora incidere eum prospiciebat, am-
issum regnum Lydię prædixit, cõsul-
tus ex oraculi Delphici sede: & postea
cum regnum adeptus esset Cræsus, ut
opum suarum fiducia insolentem,
superbiëtem, & regnum Persicum af-
fectatè euerteret, *ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι* ui-
storiam in speciem ipsi annuente, ad
bellū Cyro inferendū perduxit: quo
modo uictus, captus & regno exutus,
uitam in Persia finiuit. Prædictionis
uerò dæmoniacę finem luculentè o-
stendit Imperatoris Valentis facinus,
de quo literarum monumentis tradi-
tur, quòd noua correptus in sania, dæ-
monem interrogarit, quis post ipsum
Imperio esset potiturus. Dæmon obli-
què respondet, & literas Græcas ostē-
tat, *ἔτι ἔτι*. significans hoc fore initiū no-
minis eius qui sibi successurus erat. Ita
interim omnes iubet Valens, quot
quot in suę nomenclaturę principijs
eisdem sortirentur literas, Theodori
nimirum, Theodoti, parentes Theo-
dosi, eius scilicet qui Imperium ade-
ptus est postea, Theoduli; interq; eos

numeratur Theodosiolus, uir nobilis
Hispanus. Cæteri metu noui periculi
nomina sibi indunt alia. Socrates lib.
4. cap. 19. Sozomenus libro 6. cap. 35.
Paulus Diaconus lib. 12. Ioann. Zon-
aras tomo 3. Infinita eiusmodi in hi-
storijis obseruantur exempla: sed ad
posteriora, nec obscura, conuertamur:
ubi prius singulare recensq; sathanici
uaticinij exemplū subdidero, scriptū à
Magistro nostro Ioanne Henrici Co-
len Buscoducensi ad Magistrum no-
strum Hunqem Louaniensem, 3. Mar-
tij, anno 1574. Gueforum Belgicorum
nefandi & tyrannici consilij finem no-
strę quidem ciuitatis iuuenis nouem
annorum, Spiritu sancto afflatus, uer-
tur, prædicit. Metuimus tamen frau-
dem esse maligni spiritus, quod tamē
nemo doctorum uiroꝝ deprehen-
dere potuit. Clamat puer iste, & pos-
tulat seruētēs & assiduas preces: qui
& ipse tribus horis diei, extensis orat
brachijs. Prædixit mira huius tempo-
ris, quę omnia euenerē, & ne minimo
quidem hallucinatus est. Ait quoque,
se auduisse ab angelo Gabriele finem
harum tragædiarum, ante dimidium
ætatis futurum: Regem quoque no-
strum in has inferiores patrias uentu-
rum, & compositurum omnia felicis-
simis medijs. Prædixit quoque pun-
ctum temporis, quo Middelburgum
fuit captum, & huiusmodi alia infini-
ta, quę dictis eius cõsonant. Fui & e-
go indignus uocatus ad examinandū
iuuenem, & in stuporem & admiratio-
nem summam raptus fui, quādo puer
tam simplex & literarū imperitus tam
expeditè ad omnia interrogata, etiam
abditissima, respondere potuerit. Et
quia angelus sathanę transfiguratur se,
&c. petiui ab eo uaria & multa: ue-
rū non solū non ueretur & timet
crucem Domini aut nomen Iesu an-
gelus: sed & preces iuuenem docuit,

que nihil aliud sonant, quàm, IESV Nazarene pro nobis crucifixe, misere re nobis: subueni miseris peccatorib. ut reuertamur ad fidē. Haestenus ille.

Puer dæmoniacus.

Puerum hunc à dæmone actum fuisse, qui in eo loqueretur, & sua ederet uaticinia, contrarius docuit euentus. Nullus etenim intestinarum disensionum Belgicarum exitus uel ea sequenti ætate, uel tertio pōst anno quo hæc scriberem, quum nihil etiam rumoris adhuc de regis aduentu spargeretur: quinimò ne quidem adhuc anno 1581. quo hæc recuderentur. Spiritus autē Dei ne in re minima quidem aberrare aut hallucinari potest. Hic facillè innotescit ille Gabriel, qui & punctū temporis quo Zelandiæ Midelburgum in dedicationem ueniret, annunciare periuuenis os potuit obceleritatem in comprehensibilem, quia spiritus est. Idem quoque ad illiusmodi modum orandi puerum incitauit, ut suis uaticinijs falsis & imposturis cautius fidem conciliaret. Hac ratione ueritatem mendacio commiscere perpetuò solet. Addam hoc, ne angelum quidem Dei futura scire, ut de se testatur 4. Esdræ 4. Quid præterierit, scio: quid autem futurum sit, ignoro. CHRISTVM, ET AD QUID missus esset, prius norunt dæmones, quàm Apostoli: & quare illum tentauit diabolus. Cap. XI.

Perhibet sacre Scripturæ auctoritas, diabolum prius CHRISTVM penitus nouisse, quàm ipsi quibuscum ille loqueretur, & familiariter degeret, Apostoli: ut etiam ante CHRISTI mortem resurrectionemque sciuerit, testatusque fuerit inuitus, ad quid uenisset CHRISTVS: nimirum, quò cognitum faceret sathanam, eiusque fraudes: illius actiones demoliretur, atque regnum euerteret. Quapropter metu iudicij diui-

ni aternarumque pœnarum contremiscens, & tantum non deficiens, in obfesso ante CHRISTVM procidente, magna exclamauit uoce: Ah, quid rei nobis tecum est, IESV Nazarene? uenisti ad perdendum nos. Noui te qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et increpauit illum IESVS, dicens: Obmutescē, & exi ab homine. & cum proiecisset illum dæmon in medium, exiit ab illo, nihilque illi nocuit. Et pōst: Exhibant & dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille filius Dei. Et increpans, nō sinebat ea loqui, quòd sciebāt ipsum esse CHRISTVM. Hic Athanasius: Dæmonis, inquit, sermonem compescebat CHRISTVS, ne simul cum ueritate, etiam suam iniquitatē promulgaret: ut nos etiam assuesciat, ne talia curemus, etiam si uera loqui uideatur. Illud aliàs etiam pios postea latuisse, Sacrarum literarum testimonio docetur: ut alij eum Heliam, alij Ioannem baptistam, alij Hieremiam, alij unum de prophetarum numero esse dicerent. Petro autem pronuncianti, Tu es CHRISTVS ille filius Dei uiuētis: respōdit CHRISTVS, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Id quod Petro à patre cœlesti hic reuelatum asserit CHRISTVS, hoc ipsum & sathan nouit, & palàm testatus est, non rogatus. Hinc ipsius ingenij acumen liquet, cuius ope res etiam abstrusissimas, nostrisque sensibus apprimè alienas, nouisse potest.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de Paulo & Barnaba clamitatis testimonium: Isti homines serui Dei excelsissimi sunt, qui annunciant uobis uia salutis. Atque id genus testimonia ab Astaroth & Berith idolis, & à dæmonio obfessis, de Bartholomæo apostolo, Thoma & alijs data legimus. Veritatē uerò.

Marc. 4.

Luc. 4.

10

20

30

40

Matth. 16.

Marc. 8.

Lucæ 9.

Ioan. 6.

Actor. 14.

uerō hic confitentur dæmones, nō ut populū ad audiendā amplectēdamq; eorum doctrinā permouerēt: sed exhorrescentes & reformidātes ministrī Euangelici uirtutē, & sui cōdemnationem ac expulsione ex obsessis: quę hospitia si obtinuissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata pōst opprimere, nouis rumoribus disseminatis per Pythiā uatē, obsessos & idola, quę apud stultū uulgus magno habebatur loco. Addatur & illud mali spiritus responsū: Iesum noui, & Paulum scio, uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est, *IESVS* fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos antē tempus. Obsecro ne nos torqueas.

*Act. 19.
Matth. 8.*

Marci 6.

Luc. 8.

Genes. 3.

Micha. 1.

Matth. 1. 2.

Luc. 1. 2.

Esaia 7.

Enim uerō semen mulieris cōtritum caput serpentis, prophetarum de **CHRISTO** nascituro etiā in Bethlehē ludææ uaticinia: præfinitū hinc tempus, *IESVM* in diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute Altissimi obumbrante cōceptum, ex angeli Gabrielis annūciatione, admirandam eius natiuitatem, lōginquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. Quapropter inter spem & metum, Herodis animū **IESVM** inflammauit facibus, ut inter infantium Bethleemiticorum bimulorum ætate que iuniorum deplorandam cladem, *IESVS* simul interneccione absumeretur. atqui salutaris magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringiq;, re ipsa expulsi diabolus.

Ne quid tamen incredibili eius audaciæ & fastui incomparabili decederet, atq; ut adoratione, peculiari Dei prærogatiua honoraretur, uel Christū certius tunc cognosceret, ipsum in solitudine tentat: illiq; in prælatū montem adducto, omnia mundi regna, ac eorum gloriam ostensam se daturum,

si se prostratus adorauerit, ausu pluraquam sacrilego pollicetur: quū diuinam maiestatem in hominū regnis atq; imperijs solam dominari, eaq; cui libet tradere constet. Porro Christum iam certō cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post ossulam à Christo porrectam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contemptum, & hominum detrimentum perniciemq;, fraude & extremo dolo caute tectum.

A. Christo uult adorari diabolus. Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Daniel. 4.

Ioan. 17.

MVLTASTVDIA DIABOLI, & opera breuiter comprehensa.

Caput XII.

Cæterum ut instituti mei ratio certius citiusq; innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionib. & potētia colligam. Quū angelica eius essentia non interierit, sed malē propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritq; tam diutino tempore eximia rerū obseruatio & usus insignis: magnæ illi esse constat uirtutis, calliditatis incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantiæ summæ, artificij technas trueni perniciosissimas fūco speciosissimo incomparabilis, maliciæ infinitæ, odij erga genus humanum *stans dæmo lade admittit*: atq; hoc nomine etiam sepe uero (permittente, uel saltem conuente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere, in quercus Dodonæ Molossidis in Epiro, unde Dodonæum oraculum frequētatum est, insinuare: apud Aegyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte, Ioue, Api boue, Latona in urbe Bui, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colo-

Diaboli stans dæmo lade admittit.

Sirabo Geog. lib. 15.

55
phone, Thebis in Bœotia, & in Lœbada ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilis in Arfinoe, ex Amphiarao uate in Artica, respōsa dare, humana uoce, nutu, alioue gestu, affectis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliàs trementiū, aut ridiculè gestificantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunq; & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quousq; toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Et sanè Deū quibusdā sagacioribus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Maximus, hisce uerbis: Nec me præterit
 Lib. 1. cap. 8.
 » de motu & uoce deorum immortalium
 » humanis oculis auribusque percepta,
 » quàm ancipiti opinione estimatio uer
 » letur: sicut de transitu Iunonis in urbem.
 Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Romam migrare uellet? Deamq; respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audierat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrū annuisse tantū:
 » alij unum hoc inter milites & uulgum
 » sparsisse. Quo factum est, ut non simu
 lacrum, sed ipsam cœlo Iunonem peti
 tam portare se credētes, læti in ea parte
 Auentini montis, in qua nunc templū eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Irmgardis comitissæ
 40
 uita, quomodo tertio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inueneritque crucifixi imaginem profus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Coloniae ante sacrarium uisitur. Hic pro-

strata orationiq; intenta audit uocem ex ore imaginis cruci affixæ, hunc in modū: Chara & electa filia Irmgardis, te oro ut mox ubi Coloniam redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsq; actis, se facturam recepit, si modò digna haberetur: simulq; hoc simulacrū uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quo electæ suæ spōsæ Irmgardis benedixit. Inde rursus gratijs Deo dictis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniam reuersa est, & præfato loco prouoluta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in æde D. Paulo sacra, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutari te plurimum uoluit. Ad hæc cœlestigū Colonienfis crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum solenni pompa uenerabile sacramentum in huius simulacri capite inclusit, quod repentè etiam seipsum rursus eo modo contraxit occlusitq; ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade foueri lumen narratur. Hæc eadem comitissa insignem pagum Suchtelen in Iuliacensi ducatu legauit D. Pantaleonis hcredibus Coloniae, quare huic etiam in uicina sylua erectum fuit sacellū, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia consuere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quò eiusmodi prodigia nostro non uideantur seculo, nec iudiciū arti medicæ permittatur, hic Theologis non illibenter cedo: quemadmodū & in similibus quæ in hanc rem nimis religiose traduntur in Chronicis Casinenfis lib. 4. cap. 68. item in Schedelij ætate
 te quar;

te quarta: in Vincentij lib. 26. cap. 12: lib. 27. cap. 23. 84. 98. 99. 100. 101: lib. 29. cap. 6. 7. 8. 9. 10. multisq; locis alijs: uti & in cōtinuatore Sigeberti, & ab Helmolde in Chronici Sclauorum cap. 8. 43. 70: in Chronic. Saxonix: item lib. 1. uitæ Bernhardi, cap. 10: in Othonis Frisingensis lib. 7. cap. 32: in Austria Cuspiniani.

Potuit adhæc diabolus ad Iouis Hæmonis oraculum inquirendum in extremo sinu Libyæ, apud Garamates, ultra Cyrenem, in solitudinibus uastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambyfen Cyri & Alexandrum instigare: ite Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiã cogitatus & sensa peruidisse quandoq; credatur: quanquam interrim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscurer, atq; etiã mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ nõ nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falso refert.

Potest quoq; plerisq; locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorèt in rerum angustijs, in ualitudine aduersa, & quacunq; afflictione: quod à ueri Dei cultu & eiusdem filij inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Sic Gallorum rusticis hanc fuisse consuetudinem scribit Severus Sulpitius, dæmonum simulachra candido recta uelamine, misera per agros suos circum ferre demetia. Nec sathanæ difficile est, animarũ corporis mole exutarum figurã mentiri, circa monumenta uersari, in cœmeterijs oberrare, spectris perterrefacere heredes aut alios,

ut ad illicitos cultus, ueritatem religionis ergò peregrinationem, iustorum & parentalium præscripta forma per solutionem damnosam, imperitos, minusq; Deo fidentes cogat. Visum est & spectrum, quod à presbytero flagitaret absolutionem, quia citra confelsionem decesserat. Conatur itidem imbecilles fide præcipites agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem feliciũ successuũ illestos perimere, aut tristium euentuum metu iniecto cruciare.

Nouit adhæc uarias ostentare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organum turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareant exhibere: se in mille species transformare, Proteumq; agere: & ut canit Poeta,

*Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus, atraq; hygris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice leona,
Aut acrem flammis sonitum dabit:*

Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ighemq; horribilemq; seram flumĩq; liquetem.

Consueuit & hominũ mentes multifarijs phantasmatum ludibrijs uiciare, uigilantes perturbare, dormientes insomnijs terrere, peregrinantes à recto itinere seducere, errantes atq; etiã alios quãdoq; ridere, aliàs terrore cõcutere, multa labyrinthis opinionum inextricabilibus implicare & innectere, tetriora mala plerunq; boni specie ferere, & ueritatis cõfelsione in suam illicere nassam, grauissq; fallere.

Solet quoq; lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinum aliunde adferre, claustra re-

*Diabolus
quomodo uaticinatur.*

*Lib. 1. in uita
D. Martini.*

*Eraf. lib. 22.
epist. penult.*

Mich. Psall.

Virg. Georg.

ferare: praeterea ocysimè res varias, uelut panni lacinias, ossa, feramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitium, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitius, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum & partes alias praestigijs aptas, & post mortem sectas ligna, cultros, & quaecumq; uis alia, fallaciter arte dolo sa intersecandum inferere: nec solum talia ostentare, sed etiam partes uitalis prius ex astantium oculis in eiusmodi anatome auferre ac summouere, quàm animaduertatur. Neq; uerò per alium, neq; alia ratione in extorù nefanda obseruatione apud ueteres olim ea procurata fuere miracula, ut Cæsari Dictatori exa sine corde sint in ueta: Posthumio uerò cõsuli, Catoni, Decëuiris, Herenio, Lucilio Lupo immolantibus in plurimis uictimis modò iecur, modò caput iecinoris defuerit.

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit implicatos crines, arenæ copiam, clauos ferreos, ligna, uitra cõfracta, stupam, lapides, ossa, & similia praestigijs mouere, offuscata interim oculorù acie: insecta auribus furtiuè immittere, quæ postea uel prodeat, uel euolent. Hæc à me uisa sunt alata, ex auribus cuiusdã uirginis Henricæ nomine, miserè à dæmonio exagitatae, desumpta. Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defœdare, pudenda meliceride uel ulcere sanioso inficere, euirationis persuasione falsò inducere, corpora tota obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quando & quamdiu à Deo permittitur. Huiusmodi uio lentam uirginis prædictæ sublatione in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè reluctando impedire ualui: à morsus tamè interim infictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectio-

ne, anxie cauèdum erat. Cur enim nõ tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus?

Assueuit præterea uariè corpora trãfferre, eorumq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisque conuulsionis speciebus, iactu tractuq; incredibili, & quasi crepantibus sonitu horrifico iuncturaru cõpagibus, in admirationem, diffidètiã, sinistra de alijs opinionem, ad mendacia, uerita auxilia & cædes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos præter uoluntatem inordinatè crudeliterq; conuellere potest: plerunque trãseruare, ut ceruix unã cum corpore immobilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iuxta in utranque partem intendatur: subinde *trãseruare* uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, contrahatur: quãdoque *trãseruare* uel tensionem ad posteriora citare tam uehemètem solet, ut caput in dorsum & scapulas grauiter conuellatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium cõuulsionum facies, multifariam & inæqualiter in mēbris producere: nonnullis totum corpus, ceteris articulis tormèto luxatis diuulsisque eneruare, aut palpitantium, trepidantium uel musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum tranuersum in homine ita constringere, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimentum, sed uentriculum singulibus frequentibus cõuellens. Interim hic præstantissimos sæpe medicos ludificat, qui eiusmodi morborù dira contuiti symptomata, imò laruas, ad

natu-

Julius Obsequens de Prodigijs.

naturales ea referentes causas, frustra curationem medicamentis tentant.

At aquam etiam cōiurationibus sacratam se formidare impēse, gestibus & noce in corporibus quæ obsidione coercet regitq̄, simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radice inclusæ annulo ex Solomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde multa obseruare affolet, artificioseque imitari, seu uerè seu falsò: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutissimè elicere, penitissimèq; errere: diuersa in imperiorum & hominū priuatorū negocijs moliri, mira astutia cōtexere telam longā, uariā nobisq; inextricabilem, qua in opinatō in speratoq; implicantur & isretiantur certè plurimi: tādē homines, bestias, aërem cōturbare, prodigia meteoris similia in cælo effingere, figuras configentiū exitium exprimerè, clāgones tubarum, armorum strepitus, ferientium se mutud & exitibus collabentiū sonitus, uoces eiulantium aut exultantiū imitari, sceleratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem, callidè exitiosas præstigijs physicis effectibus conformare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quanta potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cogere & contorquere, bona abigere atq; excludere: quinimò ea interdū suadere, sed propter mala: suadere quoq; mala sub specie bonorū: dissuadere mala ut ducat ad peiora, tandem etiā cælū terræ miscere & inuoluere.

Proinde in Apologetico. scitè testatū reliquit Tertullianus, in quiens: Demonū operatio, est hominis euersio. Sic spiritalis malicia à primordio auspicata est in hominis exitiū. Itaq; corporibus quidē & ualitudines insigū,

& aliquos casus acerbos? anima: uerò repētinos & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utraq; substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritalibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectū potius quàm in actu appareat: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate cōuulnerat: si cæca ratione tentatus aër, pestilentes haustus suos effundit. eadem igitur obscuritate cōtagionis, aspiratio dæmonum & angelorum mētis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, scedis ac sequis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quod eos ipsos captis & circumscriptis hominū mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procurer, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi a curatione pascua est, qua hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba suprā recitantur Cap. 10.

MENTIENDO DE FVNCTO-
rum spiritus, quibus præstigijs religiofos ludificare solet diabolus, ostenditur præscripta eorundem spirituum inquirendorum formula. Cap. X. III.

VT euidentius omnium oculis pateat, dæmonem quandoq; etiā ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atq; mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologiæ professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquiri & agnoscere debeant, si uerè aut fidè appareant, ipsius uerba fideliter hic adiungam, maxime quod mysterij loco præscriptum hoc conseruari apud eiusmodi professionis homines non ignorem.

Primò uidetur expediens fieri ieiunium trium dierù cum aliquibus misfarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis pœnitentialibus sepe repetitis. Quibus peractis, accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mète in Deum eleuatos, propter horrorem & terrorè propellendum: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostèdere consueuit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni superstitione inquisitione: nò tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorum & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candelam in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed estimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uideretur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine IESV Christe, omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, quique in hoc loco spiritum quandam se ostendere permisiisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris præcipere huic spiritui, ut sine terrore & læsione nostra & omnium hominum, se

releuet, significans famulus tuus, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desiderium suum existat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse, si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per IESVM Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter nos cui uelis respondere, & ut nomines eum, aut per signum eum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quot sunt præsentibus, nominando specialiter: quia expertum est, quoddam non responderi cuilibet. Si autem aliquam uocem aut pulsum fecerit ad alicuius nominationem, illi committatur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret? Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in elemosynis: aut quot missas, tres, sex, x. xx. xxx. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quæta, & quot, & per quas personas? Si elemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leprosorij, aut alijs mendicantibus. & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus pœnis purgatorij? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multa exempla, in quibus animæ defunctorum per se expresserunt uiua uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosa, inutilia, aut superstitiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrio, puto ante prandium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortè si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortè nullum signum appareret illa hora, extunc differendum

rendum est ad aliud tempus, donec iterum se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei occulto iudicio certis horis & personis, non omnibus se reuelant. Nec timendum est, quòd spiritus ille personam talem in corpore legat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam expectat statum merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua prædestinatione: sed adhuc in satisfactio- nis statu, scilicet in pœnis ad tempus, &c. Quòd si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quòd non esset unus de bonis, sed de reprobis, salvo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus forte expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui nõ de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quòd aliqui uisus istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatē. Oporteret ergo dispositos esse tam in corporis complexione, quàm in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolūt. Quia enim nõ est proportio inter animam uiuentem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuentibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli nõ nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, sicut patet in plerisque locis sacratarum Scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quòd hoc pendeat ex diuina uolūtate, licet frequentius legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis

capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipsæ semper paratæ essent se ostendere propter celeritatem liberationem.

Tertiò notandum, quòd diuersis apparent modis: nõ quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut demones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur. sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipiatur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut lucus aut plañctus: aut plausus manuū, ut attentos reddat homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur, quòd in locis separatis ab hominibus se nõ ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

QVOMODO ET QVA SVB-
stantie commo ditate tam uaria machinetur dia-
bolus, ex Psello: interiecta historia de bestiola ex
militis dormientis ore egressa, & rursus
ingressa. Cap. XIII.

AT qui fusiores, ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, demõnij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitâ solitariam degens: Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud aëreū sibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntq; atque extendunt, quemadmodū lumbricis uidetur accidere ob substantiam molliorem, ductuq; facilissimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariant multiformes. Corpus enim demõnis ad utrunque est natura paratum. qua enim

quæ audiunt
et nõ uident,
uel quæ uidentur
non uidentur.

Quia ibi nul-
lus fallens lo-
cutus.

Psellus de da-
monibus.
Marcus de-
monis cultor.

Tum facillius
falluntur ho-
mines tenui-
brarum am-
bris terrenti, et
quòd non sa-
tis uidentur

nim ratione est natura facile cedens, sic in varias figurarum species transformatur: qua uerò aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër quidem extrinsecus coloratur, corpus uero dæmonis iuxta animi sui affectus species colorum mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut femina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atque ad utris uasisque formam se aliquando transfert.

Lubet non inelegantem hoc loco historiam aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui ad cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo æstate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiante ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædam alba bestiola mustelæ similis exiisse, atque ad uicinum ibi riuium procurrisse. Cumque sursum deorsum in ripa riuii anxia currisset, nec transeundi uiam inueniret, quidam ex astantibus accedens, euaginatam gladium riuiulo angusto ueluti pontem faciens, imponit. Bestiola illic riuiulum super gladium transgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulo post redire uisa, cum iterum potum pontem quæreret, atque eam iam sublato discurrens transire non ualeret, idem ille qui antea, rursum riuiuli ripas imposito gladio coniungit, atque abscedit. Tum transit bestiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidentibus omnibus ingreditur: ac illic qui dormierat expergiscitur, rogatusque, num quid in somno pal-

lus esset? respondit, se festum esse, & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere: in quo bis super pontem ferreum, flumen transiisset. Vnde socij collegerunt, eum, quæ ipsi uiderat, uerè somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoque interituram cum corpore, ipsis ostenderet persuaderetque, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obicit. Reperimus, inquit etiam Plinius, inter exempla Hermetimi Clazomeni, animam relicto corpore errare solitam, uagamque: è longinquo multa annuunciare, quæ nisi à præsentibus nosci non possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeanti animæ uelut uaginantem ademerint: Aristæ etiam uisam euolantem ex ore in Proconneso corui effigie, magna quæ sequitur fabulositate, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neque id mirum est. nam præter supradicta idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quoniam pacto inquam (respondet Pfellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore egenfactus uerò propinquior, in audientis aures susurrando subloquitur: qui si possit cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audiret illa-

Lib. Chroni-
corum 15.

Mustela simili
bestiola ui-
detur ex mili-
tis dormientis
ore exire, rursus
ingredi.

Lib. 7. ca. 90.

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ti illaberetur. Et paulo post: Sicut aër
 presente lumine colores & formas ac
 cipiens, traducit in illa quæ naturali-
 ter accipere possunt, sicut apparet in
 speculis, rebusq; quasi specularibus:
 sic & demoniaca corpora, suscipientia
 ab ea quæ intus est essentia phantasti-
 ca, figuras atq; colores, & quascunq;
 ipsi uoluerit formas, in ipsum anima-
 lem nostrumq; spiritum trāsmittunt, 10
 multa nobis negocia præbent, uolun-
 tates & consilia suggerentes, formas
 subindicantes, suscitantes memorias
 uoluptatum, simulachra passionum
 frequenter concitantes uigilantibus
 atq; dormientibus: nonnunquam ue-
 rō femina nobis & inguina titillanti-
 bus in citates, insanos & iniquos amo-
 res subiiciunt & subaciunt: præcipuè
 aut, si humores calidos humidosque 20
 ad id conducentes nacti fuerint. Sed
 hi Plutonis galeā subinducentes, per-
 turbant animas arte quadam, & sophi-
 stica fraude. Hactenus Marcus, quem
 magum Irenæus & Epiphanius magi-
 cæ imposture expertissimum uocant.
 Ille & de quodam genere eius fascini,
 quo in distributione doni suæ gratiæ
 usus est, ita refert, quod solitus sit spe-
 ctatorum & auditorum suorum ocu- 30
 los perstringere calice uino repleto,
 quod rubrum & purpureū subito ap-
 parere fecit, ut putaretur supernarum
 potestatum sanguis in calicem destil-
 lasse, &c. Plures eius illusiones apud
 Irenæum lib. 1. cap. 9. & reliquis.

Trichemius adhæc nullam figuram
 magis quam hominis, dæmones sibi
 coaptare docet. Cæterum quando ad
 hanc non inuenerint conuenientem 40
 aëris materiam, apparentem formam
 sibi eos inducere ait, prout contrarius
 uel humor uel uapor effingat, & sic in
 forma conspiciantur plerunq; leonis,
 lupi, suis, asini, hipocentauri, hominis
 cornuti, etiam caprinis pedibus, qua-

los uarijs in locis quandoque apparu-
 ère: sicut de Morptheo filio Somni fa-
 bulantur poetæ. Cui enim melius il-
 lud Ouidij conueniat?

Excitat artificē simulatorēq; figuræ Morphea.

Docebitur hoc capitibus sequentibus.
 per exēpla cum uetera tum recētia.

EXEMPLA VARIÆ FORMÆ

lararum & actionum demoniacarum

memorabilia. Cap. XV.

Memorabilia uariæ formæ larua-
 rum & actionum demoniacarum
 exempla describit C. Pli-
 nius iunior, in hæc uerba, primū de
 Curtio Rufo: Tenuis adhuc & obscu-
 rus obtinenti Africam comes hēserat.
 Inclinato die spaciabatur in porticū:
 offertur ei mulieris figura, humana
 grandior, pulchriorq;: perterrito, Af-
 ricam se futurorum prænunciam dix-
 it, iturum enim Romam, honoresq;
 gesturum, atque etiam cum summo
 imperio in eandem prouinciam reuer-
 surum, ibiq; moraturum. Facta sunt
 omnia. Præterea accedenti Carthagi-
 nem, egredientiq; natem, eadem figu-
 ra in littore occurrisse narratur. Ipse
 certè implicitus morbo, futura præter-
 itis, aduersa secūdis auguratus, spem
 salutis, nullo suorum desperante, pro-
 iecit. Iam illud nonne & magis terribi-
 le, & non minus mirum est, quod ex-
 ponā ut accepi? Erat Athenis spacio-
 sa & capax domus, sed infamis & pe-
 stilens: per silentium noctis sonus fer-
 ri, & si attenderes acrius, strepitus uin-
 culorū longius primò, deinde proxime
 reddebatur. mox apparebat senex ido-
 lon, macie & squalore confectus, pro-
 missa barba, horrenti capillo: cruribus
 cōpedes, manib. catenas gerebat, qua-
 tiebatq; inde inhabitatibus tristes di-
 ræq; noctes per metū uigilabatur: ui-
 giliam morbus, & crescēte formidine
 mors sequebatur. Nā interdū quoq;
 quanquā abscesserat imago, memoria

*Lib. 8. epist.
ad Suram.*

*Demoniu-
liens forma
Curtio Rufo
apparet.*

*Sabellis, lib.
10. Exempla
cap. 3.*

*Demonis ido-
lo infamis do-
mus Albea
nis.*

imaginis oculis inhærebat, longiorisq; caula timoris timor erat. Deserta inde & damnata solitudine domus, totaq; illi mōstro relicta: præscribebatur tamen, seu quis emere, seu quis cōducere ignarus tati mali uellet. Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulū, auditq; precio, quia suspecta uilitas, percunctatus, omnia docetur: ac nihilominus, imò tanto magis, cōducit. Vbi cōpit ad uesperascere, iuberet sterni sibi in prima domus parte: poscit pugillares, stylum, lumen, suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribendum, animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita simulachra & inanes sibi metus fingeret. In initio, quale ubique, silentium noctis, deinde concuti ferrum, uincula moueri. Ille non tollere oculos, non remitte- 20 re stylum; sed obfirmare animum, auribusq; prætere. tum crebescere fragor, aduētare etiam, ac iam ut in limine, iam ut intra limen audiri: respicit, uidet agnoscitq; narratam sibi effigiem. stabat, innuebatq; digito, similis uocanti. hic contra, ut paululū expectaret, manu significat: rursusq; ceris & stylo incumbit, illa scribentis capiti catenis insonabat, respicit rursus 30 idem quod prius innuētem: nec moratus, tollit lumen, & sequitur, ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis: postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem: desertus, herbas & folia concepta signū loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus quo terraq; putrefactū, nuda & exesa reliquerat uinculis: collecta publicè sepeliuntur, domus postea recōditis manibus caruit.

Item, apud Athenas M. Antonij fratris copij, Cæsaris Parmensis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas cōfu-

Athenodori
philosophi ob-
firmatus con-
tra daemones
terriculamen-
ta animus.

Plutarch. in
lib. 1. cap. 5.
nono dicitur
apparet Cæs-

git. Vbi concubia nocte, cum sollicitudinibus & curis mente sopita, in lectulo iaceret, existimauit ad se uenire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, squallidū barba, & capillitio demisso: interrogatumq; quisoam esset, respondisse, *hanc dicitur uocari*. Perterritus deinde tam tetro uisu, & nomine horrendo, seruo in clamauit: sciscitatusq; est, si quem talis habitus aut intrantem cubiculum aut exeuntem uiderent quibus affirmantibus, nemine illuc accessisse: iterū quieti & somno se dedit: atq; eadē animo eius obuersata est species. Itaq; fugato somno, lumen intrō ferri iussit, puerosq; à se discedere ueruit. Inter hanc noctē & supplicium capitis, quo eum Cæsaris affectit, paruulum admodum tempus accessit. Facile huius mortem poterat diabolus prænouisse, ex Cæsaris in hanc rem apparatu & uerbis. Describit quoque Valerius, Iulij simulachrum, quo post mortem C. Cæsaris suo interfecto- 10 ri apparuerit.

Dionysius Syracusanus breui antea quam interimeretur, cōsedit in sua domo, cogitationib. molestis grauatus: tum illi apparuit imago illa deformis, habitus sathanici, scopis domum uerrens & expurgās. unde ille usq; adeo extimuit, ut noctu solus in ædibus manere noluerit: sed quosdā amicos rogari, qui cum ipso pernoctarent.

M. Brutus, quum ex Asia contra Octavianum & Antonium aliquid graue moliretur, contigit ut in suo cubiculo apud lumen cōderet, ardua meditatatus & animo uolutans: interim animaduertit aliquem ad se cubiculū ingredi. Apertis oculis circumspiciebat, num aliquis ex familia uel ministris aliquid ueller: inopinatō uidet imaginem formidabilem & admirandam corporis tyrannici & agrestis. Hic Brutus multo animosior liberior- 40 que

Plutarch. in
lib. 1. cap. 5.
nono dicitur
apparet Cæs-

Lib. 1. ca. 6. g.

Dionysii Sy-
racusanū ex-
territus spe-
trum.

Plutarch. in
lib. 1. cap. 5.
nono dicitur
apparet Cæs-

que Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto murmure responderet spiritus: Diabolus sum, & spiritus malus: in Philippis denud me uidebis. Inquit Brutus ingenuè, ut uir Romanus, & magnanimus: Imò sine metu te iterum uidebo. Quum aut ex famulis studiose inquireret, num ingredi aut egredi aliquem obseruassent? respondebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infelicem instituti sui prælii successum uerebatur: quemadmodum euenit.

Contra diabolum magnanimitas M. Bruti.

Aug. Pol. in Mis. cap. 18.

Monstruosa specie apparet diabolus.

Julius Obsequens.

Teget.

Lib. de Diuinationibus.

Quum bellum inter se Romani Albanique gererent, & utraq; in prociendum stare acies, extitit repente quidam monstruosa specie, pelle amictus furua, uociferans: lubere Ditem patrem, deamque Proserpinam, fieri sacrum sibi, priusquam committeretur prælium. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus aram sub terra edificarunt: & statim sacrificio facto, pedum uiginti agere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur.

M. Claudio Marcello & Lucio Valerio Flacco Coss. Romæ multis locis species togarum uisæ fuerunt, & appropinquantium oculos eludebant. Unde respondebant aruspices, magistratum & sacerdotum interitum fore Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingens multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdum gregatim ambulare uisa fuit, cum nihil nisi spectra essent, Caio Pansa & Hirco Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerunt. Tagen extispicinæ & aruspicinæ auctorem Cicero tradit ex Hetruscorum libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repente ex sulco apparuisse pueri specie, sed senili prudentia: & eum qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obstupefactus

bubulcus exclamasset, populum in eum Hetruriæ locum cõcurrisse: puerum multa locutum, sed nil nisi de nefandæ aruspicinæ doctrina: quod omen populus excepit, & literis madauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet, ipsum Tagen demonem fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar: — *Conditor artis*

10 Finxerit ista Tages. —

Quum magna esset Romæ existimatio duorum senatorum Symmachi & Boëtij, qui gener Symmachi fuit, eos Ticinum euocauit Theodoricus Gothorum rex, & diu captiuos tenuit: quia aliquibus eius decretis fuerat aduersari, & forte quia impedierant, ne Arianis ecclesiæ traderentur: & bona eorum publicauit, & tandem eos interfici iussit. Hanc iniustam crudelitatem hæc secuta est pœna. Non multo post eorum necem; cum cœnanti propositum fuisset in mēsa grande caput piscis, uisus est sibi cernere caput Symmachi horribili rictu & flammeis oculis minitantibus ipsi. Repente itaque consternatus & tremens iussit se in lectum collocari, & accito medico Elpidio, narrauit amicis terribilem illam Symmachi speciem conspectam, & in deploratione sceleris sui paulo post extinctus est.

30

In grauiissimo prælio Atheniensem & Persarum aiunt ante aciem terribiles sonitus esse auditos, & uisa spectra, quæ Athenienses postea dixerunt fuisse speciem Panos, qui terrorè tantum Persis incusserit, ut fugerent. Inde Panici terrores postea dicti sunt, sub

Panici terrores.

40

Saxones armatos, tradit Saxo, in Lib. 4. Hist. Sclauis, horrenda forma, tanquam bono & oprato omine, superne in uertice montis uiso dæmone, fuisse interceptos: quia eo monstro ueluti diuinitus dati ducis aduētū firmati, sum-

ptis uictoriae auspicijs, ex improviso Saxones eosdem prorsus occiderunt.

Et: Genial. dierum, ca. 9.

Alexander ab Alexandro scribit, quendam suum familiarem, non ambiguae fidei hominem, amici funus curasse: & cum inde Romam reuertetur, nocte adueniente in hospitium uia proximum diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse.

Spectrum mirum.

Cumq; solus degeret, & adhuc uigilaret, ait repente amici nuper defuncti imaginem summo pallore & macie, ac eo ferme habitu oris, quali illum cum aegrotaret dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & praetimore nec animo nec mente satis constaret, quifnam esset interrogauit. Ille aut cum nihil respondisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodem cui ipse incubebat lectulo se collocauit, ac prope accessit quasi eum amplexurus. Alter uero cum ferè iam metu exanimis uideretur, ad lectuli spondam secessit, illumq; propius accedente abegit: qui se repulsam pati uidens, alterum toruo & minus familiari uultu aspectat: resumptisq; mox uestibus, è lectulo surrexit, & cinctus calceatusq; inde abiens, nunquam postea apparuit. Quo timore familiaris ille percussus, graui corripitur morbo, ut propemodum interierit. Addebat his, dum in lectulo cum illo luctaretur, se nudum illius pedem usq; adeo gelidum contrectasse, ut nulla glacies huic frigori potuerit comparari. Ad haec, Gordianus amicus meus, spectatae fidei homo, mihi retulit, quum Aretium cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut sit, longè aberrassent per difficultia & deuia loca, ubi nihil uiderent culti, sed saltem nemora, saltus niuei & inaccessi obijcerentur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergenteque ad occasum sole, labore festi confedissent: tandem hominis uocem procul audiri uisum est, quam se-

quuti, in proximo fastigio trium hominum conspiciunt imagines immanes & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in ueste lugubri funestaque, barba capilloque summisso, horribili facie. qui quum uoce gestuq; ad se ipsos aduocarent, ac iam propè illexissent, ingenere interim corporis mole, longè humana maiores apparuerunt: atque alius specie non ab simili nudus, mirificos edidit saltus, gestusq; in decoros. Quo spectaculo confernati fugam hi cepere: uiamq; arduam & praecipitem emensi, uix rusticis demum uile hospitium, ubi diuenterent, inuenere.

Idem Alexander eiusdem argumenti historias describit lib. 4. in hac uerba: Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilem sibi euenisse narrauit, eius ueritatem multorum comprobans testimonio: se uidelicet, cum apud sibi familiarem & cõiunctissimum Neapoli diuenteret, & nocte in tempesta hominis in uia clamantis, ope meq; imploratis uocem audisset, accenso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitum. ibique daemonem & dirum quoddam nomen tetra & horribili specie conspexisse, quod iuuenem uociferantem & reluctantem in uia infestis manibus inuadere nitrebatur. Ad hunc propè accedentem miser ille accurrit, uestemque & manum quam potuit tenacissimè apprehendit: multumq; & diu frustra reluctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandem à daemone se uindicat. Quum uero iuuenem animo turbatum in domum recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut palliū relinqueretur, nunq̄ potuit effici: tantus enim illum inualerat horror, ut mète eucta sui non esset cõpos, quum illi perpetuo ob oculos uersari uideretur illa species. Vbi tandem ad se rediisset, rem omnè quo pacto

Tres uisi daemones.

Genial. dier. cap. 19.

De iuueneparentibus, im-morigeris, & ab illis ex-erato, in signe exemplum.

pacto habuerat, exposuit. Fuerat autē
 sceleratē uitā, cōtempor Dei, & parē
 tib. immorigeris: quos tūc obiurga-
 rat, cōtumeliasq; & intolerāda probra
 in eos cōgesserat, ut ab illis cōsecratus
 diris execrationibus abierit. At ne cui
 hęc uana sictāq; appareant, Thomas
 monachus, homo minimē malus, cuius
 fidē probitatēq; in reb. non paucis
 expertus sum, serio mihi retulit, quum
 in monasterio & sacris ædibus, sitis in
 Lucanis mōtib. cum pluribus alter-
 catus fuisset, & post multa conuicia ri-
 xasq; animo perturbato solus fecesif
 set per nemora, se speciē hominis uul-
 tu tetra, aspectu deformi seuoq; nigra
 barba, promissis tunicis, obuīa habuif-
 se, qui rogatus, quid solus p̄ deuia ob-
 erraret loca: respōdit, Se equū, quo ue-
 hi solet, amisisse, & sua opinione in pro-
 ximos excurrisse cāpos. cūq; per sinus
 inuius equū unā quæsitū pergerēt, ad-
 riuulū, in cuius alueo gurgites latebāt
 formidabiles, deuenere. Quare mo-
 nachum calceos exuētē in faciliore
 trāsītum, magnoperē urgebat alter, ut
 in ipsius cōscenderet humeros, trāsfe-
 rēdus ab eo q̄ maior erat corpore. ille
 acquiescēs, collūq; amplexus alterius
 uada inquirētis, pedes ipsius nō huma-
 na, sed tetra & deformi speciē cōtue-
 tur. Quare animaduersa, terrore per-
 cussus, diuinā implorat opē: atq; eue-
 stigiō dēmonē & simulachrū illud di-
 rū, audita inuocatione diuina, murmu-
 re querulo & turbine usque ad uali-
 do profugisse assueerat, ut imminētē
 quercū ingēti colliferit impetu, & in-
 fractis ramis radicibus euerterit: se autē
 cōsternatum & uelut exanimē diu ia-
 cuisse: & nisi prēnisset, diabolū in
 uortices & uoragines fluuioli præal-
 tas ipsum præcipitaturum fuisse, atq;
 interempturum, persuasum habet.

Sed præ omnib. quæ au diuerim aut
 uiderim, res est admiratione digna,

quā recenti memoria euenisse Romæ
 cōperimus. Quum apud Gabios quidam
 infimæ fortis & obscuris natali-
 bus adolefcēs, furiosus, corruptorum
 morum & facinorosa uitā, parentem
 obiurgasset, conuicijsq; profcidisset,
 ijs agitated furijs dæmonem inuocat,
 cui se deuouerat: Romamq; medita-
 tur, ut grauius aliquod flagitium in pa-
 trem moliretur. In itinere dæmonem
 facie hominis truculenta, sordida bar-
 ba & capillo, uelsteq; obsoleta & squali-
 da obuīa habuit: qui comitatus, tri-
 sticiæ & anxietatis causam ex iuene
 percūctatur. Hic, sibi quid altercacio-
 nis fuisse cum patre, & scelus aliquod
 iam animo constituisse, respondit. Cui
 dēmon, sibi eandem obuēnisse sortem
 ait, pergēdumq; ut suas simul ulciscā-
 tur iniurias. Cumque nocte appeten-
 te ad urbem peruenissent, in proximo
 diuenterunt hospitiō, unaq; incubue-
 runt. Iuuenis uerō somno oppressi iu-
 gulo manus iniicit pestilens ille co-
 mes: quod iam infregisset, nisi alter
 expergefactus Deo supplicasset. Vnde
 furiam illam teterrimā tanta uilī-
 dula & impetu cubiculū dicitur exeū-
 do collisisse, ut tigna & tectū diruerit,
 tegulasque penitus perfregerit. Hoc
 spectaculo perterritum, & ferē mor-
 tuum adolescentem uitiofiratis & an-
 teaactæ uitæ pœnicuit: qui alio afflatus
 spiritu perosus scelera, boni exempli
 uitam procul à populari tumultu egit.
 Hęc Alexander.

Mercurius Alexandriæ Abbas no-
 ste præuentus, ethnicum fortē sepul-
 chrum subiit cippo submoto, ut in eo
 somnum caperet: ubi uocem audire
 imaginatus est ex ijs olisibus reddītā,
 quibus dormiens incumbebat: Veni-
 rem, si possē: sed premor pondere
 super me cubantis. Tum ille: Exi, in-
 quit, & abi, si potes: ego hic, te uel no-
 lente, pernoctabo.

ALIÆ LARVÆ DÆ-
moniacæ. Cap. XVI.

Factam olim Hæctoris & Achillis
fuisse mentionem in aula Imper.
Maximiliani primi narratur: qui
ubi à quodam consiliario uehemen-
tius laudarentur tanquam uiri robo-
re & fortitudine præstantes, se opta-
re eorum effigies & magnitudinem
contueri, ait Imperator. Erat ijsdem
fortè diebus in aula magus infamis,
se id tutò præstare posse iactans. Quo
cognito, ab Imperatore accitur, suæq;
artis specimè edere iubetur. Se id qui-
dem facturum citra læsionem respon-
dit, si modò tantisper, dum hi uiri ap-
parerent, sileretur. Fide taciturnitatis
& præmij accepta, in circulo ingenti
cum solio regio collocat Imperatorè
magus, inde quædam ex libello sub-
murmurat: protinusq; ostium eo mo-
do pulsat Hæctor, ut uniuersa contrem-
miseret domus: eoq; aperto, ingre-
ditur sua panoplia instructus, longè
splendentem in manu hastam gestans
ferream, oculisq; flammis terribilis.
Statura superabat quoscunque gran-
des nostri seculi uiros. Postea simili
corporis maiestate apparuit Achilles,
ultu toruo Hæctorem intuitus, cre-
broq; hastam ferream quasi Hæcto-
rem inuasurus, uibrans. Et quum de-
lato Cæsari honore, ter hunc eundo
& redeundo præterissent, mox eua-
nuère. Hos insequitus est laruatus ua-
tes David, corona & magnificètia re-
gia insignitus, cytharamq; portans, at-
que erat huius quàm priorù duorum
plausibilior uultus. Hic quoq; suo in-
cessu ter Maximilianum in regia ca-
thedra sedentem citra ullius honoris
delationem præterijt, indeque dispa-
ruit. Rogatus ab Imperatore magus,
cur honorem denegasset David? re-
spòdit, cuncta regna à Davidis regno
uinci, & Christum æterni Dei filium

ex Davidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelæ Brun-
swicorum ad eliciendos glires condu-
ctus, sequèti rependit facinore in gra-
titudinem, cum illi ex pacto non latif-
fieret. Anno siquidem millesimo du-
centesimo octuagesimo quarto, die ui-
cesimo sexto Iunij, hunc tibicinem O-
mnicolorum nuncupatum ob uestis
uarietatem, centum & triginta pueri
per plateam inde nomen, ut audies,
sortitam, non procul extra ciuitatem
usq; ad Caluarix locum sub Koppen
nucupatum, ad uiam communem Bo-
ream uersus sitù, sequuti periere, nec
unquam postea apparuere. Hæc ita in
annalibus cõscripta, Hammelæ in ar-
chiuis religiosè custodiuntur: legun-
tur & in libris templi sacris, atque in
eiusdem uitris picta conspiciuntur: cu-
ius rei oculatus equidem testis sum.
Vetustior præterea Magistratus in hi-
storiæ huius confirmationem suis co-
dicillis publicis inscribere solet con-
iunctim, Anno Christi, &c. & exitus
puerorum anno, &c. Obseruatur ue-
rò in hunc usque diem ad perpetuam
rei gestæ memoriã, quòd tympani so-
nitus nunquam in eadem admittatur
platea, per quam egressi pueri, si fortè
isthinc aliqua educitur sponsa, donec
ex illa exierit: nec etiã choreæ in ea-
dem ducentur. Hinc & nomen conse-
quuta est platea, Burgelosestrass. Ma-
ne post septimã horam contigisse hoc
fertur, & fuisse in puerorum numero
consulis filiam iam plenis nubilem an-
nis, quæ simul euanuit. Puer uerò qui-
dam nonnihil sequutus, necdum ue-
stitus, uolens suas adferre uestes, re-
dijt domum: interea autem euanue-
re omnes in exigua fouea colliculi,
quæ mihi ostensa est. En diabolus ti-
bicinem sanguinarium.

Sunt item qui referunt, episcopum
quædam die in solitudine uidisse Be-
nedi-

*Omnicolor
demon tibi
cen Hammelæ.*

*Platina de
uitis Pontif.*

*Benedictus
oſtaus pon-
tifeu equo ni-
gro poſt mor-
tem uictus.*

nedictum octauū pontificem 151. poſt
mortem equo nigro inſidētem: eū-
que interrogaffe, quid cauſa eſſet, cur
mortuus equo nigro ueheretur: tum
Benedictum hominem rogaffe, ut pec-
cunias quas occultauerat (locum indi-
cat) pauperibus ſuo nomine erogaret:
quæ antea datæ fuerant eleemoſyna-
rum nomine, nihil ei profuiſſe, quia ex
rapinis partas conſtabat. Facit man-
data epifcopus: & ſtatim epifcopatu
ſe abdicat, monaſticā amplexus uitā.

*Nauclet. & go-
nerat. 37.
Benedictus
uonius.*

Legitur etiam, pontificem Benedi-
ctum nonum, anno 1056. à diabolo in
ſylua iugulatum fuiſſe, uiſumque poſtea
ab heremita horribilem hircutūq;
uelut urſum capite aſinino. Rogatus
metamorphoſeos huius cauſam, re-
ſpondit: ſe talem apparere, qualis ui-
xiſſet.

*Senec. Sulpit.
in uita Mar-
tini li. i. item
in uita Cle-
mentis.*

In Vitis patrum quoq; ut D. Marti-
ni, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exē-
pla extant non pauca. Inter alia legi-
tur, monachum quendam *αδαχοφύλιου*,
hābuiſſe patrem non procul degentē:
qui filium inuiſurus, ſecurim compor-
tabat, qua in reditu ligna domum cō-
ferēda cederet: quare dæmō in ange-
li ſpecie huic apparuit monacho, dia-
bolum in patris forma cum ſecuri ad-
uentare, ut eum iugulet, nunciāns, af-
firmansq; ſe ea cauſa præuenire admo-
nitum eremitam, ut iſ ſathanæ cona-
tus præuerteret, prius illum occidens,
quā ab eo interficeretur. Ita q; ratus
patrem accedentem ſalutantemq; eſſe
ſe diabolū, confeſſim illum interemit,
& uiciſſim monachum dæmon eue-
ſtigio ſtrangulat. Fabula eſſe uiderur:
ſi tamen uera ſit hiſtoria, diabolū ſpi-
ritum non alio cōiuncti oportuiſſe gladi-
o, quā ſpirituāli, igno rauit mona-
chus. Eadem fide ſcribitur D. Bernar-
do occurriſſe dæmonem, qui iactabat
ſe uerſiculos ſeptem in Pſalmis Dau-
idicis ſcire, quos qui recitaſſet quoti-

die, non poſſet nō in cælum perueni-
re. Inſtabat Bernardus, ut indicaret
quinam eſſent. Quumq; ille recuſaret,
Nihil agis, inquit Bernardus, quando-
quidem ſingulis diebus totum euol-
uam Pſalterium, in quo tui quoq; ſep-
tem uerſus inſint, neceſſe eſt. At dæ-
mon ueritus ne tanti boni dediſſet oc-
caſionem, maluit ſuos uerſiculos in di-
care. Atq; hoc tantum bonum, cui ſi-
mile in Euangelio non legitur, caco-
dæmoni acceptum ferunt plerique.

Addam non iniucundum laruararū
animarum ſpectāculum. Quidam pa-
rochus ſub diem Paraſceues clām im-
miſit in cœmiterium uiuos caneros, af-
fixis ad latus cereolis ardentibus. Qui
cūm reperent inter ſepulchra, uiſum
eſt noctu terribile ſpectāculū, nec quiſ
quā auſus eſt accedere propius. Hinc
rumor atrox. Conſternatis omnibus,
parochus è ſuggeſtu docet populum,
has eſſe defunctorū animas, quæ Miſ-
ſis & eleemoſynis flagitarent à crucia-
tu liberari. Fucus ita prodiſus eſt, re-
perti ſunt tādē unus & alter cancel
inter ruderā facem extinctā geſtan-
tes, quos parochus non recollegerat.
Id genus ſimilia, & alia tum uetera tū
recentia terriculamentorum ludibrio-
rumq; diabolicorum teſtimonia, poſ-
ſem recenſere multa: at quum ea infi-
nita multifariaq; ſint, & cuius obuia,
cognitaq; ijs longiori enarratione im-
morari, ſuperuacaneum exiſtimo: po-
tiſſimum, quoniam multiplicem eius
argumenti hiſtoriam, commo diori oc-
caſione ſequētes ſuppeditabū libri.

Non tamen erat prætereūdum, huc
obiter apparitionum & ſigmentōrum
ſathanicorum ingentia poſſe conuehi
plauſtra ex libro Conformitatum, ob
conformitatem B. Franciſci cum uita
Domini noſtri IESU Chriſti, ſic inſcri-
pto à fratre Bartholomæo Piſano, ap-
probatoque à fratre Heinricho ordinis

*Eraf. lib. xxi.
epiſt. penult.*

*Conformita-
tum liber.*

fratrum Minorum generali ministro, anno 1389. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri anno 1510. finitoq; die 10 April. Hic Alcoranus Franciscanorum alicubi nuncupatur. In eo legitur, dæmonem per mulierem Rauennatem nomine Zantelem, confessum fuisse cuidam Iacobo presbytero Bononiensi, Franciscū occupare Luciferi cathedram: eundem quoq; Iesu Christi esse uexilliferum, atque ea ratione Regi proximum, nec ullum ecclesiasticū ordinem esse Christo uiciniorē ceterū Franciscanorum, & Franciscum gloriose latus Regis regum claudere: sedere item supra omnes cœli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse sathanam, Franciscum in eius successisse locum, & illum in cœlis seruari ordinem, quum à lapsu reuocare eò gradum nequiverit. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphum episcopū Erfurtensem, factum eo nomine monachū gregis Franciscani: duos item ciues Venetos hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cœlos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda item antiqua asseuerat, monachū expulisse dæmonem, qui de Francisci sanctitate rogatus, respondit: nato Francisco, mox metu tanto fuisse percussum uniuersum illud dæmonū collegiū, tamq; graues turbas motas, ut extremū ad esse diem fuerint ueriti. Quū uerò hic se falsos uiderent, inter sese dicebāt, pueri certē natū esse, qui suerno grauius turbato, horrenda ipsos clade afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigio in omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubinam locorū hic puer mūdo apparuisset. Tandem intellexere, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctaturū Tartara, habuerunt persuasissimum, quocirca ut

è medio tolleretur, infanti insidiabantur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrem, domusq; famulam, præmonitum ut ob diaboli insidias singularis haberetur pueri ratio. Quare dæmones indignāter dixere: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinē persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhuc in dicto uolumine scribitur, sathanam ex obsessa femina falsum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mūdi punitionem finemq;, eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portada cruce manus auxiliatrices subministratum. Inde in Francisco apparuere quinque; uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili impressa. Sed ne ultra clepsydram in hac narratione mores, manu de tabula.

MONACHOS MENTITI DÆMONES à Georgio Sabino carmine depicti, Eleg. 3. similes item à Melanchthone eiusdē scelerodeteli. Cap. XVII.

VRbs antiqua iacet celebri contermina Rheno,

Vangionum longè non ea distat humo:
Nescio qui Nemetes hanc incoluisse seruntur.
Sunt ubi Francorū busta quaternā Ducum.
Cæsareis sedes fuit illa cohortibus olim,
Nomen ob id Graium Spira uocata tenet.
Hic humili modicus à stirpe cohortibus olim
Exigua quidam nauita puppis erat:
Qui calamo pisces limoq; madente solebat.
Fallere, iam radios sole tegente suos.
Is dum fortè leues hamos ac retia trahat,
Non procul à ripa lubrice Rhene tua:
Ecce per obscura tenebrosa crepuscula noctis
Obtulit ignoti se noua forma uiri.
Atro testis erat monachum simulante cucullo,
Viq; solent raso uertice tonsus erat:
Nauta propinquanti, consueto more salutans,
Ecquid agis serae tempore noctis? ait.

ille sic

Franciscus Lu
ciferi succes
sor, et Christi
uexillifer.

2 Pet. 2.
Visionis au
thor manife
stus.

Rudolphus
episc. Erfur
tensis.

Ille sub hæc: Adsum longinquis missus ab oris
 Nuncius, ipse tua me rogo linte uehas:
 Ut citò transmisso contingam flumine ripam,
 Dixerat. assumptum nauita linte tulit.
 Iamq; serè medius cursus nox atra tenebat,
 Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
 Cum procul in uiridi uenientes margine ripæ,
 Quinq; cuculligeros rursus adesse uidet.
 Exoptatq; illis piscator, ut antè, salutem,
 Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
 E quibus unus ait: Nos magna pericula cogit,
 Obscura tutas carpere nocte uis.
 Omnibus inuisi sumus, intentatq; nefandam
 Sacrificis nobis turba profana necem.
 At te si quis amor tangit, si cura piorum,
 Transuebe nauigio corpora nostra tuo:
 Ut timidus lati superemus fluminis undas,
 Ne ue moraturis impediatur aquas:
 Sic optata tuis fortuna laboribus adsit,
 In tua sic multus retia piscis eat.
 Annuit, & remo propellens nauita cymbam,
 Mox iubet adductis scandere puppe ratem.
 Sed mihi quis, dixit, soluet me cede laborem?
 Alter adhæc: Nullas fecis quòd habem u opes:
 Raræq; percipimus discordi munera uulgo:
 Non tamen ingratos nos habiturus eris:
 Si nos in solido rursus fortuna locabit,
 Præmia pro tali digna labore feres.
 Soluerat extremo piscator margine nauem,
 Iamq; serè medius illa secabat aquas:
 Sideræa remouent subeuntia nubila stellæ,
 Præcipiti fertur puppis & icta noto:
 Incipiunt nigri horrificere fluctibus undæ,
 Senaq; tempestas imbribus orta furit.
 Ipse repentino pallus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inquit, uult noua causa mali?
 Nulla tamen pluuie uentura signa notabam,
 Sol ubi flagrant es æquore mersit equos:
 Nulla lacus usquam circumuolabat hirundo,
 Vlla nec est oculis ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phæbus erat.
 Talia iactant, distulabant uerba procellæ,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ:
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ictu
 Nauis, & insanus fluctibus hausta fuit:

Ardua sublatis tendens ad sidera palmas,
 A superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? è monachis ait unus, et improbè di:
 Desine uoce tua sollicitare Deum. (xii,
 Mox graui tollens immanem pondere contum,
 Nauita parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsataq; terga fatigat,
 Cæsus ad extremam dum fuit usq; necem.
 Proditus est tandem peruersi damonis astus,
 10 Detestansq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in inanes corpora uentos,
 Mansit & ingratus naue relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila celo,
 Et rediit pulsus aura serena notis. (pus
 Territus hoc monstro gelidū sine sanguine cor-
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Eois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub Oceanum pulsus Hyperione stellis
 20 Ducitur à pæro prætereunte domum:
 Omnia commemorans præsentibus æger amicis,
 Clausit adhuc illo sata suprema die.
 Postera quum croceis fulgens aurora quadrigis
 Protulerat roseas ore nitente genas,
 Accidit & similis diuerso tempore casus,
 Acta sed euentu res meliore fuit.
 Summa procul prædij seriente cacumina phæbeo,
 Carpebat solus manè uiator iter.
 Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
 30 Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
 Aduentare nigro teclum uelamine currum
 Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
 Ordine quem tuncāi septem traxere iugales,
 Quarta sed ablato defuit axe rota:
 Qui manu flexas aurigatenebat habenas,
 Terribili naso conspiciendus erat.
 Attonitus curru stat prætereunte uiator,
 Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
 Euolat extemplò sublatus ad æthera currus,
 40 Mistaq; cum fumo stemma sequuta fuit.
 Tristes & insustum belli moratibus omen
 Horrida per nubes arma dedere sonum.
 Ille statim rediens, que uiderat indicat urbi:
 Est ea res certa cognita uera fide.
 Hæc agitur uobis, alius quos susinet orbis,
 Carminibus duxi significanda meis.

Expositurus eram, si res interprete egeret,
Spectra quid insecti demonis ista uelint:
Efferat Germanos agitat discordia reges,
Proq; cuculligeris impia bella parant.
Hæc ea tempestas, hic impar ordo rotarum,
Hæc & cum sumo lucida flamma fuit.
Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant,
ille precaturis mitia fata dabit.

Narrauit ite aliàs doctissimus Melanchthon, se habuisse amitam: quæ ubi mortuo marito absideret foco triflorior, in domum ingrediuntur duo: quorum hic in mariti specie, se maritum esse mulieris defunctum dicebat: alter longus Franciscani monachi formam induerat. Hic maritus ad focum accedens, mœstam salutat uxorem, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypocautum secedere uult: inde sermoné exorsus, sacrificulos tandem conduci, qui missas recitent, maximopere orat, obsecrat & obtestatur impense: atque discessurus sibi dexteram porrigi cupit: perterrefactæ autem, exhorrescētiq; quum se nihil damni facturum promitteret, dexteram illa dat: quæ etiam si non læderetur, tamen usque ad eò uri uidebatur, ut semper manserit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egressi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri ædes accessisse monachū, fores uehementer pulsitatem: cui quū famulus aperiret, ac sciscitaretur quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Recognita, Lutherus eum ingredi iubet, quod nullum multo tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papisticos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit

explicatu minus faciles. Vnde offensus non nihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi facessis negocij: aliud etenim quod iam agerem, erat, simulq; surgens, loci à monacho propositi explicationem ostēdit: atq; in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auium unguibus dissimiles animaduertens, inquit: Tūc is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est. & mox locum in Genesi monstrat, Semen mulieris conteret caput serpentis: inde subiungit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus dæmon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu nō exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocaustum.

RES NATURALES ET ARTIFICIALES quandoq; iudicari dæmoniacas.

Cap. XVIII.

PLeraq; oculis nostris subinde obserantur, quæ præter naturæ leges dæmonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsarum parens natura produxerit: huiusmodi est ignis ille fatuus, quem cædem ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aëris regionem eleuata, & ibi per antiperistaltin incēsa. dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliuora petens: unde etiam ad aquas noctu ducere sequentē uidetur: imò quandoq; non sine horrore uel ambulantes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aëre perdurās: tale meteoron Plinius Castoré & Pollicem nominat.

Eiusmodi etiam existit ignis lambeus animantium crines & pilos, hominum item uestes: tali nimirum exhalatione per aërem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adherente,

*Nes natura
les in magno
mundo.*

Ignis fatuus

Ignis lambeus.

rente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cœmiterijs, sub patibulis, & ubicunque multa computruere cadauera, unde exurgūt fumi pingues, crassif & uiscosi, sed minus calidi, quàm ut in supremam aëris regionem feratur: qui ita continuè exeuntes incenduntur per collisionē, ut dixi, sicut ex duobus collisis silicibus elicitur ignis.

Lunaria.

Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant, quæ uulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque ad eò lunæ radios admittit, ut lucens uideatur stella. Loci incolæ id uidentes, tanquam spectrum maleficum fugiūt. Hac ueneficia quidam parant, hæc demones irritant, hæc suum Mercurium fixum stabilemque reddunt Chymici. Lunariam Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sofigenes Alexandri præceptor, tertio uolumine de Visu, rationem afferre conatus est, quam obrè aliqua coluere in tenebris uideatur: Flammulenta, inquit, hæc quadantenus naturam ætheris & quinti elementi participant ea cognatione fieri, ut ad motum sibi aërem, aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quòd autē id maxime noctibus faciunt, rationem esse, quia tum maius lumen absit: alioqui euenire interdium, ut exiguum eorū lumen quasi exolefcet & offundatur in magno. Noctua ergo cum refulget, aërem proximum & circumfusum leniter sublustrant, non ita ut alia item possent uideri, sed ut sola se uendicēt à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiscitur manatque lumen, nam & ipse quoque ignis, quamuis splendorem suum latus & diffusus mittat, adeò ut asserat etiam

alia: tamen si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum suum uix sufficit.

Sic multa sæpe pro miraculis habentur, & præter naturam rerum accidere putatur in hominibus, quæ tamen & naturalia sunt, & sæpe fiunt: ut quòd Seruio Flacco, Q. Calphurnio Coss. Romæ infans genitus fuerit posterioræ naturæ parte solidus: & alius Sergio Galba, M. Scauro Coss. Nursæ, qui uoce tamen missa, expirauit: & Fesulis C. Perpennæ, M. Perpennæ Coss. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationibus rarissimè neque nouum hoc esse docuimus, ut puer nascatur sine foramine naturæ, quòd excrementum aut humorem aut aliud tranfmittat, neque ratione naturali, neque remedio carere: ut nec illud quòd femina mutetur in marem, quòd infra 4. lib. cap. 24. pluribus explicabo: licet dæmoniacum esse fortè putent plerique. Huc quoque facit Cap. 16. lib. 4.

Quamplurima in super imperitoribus uisa miracula, manuum expedita agilitate & industria quotidie ab histriionibus & ioculatoribus fieri uideamus, miramurq; Narrat Pöponatius, se Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem Reatum nuncupatum uidisse, qui incredibilia operabatur, eaq; demonum arte perfici, uulgò credebantur: quare ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus subditus questionibus, bona fide occultè ostēdit fraudulentas esse suas actiones, merasque manuum agilitates, & multis secreta intelligentia colludentib. peragi. Proinde dimissus, interimitur tandem à quodam, quem deceperat.

Turca quidam passim per Italiæ urbes oberrans, inter cætera miranda, quæ uidenda populo exhibebat, manuum dexteritate peracta opera, distillum ferreum prægrandem pugni il-

*Res naturalis
les iungens
114.*

Li. de Incūt.

*Miracula
manuū dex-
teritate à cir-
culatorib. adū
uidentur.*

*Turca cirro-
lato.*

litione, item sola manu conuersione infringere uidebatur.

Quidam circulatoriae artis non imperitus, mihi alias fassus est, in eiusmodi miraculorum exhibitione fucū ab his ioculatoribus foueri, quod prius idonea ad eiusmodi spectaculum appararint organa: quæ manuum celeritate, dum spectatorū oculos sermone uario in se defixos seuocat deludūtq; multipliciter uariant. Insignem huius factionis hominum imposturā iocularem recesserit Iulius Scaliger, uti & Matthiolus. In unū radicis cuiusdā puluerem, cuius gustatu fauces cōuelluntur, immiscent & cui fucum facere uolūt, iubent ut in hoc uino intinctum digitum, quasi pręguständi causa sugat: tum illic digitum in uino madidum in os inditū, sibi mordicūs nō sine dolore & clamore premit inuitus. Interea perinde atq; blanditijs morentē cōsolatur circulator, temporū carpiq; arterias alio quopiā oblinit medicamēto: dein de nummū in terrā proiectū ut tollat, hortatur. Ibi ille pronus, primū sese nequit attollere, mox unguinis uiamens factus, cōcidit: statimq; eius more qui metuit ne mergatur in aqua, natat, ac uociferatur simul se fluctib. obrui. Ergo à circulatore erigitur: deinde quasi se indicaturus, primū maleficiū obliquo & toruo uultu exprobrare, mox hominē aggredi uidetur: postremō fugiētē circulatorem persequi, donec absterfo tādē illiti medicamēti ueneno, ad sese redeat. Mēti aut restitutus, quasi qui euasit ē mari naufragus, capillū uestimenta q; ueluti uela torquere exprimere q; brachia tergere, & nares emungere cōspicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non enim multorum desunt testimonia, qui uiderunt, quiq; imposturam suspicantes, suis & amicorum famulis (quod Prægē contigit) hæc feci iusserunt.

Insignis impostura circulatorum.

Funambulorum præterea suo fœdē nobaron gressus æquilibres uel æquati ad libram, aut ponderibus utrinq; librati, naturæ miracula augere solent. Fuit talis superioribus annis per omnē Italiā satis notus, Venetianello cognominatus, eo quod & Venetus natus, & paræ staturæ esset, nō solum in eo necogio tantæ dexteritatis & peritiæ, ut modò sacco infusus, libris tamen manibus, quibus æquilibrium dirigebat, modò unicuiq; pedi pelue rotundissima supposita, modò pilis magnitudinis oui durissimis ac rotū dissimis plāte pedum subligatis, suū à palatij Bononiēsis turri per mediū forum ad cacumē domus alligato liberrimē ingrederetur: sed eius etiā robotis ac firmitatis, ut posset ossa crassissima cruræ uel bouū in genu illisa cōfringere: tres clauos ferreos crassos, ut digitus auricularis, manib. sudario inuolutis cōtorque re simul uelut igne maceratos: trabem longū uiginti pedes & amplius, crassū uerò pedē unū, humeris impositū aliquādiu erectū sine manuum ope gestare, ex unaq; scapula in alterā trajicere. Vidit & reulit hæc mihi filius meus Theodorus iure cōsultus, omnī prædictorum oculus cum alijs compluribus testis.

IN ANIMALIBVS QVAEDAM artificialia quandoq; uideri demoniaca. Cap. XIX.

Quid? in ipsis animalibus brutis quæ nō miracula tum arte tum exercitatione sagacitas humana excitat ac edit reuera? In suburbio Memphis apud Ægyptios Bebelloch nominato, cum eiusmodi multa quotidie uulgo repræsententur, tum plerunq; histrio uel quispiam, ubi nō nihil præstauerit, ad alinum cōuersus alta uoce Sultanum magni operis edificium meditari ait, proinde opus ei fore omnibus Alcairi (sic enim nūc Memphis uocatur)

Funambuli

Venetianelli

Miracula in brutis.

Ioan. Leo in Afric. descript. lib. 8.

*Afini mira
describat.*

catur) asinis ad calcem, lapides, & alia id genus deferenda. Tum asinus repente in solum prolapsus, pedes in aërem attollit, uentre turgescit, atq; oculos non secus claudit, quam si exanimis esset. Interim astatibus histrio asini casum cōqueritur, obnixè rogās ut ad alium emendū sibi subsidium impertiant. Coacta uirum qua potest pecunia: Ne existimetis, inquit, asinū mortuū. Heluo enim paupertatis domini sui conficius, hoc de industria cōfingit, ut minusculis illi collatis, pabulū sibi emere queat. Deinde ad asinum cōuersus, ut euestigiod resurgat, monet. At ille dū se non dimoueret loco, frequenti fustuario cæditur. Quo nec excitato, fabulā repetit histrio, & iterū ad plebem inquit: Scitote Sultanum edictū tulisse, ut cras populus omnīs spectandi triūphi causa ciuitate exeat, ac omnes fœminę uenustę & nobiles pulcherrimis asinis inequent, ijsq; uicissim auenā & prestātem aquā Nilī præbeant. Vix hæc uerba absoluit histrio, quin asinus in pedes erectus, profiliat fremens, ac ut letabundus exiliens. Tum fabulam profœquens histrio: Vici, inquit, nostri Præfectus à me commodatō petijt elegantem hunc meum asinum pro deformi & uetula sua uxore. Ad hæc uerba asinus ueluti dolēs, auriculas complicat, & altero pede claudicans luxatum se fingit. Tum histrio: Tibi itaq; arident iuueculę? Asinus caput inclinans, annuere uidetur. Age igitur, hic plurimę sunt iuuenculę, indica quę tibi præ ceteris placeat. Asinus spectatorū coronam cōspiciens, fœminā honestiorē seligit, ad eā procedit, & capite cōtingit. Spectatores multo risu & clamore: Heus, inquit, asinū mulier. Sunt & qui camelos ad certos modos saltare docent. Camelum iuueniculum per semihorā in loco instar hypocausti preparato, cuius pauimentum

igne calefactum sit, constituunt: tum pulsante quodam foris tympano, camelus non ad sonum, sed ob ignē subiectum, quo pedibus offenditur, modò crus unū, modò alterum, ueluti saltatores, erigit: cui exercitio per annū uel mēses decē assuetus, in publicum ductus, audito tympano, tēporis quocalorē sub pedibus sentijt reminiscēs, cōfestim saltat: ac supra idē pauimentum cōsistere se existimās, pedibus alternatim reducis saltare uidetur: atq; ex usu naturā formās, id ppetuū obseruat.

Mahometus ex disciplina præcepto *Colūba Asini Mahometi.* Spiritū sanctū impostor simulabat, & eā sibi secreta Dei cōsilia nūciare iactabat, quoties ob pabulū ad aures aduolare. Hoc impia plebs non animaduerebat, delusa scilicet à dæmone, cuius intererat his fundamentis edificari se cōtā infandā. Colūbā autē illā, quæ S. Athanasij per urbē euntes aures præter uolabat, statim heretici & Ariani schismatici sic accipiebāt, ac si magus esset sanctissimus Athanasius, instinctu pfeudō eiusdē artificis, quō suspectā eius doctrinā redderet. Ceterū ut gentē suam uentri somnoq; deditā homo subdolos Mahometus potterē magis falleret, taurū quendam nutriuit, qui pabulum ex folijs Mahometi manibus capere consueuit. Huic intra cornua librum impijssimum à se conscriptum, Alcorani titulo, colligauit, & astante simplici plebe altiori uoce in abdito quodā loco latentē euocauit. Cumq; multa de legibus declamasset, erumpēs subito taurus, multis ab eo prostratis uolumen per mediā plebem in manus Mahometi deponit, ueluti cœlitū missum munus. Quod nebulo reuenter accipiens, quędam ex ijs populis mox explanauit. Hoc commentose ragem, Sergium prophetam fecit.

*Colūba Asini
Mahometi.*

Taurus Mahometi.

*Ioan. Leo
African. hi
per lib. 9.
Cameli saltat
in.*

Columba enim literis aureis schedâ
sic inscriptam attulit in collo suo: Qui-
cunq; tauro iugum imponet, rex esto.
Sergio iugum adferente, Mahometus
id tauro facile imposuit: & ut rex à
plebe diuino munere datus salutatur,
ita Alcoranus sacrû uolumen esse cre-
ditur. Aded hæc omnia diuina puta-
bantur.

DE DIABOLI MACHINATIO-
nibus & earum sine pauca patrum sententiæ,
& quarundam index: ac quare dæmones homi-
nibus aduersarios constituerit

Deus. Cap. XX.

VT porro latius dæmonum inno-
telcant studia, citius que finiam,
adhuc pauca huc spectâtes, nec
ad nostrâ institutionem in idoneas Pa-
trum sententias obiter annexere pla-
cuit. Amare, docet D. Clemens, immû-
dos spiritus inhærere corporibus ho-
minum, ut ipsorum ministerio cupidi-
tates suas expleant: & ad ea quæ ipsi
desiderant, inclinantes animæ motus,
suis eos parere libidinibus cogant, ut
efficiatur ex integro uasa dæmonum.
Et lib. 4. Dæmones habere desiderium
immergendi se corporib; hominum,
hæc causa est: Spiritus sunt, habentes
propositum conuersum ad maliciam:
per cibos ergo & porus immoderatos
ac libidinem, perurgent homines ad
peccatû, eos tamen qui peccandi pro-
positum gerunt: qui dum uidetur na-
turæ necessaria uelle complere, non
tenentes modum per luxum, ingredi-
endi in semetipfos dæmonib; faciunt lo-
cum. donec autem naturæ mensura
seruatur, & modus legitimus custo-
ditur, Dei clementia ingrediendi in ho-
mines non eis tribuit facultatem. Vbi
uerò aut mens ad impietatem declina-
uerit, aut corpus immoderatis cibis &
potibus adimplebitur, tanquam uolû-
tate & proposito eorum qui se ita ne-
gligunt inuitati, quasi aduersum eos

qui à Deo positam legem soluerint, ac-
cipiunt potestatem. Er post: Dæmo-
nes quantum uiderint fidem in homi-
ne crescere, tantum ab eo refugiunt. Si
tamen in aliqua infidelitatis parte re-
federint, cum tempus inuenient, cogi-
tationes subiiciunt cordib; hominum:
& illi nescientes unde hæc ueniât, sug-
gestionibus dæmonum quasi animæ
luæ sensibus credunt. Suggesterit ergo
alijs, occasione corporeæ necessitatis
delicias sequi: aliorum iracundiam ex-
cusant per abundantiam fellis, aliorû
insaniam nigri fellis uehementia colo-
rant, sed & stulticiam quorundam ob
phlegmatis multitudinem extenuât.
Quod etsi ita esset, tamen hæc singu-
la molesta esse corpori non possent, ni-
si ex ciborum potuumque redundan-
tia: qui cum iusto amplius sumuntur,
abundantia eorum, quam decoquere
naturalis non sufficit calor, crudescit
in uenenum quoddam: idq; in uisceri-
bus uenisq; omnibus sentinæ in mo-
dum redundans, motus corporis insa-
nos reddit, & turpes. Cyprianus in
serm. 2. de Zelo & liuore: Circuit ille
nos singulos, & tanquam hostis clau-
sos oblidens muros explorat & ten-
tat, an sit aliqua pars membrorum mi-
nus stabilis & minus fida, cuius aditu
ad interiora penetretur. Offert oculis
formas illices, & faciles uoluptates, ut
uiu destruat castitatem. Aures per ca-
noram musicam tentat, ut sonus dul-
ciori auditu soluat & molliat Christia-
ni uigorem. Linguâ ad cõuicium pro-
uocat, manus iniurijs lacessentibus ad
petulantiam cędis instigat. Ut fraudato-
rem faciat, lucra opponit iniusta: ut
animam pecunia capiat, ingerit perni-
ciosa compendia: honores terrenos
promittit, ut cœlestes adimat: ostendit
falsa, ut uera subripiat. Et quum la-
tenter non potest fallere, exertè & a-
pertè minatur, terrorem turbidæ per-
secu-

*Li. 3. Recog.
Cur hominû
corporibus se
immergere cu-
piani dæmo-
nes.*

*Quomodo in
corpora ingre-
dendi locu-
detur dæmo-
nibus.
August. sup-
per hysm. 3.*

secutionis intentans, ad debellandos Dei seruos inquietus semper, & semper infestus, in pace subdolos, in persecutione uolētus. Idem epist. 8. l. i. Vitare linguam diaboli uenenatam, qui ab initio mundi fallax semper & mendax, mentitur ut fallat, blāditur ut noceat: bona promittit, ut malū tribuat: uitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoq; uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacem pollicetur, ne perueniri possit ad pacem: salutem promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutem: Ecclesiam sponder, quum id agat, ut qui illi credit, in totū ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorum uanitate, ubi de Romanorum dijs & de demone Socratis quoq; agit, hæc legitur: Spiritus insinceri & uagi, qui postea quā terrenis uitijs immerſi sunt, & à uigore cœlesti terreno cōtagio recesserunt, non desinunt perditū perdere, & deprauati errore prauiditatis infundere. Doct Augustinus, illos spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuique, qualibus irretitum eum per suspiciones & consensiones eius uideant. Rectè itaque Lactantius: Illicita, inquit, desideria immitit dæmon, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomenta, & uitijs pabulum subministrat: tum intimis uisceribus stimulos omnes cōturbarac commouet, & naturalem illum incitat atq; inflammat ardorem, donec irretitū hominem implicatumq; decipiat. Eadē sensit & prodidit Athenagoras philosophus Christianus: *ὁ δαίμων ἐπιθυμίας* 40 *ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἁγίου ἐκείνου ἐκείνου*: Si quādo dēmon cūpiam compareret mala, mentem labefactat prius. Tatianus scriptum reliquit ad Gentes in Apologetico: *δαίμων ἐστὶν πονηρὸν ἔσθημα* 40 *λατρεῖ, τὸς ἀνθρώπων πρὸς τὸν θεόν*

διὰ τὸν αἰῶνα καὶ πανταχοῦ ἐφύμαρται. Dæmones, ait, in multum scelus prolapsi, animas apud nos initiatorum per inscitias & apparentias deceperūt. Proinde uoluit Deus (authore Lactantio) qui homines ad hāc militiam genuit, expeditos in acie stare: & intentis acriter animis, ad inuisibilis hostis insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, sicut periti & exercitati duces solent, uarijs captat artibus, pro cuiusq; natura & moribus sequens. Alijs enim cupiditatem insatiabilem immittit, ut opibus suis tanquam compedibus illos ligatos à uia ueritatis excutiat. Alios inflammat iræ stimulis, ut ad nocendum potius intētos à Dei contemplatione detorqueat. Alios immoderatis libidinibus immergit, ut uoluptati & corpori seruientes, ad uirtute respiciere nō possint. Alijs uerò inspirat inuidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitēt, nisi eorum quos oderint felicitatem. Alios inflammat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerēdos magistratus omnem uitæ suę operam curamq; conuertunt, ut fastos signēt, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, nō ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate domi nos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pios uidet, inani bus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærunt, Philosophiam in oculos impingit, ut specie lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepfit omnes uias publicis latas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumq; authorem malorū uincere, illuminauit nos Deus, & armavit uera cœlestiq; uirtute. Et in proœmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quā sit astutus,

Li. 6 de uero cultu, cap. 4.

lib. 1. de doct. Christi, ca. 14.

stutus, & idem sepe uolētus. Is hec omnia quæ illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiāt, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hæc blāda sunt, & lasciuia, & sensus uoluptate demulcēt, statimq; ut apparuerint, ad usum sui prouocant. Et apud Synesium: Mortalium calamitates epulæ sunt malorum dæmonum.

In epist. ad Damasum. Cibus diaboli.

Lib. 1. de prouidentia.

Lib. 2. cap. 11. de Orig. err.

Genij.

Dæmones.

Eleganter iterum Laërtius: Hi spiritus, inquit, cōtaminati ac periti per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaq; omnia in sidijs, fraudibus, terroribus complent. Adherent enim singulis hominibus, & omnes officiatim domos occupant, ac sibi Geniorum nomen assumūt. Sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorū, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuāt se corporibus hominum, & occultè in uisceribus operi ualentinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus qua tiunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere. Idem lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 29.

Diaboli opera sic explicat Alcimus in lib. de Peccato originali:

Sed quod uinaces portendit in abdita sensus, Quodq; futura uidet, uerumq; arcana resignat, Angelici seruus superest natura uigoris. Horrendum dictu, signiq; notabile monstrum, Nam quicquid toto dirum committitur orbe, Iste docet, scelera uicq; manus ac tela gubernat.

Cæterum ne prolixiori sententiarum catalogo in explicandis dæmonum conatibus mire uarijs monstrisq; delicatulo lectori nauseam con-

citent, nec defuisse uidear quibus confirmatio uentriculus multiplicia eius modi condimenta appetit & amplectitur, loca solummodo præcipua, ubi cum primis eorum essentia, affectus, potentia, studiorum peruersitas, fraudulentæ artes & inexplicabiles furia apud scriptores antiquos deteguntur, commonstrabo, ut eorum quæ sita lectione satiari queant, quibus fuerit lubitum. Erunt autem alia quàm huius libri cap. 2. recensentur.

Epiphanius lib. 2. tomo 2. & libro 3. tomo 1.

Faustinus libro 1. de Fide contra Arianos.

Dionysius de Diuin. nomin. cap. 4.

Athanasius de Beatitudin. filij hominis.

Ambros. libro 10. Epistolarum, epist. 80. & 84.

Augustinus de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 9: libro 8. capite 22: libro 9. cap. 18. 20:

libro 10. capite 21. Quæstionum ueteris & noui Testamenti quæst. 11. 27. 98.

In Ioann. tract. 49. In Apocalypf. homil. 10. Item libro 11. Genes. capite 16.

De consens. Euangelist. libro 3. capite 3. De spiritu & anima capite 17. 26. 28.

libro 2. de symbolo ad Catechum. capite 1.

Chromatius in cap. 5. Matth.

Theophilactus in Matth. cap. 12. in Marc. capite 1. in Ioann. cap. 10. in Luc. capite 10. 13. 14. in epist. ad Coloss. capite 2. Idem ad Philpp. capite 2. ad Thes. sal. cap. 3. item super Abacuc capite 1. 2. in Nahum capite 2.

Basilus epistol. 141. & in serm. in aliquot scripturæ locos, & in serm. de exhortatione ad baptismum.

Gregorius Nyllenus oratione secunda de papperibus amandis.

Leo serm. 6. in natiuit. Dom.

Theodoretus in dial. tertio Impatiabili, & in 11. cap. ad Corinth. epist. 2.

Euche-

Eucherius lib. 4. in libros Regum.
 Ifychius libro 5. in 16. 18. capita Leuitic.

Chrysoftomus homil. 53. in 28. cap. Genes. Item de Lazaro: in secundum cap. ad Ephes.

Cyrillus in Leuit. lib. 3. & lib. 4. contra Iulianum.

Olympiodorus in Ecclesiasten capite 4. 7. 9.

Calsiodorus in cap. 3. Cantic.

Philastrus in Catal. hæreticorum.

Maximus in homil. hyemali.

Marcus heremita.

Salonius in Ecclesiasten.

Synesius lib. 1. de Prouidentia.

Gregorius in 1. cap. Iob. libro 2. capite 4. in 5. cap. Iob. libro 6. capite 16. in 10. cap. Iob. libro 9. capite 25. in 19. cap. Iob. libro 14. capite 18. in 30. cap. Iob. libro 20. capite 22. in 37. cap. Iob. lib. 27. capite 17. in 39. cap. Iob. libro 30. capite 13. item libro 31. capite 17. & in 40. cap. Iob. libro 32. capite 11. & libro 33. capite 8. Idem libro 2. in 3. caput 1. Reg. & libro 4. in caput 10. primi Reg. Item libro 5. in 11. caput 1. Reg. libro 5. in 13. caput 1. Reg. & libro 5. in 14. caput 1. Reg. item in Cantica Canticor. in Ezechiel. lib. 1. homil. 2. 3. 12. item in Euāgelia homilia 11. 14. 23. 27. 39. in Psal. mos pœnitential. & libro 2. indi. 10. epistol. 22. lib. 4. indi. 13. epistol. 38. & libro 2. Moral. in Iob. capite 26. 40. 41.

Rabanus in admonit. ad populum, quā Reghinaro chorepiscopo misit, & lib. 3. in Ecclesiasticum, capite 1. & libro 5. capite 1. & libro 6. in eundem, capite 3. 9. libro 8. in eundem, capite 7. & lib. 9. capite 1. libro 4. de ferm. propriet. capite 10.

Haymo super 7. cap. Osee: item super cap. 3. Cantici Cantic. idem super 17. Psal.

Idiota capite 2. contemplation. de morte.

Angelomus in 4. caput lib. 1. Reg.

Remigius in Psal. 30. de duobus diaboli laqueis, quibus in fine die sunt fidelibus, nimirum terrore & errore: & in Psal. 71.

Smaragd. in Euangel. Luc. cap. 8. in Ioann. cap. 14. in epist. Pauli ad Ephes. cap. 4.

Radulphus lib. 6. in Leuit. & lib. 20. cap. 2. in eundem.

Berno libro de contemn. diuinat. dæm.

Anshelmus in Euangel. enarrat. & in 11. cap. 2. ad Corinth.

Rupertus libro 1. in Ioann. capite 1: libro 6. in eundem, capite 6. item libro 9. & libro 11. capite 14. & libro 12. capite 16. in eundem: libro 2. in Marth. capite 2. libro 7. capite 8. & libro 13. capite 26. in eundem. item libro 5. in Apocalypf. capite 9: libro 7. capite 12. & libro 11. capite 20. in eandem. item libro 2. in Zachar. capite 5. & libro 1. in Abacuc, capite 1.

Hildegardis lib. 2. uisione 1. 6.

Bernard. ferm. 17. & 32. super Cantic. ferm. de diuersis affect. animæ.

Petrus Blesensis epist. 49.

Lombardus lib. 2. dist. 3. 8.

Petrus Chuniacensis libro 1. de Miraculis, capite 14. 17. & libro 3. epistol. 24.

Bartholom. Anglicus lib. 2. de proprietatib. rer. cap. 20.

Miraculorum uerò, machinationū, & apparitionum diaboli quis finis unquā, & uelut ex professo alius, quā erroris furorisue manifeste impij, blasphemij, & in Deum contumeliosij, aut sceleris alicuius confirmatio præceptioe, aut approbatio uel portectio?

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersariū, nequisissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictor fuerit Deus

Machinationum diaboli finis.

Lib. de epist. Peti. c. 19. 20. Quare dæmon non hominum aduersarium constituit Deus

ria constare sine certamine nõ potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutem dedit homini, statim ei econtrariõ inimicum, ne uirtus torpens naturam suam perderet. Nõluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicatõ itinere peruenire.

In Mart. ca-
p. 5.

Sic & Theophilactus: Quia certamen est uita nostra, nõluit Deus extra hanc uitam dæmones esse, ut certates nobiscum nos probatiores monstrarent. Nam si non essent aduersarij, neque coronæ essent, uti subiicit in Luc. cap. 8. Similiter & Berno de diuination. dæmon. contem. Neq; diabolum remouit à principatu mundi huius: quia adhuc opus est opera eius ad exercitia certaminum & uictoriarũ beatorum. Si enim dæmonibus auferatur libertas arbitrij, nullus ultrã oppugnabit athletas Christi. Nullo enim oppugnante, nec certamen aliquod erit: & sublato certamine, nullum erit præmium, nulla uictoria.

NOMINA DIABOLI, IPSIVS
studium prodenia, quibus nuncupatur in Sacris literis.

Cap. XXI.

SVa uerõ nomina aptè ipsius studium & fabricam prodenia, fortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quæ hic recensere lubet, ut præter nomenclaturas suprã recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur sathan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunchis, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commõstrat, cui nomina mille, mille nocendi artes. ne quis præter ordinem, nouum hic dæmoniacorum nominũ catalogum cõtèxi arbitretur.

Behemoth.
Job. 40.

Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Græ-

cis frequenter *διῆρα*. Et quidem plurali numero, designatur eius ita sitas. Sub allegoria uerõ elephantis, sathanæ potentia docetur. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) scenum comedit ritu bouis: hoc est, paleas igne comburẽdas. Ecce uirtus eius exiit in lûbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illecebris enim uenereræ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut fistulæ æris, & cartilago eius quasi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, ære & ferro obdurator. Quem arbuta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de im-
pio: Sedet in insidijs in occultis, ut interficiat pauperem, dũ attrahit eum.

De Leuiathan idem ferè alijs uerbis prædicatur, quod de Behemoth: & uis naturæ dæmoniacæ exprimitur, supra modũ potens atq; uersuta: quæ utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habenis coerceretur. Vide integrum Iobi caput 40. & 41. Sonat autem Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & reb. quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Asmodæus, spiritus uel deus cæcitatatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut diuitiarum: Matth. 6. His ille imprudentium mentes implicat, ne Deo seruire queant, cum mammonæ ceperint famulari.

Diabolus Græcis, calûniator. Matt. Diabolus. 4. Ioan. 8. Apocal. 12. & alibi sapius.

Dæmon & Dæmonium, sciens, calidus, & multarũ rerum peritus. Matt. 4. 7. 8. 9. 12. 15. 17. Marc. 16. Iac. 2. *ἀνὸ τῆς αἰτίας*, scio. Plato quoque in Cratylo arbitra-

Dæmonũ uo-
mina, ipsorũ
studia præd-
icta.

Leuiathan.

Asmodæus.

Mammona.

Dæmon.

bicatur ex Hesiodi sententia, dæmones quasi δαίμονας dici, hoc est, prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob terrorem, uult Euseb. Philo de mundo: ἀγγέλος uocat Moses apposito nomine, quos ἄριους ἢ δαίμονας Græci appellant.

Cacodæmon.

Cacodæmon, peruersè sciens, Quocunque ueritas deorum cultu uenerata est, omnes κακοδαίμονας fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & δæmon βλαβότατος, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan.

Satan, Hebræis à שָׂטָן aduersarius, qui obsistit atq; obturbat. Iob. 1.2. Zachar. 3. ite Satanias, Matt. 4. 12. 16. Marc. 1.3. 4. 8. Luc. 10. 11. 13. 22. Ioan. 13. Apocal. 12. Basil. in concione, Quodd Deus non est autor malorum. Licet Moses Barcepha Syrus à שָׂטָן Sat, quod Syris & Chaldæis significat recedere, deducatur in lib. de Paradiso parte 1. cap. 28.

Abaddon.
אַבְדּוֹן.

Abaddon Hebraicè, perditor, aut perdens: Græcè ἀπολλύειν, Apoc. 9.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans: 2. Corinthior. 4. Vti in Psalmo: Dij gentium dæmonia. sic & Ephes. 6. ἡ σατοκράτορας Paulus uocat impios hos spiritus. Deus dicitur: ut, 30 Quorum deus uenter est: quem admodum Augustinus annotat lib. 21. aduersus Faustinum, cap. 2. nō enim simpliciter deus est, sed illis deus existit, qui Christo illum anteponunt, ut ait Cyrillus. Ethæc, ne duos cum Manichæis deos faciamus.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à 40 Paulo inscribuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, qā multi sunt: Mar. 5. Luc. 8.

Princeps cui potestas est aëris, qui est spiritus nunc agens in filiis contumacibus: Ephes. 2.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12.

14. 16. Habens mortis imperium. Heb. 2. Qui seducit totū terrarum orbem: Apoc. 12.

Rex super uniuersos filios superbia. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

10 Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deuoret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permansit: mendax, & pater mendacij. Ioan. 8.

Author peccati. 1. Ioan. 3.

Spiritus, Act. 16.

Spiritus Dei, propter ministerium dicitur tanquam Dei carnifex: spiritus Dei malus, 1. Reg. 16.

20 Spiritus nequam, malus, 1. Reg. 16. Act. 19. Pessimus, Iud. 9.

Spiritus mundi, 1. Corinth. 2.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore cōsummationis effundent uirtutem: & furorē eius qui fecit illos, confundent, Eccles. 39.

Spiritus qui non consistetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Aegypti, & uertiginis, qui fecit errare Aegyptū in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaiæ 19.

Spiritus fornicationis, Osee 4.

Spiritus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20. Act. 15.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Zach. 13. Matt. 10. 12. Marc. 3. 9. Luc. 6. 9. 11. Act. 5. Apocalyp. 16.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Matth. 9. 12. Marc. 7.

Spiritus iræ uel furoris, Iob. 4. Psalmo 17.

Spiritus soporis. Esaiæ 29.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.
 Angelus, nūcius & minister. Iob. 4.
 1. Corinth. 6. Roman. 8. 2. Pet. 2. epistol.
 Iud.
 Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult
 Hieronymus. 1. Paral. 21.
 Angelus uel nūcius satanæ. 2. Co-
 rinth. 12.
 Angelus crudelis. Prouerb. 17.
 Angeius abyssi. Apoc. 9. Habens irā
 magnam. Apoc. 12.
 Accusator sanctorum fratrum, Apo-
 calyp. 12.
 Loliorū seminator. Matth. 13. Marc.
 4. Luc. 8.
 Tentator, ὁ *πειράζων*, Matth. 4. 13. 25.
 Luc. 4. 8. Ioann. 6. 8. 13. 1. Thessal. 3.
 Vitor, Psal. 8.
 Fortis, armatus, atriū tenens. Matth.
 12. Marc. 3. Luc. 11.
 Hostis, Psal. 8.
 Malus. Ephes. 6. 1. Iohan. 2. Malus il-
 le. Matth. 13.
 Quoniam omnium scelerum prin-
 ceptus est & inuentor, per excellentiam
 uocatur ὁ *νομιός*.
 Inimicus. Luc. 10.
 Inuidus. Sapient. 2.
 Meretrix Babylonica, bestia habēs
 septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18. 30
 Abominatio desolationis. Matt. 24.
 Dan. 9.
 Venator: illius astus, laqueus: ti-
 mor nocturnus, sagitta uolans in die,
 pestis in tenebris grassans, exterminium
 meridiano. Psal. 90.
 Volucres cœli. Matth. 13. quia semen
 uerbi Dei, quod in duro solo & nullo
 compunctionis uomere proficisso ce-
 cidit, rapiunt proterius, & absument. 40
 Aquila. Osee cap. 8. Si exaltatus fue-
 ris ut aquila. Haymo.
 Aspīs & basiliscus illis dicitur, quos
 primo congressu superat: aspīs quip-
 pe morsu, basiliscus aspectu statim pe-
 rimit. Psal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inua-
 dit ut dilaniet. Draco, quia occulte no-
 bis insidietur, uiroso afflatu perdens.
 Esaiæ 13. 34. Psal. 90. Apoc. 16. 20. Viro
 autem iusto promittitur: Super aspi-
 dem & basiliscum ambulabis, & con-
 culcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12. propter in-
 fidiarum multitudinem.

Draco rufus, Iob 41. propter homi-
 cidium.

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10.
 Mera enim uenena sunt quicquid dia-
 bolus sua det. Vnde tamen suos liber-
 rat Saluator, dicens: Ecce dedi uobis
 potestatem calcandi super serpentes
 & scorpiones. Luc. 10.

Serpens antiquus, Apoc. 12. propter
 occultas insidias & seductionis diu-
 turnitatem. 20

Serpens tortuosus, Esaiæ 27.

Ohlim, onocrotalus, ericicus, ibis,
 coruus, struthio, onocentaurus, faty-
 rus, lamia, miluus, ululæ uel zijm He-
 braicè. Esaiæ 13. 34. Perdix, malleus,
 thanim: Hieronymus in epistola ad
 Damafum.

Locustæ similes equis in prælium
 paratis, quia feroces dæmones: & su-
 per capita earum tanquam coronæ si-
 miles auro, quia superbi: facies earum
 uelut facies hominum, & capilli sicut
 capilli mulierum, quia utriq; sexui in-
 fidiantur: & dentes quasi leonū, quia
 quos uicerint, perimunt: loricas sicut
 loricas ferreas habent, quia in malicia
 obdurerunt: alis perstepit, quia ue-
 lociter omnia permeant: caudas scor-
 pionum aculeatas gerunt, quia unus
 eorum finis est nocendi hominibus.
 Et habent super se regem, angelum A-
 byssi, cui nomen Hebraicè Abaddon.
 Apocal. 9.

Eodem modo & apud Ecclesiasti-
 cos scriptores uaria diabolo imponū-
 tur nomina.

Besti.

Bestiam intelligibilem appellat diabolum Ifychius, quæ capit homines cautelam & custodiam suam negligentes: probatque testimonio Petri, Aduersarius uester, &c. lib. 2. in 7. cap. Leuit. Et libro 7. in cap. 26. Leuit. Dæmones sunt bestiæ ex simili malicia, primùm sicut latentes, deinde ut uenenum importabile & mortiferum habentes.

Bestia terræ, Gregor. lib. 6. cap. 16. in cap. 5. Iob.

Serpens Assyrius ille draco, omnem humanam libertatem seruituti suæ subiecit: Andreas Hierosolymit.

Coluber antiquus, Rabanus lib. 5. in Ecclesiastic. cap. 1.

Pardus, Rabanus libro 6. in Ecclesiastic. cap. 9.

Vrsus, ob crudelitatem, Giselbertus in lib. Altercat. cap. 19.

Lupus spiritualis inimicus, Theophil. in Ioan. cap. 10.

Serpentem Luciferi, ueneni productorem, ferocem belluam, leonem humanis carnibus uiuentem, ac basiliscum appellari in scriptura, scribit Euseb. libro 3. de Demonstr. Euang. cap. 5.

Coruus, Beda lib. 3. cap. 8.

Apostata angelus, Rabanus lib. 1. de Sermonum propriet. cap. 5. lib. 6. in Ecclesiastic. cap. 3.

Fur, adulter, Beda lib. 2. in Iob. ca. 7.

Lapis caliginis, idem lib. 2. cap. 1.

Hypocrita & simulatus, idem lib. 3. cap. 3.

Vmbra mortis, idem lib. 1. cap. 12.

Mors, Conciliū Toletanū 12. cap. 11.

Desertrices potentia, Gregor. Nazianzenus.

Sophista, maleficus, idem orat. 1. de Reconcil. monach.

Senex, stultus rex, Salonius in Ecclesiasten.

Peccatum, Theodoretus in cap. 7. ad Rom.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, auis ijs quos superbia cuehit. Greg. lib. 14. Moral.

Plerisque tamen hisce nominibus satanæ quoque membra nuncupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imaginesque expressæ, Pharaon, Antiochus rex Babylonis, Assur & omnes impij.

NOMINA DAEMONVM EX actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: demones familiares, uirunculi terræ & montani, Sibylle albæ, atque quorundam gentilitiorum et poetico-rum demonum nomenclaturæ.

Cap. XXII.

Diuerse adhæc pro actionis uarietate frequenter Ethnici demonio commutauerunt nomina: ut quod uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parætatur, calamitosus iubente Hecate obuersatur, *ἑκατόν* nominant: quem admodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede, ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamenta dicuntur quoque à Græcis Hecatæa, quod ab Hecate immittantur.

ἄσινδρον etiam uocant, quod terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & demones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *ῥοβῆρας* nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uerò demon interuertere & elidere res bonas ac salutare, calamitates autem & incommodatum inferre, tum si impenderent, maturare, atque in capita nostra cogere, & uelut per præceptum agere, omninoque ad scelera & flagitia propellers, indeque in discrimina uitæ adducere, uel in subitum præcipitare exitium putabatur, *ἀλτήρ*.

*Diabolimi-
bra et expref-
sa imagines*

*De spiritibus
quoque alijs
Suidas in di-
ctione
ἑκατόν.*

Hecatæa.

ἄσινδρον.

ῥοβῆρας.

*εἰς, ἀεστρονομίῳ, μαγικῶν, & ἄλλων
λογιστῶν τὰς ἀφ᾽ ἑαυτῶν* appellarunt antiqui.

Qui ad uitæ tædium & dispendium
μαγιστῶν. urgent dæmones, *μαγιστῶν*, assessores
illis uocantur. Diabolicam uirtutem,
cuiusmodi fuerat in Simone mago,
paredrum dici, annotauit Eusebius:
& sic deinceps.

Ternistratores. Ternistratores dicuntur etiam dæ-
mones, quòd triplici calle ad animarum
properent interitum: uerbo nempe,
cogitatione, & opere.

Ex officijs quoq; dæmones distin-
xere Latini: ut hi qui regionum admi-
nistratiōni præsidere censentur, antè

Penates. recitati Penates dicantur: qui pacatius
Lares. ædes possident, Lares: aut si quando

exterreant, domosque incurfionibus
Larua. infestent, Laruæ. Qui autem nobis sin-

Genij mali. gulis designati sunt, genij mali: item
Manes. manes, quos Græci Heroas indigita-

runt: & iracundos occurrantibusque
infestos fuisse, Menander signat. Hos

Lemures. Lemures Latini ueteres appellare so-
lent, Italis Folleu dicuntur, & Em-

Follet. pedusæ.
Empedusa.

Sunt & ex Larum & Laruarum fa-
Terræ ui- milia, qui vulgo nostrati dicuntur ter-
runculi. rei uirunculi, iam detestis non nihil ma-

nifestis dæmonum imposturis infre-
quentiores quàm olim. Horum du-
plex genus. Sunt enim aliqui mites,

meritò Lares familiares nuncupandi,
qui in domibus còcubia potissimùm

noctè uersantur, atq; ministrorum mu-
nia peragere, auditui apparèt, descen-

dere scilicet è gradibus, ostia aperire,
struere ignem, haurire aquam, cibum

& quæcunque alia cuique domui cò-
suetæ apparare, quum prorsus nihil fa-

ciant. Horum plerique rerum quoq;
futurarum ex occultis indicijs præsci,

ea quæ paulo pòst competimus perfici,
antea administrare audiuntur: ut

etiam breui adfore mercatores signis
prænunciant, qui merces uenales sint

ablaturi. Id quod aliquoties in ædi-
bus parentum Theodori & Agnetis
(quorum Deus pro ineffabili sua mise-
ricordia meminerit in resurrectione
iustorum) obseruauit puer, admodum
terrītus, unà cum fratribus Arnol-
do & Matthia: ubi quum in tabulato in-
gens lupuli assernaretur copia, si quā-
do uenturi essent emptores, præcedē-
ti nocte per gradus deijci eo modo au-
diebantur sacci, quo ueritatem subse-
quens ostendebat dies. Omen id ut
faustum, plausu semper excipiebatur.
Quum enim de rebus suis statuunt mer-
catores, aliquòd mercium causa profes-
turi, de ijs antea loquuntur, ingrediq;
se earum nomine iter fatentur. Quod in-
telligens diabolus, sua his ad quos cō-
tendunt mercatores antè ostēdit ludi-
bria, quàm illi adueniant. Tempus si-
quidem suppeditat locorum distantia.
Ita & prænouisse & prænunciare uide-
tur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt.

Alij tetrici sunt, familiam quocun-
que modo uel turbantes, uel exterrētes.
Hos dæmones etiam in subterra-

nearum, ut Theologis placet, substan-
tiarum numero habitos, in quibusdā

uerfari fodinis, tradit uir eruditissi-
mus, ac metallicarum rerum inuesti-

gator acerrimus, Georgius Agricola: In
truculentis autem & aspectu terribiles,

plerumque metallicis infesti atque ini-
mici sunt. Talis fuit Annebergius il-

le, qui operarios duodecim amplius
flatu interfecit in specu, qui Corona

rosacea appellatur: eo nomine reli-
ctus, quantum uis argento diues es-

set. Flatum uerdè emittebat ex rictu.
equi enim specie habentis procerum

collum, & truces oculos, dicitur ui-
sus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius,

nigro cucullo uestitus, qui in fodina
Georgiana operarium è solo subla-

tum; in superiori loco maximæ illius
concauitatis quondam feracis argen-

ti collo-

*Tetrici fami-
liares dæmo-
nes*

*In lib. de ani-
mans. subter-
ranæ.*

*Anneber-
gius dæmon.*

*Snebergius
dæmon.*

ti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuoſam admodum fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparète. Pſellus certè, cùm lex genera dæmonum deſinat numero, hoc cæteris peius eſſe dicit, quòd ipſi amiſtui ſit craſſior materia. Quidam philoſophi hos & ſimiles dæmones, qui nocentes ſunt, & natura improbi, nominat brutos, & rationis expertes. At ſedatos illos Germanorum *Cobali.* alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quòd hominum ſunt imitatores. Nam quaſi læticia geſtientes rident, & multa uidentur facere, interim nihil plane efficientes. Alij uirunculos montanos nominant, ſtaturam ſignificantes, qua plerunque apparent: nempe nani, tres dodrantes longi. Videntur autè eſſe ſeneçiones, & ueſtiti more metallicorum: id eſt, uitteto induſio, & corio circum lumbos dependente induiti. Hi damnum non ſolent dare metallicis, ſed in puteis & cuniculis oberant: & quum nihil agant, ſe tamen in omni laborum genere uidentur exercere, quaſi modò fodiant uenas, modò id quod effoſum eſt in uafa infundant, modò machinam uerſent tracto-
 30 riam. Quanquam uerò interdum glareis operarios laceſſunt, rareſſimè tamen eos lædunt. Nec lædunt unquam, niſi prius ipſi cachinno aut maledicto fuerint laceſſiti. Itaq; non admodum ſunt abſimiles dæmonibus, tum his qui rarò hominibus apparent, quum
 40 quotidie partem laboris domi perſiciant, & curent iumeta: quibus quòd noſtri cauſa benignè faciunt, generique hominum ſunt, aut ſaltem uidentur eſſe amici, nomen impoſuerunt *Guteli.* Germani (Gutelos ſiquidem appellant:) tum Trullis uocatis, quos ſexu tam mulieris quàm uiri ementi-

ro, cum apud alias nationes, tum maxime apud Suionas in ſamulatu uiſe ferunt. Sed dæmones montani po-
 tiſſimum laborant in his ſpecubus, e-
 quibus metalla iam effodiuntur, uel
 ea effodi poſſe ſpes eſt. Quo circa à laboribus nõ dererrentur metallici: ſed
 omen inde capientes, alacriori ſunt animo, & uehementius laborant, eos-
 que exoptant.

10 Narrat Trithemius de quodam dæmone, qui familiaritate ſingulari hominum uſus egerit in diœceſi Hildeſiana, potiſſimum in episcopi aula, ubi culinæ miniſteria obibat. Ipſius uerba referam, ſides rei ſit penes lectorem. His temporibus ſpiritus qui-
 20 dam malignus in diœceſi Hildeſheimenſi multo tempore multis uiſibiliter apparuit in habitu ruſtico, pileo caput opertus, unde & uulgò Pileatum eum appellabant rurales, hoc eſt,
 30 ein Hedeckin, lingua Saxonica. Iſte ſpiritus Hutgin multa mirabilia fecit, & delectabatur eſſe cum hominibus, loquens, interrogans & reſpondens familiariter omnibus, aliquando uiſibiliter, aliquando inuiſibiliter appa-
 40 rens. Neminem læſit, non prius læſus: ſed iniuriarum ſeu irriſionũ memor, uicem irrogantibus ſibi contumeliam impendit. Cum Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinſenburg fuiſſet interfectus, & comitatus ipſe Vuinſenburgēſis in directionem uideretur expoſitus, præſatus ſpiritus dormientem in lecto ſuo Bernhardum episcopum Hildeſheimenſem accedens, eum excitauit, dicens: Conſurge ò calue, exercitũ conuoca, quia comitatus de Vuinſenburg propter homicidium uacuus & deſolatus, tuo facile parebit imperio. Qui ſurgens, milites ſuos commonuit, comitatum inuaſit & obtinuit, quem Eccleſiæ Hildeſheimenſi de Imperato-
 i ris con-

Dæmones montani.

Spiritus familiaris.

Hedeckin. Hutgin.

ris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoq; pontificem non rogatus idem spiritus saepe de multis periculis auisare consuevit. In curia eiusdem praefulis frequens apparens, coquis ministrare plerumq; satis diligenter consuevit, crebrosq; in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cum iam ex consuetudine familiariter factus, à nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despiciere, subsannare, & contumelias afficere cepit, & quoties potuisset, immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cum saepe magistrum coquinæ rogasset, ut puerum ab iniurijs suis compesceret, minitatus se tandem iniurias ulturum, irridetur ab eo dicente: Tu spiritus es, & puerum times? Cui daemionium respondit: Quia puerum tuum ad petitionem meam emendare contemnis, ego quantum illum timeam, post dies paucos tibi ostendam. His dictis, spiritus abscessit iratus. Non multo post, cum die quodam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus, & suffocatum in frustra conscidit, ollaq; impositum ad ignem coquere cepit. Quod magister coquinæ cum percepisset, spiritui maledicere cepit: qui exacerbatus, asfaturam postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in ueribus positam, compressis desuper bufonibus horrendis, ueneno & sanguine eorundem aspersit: rursusq; contumelias affectus, per pontem in foueam de alto illum praecipitauit. Supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissimè peragens, omnes custodes uigilare coegit. Vir quidam longè profecturus, cum uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hutgin: Bone socie, tibi commēdo uxorem meam donec reuertar, uide custodias eam. Cumq; uiro absen-

te cum adulterio mulier portionē suam poneret, & amatores multos successiue tentaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiecťisq; in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius foeminæ, taceo de commixtione illicita, permisit. Sic mulier singulis noctibus, & festis singulis toto tēpore horis nouos semper introduxit amatores: quos tamen spiritus, mox ut eam contingere tentassent, procul in terram proiecit. Tandem reuertenti marito, & adhuc longè à domo existenti, spiritus commissarius lætus occurrit, dicens: Gratus est mihi ualde tuus aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum, inquit, Hutgin, cui pridem abiturus, uxorem commissisti tuendam. Ecce custodiui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore, ab adulterio saluam. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendam tradere uelis. Malo enim totius Saxoniae porcos, quàm unam ipsam uxorem custodire tuam, tantis me dolis circumuenire, tantis uijs totq; modis abuti suo corpore tentauit. Innumera quoque alia tam seria quàm ridicula spiritus iste miracula fecit, quę omnia nec facile scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum ad synodum citatum, per anulum factum ex folijs lauri, alijs quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferūt. Tandem à praefato episcopo Bernhardo per censuras Ecclesiasticas eliminatus, de prouincia recedere compulsus est.

Familiares quoq; referuntur demones, priuatorū hominum se nutum obseruare simulantes. Tali consiliario fretus legitur Socrates, quē Deum appellauit

*Siccedere
fas est.*

*Damones sō
milares.*

lauit Apuleius: de quo peculiarem huius uide librū, & Sermonem 26. & 27. Maximi Tyrij philosophi Platonici: unde hoc cōsequutus est, ut nihil suo iuuante deo uitæ finem ueneno coactus sit facere: quemadmodū Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, cōsultricem habuit, nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude periit. Eadem ratio

10 Numam quoque Romanorum regem, nympham Ægeriam coluisse, cōsuluisseque, memoriæ proditum est. Pueri quoque incorrupti & uiolenter necati animam, a diuamenti ineffabilibus à se euocatam assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iactabat Simon Samaræus. Erat autem familiaris illi diabolus: quem pueri, animam esse prædicabat, ut diuinitatē

20 suam mentiretur cautius. Benedicti terij pontificis Romani tempore, in urbe Mogūtinensi dæmonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiare esset, latitans, illum accusabat, quod ea nocte cū procuratoris filia concubuiisset: ut Sigbertus atq; Vincentius tradunt.

30 Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisq; peculiariibus tanquā familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrando pullato funeris adhuc ignoti, subsequuturi tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliās ostentant.

40 Ludibria in super quadā diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinā Euangelij, è superstitionū tenebris minus euolutam repurgatāq; in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria a deo, ut publicæ lemurum (albas mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellaba-

mus) choreæ hoc uel illo loco celebratæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū genus apprimè infestū puerperis, & infantibus lactentibus, cunis adhuc inhærentibus. Quod etsi olim erat frequentissimum, cū satanæ præstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius supplantatori ac nostro patrono unico ignauius adhereret animi, diabolo lu-

10 dente, ridete, uarijsq; artibus, quibus ad se imperitā multitudinē illexerat, impiū cultum stabiliente: tamen post puriorē feruētiorēq; Euāgelij prædicationem mentib. hominū insonantē, id usque ad euanuisse, est quod Deo gratias agamus summas, ut ne leuia quidē eius uestigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super obitu Blesillæ in epistola sic scribentem: Quid causæ est, ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes, à dæmonio corruptantur?

Deumum nuncupatum cacodemum ueneratur rex emporij Indiæ celeberrimi Calechur, confusus illi factā à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, & tribuendi unicuiq; pro benefactis uidelicet & malefactis mercedem meritam. Eius imaginem ut monstrum horrendum ingens, sedentem capite redimito diademate. Romanorum pontificum modo, scribit Ludouicus Romanus patricius regem habere in sacello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insignitur cornibus. Deum uerè maximū Tamerani appellant in colæ.

50 Agnan uocatū dæmonem nunchac, nunc alia forma uidere Americos, ab eoq; multū infestari, tradit frater Andreas Theuet Angoulême, in obseruationibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri dictū dæmonium apud eodem in Canada & Guinea, maxime uerò in eorum syluis conspicitur.

Clem. lib. 1.
Recogn.

Deumum.

Lib. 1. Naas
gat. cap. 1.

Tamerani.
Agnan.

Alba mulieres.
Sibylla alba.

Grigri.

Habent etiam suos dæmoniorū sacerdotēs aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis postquā dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam tuguriolo, importatis ad uictum, ut regio fert, necessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo, inuocans dæmonem quem Houioulsira nūcupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astante populo, qui tum exclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operientis. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

Houioulsira.

Vide lib. 4. cap. 11.

Nomina adhæc ridicula admodū, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomen alter alterius haud ita pridem Hammonæ coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascem se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & uasfer eas in Kentorpio cœnobio tragædias tum mouebat, Ellæ familiaris, Hornuar se uocari dixit.

*Plumifascit.
Planipes.
Rosearbor.*

Hornuar.

Dæmones poetici.

Dæmones fictitij & poetici, ut Matura, Oceanus, Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in libro De uniuersitate.

Commenticiorum horum & futillium nominum, quorum nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orandus sedulò & ardèter Deus per filium, ut nostros animos, natiuū suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

1. Cor. 3. 16.

DISTINCTIO DAEMONVM SECUNDUM THEOLOGOS & PHILOSOPHOS: ITEM BONORUM & MALORUM DAEMONUM DIFFERENTIA. CAPUT

XXIII.

Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *1. uel aduersi*, hoc est, *uol aduersi*, falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs colunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Hos supra latius recensui. Secundo habentur loco spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionib; hominib; ludificat. Tertio ordine cœsentur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuictores malorum, omniumq; artium prauarum: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaiæ 13. uasa iræ, Ieremiæ 50. uasa mortis, Dauid Psal. 7. Quarto loco, uelut scelerum. Quinto præstigiatores, qui miracula imitantur, & Magis infamibus maleficisq; inseruiunt, atque ita populū seducunt. Sextæ classis assignantur aëreæ potestates, se tonitruis, fulminibus & fulgurib; miscētes, corruptentes aërem, pestilentias & alia inducentes mala. Septimam mansionem tenēt furie, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminatores & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genijid- *Mali genij.* circo nuncupati.

Nolo hic dæmones in igneos, aë- *Dæmonū uaria apud di-* reos, aqueos, terreos, subterraneos & *luci;*

3. Reg. 22.

20

30

40

Ecles. 39.

Apo. 8.

Apo. 7.

Apo. 9.

Mali genij.

Dæmonū uaria apud di-

uersa distin-
ctio.

lucifugos, in Ioniales, Saturnios, in orientales, occidentales, meridionales, septentrionales, in diurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres, montanos, campestres, domesticos, cum Psello & reliquis Magis secernere: nec eorum itidem numerum & officia secundum duodecim signa zodiaci, iuxta decurios cœli, quinquarios, triplicitates, elementa, planetas, & reliquam Magorum, bonos interim dæmones præterentium, commenticiam scenam recensere: aut Marci cuiusdā imbibitas ex dæmonum institutione opiniones, à Psello recitatas & creditas, enarrare inquam nolo, hic doctrinæ sacrosanctæ & religionis nostræ (ut in exordio factus sum) limitibus contentus.

Dæmonū dis-
cretia scien-
dum philoso-
phos.

Philosophi, qui dæmones esse crediderunt, trifariam eos diuiserūt. Alij 20 immortales, & omnes malos esse putant, ac imbecilles, ut Psellus: qui cum esset Christianus, Christianorum sententiæ subscripsit. Alij mortales, aliosque bonos, alios malos, potentes, sed qui metu mortis sibi prospicerēt. Tertia Platoniorum est discretio, qui eos immortales, potentesque; ac nobis familiares, partimque bonos, partim malos esse affirmat. Omnium adhæc phi- 30 losophorum is est consensus, naturales esse dæmones, quos Plato ueneficij, incantationibus, magicæ, *γυναικῶν*, sacerdotumque; artibus & oraculis præficit.

Bonorum &
malorum dæ-
monum dis-
cretio.

Porrò clarè, & Proclo apertius, bonos à malis dæmonibus distinguit Iamblichus de mysterijs: Dij (inquiens) angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio profus, & uero: at spiritus mali, phantastico, fallaciisque, simulant deorum præsentiam, dæmonumque; bonorum: idcirco cultorem suum iubent esse iustum, ut ipsi uideantur boni, sicut & dij. Quoniã uerò natura sunt mali, rogati mala

inferre, libèter inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur & fallunt, & turpia consulunt atque peragunt. Dij autem bonique; dæmones neque fallunt unquam, neque cõferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibi met inconspicua, instabilis, secumque dissidens, aliàs alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat assidue, eundemque seruat semper in actione tenorem. Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdum, & Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato suam eam philosophiam ab Ægyptijs, cæterisque; barbaris, Plutarcho iudice, hauserat.

Clem. lib. 4.
Recog.

Amusis autem qua interstinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille qui à malo est, signa quæ facit, nulli profunt: illa uerò quæ facit bonus, hominibus profunt. Nam dic quæso, quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes? latrare æreos aut lapideos canes, salire montes, uolare per aërem, & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem? Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui fecit cæcos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiã per me fieri uidetis. Ista ergo signa quæ ad salutem hominum profunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

À diuo Antonio, quem admodum perhibere D. Athanasium scribitur, hac ratione discernuntur: Sancti spiritus plausibili & sedato uultu apparent. Non enim contendunt, neque clamant, nec uox eorum auditur, quum occulto instinctu gaudium & fiduciam peccatoribus intundant: Dominus siqui-

dem fons & origo læticiæ cum ijs est. Quare tum animus noster minimè turbidus, sed lenis placidusq; lucis angelorum radijs illustratur: tum idem cœlestiū munerū studio flagrans, cupit ab hoc corporis hospicio & mortali domicilio exonerari, festinatque cum ijs quos uidet, ad æternū illud tabernaculum. Licet adhuc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi intuitus fulgore non nihil terreatur: tamè tanta eorum est gratia, ut omnè repente tollant metū. Ita Gabriel quum Zacharię in templo loqueretur, & angeli quādo diuinum uirginis partū pastoribus nunciarent, ut & ij qui circa Dominicū corpus excubias agerēt, securis uidentū se mentibus ostendētes, ne metuerent, impe-
rabant. Malorū uerò spirituum uultus truces, sonitus horrendi, cogitatus for-
didi, plausus gestusq; dissolutorū iu-
uenum uel latronum, unde confestim animæ timor, & sensibus torpor incu-
ritur: accedit & odium Christianorū, monachorū mœror, tædium suorū, re-
cordatio & metus mortis, cupido ne-
quitie, lapsitudo uirtutis, cordis hebe-
ratio. Si igitur post timorē horrore cō-
cepto successerit gaudiū, & ad Deū fi-
ducia, atq; ineffabilis charitas, auxiliū
præstō esse memineritis, quod animæ
securitas, præsentis diuinæ maiestatis
indiciū sit. Sic nanq; & patriarcha A-
braham Deū uidēs. gauisus est: & Io-
annes præsentiam Mariæ sentiēs, quæ
in sacri uētris hospicio uniuersitatis ge-
staret parentē, exultauit præ gaudio in
utero matris. Sin uerò iniectus timor
durauerit, hostis est qui apparet, q nō
modò reficere nequit, quem admodū
Gabriel pauentē uirginē securā esse iu-
ber: sed & pauorē duplicat, & usq; ad
profundā impietatis foueā, ut nimirū
ipli genua flectant, mortales impellit.
Proinde misera gētilitas edicti diuini
ignara, falso dēmonēs deos opinata est.

Joan. 8.
Luc. 1.

Luc. 1.

Subiungam & hanc distinctionem, quod angeli nos ament ac tueantur, diabolus uerò & nos & Deum odit: *Luc. 11.* gaudet illi de nostro bono, de quo contristantur dēmones: cauent illi ne offendamur, hi offendunt, ut in Apocalyp. in Tobix filio, & Iobbo apparet: nuncij item angeli inter Deum & homines, precesq; offerunt, diabolus autem hominum accusator. *Tob. 12.*

Cæterum qui angelorum atq; dæmonum distincta nomina, officia, loca & tempora penitus curiosusq; intelligere uolet, ea in Rabi Simonis Templorum uolumine requirat, ac in eiusdem libro Luminum, & in tractatu de Magnitudine statuarū, in tractatu item Templorum Rabi Ismaelis, tum etiam in omnibus ferè commentarijs libri Formationis, &c.

QVOD DIABOLVS NON omnia, & nihil sine Dei cōsensu potest: & quare Deus illi multa permittit, constitutis limitibus. Cap. XXIIII.

Quāquā Deū omnipotentem & misericordē, suo consilio, & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidē in cuiuscūq; ordinis homines exerceat, quādoq; permittere, ex præcedentib. sit palam: nō tamē indulget ei, conuiuetq; ad omnia: nec infinitam, nullis uē astrictā limitibus licētiam cōcedit: alioqui uno momēto à diabolo eneētī interiremus omnes: sed metas cōstituit, quousq; illius actiōnes tolerare uelit (interea tamē nos clemētissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quib. tam angustè satanā cōercuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidē aliquid possit, multo minus in homines. Exemplū habes Matthei 8. ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singulari christi permissione. Nec unquā illi Deus in homines uel tantū lū cōcedit, nisi ut uel probētur, si boni sunt;

Agendi li-
mites diabolo
constituuntur.

Citra Dei as-
sensum, ne tā
tillū quidem
potest satan.

Quare diabo-
lo aliquid in
homines per-
mittitur.

Auguſt. in
Euag. ioan.
tracl. 7. item
ſerm. 241. de
Tempore. 2.
de Trinit. lib.
3. cap. 8.
Li. 2. Recog.
Theodoret.
quæſt. 12. in
Deut. & lib.
3. de Dyg &
angel.

Li. 2. Moral.
cap. 6.

Li. 3. Recog.

Exod. 7. 8.

Exod. 8. 9.
10. 11.

sunt: uel caſtigérur puniáturq; ſi pec-
catores, præfixis terminis, ultra quos
ferri non ſinitur. Vt infideles (ait Cle-
mens) à fidelibus, & pij diſcernátur ab
impijs, permiſſum eſt maligno uti his
artibus, quibus ſingulorú erga uerum
parentem probétur affectus. Sic Deut.
cap. 13. permiſſæ tétationis explicatur
cauſa: Si ſurrexerit in medio tui pro-
pheta, aut qui ſomniú ſe uidiſſe dicat,
& prædixerit ſignú aut portentú, & e-
uenerit quod loquutus eſt, & dixerit
tibi, Eamus, ſequamurq; deos alienos
quos ignoras, & ſeruiemus eis: nò au-
dias uerba Prophetæ illius, aut ſomnia
toris: quia tentat uos Dominus Deus,
ut palàm fiat an diligatis eú, an non.
Pulchra Gregorij eſt ſententia: Satanæ
uoluntas ſemper iniqua eſt, ſed nunq̄
poteſtas iniuſta: quia à ſemetipſo uo-
lúntatem habet, ſed à Domino poteſta-
té. Quod enim ipſe facere, iniquè ap-
perit, hoc Deus fieri non niſi iuſtè per-
mittit. Formidari ergo nò debet ſatan,
qui nihil niſi permiſſus ualeat. Simili-
ter ferè idem in 19. ca. Iob. li. 14. cap. 18.
& li. 2. Moral. in Iob, cap. 16. & in 23. ca.
Iob, li. 16. ca. 18. & in 40. cap. Iob, lib. 32.
cap. 11. & dialog. lib. 3. Item Caſſianus
aſſerit, poteſtatem nocèdi nò eſſe po-
ſitam in arbitrio dæmonum, Collat. 7.
cap. 21. Terminú uerò hunc ſtatutú eſ-
ſe, author Clemens exiſtit, ut niſi quis
prius fecerit dæmonú uoluntatem, dæ-
mones in eo nò habeát poteſtatem.

Permittit Deus, ut præſtigijs miracu-
la quædam Moſis, adminiculo diaboli
imitentur magi Ægyptij, uirgas que in
draçones uideantur uertere, et flumina
ſanguine tingere, ranas ex flumini-
bus euocare: at cynipheſ ex terræ pul-
uere productos, uel muſcas domus Æ-
gyptiorum ſolas inſeſtantes, uel ſceda
hominum & pecorum ulcera, aut reli-
qua Moſis opera imitatione mētiri, mi-
nimè cōceditur, ut à ſolo Deo ea proſi-

cisci cōgerentur fateri. Annuebatur
ſatanæ, ut regem Babyloniorú Nebu-
cadnezar in ſurorem actum, & ab ho-
minú uſu in ſolitudinem propulſum,
forma miſerè deſcèdata, duriffimè af-
fligeret & exagitaret totú ſeptenniú:
ne autem animæ uim faceret, prohibe-
batur. Interea nec penitus illum rei-
cit Deus, nec pœnis obrutum deſerit:
10 ſed exacto ſeptennio liberatum à ſu-
rijs, regno reſtituit. Itidem illi Deus af-
ſenſit, ut in fortunas & corpus Iobi ſe-
uirit: ne tamen animá illius læderet,
mádato cauuit. Cōcedit ut ſeptè uiros
Saræ uirginis uita priuaret dẽm, pro-
pter effrenè in illá affectú, cuius illi e-
rát indigni matrimonio: at in caſtú iu-
uenè Tobíá, nihil illi licuit. Quú Iofue
20 princeps ſacerdotum (per quẽ IESVS
ſignificatur) coram Dei angelo conſi-
ſteret, permiſſú eſt ſatanæ ad dextrá
ſtare, ut ei aduerſaretur. Chriſtum ad
hec tétare pmittritur, ſed uſq; ad aras.
Petrú expeciuit ſatanas, ut cribraret ſi-
cut triticum: nec illi cōceſſum eſt. Nec
ullo modo admittèdú ſentio, uel leuiſ-
ſimú quiddá illú poſſe, cui ex ſacroſan-
ctis literis uel probæ monetæ libris e-
xemplú uel ἀπαλογία nò atteltétur: quú
30 huc maximè ueteris & noui Teſtamẽ-
ti monumenta, prophetarú cōcio, Chri-
ſti aduētus ſpectét, ut diabolus, eius ar-
tes, conatus & potètia innoſcãt, ner-
uus illius infringatur, opera diſſoluan-
tur, regnũq; peſſú eat. Quapropter ſi
quid præter omnẽ fidẽ ad diaboli po-
tentia relatú au diatur, nò cōfeſtim cō-
fugien dũ eſt ad illud imperitorú axio-
ma, diabolú uidelicet Deo permittere
hec & illa indifcriminatim poſſe. Cõſi-
40 derandú ſiquidẽ, quis ea in re maiesta-
tis diuinæ à rerú primordijs fuerit or-
do & modus, num hunc cõtraueniat
quod accidiſſe narratur, quú nihil pro-
miſcuet aut citra ordinem cõdiderit u-
niuerſi ordinis cauſa, imò ipſus ordo.

Daniel. 4.

Iob. 20.

Tobias 7.
Zach. 4.

Matth. 26.
Luc. 22.

1. Ioh. 3.

Quid in dia-
boli permiſſa
potentia con-
ſiderandum.

Natura
quid.

Vnicuique enim rei suam essentiam, formam, proprietatem, vires & munus indidit, ut quodcumque conditum uel agere uel non agere debeat queatque; ex initio naturae (quae nihil aliud est, quam ordinaria Dei potestas, cunctis rebus pro sua cuique conditione indita) motu, & extra hanc inditam à principio potestiam, nihil id ipsum possit: neque aliud huic quam quod ea ratione potest, à Deo conceditur: alio qui sibi ipsi Deus aduersaretur, quod ab eo est perquam alienum. Huiusmodi ordinis constantiam iactis primum uniuersitatis fundamentis anima duertimus in spiritibus, quomodo nimirum angeli puriores in locis & ministerijs caelestibus uersarentur, Deum glorificantes, & quae illis maxime usui sunt, qui ipsis puritatis sinceritatisque; *αυαρογία* proximiores sunt uel esse possunt, tum & alij annunciantes administrantesque; quemadmodum huius libri cap. 1. plenius explicui: ita & daemones illis puritate ob arbitrij captiuitatem & suae sinceritatis primo inditae deprauationem inferiores, spiritusque; crassiores inferiora sortiti loca, puta aërem & eo demissio rem regionem, in ijs uagantur, Dei nutum obseruantes, cuius sunt ministri uel in probandis uel castigandis uel puniendis ex Dei uoluntate hominibus, nec aliter. Hac ratione quicquid agit, ut Dei minister operatur. Caeterum quando eosdem falsis persuasionibus ad cuiuscumque; mali perperationem excitare conatur, non ut Dei spiritus uel minister agit, sed uti deprauatus sui arbitrij spiritus, quo suae corruptionis cōsortes efficere studet, quos ex indicij externis in hoc uel illud uitium pronos, induci facilius posse colligit. Vt itaque spiritus est impurus & tenebrosus, ita se sui similibus adiungit in sinuatque; Tale ex abstrusa Dei ordinatione & permissi-

one opus est diaboli. Nec aliud unquam à mundi creatione ipsum potuisse, ex sacris Biblijs & historijs ueris intelligetur. Eodem modo & de hominis infita primitus potentia sentio. Vt autem clarius intelligatur, exemplo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mihi permittatur, ut per aëra cum auibus uolem, aut per terrae uiscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum piscibus degam: id certe nequirem, quia Dei ordinem ab origine constitutum, & insitam mihi à Deo naturalem potestiam contrauerim, quum me hominem de limo terrae, & ex ossibus, neruis, ligamentis, carne, uenis, arterijs, sanguine & spiritu compaginatum creari, huiusque; compositionis uirtute in terra degerem, eamque; excoherem, & quicquid hanc spectaret, sedulo curarem, ex eaque; uiuerem: spiritu uero diuinitus indito, caelestia mihi curae & studio essent.

Ita ab initio uolucris leuioribus, ut in aëre uolent altius mandatum: succo autem terrestri saburratis, in terram demissius inclinēt: aquarum hospitiū piscibus commissum, arboribus & plantis terrae superficies praefixa est, lumbricis & uermibus eam altius perfulcandi facta est potestas: *Non uero ut celeres pascantur in aethere cerui, Aut freta destituant nudos in littore pisces, Sive pererratis amborum sinibus exul, (grm. Aut Ararim Parthus bibat, aut Germania Ti-* Non minus spiritibus suae potentiae leges & limites praescripti, ultra quos ne latum quidem pilum ferri queunt, etiam si Deus coniuerit, cunctaque; permitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine fieri nequit. Hic Dei omnipotentiae nihil derogatur, sed daemone impotentia ostenditur. Ex omnipotentia porro diuina non quicquid concludendum. In scholis dicunt, à posse ad esse non ualere con-

quatio-

quotionem. Deus non agit cōtra uerbum suum & seipsum. Probādum est hoc uel ipsum Deum uelle. Ita sancti Patres etiam de omnipotentia loquuntur. Tertullianus dicit contra Praxeam: Planè nihil Deo difficile fensit: quiduis de Deo cōfirmare poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Nō autem quia omnia potest facere, ideo credendum est illum fecisse: sed an fecerit, inquirendum, &c. D. Ambrosius scribit ad Chromatium epistolarū libro 6. epist. 37. Quid ergo ei impossibile? nō quod uirtuti arduum, sed quod naturæ eius contrarium. Impossibile, inquit, est ei mēiri. Impossibile illud non infirmitatis est, sed uirtutis & maiestatis, quia ueritas non recipit mendacium, nec Dei uirtus leuitatis errorem. D. Hieronymus ad Eustochium De custodia uirginitatis, inquit: Audēter loquar, quum omnia possit Deus, suscitare uirginem non potest post rui nam. Augustin. De ciuitate Dei lib. 5. cap. 10. Deus dicitur omnipotens faciendo quod uult, non, faciendo quod non uult. Item: Potestas Dei non minuitur, cum dicitur mori fallique non posse. Mox: Propterea quædam non potest, quia omnipotēs est, &c. Theodorētus quoque dicit, non in definitè pronuciandum esse, Deo omnia esse possibilia. Nam qui hoc absolutè dixit, omnia & quæ bona sunt, & quæ contraria; simul dixit. Non oportet Dei potentiam esse errorum latibulū. Diabolus sibi multa assumit, quæ non potest. Create ne muscam quidem hic potest (hoc siquidem solius Dei munus est, qui cuiuscunq; ueræ essentia

unicus sors est & origo) nec id officij ulla sibi tribuere potest creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitum item exercere, eoq; generare nequit dēō: defunt etenim ei organa & materia, illis animalibus solum ab initio man-

data, quæ carnem, sanguinem, spiritū & ossa, quibus carēt dæmones, habēt. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cūctipotentiæ diabolicæ persuasio. Imò à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerū origine uim, quæ ipsius essentiaefalsa sona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est: uerum in eo exequendo sepius etiam freno coercetur, ut quod uelit & possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iusticiæ eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neq; amplius.

Eadem ratione citra negocium cōuulleris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiedionem, has nimirum rerum miracula: humanas uires superantia, diaboli adminiculo prestare. Imò nec hæ extra connatam naturæ humanæ uirtutem quicquā ualent, etiamsi milles cooperetur dēmonium: at potius ob sexum & eratem ex corporis inidonei cōstitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantiæ dēmoniæ opus impediunt, ut stille harum cooperationem requirat, in sui operis exequitione turberetur inhibeaturq;. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibilia uel naturalia, quæ ob humanæ essentiaefrausitiam & tarditatem, nostræ naturæ metas longè lateq; uincant.

Si relucteris, urgeasq; ex spiritu communiōne miracula edi: & quem admodum se pijs clarisq; hominum spiritibus adiungunt angeli boni, tenues & puri, ut eorum preces in celestibus apud Deum exequatū, eodem modo dæmones ut crassiores spiritus impuris maleuolisq; hominum spiritibus se coniungere, ut eorum uota & uoluntatem perficiant: respōdeo: Vt quidem hæc quadantenus permitto,

k non ta-

Haymo in
cap. 1. Ha-
bacuc.

non tamen sequitur inde, naturalem hominis potentiam ita augeri, ut amplius uel aliter extra in vitam ab initio uim quid ualeat: at solum à spiritu uitioso spiritus & uoluntas deprauatur, ut quod naturæ imperu queat, malè & peruerse uelit & exequatur: nec propterea quocunq; plagarum & afflictionum genere quoslibet ex illius precibus affici posse concedendum. Quod aut huiusmodi homines maleferiati desiderant, hoc præstigijs uel in eorundem phantasia uel in aëre exhiberi præstigiator, ut decipiantur, qui ex naturæ corruptela simili afficiuntur sympathia: sic utriusq; fieri potest uoluntas, quatenus naturæ ordo permittit. Nec Deus summè bonus & iustus aliter concedit, quàm ut prauorum sit communio tū in uoto tū in actu, at limitate, ne pro arbitrio lædere queat: bonorum uerò libera est & uoluntas & actio, qui nihil uolūt nisi in summo bono, hoc est Deo, qui infinitus est, nec ullis circumscribitur limitibus.

Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius notionem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequueris, in ueritatis libros mentis oculos conuerte, lucidoq; radio contēplare quid hætenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in tersissimo speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidentissimè cernis: ad quam ἀναλογίᾳ quadam facillè referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

QVÆ DIABOLO SVNT
impossibilia: ubi multa maleficia illi hætenus
falsò attributa recensentur.

Cap. XXV.

Porro quemadmodum mirificas
satanæ uires actionesq; præstigi-

osas confessus sum: ita quoq; machinetur, fabricetur, architectetur, molitur, formet, reformet, singat, mutet quadrata rotundas, artem quam cunque iacet, oculos præstringat: plurima tamen illi *quæ uerè atq; impossibilia* proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo cōdere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut ijs aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatem. Nequit corpus in salis petram reuera immutare, quod uxor I.oth contigit. Nec potuit uirgas in dracones uerè conuerrere, nec aquam in sanguinem, nec gignere ranas, nec cyniphes uel pediculos ex puluere producere, nec mare seiungere ut nudis transiret pedibus, nec a-
quam amarā reddere simpliciter dulcem, neq; eam ictu è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non item res exiguas reddit ampliores, quod in feminibus & quibuscunq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleum quoq; in uasibus uiduæ uacuis auxit Helisæus: & panibus quinque hordeaceis piscibusq; duobus tot hominum milia cibauit Christus, relictis duodecim fragmentorum cophinis. Nec sua uirtute potest aquam in uinum transformare, elephantia eos mundare, cæcis uisum, surdis auditum, claudis gressus firmitatem restituere, aut ullum morbum uerè sanare. uel steriles fœminas fœcundas reddere. Nequit etiam diabolus cum suis membris, alicui uitam dare, aut extinctos ad uitam reuocare: aut eorum animas in manu Dei

40 existentes, & in Domino obdormientes, è sua quiete turbare: uel insti-

tutum diuinitus naturæ cursum impedire (quemadmodum Iosue Amorrhæos expugnante, & postea Ezechia conualecente, ac Domino nostro
I. I. S. V. in cruce pendente, reuera fa-

ctum

Diabolo ima
possibilia.

Gen. 19.
Exod. 7. 8.

9. 10.
Iude lib. 2.
cap. 8.

Exod. 14.
15. 17.

4. Reg. 4.

Ioan. 6.

Sapient. 8.
1. Thess. 4.

Iosue 10.
Esaia 28.

Ecc. 26.
Dionys. ad
Polycar.

etum legimus) destruere aut mutare.

Nec quoq; penitus destructa redintegrare potest: non cælo deducere lunam: nec quæ adhuc in herba sunt, aut fatas aliud traducere messes: non honestos bonosq; homines diligere, non improbos odisse: non introspicere, ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominum contra Platonem in Epinomidæ: nō duras, asperas & acutas materies, per solidas corporis partes illè, aut per strictiores meatus magnitudini materierū certa proportione aut dimensione secundum naturæ legem neutiquam respondentem, in ipsa corpora immittere: nō ad ullum malum (in quod nocte diuq; ipse totus malus, malignaq; uolūtate quoscunque pessimos mortales uincens, spontè propèdet, nec uitiata natura aliter potest) ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere compelli: non se in hominum corpora pro sua uolūtate, aut ad alicuius maliciosa & maleferiatae anus arbitrium imprecationem hinc insinuare, nec eiusdem edicto è corporibus egredi: non denique præuidere prius, quomodo fata mundi, imperiorum aut priuatarum rerum dispensaturus sit Deus, quàm illa uoce diuina promulgantur declaranturq;.

In Decretis legitur: Quilibet credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue immutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium Creatore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaq; publicè annunciandū est, quòd qui talia credit, & his similia, fidem perdidit: & qui rectam fidem non habet, hic nō est eius, sed illius in què credit, id est diaboli. Nam de Dōmino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt. Scribit PSELLUS Platonicus & Christianus, dæmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item &

gloriam, uictoriam, amorè, cum tamè tradere ex se non possint: quippe quod nullum imperium habeant. sed uisui tantem quædam inania suis cultoribus. assertū, naria prorsus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tanquam uerè gesta, hæc tēus diabolo & illius principijs attributa sunt, ut fraudulēta aut præstigiola, uel non eo quo apparere modo, reuera existentia, collabascere oportet: quem admodum luculentis porro demonstrationibus, fufius in sequentibus docebitur libris.

DIABOLVM IGNORARE

hominum cogitationes, sententijs patrum ostenditur. Cap. XXVI.

QUum mirè cōtrouersum hæcenus apud eximiam etiā prudentiā uiros fuerit, num sensus hominum noscat diabolus, licet hic sacrosanctæ Scripturæ testimonia satis superq; meam itabant sententiā, ubi Deus solus *λεξαιονόμος*, cordis cognitor & inspector agnoscitur, Act. cap. 1. & Sapientiæ cap. 1. scrutans corda & renes, Apoc. cap. 2. tamen ut præfractioribus nimis in satanicarum uitiū prærogatiuam inclinantibus satisfiat, corollarij uice patrū quorundam scripta huc facientia adijcere uolui, ut & huius stationis præsidia in posterum deserant aduersarij. August. de Ecclesiast. dogmat. cap. 81. Internas animæ cogitationes diabolus non uidere, certū sumus: sed motibus eas corporis ab illo & affectionum indicijs colligi, experimento didicimus: Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. Anselmus in caput 6. Matth. Dæmones non possunt cogitationes intelligere, nisi aliquibus signis indicantur. Ibidem in 17. cap. Sunt arguendi hac sententia, qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non

k 2 ex pro-

August. de
Diffinit. Ec-
clesiastic. do-
gmatum.

1. parte 26. q.
6. episcopi.

Ivan. 11

Idem Rab-
nus lib. 2. de
sermo. prophe-
et. cap. 20.

ex propria uoluntate nasci. Diabolus est adiutor, & incensor malarum cogitationum potest esse, non author: quia nec interiora, nisi per quosdam habitus & gestus exteriores, nouit. Verbi gratia, si pulchram mulierē uos crebrō inspicere uiderit, cor amoris iaculo uulneratum intelligit. Haymo super Euāgel. ferīæ 4. post Oculi: Diabolus non est author maliciarum, sed incensor potius. Incensor enim potest esse, non author. Non enim potest in-

teriora cordis nostri rimari, sed ex gestibus corporis intelligere quid cogitemus. Ioannes Casianus Collat. 7. cap. 15. Nulli dubium est, quin possint spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indicijs eas sensibilibus forinsecus colligētes, id est, aut ex nostris dispositionib. aut uerbis & studijs, in quā propēsius cōspexerint nos inclinari. Ceterum illas quā nec dū de internis animā p̄dierunt, adire omnino non possunt,

DE MAGIS INFAMIBVS, LIBER SECVNDVS.

QVIBVS NOMINIBVS MAGI infames & uenefici, in ueteri Testamento significantur.

Cap. I.

QUANQUAM mota interdum quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciantur Scripturæ testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eo quod denotari nuncupatas uulgō Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisq; diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebraeis interpretibus exponi, diuersis etiam nominib. reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorum quæ & interpretum iudicia attentius obseraueris omnibus his locis, ubi cuq; ulla horum portentoꝝ sit mentio:

uelut Exod. cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hierē. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. & reliquis. Ob eiusmodi diuersitatem interpretum, & dissidia, prædictis in locis uirum unde quæque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatis numero septem, his explicuit uerbis.

Primam, uidelicet חַשַׁפִּיחַ Chasaph, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone demerati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublatos uoluit, Exodi 22. hoc decreto, חַשַׁפִּיחַ לֹא יֵחַי: hoc est, Maleficam non patieris uiuere. Nomen enim חַשַׁפִּיחַ Mechaslepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפִּיחַ Chasaph desectitur: positumq; est in Fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis in iudicijs frequen-

Chasaphs

Mechaslepha.

phs.
Vide & post
in epist. prior
re ad Brent.

quentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus ascribitur, decretum illud liberior reddidit, *φαρμακός* ἢ *φάρμακον*: hoc est, Veneficos (ut Masculino genere femininum comprehendam) non retinebitis in uita. Animaduertum autem prædictum uocabulum *חַשַׁפִּי* Chasaph. & quæ ab ipso deducuntur: uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significet: hoc est, hisce Græcis uocabulis, *φάρμακον*, & *φάρμακός*, Nam & uulgò etiã creduntur illi, quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut taceam authores tum Græcos, tum Latinos. Abenezra autem apud Hebræos magno nominis scriptor, dicit uocem *חַשַׁפִּי* Chasaph propriè ad præstigias spectare: hoc est, eas delusiones, quibus res aliter atq; se habent, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tamen mihi sanè non uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: tamen Danielis secundo capite, ubi legimus, Nabugo donozerem inter alios somnij sui interpretes adhibuisse etiã *מְשַׁפְּתִים* Mechassaphim: si præstigiatores uertas, nõ uideo quid illi ad explicandum somnium a dferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpretes, Leui Gersonis filius, summus in illa gente philosophus, ait, Mechassaphim esse eos qui artem profetiarum astrorum, genios cælo deducendi, atq; in characteres quosdam certis horis siderum que cursibus fabrefactos cõcinnatosq; pellicendi, & illectos in eorum hominũ quos uelint, aut commođũ aut in commodum incitandi, uel ad quæuis etiã alia officia adigendi, ueluti ad præstigia significationesq; rerum abditarũ. Malachiæ cap. 3. uers. 5. mechassaphim

& memaphim, id est, malefici & adulteri, coniunguntur. Ego uerò, si meum iudiciũ etiã requiris, putarim illud uocabulum late patere, atq; ad quamuis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiã esse uulgus Hebræorum. Video tamen Syros illa uoce uti pro *καταργῆσαι*, hoc est, rem diuinã facere, aut sacris operari, item precari suppliciter & magno studio. Et quia Syri sic illo themate utuntur, probabile est, olim Hebræos quoq; illos pristinos sic usurpasse. Sæpe enim fit, ut uocabulum aliquod in uicina conseruatum lingua inueniatur, quod è sua perijt. Sicut Ligures hodie lotum arborem aut fructum fabam Græcam uocant, Latini aut quid sit faba Græca, nunc ignorant. Secunda uox erat *קַסָּפָה* Kasam, ea uidetur, etiã Hebræis authoribus, peculiariter ad futurarum rerum præstigia pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubiq; quod sciam, significatione uerbi *μαντεύσασθαι*, quod uaticinari significat, redditur: ueluti Deut. 18. Hierem. 27. & alibi: in Latinis uerò Biblijs (loquor autem semper de uulgari tralatione) interdum uertitur hariolandi, interdum diuinandi uerbo: ut in ijs locis quos iam citauim. Est autè etiã ubi in bonam partem accipitur, pro eo qui subtilioris ingenij sui perspicacitate futura præuidere aut conijcere potest, & quod factu opus est, perspicere. Sic enim utitur Isaias cap. 3. uers. 2. cum inter alios qui republicam conseruare apud Hierosolymitanos possent, istos etiã enumerat. Tertia *וַיֵּן* Onen, in Latinis Biblijs aliquando obseruare somnia, ut Deut. 18. & 2. Paralip. 33. aliquando augurari, ut Hier. 27. interdum etiã diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis uerò, nõnunquam id est augurari, ut Hier. 27. plerunq; etiã

Isaephi Hebraus antiquit. Ind. lib. 4. cap. 8. inteligit eos qui uenenam usurpant. Vide post lib. 6. capite u.
φάρμακός. φάρμακός. φάρμακός. unde Aristoph. φάρμακός ἐστὶν ἄλκι.

Kasam.
μαντεύσασθαι
μαντεύσασθαι

Onen.
μαντεύσασθαι
μαντεύσασθαι

rem quas nugas Hebræi adferat de animalibus quodam terrigeno, humana forma, cui nomen la dua fingūt, & cuius osse uaticinēturij qui lidonijsm uocētur. Est enim illa gens nimis quàm stultitia, in eiusmodi anilibus delirijs & fingēdis & credēdis. Vocabulum lidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiam hariolos, ut Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcè uerò interdū *εναουδός*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdum autē *μαγιστρός*, quod illi quam dixi etymologiæ appositisimum est, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21 & 23. Est autē ubi uertitur, *εναουδός*, quod est terra clamitet: ut Esaiæ 8. & 19. Quod an ad oraculum est terra redditū spectet, an uerò ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factum, non satis scio. Equidē putarim, uocabulū hoc lidoni, omne dæmonū uaticinantium atq; responsa dantium genus complecti: illosq; ab rerum omnium cognitione, quam proficētur, sic esse appellatos. eam uerò quæ hāc proximè antecedit, dico *דא* Ob, horū certam speciem, ex uentibus scilicet, aut axillis, aut alijs secretioribus humani corporis partibus obscura uoce profantiū significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quod in uniuersis Biblijs hæc duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptæ usquā habeantur: certè ultima hæc lidoni, nisi quā omnino nisi mox post illā penultimā. Atq; ita fiet, ut illarū septem uocū quas cōmemorauimus, priores quinque ad hominū superstitionosas uanitates, aut ueneficia etiā, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficiere se posse putant, uideantur spectare: duæ uerò postremæ, ad ipsa malorum dæmonum, aut dæmoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula.

Hic præcipua illa horum monstrorum

um uox non erat prætermittenda, nimirū Hartūmim. Sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciūt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem minus diligenter obseruant. Aben Esdra interpretatur, qui secreta qualitatum rerum & naturæ cognoscunt. At tales nō fuisse, res ipsa docet, quum naturali potētia illi produci effectus, quales Exod. 7 & 8. leguntur, nequiuisent, enim uerò sic fuisset magi naturalium rerum periti, Deo grati, nihil in eius cōtumeliam præfractē molientes. At Hartūmim in Exodo. potius magi fuere infames: qui ut diaboli mancipia, nihil nō præstigijs dæmoniis conati sunt, impiorum oculis rerum simulachra obijcientes, ut Mosi & Aaroni legis Dei, fides derogaretur: qua ratione præstigiatores dicēdi potius essent. Est autē aliarū nationum uocabulū, ab Hebræa lingua alienum & peregrinū, uisurpatum tamē ab Hebræis, uelut Gen. 2. 41. uers. 8. & uers. 24. item Exod. 7. uers. 13. & uers. 24. & cap. 8. uers. 7. & uers. 18. & cap. 9. uers. 11. Adhæc Daniel. 1. uers. 20. deniq; Daniel. 2. uers. 2. D. Hieronymus in Gen. uertit Coniectores: in Exodo, Maleficos. Et sanè Exod. 7. uers. 13. qui primò uocantur Hachamim, id est sapientes, & Mechassaphim, hoc est malefici, ut quidam uolunt, mox dicuntur illi ipsi Hartūmim Mezeraim, hoc est, incantatores Ægyptij: unde colligi potest, quales sunt Hartūmim. Idem in Daniele interpretatur Hariolos. Rab. Isaaci Nataris sentētia est, hoc nomine uocatos esse ab Hebræis quosuis qui inter gentes singularem profitebātur sapientiam, præsertim quum ea ad superstitionem pertineret.

Nostris adhæc Germanis uno eodemq; nomine Zauberer nūcupatur magus, ex professo illufor, & frequenter exuditus, saga uel Lamia ob mētis

Hartūmim

Megri illor, & Lamia delinjez nem feni co dem ueruo

Germani
incantur.

imbecillitatem & corruptam phantasmiam à diabolo delusa, & uenenum studio usurpans ueneficus. Hinc euenit, ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigiatores, longè à sagarū & ueneficorum actionibus alienos opponant, æquiuoco Germanico falli. Proinde omnes scriptores Germanicos, quotquot me hæcenus in ea lingua legisse contigit, grauitè in hoc arguenti genere impègisse, etiã si speciosos librorum foribus præfixerint titulos, atque sacræ Scripturæ testimonia produxisse uideatur, palàm testari minimè puerdet: maximè quòd in aère turbando morbisq; cõciliandis nimium eos Lamijs tribuere, gladiumq; stricū & fascès inflammandos crudelissimis carnificibus sine iudicio, discretionè, uel ulla commiserationis nota imprudentius subministrare uideam. In ea opinionum uarietate, ne tenebras offundat nomenclaturæ cõsultio, ad hoc nostrū institutum uarijs de causis libuit, Magum infamem à Lamia & uenefica se iungere: ut clarius, exulceratissimo hoc nostro seculo, & in hoc negotio, adhuc tam indocto, res innotescant (cui usui uoces seruire oportet) & hi 30 internoscantur de quibus mihi sermo est: atque palàm uideatur, ubi ab aliorum malè inuolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmissimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quedam esse communia non diffitear.

QVID MAGVS INFAMIS, γωνεία & θεργία.

Caput II.

Magus infamis.

MAgi itaque infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarum uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à de-

Magia Ac-

mone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorū ignotorum aut cognitorū uerborum formula recitata, submurmurata, applicataue, uel characteribus quibuscūque, aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, proprio arbitrio, dæmonium in præstigiolum, fallax, uel alio qui ludicrum ministeriū, illicite euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodat, ad quæsitæque uel uoce uel susurro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunq; alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præter naturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiosè modoque uerito futura prædicant.

Magorum artem omnem ac potentiam aspirationibus dæmonum constare, perhibet Lactatius: à quibus inuocati, uisus hominum præstigijs obcæcantibus fallunt, ut non uideant ea quæ sunt, & uidere se arbitrentur ea quæ non sunt. Sic Clementis & fratrum oculos effascinarat Simon magus, ut patris Faustianiani uultui facies uideretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere poterat minimè. Hoc uerè incātare, fascinare, effascinare dicitur: γωνροβειρ Græcis, γωνόδαρ, uel etiã βαρναβειρ, (quanquam duæ hæc uoces minus generales existant) qua dictione Paulus usus est: Ο' ιενεφατι Γαλατæ, τίς υμῶς ἰδένουσι: quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio imposuit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Paulum intellexisse, restatur sequentia. Est autem planè præstigiij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non est, te uidere putes: ita uisus intuentium præstringitur, Fascinum.

gyptiorū in auspiciatâ Calasiri apud Heliodorum de Histor. Aethiopia ex Aegypto uenit, id est, magis anistes, duplicem facit.

Li. 2. ca. 17. de Orig. error.

Clem. lib. 10. Recog.

Incantare, Fascinare, γωνόδαρ, γωνόβειρ, βαρναβειρ, Galj.

Præstigiū.

Fascinum.

num id, fascinationem, incantationē,
maleficium uel carmen appelles licet:
Magiam uoce Persica, magicen, ma-
giam infamem, magicam artem, im-
mūdorum spirituum commercijs in-

Magia in-
famii.

ισυδ.

γυδα.

θυργία.

August. lib.
10. de Ciuita-
te Dei.

υδα.

μαγία quo-
uidam Gra-
ecorum.

Athenaus
ex Cludamo,
lib. 9.

4. Reg. 21.
2. Paral. 23.

auspicatam: Græcè *ισυδ* & *επαοιδ*,
quasi dicas excantatricem: uel cele-
briori uoce, *γυδα*, incantationibus
& carminibus nefariæ curiositatis ar-
te compositis concinnatam, quam ho-

10 nestiore uocabulo etiam *θυργία* uoca-
re audent, licet quodam discerniculo:
quasi illius cultores, ut artibus illicitis
deditos, putent damnādos: huius ue-
rò patronos, laudabiles, quamuis utri-
que sint ritibus dæmonum fallacibus
obstricti sub angelorum nominibus.

20 Quandoquidem & Porphyrius quan-
dam quasi purgationem animæ per
theurgiam, cunctanter tamen & pudi-
bunda quodammodo disputatione
promittit: reditum autem ad Deum
hac arte præstari cuiquam, inficiatur
omnino. Quibusdam uerò consecrati-

30 onibus theurgicis, quas *τελετα* nuncu-
pant, idoneam fieri atq; aptam susce-
ptionem spirituum & angelorum ad
uidendos deos (uel certius, meo qui-
dem iudicio, dæmones colludentes)
arbitratur. Hanc & Augustinus rejicit.

40 At *μαγία* esse boni, ad bonū aliquid,
dæmonis aduocationem, Græci qui-
dam fūco illito uolūt: cuiusmodi fue-
runt Tyanei Apollonij uaticinia. *γυ-*
δα autem mortuos excitare: unde
etiam *επαοιδ* γυδα, id est à lucibus, de-
ducunt, qui ad sepulchra edi noctu af-
sueuerunt, atque noxios dæmones in
subsidium permouere & excire crede-
bantur: & ob id illa aspergine lustra-
lis aquæ & tædarum igne expiaban-
tur, ne dæmones ea uel obsiderent, uel
læderent. Hanc artem omnium placi-
ta legum exterminant execranturq;.
Hinc inter sacrilega Manassis regis Ha-
gicia, quibus Deum iritauit, connu-

meratur, quod fuerit maleficus, magiā
exercuerit, & Pythonem cōsuluerit.

MAGIÆ ORIGO, ET QUI
primi eius cultores: insuper Magici libri
patribus falso inscripti.

Caput III.

Huius artis originem ab angelis
preuaricatoribus deducit apud
Clementē Perrus lib. 4. Recog.

Lactant.
Eusebius

10 referens, eos docuisse homines, quod
dæmones artibus quibusdam obedi-
re mortalibus, hoc est magicis inuoca-
tionibus cogi possent: ac uelut ex for-
nace quadam & officina maliciæ, to-
tum mūdum, subtracto pietatis lumi-
ne, impietatis fumo repleuerint. Ita
introducitur diluuium.

20 Cham uerò
superstitis Noe filius, cuiusdam ex filijs
suis, qui Mesiam appellabatur (à quo
Ægyptiorum & Babyloniorum & Per-
saru ducitur genus) male compertam
magicæ artis tradidit disciplinā. Hūc
gentes quæ tunc erāt, Zoroastrem ap-
pellauerunt: admiratæ primum ma-
gicæ artis auctorem, cuius nomine et-
iam libri super hac plurimi habentur.

Nō multo se-
eus Berojus
scribit.

Hic à dæmone, quem importunius fa-
tigabat, igne succensus concrematur.
Huius cineres, tanquā fulminei ictus
reliquias, colligentes hi qui erant pri-
mò decepti, deferunt ad Persas, ut ab
eis tanquam diuinus è celo lapsus i-
gnis, perpetuis cōseruaretur excubijs,
atq; ut cœlestis Deus coleretur. Plura
ibidem: & quomodo hinc templa sint
construata, imagines erectæ, mysteria,
ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo
licetius peccarint homines, idola nec
uidere, nec audire, nec in aliquo mo-
ueri scientes. Sic Plinius quoq; in Per-
sida à Zoroastre (qui Persa Oromasi
filius erat, quem aliqui filium Nohæ
Cham putant) ortam magiam cōme-
morat: fufus eius originem, quando
& à quibus cœperit, & celebrata fue-
rit, enarrans. Iustinus in sua Epitome

Li. 30. cap. 1.
Berosus

August. de

*cinet. Dei li.
21. cap. 14.*

147 hūc Zoroastrem, qui magicam reperit artem, & de eadem centum millia uer suū ab Hermippo commentarijs illustrata composuit, Baſtrianorū regem fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Tēporibus, & in decimo de Præparatione Euāgelica) plus 800 ferē annis ante tempora Troiana fuit, quo etiā tempore Abraham & Ninus, quicum bella gessit, uixerūt, cūm ageretur annus ab orbe condito bis millesimus ac centesimus octogessimus quintus. Mories Allyrijs prædixit, si cineres suos cōseruarent, ipsorum regnum non periturum. Præceptorem in hac uanitate habuit Agonacem, quem aliquot annorū millibus ante Troianū bellum fuisse celebrem, quidam sentiūt ex Cosmographica supputatione, qua Troiam annis 4020 post mūdi creationem ca-

*Volaterr. lib. 10. cap. 4.
Oris. lib. 11. capite 4.
Phrisingenf. lib. 1. cap. 6.
Suidas.*

Ranifus.

In suis reuelationibus.

Methodius scribit, anno 340 Iared surrexisse uiros malæ artis inventores, iniquos & omni nequitia plenos, ex filijs Cain, ut Iobeth & Tholuscol filios Lamech, qui cæcus fuit, quorum dominatu diabolus eos conuertit ad omne genus magicarum artium.

Zamolxis Pythagoreus dicitur Strabonem lib. 16.

Magi. Cōtra Almadalē & Althrodū de profectu Chryſodoriū Ioan. Fr. Picus lib. 7. cap. 1 & 6. ex profisso.

Curt. lib. 6. Philostr. in uita Apollod. 29.

Volaterr. lib. 13. ca. 8. Anthropol. Dion Nicænus et Xiphilium in uita

Zabulum & Zamolxidē in illicitas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre diabolo haud dubiè natam, ferunt alij.

Horum uestigia sequuti sunt Almadal, Alchindus & Hipocus ex Arabū turba, Apulcorus, Zaratus & Cobares apud Medos, Marmaridius apud Babylonios, Zarmoceniidas apud Assyrios, Abbarisitē apud Hyperboreos, Thespheticū apud Æthiopes, Arnuphis apud Egyptios, Iulianus apud Chaldæos, uocatus Theurgus, filius Iuliani philosophi, qui lib. 4. de demonibus scripsit, sub M. Antonino: Cambyſes & Zamares, Charondas, Demogorgon (alijs Damigeron) Eudoxus, Hermippus, Gobrias, extiterunt & a-

lij clariore antistites, ut Trismegistus Mercurius, uel Hermes, qui tempore Moſis uixit apud Pharaonem, quem mare rubrum absumpsit: Apollonius Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, & Germa Babylonius.

Recentiorem uerò magiam (quam Cypriam dixere) ex Perside inuectam esse in Græciam, prodiderunt Græci, à quodam Hostane Persa, qui Xerxem bellum Græciæ inferentem commitatus, semina artis portentosæ undique sparsit, in ſecto quocunq; com meauerat mundo. Hunc ad rabiem, non audidit eum modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, afferit Plinius. Inde Hostanes secundus, Alexandri Magni comes, artem hanc illustrauit. In uniuersum deinde orbem magiæ studium est translatum. Hanc & coluere Antisthenes Atheniensis, discipulus Socratis, & Diogenis præceptor, author librorum de arte Magica: Onomacritus apud Athenientes Musæi socius, Athenis ab Hipparcho expulsus: Thraſyllus etiā ob huius peritiam Tiberio Cæsari admodum gratus: Sempronius Rufus, natione Iberus, præstigiorum nomine à Seuerō Imperatore in insulam relegatus, deinde ab eius filio Antonino reuocatus: Cetiſus quoq; Hermogenes, Philetus, Cyprianus qui D. Iustinam uirginem Aglaio amatori frustra conciliare niſus est: item Didius Iulianus, & Antoninus Heliogabalus.

Porphyrus à postiori gentilitate maximè cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philosophus cognominatus, sed hostis ille Christi aſophus uel misofophos potius appellādus, cuius præceptor Plotinus Italicæ scholæ Platonice patronus, ut Iamblichus Ægyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic habitus omniū Platonis mysteriorū consultiſſimus, cuius librum de Sacrificio

& ma-

Antoninū philosophi. Suidas. Crinit. lib. 5. cap. 11. Fulgof. lib. 8. cap. 11.

Philostr. in Apollonij uita.

Volaterr. lib. 13. cap. 4.

Aduersus Apollonij

Tya. magica,

Picus lib. 7. cap. 10. Cōtra

Porphyrum & illius lib. de responsis

idem li. 7. capite 4.

Plin. lib. 30. cap. 11.

Volaterr. lib. 13. ca. 3. Anthropol.

Herodot. in Polyhymniada

Dion in Tiberio.

Dion & Xiphil. in

Antonino.

Capitolinus.

Spartianus.

Volaterr. lib. 23. Anthropol.

Dion & Xiphil. in Antonino.

Porphyrus.

Plotinus.

Iamblichus.

Proclus.

Ioan. Pic. l. 2. c. 6. de Prædicatione.

& magia non minus grauer q̄ acerbè
perfringit Ioannes Franciscus Picus
lib. 7. cap. 5. de Preñotione superstitio-
sa. Hi simul operam dedere, ut cū stu-
dio & labore insanirēt, philosophi ali-
oq̄ sua laude digni. Amphionē quoq̄;
Thebanū & Orpheū magicis artib. ua-
luisse, tradit Pausanias. His adde Apu-
leium Medaurēsem nō alia de causa si-
cū in asinū fuisse cōmutatū, q̄ ob magi-
carū uanitatū peritiā: item Artephiū,
qui in Compēdio studij Theologiē af-
firmat, se peragrassē omnes Oriētis re-
giones exquirendæ sapiētia gratia, &
ad Tantalū peruenisse in aureo thro-
no sedentem, deq̄; cœlestibus, de natu-
ra, de moribus docentem, qui nihilo-
minus ab Artepchio sic doctus.

Illustrata hęc magia est, & ferè abso-
luta à Democrito Abderite, qui Darda-
ni Ægyptiorū magi peritissimi libros
de Magia cōscriptos, & in eius monu-
mēto abditos eruit, atq̄; iustis cōmen-
tariorū uoluminib. ex disciplina Apol-
lonicę Captidenis & Dardani Phœni-
cum explicauit. Ab illo Dardaniæ di-
cuntur artes. unde Columella:

*At si nulla ualet medicina repellere morbum,
Dardaniæ ueniunt artes. — Et Choastes
apud Valerium Flaccum:*

*Maximus hos inter Stygia nouit arte Choastes.
Itē: Harcalo non pavidus foctas mulcere leuās.
Et apud eundem:*

*Necnon serpentes diro exarmare ueneno
Doctus Atyr, taſtūq̄; graues sopire chelydros,
Ac dubiam admoto sobolem explorare cerasse.*

Eodem Dardani exemplo duode-
cim libros à se de hoc prestigiarum ge-
nere concinnatos, in sepulchro secum
recondi uoluit Numa Pompilius, rex
& pontifex Rom. Extant & de hoc ar-
tificio Hermetis libri.

Non hic erant prætermittendi præ-
stiatissimi philosophi, Pythagoras, Em-
pedocles, Democritus & Plato, qui ad
hanc artem discendam (Plinio autho-

re) nauigarūt, exilijs potius quàm pe-
reginationibus susceptis. Hanc reuet
si prædicarunt, hanc in arcanis habue-
runt. Quin & Pythagorā, Platonem q̄;
ob eam capeſendā Memphiticis ua-
tes accessisse, & penè totam Syriā, Æ-
gyptum, Iudæam, & Chaldeorū scho-
las perlustrasse, compertum est. Enim-
uerò hęc apud Chaldęos, religionem

etiam in sapientiā philosophicā com-
mutantes, Assyrios, Persas, Arabes, Æ-
thiopes & Indos plus ab initio cul-
tam fuisse atq̄; celebratam, quàm a-

10 apud illas alias gentes, constat. Ægy-
ptios adhęc, natura superstitiosos, ac
in aniles fabulas & histrionica cōmen-
ta religionem uertentes, in primis ea
claruisse, quod potissimum apud eos
demonū uiguerit cultus: quibus nihil

20 studio maiori fuit unquā, nihil prius,
quàm ut quibuscunq̄; possent modis,
à uera Dei & naturæ contemplatione
abreptos, transuersos homines suis il-
la quearent uafrauentis. Ita Græci a-
mātes & perquā studiosi nouarum
& ingeniosarum inuentionum, in Pyr-
ronias disputationes religionē trans-
fuderunt: quemadmodum Romani

30 dominationis natura cupidi, eam ad
suos similiter inflexerunt attempera-
runtq̄; affectus, & imperio conforma-
runt politico: qua ratione utriq̄; dæ-
monum artibus manū quoq̄; pronius
dedere. Extitēre & Choatæ populi,
incantatores nō uulgares, quorum lac-
cus iuxta Mæotim, Plinio teste. Valer.
Flacc. lib. 6. Argonaut.

Centoras & diros magico terrore Choatras.

40 Neuri Scythiæ populi incantatores *Hærod.*
quoque habitati famosi.

At quanquam naturalem magiam
plerosq̄; eorum authorū coluisse obji-
cietur, plurimum tamen eosdem su-
perstitutionis impiæ infamisq̄; magiæ
admiscuisse comperitur: ut naturalis
illa goetiæ & theurgiæ illecebris con-

*Plutarch. in
uita Numæ.
Contra man-
stros Pytha-
goræ facta
scriptis Timō
Philasius.*

*Ægypti na-
tura superstitio-
sa.*

Syllius lib. 1.

De 30. cap. 20.

*Naturalis
magia quid,
& eius com-
mendatio.*

fusa, malorumq; dæmonum impo-
 ris irretita, non satis fecernatur. aliàs
 penitissima illa naturalium rerum ab-
 strusarum speculatio & cognitio, uera
 nimirum philosophia, sauēiorq; ma-
 gia, à sapientibus solenni plausu exci-
 pienda, colendaq; , à me hic non ele-
 uatur, cui etiam nulla ex parte quic-
 quam derogatum uolo. Rabini He-
 breorum asserunt, antiquos patres ad
 sanhedrim, hoc est, consilium & iudi-
 cium magnam admisisse neminem, ni-
 si magiæ peritum, & gnatum septua-
 ginta linguarum. Adhæc quos Græci
 sophos aut philosophos, Chaldei etiã
 magos uocant, ut in Daniele testat-
 ur D. Hieronymus: hos commendat
 ueritatis historia, Matth. 2. momentū
 enim, locumq; nati filij Dei, ex prophe-
 tijs, quas in illo regno & Babylonico
 Israeliticæ captiuitatis tempore spar-
 serāt, stellæ monitu agnoscunt. Quam
 quidem stellam nō fortuito illuxisse,
 neque ex materia physica naturæ du-
 ctu inflammata exaruisse, uerū diui-
 nitus accēsam, ut Christi natiuitatem
 designaret, ipsosq; ad locum in quo
 erat deduceret, intelligunt. Superiorum
 uerò infamia uel hinc magis elu-
 cescer, quòd in Diuinationibus Cice-
 ro scribit, in Persis augurari magos, &
 diuinare, congregariq; in phano com-
 mentandi causa, atque inter se collo-
 quendi. Et quòd grauius multò est, in
 lib. de Sacrifitio & Magia Proclus, dū
 hanc naturalium sympathiam cognati-
 onemq; , & si uoles, compassionem
 latissimè demonstrat, etiam numinum
 aduocatione uti solitos magos, per hu-
 iusmodi rerum consensum, tradit. Eos
 quoque multæ idololatriæ occasione
 dedisse, fabricatos temerè superstitio-
 num & falsæ credulitatis plurima ge-
 nera, testatur Laërtius. Ex quo artis li-
 quet ignominia, quòd numinis appel-
 latione prætenta, ad dæmonum incli-

nans uersutias, impeditissimis & ipsa
 erroribus obretita, minus prouidos in
 iterum præcipites rapiat.

Sed utinam posterioribus Magis ea
 mansisset religio, quæ Magorū Persa-
 rum erat, & Ægyptiorū sacerdotum,
 & Druidum Gallorum: qui nefas esse
 arbitrabantur, ea magiæ sacra litera-
 rum monumentis committere, ne uul-
 go innotescerent. Ita tandem fuisset
 sperandum, illud prodigiosum diabo-
 li artificium, atq; generi humano exi-
 tiosum, proflus interitutum: quem
 admodum & iam Theologis & Medi-
 cis quocunq; moliminis genere con-
 nandum, ut artium hæc perniciosissi-
 ma, fraudib. plena, è religionis nostræ
 sacris quàm longissimè exulet, & è di-
 uinæ Medicinæ castris omnino pro-
 cul exterminetur, quum utraq; suis
 fucatis exorcismis, barbaricarum uo-
 cum preculis, obscurorum nominum
 recitatione, sacrosancti eloquij abusu,
 ligaturis, periapris, carminibusq; ad
 salutis & uitæ hominū perniciem con-
 spurcarit. sicuti apud Iudæos secreti-
 orem diuinæ legis interpretationem
 Cabala nūcupatam, identidem ab ea
 defædatam uiciatamq; legitimus: ut
 Cabalistica eiusmodi magia, Christi
 incomparabilia effecisse miracula, astru-
 ere non exhorrescant perfi di Iudæi.

Et hodie adhuc titulis, quos præ fo-
 ribus splendidos suspendunt hi magi,
 ementis circunferuntur libri sub no-
 minibus Adæ, Abelis, Enoch (quem di-
 uiniorem ante cæteros fuisse asseruit
 uetustas) item Abrahamæ, Aaronis, Dan-
 ielis ob somniorū explicationem, So-
 lomonis (in signi coniectura ita ex Io-
 sepho auguratur sacrilegi, in doctis au-
 ribus irrepentes) adhuc Zachariæ Ba-
 bylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Tho-
 mæ, Hieronymi & Eboracensis cuius-
 dam: ut ob speciosa hæc nominū le-
 nocinia magis ardeant, illiciantq; ,
 & ci-

*Cabala à ma-
gia infami uic-
tiata.*

*Libri ma-
gici.
Enoch.*

*Lib. 8. antiq.
ind. cap. 2.
Vide sequen-
ti lib. 5. ca. 23.
eum de Solo-
mone opinio-
nem sciti di-
lutam.*

& citius si dem fortiatur. Verum acrius
 inuenti, apertè se prodit horum furci-
 ferorum circulatorumq; fallax prosti-
 tium, & nostro quo iam pridem confi-
 da sese profitentur ipsa uolumina. Io-
 seph quoque Israelis filio, ex peculia-
 ri Dei munere uaticinanti, somnia in-
 terpretanti, in fratrum ministerium à
 prouidècia diuina segregato, Christi-
 que typum gerenti, eam aspergit ma-
 culam Iustinus, illum magicas nonisse
 artes, easq; ad Mosen & reliquos peru-
 uenisse scribens. Idem de Mose tradit
 Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægyp-
 tium sacerdotem dixere nò ualde di-
 ligentes (teste Capnione) quidam re-
 rum scriptores, ut Strabo Cosmogra-
 phiæ libro sexto decimo. Magù item
 & fallacè eum appellat Popsidonius,
 & Lysimachus, & Apollonius Molon, 20
 & plerique alij, similiter Apion: quos
 mendacij, ignorantia & infania in-
 sultat Iosephus multis argumentis.
 Eam labem in primitiua Ecclesia quo-
 que multis Christianis illeuerunt gen-
 tes, qui tantum differebant à magis,
 quantum à tenebris lux, à mendacio
 ueritas, ab ima uanitate, summa & sin-
 cera pietas. Hos Origenes defendit.
 Nec sanè illud mirum, quò plures ab
 hæreticis & impostoribus libros sub
 titulo Seruatoris nostri Iesu fuisse edi-
 tos, non solùm Hieronymus in 13. Eze-
 chielis commentario testis sit: sed &
 Augustinus in lib. 11. de consensu Euan-
 gelitarù affirmet, fuisse gentiles quos-
 dam temporibus suis, qui iactarent se
 uidisse & legisse libros aliquot Christi
 ad Petrum & Paulum, in quibus scri-
 pta esset summa totius artis magicæ, 40
 ex cuius peritiâ Christus, dum uiue-
 ret, tot tâtaq; miracula edidisset: quo-
 rum infaniam quatuor argumētis eo-
 dem in loco breuiter refellit.

Ex eo magorum collegio etiam in-
 gens hæreticorum numerus in Eccle-

siam irrepsit, qui sicut Iannes & Mam-
 bres restiterunt Mose, sic & illi Aposto-
 licæ ueritati oblatrarunt. Horum prin-
 ceptus extitit Simon Samaritanus, qui
 Romæ sub Claudio Cæsare propter
 hanc rem statua donatus est, cum hac
 inscriptione: SIMONI SANGTO
 DEO. hic tadem uelut in aère uolâs,
 à demōnib. uectus, Petro orante, exal-
 tatus dilabitur, misereq; interiit. Eius
 blasphemias prolixè recentent Cle-
 mens in Itinerario, Irenæus, Egesip-
 pus lib. 3. de excidio Hierosolymit. ca-
 pite 2. Eusebius, Nicephorus lib. 2. Ec-
 cles. hist. cap. 27. Ambrosius in Hexame-
 tro, Fulgosi lib. 8. cap. 11. Menander ma-
 gus Simoni successit, ipse quoque ge-
 nere Samarita: neque solùm eius ex-
 pressit impietatem, sed longè superâs,
 maioribus portentis esse rebatur, sese
 seruatore dicitis ex olympo ad cœ-
 lum demissum, docebatq; nullo pacto
 angelos ab hominibus uinci aut cogi
 posse, quàm artis magicæ disciplina &
 baptismo, ab eo traditis, ex quibus im-
 mortalitatem humano generi proue-
 nire asserbat. Quæ omnia ex libris I-
 renæi refert Eusebius lib. 3. Ex illo Si-
 mone tanquam ex hæresum semina-
 rio, pullularunt per multas successio-
 nes, monstrosi Ophitæ, turpes Gnosti-
 ci, iactantes omnem intelligentiam si-
 bi datam non cœlitus, sed à spiritu im-
 postore & uentiloquo: impij Valen-
 tiniani, Cerdoniani, Marcionistæ, Mo-
 taniani, & multi alij hæretici, propter
 quæstus & inanis gloriæ aucupiù mē-
 tientes aduersus Deum, nec quicquã
 utilitatis aut beneficiorum conferen-
 tes hominibus: at decipientes, & in
 errorem perniciem que precipitantes.
 Huc pertinet famosissimi magi Cyno-
 pis historia, quicum Ioanni Euangeli-
 stæ, iussu Domitiani, in Pathmo insu-
 la, quæ est una ex Sparadibus, exulan-
 ti, controuersia erat. Exempla quoq;
 1 3 legum-

2. Timoth. 3.

Simon Sama-
rit. magus, hæ-
resum semi-
narium.Aodias opi-
scop. Bab. lib.
2. cert. amapo-
bol.Vide lib. 5.
cap. 4.

Iustin. lib. 16.

Lib. 30. ca. 21.

Lib. 1. et 2. cõ-
tra Apionē.
Magi pro-
fani.Ex magis
multi hæreti-
ci prodire.

leguntur apud Iosephum libro 20. antiquitatis Iudaicæ capite 6.

QVI MAGIAM INFAMEM postea colere, & funestus quorundam interitus. Cap. IIII.

SVperiorum magorum nugamenta itidem insulse sequuti sunt, Apion Grammaticus, Iulianus apostata, Robertus Anglicus apud Heluetios miserè mortuus, Rogerius Bachon, Petrus Aponensis Conciliator dictus, Albertus Teutonicus, Arnoldus de uilla noua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hispanus, uel author libri ad Alfonsum sub Picatricis nomine, Cicchus Asculus Florentinus, & plerique alij obscurioris nominis scriptores, deplorati certè ingenij homines: qui quum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut delirameta quædam, nulla ratione subnixæ, aut superstitiones, pijs omnibus indignas congesserunt: quorum plures etiam in hac arte florentissimos, fama multatos, & quam miserimè hoc mundo defunctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantibus fidelissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud olim Germaniæ decus Ioannes Reuchlinus, linguarum peritissimus. Quædoq; enim eiusmodi societatis iure de uinctos, uel ancipitibus falsisue præstigijs ad mœtiendum permotos perdunt dæmones, & iudicibus uincendos, excarnificandos, enecandosque producit: uel ipsi tragico aliquo tristiq; supplicio interemptos abripiunt. Solent tali quidem honore & remuneratione, tenebrarū potestates suam afficere clientelam. Ita Zoroastrem absumperunt flammæ, ac Simonem magum altissimus casus. Zaroës & Arphaxat magos in Persidis ciuitatibus Iudificantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ apostolorū fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias Bab.

episcop. lib. 6. certam. Apostol. Sic & Cynopem magorū principem, Ioanne euangelista orante, fluctus absorpsisse legimus. L. Piso primo Annalium auctor est, Tullum Hostilium regem, ex Numæ libris, eodem sacrificio quo Io uem cælo deuocare conaretur, quoniam parum ritè quædam fecisset, fulmine ictū. Amphiarus Argiuius uates & augur, cauere sibi non potuit, quin primo die quo Thebas ueniret, hiatu terræ absorberetur. Maxentius Imperator artibus magicis (quibus exercendis erat aprior quàm Imperio) deditus fuit, & mulieres prægnantes interdum secuit, aliquando infantum recens natorum uiscera inquisiuit. Quædoq; arcanis quibusdam rationibus demones acciuit, eorumq; responsis bel lum, quod sibi à Constantino & Lycinio parari senserat, amoliri conatus est. At quod hic sui conatus impij fortitus est autramentū? Videtur aliquot à Constantino prælijs, cum suis tandem in flumine merlus perijt, ponte Miluio rupto, quem scaphis coniunctis, ut transire posset, ipse fecerat, & in proprium appararat exitium. Christiani dicere, interitum Maxentij similem fuisse Pharaonis pœnæ.

Scribit Olaus Magnus li. 3. cap. 4. de gent. Septent. quoddam Methotin quidam arte magica insignis, excellentem fidæ dignitatis, uel potius diuinitatis opinionem sibi assumens, simplicium animos præstigijs artis fama seductos, ad præstigijs libamenta sibi pendenda adduxerit. Hic cum esset summus deorum pontifex, sacrificia ceremoniasq; ita distinxit & ordinauit, ut discretus superum cuiq; cultus & libatio obseruaretur, asserens deorum offensas communibus sacrificijs aut per mixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem sceleribus eius detectis, concursu populi occiditur: occisusq; pestifera-

In Rogerium Bachon, scribit Ioan. Franc. Picus lib. 7. cap. 7. & contra Petrum Apon. & Albertū li. 4. cap. 9. & lib. 7. cap. 5. & 7. de Prænot. superstit. uelut & aduersus Indorū Brachmanum & Gynnosophistarum Aethiopum magice, ca. 9. li. 7.

Lib. 1. de uerbo mirif.

Zaroës & Arphaxat Magi fulguris ictu mortui.

Cynopo magus à fluctibus absorptus.

Statius in Thebaidæ.

Ensch. lib. 90. cap. 70.

Methotin magus occiditur.

flifera cadaueris fui contagione pluri-
mos perimens, tumulo extrahitur, ac
palo infigitur, quem admodum uani-
tatis ipsius meruerant præstigiæ. Et e-
iusdem libri cap. 18. hæc narrat: Cole-
batur etiam inter alia Aquilonis numi-
na, magus quidam Hollerus nomine,
nō minori fraude, quàm singulari su-
perstitione, diuinitatis opinionem &
cultum sibi in gente curiosa uendicās.
Is siquidem parem cum Othino am-
plitudinem in medio deorum affecu-
tus, ad eò armorum & præstigiarum u-
su clarus euasit, ut ad traijcienda ma-
ria offe, quod diris carminibus ob-
gnauisset, nauigij loco uteretur: nec
segnius eo, quàm celerrimo uelorum
uentorumque usu, præicta aquarum
impedimenta superaret. Tandemque
ut diuinitas eius ostēderetur esse mor-
talis, ab æmulis suis truculentissima
morte est interemptus. Præterea Odo-
nem, Danicū piratam maximum,
tradit absque catina altum pererrasse
mare, & hostilia sepe nauigia concita-
tis carmine procellis euerisse: ac po-
strems peritiorē hoste circumuētum,
urgente lubmersum esse, qui marinos
uortices præstigijs carminibus olim
calcare consuevit.

*Odo magus
submergitur.*

*Faustus ma-
gus famosus.*

Ioannes Faustus ex Kundling oppi-
dulo oriūds, Cracouiæ magiam, ubi
olim docebatur palam, didicit, eamque
paucis annis ante quadragesimum su-
pra sesquimillesimum, cū multorum
admiratione, mēdacijs & fraude mul-
tifaria in diuersis Germaniæ locis e-
xercuit. Inani iactantia & pollicitatio-
nibus nihil non potuit. Exemplo uno
artem ea cōditione Lectori ostēdam,
ut se non imitaturum, mihi prius fi-
dem faciat. Hic sceleris ergo captus
Baroburgi in Mosæ ripa ad Geldriæ
fines, barone Hermanno absente, mi-
ritus ab eius sacellano D. Ioanne Dor-
stenio tractabatur, quod huic uiro bo-

no, nec callido, plurium rerum cogni-
tionem artesque uarias polliceretur.
Hinc & tamdiu tinum, quo Faustus
unicè afficiebatur, prompsit ille, do-
nec uas euacuaretur. Quod ubi Fau-
stus intelligeret, atque Grauiam sibi
abeundum esse, ut raderetur barba, di-
ceret alter: uinum is si adhuc curaret,
artem denud promittit singularē, qua
citra nouaculæ usum, tolleretur bar-
ba. Conditione accepta, arsenico con-
fricari eam citra ullam præparationis
mētione[m] iubet: adhibitaque illinitio-
ne, tanta successit inflammatio, ut nō
modò pili, sed & pellis cum carne ex-
ureretur. Cum stomacho idem ille mi-
hi facinus hoc nō semel recensuit. A-
lius mihi nō incognitus, barba nigra,
reliqua facie subobscura, & melācho-
liam attestante (spleneticus etenim e-
rat) quum Faustum accederet, incun-
ctanter hic ait: Prosecd te sororium
meum esse existimabam, pedibus tuis
mox obseruatis, num longæ & incur-
uæ in ijs prominere uingulæ: ita hūc
dæmoni assimilans, quem ad se ingre-
di arbitraretur, eundemque affinem ap-
pellare consuevit. Hic tandem in pa-
go ducatus Vuirtenbergici inuentus
fuit iuxta lectum mortuus in uersa fa-
cie, & domo præcedenti nocte media,
quassata, ut fertur.

Ludimoderator apud Goslarienses
ex Fausti magi, uel uerius in fausti ma-
li doctrina instructus, modum quo car-
minibus in vitro coereretur satan, di-
dicit. Ut itaque impediretur à nemi-
ne, die quodam in syluam abijt: ubi in
magica execratione aberranti appar-
ruit dæmon horrenda admodum for-
ma, oculis flammeis, naribus ad cornu
bubuli morem intortis, oblongis den-
tibus, aprinis non dissimilibus, genis
selem referentibus, & in uniuersum
terribilis. Hoc idolo terrefactus hic
prosternitur, iacetque horas aliquot se-

immortuus. Tandem respiranti non-nihil, atq; ad ciuitatis portas progredi-
enti, quidam familiares obuij, uultus
mutati, pallorisq; causam rogant. Hic
tremens & uelut furibundus obmu-
tuit, domumq; ductus horredos ede-
re sonos, & profusus insanire cœpit. An-
no tandem exacto fari denuð incipit,
& ea specie sibi dæmonem apparuisse
narrat. Cœnæ uerò Dominicæ com-
munionem ubi tum celebraffet, tertio
pðst die se Deo commendans, calami
rosæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix
ab Ithena oppido dimidium miliare,
medicinam fecit: liteq; inter hunc &
uicinum fabrum lignariũ orta, hic al-
terum cõuicijs acerbioribus irritauit.
Post menses aliquot periculofo affici-
tur morbo faber, priusq; offensæ ue-
niam precatus, magi opem implorat:
qui dissimulata iniuria, iubet ægroũ
in potionem uti radice, cui à Verre no-
men est (sic legitur) cum alijs uenena-
tis herbis. Ea bibita tam atrocibus e-
xercetur cruciatibus indies magis ac
magis auctis, ut tandem cum morte ui-
tam commutarit. Homicidij accusa-
tur magus à fabri coniuge & consan-
guineis. Causa uerò ad magistratum
Ithenensem delata, uinculis ille coer-
cetur: & quæstionibus subditus rem
omnem confitetur, ac in primis quòd
uindictę studio fabrũ perdidisset, sub-
iungens artem se edoctum fuisse à ue-
tula non procul ab Hercinia sylua de-
gente: item dæmonem sibi semper
præstò fuisse, communefacientem in-
spirantemq; quid consilij tam absen-
tibus quam præsentibus præstari o-
porteret. Quare palo affixus, Vulca-
no consecratur.

*De Pranot.
superst. lib. 4.
cap. 9.*

Alloquutum se plurimos asseuerat
Ioannes Fraciscus Picus, qui uana spe
futurorum delusi ab apparente sibi de-
mone, per inita pacta uocato, usque a-

deò uexati fuerunt postremò, ut opti-
mè secum putarint actum, ne uitam a-
miserint. Aliũ quoq; intellexit ab eiuf-
dè socijs adhuc uiuis, à dẽmone quin-
quaginta fermè abhinc annis uiuũ ab-
latũ, nusquã comparuisse, dum curio-
so cuidã & malè sano principi Troiæ
oppugnationẽ repræsentare, quasi in
scena, pollicitus esset, Achillemq; &
Hectorem introducere præliantes.

Comes item Matisconensis magi-
cæ factionis, hora prandij coram mul-
tis Baronibus & militibus abreptus
fuisse à dæmonibus legitur, ac ter cir-
cum ciuitatem Matisconensem uelo-
cissimè uedus cunctis uidentibus, at-
que ter miserabiliter exclamasse, Suc-
currete ciues, succurrite: unde tota ci-
uitas fuit commota, atque ille factus
perpetuus dæmonum comes, ut fufius
docet Hugo Cluniacensis.

Receti adhuc memoria, Anno 1530,
sacerdoti in crystallo thesauros Nori-
bergæ ostenderat dæmon: hos cum
loco perfosso ante urbem quæreret sa-
cerdos, adhibito amico spectatore, &
iam in specu arcam uidisset, atque ad
eam cubantem canem uidisset, ingres-
sus sacerdos in specũ, opprimitur in-
terficiturq; , ruente cacumine, & spe-
cum rursus complente.

Saltzburgi incantator iactabat, se o-
mnes in uicinia ad miliare serpentes
posse in unam perducere foueam, &
interimere: quod cum tentaret, tan-
dem antiquus & ingens proferpit ser-
pens, quem quum carmine in foueam
compellere niteretur, ille exiliens, in-
cantatorem uelut cingulum amplecti-
tur, trahitq; in foueam, & enecat. Hęc
magiæ huius stipediã, hi simulatæ fru-
ctus amicitia, hæ ementia phialæ, an-
nuli, carceres, ficti compedes, & uesa-
na perniciosaq; ludibria.

Restẽ igitur ac piẽ Petrus Lombar-
dus ait: Dæmonum scientia & uirtute

*Magus uiuũ
à diabolo ab-
latus.*

*Sacerdoti in
crystallo the-
saurus osten-
ditur à dæmo-
ne, & ab eo
idem opprimi-
tur in specu.*

*A serpente
magus ente-
catur.*

*Lib. 2. Sentẽ-
tiarũ, d. 5. 7.*

exercerentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quam sciëntia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderant: uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est, dæmonibus hanc rerum uisibilem materiam ad nutum seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

DE LIBRIS QVIBVS-
dam magicis. Cap. V.

Praterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execratorumque dogmatum iactant auctores, hi magi: uerum etiam libros à Raziæ & Raphaelæ, Adæ & Tobie angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fucosam pulchre adornent Empusam. Hi uerò libri, ut & superiores, penitus introspecti præceptorum canone, rituum modum, uerborum consuetudinem, characterum genus, barbarum constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarum uim, res insulas, manifeste sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasque; nec nisi summas imposturas eos continere, necnon ita pridem ex unius conspirationis uoluntate cunctos nostra ætate scaturijse, minimeque Chaldeorum & Hebræorum linguam uetustatemque; respicere: nec duplicem Ægyptiorum characterem, unum in sacris, alterum in prophanis agnoscere, commonstrant. Interim tamen à perniciosissimis abominationum architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gentilitijs quibusdam obseruationibus, nostræ religioni: ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circumueni-

ant citius, studio immixtis infertis que multis; ignotis nominibus & signaculis, ut stupori terrorique sint rudioribus, simplicibus & incautis, mentis sanæ dubitet nemo.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributusque Henrico Cornelio Agrippe, meo olim hospiti & præceptorum honorando, ultra annos quadraginta iam mortuo, ut hinc falso eius manibus iam inscribi sperem, sub titulo quarti libri de Occulta philosophia, seu de ceremonijs magicis: qui insuper clauus librorum trium de occulta philosophia, omniumque magicarum operationum iactatur. Sed

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:

meræ sunt nugæ, & scopæ dissolutæ, ut nihil ex eo certi constituere queas, etiam si huius uanitati studiosissimus singula quo iubet auctor ordine, indultre prosequaris, inchoesque; ex figura mundi, collectis literis ab ortu corporis planetæ secundum successione signorum per singulos gradus, atque; ex singulis gradibus ab ipso planeta aspectis, facta projectione à gradu ascenditis, ut ille proponit, & iusius nugaciusque; docet. Idem dictum uolo de tabulis, per quas malorum spirituum nomina extrahuntur: & de calculatione, quam Ægyptijs literis tradidisse Trismegistus dicitur, qui etiam omnium primus extitisse fertur, qui de nominibus spirituum eliciendis tractarit. Fabrica quoque exquisita in hoc libello subsequitur de characteribus bonorum & malorum spirituum: quos tamen ita effictos esse ad deceptionem, necijs quicquam in esse uirium, quilibet sanæ indolis haud diffculter iudicabit. Accedit & tabula, per quam figuræ quædam malorum spirituum familiares, & imagines inueni-

m untur,

Quartus liber de occultata philosophia impius. Cardanus li. 18. de subtili. alio titulo eius libri memin.

untur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos præferuantia, & ad malorum dæmonum constrictiōem & exterminationem adiuuantia: malos etiam spiritus allicientia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominibus bonorū spiritū uariè componūtur, quibus abominabilis, imò blasphemus factæ Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etiā malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inseritur: sicque hoc, si ad malū tendit operatio, ut ad uindictam, penam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus habetur, ille orationibus immisceatur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio conuertitur ad exequutorem illum, qui minister in precedenti oratione optatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Herou numero aliquis.

Subsequūtur & uariæ consecrationes rerum aliarū, tum libri, per quem malorum dæmonum ministerio plurimum quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuem obedientiam sacro quodam suo iuramento uouerūt. Hic post consecrationem conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum delirameta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spiritū ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentem cōtinuo uortice in-

tra cōsecratum circulum circuire, donec uertigine correptus humi in circulo procumbat, ubi quiescens statim in extasin rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annuntiabit. Sic & oracula per insomnia reddūtur, si post alia ex prescripto administrata, lectum ingrediat actor cogitatu illi rei inherente, quam cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quādo res imaginationi cogitationiq; tam ualidè impressæ adhuc in organis imaginationi inseruientibus hærent. Quæ etiam in mali spiritus inuocatione requirantur, eadem religione prosequitur. Vbi adhibentur quoque consecratæ res, necessariæ tam ad defensionē inuocant's & sociorum eius, quàm etiam ad uincula & constrictiōem spirituum: quales sunt sacre chartæ, laminæ, picturæ, pentacula, gladij, sceptræ, uestes, ex materia & colore conuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoque inuocati ad potum & esum inuitantur. Inde pestilentissimus subiungitur libellus, Heptameron inscriptus, siue elementa Magica Petri de Abano: quem, ut reliquos id genus omnes, interlectionis reiecte 30 libros, Vulcano cum primis consecrare decet. In eo circulus & eius compositio describitur, item nomina horarū & angelorum eis præsentium, barbara nimis, quemadmodum & angelorum quatuor anni temporum nomenclaturæ: consecrationes quoque & benedictiones circuli ac sustumigiorum, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uetus & pentaculum 40 factum die & hora Mercurij, crescente luna, in charta, membrana scilicet hœdi, ubi prius super illo dicta fuerit missa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituum aëreorum

Elementa Magica Petri de Abano.

Vir missa & aque baptismatis.

impious, oratio ad Deum blasphema, in quatuor mundi partibus recitanda in circulo, deinde uisiones & apparitiones uirtute exorcismi excitata, cū inuocatione horrenda exorcistæ: nomina item angelorum absurda diei Dominici, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanæ dierum.

Occasione huius libri Agrippæ ascripti, silentio inuolui diutius ob ueritatis prærogatiuam nõ patiar, quòd in diuersis aliquot scriptoribus legirim, diabolus forma canis ad extremum Agrippæ halitum comitem ipsi fuisse, & postea nefcio quibus modis euanuisse. Satis equidem mirari hic nequeo, tantæ existimationis uiros tam insulsè aliquando loqui, sentire & scribere ex inanissimo uulgi rumore. Canem hūc nigrum mediocris stature, Gallico nomine Monsieur (quod Dominum sonat) nuncupatum, noui ego, si quis alius, familiarissimè, quem nimirum non raro, ubi Agrippam festaret, loro ex pilis concinnato alligatum duxi: at uerè naturalis erat canis maculosus, cui aliàs scœmellam ferè colore & reliqua corporis constitutione similem, quam Gallicè Madamofelle (Dominam) appellabat, me præsentate, adiunxit. Causam autem huic falsæ opinioni dedisse opinor, partim quòd canem hunc pueriliter nimis amaret (ut sunt quorundam hominum mores) oscularetur plerumq; aliquando & à latere hunc sibi admoueret in mēsa, quem admodum & in eodem simul lecto lub lodice noctu pateretur, ubi coniugem Mechliniensem Bonnæ repudiasset anno tricesimo quinto supra sesquimillesimum: uelut & in musæo, ubi inter supellectilē chartaceam certè insignem perpetuus erat Agrippa, atq; in eius mensa Agrippæ & mihi in studijs communī, inter utrunque semper iaceret hic canis. Partim ad-

hæc, quòd, licet in dicto hypo causto inter chartas continuò delitesceret meus herus, nec toto ostiuiuo uix femel prodiret, quicquid tamen in diuersis regionibus ageretur, ferè norat. Hoc alij imprudentiores, huic cani ut dæmoni, dum ad essem, acceptum ferrebant: sed reuera à doctissimis quibusque uiris ad illum undequaq; scribebatur quotidie. Anno supradicto Bonna Lugdunum profectus, capitur à rege Francisco, quòd liberius non nihil in ipsius matrem aliàs scripisset: sed quorundam intercessione liberatus, Gratianopoli in Delphinatu post aliquot mēses in Domino obdormijt. Tum ego Lutetiæ Parrhisiiorum agebam.

In hoc catalogo recensendus libellus Arbarel de magia ueterum, inscriptus, magicæ impietatis plenus, uti constat ex aphorismo 16. 17. 21. 24. 25. 27. & alibi, secus licet splendide polliceatur in fronte, nimirum Pneumaticam magiam ueterum tum magorum populi Dei, tum magorum gentium, pro illustratione gloriæ & philanthropias Dei.

DE IOANNE TRITEMIO
eiusq; libro Steganographia inscripto. Cap. VI.

Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatis Spanhemensis, in hæc uerba meminit Carolus Bouillus: Ad Tritemium diuertit, quem reperi magum, nulla philosophiæ parte insignem. Eius Steganographiam euolui uelutim nonnullorum capitum perlegens initia. uix horas duas librū in manibus habui: abiecti enim eum illic, quòd tertere cœperant metatæ adiurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (sæ fortè dicam dæmonum) nomina: uniuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut e-

m 2 nim

Agrippa à calama nindicitur.

Tonus in Elog. & ex hoc Andreæ Hondorf in libro Explicorum Germaniæ & plerique alij.

In epistol. ad Germanum Ganatum Reg. colit. ar. Tritemius. Steganographia Tritemij.

nim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut ferme nulla. Innumeri aut sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscium Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarum aut uocabulorum transpositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius qualecûque erit, manere ignotum: hætenus uera loquutus sit. Nam in tota huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac piissimas orationes inserit, quæ ad amicum epistolarum loco mittantur: re autem uera la chrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uideatur, quod D Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apollophane sentit: Diuinis aduersus Deum nefariè uritur, ac per mundanam inanemq; sapientiam, diuinâ sapientiam euacuare molitur. Quod aut sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetq; puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluatq; fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis inijsse ac sanxisse, palàm ex ipso opere declaratur. Porro, si ritè memini, hûc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atq; elicere liceat. Partitur autem in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor Imperatores, Duces, Comites & Seruos: Imperatores uerò totius orbis esse tantum duodecim, quotquot & ueti à philosophis esse traduntur. Ex his quoque quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Se-

ptenitionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ effectum conuertitur. Cùm uult dissito amico sua aperire consilia, (hæc enim uocat secreta) scribit epistolæ loco oratione quendam miræ sanctitatis & deuotionis fucò affectatam, eamq; characterè cuiuspiam duodecim Imperatorum immitit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is amicus; & in calce epistolæ, characterè in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritq; confestim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectansque in aurores profert. qua ritè prolata, mittit illic Imperator ille quendam suorum aut Ducum aut Comitum aut Seruorum, qui prorinus aduolâs, sit uiro eminus uisibilis, uelut nebula aut caligo in aère pèdula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusque ad eius aures expetita amici secreta propalat & nunciat. Sunt aut (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum, suntq; huiusmodi nomina (ut dixi) omnia ferme ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tene-

Daniel 13.

Ordo Steganographia.

tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogatur. Quod si in his adiuratis territis, pauxillum tepidaueris, aut in explenda adiuratione (siue uocabuli omissione, siue seriei immutatione) aberraueris, te ilicò necabūt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis ad eò erit mente captus, ut bonos clementesq; spiritus esse probe? Vidi in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisque, qui a se ducere cupit spirituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cunctis famuletur. cæterum in semotissimo (ut ait) à turba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredientes necet, &c. Satis superq; me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi pateant. Hactenus Bouillus: quem tamen mendacij & impietatis accusat Tritemius, se purgans in Præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Librorum Steganographiæ partem scriptam cum figuris & spirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippam felici memorie, ego ipse olim legi, atq; eo inscio exscripsi.

Studiò in argumentis famosorum quorundam librorum describendis longior fui, ut ijs cognitis promptius de reliquis eius farinae blasphemij conseruaretur.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmameta, ac sacrilegi negocij methodus: cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusque inexpugnabili potestate & cæca numinum coactoru niolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridentes, bis certè mi-

seri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaq; studia frustrati euentus. Præstigijs ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed permissione ob hominum incredulitatem, & demonum pactione fortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Almadel, ars Notoria, ars Bulaphiæ, ars Artephij, ars Paulina, ars Reuelationum, & similia impietatis môstra plura, neutiquam toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indoctis apparent diuiniora.

INCANTATIONVM VARIJ modi. Caput VII.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterūt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc referuniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataq; edunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerunq; Goeticis incantamentis, coniuurationibus ineptis, illicitis gentilicij sacrificijs, imprecationibus, mentione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocūque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè ad mortis: interdum etiam certis suffumigijs, luminibus, collirijs, seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabricatis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commentatur: item speculis, & similibus huius magicæ artis môstris organisq;. Quibus licet interdū aliquid uirtutis na-

Bestia
occulta ratio
scribendi est
steganographia
quæ uulgo
secreta nunciare
dicitur et cetera
magis uulgo
secreta nunciare
dicitur et cetera

171
 naturalis inesse potest, tamen ut plurimū
 ad eorū constructionem aut usum ad-
 hibentur nefandè uel sacra Dei oracū-
 la, uoces siue sententiæ, uel blasphe-
 ma, uocum diabolicarū deblateratio,
 à quibus uim omnem manare propa-
 gariq; in hæc media, ac ab iisdem pen-
 dere confidunt, demonio interea col-
 ludente cooperanteq;, immò rem om-
 nem Dei petmissu, ob magi impia-
 tem & astantium incredulitatem ex-
 pediente, quam elusus incātor alio-
 qui frustra machinaretur. Hoc equi-
 denti ad omnes horum hominum mi-
 rificas, naturalisq; potentia: cursum &
 modum exuperantes actiones, semel
 hic dictum responsumq; uolo. Enim-
 uerò eousq; horū hominum animos
 satanicæ huius professionis æstrum
 peruasit, ut creditum sit, id genus in-
 posturis dæmoniis omnino perfici
 quæ requiruntur, aut naturis rerū uel
 nouas indui uires, uel priores adimi,
 infirmari aut uegetari, siue naturæ cur-
 sum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uē-
 tos, pluiuas inopinatè concitari uel
 fedari, serpentes feritate uiolentiaq;
 exui, bestias indomitas coerceri, fer-
 rum rumpi, morbos infligi & curari,
 manes ac umbras euocari, & (ut Apu-
 leius ait) animas agiles reuerti, pigriū-
 que mare colligari, & noua corpora
 creati. Nec porterosas eas res enume-
 rare hic lubet, quas cū Coracesia, Cal-
 licia, Menaide, Corinthade, Aproxi, à
 Pythagora celebratis herbarum nomi-
 nibus, ad hoc certè aptis, si non exco-
 gitatis, ut sono terreat: & cum Demo-
 criti Chirocineta, Agloaphotide, Mar-
 maritide, Achemenide (qua in hostiū
 aciem coniecta, trepidare agmen, &
 terga dare, scribit Plinius) Hippophana-
 nade, Adamantide, Cynocephalga Ap-
 pionis, similibusq; terrificis plātaram
 mōstris, apud magos usurpatis, & iam
 singulari Dei bonitate in hominum

utilitatem memoriæ excusis, peni-
 tusq; abolicis, quandoq; profus sub-
 laras uolet Deus. Immēsus siquidem
 est harum fallacium actionum & re-
 rum numerus, quas latere præstat: sal-
 tem incautos nimisq; credulos præ-
 monuisse utile est, ne impie huc quo-
 que attractis diuinis nominibus, uel
 sacrae Scripturæ uerbis iniquè contor-
 tis fallantur, seducanturq; que, quemad-
 modum hæc tenus factum animaduert-
 timus: ut hoc nomine, quo grauissi-
 mē delinquitur, se purgēt excusentq;,
 quod nimirū nomina sacrosancta in-
 uocent, uerbumq; Dei commisceant
 in hoc officio diabolico, ubi scelere
 horribili sanctissimū Dei nomen pro-
 phanatur, atque abusu abominando
 Scriptura conspurcatur diuina.

20 Et quanquam iniquis impijsq; his
 rationibus dæmones se accersere, aut
 ijs imperare posse, maleferiati hi ho-
 mines gloriosius iactent, & ad horum
 illicita murmura nutumq; illi obedire
 uideantur quasi obstricti compulsiq;:
 interim tamen suos hos dominos &
 imperatores, sibi magis deuinctos ser-
 uilesq; habent, ut quibuscunq; dæmo-
 num spectris, laruis aut propolis ima-
 ginum dolis seu ludificatibus formis,
 hædem adhibere cogatur: unde tamen
 30 ipsis nunquā usque ad eodē multum cō-
 modi sperādum, nisi quidd sibi hac ra-
 tione magis placeant, aliosq; in admi-
 rationem pertrahant, tanquam rerum
 non uulgarium aut curiosarum periti.
 Interim ab his cogi se simulant dæmo-
 nes: quanquam uenire optent, teste
 Porphyrio, ut suis deinde alios præsti-
 gijs irretiant. Sic quendam se uidisse
 40 Ioannes Fernelius scribit, ui uerborū
 spectra uaria in speculū deriuare, quæ
 illic, quæcūq; imperaret, mox aut sciti-
 pro aut ueris imaginib; (ut ille ait) ita
 dilucidè exprimeret, ut promptè & fa-
 cile ab absidētib; omnia internofce-
 ren-

In actionib;
 illis magorū
 naturæ cur-
 sum superan-
 tib; dæmō o-
 peratur, Dei
 petmissu, ob
 magi impie-
 tatem, & a-
 stantium in-
 credulitatem

Lib. 24. cap.
 17. & lib. 3.
 cap. 2.

Lib. 1. de ab-
 ditu rerum
 caus.

rentur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obsecris nominibus spurcè contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principum nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisq; regionibus imperent. Hæc ille. Et si uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijsq; parente nostris oculis obiectæ: nõ tamen nõ debent esse præstigiôsæ, mendacesq; uel mœdacijs inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Incantamentorum etiam peculiareres modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septetricis passim reperiebatur malefici ac magi, tanquam in proprio loco, qui per lumninam ludificandorum oculorũ peritiam suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerát, fallacibusq; formis ueros obscurare conspectus. Nec solum pugiles, uerum etiam fœminæ & tenerræ uirgines pro uoto suo laruas liuido squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aëris teneritudine mutuari cõsueuerunt: & rursus ablegato nubilæ in umbrationis uapore, præteritas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantamq; uim carminibus eorũ adfuisse constat, ut rem remotissimè positã, & quantalibet nodorum cõsertione perplexã, è longinquo soli sibi cõspiciam ad contactum euocare posse uiderentur. Talibusq; præstigijs idipsum hoc modo demonstrant. Scire cupientes statum amicorum aut inimicorum, longinquo terrarum spacio, quingentorum uel mille miliarium inde distantium, Lapponæ seu Finnonæ huius rei peritũ, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, ro-

gant ut experiatur, ubinam fuerint & quid agant amici uel inimici. Quocirca conclauè ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpẽtem malleo super incudem præscriptis ictibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadês in extasin rapitur, iacetq; breui tẽpore ut mortuus. Interea diligẽtissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cõtingat, custoditur. Carminum namque potẽtia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimoniu expeditæ legationis seu cõmissionis reportat: illicoq; resurgens, eadem signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem

20 cap. 18 lib. 3. de Ventis uenalis, illud miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatoribus in eorum littoribus, contraria uentorum tempestate impeditis, uentum uenalem exhibere: mercedeque oblata tres nodos magicos, non Casioticos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruatõ moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos habere placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita squas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in nauis ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: In sana certè sunt documẽta, quæ nostra exrogauit credulitas, ut acrius torqueremur. Utinam facesseret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis cõfessionem, legis inhibitione, nunquam uisa est uti palam:

Lib. 3. ca. 19.
Hist. de gent.
Septent.

Incantationum modi apud Septentrionales.

Saxo Grammat. in initio lib. 7. Histor. Dan.

Venti uenales.

nec alios eam, nisi cum uitæ discrimi-
ne, docuit. Multa alia eiusmodi male-
ficorum opera enarrat Olaus impudē-
ter satis, in eiusdem libri capitibus di-
uerſis, quæ profecto nō semper fidem
merentur: proinde in ijs recensendis
breuior esse uolui. Ventos tamen ita
magis sedari, testatur Herodotus quo
quē lib. 7. de præfectis Xerxis: quōd ij
triduana tempestate quadringētas na-
ues amiserit, donec quarto die magi
incisiones faciēdo, & ueneficijs incan-
tādo, uentū Thetidi & Nereidibus sa-
crificando, tempestatem compeſcuerunt:
sive eadem tempesta aliter ces-
savit. Sic & Ephesij notulis quibusdā
& uocibus magicis utentes, in omni
negotio uictores euadere putabātur.

Rauisus.

Li. 1. de Asi
no aureo.

Interijciatur hic Apuleij commen-
tum, cuius hæc sunt uerba: Athenis,
proximē & ante Pœcilem porticum,
isto gemino obtutu circulatorum aspe-
xi equeſtrem, spatham præcutam mu-
rone infesto deuorasse: ac mox eun-
dem inuitamento exiguæ stipis uena-
toriam lanceam, qua parte minatur e-
xitium, in ima uiscera condidisse, &
ecce ponē lanceæ ferrum, qua bacillū
inuersi reli ad occipitium per inguen-
furgit, inque flexibus tortuosis, ener-
uam & ex ossam saltationem explicat,
cum omnium qui aderam admiratione:
diceres Dei medici baculo, quod
ramulis semiampulatis nodosum gerit,
serpentem generosum lubricis am-
plexibus inhærere.

Ritus incan-
tationis Ar-
tephij.De uarietate
lib. 16. cap. 91.Pafeti ludifi-
cator magi-
cus.

Sic et Numi

His adde uarios incantationum ri-
tus cultoris magicæ stulticiæ maximi
Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc
non solum dolosos, sed & mente cap-
ptos esse eiusmodi magos, quis iurē
censeat. Adhæc, à Græcorum plerisque,
litteris proditum est, fuisse Pafetem
quendam, inter magicæ uanitatis cō-
ſecratos primæ notæ, qui carminū

potentia refertissimum repente con-
uiuium hospitibus discubituris præ-
monstrare confueuerit: id quē, cum li-
buit, mox euanuisse rursus, ut nihil om-
nino apparatum uideretur, discumben-
tibus omnibus fame & siti elusis.
Si quid precio comparasset, id agebat,
ut erogati nummi in uenditorum lo-
culis apparerent, illis interim ludifi-
catis. Vnde prouerbiū, Pafeti semi-
obulus. Simile quid passum esse Me-
nippum Lycium machinatione spon-
tæ, literarum monumentis traditum
iuuenitur, in nuptijs: ubi aurea supel-
lex & imaginarium argentum, uelut
fumus effluxere, administri & coqui
ac reliqua familia increpata euanuit
Accium Nauium Tarquinio Prisco re-
ge & multis alijs præsentibus cotem-
nouacula per incantamenta diuississe,
fertur. Tucciam uirginem Vestalem
inceſti criminis ream Romæ, cum præ-
cacione certa aquam cribro hausisse,
anno urbis 609, cōmémorat Plinius.

Huius & Tertullianus meminit in
hæc uerba: Quid ego de cæteris inge-
nijs, uel etiam uiribus fallaciæ spirita-
lis edisseram? phantasmata Castorū
(qui scilicet toties Romæ uictorias nū-
ciarunt) & aquam cribro gestatam, &
nauem cingulo promotam (à Clau-
dia Vestali) & barbam tactu irrufatā?
ut & numina lapides crederentur, &
Deus uerus non crederetur. L. Domi-
tio rure quondam reuertente, iuuenes
gemini augustiore forma ex occurſu
imperasse traduntur, nunciaret Sena-
tū ac populo uictoriam, de qua incer-
tum adhuc erat, atque in fidem uerita-
tis aded permulſisse malas, ut è nigro
rutilum, æriq; similem capillum red-
derent: unde Ænobarborum cogno-
men. Suetonius. Habet etiam hoc ho-
minum genus suos modos, quibus ui-
num uel butyrum & id genus alia, nu-
merata prius pecunia, ex locis dissi-
tis, sa-

Pompilius, de
ſte Guidone
Bisur.Menippus
Lycus delu-
ſus à ſua ſpon-
ſa.Philost. apud
Volaterr. in
uita Apollō
uq.Cic. libro 1. de
Diuinat.Plin. ca. 6. de
uirtutibus
Volaterr. lib.
13. ca. 30. An-
throp.Aqua cri-
bro hausta.

Lib. 18. ca. 20.

Paler. Max-
lib. 8. cap. 10.In Apolo-
get. aduersus
gentes cap. 120.Ænobarbo-
rum cogno-
men unde.

tis, fatanę opera adferri iubet. Tales aliquot insignes nostro quo nouit Germania.

Magi & demoniaci tres seruantur in terram.

Magos adhęc ipsos, quibuscum demon colludit, non est mirum quãdoque uel transferri subitò, uel ita apparere: quum plerosq; demonum uexationibus obnoxios, uel eorũ ludibrijs deditos, transuehi nonnunquam aliò sciamus. sic Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuisse, Apollonium adhęc è Smyrna celerim è Ephesum uerbo dicto translatum esse, ferunt historie. Tam autem uerum est, eodem momento illud effectum fuisse, quàm certa ea historia, qua traditur, Ambrosium eadem hora Mediolani fuisse & Turonis in Martini exequijs. Eiusdem fidei erit, quod literarum monumētis commissum legitur de Ioanne Teutonico Halberstadij sacerdote Metropolitano, mago insigni, hunc nimirum artis suę magicę potentia, ipsa nocte Natiuitatis Domini tribus locis celebrasse missam, Halberstadij unam, alteram Moguntię, tertiam Colonia, anno 1271.

Præstigiator quidã magicus Magdeburgi equulum in theatro frequentiper circulum transilientem ostentabat certa stipe: in fabulæ exitu paucam se apud mortales collegisse pecuniam questus, se in cælum conscendere uelle ait. Hinc in sublimi eiecto fune, cõsequitur in altum equulus: præstigiator quasi eum cauda retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritũ apprehendens affectatur, iidem ancilla, ut uiderentur ascensu contiguo uelut concatenati, simul aëra petere. Hęc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui eò fortè declinanti, quærentiq; quidnam rerum ibi ageretur? responsum est, circulatorẽ cũ equulo in aëra conscendere: hic se statim uidisse eũ in uico ad diuersorium abe-

untẽm asseuerauit. Illusos itaq; se ubi anima diuertent spectatores, discesserunt. Porro uniuersam eiusmodi quauis arte comparatam demonum necessitudinem, cunctamq; earum delusionũ rationem, pestiferam fraudẽ esse, in extremum hominum exitum introductã, neminem inficiari decet.

MAGORVM PHARAO-
nis actiões prestigiose.

Caput VIII.

Cæterum ut omnium obtutui hæc magorũ fabula & potestas, uel potius ludibria magis pateant, penitiusq; cognoscantur, agite oculis non delusis contemblemur, solertiq; indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam: sic & illis satisfiet, qui, cùm deceptarũ menteq; læsarum quarundam muliercularum sit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos cõfugiunt, quasi eadem uirorumque sit professio: quam longè lateq; differre sentio.

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum. Dei uerbo, transformatur draconem. Quo argumento se, à Deo cæli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transformare) missum esse testatur. Quòd autè id ipsum à Pharaonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem altius introspectiens, nõ eandem quæ à Mose uerè ostensa est, metamorphosim intelliget: sed saltò draconis prestigiosam formã, obtutibus regijs ofusam apparuisse, quare etiã mendax draconis magicę uanitatis facies, in prestigij reuelationem, à uero Mosis dracone deuorabatur: ut mendacium à ueritate absorberetur uinciturq;. Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: iam declarabo manifestè, non

*Exod. 7.
Veritas transformatiõnis in opere Mosis.*

Prestigia magorum Pharaonis.

*Lib. 2. cap. 5.
antiq. iudic.*

n esse

Præstigiator magicus in aëra cum equulo conscendere uidetur.

esse hæc præstigijs veritatis specie parum cautis imponentes: sed ipsissimâ Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cû dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Ægyptiorû uirgas, quæ draconû specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuero si uerus extitit magorum draco, dæmonis ope ex uirgata transformatû esse oportuit. ineptam autem prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuius liquidû constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimâ, aut etiam contrariâ pro suo arbitrio uerè transfundere essentiâ, penes diabolum est minimè. Corpoream materiam non subijci potentiæ dæmonis, quantum ad transmutatione ipsius ad formam, confirmat Augustinus: Non est putandum, inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilem materiem, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones, uel quid aliud earû loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant, ait Clemens. & Berno: Sæpe ipse dæmon ludificat hominû mētes, ut uideri uideantur quæ nō sunt, tanquã ea quæ sunt. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascino imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi namq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigiû apparet.

August. 3.
Trinit.

Li. 3. Recog.
De cont. diu.
nat. dæmon.

Eodem censendum modo de reliquis signis: quod nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis

aquam corâ Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinè: mortuisque piscibus tantum extitit fetor fluminis, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaque Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi fecerunt, à quibus pleriq; omnes Ægyptij, idololatræ & idonea satanæ organa pendebant: quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulentè offerre, Dei permisso, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharonis (quod Deus præuiderat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, majori ocalle sceret duricie, meritamq; tãdem ille lueret pœnam. Magorum aut fuisse præstigijs facinus illud, uel hinc palam est, quod unicuique Ægypti fluuius Nilus in sanguinem cõuersus erat, eiusq; pisces computruerât opera Mo sis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersæ Ægypti aqua non tincta: ut Ægyptij omnes undiq; circum flumen aquam effodere cogerentur, quam biberēt. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pauculæ aquæ antea in uase conseruata, uel effossa, rubicundam præstigiöse faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur: hoc est, ludificante dæmonum operatione. Hi etenim agitati ad hanc delusionem commodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunq; imaginibus imbueri queunt: quemadmodum plerisque melancholicis uenire obseruamus. Sic in hypochoymatis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdum quasi lucentia quædam corpuscula, plerumque ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquam lanarum filamenta & araneorum telas apparere, quibusdam

Aqua in
sanguinem
mutata.

circa

circa lucernas circulos uideri, plerisque; item regio morbo laborantibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flauescencia sese ostendere apparet: atque hæc sunt magis uel minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spirituum uisiorum constitutionem, quemadmodum naturæ peritis cognitum & perspectum est.

Quid aliud dicendum de ranis ex 10
 Ægypti fluminibus eductis, quibus terra cooperta est, Aarone ex Dei mandato manu uirgam in fluuios & lacus protédente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multo minus satanæ 20
 eiusue clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mäs sit prærogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueras in terræ ex aqua magi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarum genus eadem arte potuissent. Procliuus etenim multò fuit, uisas in natiuum naturalemque suum locum, fluuium nimirum & lacus repellere, quàm in do 30
 mos, penetralia, cubacula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, immò aduersissima, primùm eas non apparentes excire, ubi illis moriendum est: quum in aquis, ut designato his uiuario, liberè uisitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebantur, facillimum fuisset. Vel quam sortitos credemus magos nocendi aut perficiendi potentiam, si 40
 ranas quidem lædere, aut carminibus, quibus eductæ putabantur, tantum abigere ualuerunt? Hoc usque adeò nequiuert, ut Pharaon rex posito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem

hortari, ut Deum pro depellendis à se suoque populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoque; die ranæ sunt exterminatæ à dominibus: ijsque mortuis in cumulum coacti uatis, ferebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorem deferre oportuit: quemadmodum & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quum Deo non amplius prestigias permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aaronem & Mosem imitati, nequicquam tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei est hic. 10
 quasi dicerent: Digitus uel potentia Dei est, quæ uerè progignit & condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitrato uult, & quando illi placitum est. Id uerò quod à nobis effictum uisisti, satanæ digitus est, qui nihil unquam reuera procreare, sed phâtasticam solum rerum imaginem dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus prestigijs, quibus te ac tuum populum hætenus illulimus, Deo uero ob tuam incredulitatem & cordis duriciem conuiuente. At cessat iam illa permissionis hora, ut non amplius satanæ ludibrijs superstit locus, sed Dei uiuentis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicās, qui eam suis fucis prius obscurarunt. Nec postea uiuum usque adeò glorificassent Deum, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi contumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad prestigias conuiuisset: deinde impedisset, quo se suamque potentiam notam faceret, ostenderetque illam longè 20
 n 2 ello

Exod. 8.
 Rana Ægyptiæ.

Genes. 1.

Creare solius
 Dei est.

Luc. 11.

esse aliam, ac veluti ex diametro pugnantē cum ea quam Ægyptij idololatræ & magi in veri Dei cōtemptum hætenus ad eō uenerati essent. Iustinus Martyr in explicationibus quæstionum Christianis propositarū quæst.

26. asserit, magorum Pharaonis miracula non fuisse uera, sed spectantium fascinatione oculorum opera dæmonū. Hos Ægyptios in cantatores Ianem & Mambrem fuisse, Pharaonem uerò hunc Cenchreem Ægyptium regem, scribit Fulgosus lib. 8. cap. 11. quod

2. Tim. Sed quid pluribus opus, cum ex eo quod Thessalonicēsis scribit D. Paulus de Antichristo, permultos ab eo signis & prodigijs mēdacibus seductū iri, haud obscure colligatur, ea quæ à magis ostententur, esse ficta. Vri tamē eorum haud improbo interpretationem, qui mendacia dici contendunt, quòd homines ad mendacia pelliciantur, ut causa ex suo effectu aut nomen aut *in iherosol.* fortiri solet: ita quoq; concedant, oportet, ut *quod dicitur* explicemus falsis, admittantq; utranq; explicatio nem, quam his uerbis affirmat D. Augustinus: Mendacia dicuntur signa & prodigia, uel quia uidebuntur & non erunt, uel quia homines ad mendacia deducēt. Quin & Auitus Alcimus episcopus Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Imp. anno 490. elegātī carmine exprimit quam tuemur tententiam, lib. 2. de Peccat. origin.

Legiser ut quondam uates sub rege superbo,
Dum noua monstraret iussu miracula signi,
Commouit liuore magos, ut talia tentent,
Accumulentq; suas caelo seruente ruinas.
illis suppetet forsā si recta potestas,
Demere, non etiam festinent addere monstra,
Aemula sed signis tantum, non uiribus aqua.
Æmula, inquit, signis, non requa uiribus.

In 2. parte. cau. 16. qua. Non abs re hic etiam Decretorū testimonium acciuro, in quibus hæc le

guntur. Nec mirum de magorum prestigijs, quorū in tantum prodire maleficiorum artes, ut etiam Mosi in illis signis resisterent, uertentes uirgas in dracones, & aquam in sanguinem. In gentiliū etiam libris legitur, quòd quædā maga Circe socios Ulysis mutauerit in bestias: item de sacrificio, quod Arcades de suo Lycæo immolabant, ex quo quicumque sumerent, in bestiarum formas cōuerterentur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius fingebantur, quam rerū ueritate complerentur. Vt ergo ipsi errores ignoratibus manifesti fiant, de eorum proprietate atque inuentoribus iuxta traditionē maiorum patrum dicere congruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgo malefici ob fascinoꝝ magnitudinem nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, turbant montes hominum minūs confidentium in Deo; &c. Hucusque decreta.

Pythia mulier in Endor, non Samuelem, sed huius imagine diaboli spectrum excitauit.

Cap. IX.

Hinc ut ad mulierem in Endor maleficam, uel Pythonis spiritu impregnatā, meo proposito obijciendam, confugiatur, per me licet: quum nullum hic æquē atque sacræ Scripturæ testimonium admittam. Ea Samuelem excitate legitur, è terra ascendentem, solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita predicetem. Ecclesiastici quoq; author tradit, ipsius Samuelis hæc aetia & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è terra, & uaticinationem esse, delendam esse impietatem gentium.

Etsi uerò historiae circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideatur, ipsum *Pythia femina non* appa-

184. Non, s. epi- scopi. Augusti. de Ciuit. Dei.

1. Reg. 28.

Eccles. 46.

Pythia femina non appa-

Samuel, sed
huius imagi-
ne spectrum
diaboli exci-
tur.

A mortuis
non queren-
da ueritas.

Leuit. 19. 20.
Dent. 18.
ἐκδουγμα
הקין.

Luc. 16.

Magorū car-
minibus non
obediunt dea-
torū anima.

νεφελος
ταμι,
νεφελος
ταμι.
In Matt. ho-
mi. 29.

apparuisse Samuelem: penitus tamē rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imaginē diaboli spectrum, Pythiæ femine libenter obsequutum, ut ludis caret, uisum fuisse.

Primò disertè seueroque edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, multa mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patesfactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est ἐκδουγμα Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam abiicit damnationē. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, in quiens: Mosen habent, & prophetas.

Ad hæc, piorum animas maleficarū carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Ahræ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cōseruata. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicus persuasum erat, confessum est hæcenus: sed asciticia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerum à dæmonibus illorum habitu uestitis, νεφελος responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur, νεφελος ταμι: sin uerò renues, nebulas & euanidas sibi circumfundere umbras, νεφελος ταμι nuncupabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit. Ibidem;

Animæ sunt in loco certo, & expectat iudicium, neque se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat: & eius corpus si non omnino computruerat, tamen ita doformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denuò factus hic sistit Samuel, apparere nequi uerit: neq; etiã deorum magnificentia referre potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamē deos e terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. multo minus quiuit loqui & uaticinari iste Samuel.

Quorum etiã Samuelis pijsimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento, ex impia fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus: Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, facile fuisse illi, inficias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cum prius apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testeretur, Deum contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel p somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit Saul, uel per angelū è cœliis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. Quo etiã nomine motus Saul, Pythiam diuinatricem professionis ergo, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israele exulante, furtiue uerò latente, iniqua ratione cōsulere statuit: quasi indignabundi animi institutum fuisset, Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo. Ideo non potuit non odisse & execra-

ri hoc factū Deus, & iusto iudicio deploratam illusionē dēmoniacā Saulis impietatem cōtra suum & ipsius præceptum, contra etiā conscientiaē testimoniū designatā punire, ut in præfrafti Saulis mentem satanæ fascinum meritō permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinaciōis impietatis homines esse præuidet, præscitque, magis solet excecāre, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

Quōd porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignē tulisse, quōd è sua quiete excitus esset, atq; cum Sauli regi loquutum uaticinatūq; fuisse: hinc nō conuincitur, uerū extitisse Samuelem hoc spectrū: quōd diabolo spiritui mille-artifici non sit difficile quamcūq; formam mentiri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximē uerō, de quibus manifesta præludia, & euentus minimē dubij indicia in foribus ferē uidebātur. Nec ignorauit satan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuitq; non temerē coniecturam facere ex apparatu hostiū magnifico & instructis copijs, irē ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo cōflictu assequeretur Saul: potissimum cum ipsum à Deo abiectum, nec respicientem, & a duersus Dei mādātum postremō Pythiam uatem diaboli mancipium consulentem, in sua haberet potestate, atq; pro suo impellere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuū testatur Scriptura in trāsgressione sua, qua præuicatus erat cōtra Dominū:

1. Paral. 10.

nempe contra Domini uerbum, quod non custo diuit, & quōd Pythonē confuluit interrogādo, neq; requisuit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

Porro si Iesu Syrach testimonium uideatur, quāquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur auctoritas dogmata confirmandi Ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodō ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad uitæ uirtutis æmulationem posteros inuitaret, prouocaretq;: Samuelis item laudes luccinatē recensere: minimē disferere uoluisse, uerāne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Iesu Syrach
auctoritas.

Inter Hebræorum autem Rabinos quāquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferē omnes censent: & nihil aliud præter prestigias, uanitatē, mēdacium & deceptionem. Samuelem intelligūt spiritum Pythonicū, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi cōtra aduersarios sic arguit: Si Deus fuscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illū nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quāam per maleficā mulierem? Saadiah uerō, & Aias, quōd ipsa mulier, cū præter solitum morem miranda uideret,

Illusionem fuisse Samuelis apparitionē, censens Iesum Syrach.

ret, stupefacta, cœperit magna clamaré uoce, hanc uerá fuisse uisionem, nō quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falsò existimarunt.

DE VERO SAMUELE NON euocato à diuinatrice, patrum quorundam sententiæ. Cap. X.

CÆterum ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimū sanctioris Theologiæ censores Augustinum, lib. Quæ

Quæst. 27. itē
part. 2. caus.
26. quæst. 1.
Nec mirum.

stionum ueteris & noui Testamenti: Indignum facinus estimo, inquit, si secundū uerba historiæ commendetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, cōsensit: quod utrūq; de uiro iusto credere absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullū suffragium habet iusticia: si aut uoluntarius, amisit meritū spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdū est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro aut hoc est præstigiū satanæ, quo ut plurimos fallat, etiā in potestate se habere iustos confingit, quod Apostolus inter cætera ait: Ipse satanas transfiguratur se in angelum lucis. Ut enim errorem faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saul & filiorum eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diem, occasum corporis præuidere, quum signa soleant quædam apparere morturis, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur. quanto magis diabolus, quæ angelica maiestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An

2. Corinth. 11.

ignoratis altitudinem satanæ? quid mirum ergo, si imminente propè mortem potuit præuidere, cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tāta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter historiā, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè faciet quidē, si tamen minimè istud ad ueri rapiat rationē, sed ad usum & intellectū. Saul namque reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saulis & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera, an falsa sint. Quid enim ait? Audiēs in quo habitu esset excitatus? Interdixit (inquit) hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit: & quia nō bene intellexit, contra Scripturam alium adorauit quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, nō utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentia, dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, contra legem: & uirum peccatis pressum, quum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurū mentitus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transmigravit, quem adorauit.

1. Reg. 18.

Idem scribit
Rabanus ad
Bonifacium ab
batem in epist.

*Th. quest. 7.
Eadem serē
ad Dulcitū,
quest. 6. et in
libello de cu-
ra pro mor-
tuis agenda.*

Idem ad Simplicianum, ubi ultrò citroq; questionem de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quāquam in hoc facto potest esse alius facilior intellectus, & expeditior exitus, non ut uerē spiritum Samuelis excitatū à reque sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus, quarum imagines sunt, appellari. Quis enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominem? quandoquidem & singulorum quorumcunque picturam cum aspiciamus, propria quæq; nomina incunctatè adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, Ille Cicero est, ille Salustius, &c. quum aliud nihil sint quàm pictæ imagines. Et paulo post: Si uerò liquidò constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdem imagines appellari: non mirum est, quòd Scriptura dicit Samuelem uisum, etiamsi fortè imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfiguratur se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticiæ. Iam uerò, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirum uideri, quomodo dæmones agnouerint Christum, quem Iudæi non agnoscebant. Cum enim uult Deus etiam per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, temporalia duntaxat, atque ad istam mortalitatem pertinentia: facili est, & non incongruum, ut omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicantur, ut malum quod eis impendet, antequam ueniat prænoscendo patiantur, occulto apparatu mysteriorum suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis im-

2. Corin. 11.

Matth. 8.

pertiat: ut quod audiunt ab angelis, prænuunt hominibus. Tantum autem audiunt, quantū omnium Dominus atque moderator uel iubet, uel finit. Vnde etiā spiritus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur Paulo apostolo, & euangelista esse conatur. Miscent tamen isti fallacias suas: & uerū quod nosse potuerint, non docendi magis quàm decipiēdi sine prænuunt. Et fortè hoc est, quòd quā illa imago Samuelis, Saulem prædicaret moriturum, dixit etiam secum futurum: quod utique falsum est, &c. Idem lib. 2. de Doctrina Christiana, capite 26. ait, Samuelem hunc fuisse imaginem sacrilegio excitatam. Et autor libri de mirabilibus sacræ Scripturæ, si is sit Augustini, negat uerū fuisse Samuelem, cap. 11. In recitandis his Augustini sententijs copiosior fui studiò, quòd haud ita pridem monachum audiverim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerè euocatū fuisse, ex Augustino defendere conatus sit. Nostro huic sensui calculum addit Tertullianus, in libro de Anima dicens, Diabolum illuisse & mulieri & Sauli, & illius oculis, huius uerò auribus imposuisse. Iustinus Martyr in explic. quest. 52. dæmonē Samuelis habitu & figura apparuisse affirmat. Origenes in historia de Bileamo ait, Bonos spiritus non obtemperare carminibus magicis.

DE NECROMANTIA,

quid sit, et qui eausi fuerint. Cap. XI.

Neam uocant, quæ sacrificijs solenni ritu institutis & peractis, atq; diris execrationibus ab Orco manes educit, accitosq; de futuris sciscitatur: ita Samuelem mulier excitasse putatur in Endor. Hanc Æneam quoque exercuisse traditur, quum in Italiam

Act. 16.

10

20

30

40

*ἐκράμα-
ται,
ἐκράμα-
ται.*

liam uenisset, occiso Miseno tubicine.

Lib. 6. Erichtho malefica. Apud Lucanum quoq; Erichthonem maleficam Thesalam, fascinatricemque euocasse mortuum narratur, qui belli Pharsalici euentum Sexto Pompeio denūciat. Dicitur & Apollonius

Philostr. lib. 4. in Apollonij uita. Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarū die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratum testem esse miror. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Ulysses terram effodiens, agnorum sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorū dici iubent. Appion quoque Grammaticus memoriæ prodidit, se umbrā Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuius esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita antiquitas, Dei ignara, quemadmodum ea & ad herbarū facultates usque ad eò fuit atronita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quamiam crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarum scripsit, occisum draconis catulū herba quamiam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonem, quem draco interfecerat, uitæ restitutum: & Iuba rex Mauritanix, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc autē quom fieri nequeat, illis in lypothymiam uel animi deliquiū il lapso, uel alioqui morbo propè uisitos, ad mortu illa herba uires uel excitante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici

dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deum, minus mirum est uarias exquirendæ uolūtatis diuinæ, placandorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculū in quibusdam malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimā etenim superioribus annis fuisse consuetudinem acciendorū & interrogandorum manium, norunt maiores: & hac de re peculiaria & magna uolumina fuisse confarcinata, eademq; in quibusdam scholis palam proposita, sunt qui meminere. Nobis autem cura mandata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris execremur, ne eorum usu polluemur, & oscitātia uel securitate eorum rebus implicemur in cauti.

DE DIVINATIONIBVS

Magici. Cap. XII.

Porro ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; illi arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum mōstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio in æternam hominū perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationū generib. describit multijugæ lectionis uir *CASPARIUS*: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies: nos tamen & alia non pauca nec obseruatione indigna sequētibus capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythonissas, genefianos, saltores, fortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3. & 4. c. igitur. Diuini autem omnes di-

Diuini.

o cun-

cuntur, quum uel inita cum dæmonibus manifesta societate uaticinantur, uel superstitiosis quibusdam artibus, quæ ex occulto cum dæmonibus pacto scaturiunt, mancipati idem efficiunt. Vel sit Diuination, alicuius rei affirmatio, quæ neq; ex causis, neq; ex uerisimilibus signis est collecta. Ad species ueniamus.

Δικαιολομαν-
τείαι.

Δικαιολομαντείαι describit Pfellus, & 10
eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Ægyptijs familiaris fuit. ea etiam nunc hodie utuntur Turcæ, licet non nihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, lapidesq; preciosi characteribus certis signati: & postquam consueta essent prolata uerba, quibus dæmon exciebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absque uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: post aqua inundante, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionem respondebatur: aut opera data exiles admodum, ne mendacij coargui posset dæmonium in his quæ non nouerat.

γαστρομαν-
τείαι.

Γαστρομαντεία hoc à priore discrepat, quòd nõ uoce, sed picturis respon- 30
sa expediebat. Collocabatur uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpidissimis, & circum collocabantur accensæ cerei: cumq; euocatio dæmonis secreto murmure finita, & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægnas, quæ uita studiose accurateq; intueretur, ac circumspiceret, rogaretq; imperaret & flagigaret responsa. Ea tandem imaginibus 40
aquæ impressis, & per uita pellucida renitentibus, diabolus ostendebat.

κατοπτρομαν-
τείαι.

Κατοπτρομαντεία, ex nitidis tersis que diuinat speculis, in quibus propositarum rerum imagines effictæ, redditæ uè à diabolo fulgent. Ea usus est Di-

dus Iulianus imperator: & pleraque fatanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur.

Κρυσταλλομαντεία, ex crystallis fabrefactis atque expolitis, colludente in his diabolo (in plerisq; enim minuta specie aliàs materiæ alterius cõditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæstiarum, quasi uaticinans suis Magis renunciat.

Κρυσταλλο-
μαντεία.

Δικαιολομαντεία appellatur, quando 10
ex annulis ad certos cœli positus fabricatis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum dæmoniacarum modis utuntur, nimis impunè inter Christiani nominis homines degunt quam plurimi. Ex simili officina nuper quidam annulum eadem religione sacratum heroi obtulit uiginti coronatis uenum, eius scilicet uirtutis, ut felicem consequeretur euentum in quocunque lusus genere, quam diu hunc comportaret. Cuius rei ut faceret periculum, assumpto annulo lusit, & quidem fortuna annuente, benignaque. Quo successu illectus coronatos numerat, reditque ad consueta negotiationis exercitium & lulum, ac perdidit duplo plus quam antea lucrifecerat. Expertus itaque se delusum, annulum infringi iubet.

Δικαιολο-
μαντεία.

Ὀφθαλμομαντεία uariè usurpabatur. Aqua 10
implebatur cyathus, annulusq; sileo suspensus ex digito librabatur in aqua: atq; sic conceptis uerbis postulabatur rei quæsitæ declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hæc exercuisse Numam Pompilium, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi.

Ὀφθαλμο-
μαντεία.

Ὀνομαμαντεία perficiebatur oleo & fuligine in unguem pueri alicuius im- 10
polluti illitis, soliq; obuersis. Confici enim

Ὀνομα-
μαντεία.

enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expectatarum, opinio erat: quæ tamen formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

λεονομαντία. Κουνομαντία, & ξεινομαντία, ad perstringendos atq; detegendos occultos scelerum authores, & res alias obfcuras manifestandas, Magi utuntur.

Hanc securi perficiunt rotundo palo infixâ, aptatâ quæ ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorû nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagat aut nutat, eû culpæ reum peragunt. Sic apud Homerum prodûtur proci Penelopes, sed adhibito lapide Gagate, & pranis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidemq; adiuratione facta per sex uerba, nec libijpis nec alijs intellecta, dies, nubes, ischeth, benedoeset, donuina, enitemaus: deinde suspectorû nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremittit, uel nutat, uel uolurat, eum reum statuit, at quàm uerè, testatur omnis demonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe suslinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

κεφαλομαντία. κεφαλομαντία, afini capite super prunas affato, nescio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris.

κερομαντία. κερομαντία, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

αερομαντία. αερομαντία ex aëris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane in Nubibus.

αλφειτομαντία. αλφειτομαντία describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & αλοτρομαντία quoq; quæ in frumento farinæ commisto considerabatur. τυρομαντία per

τυρομαντία. τυρομαντία, per caseû fiebat: *ιχθυομαντία* uerò per pi-

sces, olim à Tyresia & Polydamante celebrata & usurpata.

λαυνομαντία. λαυνομαντία ex fumo capiebatur incensi seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

βοτανομαντία. βοτανομαντία per herbas insituebatur, ueluti per saluicæ folia: *συκομαντία.* συκομαντία, Dion. per folia ficis: *λιβανομαντία.* λιβανομαντία, per thus.

Δαφνομαντία. Δαφνομαντία per laurum. Nam ex eius crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo.

At laurus bona signa dedit: ex Ta cito aut aduersa. Vnde Propertius:

Et tacet extincto laurus adusta fisco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Afcalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, qui lauri frondes sub puluinarum capitibus suppositas habuerit, uera hunc somnia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

— Venturi presciscit laurus.

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit, & hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica dicta.

Ita fructus arboris cuiusdam apud Canibales inuenitur, cucurbitæ minori non absimilis, oblonga siue ouali forma, quem maraka & tamaraka nuncupant. Hunc illi, pulpa exempta, granis milij, lapillis uis, aut re simili implent, uarijsq; plumarum generibus supernè exornant: deinde inferiori parte pertusum bacillo adaptant, quem terræ infigunt. Huiusmodi fructus binos aut ternos in singulis tugurijs seruare magna cum reuerentia apud eos moris est. Existimant enim, quò hunc fructum manibus pertractant, crepitan- temq; ob milij grana iniecta audiunt, cum suo se Toupan, id est, deo sermones conferre, atq; ab eo quædam responsa accipere, sic à suis persuasi Paygi. Diuinatorû genus hoc est, qui sus-

fitu herbae petun & quibusdã obmur-
murationibus, illorum tamaraka diui-
nam facultatem tribuere perhibent.

τιφραμαντ.

τιφραμαντεια, cum cineri digito bacil-
loteres de qua diuinadum est, inscri-
bitur: isq; sub dio exponitur, quæ en-
im remanet literæ, non dissipatae
uentis aut confusæ cinere, ordine suo
docere de re quaesita putantur.

DE SORTILEGIIS.

Cap. XIII.

K*ληρομαντεια*, Sortilegium. Quod
genus duabus de causis hic ex-
plicare libet. Primò, quòd non
exoleuerit adhuc, ut superiora plera-
que diuinationum genera, sed & à uul-
go & à prudentioribus etiam nũ qua-
doque obseruetur, heu nimis impiè.
Secundò, quòd uideam à nullo sorti-
legiorum species diligenter inuestiga-

Sortilegi.
Li. 4. Erym.
Et habetur
26. q. 1. c. Sor-
tilegi. Et 26.
q. 4. c. Igitur
genus.

Sortici.

ἀσπραγαλιμ.

tas, ac distinctè traditas. Isidorus autè
Sortilegos esse scribit, qui sub nomi-
ne fictæ religionis per quasdam quas
Sanctorum seu Apostolorum uocant
fortes, diuinationis scientiam profi-
tentur, aut quarumcunque scriptura-
rum inspectione futura promittunt.
Superstitionis genus, cui dæmon oc-
cultè sæpè colludit. Hinc sortes ua-
riæ, puncta figuræ iactatæ, taxillorum
iactus, plumbeæ figuræ in aqua proie-
ctæ, in apertum librum repentinus o-
culorum intuitus, occurfus alicuius
sententiæ ex improviso, & alia uæsa-
na iudicia, qua uno sortium nomine
comprehenduntur, diuersas species
faciunt: ut *ἀσπραγαλιμαν-
τεια*, quæ per talorum iactus fit, & ex
numero oblato sumitur, cum de re nu-
merata, ueluti de numero maritorum,
uorum, liberorum, uillarum, & alia-
rum rerum queritur: aut cum nume-
rus iactus comparatur elogio. Libri e-
nim eiusmodi elogiorum sunt omni-
bus de rebus & negocijs: ex quibus
cuilibet assignatus est suus & situs ta-

xillorum, & numerus quomodocun-
que cadentium: qui cui elogio respo-
dere deprehenduntur, id uaticinium
ac responsum ad quaestionem propo-
sitam esse demonstrant. Tales libros
etiamnum cum figuris & numeris a-
learum excusos, Galli plerunque ani-
mi causa habent. Orta prorsus fuit
hæc diuinationis superstitio à Pytha-
goreis, ut & *ἀφρομαντεια*, elementis illi
literarum certos tribuebãt numeros,
numeris uim occulti futuriq; præsa-
gam. Vide Archid. in caccusatus, s.
lanè, de hæret. lib. 6. & in summa con-
fess. in tit. de sortil. 2. & 3. quaestionibus
Hostien. & Ray. in summa, eodem tit.
& S. Thom. secunda 2. quaest. 95. in tit.
de superstit. uerfic. ad quartum dicen-
dum.

ἀφρομαντεια sumitur ex cuiuscunque
quaerentis nomine, per elementa sci-
licet eius, eorumque figuras. Huic
quidem persimilis est *ἀλετριμαντεια*,
sed ridiculo mirabiliq; modo & in-
uenio exercetur. Locus enim circum-
scriptus in circulum, distribuitur per
partes uigintiquatuor æquales: in
quarum unaquaque, litera Alphabe-
ti scribitur, & unicuique literæ gra-
num frumenti imponitur. Inde gallus
ad hoc enutritus dimittitur: & obser-
uantur eæ literæ, quarum ille grana
depascit. Valens imperator cum mi-
rè perplexus ac anxius esset de Suc-
cessoris sui nomine, gallus uaticinus
& Aletriomaticus depauit grana im-
posita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theo-
dosi significabatur. Vide quomo-
do colludat huic impiæ persuasioni
dæmon. *ἀσπριεαυ* similem Histriorum
Memphiticorũ recëset Ioannes Leo,
qui exiguas auiculas capsulae in abaci
formam constructæ annexas ostent-
ant, quæ rostro sortium chartulas
tam dextri quàm sinistri ominis extra-
hūt. Qui sortem suam scire cupit, obol-
um

δτιμαστ.

ἀλετριμαντεια.

δσπριε.
Li. 8. de scrip.
Afric.

lum aiculæ obijcit : quem rostro excipiens, in capsulam defert: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facile colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula forte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

τοιχομανον.

Iam ad τοιχομανονταρ, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersus que ad quæstionem faciendi occursum sumitur, modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poemata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homerica, Latinos uerò Virgiliana. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

1. Iliad.

ἡματι κεν τετρατην φηλεὺ ἄριβαρνον ἰσχυρον :
prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenerit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6.

Tu regere imperio populos Romane memento.
Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanum Brutus : exquirens is successum prælij Pharfalici, in hunc Patrocli uersum incidit,

Valer. lib. 1. cap. 5.

Iliad. 16.

κλαυδιον ἰμπερατορι οὐβενιτ.

Aeneid. lib. 6.

Tertia dum Latio regnantem uiderit aestas :
Nec ultra biennium impetauit. Eadem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori pòst, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto Imperio interfectus fuit. Opilius Marcius num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὁ γὰρ δὲν, ἢ μάλα θιάσι νεῖσι τείρουσι μαχρηταί,
σὴ ἢ βίη δέδραται, χαλκιστορὶ ἢ σὴ γήρας ἐπαίσει.

Iliad. 2.

Sanè senex ad imperiū peruenit, nec diutius quatuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Heliogabalo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amore Traiani erga se, sortes hæ Virgilianæ obuenerè ex sexto Æneid.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ,

10 Sacra ferens ? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani. —

Pòst adoptatus à Traiano, successit ei in imperio Romano. Claudius secundus Aureliani imperatoris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit in illud primi Æneidos libri:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatem stetit. Et hæc ferè sunt & fortii & sortilegiorum genera : quæ non solum, à

Sortilegia.

20 fortibus ex urna capiendis, aut aliunde legendis ita dicta mihi uidentur, sed etià à lectione. Nam & uersus sorte oblati legebantur, ut supra demonstraui :

& sortes etiam fuisse acceptas pro syngraphis, aut scriptura Oraculorum, responsorumque, cõstat ex Delphicis fortibus. Valerius Maximus scribit, legatos ad Delphicum oraculum missos ob exundationem lacus Albani, retulisse fortibus præcipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros diffunderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem, qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice legissent. Horatius in arte Poet.

Lib. 1. cap. 6.

Sortilegi.

— Et diuina futuri

Sortilegis non discrepuit sententiâ Delphis.

In his autem omnibus speciebus
40 demonem suas artes, suasq; præstigias non omittere : sed ferè semper adhibere, uel inde constare potest, quòd & impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem impiam hominibus inculcandam, idolomaniam stabilendam, & crudelitatem exercendam :

Ouid. 11. Me
tamorph.

— *Duraq; iubent Agamemnona sortes
immeritam seuæ natam mactare Diana.*

DE PYTHONICIS ET

ἰατρομαντείας. Caput

XIII.

Quamquam suprà de Pythonicis nonnihil attigimus, quia tamen ibi nihil explicare uolumus aliud quàm nomina tantùm, quibus Sacræ literæ magos appellant infames: hic Pythij uox accuratius nonnihil explicada prius ob frequentem eius usum erit, quàm longius progrediar. Apollinem uerò Pythium quidã dicunt ob nocentissimum draconem *ἰσθῆρα*, in infantia eius iaculis interemptum: unde spiritus ille, quo afflata futura prædicebant, Pytho uocari cœptus est. Alijs Pythium oraculum *ἰσθῆρα* & *ἰσθῆρα*, id est, à sciscitando sortitum nomen putatur, quòd de futuris occultisq; & ignotis consulebatur. Ab oraculo aut oppidum, cui alioquin Delphorù nomen erat, *ἰσθῆρα*: & Apollo, quem hominis specie ex solido auro conflatum, in templo uenerabantur, ac præsidere loco fingebant, Pythij nomen adeptus est. Mulierem quæ cum habitu dæmonem excipiebat, atq; ipsius incitatione Græcè uaticinabatur, Pythiam ob eandem causam, & *ἰσθῆρα* uocabant, & *ἰσθῆρα*. Chrystostomus de Pythia uel Apollinis oraculo ita perhibet: Dicitur hæc Pythia fuisse fœmina, quæ super tripode diuinaricatis cruribus malignum spiritum inferius immisum, partesq; genitalis è quibus loqueretur subeuntem excipiens, furore repleteretur, & crinibus sparsis spumansq; ore debaccharetur, fuderetq; infana oracula. Methodius Hieronymi testimonio, aduersus Origenem librum cõdidit *ἰσθῆρα ἰσθῆρα*, ut ait Sophronius. Nam tertio *ἰσθῆρα* Origenes dæmonem Pythonicum quosdam à tenella ætate possidere scri

bit. Diuinando etiã magnũ præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Videntur quoque hæ uates se prius aqua Cephisi fluuij præterlabentis Delphos proluisse: quòd fit ut Lucanus dicat, Fatidica Cephisis aqua: uel potius ex ea potasse, ut qui ex Gallo Phrygiæ flumine bibebant, statim furebant. Vnde Galli sacerdores Cybeles dicebantur, de quibus idem Poeta sic:

— *Crimenq; rotantes,*

Sanguinei populus ulularunt tristitia Galli. Semetipfos enim castrabant, & inter sacrificadum furioforum instar erant. *ἰσθῆρα* & *ἰσθῆρα* dicitur Plutarcho, fatidico spiritu correpti.

Nunc porò ipsum diuinationis genus quod *ἰατρομαντεία* uocatur, cõsiderabimus. Licet autem diuinationis sit spiritus in humano corpore conclusus, ratione tamen loci partisq; ex qua profertur, diuersa est. In *ἰσθῆρα* enim spiritus in clusi pectori, cuius os *ἰσθῆρα* nominatur, uel suggerebant, uel uinitis compresisq; linguis obfessorum, ipsi per os efferebant requisita præscitataq; uaticinia. At *ἰατρομαντεία*, uel *ἰατρομαντεία* uaticinia profert ex uentre spiritibus turgido. Quare qui hoc diuinationis genere obsidetur, Ventriloquos ab Augustino, ab Aristophane *ἰατρομαντεία* appellari diximus: nec aliter prolata fuisse uaticinia tum Pythonicorù, quorù in Sacris literis fit mentio, tum Pythiarum apud Delphos: licet alioquin ratione sexus discernim aliquod sit, id quod nondum animaduersum uideo. In mulierib. enim sonus horù uaticiniorù ex genitalib. partibus edebatur & audiebatur. Nec enim alia uia ex Pythijs Delphicis dæmon pronunciare solitus fuit, quàm diductis feminibus per inguen. Quin & Tertullianus, auctor grauisissimus, affirmat se uentilo-

Act. 16.

Pytho unde,
& Pythium
oraculum.

Pausanias in
Phocia.
Strabo lib. 9.
Pythia mu-
lier.
ἰατρομαντεία.
ἰσθῆρα.

ἰσθῆρα
Sophocle.

Lib. 2.
cap. 11.

Reg. 23.
Act. 16.

ἰατρομαντεία
mulieres quò
modo uaticina-
nentur.

triloquas uidisse fœminas, è quarū pu-
 dēdis uocula quædam, dum sedebat,
 excitabatur, respōdebatq; sciscitanti-
 bus. Deniq; Cælius Ludouicus, parrū
 nostrorū memoria fœminam se uen-
 triloquam crebrò uidisse Rhodij Ita-
 liæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius
 pudendis uocē immundi spiritus per-
 tenuem quidem, sed tamē prorsus in-
 telligibilem, sæpe audierit de rebus
 præteritis aut præsentibus mirificam:
 at de futuris plerunque incertam, sæ-
 pe etiam uanam & mendacem. At in
 uiris hi spiritus impuri tanta turpitudi-
 ne uaticiniorum suorum uoces & so-
 num edere nō possunt: sed per hone-
 stiorem corporis partē, os scilicet, elo-
 qui coguntur, ut suprā dictum est de
 Euricle ab Aristophane celebrato: cu-
 ius Vespas cū anno Christi M.D.LX. 20
 Parisijs Hadrianus Turnebus (tū Græ-
 carum literarum, post Philosophiæ &
 Eloquētiæ regius professor) interpre-
 taretur, audientibus meis filijs Theo-
 doro iam iuriscōsulto, & Henrico me-
 dico, palam testabatur olim se Lute-
 tiæ uidisse persimilem illi Aristopha-
 nis Euricli hominem astutū, Petrum
 Brabantium: qui quoties uolebat, to-
 ties ex ima parte corporis, ore quidē 30
 aperto, sed labijs immotis loqueba-
 tur, & hac siue arte siue exercitatione,
 siue dæmonis impostura multis pas-
 sim imponebat. Nam cū Lutetiæ uirgi-
 nem quandam formosam, sed patre
 orbatam, deperiret, nec matrem su-
 perstitem inducere posset ut eam sibi
 desponderet tandem cum ultrò citro-
 que hac de re colloquuntur, uocem e-
 dit è corpore, qua demortuus mulier- 40
 culæ maritus de pœnarum grauitate
 conqueri uidebatur, quas ob uxoris
 diffidentiam in purgatorio perpetue-
 retur, quòd ea filiam à Brabantio to-
 ties expetitam, optimo uiro denega-
 ret. Quibus illa questibus exterrita,

uiriq; miserta, petitioni nebulonis af-
 fensit: quem tamen non tam filiam,
 quàm dotem ei à patre in testamento
 constitutā ambijisse, satis apparuit. Sex
 enim mensibus post, ubi puellæ bona
 decoxisset, uxore socruq; relicta, Lug-
 dunum aufugit. Ibi mercatorem quē-
 dam ac trapezitam prædiuitem obij-
 se intellexerat. Qui cum haberetur in-
 iustissimus, eo quòd omnia per fas ac
 nefas in uita corrasisset, filium Cornu-
 tum, eius unicum heredem, in porticu
 pone cœmiteriū obambulantem, adit:
 & eò se missum innuit, ut quid opus
 factò esset doceret. Cæterum dum ei
 de patris anima potius, ac fama, quàm
 morte cogitandum esse dicit, uox inopi-
 natò inter loquendum patrem refe-
 rens exauditur: quam cū Brabantius
 ex uentre daret, se tamē expauescere
 mirum in modū simulabat. Moneba-
 tur autem hac uoce filius, quem in sta-
 tum pater iniusticia sua decidisset: &
 quātis purgatorij cruciatibus tum sui,
 tū ipsius causa exagitaretur, eo quòd
 iniquorum eum bonorū heredem reli-
 quisset: quamq; nullo modo liberari
 posset, nisi iusta à nato expiatione fac-
 ta, & debitis in eos elemosynis col-
 latis, qui maximè tum temporis ege-
 bant: eos autē esse Christianos à Tur-
 cis captos. proinde uiro quicū loque-
 retur crederet: hunc ad redimendos
 eos Constantinopolim à pijs homini-
 bus ablegatum, eiusq; rei ergò diuini-
 tūs ad eum missum. Cornutus homo
 minimè malus, etsi his auditis dolim
 hand animaduertet: quia tamē du-
 rum uidebatur istud de pecunia uer-
 bum, se deliberaturū respondit, & Bra-
 bantiū eò loci postredie redire iubet.
 Interea anxius, de loco subdubitabat,
 in quo uocem exaudierat, q. umbro-
 sus esset, ac opacus, & hominū insidijs
 Echoq; aptus. Quare postero die eum
 in alium apertū, planum, nullisq; ue-

Alius eius-
dem dolus.

Lib. 8. An-
tiq. lect. 6. 10.

Hyppocrisus
uiri quomo-
do uaticinen-
ter.

Petrus Bra-
bantius, uen-
triloquus.

Constita mor-
tui de Purga-
torio quere-
la.

pribus aut umbris impeditum locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquendum repetebatur cantilena: hoc etiam addito, ut Brabantio statim sex Francorum millibus numeratis, tres in singulos dies Missas redimeret pro salute patris: alioquin nullam apud inferos fore redemptionem. Unde filius conscientia ac religione obstrictus, licet ægrè, totidem tamen Brabantij fidei commisit, omni legitimo accepti solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani ictibus liberatus, in posterum quieuit, nec filium amplius interpellauit. Verùm miser Cornutus dimisso Brabantio, cum solito lætior esset, idque reliqui menfarij satis admirari non possent, mox ut sciscitantibus causam aperuit, ad eò statim irrisus fuit à cunctis, quòd & nummis & cerebro emunctus & expurgatus esset, ut præ morore post aliquot dies mortuus, & patrem ad inquirendam ex eo rei ueritatem insecutus fuerit. Libro de Diuinatione dæmonum contemnenda, professorum eiusmodi diuinationum opiniones confutat erroresq; conuincit Berno, quemadmodum testatur epistola ad Meginfredum.

DE TYPOMANTEIA, CIRCULATORIBUS, & Theraphim.

Caput XV.

REperitur Fessæ in Africa circulatorum magorumq; genus, quod Muhazzimin uocant. Hi omnium promptissimè dæmonia dicuntur eijcere. Et quia illorum uaticinio nonnunquam succedit euentus, dici non potest quàm ea res eorum existimationem augeat: quem eijcere nequeunt, spiritum æreum esse, asserunt. Modus autè aditurandi dæmonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingunt: deinde signa quædam in dæ-

moniaci manibus ac fronte describunt, illumque miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dæmone sciscitantur, quæ & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Sunt & alterius generis, qui regula quadam Cabalistica (Zairagia appellat) operantur. Hæc aut multis continetur scriptis. Naturalis siquidè scientia putatur: neq; alios Fessæ reperias, qui maiori cum fide magisq; indubitatè ad interrogata respòdeant. Verùm hæc ars difficillima est. Qui enim huic operam dare uult, non minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. Ioannes Leo Africanus testatur in descriptione Africæ, se uidisse quendam eius artis peritum in unius figuræ descriptione integrum cõsumpsisse diem, & figuras in hunc ferè componi modum. Primò circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, Orientem, Occidentem, Austrum & Aquilonem: in centro ubi lineæ concurrunt, utrumq; notant polum: extra primū circulum, quatuor depingunt elementa: deinde circulum in quatuor secant partes, & sequentem circulum in totidem: post hæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum quamlibet characteribus maiusculis Arabicis insignant, ad eò ut quodlibet elementum uigintiocto habeat characteres. In sequenti circulo septem Planetas notant, in alio duodecim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensium Latina nomina, in alio uigintiocto lunæ domicilia, in alio 365 anni dies depingunt, extra hunc uerò quatuor uentos cardinales annorat. Deinde unam tantum rei propositæ literam sumunt, atq; per omnia antè enumerata multi-

Zairagia.

Lib. 11.

γυριματ.

Muhaz.

επιμ.

γυριματ.

tiplicant, productumque characteris numerum quodammodo diuidunt, atque pro characteris ratione loco aliquo collocant, utque elementum illud exigere uideatur, in quo reperitur character siue figura. His omnibus ita peractis, figuram animaduertunt, quæ cum numero iam producto conuenire uideatur: cum quo eodem modo procedunt, ueluti cum priore progressum, donec uigintiocto characteres habeant, ex quibus unam dictionem colligunt: ex dictione uero oratio conflatur, quæ ad rem ipsam in quaestionem uocata respondet. Ea porro oratio semper in carmen prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellant, componiturque ex octo stipitibus & chordis duodecim iuxta Arabicæ linguæ metricam. Carmen igitur ex ijs characteribus compositum, uerum atque indubitatum rei propositæ præbet responsum (ut credunt) primum quid quaeratur, deinde rei quaesitæ sententiam. Hi autem raro errare dicuntur, quod Cabalisticam admirandam reddit. Et quanquam naturalis habeatur, nihil tamen se uidisse affirmat Ioan. Leo, quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porro Memini me quondam in loco aperto collegij regis Abulunam (quod Fessæ uisitur) in area leuigato marmore strata in signem uidisse figuræ descriptionem. Aceæ quodlibet lateris quinquaginta erat unarum: huius duæ tertiae partes ijs occupabatur, quæ ad figuram pertinebant: tres uero descriptionem faciebant, quorum quilibet suum tantum curabat locum, durauitque ea descriptio per integrum diem. Huiusmodi quoque etiam Tuneti à quodam artis peritissimo descriptam uidi: cuius pater duo uolumina commentationum in eius artis Canones conscripserat, quos qui exactè sciunt, summo habentur ab omnibus præ-

cio. Ego solum tres, Tuneti unum, Fessæ uero duos uidere potui: duas quoque in eius artis regulas, Explicationes, & Commentarium Margiani cuiusdam, eius parentis quem olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Chaldim historiographo conscriptum. Artis regulæ cum Commentarijs possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breuiter, Fessæ tria in uniuersum sunt fatidicorum & diuinorum genera: primi, ut diximus, Geomanticis uel Gyromanticis utuntur figuris. Alij aquam catino uitreo infulam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo demones confertim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum representant: quorum nonnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestre prælium gerunt: quos quietos interrogant, demones nutu manuum uel oculorum indicio respondentibus. ò temeraria credulitas. Vitreum uas pueris interdum uix octauum egressis annum in manum dant, à quibus num hunc uel illum demone uiderint, interrogant. Permulti eò dementiæ rediguntur, ut in his nugis magnam pecuniæ uim profundant. Tertium genus est mulierum ueneticarum, quæ se cum demones habere familiaritatem affirmant: demones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictum hinc quaerentes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes submurmurantesque uaticinantur: uel ceram cum oleo confundentes, donec refrigerit expectant, ex apparentibus deinde characteribus diuinant: nonnun-

Fessæ tria diuinorum generata.

Turcarum magna diuinatio.

Supra cæpit.

Ethauil.

Libri de his artibus.

quam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similibus organis præfagiūt, haud dubiè ab impietatis & *vix negligas* magistro ita instructi, ut eos longa annorum ferie quasi ab uberibus maternis uirulentum eiusmodi lac exuillè, minimè hæstrem. Sic de quodam diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chalæus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulenter, & arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem affimet, qui fundamenta mœniū perpetuet, qui negotiatori cōmodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentū huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidò mira, & satis uaria. Sed hæc omnia falsa esse, testatur Sibylla Erythræa, *ἐπεὶ ὡλεῖν ἠδὲ τελευτῆσαι ἴσθι, ἀπὸρ ἀργύριος ἀνδρῶν ἐπονομασίου λευθὴ μισαί.*

Lafl. l. 2. de Orig. err. cap. 17.

Theraphim imagines futura annūciantes, ad hunc fiebant modum, teste Elia Leuita: Maçabâr hominem primogenitum, cuius caput torquendo præcisum, postea sale & aromatibus condiebatur, inde capiti subdebatur lamina aurea, cui nomen spiritus inscriptum erat: coramq; eo in pariete locato candelæ incendebantur, & adorabatur.

MAGICORVM VATVM ORACULIS non esse credendum, nec eos esse aduendos. Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi *ἀνατολῶντος* dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationū in posturæ fuerunt uariæ. Sic Deuterou. cap. 18. Non inueniatur in te diuinus, qui diuinando futura prædicat, nec aruspex, hariolus, augur, præstigiator, astrologus, Pythij consultor,

magus aut necromantis. Vbi per *סוֹפֵר* quidam intelligitur *סוֹפֵר* experientatorem, qui sortilegio aut stipulatione inuestigat, num utile sit itinere se committere, aut opus aliquod inchoare. Pleriq; sentiunt esse generale uocabulum ad omnium diuinationum species. Per *מַרְעִים* uerò intelligitur is qui ex *עַבְרִים*, id est, nubibus aut ex astris responsa dat, & dicit hunc aut illum diem cauendum in his uel illis electionibus, quæ tamen astrorum influentijs non ita subiiciuntur: puta, si uxorem duxeris, aut domus fundamenta ieceris sub eiusmodi aspectu, erit inauspicatissimum. Per *שַׁחַרְזַאד* intelligitur *בַּיְתָא בַּרְבַּי* qui auium uolatum intuetur, & garritum obseruat, ut augeretur: uelut cum ex crocitantæ coruo mortem alicuius prædicat.

Mirandum igitur magnoperè, eò usq; prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parere, compelli, ligariq; spiritum natura nobilissimum, malicia autem ob rebellionem nequissimum, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penè non imparis quâdoque, arbitrentur: quasi se homini præter naturam dedere uouerit is, qui Deo creatori, natura inuitante: subijci recusat. Qui ergo naturæ scdus uiolarit, hic ne in usum nostrum seruat per passionem? Adde, mendacem mendacijque parentem, quæcunq; uera ad falsitatem, & quæcunq; bona ad maliciam in torqueat. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percûctetur, quâ uel nullo modo sciat, quia eius naturæ est minimè nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, maliciofo astu mendacis inuoluat quòd si purè eam quâdoque proferat, uel coactus id facit: uel si sponte atque libenter, malo tamen animo, pessimoque sine proposito, ut scilicet perniciosus offendat in postea

posterum, & ueritate qualicunq; quæ in rebus agendis parum emolumentum allatura sit, prolata, demum sub alia (quæ nisi integrè pernoscat, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendaciū ipsum ceu uenenatam escam & exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abire: at stultior multo, qui inde redit, nisi respiscat. Interim non inficior, cum ille rerū naturas cognoscat, multa ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab humano intellectu percipiatur: & tãto exactius, quanto eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uelut fur prægnunciat, præsertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occultarum prænouisse credatur. Copiose, doctè, & piè in hanc rem, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò libro 7, Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis. Chrysostomus in Euangelium Ioannis, Homil. 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quòd si aliquando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum uulgus deceperunt. eorum namque uaticinia passim falsa deprehendunt. Nonnihil in hanc rem quoque dictum est libro 1. capite decimo. Certa itaque permanet Originis sententia: Qui ad uana contendunt auguria atque ueneficia, diuinationes ac phylacteria atq; incantationes, horum gressus conturbantur, horum opera impediuntur, ab ipsis Dei uisitatio recedit, ipsos sancti angeli derelinquunt, & cum ipsis diabolus permanet, infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahēs à uero sensu eorum, &c. Addam & Petri Blesensis uerba epist. 49. Mendacij pater ueritatem exhibet umbratilem frequenter, do-

nec infidelitatis filios secum præcipitet in gehēnam. Sic ergo scientia Christiani nil debet de futuris inquirere, sed illius dispositioni humiliter obedire, qui disponit omnia sua uiter, cuius cōsiliarius nemo fuit, &c. Non labores noscere tempora uel momenta, quæ posuit pater in sua potestate. Futurorum enim explorare noticiam aut gurijs aut alijs illicitis modis, diabolica tentatio est, & æternæ damnationis occasio, &c. Frequenter euenit rerum prodigia certos exitus obtinere, eis tamē nulla fides adhibeatur: licet enim uera sæpe pronuncient, sæpius tamen & periculosius mentiuntur. Nec tamen moueat, quòd quandoq; ex dispensatione diuina talia personæ commendabiles acceptasse leguntur. Adde & D. Antonij præclarā sententiam: Ut concedamus paulisper, si dæmones uera nunciarent, respondete mihi, quis fructus est nosse uenientia? Nunquid aut sciens hæc, aliquando laudatus, aut punitus est nesciēs? In hoc uniusquisque sibi præparat seu tormēta seu gloriam, si uel negligat scripturarū mandata, uel faciat. Nullus id nostrum hanc arripuit uitam, ut habeat præscientiam futurorum: sed ut præceptis Domini obediēs, amicus incipiat esse de seruo. Curādum est non præscire quæ ueniunt, sed implere quæ iussa sunt.

Quare Phauorinus apud Gell. de Lib. 14. cap. 1. terrere uolens & depellere adolescentes à genethliacis istis & quibusdam alijs id genus, qui prodigijs artibus futura omnia dicturos se pollicentur, & persuadere eos nullo pacto ad uendos esse cōsulendos uic, huiusmodi argumentis concludere: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallūt, miser fies, frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies, frustra timēdo. Si uera respondent, eaque sunt

non prospera, iam inde ex animo miser fiet, antequam è fato has. si felicia promittunt, ea que euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus.

Astrofacinus Ioannis Galeaceus in astrologum.

Subiungam hic nouum inauditæ crudelitatis exemplum, quo Ioannes Galeaceus diuinationes Astrologicamq; uanitatem putauit esse resellendam. Astrologus qui de euentu grauissimarum rerum felici prædictione iudicare consueuisset, cum Ioannis Galeacei uultum intètis oculis, ut aiunt, acerrimè contemplaretur: Cogita, inquit, de rebus tuis quàm maturimè: nam diu inter homines agere, & huius seculi lucis usura frui non potes. Cui cum ille: Quid ita? Propterea, inquit, quòd astra, quorum ego regiones & situs ipso natali tuo die notati, mortem tibi nõdum iuuentutis limites egresso, non obscure denunciare uideantur. Cæterùm Galeaceo captiosissimo interrogationis genere sciscitanti: Age uerò tu, qui hæc natalitia prædicta, tanquam deum sequeris, quamdiu uisurus es? Respondit Astrologus, Curriculũ uiuendi factorum benignitate contigisse sibi satis diuturnum. Verùm, inquit ille, ne unquam posthac bonitate & clementia factorũ stultè confusus, maiorem fortè quàm par est, de longinquitate uitæ spem capias, morieris euestigio, contraq; opinionem tuam, nec te poterit coniurantium astrorum toto cælo uis ulla, tam cæco iudicio clarissimorũ hominum fati cõtumeliose illudentem, ab exitio uindicare. simulq; cum dicto hominem in uincola abripi & strangulari iussit.

Porrò exquisitiorem artium harum

diabolicarũ enumerationem permittito illis, qui eas didicerunt, ac magistri doctorisq; sui consilio, duæ & opera, exercere perpetuò suo aliorumque exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totũ Christianum orbem proserpere, grassariq; nimis: maximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilitijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus diuini cultus ueritas conspurcari uideatur.

DE QUORVNDAM SACRIFICORUM & MONACHORUM MAGICA DIUINATIONE, MEDICATIONEQ; FALSISSIMA.

Caput XVII.

SVUM adhæc locum in familia Turgidorum Pythio spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittendi, pleriq; sacrifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimæq; impietatis homines (uiris pijs, quos unice ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicinæ sacræ, quam ne primis quidem labris eos gustasse constat, cognitionè mentientes, facillè cuius uulgaris (Cõsulares, uel alicuius doctrinæ, iudicij, existimationis uel uiros nominare pudet) de morbo sciscitanti, consiliumq; quærenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore mēdaci respõdere persuadereq; non uerentur. Pythij insuper hi uates sæpè numero incantatricem uel sagam notoria sua arte perindicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatæ ac piæ matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem posteritatem, sanari poterit. Enim uerò nõ rerum suarum sat-

Sacrifici quidam inepti, maleficy morbum mentiuntur, & eius reas statuunt infantes.

egisse se arbitrantur, quòd morbum mendaciter commententur: nisi etià infontes calumnijs opprimant, odiaq; plus quàm Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus cōcitent, litibus integras vicinias personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine cōstrictum unionis vinculum dissoluant, ad pugnas promoveant, carceres procurent, cædes tandem uariè architectentur aut eorum qui infontem denotatam huius maleficij fidei essectricem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut etiam huius feminæ ab alijs cæsæ, siue à magistratu malè instituto puniæ. Horum uiuum si me testem dixerò, mentiar minimè, etiã si indignatione rumpatur illa Codro, aut eius sectæ asseclis. Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis potissimùm pallio, strenuam sibi nauare operam & experitur & gloriatur heros illorum Beelzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existimationis cupidine pruriètes, hoc modo suas aliorūq; animas dæmonibus prostituunt & deuouent: medicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam, maximeq; necessariam, eiusmodi incantationum opinionem in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defædantes. Extat falsissimum cuiusdam doctissimi uiri in huiusmodi impostoribus similem *ἰσχυρὸν ἰατρο-μύσχηον* epigramma Græcum:

*παμπόδωρ σίτας μονάχου μακρότατος ἔρμης,
εἰς ἰατρὴν πάλιδος αὐτοβοδῶν ἀπέβη,
δὲν ἔργα γρηναῖα μὴν μονάχος ἦ ἰατρός τε
ἀσκήσας ἀχλὺν, διὰ νεροπομπῆς ἰδὲν.*

Sed & Latinum eiusdem aliud haud immeritò istos *ψυχολόγους* appellat: Vixisti monachus monachorū dedecus Hermes, Nunc medicorum idem dedecus es medicus. Fallor: an ut fueras monachus *ψυχολόγος* olim, Idem Hermes medicus nūc *ψυχολόγος* eris &

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicè (Latine etenim ob infcitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidam uetrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & quum ante Banchanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum cerasorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinem natum cantharos (quartas vulgus dicitur, sex libris mensura propemodū æquiuales) addito iuramento asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quòd nusquam in alia cauitate huic excretioni idonea, quàm intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter menses, à cerasorum postremò natorū tempore in illis impacti, tumorem tatum excitant iam egerminatæ: quæ uia quæso interea temporis per intestina artificisimè nucleorum mole infarcta, distentaq; , naturalibus patuit excrementis? Mirum quòd eidem commēto non assuerit, foemina hanc medicamenti oblata operatione, eadem opera nucleorum germen emittētium aceruo agrum conseruisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè stercoato (cum uenia id mihi dicere ob rei insulstatem liceat) radicibus, post paucos mēses læta gignere protrudereq; in apertum aërem cerasa.

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci stipendio, in uirginum actus oculularum cenobio, uni ualitudinis non nihil afflicta, maleficium esse quo exereretur, persuasit: nec id nisi misæ sacrificio super puellæ uentrem celebrato, tolli posse, addit. quo permisso, peractoq; , eam primùm maleficium cœpisse exagitar, quum leuiter antea

Comuentum eius/ lam pa stori.

Maleficium pastoris cuiusdam sacellum.

Medicine artium uetustissima.

naturali afficeretur malo, postea sepe-
 numero monasterij gubernatrix (quã
 Matrem appellant) nobilitate, ætate
 & probitate ueneranda exposulauit.
 Suos interim, qui ipsum ob religionis
 fortè nomen admirentur, habet ridi-
 culus hicaetor & ineptiarum scriptor,
 etiam officio pastor: cuius, quãquam
 mihi intus & in cute noti, nonini par-
 cit calamus, ob consciẽtiam, quã mo-
 destiam imperat, aliorumq; uitia regi
 uult. Quare & alios similium malefi-
 ciorum reos, eiusdem ordinis ho-
 mines penitiùs mihi cognitos, prudens
 prætereo. qui nisi respiciant, quod ex
 animo illis optarim, timendum ne de
 ijs dixerit Ilaías: Percussimus fœdus
 cum morte, & cum inferno fecimus
 pactum.

Ilaia 27.

30

Huc referendus sacer ille magus, 20
 qui à dæmonijs edoctus, & ex tene-
 brarũ officina proserpens, tragicæ co-
 mediæ actum nuper exhibuit ad hũc
 modum. Qui Hambachi in ducatu Iu-
 liacensi suam præstat operã in cunicu-
 lis insidians Petrus, ubi haud ita pri-
 dem anno 1563. in principio Augusti, e-
 quũ suspensò ceruici cymbalo, pascuis
 mãdasset unde exilierat: ille ratus e-
 quum furto abductũ, adijt sacrificũ Py-
 thium Gerardum nomine, uicariũ in
 Blatsum, diocesis Colonienfis: qui cõ-
 sulto prius suo ueritatis magistro, furẽ
 cum equo Rhenũ Bonnæ traiecit, ac
 in diuersorio proximo uenditurũ asse-
 ruit. Ipse responsioni fide appõsita, in-
 cõstanter insequitur, rogatq; in Rhe-
 ni traiectu, num talis equus ibi esset
 transfuẽctus: quod factum esse intelli-
 git, commonstraturq; equi ductus ab
 uno loco in alium. Tandem post dies
 aliquot cõtinuo itinere peruenit Hac-
 ckenbergum in comitatu Senensi, ubi
 uirum offendit armacum, qui ipsius ui-
 debatur insidere equo. hunc adortus,
 de equo sibi restituendo, quem suum

esse asseuerabat, strenuè agit, confide-
 ratq; qua parte non satis munita hunc
 confodere posset, si fortè ad pugnam
 ueniretur: in quem solum finem fabu-
 lam hanc machinatus fuerat mendax
 ille & sanguinarius homicida ab ini-
 tio. Post multam altercationem aetor
 hic contrectat equi testiculos, quos
 suo equo exemptos sciebat, color ali-
 oqui & forma omnino respõdebant.
 Ita hic culpam deprecatur, rem omnẽ
 ordine recenset, domumq; redit. In iti-
 nere autẽ intellexit, mox post eius abi-
 tionem equum inuentum fuisse mortu-
 um, altero pede posteriore casu traie-
 cto per funem collo alligatum, unde
 solui nequiuerat: quã mortis cau-
 sa extitit. Sic innotuit huius execran-
 di uatis & sacrifici ueritas, digno certè
 flagello punienda. Alter autẽ lumpus
 & iacturam circiter dalerorum decem
 in eo itinere fecerat: hinc grauitè ad-
 huc malefico sacerdoti coram me mi-
 nitabatur.

IN MALEFICIVM, ET DI-
 uos, inscitiam suam & errores referunt in-
 docti medici & chirurgi.

Caput XVIII.

NEC interim aliorum quoq; ine-
 ptorum hominũ, medicinæ cog-
 nitionem impudenter dolose-
 que iactatium, unicum esse asylum in-
 ficias eo, ut quum morbi essentiam,
 multoq; magis eius curationem, igno-
 rent, coganturq; ex imperitia uelut cõ-
 ci de coloribus iudicare, maleficium
 mox esse affirmant. Hoc uelamine suã
 dolose tegunt in artis sacræ operibus
 inscitiam, elabunturq; non secus quã
 in docta illa chirurgorum turba, conse-
 stim ad diuos, uelut Quirinum, Anto-
 nium, uel qualemcunq; alium, refert
 gangrenam uel sphacelum uel phage-
 dænam, aut ulcera alia maligna siue
 curatu contumacia: quæ tamen ab ini-
 titio non usque ad eò fuerunt praua,
 quã

40

quàm paulatim illorum, solùm ex qui
busdam unguëtorum formulis incer-
ta periculosaq; *sumptibus*, medicantium
ignorantia, in eiusmodi maliciam de-
generarunt. At calumniam, aut po-
tius iustè in eos instituendam actio-
nem, hoc maleficij nominis prætextu
cautè declinare student hi uerè male-
fici. Cuiusmodi etiam existunt pleri-
que homines, qui nuper ignis chymi-

Theophrastus
Paracelsus.

ci fumo insolescentes, ex Theophras-
ti Paracelsi schola se ortos gloriatur:
peculiaria arrogantia, *phlogisticæ*, & ina-
nis gloriæ mancipia: qui uoce Stento-
rea, pollicitationibus & sesquipedali-
bus uerbis nihil non possunt, in hoc
pulchrè suum imitati magistrum: ut
memoriæ commèdarint uoces nò sa-
ni hominis spurcissimas, quibus me-

dicam artem ueterè & sacrosanctam
insectantur, calumniantur, reijciunt,
pedibusque contereere satagunt, noua
emèti principia cum uocibus nouis:
quæ nec ipsi quidem intelligant, nec
rationibus defendent, contenti uer-
borum inutilium, quibus sua Paracel-
sus opleuit scripta, congerie & acer-
uo. Hic se medicinæ monarcham, ue-
ræq; artis inuentorem iactat: talem il-
lum quoq; habent, colunt & ueneran-

tur eius sectatores. Hactenus itaque
latuit illa artium utilissima, & cum-
primis in conseruando genere huma-
no, si quid aliud, necessaria. Nihil hic
est quòd singulorum à Deo creato-
rum uires à rerum primordijs cogno-

Gen. 2.

uerit Adamus, nihil item quòd à me-
dicis corpus patris aromatibus con-
diri uoluerit Iosephus, nihil quoque

Gen. 40.

quòd pro medicis leges promulgari
ex Dei iussu Moses: uanum similiter
elogium Iesu Syrach, quo medicos
propter necessitatem ab Altissimo cõ-
ditos, honore debito affici uoluit: ine-
ptum adhæc, quòd similitudinem ab
eo quod in rerum natura non existe-

bat, sumpserit Christus, docens, me-
dico non opus esse bene habenti, sed
ægrotò. Lucam quoque medicum,
& quidem dilectum appellasse D. Pau-
lum, testatur ueritatis liber. Hi certè
ueterem coluere medicinam rationi
innixam, usuq; confirmatam, quam
etiamnum nos usarpamus. Nihil hic
de uenturo in extremis diebus medi-
cinæ Monarcha & inuentore, Para-
celso Theophrasto. Neque hic chy-
miam haud leuem medicinæ partem
eleuo, quam magnifacio, uti & om-
nes mecum ueteris medicinæ cultor-
es: eamque nunc mirè exornari, est
quod arti nostræ gratuler: eius quoq;
potentia contra quoscuq; morbos
extrahi spiritus, & olea, pulueres & sa-
les confici ex sulphure, uitriolo, anti-
monio, & id genus mineralibus reli-
quis, uti & metallicis, libenter agnosco,
ut qui illa penes me habeam, nec
infeliciter utar.

Coloss. 4.

Ut uerè institutum prosequar, huius
scholæ ut uideri & dici uoluit, antesi-
gnanus, & fictæ nobilitatis oberro (cu-
ius nomen interitu quàm propalatio-
ne dignius) intra menses tres ad nobi-
lem accitus, in terra Iuliacensi ischia-
de aliquãdiu crudeliter excruciatum,
cuj ex præpostera curatione in tumo-
rem attolli cœperat femur sinistrũ, in-
tra mensem huic bonæ ualecudinis re-
stitutionem addixit: grauius in eum
inuestus medicum, qui sub iuncturis
cauterium antea impressisset, quod ta-
men ab hoc Paracelista denuò cõrra
omnem rationè tempore & loco in-
conuenientissimo inustum est. Hic
primùm exhibitò aliquot diebus pul-
uere sudorifero, imbecillitatè corpo-
ris totius ægrotò acciuit. Elapsis die-
bus circiter tredecim, quũ in deterius
cuncta uergere animaduerteret æger,
inquit: Quid si iam primùm numera-
re mensis dies aufpicemur? respõdit

alter: Non: quãdoquidem Coloniae oleum in igne adhuc foueo, quo femori illi, prodebit, etiam si in eo lateat dæmonium. Hinc oleum applicat, & alternis ferè diebus cochlear propinat uini sublimati in puluerem purgantem aliquandiu infusi: cui suũ quoque miscuerat calcinatum, ut ille uocat. ita factum est, ut quartanam febrem simplicem, duplicem & triplicem 10 ægroto concitauerit breui. En huius artis potentiam: Probatum est. Interim in horrendum tumorem excrescebat femur illud, nulla imminutione facta ex ardenti uino toties purgante: dextrum interea femur contabescebat ex diutini ulcers fluxione, quod spontè proruperat. Cruciatu præterea intolerabiles lenibat quandoque, uigiliisq̃ perpetuas horis pauculis 20 infringebat exhibitione pilularum ad formam stercoris muris apparatusum, unde & Stercus muris Paracelsi nuncupatur: has cū uino Maluatico propinabat etiam in ipsa febre, quas multa cordis angustia conseq̃uebatur. Hoc opiatum stercus ex Ducatorum ueterum auro purissimo uel chymica extractum prædicabat: & quum hac ratione ægroto ei ducatos Hispanicos & 30 Roseos nobiles, quos uocat, in ampliore eius stercoris confectioem numerasset: reuersus ille ex dicta hospitij sui urbe, aurum illud non satis purum fuisse asserit, ut aliud adhuc accederet, ab hoc artifice naturalis alterius caloris quàm chymici potentia decoquendum: id tamen quod impurius iudicabatur, ad nobilem non redibat. Hyperici adhæc, Fuga dæmonis nuncupati, floribus sacculo infutis, capitique subditis: item corallo ceruici appenso, circumligatoq̃; supra utrumq̃; carpum, maleficia arcere clam conabatur. Ultra menses duos in curatione hac Paracelsistica perseveratũ est. 40

Simulatque igitur extrema imminere uideret, hic non medicus, sed monarchæ Paracelsi sectator primarius, domum reuertitur, allaturus ex fumo chymico potentiora: rediturum autè se post biduum triduumue, pollicetur. Proinde quibus reueheretur equis, mittit æger: morbum prætexit curator, & paucis diebus post, ad egrotum hunc nobilem, nuncium ablegat cum literis fidele eius sodalitiũ, quibus Paracelsistæ morbum depingit: quod nimirum uoratis tribus uel quatuor granis pulueris, ab uno uomitu cum multa angustia postea euomisset corium, carbones uarios, arenam lapideam, setas porcinas in cranium figuram compolitas, & id genus monstra plura: & quod aliud nullũ ipse pharmacum admitteret, quàm quod in cistula apud nobilem relicta conferuaretur, eamq̃; se desiderare. nec Paracelsistam fecus credere subiugebatur, quàm Lamiam, quæ ipsu hoc infecisset maleficio, ipsius quoque probata sæpe medicamenta impedisse, ne suum fortirentur effectum: calamitoso adhæc morbo per incantameta nobilem hunc mutilasse. Eas penes me habeo literas: nam in extrema illa desperatione, ne nostram ægroto afflictiſſimo denegarem operã, rogabar unã cum illustriſſimi nostri Principis chirurgo. Temerè autem huic nihil polliceri uoluimus: solum uerò iam decem diebus admoliti manum, cataplasmatibus anodynis suppurantibusq̃; cruciatuum intolerabilem lenimen induximus, ac pus promouimus eo studio, ut ex femore ante dies quinque secto, pus album perfectiſſimum paulatim effluere siuerimus: & postea ultra libras eius decem fermè in olla reſeruatæ effluxisse non mentiar. Accessit etiam non nihil mutationis in quartanarum triade: non enim 50
ca ma-

ea malorum hydra omnino superari potuit, eo potissimum anni tempore hyberno in corpore usque adeo corrupto, labefactatis uisceribus, & prostratis ex dolorum immensitate uiribus, qui menses aliquot continuo eum decubitu supino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri consumptum nos iudicaremus, à Deo tamen alij sperabant gratiam & auxilium.

En in scitiæ pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experiebamur nimis. Nec pharmaca Paracelsistæ alio fuisse læsa maleficio, quam malefico igne chymico, & rei ignorantia, testabatur ipse effectus. Pulueris enim sudorifici uncia media quotidie bis sumpta, sudorem extorsit copiosum: uini sublimati cum cathartico puluere prius confusi cochlear, aluum turbauit, mouitque: stercus muris narcotieum ex opio nimirum apparatus, stuporem somnumque induxit: cauterij actualis ulceratum stigma, cum eschara, adhuc apparuit: quorsum itaque hæc à suo opere carminibus præpedita fuere? Si insuper uera est epistolæ missæ narratio, Paracelsistarum oculos fuligine chymico obductos, facile suis quisquilijs perstringere ualuit indefessus ille ab initio impostor: figmentum uerò fuisse in eum sinem adornatum, ne palam fieret fucus & in scitiæ, censent cordatiores. Quinetiam intelligunt, ex purissimo auro & lapidibus preciosis uis ignis dissolutis, eorum medicamenta non semper confici, id quod tamen impudenter satis iactant, ut millium exactioe liberiori ægrotorum cistas exonerent: interim nihil minus quam aurum uel gemmæ, medicamenti inest: & quidem rectè, quum nihil ad rem nostram sepe faciant: sed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis inge-

runt: & si quæ salutaria per se noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenumerò imprimitur, ut pro benignis reddantur uenenosa, uerentia & caustica. Quanquam ignis chymici potentia liquores, olea & pulueres apparari, quibus summa inest tenuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius. His nihil derogari, quinimò debitam attribui laudem uolo. Mihi solum cõtrouersia est cum ijs, qui sub huius artis prætextu & ignorantia maleficium commentantur, falsosque ægrotis eius rei fidem imprimunt.

Memoriæ ferè exciderat, eundem nostrum Paracelsistam magnifico LL. Doctori, uenerando seni, in maligna tibiæ exulceratione cõsuluisse, ut hydriopiper aquæ Rheni, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum, parti affectæ applicaret, & paulo post aliud similiter imponderet, atque dies aliquot in ea curandi methodo persisteret, ablatasque herbas inter tegulas lapideas curuas seponeret, uigilanti inspectione obseruans, num eæ putrescerent, contabescerent: quemadmodum enim illæ siccarentur, eodem modo & tibiæ ulcus siccitatem consequitur ad dicebat. Quatuordecim diebus mutationem ulceris fore, ægroto pollicebatur, mensem integrum perseveranti frustra. Magica certè medicatio, hoc medicorum genere digna.

AD DIUOS, MORSVS CANIS rabidi curationem, & epilepsiam, referunt inepti medici.

Cap. XIX.

Hoc item albo dignabor eos, qui canis rabidi morsus curatione apud D. Hubertum Ardennatem, ex præscripto emendicadam impie censent: & qui epilepsiam D. Ioanni, Cornelio, Valentino, aut Egidio cõsecrant. Næ hos eorū qui ad diuinos aut Pythiam familiam confugiūt, pe-

Diuiti non est ascribenda morborum curatio.

nam non immeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, què Epilepsian Græci dicunt: in quo, quò prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidentur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; cõsilij ac mētis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatem, quò nihil haberent quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hæc esse affectionem pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curatione constituerunt sibi ipsi securam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepere: niger enim color mortalis est. neque pedem supra pedem habendum esse, neq; manū supra manum: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aut hæc diuinitatis gratia apponunt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferentes, quò si sanus eger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positæ sint ipsorum excusationes: habeantq; prætextum, quòd ipsi nō sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentum aliquod edendū aut bibendū exhibuerunt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo post: Talia itaq; dicētes & excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, prope nentes his lustrationes ac purifi-

cantes, quum uerba ipsorum magna ex parte se ad Deum & dæmoniū extendant. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & q; Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelestas, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemq; & serenitatem facere, pluuias item ac siccitates. & mare sterile, itemq; terram, & alia huiusmodi omnia, se scire profitentur, siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quodam profensione aut meditatione hanc potentiam iacent: qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidentur, & deos non esse putare: neque si sint, aliquid posse, neq; ullū aliquod extremū etiam malum prohibere. Quod quò faciāt, quomodo nō ipsi infesti sint? Si enim homo incantamenti ac sacrificijs utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinū esse putauerim, sed humanum, si diuinitatis potentia ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem redacta est. Fortassis autè hæc non hoc se modo habent: sed homines uictus indigi, multa & omnigena moliantur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo ascribentes. Non enim semel, sed sæpius eorū dementionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant & fiendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorū causam esse aiunt. Si uerò acutiorem & concitatorum sonum emittat, equo assimulant, & Neptunum authorem esse dicunt. Sed si aliquid stercoreis etiam emittat, quod sæpe quibusdam contingit, præ morbo coactis, Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & den-

Contra ueritas
des medicos, et
sacrilegos magos,
extima
Hippocratis
sententia.

Qui se potest
hæc habere
ueris iactat
impij iusto.

Posteri nimis
religiosi, idolo-
rum nomina
cum nostrorum
ligionis diuis
commutatunt
quibus uarias
illas epilepsia
species deducunt.

& densiorem uocem edant, uelut auicula, Apollo Nomius, id est pastor: si uerò spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitent, Mars causam habet. Quicumque potèd pauores noctu ingruūt, timoresq; ac deliria, & exultationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & herouū insultus, expiamētisq; utuntur ac incantamentis, & scelestissimum ac impijssimum (meo sanè iudicio) faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemq; alijs sceleribus inquinatos aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestū aliquod facinus perpetrarunt: quos cōtraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc uerò horum quidem nihil faciunt: uerum expiant, & alia expiamēta terra occultant, alia in mare proijciūt, alia ad mōtes deferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autē ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, siquidem Deus est author. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari, fordidissimum scilicet à purissimo. Verum etiā si cōtingat ab aliquo inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique à Deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaque est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat, & liberatio nostra est: ipsiq; terminos templorū ac delubrorū dijs designamus, ut nullus qui non purus sit, eos transcendat: & ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla re diuiniore reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam unde singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem

Deo fieri, à quo etiā alia omnia. Hætenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inuilia, fuis commemorare uisum fuit.

MAGICAS ARTES ESSE UANAS comperit Nero, easq; earum sectatores damnauit Moses.

Caput XX.

10 **A**T cum Plinio & Mosis edicto, te lam enarradis breuiter fallaciū magorum operibus contextam absoluo. Tradit ille, ætate sua principem Neronem uanas falsissimasq; competisse artes magicas. Quippe, inquit, non citharæ tragicū; cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uicijs: primumq; imperare dijs concupiuit, nec quicquam generosius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fuit. Ad hæc, non opes illi defuere, non uires, nō discendi ingenium, aliq; non patiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum * initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs ueneficas polere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus pauld curiosior, quod nullum certæ ueritatis signum argumentumite perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas prospera, ut sapientibus, etiam ethnicis odio essent, & execrabiles. Interdicuntur quoq; & damnantur earum assectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiā Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filiū aut filiā in ignem, diuinās diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex forti-

Lib. 30. cap. 2.

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

* alijs initiatus.

Leuit. 19. 26. Deuter. 18.

bus, non incantans aut exercens præstigijs diabolicis: non consulens Pythonem, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Quod uerò hi tolerarentur, audirenturq;, Esaias uaticinatur casum & interitum Babylonis, cui & in primis exitio fuit huius terribilissimæ artis studium, quum ad ultimum à Cyro rege sub Persarum imperium rediret. Ita clamat diuinus uates: Venient tibi duo hæc subito in die uno,

Esaiæ 47.

sterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum uehementem. Et subiicit: Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficorum tuorum, quibuscum negotiū tibi fuit ab adolescentia tua, si forte iuuari possis ab eis. Meritò itaque apud præscitos semper in quæstione fuit, incantamenta ualerent ne aliqui, quum meræ sint præstigiæ.

DE LAMIIS LIBER TERTIUS.

QUID LAMIA SIT.

Cap. I.

Lucia Dion.
Lamie cur
dicte, indi-
cat Davis
Lybicornum
lib. 2.

Fest. 6.
Stryx.

Fabulorum
hoc esse, scri-
bit Plinius
lib. 11.

Nunc ad Lamie historiam confero, uulgò strigæ, à strige aue nocturna & infaulta, quam pulchrè depingit Ouidius: Gutturæ fraudabant, sed genus inde trabunt. Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ, Canices pennis, unguibus hamus inest. Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes, Et uitiant cunis corpora rapta suis. Carpere dicuntur lactentia uiscera rostris, Et plenum potu sanguine guttur habent. Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius Causa, quòd horrenda stridere nocte solent. Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt, Neniãq; in uolucres falsa figurat auis. Plura ille de strigibus & uirga aurea qua fugantur, quam albam esse dicit, & post ex alba spina fumi, adiecit: Virgaq; lanalis de spina sumitur alba, Qua lumen thalamis parua fenestra dabit. Post illud nec aues cunas uiolasse feruntur, Et redijt puer, qui fuit ante, colos. *Στρίξ, στρίγλος*, Helychio. Leguntur & huius uelut apud Festum corrupti, hoc pacto:

Σύρις πομπόος νοκτίνομα, στρίγλα ταλαύμ

20 *στρίγλα αὐτονομορ ἰβρίδα ἀνοπτόρος ἐστὶ νύκτα*, id est: Syrnia nocturna ga ableges, uolucrumq; sinistram, Feralem striga ueliuolis immittit carinis.

Infastam strigem, puerperis maximè infestam, Hebræi *חַיְלִיל* lilit dicunt, Esaiæ 34. *אֵלֶּיךָ לֵילִיל*, quod nox est, quia nocte uolat: unde & in quatuor cubiculi parietibus, in quo decumbit puerpera, scribunt *חַיְלִיל רַחֵם*, stultè putantes, tale dæmonis terribilamentum & iniuriam ea ratione arceri posse. De hac lilit multi multa infulsè nugantur. Naham Armenis dicitur Lamia, Volatica antiquitus nūcupabatur, teste Festo.

Lilit:

Naham.

Volatica

Sagam adhæc uocant à satagendo plerique: nonnulli à sagiendo: aliam uerò etymi occasione Gothi dicebāt, uel Germanis Becani comperies: sed alijs placet, à sagan uoce Hebræa deriuari, sacerdotem seu uatem denotante. Alrunnam ueteres Gothi dicebāt, uel Helerum, hoc est, secretò cum inferis & dæmonibus colloquentem: unde & herba mandragora hellerumna dicta est, quam & Germani Alrun appellāt.

Saga.

Alrunna.

Nostra

Sorcere.
Sivra.
Bruxa.

Nolratibus Hex & Zaubersche uel
Zauberin nūcupatur eiusmodi demē-
tata mulier: Gallis Sorciere: Italis Iana-
nara, incantatrice, strea, striga, maga,
fattureia: Hispanis Bruxa. Hanc au-
tem dico, quæ ob fœdus præstigio sum
aut imaginarium cum dæmone initū,
qualiacunq; mala uel cogitatione uel
imprecatione uel intuitu uel re ludi-
cra atq; ad institutum opus inepta de-
signare putatur: uelut aërem insolitis
ignire fulminibus, tonitru terrifico cō-
cutere, damnoſa grādinis infueti mul-
titudine ferire, tempestates excitare,
segetem in agro lætam aliò transferre
aut depopulari, orbos præter natu-
rā hominibus bestijsq; ciere & mederi,
paucis horis longissimè euagari,
choreas cum dæmonibus ducere, epu-
lari, succubum agere, uel cum dæmo-
nibus coire, seipſam & alios in bestias
commutare, & mille monstroſa rerū
ludibria ostentare. ut hinc facile cō-
ſter, quàm longo interuallo à magis
infamibus nostra distet lamia. Ad cuius
longiorē descriptionem facient
quorundam poetarum (licet peculiare
illud noſtrarum Lamiarum genus,
quod ob opinionem maleficij homi-
nibus & brutis in exitium eo quo au-
diatur modo illati, noſtro ſeculo com-
buritur, eos non nouiſſe exiſtimem)
fabuloſi uerſus, ex peruerſæ opinio-
nis officina deprompti. ut Virgilij li-
bro 4. Æneidos, ubi Dido ad Annam
sororem ait:

Hinc mihi Maſſile gentis monſtrata ſacerdos,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas uelit, aſt alijs duras immittere curas,
Siſtere aquam fluiuis, & flumina uertere retrò,
Noſturnoſq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terræ, et deſcendere montibus ornos.
Et in Damone, ſeu Pharmaceutria,
Eclog. 8.

Carminibus Circe ſocios mutauit Ulyſſis. Item:
Eicus, equūm domitor, quæ capta cupidine cōiūx,

Aurea percuffum uirga, uerſamq; uenenis
Fecit auem Circe, ſparſitq; coloribus alas.

Omnipotentiam quoq; Circes ma-
leficæ prædicat Homerus. Item:
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium glori-
atur malefica?

Cum uolui, ripis ipſis mirantibus, amnes
In fontes redire ſuos: concuſſaq; ſiſto,
10 Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: uentos abigoq; uocoq;
Vipereas rumpo uerbis & carmine ſauces:
Viuaq; ſaxa, ſua conuulſaq; robora terra,
Et ſyluas mouco: iubeoq; tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, manesq; exire ſepulchris:
Te quoq; Luna trabo.

Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos ſcientia ſomnos,
Que mare turbatū, quæ flumina cōcita ſiſtunt.

20 Et paulo poſt:

Ter ſe conuertit, ter ſumptis flumine crimem
Irrorauit aquis, ternis & hiatiibus ora
Soluit. Et de eadem:

Et miſerum tenues in iccur uerget acui. Itē: Epit. 4.
Carmine laſa Ceres ſterilem uaneſcit in herbā, 3. Amor.
Deficiunt laſi carmine fontis aque. Eclog. 6.

Illicibus glandes, cantataq; uitibus uua
Decidit, et nullo poma mouēte fluūt. Hora-

Que ſidera excantata uoce Theſſala, (tius: Epod. 9.)

30 Lunamq; celo deripit.

Et Tibullus de ſcincantatrice: Lib. 1.
Hanc ego de celo ducentem ſidera uidi, Eclog. 2.

Fluminis ac rapidi carmine uerit iter.
Hæc cantu funditq; ſolum, manesq; ſepulchris

Ellicit, & tepido denorat oſſa rogo.
Cum lubet, hæc triſti depellit lumina celo:

Cum lubet, æſtuo conuocat orbe niues.
Item de incantationis ui copioſe Lib. 6. de
ſcribit Lucanus: Bello ciuili.

Mens hauſti nulla ſanie polluta uenenis,
Incantata perit. Paulo poſt:
Ceſſauere uices rerum, dilataq; longa
Heſit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mandus.

Et paulo antè:
Carmine Theſſalidum dura in precordia fluxit,

Non satis adductus amor, flammisq; feueri
 Illicitis arseret ignes. Item:
 Gens inuisa dijs, maculandi callida coeli,
 Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,
 Iuraq; fixarum possunt peruertere rerum.
 Nam nūc stare polos, & flumina mittere norūt,
 Aethera sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomicus suę lib. 1.

— Linguis dixere uolucrum,
 Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,
 Sollicitare umbras, imumq; Acheronta mouere,
 In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
 Omnia conando docilis solertia uincit.

4. *Aeneid.* Apud Maronem adhęc sacra inferis
 Magica se facturam simulans Dido,
 Vnum exuta pedem uinctis in ueste recinctis
 Testatur moritura deos:

uidelicet è ritu & cōsuetudine noctur
 norum sacrorum & maleficiorum: ut

7. *Metam.* & apud Ouidium,
 Egreditur tectis uestis induta recinctas,
 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

1. *Serm.* Apud Horatium tamē malefica suc-
 cincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla
 Canidiam. —

Sine calceis tamen & capillo passo,

— Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.

1. *Serm. 8.* Quòd autem Horatius addit,

— Scalpere terram

Vnguibus, & pullam diuelleret mordicus agnam
 Ceperunt: — eo facit, quòd malefi-
 cæ solebant in scrobe sacra facere dijs

7. *Metam.* inferis: ut apud Ouidium,
 Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 Sacra facit. —

Quod quidem & ab Homero in O-
 dyssæa cantatur.

4. *Aeneid.* Nec est de nihilo à Marone dictum,
 Falcibus & messe ad lunam queruntur abenis
 Pubentes herbe. —

Quandoquidem & æri uim medicatā
 in esse credebatur, ut ahenis potius fal-
 cibus, à malefica secaretur herbe, quàm
 ferreis. Et ad lunæ lumen lectas her-
 bas efficaciores maleficijs censebatur,

quòd lunam maleficijs præesse existi-
 maretur, & herbas sua quadam spuma
 & salina inficere. Lucanus:

Donec suppositas propior desumpet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga il-
 la Thessala manes euo cante, maleficij
 materiem affingit:

Huc, quicquid sætu genuit natura sinistro,
 Miscetur: nō spuma canū, quib. unda timori est;

10 Viscera non lyncis, non duræ nodus hyenæ

Desiit, & cœruī passi serpente medulla:

Non puppim retinens Euro tendente rudentes
 In medijs ebenenis aquis, oculiq; draconum:

& reliqua. Huc faciūt Grugnæ Stry-
 cis Carolis Macaronicorū libri 5. Car-
 men mirè festiuum est, ridiculumq;
 Italicis dictionibus singulari lepore &
 artificio ubique immixtis.

Quanquam pœtarum assertio, nel
 20 etiam contradictio, parum ponderis
 hic apud me obtinet: tamen ut curio-
 sioribus satisfiat, libet paucis hæc te-
 la obiter eodem retorquere arcu. Si

quid Medea, hac arte cumprimis ce-
 lebris, hic potuisset, minimè præter-
 missura erat, à Iasone uincta, cum cla-
 maret:

— Si possem, senior essem:

Sed trahit inuitam noua uis. —

30 Maleficijs Medæ præponderabat
 Iasonis forma. Sic Lucianus in *ἄνοδος*: τὴν
 γὰρ ἰσθὴν Αἰὼνῶνα μαγιστῶνα τὸν ἑρῶτα, ἴσθα τὴν
 τῆς κυρτὸς. Adhęc Circe Solis & Per-
 sæ nymphæ filia, non procul à Caieta
 Campaniæ urbe habitas, maga formo-
 sissima, quæ quicquid uellet, posse re-
 pellere, allicere, ligare, impedire, euo-
 care credebatur, suū nequiuu remora-
 ri Vlystem: magisq; sine arte Vlysi de-
 uincta est, quam Vlystem cum omnib.

40 suis artibus uel uinxerit, uel deluserit.
 Sic de Vlyste cecinit Ouidius:
 Nulla recantatas deponet pectora curas,
 Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.
 Quid te Phasiacæ inuenerunt gramina terra,
 Cum cuperes patria Colchi manere domo?

Quid

Lib. 6. *bell.*
Ciuil.

Ouid. lib. 7.
Metamorph.

Lib. 1. de *Re-*
med. amoris.

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herbae,

Cum tibi Neritias abstulit aura rates :

Omnia fecisti, ne callidos hospites abiret :

Ille dedit certæ linteæ plena fuga.

Omnia fecisti, ne te serus ureret ignis :

Longus in inuito pectore sedit amor.

Vertere quas poterat homines in mille figuras,

Non poterat animi uertere iura tui.

Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,

Dulichium uerbis detinuisse ducem :

Nō ego, quod primum (memini) sperare solebā,

Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis :

Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar :

Quod dea, quod magni filia Solis eram.

Ne properes oro, spaciū pro munere posco :

Quid minus optari per mea uota potest ?

Et freta mota uides, & debes illa timere :

Vtilior uelis postmodō uentus erit. (git,

Quæ tibi causa fugæ? nō hic noua Troia reuertur.

Non aliquis factos rursus ad arma uocat.

Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,

Totaq; sub regno terra futura tuo est.

Illæ loquebatur, nauem soluebat vlysses,

Irrita cum uelis uerba tulere noti.

Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes,

Nec tamen est illis attenuatus amor.

Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,

Deme ueneficijs carminibusq; sitem.

Porrō q; Vergilius in Damone dicat,

Carmina uel cælo possunt deducere Lunam :

Atq; apud Horatium gloriatur Canidia,

Falo deripere Lunam uocibus possum meis :

Et saga apud Ouidium iacet,

Te quoq; Luna traho: hoc scitè ab Hippocrate diluitur. Si enim, inquit, homo carminibus Lunam deducere cælo posset, tū certè Deus & mens diuina, astrorū conditor & rector, hominū potestati, magorūq; incantamētis (quod dicere nefas est) esset obnoxius. Sed hanc fouet eiusmodi opinio causam. Aganice, ut Plutarchus refert, Hegetoris Thessali filia, sideris in plenilunij defectus perita, ac tæporis gnara quoluna obiectu terræ unbra obnubilare-

tur, quū hæc mulierculis credulis prædicatur cælo

saga futuri prædiceret, præcantatione

lunam subducere cælo credebatur. Tamen Pirithoum primum à cælo detra-

xille lunam, fingit à poetis, nō ignoro.

Hæc Propertius ita ridet:

At uos, deductæ quibus est fallacia luna,

Et labor in magicis sacra piare focis :

En agendum domine mentem conuertite nostræ,

Et facite illa meo palleat ore magis.

Tunc ego crediderim uobis, & sidera & annes

Posse Cyrenæis ducere carminibus.

Quorundam poematū huius argumenti explicationem, etiam circa Libri huius finem comperies.

At apud hæc poetarū commenta lo-

cum merentur infinitæ historiarum, fabulis fabulosores, x i libris Metamorph.

siue Iulus asini cōscriptæ à L. Apuleio

Madaurēsi, philosopho Platónico. Ex

ijs accipe duas, ut cum his conferantur,

fidemque parem fortiantur illæ,

quæ frequenter adhuc nostro hoc æuo à malè credulo ac demerato uul-

go tanquam uera narrantur, licet sint

médacia mera, quib. etiā facile ab alijs

datur fides. Cauponam reginā hoc modo describit: Saga est, & diuinipotes,

cælu deponere, terrā suspendere, fon-

tes durare, mōres diluere, manes sub-

limare, deos infirmare, sidera exting-

guere, tartarū ipsum illuminare. Amator-

em suum, quod in aliam temerasset,

unico uerbo mutauit in feram castorem: quod ea bestia captiuitati metuens, se ab insequentibus repræcissione genitalium liberat: ut illi quoque simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoque uicinum, atque ob id æmulum, deformauit in ranam: & nunc senex ille dolium innatans uini sui, aduentores pristinos in fece submissus, officiosis ronchis ræucus appellat. Alium de foro quidem, quod aduersus eam loquutus esset, in artem deformauit:

dicatur cælo
deduci.

Lib. 2.

Cap. 19.

40.

Lib. de Au-
sino am. co.
Apuleij sū-
bula.

7. Metam.

Libel. de Epi-
leptia.

at Agla-
onice.

De præcept.
conuul.

Luna unde

& nunc aries ille causas agit. Eadem amatoris sui uxorem, quod in eam dicaculè probrum dixerat, iam in sarcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato foetu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorum onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem istam lucem mundi sideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam cõspexit speciosæ formæ iuuenem, uenustate eius sumitur, & ilicò in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidicis, in saxa & in pecua, & quoduis animal pũcto reformat. Alios uerò prorsus extinguit.

Longioris moræ in ijs recensendis me puder: quare sigmentorum enarrationem ob signabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susutramine amnes agiles reuertit, mare pigrum colligari, uentos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

LAMIARVM PROFESSIONIS
modus ineptus, nec coherens.

Caput 11.

Professionis
Lamiarum
modus ineptus,
nec coherens.

Prima secum
de partu q. 2.
cap. 2. 3.

Atqui ut omnia satanæ instituta minimè cohererent, uariaeque & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptus macusq; est, ac diuersè à quolibet eius factio- nis reo, quæstionibusq; subiecto narratur. Exempli sunt obuia in malleo maleficarum, libro sic scripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est. unus solennis, per simile, ad uotum solennæ: alius priuatus, qui seorsum de-

moni quacumq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamia in certam concionem statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta effigie hominis uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudinem promiserit, quæ præsentibus sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquam uenerandis inuenit nouitiam seu discipulū procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturum se pollicetur. hinc dæmon subiungit, ea non sufficere: sed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore se in æternū illi dedat, & pro uiribus, alios quocumq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptisatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum auctores) cognouimus in oppido Brisilaco Babilienlis diocesis, plenè à saga iuuentula informati. Deinde post legitur: Præfato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit quod magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in artificia hominis specie cõspiciant, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegando Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latèter posset. Fuit insuper fama communis,

Nō manum,
sed eius for-
mā extendit,
cum spiritus
carne ex ossa
non habeat.
fallax itaque
est stipulatio,
nec ullius mo-
menti.

nis, Petro iudice in Boltingen narrante, quoddam in terra Berneſium tredecim infantes à Lamijſ effent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas ſatis duriter exarſerat publica iuſticia. Alius poſtea iuuenis, tamē uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benediſta conſecratur, diſcipulum futurum cum magiſtris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium præſtat magiſterulo, id eſt, paruo magiſtro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur poſtremò: De utre bibit, ut audies: quo factò, ſtatim intrinſecus ſentit ſe imagines noſtræ artis concipere, & principalibus ritibus huius ſectæ imbui, cõfirmariq;. Quum aut̃ modum quo infantes comederent, à ſaga capta inquireret Petrus: hæc reſpondit, illum talem eſſe. Infantibus nondum baptizatis inſidiatur, uel etiam baptizatis, præſertim quãdo crucis ſigno & orationibus nõ muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs noſtris occidimus: quos, poſtquam putãtur oppreſſi eſſe, uel aliunde mortui, ex ſepulchro clam ſuffuramur, & in olla decoquimus, donec euulſis oſſibus, uelut cera ferè potabilis efficiuntur. De ſolidiore materia unguentum facimus, noſtris uoluntatibus, artibus & tranſuectionibus commo- dum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus: ex quo quicumq; biberit, additis ceremonijs paucis, eueſtigio noſtræ artis conſcius redditur, & magiſter. Hæc ille.

PROFESSIONE LAMIARVM DI- 4.º

lucitur, oſtenditurq; ſædus eſſe præſtigioſum, ſultum, & nullius ponderis.

Caput III.

Quam hæc non cohæreant, ſint abſona, indignaq; quibus fides uel leuiter adiugatur, quilibet,

dummodò non omnino mentis uelit eſſe inops, & præſtraſte concepta opinionione præoccupatus, facile iudicabit. Fœdus autem eſſe præſtigioſum, phantaſmate aut imaginatione, uel phantaſtico præſtringentis ſpiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis ſeu uiſorijs indita ſubdolè, quam ſatan uult, ſpecie, commotis huc humoribus & ſpiritibus idoneis: uel ſibilo, ſuſurro aut murmure in organiſ auditus, uiciatæ formis imagini reſpondente, ſpiritus maligni arte excito cõflatum ſtabilitumq; ac inde nullius eſſe ponderis, hæud obſcurè cognofcitur: potiſſimùm ſi diuerſa contrahentium eſſentia, contractus forma, modus, & circumſtantia, perſpicaci mentis acie inſpiciantur, atque rationis fiſideiq; noſtræ equilibrio exactius penſiculentur. Sic pleraſque omnes actiones Lamia hætenus attributas, quas ſuas eſſe, maleſana quoque fatetur, ex corrupta à præſtigiatore uirtute imaginatiua, non Lamia, ſed ipſus ſatanq; exiſtere, palàm fit. Huic etenim minimè opus eſt alterius adminiculo in ſua potentia oſtendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quàm Dei, & huius miniſtrorum bonorum: malis non coactus, ſed ſpontè & quidem libenter obſequitur, Deo permittente, malicioſus ille ueterator, ſecus licet ſingat, ſimuletq; teſte Porphyrio, ut ſuis præſtigijs nos magis irretiat. Non autem ſtriçtè colligari pactum imaginarium, doloq; malo mendaciter ab altera parte initum neceſſe eſt, quum à præſtringente ſpiritu apud ſtupetem, nec mētis compoſem ſatis hominem, aliter fieri nequeat. Siquidem quoddæmon extenſa manu firmaq; ſtipulatione lamiam recipiat, falſiſſimum eſſe, neminem dubitare oportet, quum carnem & oſſa, quibus manus cõſtat,

non

*Unguentum
terribile.*

*Potus
tærens.*

nō habeat spiritus, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc contra Græcos scribit, dæmones omnes non carnea, sed spirituali concretionē constare, qualis est aëris & ignis: quæ corporum constitutio à solis illis perspici potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maxime in perniciosum finem cōstita, si-
10 ne testibus aut uadibus contra Dei uoluntatē, si tantum habebit momentū, ut nulla queat rescindi ratione, & necessariū eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quæ pactū illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sanctum, & quidem interpositis fidei uersoribus, tanquam prærogatiuā non præponderabit? Alia profectō cōtractus est firmitas inter Deum ueracē & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatè præstat, nec data manu præstigiōsa deludit, non saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscumque patiscitur, nequiter fallit dementatūe,
20 quemadmodū hic commentitio carnali corpore amatus. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse animum miseram, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uiam querimus, quam Christum Iesum, eius præcepta obseruantes, uestigijsq; insistentes, uiuam in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus, re ipsa testati
30 mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperas, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse puratur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianam

uerè abnegantes, & doctrinis dæmoniorum adherentes, non modò scitè depingit, sed & digito simul commōstrat, paulisper accommoda: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus descendent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium cōtrahere matrimonium, iuentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendū cum gratiarum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritatem. Item: Illud scito, inquit, quòd in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, ne scij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quam amantes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discentes, nec unquam ad cognitionē ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobri circa fidem. Sed non proficenti amplius. Si quidem amētia eorum euidentis erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

Ad chrisma in fœderis contractu è fronte exemptum, quemadmodum plerisque; alijs persuasum, si confugas, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus facessat negocij, tutius erit respondere: Si quis sit chrisma, eam non in externa illini-

1. Timoth. 4.

Doctrinis dæmoniorum adherentes.

2. Timoth. 3.

Pietatis uim qui abnegarunt, circa fidem reprobri.

Exod. 7.

Chrisma uim. si quis est, non potest externa expositione tolli.

Fidem Christianam abnegantes.

Gal. 5.

illinitione magis consistere, quàm in externa aquæ superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atque ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abrasatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiam si eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnititudine conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrisimatis erasi erit eadem apud respiscentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti insiccto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque intire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere colidi crediderim, sed imaginariè: què admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc male sanorum hominum genus persuasione mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usque adò, seruum que credat, quasi omnis respiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandem extrema cogitet moliarique: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauer peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra cōscientiæ testimonium ter Christum, addito etiã iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisque fufus, in gratiam recipitur. De hoc, uti & impresso charactere, uide lib. 6. cap. 22. ubi plura de fœderis uanitate.

FOE DERIS VANI DEMONSTRATIO reliqua. Cap. IIIII.

AD hæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimum est, meraq; satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quòd

illos ex sepulchris clam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata palam constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim recòditi adhuc inueniuntur. Nec hasitare uolo, eodem modo in mètem illis inductam esse: infantis decoctionem in olla cōfectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit in humanū, tetricū, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude prosperat eius unguenti artifices horricæ striges, què omnè humani sensus imagine profus exuerint: cedo tamè, unde illi unguèto ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transuersionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignū illinatur, mox alter huic innixus, per aëra feratur: quem admodū sagæ persuasum habent, & Malleus maleficarū testatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idè de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruata præparatione, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseris has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dæmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidentur: & propterea questionibus adactæ, hammissq; prop-

Infantes mortui ex sepulchris effodi, de lazarum est.

Potus ille Stygius imaginarius, ut ex unguentum.

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioh. 18.*

Ceremonijs non posse occidi pueros.

pinquæ, sua apertè confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodò cognita. Idipsum confirmatur in Decretis, ad hunc modum: **Q**uedam mulierculæ inseruientes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere; domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoq; moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit dæmon aërem turbans, ut illam sibi addictam in officio contineat.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsium quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem apertius demonstrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

1 Carm. ad 36. 24 **N**e quodcumq; uolet, poscat sibi fabula credi,
Neu pranse lamia uiuū puerum extrahat aluo.

Pauci item uanitatem id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore elegationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel ali quid simile designare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modò Sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quæ dies

Die Domini eo uiliter tenuari.

Matth. 17. Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primis consecratus, his nemo fructuosius uacat, quàm qui mætem à cibi nebulis serenâ conferuarit. Est (inquit Chri-

quod non nisi orationibus & ieiunijs eicitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugies obambulat, querens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex cõsensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidè ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas existimari, nõ immeritò mirer: minusq; Melchiadis Papæ editum uideatur commendandum, quòd ne die Dominico ieiunaretur, cauuit.

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrariis: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidem speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquidem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus descendent quidam à fide, attendentes spiritibus in postoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, caute-
rio

Carnibus uesci diebus dicitur pot. Rom. uetitis quando liceat. Matth. 15.

1 Timoth. 6.

rio notatam habentiū conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatem: quodd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationē. De his si comonefeceris fratres, bonus eris minister IESU Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæ quæ doctrinæ, quam usq; secutus es. Cæterum prophanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus.

Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra, & plenitudo eius.

ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitia, penitus sunt repudiandæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatriæ fæx, animarum infatuatio, atq; cordium scâdalum. De illiusmodi pacti nullitate nonnihil postea in Anacephal. libro 6. cap. 25.

Superioribus nugamentis ex Psello accensere libet de Euchetis & Gnosticia, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto concipiant pectore. Conueniunt die quo passus est Saluator, uespere statutum in locum, unâ cum puellis sibi notis: & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim congregiuntur siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasque accersunt, & infantes iam natos ab his euellunt, perque totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij & alimentij genere, tanquam maximè profano, characterem diuinum nobis impressum, ac dæmonia procul arcetem, penitus aboleri, itaq; dæmonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) uocabulo à scientia ficto, præbuit incunabula Carpocrates. His enim præstigijs Simonis magi, non utille clam, sed publicè ac palam tradebat: & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce

Li. 1. de doct. Christ. & legitur ad. q. 2. illud quod est.

Lib. 3. in Job.

Eucheta & Gnostica. Vide Eusebium de Hæresibus.

Carpocrates magiam sceleratam publicè docuit.

2. Corin. 10.

Psal. 23.

Celare crimina in confessione.

Luca 18.

23.

In terrâ spue re tempore elevationis.

Verba inutilia sub Missa proferre.

Crucem calcare secretò.

Ante iustralis aqua consecratione templum ingredi die Domini.

23.

Adhæc, quodd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur Lamiæ: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata, quum plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quonam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa nostrorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce?

Tam quoque graue est delictum, in terram tempore elevationis spue, quam sputum in ore continere: & æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quam sub eius actione prolata. Huc adducatur, commissum in calcæda secretò cruce flagitiū: item, quodd die Dominico ante iustralis aquæ consecrationem templum ingrediantur: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemque inueheret & stabiliret.

Hic præstigijs fœderis neruum palam cernit quilibet pius. Reçisimè

publica perorabat, de amatorijs dūtaxat fomnijsq; immissis, ac dæmonijs paredris, alijsq; similibus fraudibus.

Huc spectat horrenda historia, quæ de Fratricellis Neapolitanis Ioannes Genadius scribit: Tempore Ludouici Bauari Imperatoris, in contemptum religionis Christianæ fratres Neapolitani, dissidentibus Papis, flagitiosam quandam, simul & turpissimam excogitabāt sectam. Enimuerō conuenientibus in antris locisq; abditis, quos in eam turpitudinem allexerant, uiris & foeminis, sacerdotes qui inter ipsos habebantur, ut crimem honestate præceperent, diuinas laudes Christiano more præcinebant. Quibus intempesta nocte peractis, sacerdos pro concione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore animos, in eo maxime erat occupatus, colendam esse ante omnia charitatem, quam esse omnium uirtutum caput, sacræ literæ testarentur, & hanc potissimum inter homines authore Deo conciliari posse, si Spiritu sancto bini masculus & foemina uenero complexu iungerentur. Cum igitur, quæ quisq; oculis prænotarat, extinctis luminibus uiciasset, tunc demum peracta sacra censebantur. Li enim in publica professione docebant, non hoc esse Christi testamentum, Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis: sed *re*, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quo compressu si quæ cœpisset, deportari ad se partum sacerdotes iuebant, qui solenni more in loco sacrificijs dicato conuenientes, infantulum subiecto igne ad cineres usq; comburebāt, quos urna exceptos ceu rem sacram reponebant: cumq; erat aliquis in collegio sacerdotum cooptandus, illis cineribus in uino epotis initiabatur. Quod si pontificem eorum maximum mori contigisset, ut omnis abef-

set inuidia, & res non humano, sed diuino consilio agi uideretur, hic erat in demortui locum, alterius subrogandi statutus modus. Infantem illo flagitio conceptum ad locum sceleribus destinatum iussa mater haud inuita deportabat, & ubi uulgo astante, sacerdotes confederant, tam diu per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miserimus infans peræcicaretur. Hæc gesta sunt sub Ægydio episcopo Romano, apud Neapolim.

QVI HOMINES DÆMONVM
illustionibus artibusq; magis sunt
expofiti. Cap. V.

Hic porro id hominum genus potissimum impetitur, quod tale est temperamento, uel à causis externis aut internis mouetur, ut à dæmonis spectro appetitū, uel illius suggestione tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chryostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica adione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicite curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, maliciosi, uetulae uix mētis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis diabolus, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, infestatur, illicit, uel assumpta plausibilique uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsi-

Sceleratissima fratrum Neapolitanorum secta.

Apta satana uergerant.

Li. 1. de Prouidentia ad Siagrium monachum. Ob maroerem multos superat dæmon. Clemens li. 2. Recog. Augusti. lib. 2. de doctina Christi. ca. 24.

se ipſus perſuaſioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam ſordere obligati, ab illius nutu pendentes, ipſi obtemperantea, uera omnia eſſe quæ ſuggerit rati, formas in imaginatiua uirtute uel phantaſtica ab eo ingeſtas reuera ſubſtantialiter (ut ſic dicam) exiſtere confidentes ſanctiſſimè. Nec aliter ſanè queunt, quum illorum mentem ex primo aſſenſu imaginibus inanibus uiciariſ, conſopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & ſpiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata ſpecies aliquas inducat, perinde ac ſi extrinſecus eæ occurrerent uerè, non ſolum dormientibus, uerùm & uigilantibus: atque hoc modo aliqua foris uel exiſtere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec ſunt, nec ſunt, nec ſape in rerum natura exiſtunt. Ea eſt horum immundorum ſpirituum ſubtilitas incomprehenſibilis propè, & fraus inſatigabilis, ſenſus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum ſenſus obſediſſe dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

DE SEXVS FOEMINEI CREDULITATE ac fragilitate.

Cap. VI.

PLurimum uerò huc ſexum foemineum, nimirum temperamèti ratione lubricum, credulum, malicioſum, impotentis animi, & ob eius affectus, quibus difficulter imperat, melancholicum: cum primis autè efferas, ſtupidas, mentesq; titubantes uelutulas inducit ſubdolis ille ueterator. Quo nomine Euam cõuenientius ſuæ perſuaſioni organum, non Adam, in rerum primordijs, quum duo ſolum exiſterent homines, aggreſſus eſt: quã leui etiam diſputationis uelitatione uicit. Hinc D. Petrus non iniuria mulierem uocat infirmius uacuſculum. Et Chryſoſtomus (ſi is eſt) in 2. parte Ho-

miliarum in Matthæum: Sexus, ait, mulierum incautus & mollis eſt: incautus, quia nõ omnia quæ uidet aut audit, cum ſapientia & ratione conſiderat: mollis autem, quia facile ſectitur, uel de malo ad bonum, uel de bono ad malum. Idem in epiſtolam ad Corinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum proprium eſſe decipi. D. Hieronymus, aut (ut uidetur) alius, in regula monachorum ad Euſtochium, cap. 16. Debilis eſt nimium ſexus quem geritis, ac fragilis, & mobilis, ſi ſuo relinquatur arbitrio. Scitiſſimè item: Mulierum genus, inquit Eleazarus apud Ariſteam, ſuorum affectuum ſequax, atq; in lapſum procliue, propter imprudentiam, & eius naturã imbecilem. Quin *Doctam* *38.* *tilianus imbecillam rem eſſe ait ſemina* *nam.* Mentis quoque imbecillitatem illis tribuit Valerius Max. libro 9. Remem. cap. 1. Caius item pro Lucilla, apud Stobæum ſerm. 17. *ἀσφάλεια γὰρ ἐστὶν αἰσθητικῆς ἀδυναμία ὅτι τὸ ἀσφαλὲς ἄσφαλτον, quibus ſignificatur, mulierem ad credendum facilem eſſe, præfertim in calamitatibus. Scribit autem Fulgentius, credulitatem deceptionum eſſe matrem. Mulieres facile decipi, & deſperare citius quàm uiros, tradit Ariſtot. in prin. lib. 9. de Hiſtor. animalium. & Albertus in initio lib. 8. de Animal. cuius bonam partem ex nono Ariſtotelis mutuatus eſt.*

Hinc nõ ineptè mulier (ut Varro interpretatur, & repetit ipſe Lactantius, & D. Auguſtinus, ſi is eſt, ſermone de tempore 243.) à mollicie dicta eſſe uidetur, immutata & detracta litera, quæ ſi mollier. Quod & ſcribit Gratianus in ſ. Sed illud 32. q. 7. Ab Homero item *Lib. 2. Iliad.* mulieres peculiari epitheto *βαδύροισι* uocantur, tanquam molles. Ad animũ molliciem hanc trahit Gratianus: ut etiam facit Gloſin cap. 1. de claud. de ſpon. Fragiles adhuc eſſe mulieres, im-

Libro 5. Re-
598.

Sexus femi-
nei creduli-
tatis.

Genes. 3.
1. Tim. 3.

1. cap. 3.

1. Thim. 3.
in prin.

becilles, infirmas, & proinde deceptu
facile, testimonio sunt leges, quæ ea
ratione statuerunt multa: ut scribitur in
l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si
pater. C. de sponsal. & in l. prima. §. pe-
nult. C. de rei uxor. act. & in l. ult. C. de
donat. ante nuptias, & in l. sic ut. ibi: fe-
xus fragilitas. C. de præscript. 30. uel
40. annor. & in l. asiduis, post prin. C.
qui potior. in pign. habeat. & in l. qui
quis. §. ad filias. C. ad legē lul. maieſt.
& in §. 1. ad fin. Inſtit. qui. alien. licet. &
in capitul. ex parte abbatiffę. extra, de
Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 5. &
24. quæſt. 5. Item l. 2. §. uerba, in fin. in
illis uerbis, Inſirmitas mulierū. & l. re-
gula, ſtatim poſt prin. D. de iur. & fa.
igno. & l. cuius bonis. D. de cu. fur. & l.
de ferre, in prin. D. de iure ſisci. & l. 1. §.
accuſationem. ibi: propter ſexus inſir-
mitatē. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, ſo-
mineæ inſirmitatis. C. quan. mulier.
tut. offi. fung. pot. & l. quiſquis, nuper
allegata. & l. nullus. C. de iur. ſi. l. 10. &
l. nullus ſolius. C. de decur. ead. l. §. &
his cōſequentis. uerſic. unde uolumus.
in Auth. de æqual. dot. & tex. in d. §.
uerba. ibi, propter ſexus imbecillitatē.
& in l. Imperialis, in prin. C. de nupt.
& in §. 1. poſt mediū, in Auth. ut immo-
bi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mu-
lier quippe mariti ſeductionib. facile
decepta, &c. & annotauit Lucas Pēna
in l. ult. col. 3. C. de priuileg. ſchol. lib. 12.
Hinc ſecundum ueterū Græcorū inſti-
tuta, prouidē admodū ex lege tutores
& curatores mulierib. dari ſolitos legi-
mus, ſine quorū arbitrio & authorita-
te nihil eis agere licebat, ut retulit Har-
pocrat. Martianus autē ſcribit, Mineruā
natam eſſe ſine matre, quoniam in ſo-
minis prudentia non eſt. Illius legun-
tur uerſus in hymno Palladis:

Hanc de patre ſerunt ſine matris ſœdere natam,
Prouida conſilia quod neſcit curia matrum.

Quare Plato fatis inciuiliter dubi-

tare uideretur, utro in genere ponat mu-
lierem, rationalium animalium, an
brutorum.

DE MELANCHOLICORVM
deprauata imaginatione.

Cap. VII.

Porro ne imaginatiuæ uirtutis in-
ſtrumenta in his mulierculis hoc
modo uitari, & oculorum aciem
10 perſtringi, ut antè oſtendi, uſque ad e-
abſurdum uideatur: animaduerte me-
lancholicorum cogitatus, uoces, uiſa
& actiones: ac quàm omnes ſenſus ex
humore melancholico cerebrum oc-
cupante, mētēq; immutante, in his
ſæpe deprauentur, intelliges. Horum
ſiquidē alij ſe eſſe bruta animalia cre-
dunt, ipſorumq; uoces & geſtus imi-
tantur. Nonnulli ſe uafa fictilia factos
20 eſſe putant: ob id occurrentibus, ne
collidantur, cedunt. alij mortem tim-
ment, quam ſibi tamē cōſciſcunt in-
terdum. Pleriq; ſe criminis reos ima-
ginantur, ut pauidi quemcunq; uide-
rint ad ſe ingreditētem exhorreſcant,
ueriti ne manibus ipſis iniectis capti-
ui abducantur, & ad tribunalia ſuppli-
cio afficiendi pertrahantur. Quidam
ſenex nobilis, quandoque è ſede exi-
30 liens ſubito, ab hoſtibus ſe impeti cre-
debat: quos arreptos, retro ſe in fur-
num confertim, ſua quidem opinio-
ne, intrudebat. Alius metuebat, ne At-
las, uniuerſum terrarum orbem ſuſti-
nens ſuis humeris, deſatigaretur, & o-
nus excuteret laſſus, cuius intolerabi-
li ruina omnes opprimerentur. Item
tres in Friſia non procul à Groninga
eo correptos enthuſiaſmo intellexi,
40 ut ſe Deum patrem, filium & ſpiritum
ſanctum crederent, horreumq; in quo
ſubſiſtebant, eſſe Noe arcam, ad quam
etiam multi ſimiliter ferē affecti, ſalu-
tis ergo conſuebant. Qui ſe totius
mundi monarcham & imperatorem
eſſe, ac ad ſe ſolum id ſpectare nomen
crede-

Melancholia
corum corrupta
imaginatione.

crederet, noui melancholicum Italū: alioqui bene habitū, eloquentē, nec alio morbo lesum: mirē interim in suis Italicis rhythmis de statu Christianismi, de religionis disidijs, de bellis in Gallia exortis & Belgio componēdis, tanquam diuinis effatis, sibi placēt: falsim uerō suum titulum hīcē literis euulgabat, R. R. D. D. M. M. id est, Rex regum, Dominus dominantium, Monarcha mundi. Athenæus lib. 12. refert de quodam Atheniēsi, qui persuasum habebat, omnes naues in Piræum appellentes esse suas, eas que recensebat, dimittebat ac deducebat: tanto autē appellētes gaudio excipiebat, ac si omnium rerum aduectarum esset dominus: at si quid perisset, non querebat amplius: si peruenissent incolumes, gaudebat: multa interim cum uoluptate uitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, illū medico commisit, cuius opera à morbo liberatus fuit. Cæterum ad se reuersus, se nunquam uixisse iucundius, dicere solet. Huc facit illud Horatij:

— Fuit haud ignobilis Argis,

Qui se credebat miros audire Tragedos,

In uacuo letus sessor plausorq; theatro:

Cetera qui uite seruaret munia, recto

More, bonus sanè uicinus, amabilis hospes,

Comis in uxorem, posset qui ignoscere seruis,

Et signo leso non insanire lagenæ:

Posset qui rupem, & puteum uitare patentem.

Hic ubi cognatorum opibus curisq; refectus

Expulit helleboro morbum bilemque meraco,

Et redit ad sese: Pol me occidistis amici,

Non seruastis, ait, cui sic extorta uoluptas,

Et demptus per uim mentis gratissimus error.

Scribit Paulus Grillandus, quendā

Hispanum clericum & Decretorum

doctorem anno ætatis suæ quadrage-

simo quinto Romæ quarundam iuue-

num monialium amore captum, quas

& forma uenusta sæpius in monaste-

rio uisitās, uerbisq; & muneribus ab-

blandiens, usque ad eodē deperijt, ut nocte, dieq; tam somnians quàm uigil nil aliud nisi earundem amplexus concubitusq; meditaretur corde, uerbo, gestis & signis: paulatim & eodē uenit amētia, quum clericus esset, ut se Ecclesiæ sponsum, & moniales eiusdem sponsas esse palàm assereret, hoc usus argumento, quod dicerentur sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclesiam: hinc concludebat, sponsum & sponsas spirituales, hoc est, sacerdotes & moniales, posse simul carnaliter congressi sine peccato: & Deum ita præordinasse: ac se putare summum bonum in eiusmodi congressu esse positum. Eadem insuper iuuēculis sæpius prædicabat. Tandem quoque orationēs & preces nefarias componebat, quibus apud Deum & alios instabat sanctos, ut maximas uires in renibus posset consequi, in lumbis uerò talem calorem, ut abundāter & sæpenumero suā posset explorare libidinem: deinde ut D. Cecilia, Ursula, Magdalena & Clara ex dono specialis gratiæ mētibus monialium iisdem nominibus nuncupatarum infunderent, nullum fieri posse opus magis Deo meritoriū quàm carnaliter commiseri, crescere & multiplicare, citra ullā personarum distinctionem, & uoti castitatis læsionem, idque Deo placere magis quàm holocaustum siue sacrificium: ut item illarum corda inflammaret amore ardenti erga sacerdotem ecclesiæ sponsum, ne eius uota carnalia maxima cū humilitate adimplere, mandatisq; ut ueri patris parère grauaretur, &c. Huiusmodi orationib. cōscriptam scheidulam quotidie ad mendicantiū monachorum Ecclesiam deferbat, ubi ipse quoque Missæ solennitati intererat, datoq; iulio pro eleemosyna scheidulam sacerdoti porrigebat, ut in Missæ celebratione, scilicet in Memento,

pre-

preces illas Deo & sanctis uirginibus prædictis offerret, cum deuotione orâdo Deum & sanctas uirgines, ut pia uota ipsius orantis exaudirent. Ita unū aut alterū monachum rudiores simplicioresq; decepit. Accusatus inde & carceribus traditus, errore reuocato & abiurato, ueniam consequutus est, & ut aliàs cautior esset, ex mandato pontificis ex urbe ad tempus relegatur.

Vidi, qui cibum & potum pertinaciter auerfaretur, cōdemnationem imaginatus. Sunt quos tam miserè exercet plena scrupulis cōscientia, qui nodos in leui scirpo quæritates, culpam imaginantur ubi nulla est: & diuinæ misericordiæ diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulo nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentem uidere diceret: item qui suis aurib. semper obstrepere (masculorum concubitor) quemcunq; obuium, etiā coniunctissimū quereretur: atq; hoc nomine ad me is scribebat diserte, nū quid cōsiliij à me adhiberi ualeret: quū in auditu organo uitium esse alij existimarent. Mens aut̄ huic sacrificio erat læsa: quemadmodū & illi, qui pollicebatur se Gabrielem aut Michaelē coacturum, ut ad se uenirēt, & illos de rebus magnis interrogatos respōsum duros. Sed cum ille rogarerur à Cardinale Tournone, ut id efficeret: respōdebat, Se non posse, nisi præparato prius corpore multis ieiunijs & orationibus, nec nisi p. rebus reipublicæ Christianæ. Edidit hic librum de Phylā summi pontificis, & eius partibus.

Scio quoq; ubi sulphur & picem redolere maritū ocllamaret melancholix uitū patiens coniunx, & cibū oblatum piper respicere iudicaret: quæ quàm alienissima esse à rei ueritate, cognoscebatur. Partes item pudibun-

das inflammatione putoreq; ita uitiatas asserebat, ut gangrenam suborituram pertimesceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possēt exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mētis sedem insufficiente, unde phâtaistica illa procreari mōstra cōstat. Imaginatricem quoque interdū totam ex alijs humoribus corrumpti, exoluiq; docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodū in catalepsi: plerūq; aut̄ uitari, ut in delirio: est cum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo cōtingit. Quare idē nō licebit diabolo, tanquā artificioso spiritui, ut Deo conuiunte, in sensuū organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat, uel aërem idoneum conferat ad organa: maxime delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua uicōceptæ, plerūque etiam spiritui uisorio per neruum opticum communicētur, quò se uidisse uel designasse, mortis etiā periculo affirmare audeant delusæ hæ scēminæ, quæ nunquā uel uisa, uel in rerum natura extiterunt? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritū igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Serpit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accomodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

DE PHANTASIA, ET
quomodo uitiatur.

Cap. VIII.

DE phantasia sic scribit Iamblichus: Phantasia omnib. animæ uiribus est adnata, omnesq; figurat atque effingit similitudines specierū.

cierū, & apparitiones, uisāq; seu im-
 pressiones uirū aliarū transmittit in
 alias: quæ quidē à sensu micāt, in opi-
 nionē excitat: quæ uerò ab intellectu,
 secundo loco offert opinionī, sed in se
 ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hæc
 utiq; omnes actiones animæ fingit &
 exprimit, atq; externas accommodat in
 rimis. Hic Marsilius Ficinus Platonī-
 cus, in explicatione Prisciani Philoso-
 phi Lydi, interpretantis librum Theo-
 phrastī de phantasia & intellectu, cap.
 2. ait: Imaginatio actionis rationis ef-
 fingit sub rerum sensibilibus cōditio-
 ne, ac potest ultra sensū a cōsensu latius
 phantasmata promere. Superat sensum:
 quia enim nullo mouente, imagines
 edit, imaginatio est tanquam Proteus
 uel chamæleon. Idem lib. 13. cap. 1. de
 Theologia Platonica: Phantasiā, in-
 quit, quatuor sequūtur effectus: appe-
 titus, uoluptas, metus, dolor. Hi om-
 nes, quando uehementissimi sunt, sub-
 bito corpus proprium omnino, nun-
 quam alienū afficiunt. Quid non fec-
 tui adhuc matris unito, subita spiritūū
 uibratione per neruos, quibus matrix
 cerebro coniūcta est, imprimit impræ-
 gnatæ imaginatio? ut si imaginetur
 malū granatum, illius seculi notas pro-
 ferat foetus: si leporem, infans editur
 labello supremo bibeo ac dissecto. Ve-
 hemens si quidem cogitatio, dum rerū
 species uehementer mouet, atq; iden-
 tidē uersat, formā quā continua imagi-
 natione reuoluit, seculi imprimat. Spi-
 ritus enim inferni atq; humorum af-
 fluentia, rei firmiter cogitatæ inducit
 figuram. Quā amarā potionem alicui
 offerri contueantur pleriq; in ore
 40 mox amarorem sentiunt, quem haud
 dubiē uehementem mouere imagina-
 tionem credendū est. Quibusdā eius-
 modi cogitatione alius cietur: non-
 nullis, quod mirabile est, ex alicuius
 rei aspectu, uel fragosæ etiam auditu

Imaginatio
 nis uitæ

(quod mihi quandoq; usuuenit) stu-
 pescere uel horrere uidentur dentes.
 Theodorus Byzantinus in ea esse sen-
 tentia, uiros fortes rarò uel nunquam
 spectra uidere: quod ipsi ob innatam
 constantiā hæc minimè imaginentur.
 Nam solet timor, præ omnib. alijs af-
 fectibus, firmas in nobis gignere ima-
 gines: pōst amor. Scythæ, apud quos
 10 homines occidere sacrificium est, cū
 fortes natura sint ac institutis, neque
 mortuos neque lemures uident: sic
 nec latrones. eiusmodi autem simula-
 chra frequētius obuia sunt pueris, mi-
 lieribus, næ cordibus, mollibus, atque
 ægrotis, qui propter imbecillitatem
 animi & corporis, assidua formidine
 uanisq; in somnijs quatiuntur.

Spectra non
 uidentur fortes.

Imaginet for-
 tes signū ti-
 mor & amor.

Aristoteles libro de Motibus ani-
 malium secundum communem com-
 mentationem, cap. 6. Alterat, ait, phā-
 tasiæ & sensus, meditationes. Phā-
 tasiā uerò & intelligentiā habent rerum
 uirtutem: aliquo enim modo spe-
 cies intellecta calidi & frigidi, aut de-
 lectabilis aut tristis, talis existit, qua-
 lis quidem & rerum unaquæq;. Pro-
 pter quod tremunt & timent intelli-
 gentes solum. Adde item, quodd ab sen-
 30 tibus sensibilibus, phantasmata remanent,
 & imaginationes, teste Aristot. 2.
 Anim. & inde ex motu locali formarū
 sensibilibus remanentium in uirtute
 phantastica, cū humoribus in quibus
 sunt ut in subiecto, apparet aliqua que
 non sunt. Sic in libro de Somno & uig-
 40 gilia idem inquit: Descendente pluri-
 mo sanguine ad principiu sensitiuum,
 simul descendunt formæ in imagina-
 tione conceptæ. Est enim imaginatio
 thesaurus quidā formarū per sensum
 acceptarū. Qua ratione possunt demones
 humores & spiritus mouere interio-
 riorū exteriorumq; sensuū, atq; ita ad
 organa species aliquas inducere, qua-
 si extrinsecus dormientibus nobis &

uigilantibus uerè occurrerēt res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparēt in somnijs ferri ad caput, & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies representantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per solis calorem ad aëris mediū effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor cholericus calidus & sicus flammam mouere uidetur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectantia gignit: sed ex uapore melancholico nigro appareret quiddam horribile, & quasi dæmonum imago: proinde huic uelut materię suis ludibrijs cōuenientissimæ, diabolus se non illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta, quæ melancholia est accidētalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerans, acre, fellea amaritudine imbutum. sic etiā quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quęcunq; uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halituum firmitus inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ. Phantastica autem illusio, inquit Algerus, magicis congruit & diabolicis fraudibus: ueritatis uerò assertio diuinis sanctionibus.

Hinc & Anshelmus asserit, Incantatores fascinare & deludere homines, ut credant uerum esse quod falsum est.

Dæmones uerò nasci à Deo potestatem speciem eiusmodi formæ, & eas in animales spiritus imprimendi, talibus formis ostēdunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, Venerem exercendo; modò

tristes, quæ nihil non mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolantes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, plerunque aquilam uolantem, nonnūquam cum Diana & eius nymphis uel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locū transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunq; alijs interesse delirijs. Ideoq; talia ijs frequenter in somnijs & nocte contingunt, interdum non item, nisi melancholicis quibusdam & insanis: qui idem uigiles patiuntur, quod alij in somnis. Somniorum eiusmodi imagines appellat Varro, teste Nonio.

Nec mirum uideri debet, dæmonē potentia sua naturali id ualere, cum etiam homo in somnis & sanæ mentis pro suo arbitrio, quas uelit in suis organis proponere producereq; formas, atq; in ijs imaginatione cōquiescere, possit facillè: quemadmodum ij omnes qui rerum expetitarum & absentium desiderio læguent, experiuntur. Poteest autem diabolus id facilius in consentaneis ipsius uisus instrumentis, puta sceminis, aut animi morbo saucijs: quos eiusmodi simulachris, quibus delectari uidentur, illudat, effascinatq;. Et sicut in ebrijs, phreneticis & melancholicis usus rationis uitatur, humorum & uaporum causa: non minus diabolus, qui spiritus est, eos concitare, suisq; illusionibus accommodare, & rationem corrumpere Deo conueniente potest, ut formæ rerum non existentium, tanquam res ipsæ apprehendantur, cogitatus uinciant, obuersentur defendanturq;. Hinc Thomas etiam docet, diabolum efficere posse, quòd imaginationi formæ aliquę presententur imaginariē.

Somniorum
imagines.

pp. 1. 70.
ar. 2.

Ad.

Lib. 1. cap. 7.
de Euchar.

In cap. 3. ad
Gal.

Adhæc, intellectum humanum posse iuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquid cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius. Quum enim intelligere censeatur quiddam pati, potest illa speciem quandam in intellectum imprimere, unde intelligendi actus elicitur. Diabolum autem id ipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminando, quemlibet fateri oportet: quo uero quis illustratur magis, eo in ueri cognitione accrescit uberius, magisque prouidetur sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionebus meditatur demonium.

QUOMODO PHANTASIAM
hominum corrumpat, & uaticinari uideatur
diabolus, sententia Augustini.

Caput IX.

VT autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic disserentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicque hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur discernantur. Accipiunt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aërem uitando morbidum reddere, & perueris atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, sequi cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Aliquando uero non

quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sensus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Erpòst: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualitudines: sic dæmon, in aëris affectione atque ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atque hinc etiam multa futura prænunciant, alijs uidelicet mira, qui ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitator animi motus in uultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinsecus agnoscat, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiore cogitatione dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis, per aëra corpora facere multa, quæ mirantur animæ terrenis corporibus aggrauatæ etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula hominibus exhibent, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnum est diabolus & angelis eius, de corporis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus, phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientes uel decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia satana, atque imaginum simuladarum callida operatio.

Lib. de Diuina
nat. demoni,
cap. 3. & 5. i.
tem li. de Spi-
ritu & ani-
ma cap. 18.

Cap. 12.

Lib. 3. me-
stion. 3.

Cap. 12

ratio, decipiendis humanis sensibus
multiformis inuigilat. Fallit autem stu-
dio fallendi, & inuidia uoluntate, qua
hominum errore lætatur. Sed ne apud
cultores suos pondus autoritatis am-
mittat, id agit, ut interpretibus suis si-
gnorumque; liuorum coniectoris culpa
tribuatur, quando uel deceptus fue-
rit, uel mentitus. Vitiatam quoque; phan-
tasiā pulchre depingit libro de Cu-
ra pro mortuis agenda, his uerbis: Si-
milis sunt somnijs nonnulla uisa uigi-
lantium, qui turbatos habent sensus:
sicut phrenetici, uel quocumque; furen-
tes modo. Nam & ipsi loquuntur se-
cum quasi uere presentibus loquan-
tur, & tam absentibus quam presentibus,
quorum imagines cernunt siue uiuorum
siue mortuorum. Sed quemad-
modum hi qui uiuunt, ab eis se uide-
ri, & cum eis se loqui nesciunt (neque
enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi ser-
uocinantur, sed turbati sensibus ho-
mines talia uisa imaginari patiuntur)
eodem modo & hi qui ex hac uita mi-
grarunt, sic affectis hominibus uidentur
quasi presentes, cum sint absentes:
& utrum eos aliquis imaginari uideat,
omnino nescientes. Huic rei simile est
etiam illud, cum homines altius quam
si dormirent, subtrahuntur corporis
sensibus, & occupantur talibus uisus.
Ex his enim apparent imagines uiuorum
atque mortuorum: sed cum fue-
rint sensibus redditi, quoscumque; mor-
tuos uidisse se dixerint, uere cum eis
fuisse creduntur: nec attendunt qui
hæc audiunt, similiter ab eis absentium
atque; nescientium quorundam etiam
imagines uisas esse uiuorum.

Cap. 23

26. q. 5. episcopi
de pi. ex. cocilio.
Lamentariu no-
strorum con-
fessione phan-

Huc facit, quod lib. de Spiritu & a-
nima tradit Augustinus, & Decreta
docent: Quædam futura prædicunt
dæmones, & quædam mira faciunt,
quibus homines alliciuntur & seducunt.
Vnde quædam mulierculæ post sara-

nam conuersæ, dæmonum illusioni-
bus & phantasmatis seductæ, cre-
dunt se & profitentur nocturnis horis
cum Diana Paganorum dea, uel cum
Herodiade, uel Minerua, uel innume-
ra mulierum multitudine equitare, uel
earum illusionibus obtemperare. Qua-
propter sacerdotes Dei prædicare de-
bent populo, ut nouerit hæc falsa om-
nino: & non à diuino, sed maligno spi-
ritu talia phantasmata mentibus fide-
lium irrogari. Ipse namque; satanas, qui
transfiguratur se in angelum lucis, quum
mentem cuiusque mulierculæ ceperit,
& hæc sibi per inhi delitatem subiu-
garit, illico transformatur se in angelum
lucis, in diuersarumque; formarum spe-
cies & similitudines: & mentem quam
captiuam tenet, in somnis deludens,
per deuia quæque; deducit. Et quoniam
solus hoc patitur spiritus in fidelis, nec
in animo, sed in corpore euenire opi-
natur. Quis enim in somnis & noctur-
nis uisionibus non extra seipsum de-
ducitur, & multa uidet dormiendo,
quæ nunquam uigilando uiderat? Id-
circo nimis stultus & hebes est, qui
hæc omnia quæ in spiritu sunt, etiam
in corpore accidere arbitratur: cum E-
zechiel & alij prophete, Ioannes etiam
euangelista & Paulus in spiritu, non in
corpore uisionem uiderint.

DE PHANTASTICA TRANS-
FORMATIONE HOMINUM IN BESTIAS.

Caput X.

DE phantasticæ porro mutatio-
nis hominum in bestias opini-
one, recentior est memoria no-
strorum ferè temporum, quam ut in-
ter oblitterata possit nesciri. Refert e-
nim Guillelmus Malmesbericis mo-
nachus, in sua historia, tempore Petri
Damiani fuisse duas uetulas in uia pu-
blica qua Romam itur, quales Augus-
tinus appellat stabularias, id est traſeun-
tes ad hospitia pro mercede suscipien-

casticam esse,
ex Augustino
& Decret.
constat.

2. Cor. 11

Ezechiel 31
2. Corinth. 12

Vide L. 4. c. 22
et L. 6. c. 12. l. 10
ius Operis.
Vincent. in
Spec. natur.
lib. 3. ca. 109.

Fulgos. lib. 8
cap. 11.

Stabulum.

tes (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) quæ in uno commorantes tugurio, una quoque arte malefica imbutæ, hospitem quandoque solum aduenientem, in equum uel suem uel asinū mutabant, & certo precio mercatoribus diuendebāt. Quodam die iuuenem histrionicis gestulationibus uictum exigentem, hospitio exceperūt, & in asinum uerterunt, multum eo lucrifacientes, qui gestuū miraculo distineret transfuentes: nam ad anus mandatum nutumque quocumque modo mouebatur. Non enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentem inde quæstum fecerant uetula. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custodiretur ne in aquam descenderet. Seruatus diu ab aqua, & tandem incautorem nactus custodiam, in lacum proximum se coniecit: & ibi se aliquandiu uoluitans, propriæ restituitur formæ. Cumque ab eodem obuius sciscitaretur eius custos, num asinum uidisset? ille se esse respondit. famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicū Leonem, uirum eo seculo sanctissimum. Conuictæ anus idem fatetur: dubitantem Papam confirmauit Petrus Damianus, uir eruditissimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustianam imaginem impresserat. At hæc & similes nugæ eandem fortiantur fidem, quam Apuleij & Luciani metamorphosis meretur. Ex Vincentio hic adde: Pudicam foeminam, in quam amore uesano exarserat Aegyptius quidam, à malefico in equam uersam, & à D. Machario Aegyptio heremita restitutam.

Lib. 38. F. 39.

Vernuolff.

Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos Lamias putant, Germanis *weruuoelff* dicti, ij certè uel ueri sunt lupi, in

eiusmodi tragediâ exagitati à demone, qui interim horū uagis erroribus & actionibus, delirorum *λυκανθρωπια* phatasiæ organa imbuunt, ut ij se esse excursionū erronearum & actionum auctores corrupta imaginatione arbitrentur fateanturq; . Nec hoc quidem diabolo esse difficile, ex de-

10 scripto *λυκανθρωπια* morbo cuiuslibet constat, dum humores & spiritus in hæc ludibria idoneos commouet, potissimum quibus atræ bilis nebulæ ce-
rebrum uitare solent, cuiusmodi existit fatuum mōstrosumq; id genus hominum. Vel certè dæmones censendi sunt eiuscemodi lupi, qui eam assumpere formam, ut malè credulum hoc hominū genus magis irretirēt suis uafra-
20 mentis, in fontes grauent, & sanguinis innocentis reum redderēt magistratū. Interea ij qui se in lupos credunt transformatos, alto immeriti somno, diaboli studio, alicubi iacere comperiuntur, quorum somnia ijs cōfundit imaginibus, quas hominū oculis præstigiōse in pueris uel infestandis uel uorandis, huc armento lædendo, aut
30 longè lateq; hinc inde uagando obijcit ueterator ille: ut certè non leuiter mirari oporteat, inueniri uiros cordatos, qui delusorum horum hominum confessioni tanquā ueraci innixi, mortis sententiam contra eos pronunciare nō grauctur. Sed uno ab illis uerbo mihi responderi uelim, utrum uerè in lupos trāsmutari homines credāt, necne. Nec condere, nec uerè trāsmutare creaturas diabolū posse, satis superque demonstratum est libro 1. cap. 24.
40 & lib. 2. ca. 8. & lib. 4. ca. 20. ubi ex professo penitissimè excutitur hoc argumentū. Iam ualeāt hæc nugæ. Nullū hic locum habet, quod de fæminis in maribus uersis abstracto naturæ miraculo, Plinius, Sabellicus, Pōtanus, & pleriq; alij scriptores non obscuri, qui libro

Lib. 4. ca. 20. huius operis.

Sabellicus lib. 2. cap. 8. de C.

271
Cap. 24. sequenti adducuntur, tradunt: quum hic solum de phantasticis dæmonum illusionibus agatur.

QVOMODO ET QVARE A dæmonio demententur Lamie, ut credant fatenturq; se fecisse, quæ prorsus non potuerunt. Caput XI.

Cæterum uetula illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurdè *imaginis* *inartibus* assimilari possent: qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu priuati, iacent exanimis similes, & pōst ceu ex profundissimo expergefati somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, mira q; commenta narrant. In huiusmodi uerò cogitationes se ingrens dæmon, earū seriem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspensionem anilium fabularum, aut temerè cogitarū inptiarum ueniant: inducta etiam periuasione, ut coram spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministraria, ut sui prorsus non sint compotes: sed uelut *intra ad ludibris*, ea agitè mente, in ea que intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem non est à natura alienum, sed ut plurimum apparet ridiculum.

At homines, Augustino teste, malorum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatū suarum, illudentibus atq; decipientibus eos præuaricatoribus angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherimum ordinem rerū, diuinę prouidentię lege subiecta est. Id ipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id im-

Dæmonis ludibris qui magis exposit.

In scđulo patet, caus. 26. q. 1. Episcopi.

272
pudenter appetunt scire, quod nulla ratione competit eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritibus ideo datur, ut perniciosos sibi aprent, hoc est, prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Sannam doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auerrent, ad fabulas autem conuertentur onerati peccatis: ducuntur uarijs desiderijs, semper discētes, nunquam ad scientiæ ueritatem perueniētes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aëris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductione propendentia: nimirum has mentis acies lasas, effascinas, maleq; feriatas mulierculas: quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasias suggerit, aut quodcunq; etiam malum ab ipso, uel etiā hominibus, Dei abstrusa permissione perpetratum est, aut quæcunq; ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius maleuadi suggestionē, à se designata (licet phantasmate uel infomnijs solummodo nota) perperā credant bis miseræ, quæstionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiāt, dirisq; tandem flammis deuoeantur. Sic in ipso uerba iuratis, animi & corporis oculorum aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuorę illi mentis autoramentū. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducant, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

Delusionum eiusmodi modus, & quid

Lib. 2. de Ciuitate Dei, c. 10.

2. Tim. 4.

1. Tim. 3. Ephes. 4.

10

20

30

40

Lib. r. de Bel
de demonum.

quid in ijs dæmō ualeat, & quid item nequeat, non incitè describitur in eo libro cui Fortaliū fidei inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia demonum est eorum qui decipiūt quādam uetulas, quæ Xurguminae siue Bruxæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui seipso uoluntariè offerūt diabolo: qui & eos ¹⁰ recipit, traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta euagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, fugētes eorum languinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uolūtate. At à satana miserè decipiuntur, illudūturq; non solum hæc, sed & qui eis fidem accommodāt. ²⁰ Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc figmēta usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctionibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum uitur, & cuiuslibet earum phantasiā regit, ducitq; per loca ab ipsis desiderata: corpora uerò earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint cōspicua. Et cum in earū phantasijs impleta esse, quæ uoluerunt, obseruarit, umbra ³⁰ sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasiæ idolum exiitit, quale cacodæmon efformauit. Ad illum enim errorem tollendū, quòd corpore trāferuntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Frācisc. Ponzibius I.V. doctor: quia postquam fecit mentionem, quòd illæ mulieres restarentur se inequitare bestijs noctu, multaque terrarū spacia peragrarè: dicatq; plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unum Deum: mandat, ut pater in uers. quapropter, ea omnia

Phantasiam
Lamiarum
quomodo re-
git dæmon.

Explicatio
primi cano-
nis ex Cælio
Aquir. 2.
pari. caus. 26.
q. 5.
Volum. 10.
Tract. de La-
mij. nu. 49.

reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentibus hominum irrogari. Et reddens rationem in uers. siquidem: quia ipse Satan trāfiguratur se in angelum lucis. ^{2. Corinth. 11.} cum mentem cuiusq; mulieris ceperit, & eam per infidelitatē sibi subiugauerit, ilicò se transformatur in diuersarū species personarum, atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modò læta, modò tristia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per quæque deuia deducit. Subiungit postea, quòd hoc solus spiritus patitur: & quòd infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exemplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quòd Paulus non ^{1. Cor. 12.} audeat dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quod uenit ad determinandum, nō solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: sed etiam ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quòd etiam in casu nostro, licet uideantur hæ personæ dicere, se portari à demonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quòd tamē debet dici, hæc & alia quæ se facere confitentur, phantastice & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponzibij conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quod in ^{Tract. de sortileg. q. 7. num. 6.} agro Sabino accidisse commemorauimus infra.

AN ET QUOMODO ET
quando corpora per aerem deserre
diabolus possit. Cap. XII.

NEc mirum est hoc dæmonis studium, quo miseras animas ludificari, deridere ac torquere conatur: ita etenim uult imitari atq; <sup>Diabolus sicut
mia Dei.</sup> mulari, uelut simia, quæ cūq; Dei opera, per

Daniel. 14.
ra, per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex Iudæa in Babylonem reuera breui momento translatum legimus, & postquam suis Danielem placentis refecisset, in eundem locum restitutum. Nec uerò phantasticè tantùm in hominum mentibus eum hæc efficere, sicut dictum ac probatum est: sed etiã uerè corpora surripere, ac per aëra ferre, tum ipsius & angelorum naturalis facultas ac *Abacuc. 1.* tum usus & experientia testatur: ac primò quidè,

An Spiritus possint corpora trāsferre.
Matth. 4.
quòd Dominũ nostrum IESVM CHRISTVM in pinna templi constituisse legitur. Omnia enim tentationis illius opera corporaliter ac sensibus corporis fuisse peracta, & diabolus ei tum in humana specie apparuisse, est multorum Theologorum unanimis sententia. Verùm in hoc discrepant, an Christus à dæmone fuerit delatus, & raptus: an uerò deductus saltè, ut ipse pedibus edè concenderit. Sed quoniã diabolicis hunc persuasionibus fieri oportuit, ut Christus eum sequeretur: secũda opinione reiecta, primam maior Doctorũ pars amplectitur. Dicit enim Euangelista, Statuit: non, adduxit, quemadmodum paulo antè, quòd adduxisset eum in sanctam ciuitatem. Proinde asseritur, quo ad Christum, eum corpore fuisse translatum à Satana. Rescè autem argumentatur Thomas, quòd data possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus alijs qui sunt eiusdem ponderis & magnitudinis. Christus ergo cū per omnia nobis fuerit conformis, excepto peccato: hominibus idem euenire posse dæmonis insultu, quid obstat? Proinde dæmones nihil agere, nihil efficere, nisi quod *Luc. 11. 21.* uerò ac naturæ suæ proprietatem sit, posse, iam antè Libro primo demonstratum fuit. Quicquid igitur agunt,

non nisi uolente quidem ac permitte Deo faciunt, sed sua tamen quadam naturæ facultate: ut in habitu & potentia sæpe maiora possint, quàm ipso actu, quem nos plerunq; spectamus: nec ex eo reliquas eorum artes naturales expendimus, quas præstare nõ aliam ob causam nequeunt, quàm quòd non permittatur. Etenim ange-

10 licæ naturæ ac spiritibus non est contrarium, ut corpora quò Deus permittit deferant. Satan autem spiritus adhuc est: nec ex lapsu spiritualem eius essentiam interiisse, iam in principio ostendimus. Atqui angelus per aërem detulit Abacuc: angelus Philippũ ex itinere rapuit, ut inuentus sit in Azoto: cur idem ergo dæmonem prestare nõ posse dicemus, si Deus permittat?

20 ut omnes sentiant Doctores & Canonistæ. Quæritur tamen haud temerè, corporène assumpto, an sine corpore per se, corpus è loco naturali sursum (quod est contra motus corporei naturam) euehere possint dæmones? Et Thomas quidè eos corpora putat assumere, ut naturaliter ac uerè, sicut nostrũ aliquis, hominem transportent: id què duplici ratione motuum ostendere nititur. Ego uerò respondeo, primũ hoc ipsos eodem facere modo quo angeli: & cum D. Augustino, An uerò, si hoc angeli faciunt, ut quælibet animalia terrestria rapiant unde libet, constituantq; ubi libet: aut eos sine labore non posse, aut onera sentire, credendum est? Quomodo omnia primogenita Ægypti, tantam què hominum multitudinem unica nocte potuit angelus occidere, ut non præstudine destiterit? Secundò respondeo ac quæro, qui corpus illud assumptum, quod hominem baiulat ac portat, sine alio item corpore per aërem feratur? Naturale enim sit oportet. At sic in infinitum quæreremus. Quare

Aug. lib. 30 de Trinit.

Dan. 14. Act. 8.

Quomodo dæmon corpora transportat.

Tit. de dæmō q. 16. art. 10. prima parte Tract. 99.

Lib. de ciuit. 13. cap. 18.

Sine corpore an dæmō corpora ferat.

Thomas in 4. cap. Matth. uerf. diabolus autem.

Diabolus Christũ corporaliter transportauit.
Thomas d. 2. q. 1. Alberti. Magn. ibid. Bonauent. 2. sentent. lib. 1. dist. 7.

Dæmones, homines per aërem uehere posse.
Tract. 99. 1. part. q. 5. tit. de mirac. 1. tit. de dæmō. q. 16. art. 10. in fin.

Eccl. 2. Rom. 9.

Cap. 24.

non est quod dicatur, aut angelis aut
dæmonibus corpora assumenda ad de-
lationem alicuius circumscripti. Ter-
tium, quotidiana experientia testatur,
eos corporibus ad hanc rem nec ege-
re, nec urī: quod ego uidi, & impedi-
ui Dei auxilio, sicut Libro primo nar-
raui. Sunt alia multa exempla, quibus
& homines à dæmonibus è loco in lo-
cum, per iusta tamen spacia, deferri o-
stenditur, & id ne assumpta quidem
humana forma. Neque hinc absurdi
quid consequitur, dæmonem scilicet
hac ratione multa cōtra magistratum
ac principes, adeoq; rerum omnium
ordinem effecturum: ueluti captiuos
è carceribus eripere, deliberationes ac
arcana principum per homines ipsos
manifestare, & eos qui in aliorū sunt
potestate ac ditione, quocumque iure,
suis restituere: quem admodum dicitur,
quo tempore Frācisçi primi regis
Galliæ filij detinebātur obsides in Hi-
spania, magum in Galliam euocatum
è Germania fuisse, qui tanta credebat
præditus potestate, ut possit re-
gios pueros per aëra reducere, thesau-
rosq; inuestigare & transferre.

Boccatus etiā refert fabellā de no-
bili Lombardo, qui in uniuersali ex-
peditione Hierosolymitana, se meri-
tum ingens exilimans obtenturū, mi-
litia nomen dederat, ad occupandam
terram Sanctam: discedensq; cōiugi
suae partem annuli signatorij relique-
rat, cum hoc pacto, ut si intra trienniū
ab ea die non rediret, uxori liberū fo-
ret arra hac & simbolo neglecto, alte-
ri marito nubere. Ar ille cum in Iudæa
militaret, captus, ac in Egyptū abdu-
ctus, Sultano, (quem iam olim in Eu-
ropa peregrinantē, attamen ignotum,
hospitio receperat pater eius) propter
parentis hospitalitatem, uiriq; pruden-
tiam ac dignitatē, mox adeo placuit,
ut probatis diutina familiaritate eius

moribus, tandem eum post se secun-
dum omnibus rebus suis præferecerit.
Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremum in extremam incidit
tristitia. Cuius ubi causam Sultanus
expiscatus fuerat, magum aduocauit,
qui illum in lectulo precioso confopi-
tum, & magna auri gemmarumq; ui-
onustum, postrema trium annorū no-
sto Papiam in summum templum de-
ferendum curauit. Vbi ædituus eū ma-
ne cōspiciens, refugit: ac interea dum
alijs de spectro narraret Ægyptio, ob-
uiam eum habuit ad edes uxoris pro-
perantem: ac nisi tum redisset domū,
ab alio sponso uesperī ducta fuisset cō-
iunx. At illud de Galliæ Delphinibus
non successisse, quæstores ærarij tam
Caroli V. Imperatoris, quàm Francisçi
primi Galliæ regis norunt, & Helio-
noræ Caroli sororis & Francisçi con-
iugis nuptiæ satis docuere. Hoc autē
Boccatus figmentum est: ut & illud,
quod ita referam, ut tradit Galli, de
S. Nicolao de Varenquille, quod duo-
bus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legenda S. Antonij de Her-
mogene legitur. In ergastulo detentus
Lotharingus quidam Constanti-
nopoly, tam robustus erat, ut Turcæ
ueriti ne catenas ac uincula disrumpe-
ret, torquem eius collo ferreum appli-
carent, quinque statorum crassitu-
dine latum, & ad assum, ferreis ca-
tenis innexum. Hinc cum in memo-
riam rediret lanctus patriæ suæ Nico-
laus, eum comprecatus ut intercede-
ret pro se apud Deum, ita confopit.
Postero mane cum pagi ædituus tem-
plum refereret, captiuum hunc in uin-
culis dormiētē ad fores offendit: il-
le uerò è somno excitatus, in sano S.
Nicolai, quem inuocat pridie, se esse
agnouit. Re peruulgata, populus ac-
currit: & post aliquot Alleluia decan-
tata à sacrificis, quatuor accessit iuber

Cap. 11.

Non semper
diabolum cor-
pora per aëra
ferre posse.Falsum, arte
magica homi-
nes deserrē
per aëra.

Decameron.

Libello de
principis
Galliæ ciuita-
tibus & san-
ctuarij.Ingenio
bur.

fabros ferrarios, qui uinculis eum exonerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana ui posse dissolui, ecce in conspectu omnium torques dissiijit, & ueluti Cerbero,

Tum stridor ferri, traelaq; catena,

Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minimè uerendum est. Neque enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit Satanz, quæ uel is uellet, uel suæ naturæ subtilitate posset: sed ea demùm, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabilendam, sed tum saltem, cum aut nos ad frugem reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in caupone, qui propter furtum ac periurium euestigiò sublatu à demone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, phantasia corrupta, & mēs lesa, pœnæ loco sunt, dæmonibus hæc uiolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

Quando corpora deferat demon, et an lamiarum.
Lib. i. ca. 14.
suprà.

Lib. 4.
cap. 19.

Qui sine corpore assumptio, corpus per aërem ferre possit demon.

Lib. 7. cap. 7.
suprà.

Ænephas.
Typho.
Plinius in 1.
cap. 18. ca.

Cæterum quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aërem gestent, etsi nos tam exactè nequeamus intelligere, quam possumus, nostri motus tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si consideremus quam facillè anima nostra carcèrem suam corpus hoc moneat, ut currat, saltem mandat. Spiritus enim & liberior est, & est substantia, ducens originem suam ex ipso lumine, quod aut supra omnia est elementa, aut ex summo certè elementorum: tum uerò, si quæ uentorum sepe ni cõtینگunt recolamus: ueluti, uaccas ex Iberia cis Pyrenæos delatas. Ænephas enim & Typho non nisi repentinè sunt status, quorum hic effert, ille desert, & illi ipso repercusus cõrupta secum in cælum refert, sorbetque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe, quod uento sunt rapti, & coctis la-

teribus. In eiusmodi tamen attritu & collisione nubium, dæmones tempestatibus se ingerere, fulmina & tonitrua exacuerè, & illis adnitentibus culmina conuellere, prosternere fata, trucidare armenta, euertere arbores, similiaq; niuta effecere, non diffiteor.

Romæ in Auentino, in templo S. Sabinae, quod olim fuit Dianæ sanum, saxum nigrum rotundum pendet ab uino aræ latere, quo monachi dicunt diaboli petijisse S. Dominicum, Deo supplicentem: non ipsum tamen læsisse, adeò tremuisse ei manus & brachia. Eiusmodi saxea moles etiã Coloniae in templo metropolitano uisitur, quæ per eius fastigiũ iniecta, trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo honore conseruata atterere perdereque scilicet uoluit diabolus: at ne ea læderentur, retroisum salijisse, perhibetur eadem fide, quæ prius illud asseritur: quemadmodum & illud Chronici Saxoniae, trium scilicet regum ossa, expugnato Mediolano, Reinholdum episcopum camelo imposta misisse Coloniae: ac camelo cum tanto thesauro in itinere perduto à custodibus, hos orationibus & ieiunijs tantum obtinuisse apud Deum suum, ut per aëra iterum camelus ille reuersus reliquo cœtui se adiungeret. O crasum nimis & inauditum miraculum. At nõ leuioris auctoritatis mysterium in eodem traditur de colloquio Brunonis Hildesiani episcopi & D. Virginis Mariæ in templo, dum ille octauam Natiuitatis B. Mariæ aliquando solennem ageret. Cæterum supra dictus ille mihi uidetur esse modus, quo dæmonem res qualque corporeas sursum deorsum agere posse existimo; non tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

CORPVS NON NISI PER

istis spacia ferri, nec eodem tempore diuersis in locis existere potest.

Cap. XIII.

Locale loco suo conuenire debet.

AT qui mutare essentiam creaturæ, aut efficere ut unum corpus per aliud sine alterius uel utriusque iniuria transeat, aut maius corpus penetret per spacium improporcionatum, ut ita dicam, loco, uidelicet quod per foramina domorum exigua ingrediantur tales fœminæ: hæc per dæmones non magis fieri possunt, quam ut camelus transeat per foramē acus. Habetur hoc à CHRISTO ipso *παρουσία*. Corpus enim, & quicquid loco circumscribitur, hoc est, ut ita loquar, omne *τοπος* ac locatum, debet esse suo loco proportionatum. Alioquin corporum penetratio admittenda esset: quod contra naturam & omne physicū principium est. Nam quod ipse CHRISTVS clausis ianuis ad discipulos intrauit, id nihil aliud sonat, quam quod indicant præcedentia: Cum clausæ essent ianux præ metu discipulorum, Christus uenit ad eos. Nō autem, quod non reseratae uel apertæ fuerint. Cur enim non cederent præsentia corporis Christi, & eius aperirentur clauderenturque uirtute? Ita ueteres omnes sensere. Nam ingressus, corporis sui ueritatem ostēdit & Thomæ, cui manus suas & latus: & reliquis, quibus pedes porrigens ait, Palpate & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet. Vel si hoc magis placeat, licet in resurrectione Christi ueritas corporis manet, tamen proprietatibus etiam spiritus mirabiliter ornatur: quæ sunt, esse inuisibilem, nō moueri de loco in locum, iuxta huius seculi rationem, pertransire per solida corpora nullo impedimento, nullaque corporum solidorum lesione, & innumera id genus alia. Proinde quū Chri-

stus post resurrectionem habebat corpus spirituale, non necesse habuit ianuas aperire, & aërem incedēdo diuidere: sed qui erat inuisibiliter præsens, quum discipuli de ipso colloquerentur, exhibuit se iuxta maiestatis suæ potentiam ex improviso uisibilem, & in medio discipulorū sensibilibiter stantem, ut & huius admirandæ reuelationis modus fuerit euidentis argumentum, quod à mortuis resurrexerit, & cœlesti fuerit gloria ornatus. Nihil igitur istorum quæ diximus, efficere poterit dæmon: multo minus, ut unum corpus uno momēto diuersis in locis existat. Cum enim omnia in mensura, numero & pōdere disposuerit Deus, singula suū habet & pondus, & mensuram, & numerum. Quod *ἄνευ χρόνου* & *ἀνευ χώρου*, sine tempore & loco mouetur, infinitum est: id uerò nō nisi unum est. Reliqua ergo, ueluti spiritus & corpus, & tempore mouentur, & loco. Spiritus etiam substantiæ sunt, quæ à loco circumscribuntur: sicut & anima nostra in loco est, quia alicubi præsens est: & localis, quia alicubi præsens est totum, alibi non est. Dicunt Iureconsulti: Qui ubique est, nullo in loco esse censetur. At non inest animæ linea, superficies, punctum, sicut corpori: finita tamen est. Vbiq̄ uerò infinitum est. Finiti autem ad infinitum nulla est proportio. Quod si anima tam est circūscripta, ut cum alicubi est tota, non possit esse alibi: quāto magis terrena corpora? Diuus Augustinus etiam de Christo post resurrectionem ita sensit, ut dicat: Quomodo discipulorum, cum esset in terra, contactus est manibus: sic eorū, ascendens in cœlum, deductus aspectibus: & ita uenturus est, hoc est, in eadem carnis forma & substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit: secundum hæc formam

Corpus unum duobus in locis non est. Sapient. 11.

Vnus Deus ubique. Quæst. ad Oros. q. 4. in August.

August. de Spir. & animæ, cap. 18.

L. Iulianus. h. secundum de leg. 1. Aristot. 8. Physic.

Epist. 14. 5. ad Constantium.

Ad Duran. epist. 17. lib. 1. cap. 2. de Orig. animæ, ad Hieron.

non est putandus ubiq; diffusus. Corpus enim non est, nisi quod per loci spacium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, uel mouetur, ut maiore sui parte maiorem locū occupet, & breuiore breuiorem, minusque sit in parte quā in toto. His proculdubio de causis beatus Germanus existimauit fieri non posse, ut mulieres nocte simul in caupona essent, &

In uita S. Germani. Lamias non esse domi sicut in aliis.

mariti lateribus accubarent. Legitur enim in eius Vita, quod cum nocte quadam in diuersorio mensa iterum à cœna sterneretur, admirans inquisierit ab hospitiibus, cui cœna pararetur? eiq; responsum sit, bonis illis uiris ac fœminis quæ nocte uagantur. Itaque sanctus uigilare statuit, & ecce multitudinem ad mensam, uirorum ac mulierum uenientem: quibus ille mandans ne abirent, tota familia excitata quæsiuit, num quem ex ijs cognosceret? His omnes uicinos ac uicinas esse dicentibus, singulorum quibus perscrutatis, omnes in suis lectulis decumbentes inuenit. Itaq; statim omnes adiurauit: qui se demones esse confessi sunt. Sic & Simon magus eadem hora in conclauis cum Nerone, & foris cum populo loqui credebatur. Huc etiam pertinet, quod supra Capite septimo secundi Libri, de præstigiatore magico, Magdeburgi cum equulo in aëra conscendere uiso, recensuimus.

LAMIAS NON INVEHERE eos morbos, quorum se fatentur esse trices esse: nec locum mereri in historijs, sed inter fabulas, quæ hac de re leguntur, exemplis ostenditur. Caput XIII.

Lib. vi. Hist. Scotor. lib. i. ca. 80. de Variet. rerum. Historia mira de Duffo

Admirabilem huius argumēti historiam ex Heſtore Boechio historiographo proponam, ab Hieronymo Cardano tamen refutatam: ut hinc de reliquis eiusmodi narrationibus eodem censatur modo. ea ita habet: Duffus rex incidit in mor-

bum, non tam grauem, quā cunctis uel eruditius medicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeaq; constitutionis, quos nondū peregrini inuaserāt morbi, habita ratione) cognitu difficilem. Siquidem sine ullo signo bilis, pituitæ, alteriusue peccātis humoris redundantia, uel ab humano temperamento lapsus, Duffus sensim afflixit. Noctū enim sub perpetua uigilia decumbens, in sudorem immensum soluebatur: interdiu uix dolore, quo nocte laborauerat, leuatus, quieti se dabat. Corpus lenta conficiebatur tabe, effæto simillimum. Hærebatur cutis rigida, uenas, neruos, & qua forma ac situ constituta essent ossa humana, spectantibus ostendens. Suauis ac uniformis spirituum à corde motus: quod tactu cordialis uenæ, arteriæ deprehendere uitale humidum nihil temperie excessisse, demonstrauit. Viuidus illi color, aurium oculorumq; uigor integer aderat, & temperatus: frequenter cibi potusq; appetitus. Hæc sanitatis signa in languente, multoq; dolore afflicto, cum medici admirarentur, & quæ suarum erant partium egissent, nihilq; inuenissent quo superfluum noxiusq; sudor coerceretur, aut quod somnum puocaret, sed rex in horas magis magisq; sudore & continua uigilia angerebatur: uersus ad patientis consolationem (nam eorum sententia, huic soli locus supererat) precati sunt ut bene de salute speraret, nec sibi deesset: fore ut externorum medicaminū medicorumque, quos ipsi ocys accirēt, ope, quod peregrinus & parum eis cognitus esset morbus, aduentante uero, soleque (uitæ in animantibus aſertore) ad nos redeunte, sanitatem consequeretur. Obortus est sub id tempus incerto auctore rumor popularibus susurris, regem ueneficam mulierum arte demonia, & non naturali morbo tabescere.

rego maleficiæ leſo, si uero effecto.

Rumoris huius auctor esse potuit iſta: Quorsum abet aliquis nouus

ſcep-

fit, nisi demō
locū designa-
set, ubi demō-
stratus annis ad
ficticiū eius
modi opus
permonisse se
sauerat.
a Spatio de-
monis opera
eo rumore, de
Duffi ualetu-
dine apud
Forres uitiā-
ta à Lamij,
mulierculas
dementatas
dein in eius-
modi ludib-
riorum ap-
paratum ex-
citare potuit,
ut Duffum
et subditos in
incredulitate
confunderet,
eadem fami-
narum procu-
raret, nouas
que in Mora-
uas facie mē-
daciū incēde-
ret: si uera sit
historia,
quod mini-
me credo.

b Quomodo
simulachrum
ceræ lique-
factū potuit
ad regis ima-
ginem conse-
ctum esse di-
gnoscit?
Vnde in se-
mēlissimo
intervallo,
uis tollitur,
liquoris infu-
si, simulachri
& carminū
recitatorum,
in Duffum
resultare po-
tuit? Quomo-
do itē rex in
sudorem sal-
si quirit, &
macie confici liquescentē cerā, quam cerā igni adnota facile & breui tempore defuat, regem autem longo tempore morbo hinc conuul-
sū narrat?

scēntem, per tam longa tempora cor-
pore & uiribus cōfici: eademq; apud
Forres Morauia oppidum, magicam
& sortilegā artem in regis perniciem
exercere. Horum fama ilicō ut ad reg-
is aures peruenit, ne auctus rumor, re-
propalata, fascinatrices ut supplicium
euaderent, in fugam ageret: mittūtur
in Morauiam, qui an uera essent quæ
ferebantur, perquirerent. Missi nūc-
cij, itineris causam dissimulabant, &
ueluti in eūdā pacis gratia inter Duf-
sum regem & cōiuratos Morauos, For-
res adiere: ^a noctūq; in arcem admissi
(steterat ea adhuc in regis fide) ob quā
uenerāt causam, Doneualdo arcis præ-
fecto, ut imperatum eis erat, exponūt,
eiusq; fidem & auxiliū ad negociū
conficiendum implorant. Milites qui
in arcis erant præsidio, tenuit nonni-
hil huiusmodi rei suspicio. Nam ex-
prostituta quādā (erat huic mater sor-
tilega & incantatrix) dum blādiusculē
eam tractaret amator, de regiē uale-
tudinis tempore, modo, perpetuitate,
quibus sortibus, quibus magicis car-
minibus uterentur Lamia, posteaquā
nonnihil audierat, fo dalibus indica-
uit, & illi Doneualdo, Doneualdus au-
tem regijs legatis: meretricemq; tem-
pestiuam tanti facinoris nūciam (erat
ea tum fortē in arce) Doneualdus ad
se accitam, quæstionibus quo ordine
cuncta gerebantur, & in quibus ædi-
bus, ubi fateri coegerat, mittit intem-
pesta nocte milites ad rem omnem ex-
plorandam. Hi in sortilegarum ædes
foribus ui reclusis, irrupentes, sa-
garum unam ^b cereum simulachrū ad reg-
is Duffi imaginem dæmoniaca arte
(ut credere par erat) cōfectum, ligneo
affixum ueru ante ignem torrentem:
alteram, carminibus recitatis liquore
quendā fundentem sensum supra sta-

tuam inuenerūt. Prehensæ itaq; ocuis
sagæ, coniectæq; in uincula, & tractæ
simul cum simulachro in arcem roga-
tæq; ad quid sub noctem carmina reci-
tantes, effigiem regis igni exponerēt
responderunt, dum simulachrum igni
adhibitum torreretur, Duffum regem
in sudorem solui: carminibus uerō re-
citatis, perpetua teneri uigilia, & ad li-
quescentem ceram macie confici: con-
sumptam autem ceram, regis mortem
continū subsequuturam: ita se malos
dæmones docuisse: ad facinusq; exe-
quendum, ^c mercede à Morauorū pri-
moribus conductas fuisse. Perciti ira
astantes ad anus uerba, cōfractō simu-
lacho, ut sagas scelus graui luētes sup-
plicio, flamma consumeret, extemplo
curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc
in Forresensi arce sunt acta, regem læ-
guore leuatū, & nocte absq; sudore
quieuisse: posttridieq; redeuntibus ui-
ribus, quæ erant humanæ facultatis,
promptē egisse, perinde ac si nulla ad-
uersa ualerudine antea fuisset deten-
tus. uerū ^d ut res se habuit, Duffus
recretescentibus uiribus sanitati breui
restitutus est.

Post huius historiæ, atq; eius argu-
menti aliarum enarrationem, in hunc
scribit modum ^e Cardanus: Docea-
mus, an inter tot miraculorum com-
menta quicquam ueri sub sit. nam ma-
ximam eorum partem fabulosam esse,
atq; cōfictam, uel ipsi qui hæc con-
stantissimē astruunt, negare non au-
dent. Quæ igitur Boëthius refert, con-
dendæ historiæ haud iucundæ non i-
gnauus author, alliciēdi lectores cau-
la conscripsit: ut quos Scythica facta
moresq; tum regionis descriptio non
delectarent, fabulæ saltem tedium mi-
nuerent. Neq; id uitiosum historico:
sed ubi historia per se sterilis est, licet

Delisus in-
dem fuit ma-
gister Ioanes
Legereti præ-
sidiens Sabau-
dus, qui se ma-
gicæ compo-
nere imagi-
nes potuisse
confessus est.
quibus Phi-
lippū Sabau-
dæ ducem læ-
deret.

e Fæne spe-
ctabat illa sa-
thana uox,
no nouis facti-
bus regem &
Morauos in-
stamaret, præ-
terquā quod
illamento de-
lusa, mori
ob falsam per-
suasione obij-
cerentur: si ue-
rum est quod
scribitur.
d Hic histo-
riographum
hæitare ui-
di, an sagæ
rū opera, uel
quomodocūq;
factum sit, ut
Duffus cōser-
uauerit.
e De uariet.
rerum lib. 16.
cap. 80.
Superioris
historie de
Duffo refer-
tatio.

t 4 eam

Quomodo etiam ea consumpta cera mors subigari? Ob præfractores, in figuratum hæc annoto.

eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Livius abstinuit: & Herodotus iuste damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tum uero maximè accedit, quòd hæc Boëthius scripta inuenit, & factum ipsum extra historiam est. In ipsa autè historia enarranda, utpote moribus gentis, bellicis, prælijs, numero cæсорum, aut nominibus eorum qui prælijs interfuerunt, quibus strenuè se gesserunt, familiarum inicijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia cõstat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (talia autè sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadru-
 20 peda, aues, serpentes, pisces, soli sæcunditas, uetorum uicissitudines, cæli clementia, stagna, paludes, distantia, cæteraq; omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit omiseritue, aut secus quàm esset enarrauerit. In talibus uerò existimauit ornandam historiam, seu quòd uera esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem
 30 Berna & Pinnetus (quorum pòst, ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, uitrum, capillos clauosq; euomens, & sonum cõfracti uetri in uentre, & horarum ictus in corde sentiens, aut uidere, aut audire sibi persuadebant, partim uera, partim falsa esse reor. nam uerè aliquid uidere, diuque in uisione perseuerare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdum est.
 40 Vident tamen quædam, tum audiunt: atq; causam horù in atram bilem rejicere oportet, quæ partim cibis & potibus, & aère & morore, timoreq; paupertatis, partim à cæli cõstitutionibus, partim ex consuetudine aliorum deli-

rantium cõtingit. Habebam ego olim amicum, cui contigit, ut in una harum uallium octo decim menses commorari cogeretur. Vbi redisset ad me, multa de his incredibilia, quamuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat. admonui hominè, ne amplius talia proferret, ni pro factuo haberi uellet, & uitæ periculum subire. Immiscuit itaq; se negocijs arduis: commutataq; uictus ratione, dum aliorum consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoque ac mèstrui sanguinis retentio, pluribus causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum, tribus maximè hæc deceptio cõstat: atræ bilis imaginibus, cõstantia ipsorum qui hac labe correpti sunt, ac fraude iudicum. Nam olim permisum erat, ut ijdem accusarent, dum demerantq; ad quos damnatorù bona redibant. Vnde ne hos miseros ad eò iniuste damnare uiderentur, multa fabulæ addebant. Cæterùm in illorum examine confessionibusque nihil non inane aut falsum, aut inconstans, aut nullius momenti reperiebatur, præter contemptam religionem. Quædam enim Christum abnegabant, aliæ sacrificium ipsum inter uestes consuebant, conspuebant aliæ imagines diuorum, atque alia similia perpetrabãt. Sublata primùm in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientissimo senatu Veneto: cum animaduertet eò progressam illorù luporum rapacitatem, ut omnino infontes damnarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cumq; in hac, quòd per urbes propagaretur, non iam miseris, sed opulenti deprehenderëtur, ommissa priorù cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cum illis mitius agitur, ut omnia uel stulticiæ uel auariciæ plena esse compe-

Historia huius rustici lib. 4. cap. 7. postea describitur.

Dominicani.

Ops aliorum non religionem querant iniqui indices et inquisitores.

comperias. Hi ergo (ut ad propositū redeam) quandoq; sibi uidere quædam persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam & pleriq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur audiunturq; sed ea contemnentes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui interdum contigisse quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito, à maleficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementia: falsa suggestione phantasiam uitiat naturalis morbi, illiusque exitus conscius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censores à rerum naturalium cognitione essent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in historias (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim auctum exornatumque, materiam uberrimam huic stulticiæ præbuit.

Quemadmodum uerò huiuscemodi narrationes à compluribus in historijs relatæ sunt, qui tū ob imperitiam rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgò dicitur uel iactatur, aut ab alijs traditur, non solum fieri posse, sed etiam reuera contigisse sibi persuadent ex superiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum sint inuolucro tecta, fidem historiæ apud illos sibi uendicant: sic illa de Duffo mendacia, uidetur & originem & auctoritatem sumpsisse à poetarum narrationibus de Meleagri Oenei regis Ætolix filij interitu, stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper

Ætoliam deuastaret, Meleager ad eū occidendum cōuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus, postquam aprum occidisset, ei caput aprī dono dedit. Quod ægreferentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebant auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponēs, Meleagram pariter exulsit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Parcas igni stipitem imponere, dicentes: O puer tam diu uiues, quàm diu hic stipes. Althæa ergo Parcis abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit. Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: Legi aliquid horrendum contigisse Arrebat anno quinquagesimo nono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumaniter igne crematos, qui nocte occultas conuisiones habuere cū diabolo, unde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresq; complures iudicij crematorum deprehensi, quidam capti & sæuissimis tormentis ad mortem: alij pecuniæ ui redempti: nonnulli solū uerterunt: quidam uerò in pœnis added cōstantes suere, ut nihil cōfiterentur. Fuisse referunt quidam ex iudicibus added derestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquàm conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis cōuentibus ex omni ordine statūq; mortalium uiros mulieresq; interfuisse, & eos ibi diabolū in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamen

*Quid lib. 8.
Metamorph.*

Stipes fatalis.

nunquā uidebant faciem, in illius uerba mandataq; iurasse: 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos, 10 inde extincto omni lumine quemq; cū sibi proximè oblata promiscuè concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant, loca restitutos.

1 Hæc lecta & scripta, ut in hoc negotio diabolico multa alia, ex errore uel confessionis uel iudicium uel uulgi.

2 Pecuniam diabolus polliceri uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet, eaq; pollicitatione suos ditare: sed non exoluerè, imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicium imperitiam, iniquitatem, sæuitiam & tormenta non ferenda.

4 Quòd iudicium auariciam pecunia fatiare maluerint, quàm in innocentia 20 excarnificari, & ad confessionem enormibus torturis compelli.

5 Ut euitarent sanguinarias truculentissimorum iudicium carnificum que manus, licet feminae innocentes reuera existerent.

6 Distracti licet cruciatibus, diuina tamen ope in innocentia constantes mansere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueantur, potissimum in hoc negotio obscuro & dæmoniaco, atque à iudicibus priuatæ ultionis, rerumque alienarum nimis cupidis, quinimò insatiabilibus harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuq; mortalium, &c. scribat, meras fuisse præstigijs, nil nisi ludibria, uitiatam phantasmam, mentem ælesam, imò somnia mera, quilibet alicuius iudicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorum conuiuium, id quod hora matutina quum surgerent, & more solita post esurirent, facile senserunt.

10 Vbi nullum erat lumen, extinguif minimè potuit: proinde somnium est

merum, uti & congressus ille promiscuus, quum è suo lecto non fuissent moti: quare & sine negotio, & demonis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilque uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi historiae excutiantur, concidet mendaciorum pallium.

10 STULTA LAMIARVM PHANTASIA, & historiæ eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastice mulieris exemplum. Caput XV.

STulticia hæc phantastica ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribam bona fide historiã, ab eo ut uerã inter reliqua in extremam: quam tamè merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultã (quod equidem cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinam reuocarit, num grato, imò uirulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manu felicitè cõferendarum donum consequi quis possit. Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erat Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrè quippe Rollerij, eandemq; Erici nouercã, Cracam uocabant. Miratur Rollerus à patre, cognoscèdi causa, quæ domi interim dum abfuissent, essent acta. Is ut maternum fumare tugurium uidit, foris accedens, paruulumq; foramen furtiua luminis applicatione traiciens, introspecta gde, animaduertit matrem in furni cacabo costilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui recte depensas, ex quarum ore profluitabes guttatim humorem epulo ministrabat: dux quippe colore picæ erat, relictia squamis albida uidebatur, reliquis

Craca fignr.

quis modicò eminentius pensa. hæc nexù in cauda gestabat, quàm cætera immisso uentri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod uiderat presit, ne matrem ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim innocuam anguim extitisse naturam, nescius quatum uigoris illo epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitum petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioque unà cibū capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pulsem color infecerat. Cuius quum solam uterque particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas estimans, nigramentem dapis partem, sed succo potiore confectam, catino quàm celerrimè uerso ad se transtulit: albidamq; sibi admotam prius Rollerò applicans, cœnam feliciter gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter inquit æstuante freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrij operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuantis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epulū uigor supra quàm credi poterat, omnium illi scienciarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumq; uocum interpretationem caleret. Neq; enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligētiam referebat. Præterea tam comis atque ornatu eloquij erat, ut quicquid disserere cuperet, cōtinuò prouerbiorū lepore poli-

ret. At ubi superueniēs Craca cōcham transpositā, partemq; pultis potiore ab Erico comensam cognouit, fortunā filio præparatā, priuigno cessisse condoluit. Cui mox gemebūda supplicare cœpit, ne unquā sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot noue felicitatis opibus cumulasset: quippe lapido unius epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam assequutus uidebatur. Adiecit quoq; Rollerum propemodum cōsiliij capacem, futurumq; ut destinati sibi obsonij prorsus expers non esset. Monuit quoq; si suprema necessitatis uolentia postularet, nominis sui nuncupatione remedium celerius esse quærendum: affirmans, se diuina partem uirtute subnixam, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandū fratri, naturā pertrahi dixit: probrosuum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quàm fortuna filiam grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Quod nulla creatura, multo minus uirulenta anguim tabes extillaticia, gignat rationis & eloquentiæ summum donum, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaria illa Dei esse munera, tam est manifestum, ut bonarum horarum malè impensarum meritò insulari debeam, si huic conuellendæ historiæ diutius immorer. Præterea si confectum hoc uenenosum epulum ab Erico uoratu illis pollebat uiribus, quare in Rolleri filij usum non denuò adornabatur cautius, maxime cum insitam illam numinis potentiam secum gestaret Craca? nisi mendaces huius cōdimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua

Isaac filium suum Iacobum confertim extremò bearit, conferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summo perè, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

Porrò ex Chronicis Angliæ hanc Rogeri historiam similis fidei, uti & superiores non pauca fuerunt, hic annectere uolui in gratiam cuiusdã Galli, qui se ficto nomine Leonem Suauium nuncupat, & in Compendio Paracelsicæ doctrinæ occasionem me reprehendendi emendicàs, fortè quòd nõ nihil uerè nimis de Paracelsi asseclis narrarim, inter alia admodum friuola obijcit, quòd historiarum authoritati fidem derogem. cui hoc nomine iusta apologia ita satisfactum iri arbitror, ut non temerè posthac prurientem calamum in me immeritò sit stridurus: quem admodum & Gerardum Dorn Paracelsi discipulum irritauit, à quo digna defensione, ut debuit, exceptus est. Historia hoc modo describitur: In insula quadam Deysa fuit quædã puella, à cuius nomine insula dicta est, quam licet miles quidam deperiret, in eius tamen complexum nõ admittebatur quam diu uiueret. Defunctam uerò inijt, ijs uerbis subiunctis, Quod cum uiua mihi denegatum fuit, cum mortua perpetravi: moxq; ingressus in cadauer satan inquit, En excitasti in me filium, eumq; prognatum tibi deferam. Post nouem inde menses filium abortijt, eumq; ad militem pertulit hoc mandato: En quem excitatum à te filium, cuius abscessum caput tibi referua, Quandocunq; enim hostem uincere, uel substantiam eius corrumperè uoles, capitis abscessi uultus disco tegatur, respiciens hostem tuum uel illius bona, & euestigò interitum

sentient. Quum uerò definire uolueris, uultus detegatur, & cessabit calamitas. atque ita contigit. Multo post tempore miles ille uxorem duxit, quæ sapius ex eo esciscitari solet, qua arte aut ingenio sine armis & auxilio suuinceret hostem? hic rem aperire noluit, imperato uxori silentio: quæ tandem eo absente arcam reserauit, in ea se aliquid inuenturam quod huc faceret, sperans: attonita autem ad abominandi huius capitis aspectum, confestim illud in Gulfo Sataliæ abiecit. Eiusmodi historiarum patrocinium fuscipiat noster Suauius, earundem fide prius inquisita, & ponderè exactius pensiculato, ac penes æquum Lectorem stet iusta censura.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effortæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phantasiam, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsalsia cõsuebat pharmaca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem quærù ditionum ministro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam aliorum exprobrabat, quæ eam sectarentur. Cum uerò tormentorum minis grauius premeretur, se inquit eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus, & quotannis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea longius euagante ad solennes cõtus, conuiuia & choreas, quibus quoq; interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestace donatorum autoritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spiritu euolante eos celebrare conuētus. Iussa eos ostendere, prorulit literas Latinas sacræ initiationis N. scellani

Phantasticæ.

Phantasia.

Historia
uera.

lani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item Agyrtæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idque genus reliqua prædicabat. His testimonijs subnixæ malè feriatæ, ac à dæmone proculdubio delusa (si ex animo hæc dixerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret resipisceretque; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximo perè cupiuit, sine quibus nullum felicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus autè eius tanquam exanime uisum esse quum alij asserebant, illi ignem admoueri, si denuò ita spectaretur, prudèter antea admonuerat. Ualèdissimæ olim administrator Dominus HENRICVS VVSIVS, L. Doctor consultissimus, nunc Cancellarius Cluiuæ dignissimus, qui hæc mihi ordine retulit. Legeratis fortassis in libro Conformitatum, de fratre Rodicofano apud focû dormiente, cuius manui dæmon ignitum carbonem admouerat: quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ut eo illum feriret, nisi euauisset.

AEREM NVLLO MODO A Lamis turbari posse, & quomodo in hanc potentia suæ persuasionem à diabolo inducantur: item fuges non excantari. Caput XVI.

Singulari insuper ratione in aëre concitando illuduntur hæc aniculae à diabolo, quæ simulatque; ex elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusque; quàm homines, mutationem aëris & tempestates fore præuidet: uel alicui insigendam ex abstracta Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc hæc mulierculæ mætes agitat, ua-

rijsque; imbuit imaginibus, & suggestionem multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam a diuersus inimicû sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoque; silices post tergum, occidentem uersus projiciant: aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerumque scopam in aqua intingant, cælumque uersus spargant: uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitum moueât: subinde in olla porcorum pilos bulliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuerse collocent, & alia id genus deliramæta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi distis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæc uident, nimirum quascunque desideratas in aëre turbationes, magis confirmantur: quasi euentus hic subsequatur ipsarû operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uesandarum muliercularum aërii obediunt elementa, & ad harum nutum instituta à Deo naturaliû rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuia, grandines & fulmina inferuirent, ut quando cunq; & quomodo hæc iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tãquam in feruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus, & repellit: quorû nihil posse fieri tam est palàm, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit adeunda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum intro-

Incantationum uerba uelut posse.

duxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipientia humanas aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incusationem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullum effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob etiam sanitatem in morbum commutare, quanquam ijs se posse falsè arbitrentur uetula. at eiusmodi morbi à diabolo, conuiuente Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleque conceptam de sagarum potentia opinionem, sepe numero accersentur infligunturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs: multo minus eæ queunt aliò traduci, aliam licet opinionem ex poetarum uberibus suxerint ueteres, ad nos quoque deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

Sub tit. de Insuperis. alijq; delictis. l. 9. al. tit. 11.

QVI FRUGES EXCANTASSET,
POENAS DATO: NEUE ALIENAM
SEGETEM PELLEKERIS EXCANTANDO:
NE INCANTANTO, NE AGRVM DEFVRGANTO.

Plin. lib. 18. cap. 6.

C. Furij Crescensii carmina.

Vera aut carmina & ueneficia quibus segetes pelliciuntur, atq; in agrum transferuntur, docet C. Furius Crescensius: qui è seruitute liberatus, cum in paruo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quam ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat magna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam ualidam, atq; (ut ait Piso) bene curatâ ac uestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues saturo-

ros, postea dixit: Maleficia mea Quirites hæc sunt: nec possum uobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, uigilijsq; & sudores. omnium sententijs absolutus itaq; est.

Aliam, at non tam laudabilem fruges opesq; pelliciendi, haud tamè magico carmine rationem, ob facti raritatem hic obiter interferam cuiusdâ ciuis oppidi non ignobilis apud Ultraisulanos, qui uiro doctrina & uirtute celeberrimo eam ipse explicuit, ac se ipsa re successu mirè prospero expertum adiunxit. Hic in celibatu persistit leuibus primùm diuitijs dotatus, propria domi quadra uisitans. Quolibet autem die sabbathi, lactis ebutyrati, quantum in septimanâ integram pro alimento sufficeret, uili redimebat stipe, idque intrito pane secalino totum octiduum prius sinebat accescere, quàm eo frueretur, ne recentioris delicijs affectus nimis, eiusdem quoq; nimium absumeret. Illo oxygalactis condimento nõ modò famem, sed & sitim sedabat, seq; recreabat, quum & cibi & potus locum suppleret. Vbi tamen uel festiua temporis celebritate aut læto spiritu incitatus, liberalioribus epulis geniù exhilarare, & perbellè cuticulâ curare uellet, accedebat priori mensæ secunda ex ouo uno aut altero: in quem usum & gallinam splendido pulmento, nimirù lui stercoreis alebat. Ceterùm aduersus frigoris qualiscunq; iniurias se quoque singulari dexteritate muniebat, gestando scilicet in supremum tabulatum, deinde rursus deportando, donec incalesceret, quos paucos ligneos fasces semel coëmerat. Hac arte perpetuò

Opes conge-reudi modus non magicus.

Algebat nudo clausa culma fimo: Nec ullo opus illi erat lumine, præterquam celesti, solis quippe & lunæ: temporis siquidè in seruire, eiq; se conformare nouit non minus quàm hi-

rundo, ciconia, aut ulla sic latitans be-
stia. Enim uerò toto anni decursu sole
decumbente, simul & ipse decumbe-
bat: eo item ex oriente, ipse quoque
apparebat: at lunæ usura erat rarior.
Ad hæc sua lintea non minori frugali-
tate eluebat subinde, saponis loco gal-
linæ suæ stercore illito. Eiusmodi pro-
uidentiæ lucro sine ullis sumptib. do-
mum aluit sustinuitq; , & affectui ita
satisfecit, ut quicquid ex suis faculta-
tibus quotannis rediret, in reddituum
usuram deponeretur: sic tandem in-
diuitem euasit uirum hic Euclio, si di-
ues sit dicendus, quem loca possidet.
Etsi hanc artem liberali detexerim a-
nimo, ne tamen imitari studeat ullus,
protestatione minimè opus fore spe-
rare uolo. Verùm quid accidit? quod
non minus pulchrè quàm uerè Co-
micus cecinit,

Tenax requirit prodigum.

Vix enim halitum reddiderat extre-
mum, quum circa funus, mutata rei
domesticæ forma, uario potus gene-
re ita defunctum lugerent hæredes,
ut etiam in eundem à calumnijs ob-
auaritiæ incomparabilis dedecus nõ
abstinerent, seque alio modo inuitos
iactabant rationes: nec defuit euen-
tus. Quicquid enim hoc tenacitatis
studio multis congestum fuit annis, id
breuiori tempore non tam laboriose
dissipabatur prodigialius. Sed ad in-
stitutum.

Porrò ex rationibus supradiëtis nõ
imèritò admirari summoperè, gra-
uiterq; ex animo dolere cogor, annis
superioribus apud ea Imperij, eiq; con-
tigua loca, ubi clarius sonare Euange-
lij uox creditur, ob uitiatam tempesta-
te uineam, & disiectam quæ adhuc in
herba erat messem, non ad Dei uel
probantis uel punientis manum, men-
tis oculos cõuertisse magistratus: sed
ea neglecta, ad deliras lubricæq; men-

tis mulierculas numero plures respec-
xisse, easq; in squalidos carceres, dæ-
monum hospitia & diram carnificinã
pertraxisse, ubi in excitatæ tempesta-
tis & inuertiæ iacturæ confelsionem
adaçtæ, Vulcano solenniter consecra-
tæ sunt. Mente autem delusas fuisse à
diabolo, qui earum phantasiam ludi-
brijs præstigijsq; corrumpit, ut se fecisse
quæ nõ potuere, confellæ sint (quem
admodum solent obselsi, melancholi-
lici, incubo pressi, Lycaones, cynãthro-
pi, dementati, fatui & pueri) dubium
est minimè. Non enim mulieris ma-
litiôsæ, aut alterius maligni hominis
uoluntati & potentiæ aërem uel ele-
menta, ut pro illorum mandato no-
ceat, subiecisse iustû & multæ misera-
tionis Deum, satis demonstrat est. Si

diabolo potestas est aëris. hic Dei soli
us permissionè desiderat expectatq;
nocendi semper cupidissimus: ut hoc
nomine absurdum errorem esse, inge-
nuè dicã, si quis mulieris uetulæ, am-
oris & maleficæ imperio subijci diabo-
lum credat. Hæc quidem ita illi subia-
cet, ut cogitatione, sermone & actu, il-
lius sæpe uoluntati morem gerat: ue-
rùm ipse profectò huius nutui pro sua
libidine obsequi potest minimè, etiã si
uterq; idem expetat, cum Dei solius
semper, & quãdoq; si deliũ eius mini-
strorum edicto obedire compellatur.
In rebus corrupendis aëris contur-
bati uolentia, uel quocunq; modo,
unius Dei nutum & cõsensum prestolatur
spiritus procellarũ, ubi suos uel
explorare, uel castigare arbitrantur
Dei: cuius ministri ueri, in Christi nomine,
dæmonium subinde pellere poterũt.
Proinde hos qui ueritatis luce ac ra-
dijs sibi oculos configi arbitrantur, in
aliam decuit traducere sententiam &
magistratum & plebeios: & quam se-
dulò grauiq; sermone ab idololatriæ
flagitio auditores reuocare conentur,

hanc quoque eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua Lamia attribuitur id, quod solummodo ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio ciere, & grandinem prolicere: item quando in rebus afflictis eousque deijcitur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ fatentur demeritate anus, præstare ualere, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptum permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materierum pestilentissimarum cum grauissimis sumptibus effingitur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus corrumpi, segetes prorsus dissipari, uites radicitus euelli, aquæ penitus uitari queant: solum hic eiusmodi uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione celerius, unico nutu non modo hæc efficiet, uerum etiam copias ita affliget, urbesque & regiones conquassabit, ut se felices fore sint sperantur aduersarij, si in deditionem permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormētis? quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum & sphaularum aceruis? quid mixto in funestiore perniciem lardo, uel quacunque alia peste? quid igne in exuredis oppidis, arcibus & pagis? quid numerosa illa manipulorum, & potius mancipiorum satanæ caterua? quid equitum cataphractorum turba? Unica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotentiam hic suam ostendet: quæ etiam in Turcam erit ableganda, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem colligendi onere Germania semel subleuetur libereturque. In media profecto luce cæcutisse uidemur, qui amplam

hanc occasionem tam stupidè neglexerimus. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras sagas, nec illius auxilium à Christianis admittendum esse, respondebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius ope dissidia feminentur propagenturque inter Christianos: cuius instinctu & adminiculo hos & cum primis principes, ad eò temerè, frequenter ob rem nihili, factu uel insolentia turgidos bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uastare florentissimas, sanguinem innocentem quam possunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere contingat: ubi uiolentiæ, stupri, adulterij, rapinæ, prodicionis, latrocinij, & nefandissimorum quorumcunque scelerum tam in amicos, quam in eos quos hostes uocant, quinimò dæmoniacæ colluuiæ & flagitiorum satanicorum frequentissima schola & asyllum securissimum? Quis hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector? Nonne cacodæmon? Si itaque exitiosis id genus monstris quibuscunque & diaboli organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamia: quæ non uulgari ratione, secū dum horum hominum opinionem, omnia perdere, cælum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterūt, etiam absque sanguinis effusione, si ita uoles: uel cum grauissimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullam hesitationem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis derivatam, in multorum etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisse radices, ex animo frequenter lugeo. at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est.

Quamquam uerò, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolum

lum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari: hic respondeo, ea non consequi necessario: & oportere distingui rerum substantias, unde actiones producuntur. Alia enim est proprietas dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestri hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumque agitare potest, unde dæmoniacus, uel à dæmone obsessus dicitur homo: nequit tamen in dæmonem spiritum se uicissim ingerere homo terrestris, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturque.

Grassante crudeli bello inter reges Daniæ & Sueciæ anno 1563. ex castris Danicis scriptum est, Sueciæ regē inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Danō præpedirent uictoriam, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Sueciæ rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in deditionem proni. Ac licet famæ huic prius nulla fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamij captam fuisse à milite generosi comitis à Schwartzeburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto addebatur: quemadmodum & circa uias in puteis & locis aquosis limosisque inuenta fuisse extracta longè fila, quibus ligneæ cruces multæ alijsque characteres appendebant.

Si uera est historia, grauius utrinque delictum est contra manifestum Dei mandatum: à Suecis, quod ueritatem oper accierint: à Danis uerò, quod sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enim uerò amentes illæ anus reuera nihil hic potuere, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Ceterum permittit se penumero Deus iusto suo iudicio, eos qui dissidia uo-

lunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere exhorrescereque.

Ne autem inaudita talis in bellicarum desperationū conatibus uideatur machinatio, ascribere non grauabor, cuiusmodi flagitium ad extorquendos dæmoniacis fraudibus imbres è caelis non minus doctè quam piè enarret Ioannes Iouianus Pontanus lib. 5. belli, quod Ferdinandus Senior Rex Neapolitanus cum Ioanne Andegauenfium duce gessit. Hæc doctissimi uiri sunt uerba: Et iam prima tunc sebat aurora, quum hostes conspicati ascendente militem, superatèque montis ardua, relicto castello, tormentisque, non expectato primorum ascensu, cum captiuus per mōtes citato gradu Sueffam se recipiunt. Rex territabundus, quanquam oppidanis excidium, direptionem cædemque minitabatur, irritò tamè incepto paucis post diebus inde abiit. Verùm enim irrita obsidionem, utque incassum cederent conatus tanti, fulus repète celo nimbus efficit, laborantibus ac penè enectis siti popularibus. Nam quiddam menses aliquot nullos aërimbres dederat, & quod in cisternis erat collectum aquarum, id omne exhaustum cum esset, languentibus maximè agrestibus, cunctis denique ob aquarum inopiam extrema metuentibus, nefariū ad sacrum magicaque ad maleficia concursum est: quod in summis miserijs ultimaque aquarum penuria perditissimis à sacerdotibus commentum esset, dum impiè agendo, Dei simul iras & aëris turbationem ac tempestates exciunt. Inuenti enim ex oppidanis atque obsessis sunt, qui nocturnis in tenebris, deceptis castrorum uigilij, per asperissimas rupes furtim profecti ad littus, trahentes secum imaginem affixi ad crucem Christi, male dictis illam

prius ac diro persecuti carmine, pōst
 in mare execrabundi immerferint, cœ-
 lo, mari, terrisq; tempestatem impre-
 cari. Quo etiam tempore sacerdotes
 quidam mortaliū omnium scelestissi-
 mi, dum satisfacere profanis militum
 artibus student, ritum nefarium secu-
 ti, quo, ut dictum est, in huiusmodi ne-
 cessitatibus elici imbres putantur, a-
 sino pro ædis foribus constituto, tan-
 quam agentī animam cecinere fune-
 stum carmen. Pōst diuina eucharistia
 in illius os palatumq; iniecta, concla-
 matum a sinum funereis cantibus, ui-
 uum tandem ibidem pro templi fori-
 bus humauerē. Hic uerō uixdum perfe-
 cto sacro obnubescere aēr, ac mare
 agitari uentis cum cœpisset, diesq;ue
 medius offundi tenebris, ac nunc cœ-
 lum micaret ignibus, nunc lux omni-
 no eriperetur, tonitru cœlum terræq;
 horrescerent, uolitant euulsæ uen-
 tis arbores, defcissaq; fulminibus saxa
 complerent auras fragoribus, protu-
 pit tanta è nimbis pluuia, imbresq;ue
 tam ualidi, ut non cisternæ modò col-
 ligendis aquis satis non essent. sed a-
 rentia saxa rupesq; exusta solibus tor-
 rentes undequaque prolapsos diffun-
 derent. Itaq; rex, qui sola in siti potiū-
 di oppidi spem collocauerat, frustra
 ab ea habitus, ad Saonem uetera in
 castra redijt. Ceterū existimare Deū
 iratum, beneficium pro scelere refer-
 re, neq; pijs est hominis, neq; rerum na-
 turæ callentis, atq; peruestigantis cau-
 sas. Quo enim maiores inualuere hyme-
 me siue æstate æstus, cœliq;ue ac terræ
 siccitates, eò tempestates consueuere
 pōst sequi fœdiores, nimbiq;ue magis
 procellosi. Adhæc, si quando natura-
 les tempestatū turbines præuidet dia-
 bolus, tunc ad prædictarum blasphemiarum
 studia excitat, quos eiusmodi impietatis
 cultores nouerit.

Bellicis porrò motibus digressus

nonnihil, ad tempestatem Germani-
 cam, cuius paulo antè memini, reuer-
 tor. Hic nec illud silentio erat sepeli-
 endum, quòd quum ea in illis grassa-
 retur oris, eodem tempore uariū pro-
 cellosarum earum nubium exortū de-
 fixis oculis se uidisse, & attentius ob-
 seruasse in diuersis, etiam longè dissi-
 tis prouincijs, nimirum ducatu Vuir-
 tembergēsi, Franconia, Bauaria, Saltz-
 burgo, Vienna, mihi asseruerit uir no-
 bilitate, prudentia, multijuga lectione
 & uario rerum usu eximius, qui cita-
 tis equis die noctūq;ue citra ullam cū-
 stationem iisdem diebus per eas festi-
 nātissimè peruolabat diriones ad Cæs-
 saream, tractum tempestatem & damni
 illati ubique singulari considerans stu-
 dio: nec animaduertisse quicquam,
 quòd ad Lamiarum opus poruerit cō-
 torqueri, ait. Cum stupenda se adhæc
 admiratione excepisse affirmauit, q;
 rediens ex hospitis relatu in itinere
 cognouerit, quasdam feminas apprehen-
 sas, carceribusq;ue traditas esse, ob
 accitam tempestatem damnosam, ma-
 ximè apud eos quos alia mentis oculi
 acie de diaboli potentia, & delusarum
 sagarū ludibrijs censere dequit, quàm
 facere uulgus solet, propter peculiare
 & indefessum Theologiæ purioris stu-
 dium, cui se hi mancipasse creduntur:
 unde non obscurè licuit elicere dilu-
 cidos eiusmodi plagarum authores &
 causas. Exemplum in Iobo minimè
 dubium proponitur. Punitiois quo-
 que similis minæ euidentissimæ in
 Prophetis leguntur, aduersus eos, qui-
 bus ad diuinæ uocis monitionem aures
 obduruere. ut Aggæi 2: Percussi
 uos uento uerente & aurigine, atque om-
 nium manuum uestrarum opera, &
 non fuit qui ad me conuerteretur. Et
 cap. 1. Ponite corda uestra super uias
 uestras, dicit Dominus. Seminastis
 multum, & collegistis parum, &c. Et
 in-

infra: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est tricum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26.

Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mitam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis simillagineus, & mel & botrus uinæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala cōuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum cōquiescunt, nec in aère turbado Dei manum citra hominum cooperationem agnoscere uolūt, inuictaq; inde damna hominum arbitrio imputant, ut respiciant adhuc, ad quam uocem si eorum ut præfactorum occalluerit animus, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos prouolutum iri

præfagio, unde nullum educere poterit Thesei filium, sed solius miserentis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominū hostis ut iuratissimus, ita & sanguinis innoxij cœdiumq; impiarum sitietissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponer euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Fallus enim malo audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempla noui complura: quid iam alij cum magno suo malo & republicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominū tuinam exitiumq;, milleartifici non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum ob peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam in fontem porro sæuiri anima duertit: tum neuum cōsequutus, alia similia, uel etiam terriora molitur, quibus in sua massa arctius constringit, atq; ex Charybdi in Scyllam propellit, quos suis strophis pronas of ferre aures comperit. Hic sanè sapius conuiuet Deus meritò, ob inuistam eorum incredulitatem, qui licet aliter Sacrarum literarum lectione, maxime ex Iobo, instituti, nō tam Dei iustitiam uel probantem uel castigantem agnoscūt in fegetū, uinearū & pecorū perditione, quam singularē eius misericordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nec hic prætermittere oportuit, cititer id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempestas calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuē passum iacturam ex grandinis, uel potius glaciæ procella, in ditioe Rauesteinen-si, non procul à Grauiæ. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fasces

quaternos coniunctim ad excitandum, ut apud nos moris est, dispositas, ita disiecit ac exculsit, ut omnino trituratas eas, & agrum denuò satum dixisses: unde nec eum conferere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & sænori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi securi lectos, per arua sparsim disiectos fuisse ex eius glaciei uolètia uidi. Recto autem ductu, nec sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aëris, Georg. 1.

*Sepe ego, cum flauis messorum induceret aruis
Agricola, et fragili iam stringeret hordea culmo,
Omnia uentorum concurrere prælia uidi,
Quæ grauidam latè segetem ab radicibus imis
Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro
Ferret hyemis culmumq; leuè, stipulasq; uolâtes.
Sepe etiã immensum caelo uenit agmen aquarũ,
Et fœdam glomerat tempestatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes, ruit arduus æther,
Et pluuia ingenti sata leta boumq; labores
Diluit, implentur fosse, et caua flumina crescunt
Cum sonitu, seruetq; fretis spirantibus æquor.
Ipse pater media nimborum in nocte corusca
Fulgmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugère seræ, & mortalia corda
Per gentes humilis strauit pauor, ille flagranti
Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deiçit, ingeminat Austri & densissimus imber,
Nunc nemora ingenti uento, nunc litora plangunt.
Hæc profectò syncerè & singulari animi studio sibi proposita meminerint,
qui ad se admonitionè pertinere candidam arbitrabuntur. Si uerò plerisq; indolis morosæ hominibus recalcitra re, ac in me petulanter uel feridè in sole scere lubeat, ijs quidem per me licet, dum modò aduersus cõscientiæ & ueritatis testimonium non laborent, &*

Dei gloria ac reipublicæ Christianæ quies utilitasq; requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confirmati: qui multifariam hoc etiam tempore secūdum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs armentum etiam interemptum à Lamijis putet: & uniuersam agriculturæ rationem non ad benedictionem Dei in uera fide, sed ad meras aniculorum uoluntates referant. Adijciam doctissimi uiri IULII SCALIGERI uerba ad Cardanum: Ais, ad maleficij efficaciam conferre malefici constantiam. Putasti cuiuspiam affectum agere in alium, quàm in eum cuius affectus est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo alius. Nam quis illum? Nò cœlestis intelligentia. Quis enim eam facere audeat authorem fascini? Ergo malus dæmon: non ut hominem faceret potentiorum, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur agit dæmon: stultus ille ac uæcors, putat suis sese uocibus agere.

Porro à contrario quis fortè obijciat, pluuiã cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquas in salutem pluuiam prouocare. nam lex 4. C. de mathemat. & mal. Constatini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem hominum utatur, permittat, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2. quæ alioqui ueritatè per se sunt, & maxime

ximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cum bona uenia, respondeo: Christianum Imperatorem credidisse aliquã in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidem plerique *ab his ac poetæ*. Ex quo consequitur, magnã hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicadum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitratur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanę aut ministrorum aut ministeria quid se consequuturum consideret. Ceterum, ut semel hoc caput finiam, quid potest in hac re & causa dici dilucidius eo quod apud Hieremiam capite 14. legitur? Nunquid sunt, inquit, in uanitatibus Gentium, qui plueret faciunt? & num cœli dabunt imbres? An non tu es Iehoua Deus noster? Te igitur expectamus. tu enim fecisti omnia hæc.

DE NATURALIBVS PHARMACIS somniferis, quibus interdum illudantur *Lamiaz, de earum item unguentis, & quibusdam plantis soporiferis, metemq; impense turbantibus. Caput*

XVII.

Interdum Empiæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quib. ubi se inunxerint, confricauerintq; ita à fraudulento magistro institutæ Lamiaz, per caminum mox se euolaturas, ac per aërem longè lateq; euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamen per infortia ipsi ingerit ille milleartifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimè lethargicum que somnum dilabuntur in scia. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solex-

tissimus occularum caularum in daga-
tor Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Aded dira, inquit, cupido hominum mentes inualit, ut quæ natura mortali-
um cõmoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coacervatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquã ipsæ superstitionis plurimum admiscant, naturali tamen uenire patet intuenti. quæq; ab eis acceperim, referam. Puerorũ pinguedinem a heneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumq; sub-
sistet. inde condunt, continuoque inferuiunt usui: cum hac immiscant eleofelinum, aconitum, frondes populeas & fuliginem. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, penthaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum (etsi diuersa commiscant, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rube-
licant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturq; pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorq; id esse in causa non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidetur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maxime exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescatur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

Cap. 26.

Lamiarum unguenta.

Naturalibus
usa pharma-
cis quãdoque
deluduntur à
sarcana Lamia.

*Historia. mo
maribus.*

Striges.

Dum hæc pensiculatius perquirendo operam nauarem (incipiti enim imorabari iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis auis nocturnæ similitudine Striges uocant, quæq; puerulorum sanguinem è cunis abforbêt) spontè pollicita breuis mihi temporis spacio allaturam reiponsa: inber omnes foras egredi, qui mecum acciti erant testes: Ipolijsque nudata, tota se unguento quodâ ualde perficit, nobis è portæ rimulis cõspicua: sic soporiferorum uisuccorum cecidit, profundoq; occubuit somno. fores ipsi patefacimus, multum uapulat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locû foras redimus, iam medelæ uires fatiscunt flaccescuntq;. A somno seuocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq; transmeasse, falsa depromens responsa. Negamus, instat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hactenus Ioannes Baptista.

*De Subtil. li.
admiranda
uirtutibus.*

Lamiarum quoq; unguentum prope modum simile tradit Hieronymus Cardanus, post cuius inuisionem mirabilia uideri apparet. Nam & de his quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine puerorum, ut dicunt, succisq; apij, aconiti, pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes, formosos iuuenes, reges, magistratus, imò res omnes quibus delectantur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item dæmones, coruos, carceres, solitudinem, tormenta. Hæc igitur sunt uiolentorum in somniorum causæ. Hinc etiam illas apio uisitare ait, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaselisque, somnos turbulentos cientibus: sic magis per somnum ferri uidentur in diuersas regiones, atque ibi multifa-

riam affici, prout uniuscuiusque fuerit temperies, unguento adiuuante. Cui non absimile ad inducendum profundum longumq; somnum, adiungam hic oleum. Rec. femin. lolij, hyosciami, cicuræ, papaueris rubei & nigri, lactuca, portulacæ, ana part. iij. baccarû solani somnifici part. i. ex his omnib. fiat oleum secundum artis legem, & pro qualibet uncia istius olei misceatur scrup. i. opij Thebaici. Hinc sumatur scrup. i. uel. i. s. & duorum dierum subsequetur somnus. Liquorem cõciliatè mirificè somnû, ad guttam unâ aut alteram exhibitum, lubens hic adderem: sed præstat nõ publicari. Suam quoq; hic laudem meretur succus singulari ratione suoq; tempore ex hyosciami radicibus extractus. Eiusmodi quædam simplicia, puta lolium, faba inuerfa, opium, hyosciamus, cicuta, papaueris species, solanû furiosum somnificum, mandragora, nymphaea, atq; id genus reliqua, naturaliû rerum peritius non omnino ignota inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel turbatur: ut qui ijs utatur, loquedo, audiendo & respondendo amens uideatur, uel in somnum altissimû ad dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum usum, & aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasq; formas hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne ijs abutendi ansam alicui subministrasse uidear. Perpetuò iuuandi, & nõ lædendi, animum mihi donauit omnis boni author benignissimus.

Adijciam hic tamen ob cautionem historias duas non inutiles, de horum soporiferorum uiribus. Mulier quædam ad rem attentior, optimeq; nota, sed quæ suum iam obiit diem, trituratores in multos conduxerat dies, curaratq; ex lolio diligèter excreto (dourt nos uocamus) molito pinfitoq; admista secalis farina, panem apparari & co-

*Somniferum
admodum
leuiss.*

*Simplicia som-
nus turbantia
& aufertur
ita.*

10

20

30

40

*Amentia et
somnus gra-
uis ex lolyu-
fu.*

& coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret, quo quum essent pasti, in quadam leuem inciderunt amentiam: & cum essent aliquandiu rotati uertigine, lapsi ad unum omnes in profundū longumq; inciderunt somnum, ut pro labore, quem uetula præstare oportuisset, ipsi continuò sterterent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

Adhæc clarissimus eruditione, multijugaq; rerū obseruatione & usti medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimū nostrum Principem ministerio coniuuissimus, quum Louanij anno quadragesimonono sub Hieremia Brachelio operam medicinæ daret, uidit puerū Seruatij Sasseni bibliopolæ mirādis symptomatibus correptum, ex esu fortē unius baccae solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter etatem, ignarusq; rerum, ex horto D. Gemmæ Phrysi uicini sui (qui tum eam plantam pregnātem alebat cum aliquot alijs exoticis herbis) legerat deuoratq; cerasum uel uuam forsitan existere arbitratus. Puer primum cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consiliū & curationem, tam subita symptomata grauiamiratur: statimq; concepta suspitione assumpti alicuius ueneni manici, sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit? eū in D. Gemmæ horto lusisse narant, uisumq; uersari circa dictam plantam, eiusq; decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundū, ut excitari nequiret, is durat ad horas uiginti quatuor. tum puer spontē euigilat, agnoscens primum patrem, dein de alios, sed stupidior: at paucis tū ex arte ad-

*Solutum ma-
ini herba bel-
la donna.*

hibitis remedijs, probè restitutus est.

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonensi prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quòd & risu simul & deploratione dignū uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter, eo quòd gynecæo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem die quodam cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incideret. Quo finito, quum experiret us mingere uellet, exestis sibi testes animaduertit. tum demū attonitus cognouit, quàm diu dormisset, & cur tam laurè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Redijt tandem ad suos, & hanc attulit causam, cur nuptijs facile carere posset.

Albertus Magnus in Ægypto etiam nasci lapidem tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphi, magnitudine calculi, pinguis & uersicolor: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum iuducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iulio Iulio Iulio, ubi de quæstionibus agunt, ac tormentis.

DE OPIO, HEIRAN LVC, GE-
lotophyllide, solano furioso, theangelide, & potu dementante laicum apud Bernates. Cap. XVIII.

Hic obiter, ob raritatē, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarē, ut nihil propè familiarius: quòd eo uorato se ualidiores esse, minusq;

*Dormitiō te-
stis exestis.*

Bellerbecus.

*Gemma flu-
porem indu-
cent.
In Lapidario
Diosc. lib. 5.
cap. 116.
Plin. lib. 37.
cap. 7.
Vide lib. 5. ca.
12. post.
Paris de pur-
tract. de Syn-
dic. c. tortura.
lo. 22.*

*Opij frequē
apud Turcas
& Persas u-
sus.*

Vide etiam
Diosc. lib. 4.
cap. 60.

Lib. 3. cap. 15.
Observatio-
num.

Masschlach.

O. lib. 60.

Heiran luc.

belli pericula timere, persuasum habeant: quemadmodum in his regionibus, ebrios quoque intrepidius se quibuscunque naufragiorum & discriminum fluctibus objicere, obseruamus. Quocirca, ubi exercitum colligit Turca, opio uniuersa spoliatur terra, licet quotannis id incredibili colligatur copia ex papauere albo leuiter uulnerato, postquam capita protruserit: unde lacris aliquot guttæ emanant, paulatim con crescentes. Eius semine apud Turcas non minus terra conferitur, quam in his ditionibus tritico, præserim Acharæ, Caracharæ, Spartadæ, Emetetindæ, & in alijs uicinis oppidis Paphlagoniæ, Cappadociæ, Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui opium non redimat: etiamsi unius aspri numismatis ualorem tantum possideat, eius dimidietatem opio impendet, secum id tam toga quam bello colaturus. Quidam eius elui assuetus, semel drachmam mediam innoxie uorabat: postridiè uerò drachmam integram idem ille deglutit citra ullum aliud incommodum, quam quòd uelut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam assueuerat, eo sumpto, nihil incommodi sensit, quam in uentriculi orificio calefactionem, leuem cerebri turbationem, & somnum inquietiorem. Tritum Turcis in objicienda calumnia prouerbiū est, Opium comedisti: ac si alterius prouinciæ homini exprobrares ebrietatem. Optimum habetur, amarum ualde, gustu calidum, ut os inflammet, ad modum pilorum leoninorum colore fuluum, odore molestum & graue. In extremo refrigerandi gradu id designari, cum insigniter amaricet, inflammetq; mirum est. Masschlach uulgares Turcæ nuncupant, ophion peritiores. In usu quoque habent puluerem illis dictum Heiran luc: cuius circiter codlear qui-

cunque sumpserit, nihil loquitur, at continuo ridet, admiranda se uidere ratus: atque hinc suos instituit gestus, utingentem omnibus spectatori bus risum moueat: qui ubi ad mentem redierit, se his uel illis fuisse locis, & mira uidisse rerum spectacula, asserit. Rogati illi, puluerem cannabinū esse plerique responderunt: qui, quāquam ex Galeni doctrina, largius paulò sumptus caput feriat, uaporem sursum ob multam calefactionem mittens: citius tamen ex gelotophyllide parari suspicauer, si Turcis fuerit cognita ea plāta, in Bastris & circa Borythenem proueniens: quæ si cum uino & myrrha bibatur, uarias dicunt obuersari species: ridendiq; finem non fieri, nisi potis ex palmeo uino pineæ nucis nucleis, pipere & melle additis. uel eum ex solano manico uel furioso confici, quis opinetur non absurdè. cuius radicem ad drachmā unius pondus ex uino potam, excitare species uanas, imaginesq; non iniucundas, docet Dioscorides: sed duplicatum eum modum, ad tres usque dies mentis alienationem asserit, addit. Cæterum quò ad cannabim uires pulueris Heiran luc retulerint Turcæ, fortè sic ex planta conficitur, quæ Indis Bangue dicitur, cannabi haud absimilis (teste Garcia ab Horto preregis Indiæ medico) nisi quòd huius semen cannabinò minus est, nec ita candicans, ut illud: deinde huius stolones lignosi nullo ferè cortice uestiuntur, secus quam in cannabe. Ex folijs contusis, interdū & ex semine succus cogitur, mixtaq; uel nuce moschata, uel gario phillis, aut ambaro & musco exhibetur: unde in extasin quodam modo rapiuntur qui hauserunt, atq; omni sollicitudine liberantur, non nihil ridentes. Hinc magnus Sultanus Baður iactare solet, se, quando in somnis adire Lusitaniam

Lib. 2. de aliment.

Gelotophyllide.

Solani furia
si radice imagines uanas inducit.

Lib. 4. cap. 69.

Bangue.

Lib. 2. cap. 15.
Simpl. medico
Ind.

Cap. 24.

Datura.

taniam uellet, Brasiliam, Asiam minore, Arabiam & Persiam, paucillimum Bangue solum fumere. Huc pertinet etiam Datura Indorum planta, quæ in Malauar nascitur, flore in extremis ramis roris marini colore, qui uelut & semen iniicitur à furibus in cibos eorū quos depređari student: mente enim uidentur alienari qui sumpserunt, & in risum solui, magna cum libertate si-
 10 nentes auferri quæ fures uolunt: duratque illa mentis alienatio horis uiginti quatuor. Nec hic alienum, quod de Indorum Tabaco, Lusitanis Peto nūcupato, Gallis Nicetiana, Herba reginæ & Herba sancta, scribit Nicolaus Monardis Hispalensis medicus. Non quoq; omittendum, quod de theangelide, in Libano Syriæ nasci solita, tra-
 20 ditur, ea uidelicet deuorata præfagire homines. At mea quidem opinione, ea uorata dementari homines potuerūt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam appa-
 30 rata organa, insinuans, futura uel ambiguè uel mēdaciter suo more prædixerit. Potamantim itidem ad Indū fluuium inueniri narratur, eaque pota-
 40 lymhari homines obuersantibus mira-
 culis.

Similis cuiusdam potionis uenefi-
 30 cio laicum dementabant, uelutq; stupidum reddebāt quatuor ordinis prædicatorum monachi Bernates, anno nono supra sesquimillesimum, ut a-
 40 quam causticam siue ardentem absq; sensu tolerarit. Ea Christi quatuor uul-
 nera pedibus, manibus & corpori se imprimere simularat laruata Maria, adornatus scilicet in hanc tragediam monachus, qui antea clauum quoque
 40 per alteram laici manum transegerat, nihilque non in D. Virginis specie per-
 suaferat, ut illius simplicitate & amentia abuteretur, cum tribus suis fratribus religiosi figmenti conscijs, ad sui instituti confirmationem. Quo nomi-

ne potionatus ille, altari quoque in D. Virginis sacello imponebatur; ubi uelut catalepsi correptus, in turbæ confluentis cōspectu immobilis ad stuporem usque genibus flexis perdurauit: dum interea temporis Doct. Stephanus, fabulæ huius actor, per canalem in Christi & D. Virginis simulachris proximis mutuū colloquium mentitur. Fraude tandem detecta, artificium confessi sunt monachi quæstionibus subiecti, exustique eiusdem anni die postremo Maij. Historia sanè lectū dignissima, ut hinc in reliquarum eiusmodi imposturarum, ad animarum exitium olim ab id genus hominibus constructarum cognitionem promptius perueniatur. Similibus fortassis in suis corporibus quandoque utuntur nostræ Lamix.

DE INCUBI DAEMONIACI ILLusione, & incubo morbo naturali. Cap. XIX.

Hinc iam incuborū succuborūque laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiose & latius inuestigantes: ut non modo è uulgarium, sed & prudentium animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiat. Quum itaq; huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque anus, à dæmone se comprimi, incubosque pati arbitrentur, hanc commixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mēte imaginariam, uel solum qualicunq; affricū titillationem cieri, accedente rei imaginatione: nec uerè congressum fieri, rationibus demōstrabitur euidentissimis: ubi prius cōmonuero, nostris medicis morbum quendam dici Incubum, ab incubando, quòd pòdsu quoddam nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationem opprimens, & ob id uocem impediens:

y ita

Tabacum.

Lib. 1. e. simpl. med. Ind. e. oc. cid.

Theangelis.

Potamantim.

Bernatū monachorū tra- gedia uenefica.

Ioann. Scipiff lib. 23. cap. 33.

In Coryan.

Germ. Seb.

Fr.

Potus etiā de mentantis & soporiferi ual-

de meminit

Paulus Vener. de Reg.

or. lib. 1. cap. 17.

Congressus de monis cū muliere imaginis TIM.

Incubus.

ira ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs inuadi existimantes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunque epileptici interdium uigilesque patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria, modò Faunorum in quiete ludibria nominauit. Arabes, inquit Auicenna, albedilon & alcratum, Auerroes elgadum, Azaraius alcaibum, nostri uulgò grauedinem dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoque dicunt sua lingua, Die mar rydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutam, quæ sit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: *ἐπιληψία* Græcis nuncupatur, id est insul-

ἐπιληψία.

ἄνεμος *ἄνεμος*,
Incubus enim
quoque; demon
putabatur.
Actius libro
6. cap. 12. ex
Posidonio.
Nostrates ap-
pellant Ger-
manicè, Die
mar ryden,
quasi dicat,
modicum uel
pauca super-
equitanti.

De atribus
marb. cap. 26.

tor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & alterum comprimens, ut non possit moueri, donec liberetur ab inuatore. *ἄνεμος* à suffocatio Themisoni dicitur, quæ signa ab imminuto calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes, à pituita & melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuera non fit. Contingit aut potissimum resupino corpore iacere: plerumque ore uentriculi aut pituita crassa lentaque, aut ciborum concoctum diffusilium copia oppresso. Quum uero sagæ sint ob sexum & ætatem ut plurimum pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, cur non supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxii atque accedente illo sensu communi, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiatum, putabunt faterenturque; uerè se passas esse, quod solium uel per somnum uel imaginatione intesa innotuit: Conuenienter hic ex Iafone Prateni historiam de ociofo quodam sacrificio ascri-

bendam duxi: ita narrat. Nuperrimè sacrificus quidam me conuenit: Dominè, inquit, nisi succurras misero & afflicto, adum est, & prorsus perij: tabes me habet. Viden' quam sum emaciatus, quam exanguis: uix tenui pelle cõtegor: succulentus esse soleo, speciosulus, & bene habitus: nunc fœdum spectrum uideo, hominisque inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me commeat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quum clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quamquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capeffendam fugã expedire ualeo. Vincit me & affixum tener. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profecto non est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspicatus sum, & quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem uigilans, mentisque compos, eam uideo coram, & inuadentem accipio, conorque oblustrari: sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac de re horsum uorsum amens cursitauit, unumquemlibet percunctans, possitne succurrere miserabiliter pereuntum. Minoritam consului, quem callidum ueteratorem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabam: sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutem attulit: tantum monebat, Deum optimum maximum, quem iam pridè precibus fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur in-

Incubus passus sacrificus.

tur infestam uexationē auertere. Adij
uetulam quandam, pro fama popula-
ri, sagam atq; uersutam. Hæc aiebat,
qui sub crepusculum diei statim ab ex-
creto lotio matulam obturarem dex-
tra caligula, & fore ut eo ipso die ma-
lesica me inuiseret. Id etsi uanum uide-
batur, nec parum me ab experimento
absterreret religio, uictus tamen impo-
tentia & diuturni laboris tædio, tenta
ui. Et per Iouem, accidit uaticinium.
Veniens in domum meam, uesicæ cru-
ciatum querebatur: nec potui ab illa
aut preculis supplex, aut contentio-
ne minax impetrare, ne sub noctem
ad me terrificam commearer: sed impla-
cabilis ueterem morem asseruat, se-
melq; constituit me fædo angore con-
ficere. Hominem hunc uix qui uilla
ratione ab infania reuocare: sed à se-
cundo tercioue congressu hilarior fa-
ctus, morbum agnoscerē cœpit, & sana-
tionis spem fiduciamq; cōcipere. Iam
ad congressum imaginarium.

HYMENIS MEMBRANÆ, QVA
omnes muniuntur uirgines, ratione demonstra-
ri certissime, demonum cum mulieribus concu-
bitum esse uanum, mereq; imagina-
rium. Cap. XX.

Concubitus
demoniaci
nauitat.

Primū huius cōgressus uanitas, 30
fucusq; apertissimis atque aded
oculatis testimonijs, ac argumen-
to irrefutabili conuincetur, si uirgo
hoc deprauatæ imaginationis fascino
agitata, ludibriaq; eiusmodi perpeffa,
quæ à demonis initu corrupta creditur
(qualem apud Hollandos religio-
sam, ex propria peractæ cum demone
huius spurciciæ confessione flammis
adiudicatam scio) ab obstetrice perita,
uel alia non indocta femina inspi-
ciatur, contrecteturq;: eam enim ad-
huc uirginitatis zona, hymene nimi-
rum munitam esse (si alioqui à uiri
concubitu fuerit libera) comperietur.
Ea si quidem omnes uirgines ab i-

nitio dotatas, obuinctasq; à condito-
re Deo fuisse, contra multorum secus
contententium sententiam ostende-
re uoluit: primumq; generale Moſis ex
Dei uoluntate consilium, de indicijs
uirginitatis indubitatè cognoscendis,
si de uirgine matrimonio tradita, in lē-
sæ antea pudicitie suspicionem mari-
tus uenerit, proponam explicaboque.
id tale est: Si duxerit uir uxorem, ac-
cesseritq; ad eam, & odisse eam ceperit,
quæ heritq; diuortij occasiones, no-
men pessimum ei obijciens, & dixe-
rit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad
eam, non inueni uirginem, uel uirgi-
ninitatis signa: tollent eam pater & ma-
ter eius, & proferent signa uirginita-
tis puellæ ad seniores ciuitatis, qui
sunt in porta, dicetq; pater: Filiā me-
am dedi huic uxorem, quā quia odit,
imponit ei nomē pessimum, ut dicat,
Non inueni tuam filiam uirginem: &
ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ
meæ. Expandent uestimētum coram
senioribus ciuitatis, apprehendent-
que senes urbis illius uirū, &c. Quod
si uerum est uerbum illud, & signa uir-
ginitatis in puella non fuerint inuen-
ta, ducent puellam ad ostium domus
patris sui, obruetq; eam ciues illius cī-
uitatis lapidibus, ut moriatur. Ad hu-
ius loci explicationem, & ut medicis
in omnibus puellis hymena nō agnos-
centibus satisfiat, ac meum interim
prosequar institutum, breuiter de eo
quædam hic dicam.

In uirginis locellis, uel *υολπιγ* *υυ*
υυυυυυ inheret laterq; hæc tunica ca-
stitatis conseruatric, qua primo in-
sultu disrupta, uenarum uteri orificia
hic intexta, desinentiaq; sanguinem
fundunt, menstruum uulgò, licet im-
propriè, appellatum. Vnde nuptis uir-
ginibus, prima concubitus nocte, ex
huius membranæ uolenter ruptæ ue-
nulis sanguis promanat: cuius lituris,

Deut. 22

10

20

30

40

Virgo religio-
sa apud Hol-
landos ob in-
cubum præ-
cipi exulta

Hymene do-

*Virginitatis
signa.
Mosis locus
explicatur.*

ut uirginitatis uel uirginalium notis, testibusq; tincta quibus teguntur uel incumbunt linteamina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uiolatae ante pudoris zonæ falsò infimulantibus maritis expandi ostendique iubet Moses.

Apud Hispanos quoq; admodum uulgare est sponfis, eas solutæ uirginitatis lituras sanguineas in linteo à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quædam lucri cupidæ nimis matres, hymena inuiolatū, eiusq; ruptū manantem sanguinem alia materie ficta imitatae.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam regumētum illud solidissimum deprehenderim, id ipsum quoque à pudicissimis, mihique familiaribus matronis, quæ in seipfis hoc pudicitiae munimētum prima admisione obseruarunt, pudica collatione cognoui: quæ & omnes uirgines eo donatas esse, ex feminis itidem alijs, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoque asseruerunt o-

*Hymen membrana alia
crassior, alia
uallidior, ut
fessione opus
sit, alia fra-
gilio.*

re. Membrana interim alia crassiore firmioreq; quæsdā tenuiore fragilio-
reque hic obseptas esse, minimè dubium est: pleisq; etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perrumpi constat. Exemplo id testatum facile fecerim: uerùm non est nostri instituti, inutilem huius argumētū contexere telam. Satis sit indicasse, imò apertas ostendisse rationes, quibus succuborum
incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locum non nihil explicuisse: & medicis negantibus membranam hæc in omnibus uirginibus, an sam subministrasse, eam oculatius obseruadi: cuius quidem uiciatæ prius nomine, u-

xorem secretò arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illusus, diabolum ut multiformem, Veneræ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimēto inuiolato, posset ex eiusmodi cōgressus partu progignere uterus materierum usque ad eò grandium, durarum, inæqualium, asperarum acutarum que monstra, qualia Magdelenam quædam Constantiæ captam ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur. Enim uerò si à portento farum harum rerum procreatione puella, à partium uteri peritis introspiceretur cōtrectareturq;, ut artis est, fraudem illusione primùm phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius ille cōgressus iudicaretur uerus, dolores partus à spiritu cieri, atq; rerum absurdarum insensillum mortuarumque congeriem uelut illius coitionis scerum ostentari à mille artifice, euidenter constaret.

QVOD FILII DEI AD FILIAS hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur: quo magis cōgressus diabolici uanitas elucefcit.

Cap. XXI.

SI quis iam præfractior, ad illā Mosis sententiam mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierum concubitu frui, atque generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kilami, uerba hæc, quibus errorem hunc solide refellit, opponam: Illud, inquit, reijciendum, separandumq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod nō modò è nostris quidam, sed etiam

*Lib. 6. ca. 12
de Perenn
philosoph.*

etiam prophanæ philosophiæ profes-
sores plerique sibi persuaserunt, de si-
lijs illis Dei, qui dicuntur apud Mosem
filias hominum uidisse, accensosq; in
earum cupiditate, ex eis filios genuis-
se: qui quum dicantur Hebraicè Ne-
philim, ab Hebræis nescio quibus, &
nostris, quinetiâ externè philosophis,
dæmones crediti sunt, qui partem di-
uinam atque humanam mistam ha-
buerint. fueruntque multi, filios illos
Dei angelos suspicati: è quibus, cum
multis Hebræis, Iosephus in sua de
Antiquit. Iudaic. historia: quem tamè
Zonaras historicus excusat, quasi an-
gelos ille appellarit filios Seth, ut Deo
placentes, & angelorum uitam æmu-
lantes. Fuerunt & alij in ea opinione,
ut Lactantius: uidereturque antiquissi-
mus error è libris Moïsi non rectè in-
rellectis haustus. Siquidem perhibet
Plutarchus, Pythagoram, Xenocra-
ten, Platonem, Chryssippum, supe-
riores Theologos sequentes credidisse,
dæmones fuisse hominibus qui-
dem robustiores, uiribusq; longè præ-
cellentes, diuinitatem (inquit) habentes
neque synceram neque puram, sed
cum animæ natuæ & sensu corporeo
coniunctam, uoluptatis & laboris ca-
pacem. Hoc etiam credidit Athenago-
ras philosophus Christianus, Iustinus
item idem philosophus, & Ter-
tullianus, omnes ambiguitate uoca-
buli ducti: arbitratiq; filios Dei, an-
gelos, puerosq; deos, genitos ex eis:
alij dæmones, alij heroas uocantes,
ἀνὸς τῶ ἐρωτος, amore illo quo filij
Dei in fœminas exarsissent, filiosq; ex-
ximie uirtutis & audaciæ genuissent,
quod in Cratylo etiam retulit Plato.
& Athenagoras in legatione scribit:
Similis quoque conditio fuit angelo-
rum. Etenim cum omnes essent libere
uoluntatis, alij in ea qua creati à Deo
fuisent, cōditiōne permanserunt: alij

naturam suam & conditionem uiola-
uerūt. Is ergo dæmon materix, & for-
marum quæ sunt in ea, Imperator ex-
titit, & cæteri qui ex his circa primum
æthera uersantur. Scitis autem nihil
absq; testimonio nos prædicare, cum
nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur
à carne uicti, & in cōcupiscentiam
prolapsi: is autem neglector, & prauus
circa rerum sibi creditarum curam
est inuentus. Ex his uerò qui in uirgi-
nes exarsērūt, nati sunt hi qui Gigan-
tes sunt appellati. Itaque angeli lapsi
de cælo, circa aërem & terram, prohi-
biti deinceps cælum repetere, uersantur:
animi quoque Gigantum circum
mundum, hæc ille. Tertullianus quo-
que eadem sensit. Quæ quidam do-
ctiores melioresq; Theologi, quibus
filiorum Dei notior fuit appellatio, nū-
quam dixissent: nō Hieronymus, nō
Augustinus, non Gregorius Nazanze-
nus, non prudentissimus Chrysolto-
mus. Nec difficile est erroris fontem
agnoscere: nec durum probare, soli-
tas Sacras literas filios Dei nuncupare
dilectos illi, illumq; colentes. Ut de Is-
raële: Ex Ægypto uocauit filium meū.
Et in Exodo: Filius meus Israel. In
Psalmo quoque clara existit differen-
tia, cum homines sunt filij Dei, & cum
non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij
Excelsi omnes: uos autem sicut homi-
nes moriemini. Ecce eosdē filios Dei
& homines appellat: sed filios Dei,
quia creati ab illo, factiq; uelut dij, fu-
turiq; si Deum coluerint: homines
autem, quia in terrenam fragilitatem
dilapsi, regis cælestis imagine deni-
grata. Tales erant illi eluuiōis tem-
pore filij Dei, bona progenies ex Seth,
quæ commista cū filiabus hominum,
scilicet corruptissimis fœminis, quæ
sicut uxor Adam, deincepsq; fermè
omnes, sic maritos suos corruerunt:
unde corruptiores filij nati, origo ma-
li,

Genes. 6.

Nephilim.

Lib. 1. cap. 3.

Lib. 2. cap. 11.
Instit. diuin.Herodes unde
dicit.Filij Dei
qui.

Osee 11.

Num. 24.

Matth. 23.

Psal. 81.

Filij Dei.

li, sanguinis pij cū impio commistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrentia: cum illa non abint à fabulis Poëtarum. Nec naturà fieri potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore fœminarum capi, aut ex eis generare potuisse. Habet enim fontem suum, & inferiores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus. Vbi non sunt membra genitalia, non est amor cœundi. Vbi nō est cibus & potus, non est sperma. Vbi non fuit querenda successio & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi. Sicut spiritus nudi fitire aut esurire non possunt, sic Venereis libidine nequeūt inflamari. Absurdum quoque, duo esse genera dæmonum: tum ipsos angelos lapsos in concupiscentiam, tum animas Gigantum. Fuerunt enim Gigantes homines, nec ex hominibus faciendi sunt dæmones: nec casus eorum fuit, quodd exarserint in amorem. Erunt igitur fabulosi dæmones, tam quos libido rapuisset, quàm generati ex eis. Tales erunt, quales Hector, Achilles, Æneas, Hercules, ex hominibus & dijs nati, apud Poëtas. Hæc Augustinus Steuchus: à cuius sententia rationibus ac ueritate comprobata, quamuis Lactantius *ob umobios* discrepet, in uniuersali tam de gentiliū dijs, *hæc* nō discedit. Sic enim argumentatur: Quid est autem tam remotum à Deo, quàm id opus quod ipse ad propagandam fœbolem mortalibus tribuit, & quod sine substantia corporali nullum potest esse? Dij ergo si sunt immortales & æterni, quid opus est altero sexu? nimirum ut generentur. Ipsa progenie quid opus est? cū successione nō egeant, qui futuri sunt semper. Poterat hic argumentum Lucretij addere, quod ego ualidissimum existimo:

Cur demon
corpe nequit.

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Luc. 24.

Lib. 1. de in-
sit relig. c. 8.
Deos ac de-
mones nō es-
sere.

Lib. 1.

— Si numina hæc

Credimus, haud quenquã fas est cepisse deorū. Sequitur apud Lactantium: Ut habeat uel ministros, uel in quos ipse possit dominari. Quid igitur opus est sexu fœmineo, quum Deus, qui est omnipotens, ut uocatur, sine usu & opera fœminæ possit filios procreare? Nam si quibusdã minutis animalibus id præstitit, ut sibi è folijs natos, è suauibus herbis ore legant: cur existimet aliquis, ipsum Deum, nisi ex permissione sextus alterius, non posse generare? Illos igitur quos imperiti & insipientes tanquam deos & nuncupant & adorant, nemo est tam inconsideratus, qui non intelligat fuisse mortales. At Kimhi hîc dicit: Omni rei quam Scriptura uult magnificare, subiicitur nomen לאל sicut & in Propheta legitur לאלתי עירי לאלתי עירי ciuitas magna Deo, id est, ciuitas magnificentissima. Aben Ezra intelligit per filios Dei, homines Deū agnoscentes. Chrysostomus hîc locū explicans, docere uidetur, quod non solum absurdum est, sed etiam impossibile, ut improbi angeli cum fœminis coitum exerceant, sic inquit: Dementia plenum est dicere angelos deiectos è cœlo, ut cū mulieribus rem habeant, & quod incorporea illa natura corporibus copuletur. Neq; enim possibile est, incorpoream naturam illam habere unquam cōcupiscentiam. Et paulo post: Valde insanus esset, qui comprobaret talia uerba dementiæ plena, quod incorporea & spiritalis natura, corporis complexum ferat. Cornelius Agrippa in eo libro, quem aduersus Lamiarum inquisitores inscriptū emisit, hanc Chrysostomi sententiam detorquet in illos, qui maleficas mulieres, quod se rem Venereā cum dæmonibus peregisse, fassæ sint, insectantur & puniunt: quam quidem rem ipse, & certe merito, irridet ceu fabulo-

Hamil. 22.
in Genes.

bulosam, & à somnijs ac imaginatio-
nibus delirantiū anicularum enatam:
quæ quum sepe dormientes per som-
nia decipiantur, & interdum quoque
uigilantes ex uehementis libidinis i-
maginatione illudantur, tamen arbi-
trantur ea uerè sibi contigisse, quæ so-
la imaginatione sunt peracta. Sunt in-
ter ueteres & alij Chrysofomo astipu-
lati, inter quos præcipuus Ioānes Cas-
sianus Chrysofomi discipulus, in cu-
ius lib. 2. Collat. ca. 8. hæc legitur: Nul-
lo modo credendum est, spirituales na-
turas coire cum fœminis naturaliter
posse: quoniam si hoc aliquando se-
cundum litteram fieri potuisset, quo-
modo nunc quoq; uel frequenter, uel
rarò id ipsum euenire non continge-
ret, & absque semine uel coitu uiri a-
liquos nasci? similiter de mulieribus
conceptum dæmonum cerneremus.
Consimilem habet uim id quod Phi-
lostrius Brixienfis episcopus cap. 108.
sui Catalogi aduersus hereses in hunc
modum refert: Alia est hæresis, quæ
de gigantibus asserit, quòd angeli se-
milauerint cū fœminis ante diluuium,
& inde natos esse gigantes. Sed si quis
putauerit angelos ita peccasse trans-
formatos in carne, & in ea remansisse,
aut ita factos carnales crediderit, is
uioleta ratione decernit historiam: si-
cuti & paganorum & poetarum men-
dacia asserunt, deos deasq; transfor-
matas nefanda coniugia commisisse.
Quod si factum est aliquando, & nunc
fieri, non erit ambiguum: quod autè
non factum est aliquando, nec modò
fieri manifestum est. Neq; ab his ab-
horrent, quæ Cyrillus Alexandriae e-
piscopus in eandem ferè sententiam
dissertit lib. 2. Allegoriarum in Penta-
teuchum. His accedit auctoritas Cõ-
cilij Ancyran, detestantis insanam o-
pionem quarũdam ueneficarũ mu-
lierum, asserentium se noctu per lon-

ga terrarum spacia ab improbis spiri-
tibus deduci, ubi cum dæmonibus in-
dulgent uarijs uoluptatibus, epulis &
libidinibus, &c.

SEMIDEOS, UT ALIOS
mortales, fuisse natos: nec hominem, nec perse-
ctum animal absque coitu & semine ma-
ris ac fœminæ, nasci aut concipi.

Caput XXII.

10 **E**X superioribus apparet, quàm
absurda sit ac prorsus indigna
Christiano, Fulgētij sentētia, qui
quos Scriptura Nephilim, & Hebræo-
rum theologia Iffim appellat, eos &
Heroas, & Semideos, & deos Seno-
nes dictos ait: aut quia ob meriti pau-
pertatem celo digni non censeantur,
nec terreni tamè putētur propter gra-
tiæ uenerationē, cuiusmodi olim Pria-
20 pus, Hippo, Vertumnus: aut quia diui-
nis uirtutibus, & in humanum genus
beneficijs in hac uita præcellētes, post
exutum hunc mortalem hominem in
deorum beatorũ choros trāslati sunt.
ijfdem quibus olim in hac uita benefi-
cijs ac uirtutibus, mortalibus perpe-
tuò prouidentes: aut quia arcano su-
perũ semine procreati sunt, quos ex
deorum siue dæmonum commixtio-
ne cum hominibus genitos putant, i-
deoq; mediam quandam naturã for-
30 titos, ut qui nec angeli, nec homines
sint. Etenim nõ apud Christianos, sed
apud Ethnicos numina quædam tan-
tũ sunt terrestria, quædam cœlestia
tantũ, quædã media, quæ Apuleius
animalia ingenio rationabilia, & ani-
mo passiuã, corpore aërea, tempore æ-
terna dicit. Antiquitas autè Medioxu-
40 mos appellauit, quòd uelut interces-
sores Deos minores, hominum autè
natura maiores esse, & diuina quædã
munera nobis tanquam *uoluntati* confer-
re uiderentur: ut Æsculapius, Pollux,
Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij,
quos Augustinus Steuchus nomina-

Nephilim.

Iffim.

Semidi qui

les crediti.

Sennoci.

*Medioxu-
mum*

Sermone 11.

Cap. 26. q. 1.

*Hercules.
Aeneid 8.*

*Alc. ma.
Deus ex ho-
mine non pa-
tenti nasci.
Filius verb.
Med.
Mediusfi-
dus.*

*Nullum ani-
mal nisi ex u-
troq; sexu.*

*Dial. de Re-
pub. 10.*

*T. ff. solut.
mar. iustit.
i. Non de
nupt.*

*Animalia
perfecta &
imperfecta.
Genes. 1.
August. lib.
11. Sententia
rum. Sent. 7.*

uit. Herculem Seruius communem Deum utriusque naturæ dicit, mediū inter diuinitatē & humanitatem. Ex Ioue enim & Alcmena natus fingitur, quæ uxor erat Amphitryonis. Hinc cū per Herculem iuratur, Medius fidius iurari solet, quasi medius filius. Vt autem ex homine Deum nasci, nec diuinitatis nec humanitatis patitur ratio, siue ex foemina & uiro simul, siue ex uirgine tantū, quemadmodum Sibylla Erythræa dicit,

— ἢ δούβητ' ἀνδρός

ἐν μισθῶν, μήτηρ τε, θεὸς τε τοῦ πάρος ἀνδρῶς:
sic etiam neq; homo, neq; perfectum animal, nisi ex maris ac foeminae congressu, uel cōcipi uel nasci potest. Repugnaret enim hoc nō solum ipsi ueritati, ac sacrosanctæ religioni nostræ, uerū etiam uniuersæ rerum naturæ. Nam profectō in hominib. ceterisque animantibus diuersitas sexus & coitio & generatio nullam habent aliam rationem, nisi ut omnia genera uiuentium, quando sunt conditione mortalitatis obitura, mutua possint successione seruari. Quod si absq; coitu sexus utriusque, uel quo alio modo fieri posset, iniquissimas atque ridiculas tulisset Plato leges, qui cœlibatū ē sua repub. nō solum exterminauit: sed ijs etiā qui non nubere, multas penasq; constituit. Atque hæc est unica naturalis nuptiarum & ratio & causa, quam Iure consulti prudenter inspicunt. Aristoteles quidē & Theophrastus animalia bifariam generari rectē dixere, alia scilicet ex coitu, alia ex terra & putredine. At illa perfecta sunt, hæc autē imperfecta, de quibus hic nō loquimur. Etenim Deus in principio perfecta omnia cōdidit, & hominem quidē & reliqua in speciem suam, hoc est masculū & foemellam, nullo genere excepto, nec aquatili, nec uolatili, nec terrestri. Nam in uniuersali natura

κλωσῶ mundi, licet ipse postea sua uirtute denuō qualibet creare potuisset, Nohæ tamen ita mandat: Ex omni iumento mundo tolles septem & septē, masculum & foemellā eius: de iumento uerō immundo duo, masculum & foemellam eius. De uoluce quoq; cōli septem & septem, masculum & foemellam, ad uiuificādum semen super faciem uniuersæ terræ.

Gen. 7.

Quare Aneas Syluius fabulosum esse putat, anseres in Scotia uicina ex arboris fructibus in aquam decidentibus nasci, ut tradit Saxo Gramaticus: licet Guilielmus Turnerus Anglus scribat, hoc anserum genus Berniclam dictum (cuius uel nidum uel ouū nemo uidit) sine parentū opera gigni spontē, quum scilicet ad certū tempus malus naui in mari cōputruit aut tabulę aut antennæ abięna, inde in principio uelut fungos erumpere, in quibus temporis progressu manifestæ auium figuræ cernerentur: deinde pluma uelut sitæ, postremō diuæ & uolantes: atq; id asseri, præter cōmune omnium gentium littoralium, Angliæ, Hybernæ, & Scotię testimonium, à Gyrardo, qui multo foelicus quā pro suo tempore Hybernæ historiam conscripserit. At idem ille non facis turum esse uulgo fidem astrui, & Gyrardo ob rei raritatem non credendū subiungit: quare ipse qui Anglus natione, & medicus professione erat, Theologum Anglum consuluit, qui uerum esse quod de huius auis prodigiosa generatione dicitur, affirmauit: uerū in rerum naturalium cognitione potius docto medi-
40
co ipsi Turnero, quā Theologo fidē præstandam existimarem. Huc pertinet quod de uoluce Ephemero tradit Aristoteles libro 5. de Histor. animal. Hyppanis fluuius apud Cymeriū Bosporū sub solstitio, desert uelut folliculos acinis maiores, ē quibus quadrupe-

*Animalia
nulla ex se cō-
cipere.*

*Bernicla, an-
ser Scotia.*

*Ephemeri
auis.*

drupedes uolucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianū usque diei tempus uiuit & uolat: mox descēdente sole macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita nō ultra unum diem protrahitur: unde Ephemerum, id est diarium appellatū est. At prodigiōsæ hæc narrationes nō semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channē piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramque uim singulis inesse, ac sine mare æquē genere: quodque Aristoteles & Alexandri milites sunt commenti, generationem murium lambendo constare, nō coitu. Hyānam quoque parere sine mare, uulgus credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum fœmellis traditum est. Oues ex terra nasci scribit Sigismundus Baro, &c. in Moschonia, & Scythiæ histor. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit Plinius, in Lusitania circa Vlyxipponem oppidum, & Tagum anam, equas Fauonio flante obuertas, animale concipere spiritū, indeque partum fieri, & gigni perniciosissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

Plin. lib. 32.
cap. 7. lib. 8.
cap. 15. lib. 10.
cap. 65.

Plin. lib. 8.
cap. 30.
Origenes in
prim. cont.
Fauslum.

Plin. lib. 8.
cap. 42.

Virg. 1. Geor.

Ore omnes uerse in Zephyrū stant rupib. altis, 30
Exceptantque leucas auras, et sepe sine ullis
Contingit uento grauidæ.—

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respuit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda: Cōcideret enim summū nostræ si dei fundamētū, abtusiūsimūque incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operatē Spiritu Dei fuit effectū, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo & ante partum & post partū, Christū hominē & Deū sine uirō & cōcepit & peperit, ut supra demonstratū est: nec ulli unquam hoc aut tributū fuit, aut tribuetur mulieri: ne forte potentia & uoluntas di-

Nemo præter
Christum ex
uirgine natus
fuit uirgine
semine.

Esaiæ 7.

August. 1. 1. 1.
lib. 1. cap. 9.

uina prætedatur, cū hæc mēdacia falsim tradi uidemus: ueluti Platonē ex uirgine, Apollinē phatasmate oppressa natū: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & speciem & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthreli Gothotū regis castra egressas, ac per Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrantes, à Faunibus & dæmonibus cōpressas, ac inde, præcreatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amētes uicissim fœminas in officio acētius cōstringāt, ardētè animarū perditionē depereuntes. Quod autē nō ex mare, sed ex semetipsis concipiūt mulieres, ea est caro informis, inanima, quā molā nos uocamus. Ideo non animatur, quā nō est ex duobus, licet quoque neminem uidisse unquam mulierem sine uirō uel molā uel eiusmodi quippiam concepisse, asserat Galenus lib. 14. de usu part. Falsissimē igitur Simō magus ex uirgine se natum iactabat, ut Deum se mentiretur: falsissimē Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infra dicemus: falsissimē Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerūt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.

Arana.

Hunni.

Mole mulierum.
Plin. lib. 7. cap. 15.
lib. 10. cap. 64.

Plin. lib. 37.
cap. 37.

COMMENTVM DE MARTINI LUTHERI ORTU DEMONIACO.
Cap. XXIII.

IN æstate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimū. Episcopus in celeberrimo famoso oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit historiā, quam ceterè lepidam atque hoc loco dignam negligi minimè oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligent. Diabolus in forma mercatoris & artificis gemmarij Vuittembergam uenit, ubi apud ciuem hospitiū excipit, quod

quòd merces suas preciosas communibus hospitijis credere minus aude-
ret, pro beneficio interim iustam pol-
licitus remunerationē. Cæterùm ubi
hospitij filiam in amplexu muneribus,
blanditijs, alijsq; uoluptatis irrita-
mentis pellexisset, eius tandem cõ-
cubitu fretus, breui euauit, nec pos-
tea apparuit usquam. Puellæ indies
magis ac magis uterus intumuit, quæ
enixura tam horrenda raraque edebat
indicia, ut fœtũ non legitimè conce-
ptum esse, argumentis minimè ob-
scuris præsumeretur. Puer adolescens
tãtum pauco tempore in scholis pro-
mouit, ut suos coætaneos & commili-
tones facile uinceret, uitę tamen ratio-
ne simulata. Inde ex patris instinctu
factus monachus, uim religioſæ uirgi-
ni (quemadmodum ab eruditjs uiris,
iisdemq; non paucis fertur) intulit ab-
iecta cuculla. Romã uerò profectus, ut
conditionē fortiretur feliciorē, nec ex
animo res cederet, incidissetq; in san-
ctis. patris Papæ & Cardinaliũ incle-
mentia, consilio inito cum suo patre,
ut ob denegatas preces se ulciscere-
tur ab eo consulitur (quòd imperitam
plebem seductu facilem intelligeret)
ut cõmentariolo orationem explica-
ret Dominicã, quã cunctos simul Chri-
stianos nouisse oportet, ut ea ratione
sui instituti uoro potiretur. Explica-
tionem autem hanc tanto artificio &
fastu contexit, ut non modò uulgari-
bus, sed & eruditjs plenisque, donec
fucum animaduertent, commenda-
retur. Tragicus hic Virſus plebeiõrum
hominum erga se studia uidens, lon-
gius indies grassari cępit tam ore
quàm calamo contra Romanę sedis
indulgentias, & quædam eiusdem in-
stituta alia, donec redargueretur, pu-
descheret & conuinceretur: nimisque
longum foret enarrare singula: sapien-
ti sat dictum. A doctis omnibus hic

Virſus nuncupatur. Nomen eius, quem
digito commonstramus, plus satis in-
telligitur. Indignum etenim ut ille in
uerbi Domini cathedra nuncupetur.
In summa, fons est & origo uniuersæ
hæreseos, in cuius extirpationem Cõ-
cilium hoc sanctum tam diu inceptũ,
& agatum: nunc tandem cum utili-
tate non exigua absolutum esse, meri-
tò acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religio-
nis nostri temporis Gallicę cõscripta,
authore certaino theologię docto-
re, tradit quoque probabilem esse o-
pinionem, literarũ monumentis pro-
pagatam: Margaritham uidelicet Lu-
theri matrem ex diaboli coitu conce-
pisse, qui aliquoties antè cum ea fuis-
set cõgressus, quàm Ioanni Luder ma-
trimoniũ fœdere iungeretur.

Lutheri profectò doctrinam alijs
ueritatis machinis impugnare & con-
uellere oporteret, non eiusmodi fi-
gmentis, alioqui uulgus intelliget.
Siquidem crassum nimis hoc cõmen-
tum est de tali dæmonis concubitu,
quum ex descripta eius uita omnibus
constet, natum fuisse anno 1483. die 10
Nouembris, nocte post horam unde-
cimam, Islebię sub imperio Comitum
Mansfeldesium, ex patre minimè ob-
scuro Ioanne Luthero, uiro Patricio,
& huius pudica coniuge Margarita
matre: atque Martini nomen ei impo-
situm, quòd dies proximus, quo per
baptismũ Ecclesię initiaretur infans,
Martinus sacer esset.

CVR EX DIIS AC VIRGI-
nibus homines nasci confictum sit, & qua ratio-
ne spiritus ac dij cum mulieribus coeant,
historijs aliquot docetur.
Cap. XXIIII.

COnficta autè & excogitata fue-
runt illa ab hominibus & anti-
quitus, & nostro seculo, uel per
adula-

*Cur sine uir-
tute, multi
nati fingantur.*

adulationem, ad principum ac potentium familias illustrandas ac euehendas: uel per pudorem, ad obscuritatem generis aut natalium turpitudinem regendam: uel per timorem, ad stupra mulierum aut adulteria celanda: sicut & felicibus ex ueteri proverbio, sunt trimestres partus, & ut Suetonij uerbis utar, patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Droimum, mox Neronem prænomine, Lijua quæ Augusto grauida nuphisset, intra mensem tertium peperit, fuitq; suspensa ex utriusque per adulterij consuetudinem procreatum. Statim certe uulgatus est uersus, *nois ætroy ðnæ xæpuloxæ waudia*. Vel etiam conficta fuerunt hæc per artem, ad libidinem quorundam explendam, qui plerunq; sunt aut lasciuu iuuenes, aut ociosi sacerdotes, & forma & uarietate mulierum templa frequentantium capti. Iouem hoc pacto Danæ misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum. Et Chærea consimilem iam olim lusisse se lusum ait, Deum sese in hominem conuertisse, atq; per alienas tegulas uenisse clanculum per impluuium, fucum factum mulieri. At quem Deum? qui templa cæli summa sonitu concutit. Ego homuncio id

Patebit hoc optimè ex hæc elegantissima Iosephi historia. Circa Christi tempora etiam Romæ, in sacris Isis, summa turpitudinis deprehensa est. Erat Romæ Paulina; mulier nõ minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed imprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. Huius amore captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat femina quàm quæ corrumpi posset in uentibus, eo magis accendebatur amâ-

tis insania, ita ut offerret ei pro unica nocte ducenta drachmarum millia. Ac ne sic quidem ualens eam flectere, nõ ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum nõ fefellit. Iden, libertam Mundi paternam, uarijs instructam, sed non probatis artibus: quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens, effecturam se ut potiat Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuenes, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uitam ingressa est, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciens porro, eam uehementer addictam Isis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimè est, ostentat præmio, in præsens xxv millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine rati, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit: & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, uenire se ait missum ab Anubide, capto ipsius forma, & iubete ut ad se ueniat. Illa libenti animo accepit nunciu: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, conditam sibi cenam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset uiro coniugis pudicitia. Itaq; in templum proficiscitur, & post cenam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latente ibi Mundum

Amoris uis, ac precium.

Falsa religionis usus.

Sacerdotes Isis lenones.

Iuuenis pro deo coit.

In uita Claudij Cæsaris.

Imber aureus Iouis.

Tarent. in Flaccy.

Ioseph. antiq. iudic. lib. 18. cap. 4.

Paulinae probitas.

D. Mundi amoris impotentia.

dum incidit, totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte, priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa, congressum cum Anubide prædicar, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam cõsiderantibus: nec mirari tamen non poterant, ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia, Mundus adamatae forte fortuna obuius: O factũ bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati gefisti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempsisti, quandoquidẽ prætextu Anubidis oprata uoluntate expletus sum: atq; his dictis abiit. At mulier tum primò deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat: & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porò Imperatori totũ significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in cruce egit: unaq; Iden, inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrupenda mulieris pudicitia: dirutoq; templo, stamã lisdis iussit mergi in Tiberim. Mundum autem mitiore pena exilij castigasse cõtentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens.

*Exnocinij
puna.*

*Eccl. lib. lib.
in cap. 14.
Diorum libi
dites per sa-
cerdotes exer-
centur.*

Eusebius non minus notabile refert Saturni adulterium. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex responso numinis, adorantibus in templo nobilibus quibusque & primarijs uiris, quorum sibi matrona ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnũ præcepisse, ut uxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat, gaudens quod uxor sua dignatione numinis uocare-

tur, exornatam comptius, in super & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, cõiugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clauis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde facto silentio per occultos meatus & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat autẽ simulachrum illud à tergo exefum, & parieti diligẽter annexum. Ardentibusq; intra eadem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subito per simulachrum æris concaui proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam uerò quæ libitum fuerat, uel ad cõternatione maiorem, uel ad libidinis incitamentum disseruisset numen impurum, arte quadam linteolis obductis, repente lumina extinguiebantur uniuersa. Tum descendens, obstupefacta & consternata mulierculæ adulterij fucum prophanis commentationibus inferebat. Hæc cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis sceminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse nocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicalle. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus, in scriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cõuicto atque confesso, cæcisq; fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaserat domos, adulteris matribus, in celsis patribus, liberis spurijis deprehensis. Hinc existimare possungis, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus, semper uisitata sacrificis, ut

*Fucus sacræ
dotum in
adulterij.*

*Sacerdotes
ut semper præ
hac.*

des suo come-
dant & coe-
unt.

Daniel. 14.

hac de causa simulachra deorū, ipsos q;
deos & comedere, & bibere, & coire
fingerent. Nota est historia apud Dan-
ielem, de sacerdotibus Bel septuaginta,
qui cum ea quæ Belo proponerentur,
tam constanter eum ipsum consumi-
mere affirmarent, ut sanctum Dei pro-
phetam in discrimen uitæ adducerēt,
ostium fani regem obsignare patientes:
eos tamen sub mensa occultum
aditum habuisse, ac per eum cum uxori-
bus & liberis ad Dei pateras exhau-
riendas patinasq; euacuandas uenisse,
ex uestigijs ille summa prudentia
deprehendit, regi q; demōstrauit. Quæ
sagacitas quam nostris etiam tempo-
ribus utilis, atq; adeo necessaria esset,
Aureliana Necromatia docet, & Chri-
sti diuæq; uirginis apud Bernates collo-
quium monachorum arte confictū, 20
de quo suprā dictum est.

DE MUTVA MALEFICARVM
commixtione. Cap. XXV.

Qximus illos deos, qui formosissimas
quasq; matronas sub religionis specie
in complexu suos sibi deposcebant olim;
uideamus iam qui nam sint dæmones, à
quibus maleficæ subagitari se uulgò iactāt.
Quod 30
etsi possem exemplis nostri temporis,
nostrarumq; partium, etiam in uirginibus
sanctissimæ, nostra opinione, pudicitie
demonstrare: tamen quod odiosa sint,
ijs prætermisis, unum ab exteris sumemus,
quo nihil esse potest ad uanitatem
falsitatemq; dæmoniaco coitus probandam
accommodatius, nihil illustrius. Ioannes Leo
Africanus testatur, in Africa Fessæ malefi-
cas esse, quæ uideri uolūt habere summam
cū dæmonibus familiaritatem: dæmones
autem uel rubros uel albos uel nigros
appellant: atque ubi alicuius fatum
eloqui uolunt, certis odoribus semetipsas
suffiunt, & affirmant:

eum tum se recipere dæmonem, quem
accerferunt: inde mutata uoce dæmonem
in se loqui fingunt. Tum qui rei
alicuius explorandæ gratia uenerunt,
iam magna cum reuerentia sciscitantur
ex illis, & tandem numerato dæmoni
precio discedunt. Verum qui sanioris
sunt iudicij, mulieres has Sahacat, quod
Latinis Fricatrices sonat, rectè
appellant, quod damnando more
soleant Venerem inter se exercere: di-
cerem honestius, si possem. Si quando
formosæ mulieres eas adeant; maleficæ
earum amore non secus atq; adol-
lescentes puellarum accenduntur, &
in dæmonis specie rogant, ut concubitu-
m pro mercede pariantur. Ita fit,
ut dum se dæmoniorum dictis pami-
se putant, rem cum maleficis habue-
rint. Neque defunt quæ eius rei uolup-
tate allectæ, maleficarum cōsortium
ambiant, & morbum fingentes, unam
earum ad se uocent; uel miserum e-
mittant maritum: quæ re intellecta,
mulierem à dæmone quodam uexatam
affirmat, eamq; ob causam nullo
modo liberari posse, nisi se illarū ad-
iunxerit numero. His uerbis miser ille
tandem uictus non modò permittit
id, sed & maleficarum ordini sumptu-
osum parat conuiuium: quo absoluto,
ad tympanorum strepitum mirum
in modum saltare solent, deinde uxorem
dijs uentisq; committere. Reperiuntur
tamen, qui uel minimo negotio sustibus
hunc dæmonem eiiciunt. Alij dæmonio
se obsessos fingentes, non alio modo
maleficas illas decipiunt, quàm quo
illorum uxores sunt deceptæ. Sic ars
eluditur arte: At uide quanta interim
misero diabolò fiat iniuria tam facto
quàm dicto, dum & id illi criminis
imponunt, quod nō committit: & eam
uoluptatem ipsæ sentiunt solæ, cuius
illum participem esse prædicant.

Sahacati.

Vide lib. 5. ca.
25. infra.

Lib. 3. cap. 18.

Li. 3. descript.
Afric.

DE VANITATE SEMINIS PER
succubam & incubam translati.

Cap. XXVI.

PEculiare uerò dæmonis prius cū
uiro, deinde cum muliere con-
gressus figmentum commentan-
tur nimis impudenter, ac argumentā-
tur absurdè admodum pleriq; Theo-
logi (ut Mallei maleficarum archite-
cti, Hæricus Institoris & Iacobus Sprē-
ger ordinis Prædicatorum, sacræ pagi-
næ doctores & hæreticæ pestis inquit-
sitores, eiusdem item ordinis Petrus
de Palude, atque Martinus de Artes
theologiæ professor, ac huius farinae
alij) eundem scilicet dæmonem uiri
scelerati prius succubum, effici mulie-
ri deinde incubum: semenq; uiro an-
tea ademptum, mulieris inde sinui in
ipso actu instillari, atque hinc foetum
concipi, progigniq; quem tamen Gril-
landus ait non dicendum filium dæ-
monis, sed eius cuius erat sperma: ita-
que affirmare communiter Theolo-
gos, S. Thomam in tract. qq. i. parte,
ut. de miraculis. q. 8. uers. ad primum.
(In Augustino uerò, quem citat, nihil
eiusmodi reperi) Proinde dum ad cho-
reas translatae sunt uxores, satanam
alium dæmonē in forma succubi ma-
rito substernere, qui ad eò benefe ac-
commodet coire uolenti, ut etiam cal-
lidissimū quenq; falleret: ut ait Tho-
mas d. titul. q. 5. Næ id ridiculum ni-
mis uidetur, quàm quod multis de-
beat confutari argumentis. Hoc solū-
modò dicam: illam seminis ex sangui-
ne & spiritu humano temperiem ge-
nerationi aptam in ordinatis à Deo
locellis, extra propria conceptacula, 40
qualicunq; præcipuè translatione cor-
rumpi & interire: propterea quòd spi-
ritus ac calor ille cordis totiusq; cor-
poris nec adit, nec quantitate & qua-
litate iusta fit in eo temperatus. quam-
uis eam temperiem à dæmone confer-

uari posse ugetur Thomas, tum pro-
pter motus celeritatem, tum fomenta
adhibendo, quibus illa defenditur. Si
enim hoc fieri posset, quàm secunda
monstrorum mater tam longo tempo-
re extitisset humanum genus, semine
ex feris uel bestijs permutato, transla-
toq; ab incubo dæmone, & mulieris si-
nui infuso? En horribilem consequē-
tiam. Hinc uides, quàm omnino non
sit credendum Alberti scholiastæ, qui
quasi per somnum sic scribit: Si semen
emissum ad terram, poneretur ad ma-
tricem, possibile esset quòd conciperet:
& sæpius contingere, quòd in balneo,
ubi uir sperma emittit, muliere præsen-
te, ipsa tanquàm in coitu concipiat, quia
matrix est maximè attractiua, & semē
adhuc uigens, nec exhalatione impo-
tens, atque ideo foetum produci posse,
idque experientia comprobatum
esse. Nam si semen super saluiam ef-
funderet felis, atque saluiam hanc ali-
quis comederet, tum ex illo semine
generaretur in uiri uentre feles, per
uomitum expellendi. Absurdiora hæc
sunt, & mendaciora, quàm ut longiori
refutatione indigeant. Idem fit res-
pōsum fœminæ habitanti in uicinia
Auerrois, qui scribit eam iurejurando
confirmasse, quòd infantem conce-
perit semine profuso à lasciuie ma-
stupratore, & in balneo attracto: quē
admodum & Hebræi nugantur eod-
em modo natum Benzycam uirum
doctissimum & sapientissimum ex fi-
lia Hieremiæ prophetæ. Eiusdem er-
rit fidei & illud ancillæ reginæ Tana-
quilis Ocribæ, quæ Tarquinio Prisco
regnante, iactabat sibi repente in foco
comparuisse genitale è cinere mascu-
lini sexus, seq; insidentem ibi confur-
rexisse grauidam, & ita Seruium Tul-
lum natum, qui regno successit. Eius-
dem profecto uanitatis illud Plinij de
perdicibus, licet ab Aristotele uideat-
tur

De eodem da-
mone succubo
& incubo ab
surdam quo-
rundam Theo-
logorū argu-
mentum.

Valum. 10.
tract. de for-
tit. 7. quæst.
num. 13.

Lib. de For-
mat. hom. ca-
p. de Gener.
embry.

Lib. Collectio-
rum.

Eiuslib. 10.
Plin. lib. 36.
cap. 37.

Seruius Tolu-
lus Laris fil.
& serui.
Plin. lib. 10.
cap. 31.

tur

Falsa de per-
dubus.

tur transcripſiſſe, ex libri 5. de historia animalium capite 5. Neque in animali alio par opus libidinis. Si cōtra mares stererint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes aut exerta lingua per id tempus æſtuant, concipiuntq; superuolantium aſſatu, sæpe uoce tantum audita masculi.

DE SYLVANIS, FAVNIS, ET
Satyris. Cap. XXVII.

NEc dubium est, alios mihi Augustinum hic de incubis dæmonibus obiecturos, ita scribentem:

Quoniam creberrima fama est, multiq; se expertos, uel ab eis qui experti essent (de quorum fide dubitandum non est) audisse confirmant, Sylvanos & Faunos, quos uulgò Incubos uocāt, improbos sæpe exitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitus: & quosdam dæmones, quos Galli Dusios nuncupant, hanc assiduè immundiciam & tentare & efficere, plures tales que aſſuerant, ut hoc negare impudentia uideatur: nō hic temerè aliquid audeo diffinire, utrum aliqui spiritus, elemento aëreo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitur flabello, sensu corporis tactūque sentitur) possint etiam pati hanc libidinem, ut quo modo possunt, sentientibus fœminis misceatur. Hæc parum aut nihil facere contra nos, intellegitis, qui cum nostris rationibus supra adductis, exactius singula discusserit expenderitq;. Quæ in super rumore acceperit ille, duntaxat recenset, nec certi aliquid statuere audet. & si demus, spiritus aliquos elemento aëreo corporatos esse: minimè tamen hinc sequetur, ab aëreo corpore, cum eo quod contemperata quatuor elementorum permixtione consistit, naturalem, uel similem ei qui inter paria, tertena magis contemperazione imbuta contingit corpora, exerceri cō-

gressum. Aërem tales spiritus aſerūt, aërem agitant, aërem uerberant. In eiusmodi aëtu præter alia comoda organa, requiritur caro & sanguis, quibus spiritus carent. Reliqua itaque erunt ludibria à dæmone obiecta, confirmataq; uitiosa mulieris demerata phâtaſia. Quare præponderet hic ratio, & ueritatis robur.

10 De Satyris illis salacibus, qui etiam obtuduntur, & eadem cum Sylvanis & Faunis rationem habent, an quoq; ueri fuerint dæmones, quid in Attriciis scripserit Pausanias, breuiter adiciā. Equidem (ait) de Satyris quinam sint, ut aliquid certius quàm ab alijs traditum sit cognoscerem, singula ex multis sum percūctatus. Euphemus Cartandem, uir non ignobilis, hæc mihi recensuit: se, cū in Italiā nauigaret, uentorū impetu in extremas Oceani oras delatū: ibi multas esse insulas desertas, quæ ab hominibus agrestibus incoluntur: ad illas insulas appellere nauas noluisse, quoniam antea in eas appulsi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: sed tūc etiam præter eorū uoluntatem tempestate eō adactos, insulas à nauis Satyrides appellari: incolas rufos esse, & caudas non multo equinis minores, infra clunes habere. Hos, ubi primū hospites sensissent, eueſtigio nulla edita uoce ad nauim cucurriſſe: ac mulieribus quæ in naui erant, manus inieciſſe. nauas uerò pauca factos, mulierem barbaram in insulam exposuisse: in quam satyri irruentes, non tantum eam quæ naturā uiris exposita est partem, sed aliam quam liber petulantiſimè appetiuiſſe.

De satyro quoque animali hæc scribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Theſſaliam & Macedoniā ad mare descendit, mille & ducentis nauibus ex Dyrrachio Brundisium transmissurus. Proxima est Dyrrachio Apollonia,

Lib. 5. de Ci-
uit. Dei, capi-
te 23.
Lib. 1. quæſti-
onū super Ge-
neſim, qu. 3.

Satyrides im-
sula.
Satyria

Satyris-
Lib. 1. Epi-
nead. 6.

lonia, & circa hanc Nymphem. Sacer ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ fontes multifariam irrigant. Hic sub id tempus quo Sylla eo cum exercitu uenerat, Satyrum, animal humano ore, atque ea forma qua pingitur, somno pressum, atque ita captum, locorum accolæ ad Syllam uinctum perduxerunt. Ibi haud una uoce interrogatus, quis esset, multisque uariarum linguarum peritis ad hoc ipsum adhibitis, tantum uociferatus dicitur: uoxque aspera ex eo profecta, inter balatum & hinnitum media. Sylla religione tantus, datis comitibus qui eum in solitudinem deducerent, missum fieri imperauit. Animalia etiam fuisse quæ Satyri dicerentur, scribit Hieronymus in uita Pauli primi heremite: eosque locutos esse, & rationis officia peregisse. Refert quoque, Satyrum quempiam Antonium quondam allocutum fuisse, & gentilium errorem in se colendis animalibus damnasse: affirmatque unum uiuum olim productum in publicum, & mox ad Constantinum principem destinatum. His addit tamen, diabolo facillimum esse Satyri imaginem & nomen assumere. Apud Strabonem inde legimus de Satyris, Silenis, Bacchis & Tityris, quos (inquit) dæmonas quosdam deorumque ministros Cytretas nuncupant.

Lib. 13.

INCUBI ILLUSIONEM INFESTARE quandoque; probas etiam matronas, cum ridiculo exemplo adulterini congressus demoniaci. Cap. XXVIII.

Tract. de Superstit.

Illusio incubi alij quoque mulieribus accidit.

Nec solum (inquit Martinus de Arles theologus) apud maleficas, sed & circa alias probas mulieres accidit hæc incubi illusio. Nam ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi, hoc tempore ipsi in confessione reuelatum fuisse à quadam proba muliere nupta, cui sæpe in somnis uidebatur, se reuerà super iumenta equitare per

campos cum alijs: atque ita euagando super aquam, coire hominem cum ea, & intensam in actu se persentire uoluptatem: & hoc sæpe ei accidisse phantasticè, illusione dæmonis, manifestum est. Vnde Augustinus super Genes. Illa enim quæ accidisse ut quidam recordantur, in quorundam animalium corporibus aut falsa facta narrarentur, aut illusionibus dæmonum, hoc in eorum animis factum est. Si enim contigit, ut quis in somnis fallaci memoria recordaretur, se aliquid fuisse quod non fuit, aut fecisse quod non egit: quid mirum est, si quodam iusto Dei occulto que iudicio sinantur dæmones in cordibus hominum tale aliquid posse? Hæc ille.

Delusorij exemplum adulterij his accedat, apprimè ridiculum. Mercato ris cuiusdam uxor circiter sex uel septem miliaria à Vuittembergæ, Slesia uersus, absente negociationis causa marito, peculiarem solet admittere concubinum. Contigit itaque marito peregrè agente, amalum noctu redire: & post curatam cuticulam, ueneramque peractam uelitationem, ut uidebatur, hora matutina specie picæ assumpta momento, concubinum insidere promptuario, ac concubinæ his uerbis ualedicere: Hic tuus fuit amansus, dictoque citius euauisse, nec rediisse unquam. Quæquam Vuittembergæ ab ecclesiaste id acceperit insignis doctrinæ uir IOANNES LITHODIUS, medicus excellentissimus, ac collega mihi singulari necessitudine coniunctus: mihi tamen nugæ sunt. Nullo ergo modo ritè credendum esse, dixit Casianus, spirituales naturas cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquando posset fieri, quomodo nunc uel nunquam uel rarò uideremus, aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absque uirili semine nasci:

cum

Adulterini congressus illusio diabolica.

Ioannes Lithodius medicus.

In collat. partium.

cum præsertim confet, eas libidinum
fordibus delectari admodū, quas pro-
culdubio in semetipsis potius quàm
cum hominibus exercere mallent, si il-
lud ullo modo effici posset? Nec item
immeritò doctissimo philosopho &
medico Iulio Scaligero libet cum sto-
macho excipere, quæ de dæmonum
coitu Psellus effutijt. Quare cum Iam-
blichò concludamus: Quæ fascinati
imaginamur, præter imaginamenta
nullam habet actionis & essentia ve-
ritatem.

COMMIXTIONIS DIABOLICÆ
figmentum comprobantes historias
omnes esse fabulosas.

Cap. XXIIX.

Hinc constat, cunctas quorum cū-
que historicorum enarrationes,
commixtionis eiusmodi phan-
tasticæ & diabolicæ figmentum com-
probantes, ut fabulosas, ab omni veri-
tate excidisse, optimoq; iure pessum
ire: & uel ab alijs primum fuisse char-
tis illitas, uel ex aliorum relatu à facile
credulis deinde falsò transcriptas, &
ad posteritatem trauctas: quarū ali-
quas, ne silentio eas sepelisse studio
uidear, hoc loco dignabor. Hanc de-
scribit fabulam Boëthius historicus.
In Marrea regione, uti ex ijs qui fœ-
dissimam rem conspexerant accepim-
us, puella natalibus altis, forma cō-
spicua, complurium nobilium auersa
ta connubium, in infandam cum ca-
codæmone incidit consuetudinem:
quæ cūm uterum ferret, parentum ri-
gore coacta edere stupratorem: ado-
lescentem mira pulchritudine frequē-
tius secum noctu, interdū nonnun-
quam cōuenisse: unde uenisset, quò-
ue inde abijisset, nescire se respondit.
Parentes etsi filia parū crederent, ac-
curatius rem aduertentes, cōsilio quis
esset, qui puellæ expugnasset pudici-
tiam, explorandi, cognito tertio post

die indice ancilla, stupratorem adesse,
referatis foribus, accensiq; tædarum
ingenti numero, cubiculum ingressi,
horrendum mōstrum, figura supra hu-
manam fidem terribili, in filia ample-
xibus sunt cōspicati. Cucurrere ocys
complures ad fœdum acciti spectacu-
lum. Inter eos sacerdos probatæ uitæ,
nec sacrae disciplinae ignarus, cæteris
aut trepidè abeuntibus, aut pauore il-
lisis terræ, quum Ioannis Euangelij
initium recitare orsus, ad eum locum,
Verbum caro factum est, perduxitler,
malus dæmon horrendo sublato cla-
more, cubiculi rectum secum aspor-
tans, omni supellectili incensa abiijt.
Fœmina periculo seruata, post triduū
enixa est monstrum unde quaque fœ-
dū aspectu, quale nusquam antea (ur
ferunt) inter nostrates uisum: quod
obstetrices ne in familia dedecus ser-
uaretur, extructa ingenti pyra, citissi-
mè exusserunt. Huic simile admodū
est, quod de Venerea Psyche uelita-
tione, cū formoso deo Cupidine, qui
alijs uenenatus serpens, & sæuissima
bestia dicebatur, scribit Apuleius: qua-
re etiam eandem ueritatis opinionem
iurè meretur.

Eiusdem fidei historiam quoq; aliā
recitat idem Boëthius. Anno Christi-
anæ salutis sexto supra octogesimum,
millesimum & quadringentesimum,
nauigantibus è Phorthæ æstuario ne-
gociationis causa in Flandriam, tanta
uentorum oborta est uis, ut uelis, ma-
lo, armamentisq; ruptis, & nauis fœdè
inter tumentes undas iactata, certissi-
mam mortem cuncti expectarent. Na-
uicularius tantam tamq; insolitam æ-
ris inclementiam eo tempore demira-
tus (suberat enim solstitium æstiuum)
quum id non sideri, sed malo rum dæ-
monum, qui hominibus semper sunt
infesti, insidijs magnis tribueret cla-
moribus: reddita est uox ex ima nauis

A muite-

Lib. 16. de Sub-
tilitat.
Card. Exer.
37.
Lib. de My-
sterijs.

Incubum dæ-
moni appro-
bantes histo-
rie omnes fa-
bulosæ.

Lib. 2. histor.
Scot.

Psyche uelita-
tione uenera
cū Cupidine.
Lib. 1. de A-
po. aur.

Lib. 8. hist.
Scot.

Si uerum hoc sit, potuit illa incubi in somno pati imaginariū: ut cautus ommes illud uentur, eam post a demone fuisse excusata in nubem uolam, cum sono & furore cartum est. Hoc item de meni studio fuit, ut illa in nocens in mare precipitata reire.

mulieris se miserè incusantis, quod incubo humana sub effigie, quicum per multos antea ctos annos habuisset cōsuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo subacta: mari ergo celerius se tradendam, ut ipsa pereunte, quæ tanti mali imminētis causam præstitisset, cæteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedēs ad lachrymantem fœminam, iubente nauiculario, sacerdos, eius atque cæterorum salutem consulendi causa, crimen iam palam fatentem, horrentem scelus uehementer alto pectore suspirijs indicibus, pœnitentemq; facti, piè est hortatus, ne sibi deesset, cui certò cognosceret numinis fauorem adesse, crimina lachrymis ac animi pœnitudine deleri: tantam miserētis Dei clementiam esse erga mortales, ut altius uel in malorum profundum lapsos, respicientes nonnunquam ad maiorem longè quàm unquam antea habuissent gratiam, recipiat. Media pij sacerdotis adhortatione, quum multis suspirijs afflicta mulier admissum facinus deploraret, cunctis uisa est atra nubes è nauis sentina profiliisse, ingentiq; sono, flamma, fumo atq; fœtore sese deiecisse in mare. Sedatum est inde cœlum, pacatumq; mare, & negotiatores cum nauiculis suis rebus saluis in optatum portum abière.

DE MERLINO, CYGNO NAUICULAM aurea trahente catena, cygnea turri Cluensi, phantastica coniuge, & reliquis satanici concubitus exemplis.

Cap. XXX.

Idem Boëthius, constantem fuisse famam inquit, Merlinum ex incubi & nobilis Brintannici sanguinis fœminæ concubitu genitū esse. Hinc quilibet palam uidet, quantum hisce miraculis apud historiographos fidei debeat. Vt autem rerum mendacium collatione clarius eluceat ueri-

tas, ridicula illius superstitiosæ ætatis commēta de Merlino, uelut de cygno quoq; illinere ex Vincentio non pigebit. Ab eo narratur, Vortigernum regem consilio capto quid ad sui tuitionem facere deberet, iussisse acciri artifices, qui turrim fortissimam extruerent. Sed cum eorum opera tellus absorberet, suatum est regi, ut hominem sine patre inquireret, cuius sanguine lapides & cementū conspergerentur, quasi eo modo stabile redderetur cementum. Inuentus igitur adolefcens Merlinus nomine, qui cum matre adducitur coram rege, quæ illum ex spiritu in hominis specie conceptum esse fatetur. Merlinus hic multa obscura reuelauit, & futura prædixit. Aperuit enim, sub fundamento esse lacum: sub lacu duos latere dracones, quorum unus rubeus populum Britonum, alter uerò albus Saxonum designaret: & uter eorum in conflictu alterum superaret, uaticinatus est: atque Aurelium Ambrosiū, deuictō Hengisto, & combusto Vortigerno, regnaturū. Ex Rachele item matre adhuc uirgine senatum fuisse iactabat mendaciter Simon magus, ut Deum se mentiretur.

Ex Helinando in super Vincentius hæc refert: In Coloniensi diocesi famosum & immane palatiū Rheni fluminis supereminet, luuamem nuncupatum: ubi pluribus olim congregatis principibus, inopinatò aduenit nauicula, quam collo alligatam cygnus argentea trahebat catena. In de miles nouus & incognitus omnibus exilijs, cygnusq; nauem reduxit. Postea uxorem duxit miles, liberosq; procreauit.

Tandem in eodem palatio residēs, & cygnū inspicens aduentantē cum eadem nauicula & catena, statim in nauem se recepit, nec uisus est amplius: progenies autē eius in hūc usque diem persistit. Hoc exemplo, spiritū quoq;

Lib. 1. Hist. cap. 10.

Merlini historia uel fabula.

Clem. lib. 1. Recog.

Lib. 3. cap. 17.

Luuamem

Cygnus nauiculam argentea trahens catena.

fic.

heri cū fœminis congressum, defenditur: & ex eo figmento in arce Cliuenti (ubi & altissima turris uetusta cōspicitur, Cygnea nūcupata, in cuius fastigio cygni simulachrum uoluitur) antiquissimis tapetis in texto, originis illustrissimorum ducum Cliuentium uetustatem deducunt: quem admodum potentissimorum regnorū & clarissimarū familiarum initia eiusmodi adornari lenocinijs solent, ut diuini aliquid ijs inesse, citius persuaderetur. At commentum ipsum arguit uera ortus huius illustrissimæ domus historia.

Ex Gaufrido Antisiodoro eiusdem fidei miraculum, lib. 3. idem ille Vincentius scribit, narrans decanū quendam sacerdotum, cum sorore ducis Burgundiæ, regi Siciliæ Rogerio desponsata, aliquandiu in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse admirabilem certissimè affirmaret: iuuenem uidelicet quendam strenuum, & natandi peritum, circa noctis crepusculum lucente luna in mari balneasse, & mulierem post se natantem crinibus apprehendisse, tanquam ex socijs aliquem qui eū mergere uellet. Quā alloquens, ne uerbum quidem extorquere potuit: quare operā pallio, domum duxit, & tandem in uxorem solenniter accepit. Incepit aliquando à socio, quod phantasma amplexus fuisset, expauescens, gladio extracto cōiugi minitabatur, se huiusmodi quem ex ea sulceperat interfecit, nisi ipsa loqueretur, suam que fateretur originem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, uilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Tecum mansissem: ac in rem tuam esset, si iniunctum mihi silentium permisisses. Nunc autem me posthac non uidebis: & euelligio euanuit. Puer autem adoleuit, & marinum cepit frequentare balneum. Tandem die quodam coram multis puerum in eisdem flucti-

bus occurrētem rapuit phantastica mulier. Vtricus Molitor LL. Doctor, puerum hūc dæmonem fuisse in pueri forma apparentem, & matrē succubam, dæmonium scilicet, arbitratur: militem item incubum, & Merlinum ex matre delusa dæmonis artificio suppositicium. At mihi fabulæ erunt, quibus bonas horas malè nimis seculo illo cæco impendunt plerique, charitulisq; phantasmata pro rebus gestis ad posteritatem transfulere.

De dæmone item succuba, gratissimæ omnium formæ adolescentem infestante, memorabilem quoque ex Boethio historiam postea comperies. Hieronymus adhæc in Vitis patrum narrat, monachum quendam à dæmone in mulieris uenustissimæ formæ, ad obscenos inuicatum fuisse amplexus: qui sua inclinans membra, effectus est sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Atque ubi iam carnalem conaretur inire amplexum, illa teterrimæ uocis ululatu emittens, umbra, ut erat, tenuis & phantasma inter manus amplectētis elabatur, ipsūq; miserum cum fœdissima irrisione deserit.

Magdalenam cuiusdam famulam, scribit Iacobus Ruffus, nostra memoria Constantiæ fuisse compressam à dæmonio, eiq; tandem per penitentiam ualedixisse ex institutione ministrorum Ecclesiæ: ac postea tantos in utero sensisse cruciatus, ut in singulas ferè horas infantem se crederet enixuram: inde clauos ferreos, ligna, uitra contracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrum, & huiusmodi innumera, ex matrice excreuisset. Mea autem est sententia, Magdalene phantasiam fuisse Veneræ commixtionis opinione à diabolo illam: deinde ab eodē excitatos illos dolores, ut certius illum cum ea congressum fuisse crederetur,

A 2 quod

Cygnæ turris Cliuenti.

Obscura clarissimæ familiarum initia.

Cap. 16.

In tract. de Lamijs & Pythonicis.

Lib. 1. cap. 6 de Cœcept. Inim.

quod tamen falsum erat. Vt deinde conceptam aueret opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodum ea etiam quæ ore reijciuntur, in imo corpore non fuere) non est quoddam hic pluribus comprobem: quum eadem sit ratio. Nam quum omne semen suum simile procreet, quomodo ex semine in ea coitione fuso, tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quàm ut fufiorem requirant confutationem: sequenti quoque Libro abundè id docebitur. Enim uerò si in utero hæsisent, proculdubidè hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Illa quoque inspecta, modò uirum non admisisset, hymen certissimè apparuisset inuiolatus.

DE LUSIONIS VENEREAE DIABOLI HISTORIA, & CAUSA LONGIORIS TRACTATIONIS HUIUS ARGUMENTI.

Cap. XXXI.

Delusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adijciam, ex illustri philosopho Francisco Mirandula. Agnouit (inquit) uirum nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum septuaginta quinque: eundemque sacerdotè ex his quos presbyteros uocant, qui annis plus quàm quædraginta cum dæmone familiari sub forma feminae illi associato concubebat, in forum de ducebat, alloquebatur, aded ut astates qui nihil uidebant, eum pro fatuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoque Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta & amplius annos petuenerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabatque eum Florinæ nomine, plus quadraginta annis uenereas ueluptates exercuisse. Sed is, dum

hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinem exuisse, atque alia eiusmodi grauias scelera: tormentorum tamen uir, ne iocum fuisset credas. Atque hæc aliaque plura (illis recitatis ait Cardanus) si uellem adijcere, absurda, uiroque tam graui probe & indigna sunt, ac uana, & ab omni ratione aliena. Primumque ex ipsis exemplis illum confutare licet, nam iu uenulæ illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod non solum sensibus & naturali rationi repugnat, sed etiam Seruatoris authoritati. Si enim non solum uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dicentis nihil cõcludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur: quod atrocius poterat esse tormentum, quàm uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimium quorundam Platoniorum figmentis addictus, monachorum mendacia, uulgi famam, muliercularum nœnias fabellasque aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delectare potius Lectores atque allicere, quàm seriò tractare quicquã uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsan pauciores habiturus Lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud eruditos. Si ea fuit seculi labes, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mendacijs decerarent: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiens, ac quasi æmulatione gentilium figmentorum, libris suis inseruit: itaque illi tantum fidei habeo, quantum se oculis uidisse testatus est:

De Varietate lib. 11. cap. 80.

Hermelina
ueneron, am
sua sacerdoti
Bruneti ama
sua, Florin
dusman

in alijs, minime. Iam enim constat unicuique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tanta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictum est. Avaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusque eas puniendi permittum est: uanitas ac stulticia delinquentium, nouitatis desiderium, & ignorantia causarum euentuumque; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio Benedictus sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerunt, qui mentem utriusque ita uitiarit, in illorum phantasiam illapsus, quam imagine charæ mulieris imbuit perpetua: qua illi ualde delectati, facilius in errore induci potuere. Nam & D. Augustinus scribit, quendam tacita animi intentione, cuiusdam fœminæ imaginem expèdiffe, ut rem sibi cum ea uigilans habere uideretur.

Risu sanè excipiendū, quod in hæc rem quidam, me præsentē, coram potentissimo, eodemque prudentissimo principe narrabat, famulum scilicet diuiculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum è campis reduceret: atque in agro quandā eiusdem pagi fœminam maleficijs insimulatam inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hæc, dæmonij formam rogante principe, respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionè falsè irridens princeps: Ignorabam diabolum cani nigro similem esse, ait: alio profectò mentis acumine, quam uulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc temporis etiamnum in lecto decubuisse: & idolū hoc rustico à satana fuisse obiectum ad sinistra de ea conceptæ opinionis confirmationem.

Uerior equidem fui studiò, in fœdissimo ludibrio sæ huius commixtionis negotio, ut cum omnis illa saga-

rum turba se ea uitari confiteatur, & unaquæque suum certo indiget nomine amasium, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinero, promptius uniuersa illa phantasmatum dæmoniacorum machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuolatusque; conseruetur.

DE MULIERIS DÆMONIACAE

partu Lamia impurato, historia admirabilis.

Caput XXXII.

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, fidemque; sortiantur ipsa ueritas. Antonius Suceuetus, eques auratus, per totam Flandriā notissimus, & in aula Brabatica celebris Concilij ibi priuati consiliarius, præter tres filios legitimos superstitēs, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem. hæc paulò post nuptiales faces, à malo genio cepit uexari miserè, ita ut ubicunque locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cincta, è cœtu eriperetur, perque; cubacula aut cenacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumerò conijceretur modò in hunc angulum, modò in alterum, etiā relictantibus, omniisque; uillam retinere conantibus qui huic aderant: id tamen accidit sine magna admodum lesione corporis. Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte fieri à pellice illi inuidente maritum, cuius amore deuincta tenebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Verùm dū uarijs multisque; modis ita à maligno agitatur spiritu, cepit gestare uterum: at nihilo minus aut leuius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi partus angustia obreperent, & una tan-

Antonius Suceuetus.

tura adesset: qua ablegata ut obstetricem acciret, & alias quæ in hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ ei obstetricis officium præbuit. uerùm puerpera præ angustia in mentis concidit deliquit: ubi uerò ad se redijt, liberatam se sensit ab onere, at puer nusquam apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. accidit autem postridie, ut dum è somno puerpera expergisceretur, repiret infantem iuxta se in lecto, fascijs inuolutum: cui & ubera semel atque iterùm præbuit. Atqui non ita multo post, rursus illa dormiente, à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aiebāt nescio quas schedas cū magis notis in ostij sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fide dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à puerperæ marito, illius fratre, ac coniuge fratris, alijsque qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterum ne in hoc actu tam artificiosè instructo uelut attonitus, *λυπη* *ωπιουνη* agere uidear, succinctè quid hic sentiam, adijcere uolui. Quoddam matrona hæc à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice in fonte pati crederet, accreuit uexatio primùm ex abstracta Dei uoluntate permilla, machinatusque fuit diabolus grauiora impregnationis ludibria, uterum illius spiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosque artius postea, opinione factus à pellice obstetricæ surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis sicutissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cepit eo tempore opportuno, quo una solùm adesset fœmina: ut ea ablegata, libe-

rius apertiusque in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaque, uel animi defectum à satana (ut dolus non animaduertetur, ignorareturque non procreatum fuisse infantem) fraudulenter excitatù, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmò, destitit, conciditque tumor. Quum uerò puer natus esse, sed à pellice ablatu crederetur, postridie in alto somno, uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simul chrù suaue exhibuit milleartifex ille: aut uigili nonnihilque ex assidua dæmonis illusionis ac agitatione adhuc stupenti, imaginarium siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obtulit, qui & eiusdem opera momento euauit, uel ueræ matri restitutus fuit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus obijceret matronam, eiusdemque ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautè in sententiæ sanguinariam, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemque nouit contexere telam subdolos ille textor.

LAMIAS SOLVM DOCTOREM

habere uitiatam phantasiã, & ridiculas esse res quibus ledere creduntur.

Cap. XXXVI.

Cæterum ut tandem hunc fabulæ actum finire occipiam, quæ admodum hæc Lamia ne longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituuntur promouentur: nullas etiã præscriptas coniuurationum formulas, quas sequuntur: nullum adhuc annulo in carceratum, aut crystalli soliditate obseptum dæmo-

Lamiarū do-
flor, corrupta
phantasia.

monem, in suum ministerium, uelur
plerique Magi, circumferunt: corru-
ptam uarijs imaginibus ab immundo
spiritu ingestis, phantasiā solummo-
dò doctorem ueneratur & colunt: cui
ut plurimum propensius confisæ, mi-
serè decipiuntur, ac in perniciem ruunt.
Nec quidem præter uulgarem morem
quicquam peculiare ob indolis crassici-
em & spirituum inhabilitatem ualent:
secus autem diabolus potest ob
renuitatem, subtilitatem, & longi re-
rum usum. Et si sustinuerit, nusquam
dictarum nobis Lamiarum mentio-
nem in uniuersis fieri Biblijs sacris: nõ
fortassis facile conuincat. Neq; etiam
delusorum horum monstrorum sana-
tionem restitutionemq; prætermisisset
Dei filius in terris, si eo tempore
dita hæc sæuissimè pestis.

Ridicula res,
quib; sine con-
tactu se lade-
re posse existi-
mant uosana
famina.

Quòd uerò hæc maleficium, aut, si
mauis, ueneficium etiam sine cõtactu
inferre posse credantur, cum aliquo e-
ius excremento cui nocere debet ma-
leficium, cuiusmodi est urina, stercus,
sanguis, capillorum & unguium præ-
segrina, atq; hæc generaliter includi
membris canis, similibus aliquo mo-
do his quorum in homine sunt partes
aut excrementa, claudiq; osse mortui
hominis, ac in illius nomine sepeliri,
alia quidem in uestibulo, alia in uijs
crucis formam habentibus, alia in tor-
rētibus: cum bona uenia mei olim he-
ri & præceptoris uenerandi Agrippæ,
hæc merè inania esse, a deoq; ridicula,
cum Cardano liberè assero, atq; sata-
næ instinctu in usum uo cari: quasi ali-
quid hic possent res prorsus ineffica-
ces friuolæq;. Hoc aut fit, quòd à se de-
signatū id quod apparet malum, à de-
mone cõstructum, uel aliàs Dei occul-
ta uoluntate, aut naturæ uitio natum,
credat nõ sanæ fœminæ: potissimum
quòd eas noua imbn̄i uirtute, ex inepta
uel blasphemæ aliqua admurmuratio-

Agrippa he-
rui & præce-
ptor Iheri.
Lib. 8. de
Subtil.

ne, aut imprecatione maligna, falsa o-
pinentur persuasione. Sic nuper Ham-
monæ iudex quidam Hæssus, narra-
bat se quæsiuisse è quadam celebri &
famosa saga (quam tū in uinculis coër-
cebat, postea autem Vulcano cõsecra-
tam) qua ratione quis Lamiarū male-
ficia euitare posset? Quisq; respondit
illa serid, detrita & uetustate multoq;
usu cõsumpta calciamenta custodiat:
quasi uerò eorū opera inferri uel etiã
arceri maleficia ualeant. Cui mens ita
stupet, ut hæc non sentiat nugas?

Quòd etiã res uiles, aut noxia phar-
maca alicubi recondita, ex interuallo
transcensa aut præterita, noxam indu-
cere, uel ex diuisissimis etiam spa-
cio, ceu neruo emissa excussa; uiolen-
ter ferri in eos quos petunt, nonnulli
arbitrentur, etiã insignes & docti uiri,
non mihi fit uerisimile. Si enim conge-
nita ueneni uirtute eiusmodi infertur
uirulentia, eam quoscūq; uel trãscen-
dentes, uel prætereuntes ferire neces-
se est, quòd deletus sit expers materia
uenenosa. Secus autem experientia &
res ipsa docet. Proinde si solummodò
quibus malè uolūt illè uetula, lædun-
tur: non ueneni halitu cõtingeret noxa,
sed maleficij ratione. Id porò nihil
eatenus posse, iam demonstraui: si ta-
men nocumentum hinc subsequi ui-
deatur, certum est ab ipso satana, ex
Dei assensu, ob hominis lædèdi incre-
dulitatem, uel etiã ut hic probetur cū
Iobo, id ipsum excitari. Ille est qui ex-
cæcat, mutilatq;. Interim deliræ huic
anui, quæ materiam uenenosam uel
qualem cunq; aliam sepeljit, id, ut di-
xi, quod ab ipso perpetratum est, uel
aliàs contigit, ita in mentem firmiter
suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se
factum esse illa credat asseratq;.

Res uiles aut
pharmaca in
locis fœmotis
sepulta nõ pos-
se nocere.

Cæterum ea diaboli ludibria ut plu-
rimum uim suam sortiri, ut dixi, ob im-
piam hominum credulitatem, qua in
A 4 eius-

Ephes. 1.

eiusmodi potentiam dæmonis cōsentiant, certum est. Enim uero si serpens sub ostij limine repositus fecunditatē amoliri potuit, ut in Maleficarum maleo legitur: cur in illis regionibus ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilefcunt fceminæ?

*Prime 2. par
tis q. 1. ca. 1. 6.
9. 10. 11. 12. 13.
14. 15. ubi uer-
ba in hanc
rem leguntur
exempla mul-
ta item super
stitione & im-
pia per totū
parva librū.*

*Diaboli delu-
siones quomo-
do inuestiga-
da.*

*Pluuiam nō
potest excita-
re Lamia.*

Si quoq; olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quēdam Comitem, ut ibidem narratur: cur nō omnes ex communi puteo aquam usurpātes e-
languere? At organa generationi de-
stinata prępedit dæmon (id quod uariatione naturali potest), donec ollā ex institutione mulieris dæmoniacę concremasset male credulus Comes, tumq; destitit ille dæmō libenter, quō in fallam de uetula opinionem Cōmitem reliquosq; pertraheret. Sic quoque in felium (si uera sit historia) specie in operarium insilire potuit dæmō, atque eodem tempore in operarij forma uerberare matronas, ut infontes tanquam maleficij reę, hinc tandem cum iudicij periculo & animatū pernicię, ad supplicium raperentur. Nec scopa aquę intrinsecta à muliere, & in aere sparsa pluuiā accit: sed dæmon, ut supra dixi, ex pręcognita aëris constitutione colludens, ut illā his ludibrijs dementatā, in officio arctius detineat. Eadē ratione sunt reliquę eius artes, dolosęq; actiones, & instituta in Maleo atque alibi sparsim enarrata, exactius discutienda.

QUÆ CONNATA SVNT, NON debent ad potestatem Lamiarum referri.

Caput XXXIIII.

*Quæ oculis
quibusdā con-
nata sunt, nō
debent ad po-
testatem La-
miarum dele-
tū habitam
referri.*

SI quędam fortē in Africa sunt uocę & lingua effascinantium familię (ut tradunt Ifigonus, Memphodorus & Solinus) quę si impēsius pulchras casu laudauerint arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu cultuq; opi-

mos, emoriantur repente: ijs ingentam hanc esse proprietatē oportet, cuius causam postea addit Plinius. Hinc apud Italos, Hetruscos potissimum, multis seculis inolitum, adhuc perdurat hodie prouerbium, ut si quando hominem impensius laudantem aliquem audiāt, statim obijciant, Di gratia non gli diate mal d' ochio: hoc est, precor ne oculi malū ei concilies, uel ne uisu legdas. Inde & apud nos inoleuit consuetudo (quod Aristot. 20. sect. problem. 34. testatur) ut aliquid laudatū pręferatur, ne uerba nostra nobis obsint, ut Deus id conseruet. Si item eiusdem generis fortē existunt in Triballis & Illyrijs, ut Ifigonus adijcit, Macedonię uicinis, interimantq; quos diutius intueantur, iratis potissimum oculis, in quibus singulis pupillas (authore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum sentiant puberes: aut si quoque inueniantur fortassis eiusdē sortis fceminę in Scythia, quę uocantur Bythiæ, teste Apollonide: uel in Ponto genus Thibiorum, sicut & multi alij eiusdem naturę, authore Philarcho, qui eorum notas etiam prodit, in oculo scilicet altero geminam pupilam, in altero equi effigiem: nec eisdē posse mergi, ne ueste quidem degranatos: sius quoq; haud dissimile ijs genus Pharmacum in Æthiopia comperitur, ut refert Damon, quorum sudor tabem contactis corporibus afferat: horū causam priuatim reddit Plinius, naturam in quorūdam toto corpore, in aliorū oculis uenena genuisse, ne quid usquā mali existeret, quod in homine non esset. Atqui hæc rara, & quasi miraculo priuatis quibusdam irrogata ingentaq; (quem admodum & quibusdā contigit animalibus) nullum hic habent locum: quippe non pro delectū & arbitrio ex fœderis cū dæmone initi uirtute acquisita, quę hic agi-

*Coll. lib. 9.
cap. 4.*

*Lib. 7.
cap. 22.*

*Coll. lib. 16.
cap. 11.*

hic agitur quæstio. Idem de Pſyllis Africæ populis Nasamonibus conterminis, & Marſis Italiæ populis (quos à Circes filio Marſo ortos ferunt) è uulgi opinione, gratia ſancti Pauli celebrius, dictum uolo. Syllius lib. 8.

— ac Marſica pubes,

Et cellare manu, & chelydris cantare ſoporem, Vipereūq; herbis bebitare et carmine dentē, etc.

De ſaſtino
per oculos
Plutarchus
Symp. 1.
Gell. lib. 9.
cap. 4.

Huc accenseantur effaſcinatrices gentes Paletheoborum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus narrant, non puſionibus modò, quorum habitus ſit imbecillis, ſed adultis etiam, qui ſolido concretioriq; conſtant corpore, peſtilentes eſſe, & intuitu ſoloque halitu in tabem reſoluere, morboſq; perimentes accire non ſolum his qui continud adſunt, uerum & hoſpitiſus, & qui ab earum commercio alieniſſimi ſunt. Adijciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aſpectu ſuo in peius commutaſſe leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorū contagio. Nec enim ullum reperiri in humani corporis fabrica organum, quod tanta ſpirituū copia ſeat, & ex quo eorum fulgor, unde ſpectatis oculis contagione inſicitur, uſque ad eò emicet, ut de oculi pupilla, notum eſt. Quin Auguſtus Cæſar tam lucidos traditur habuiſſe oculos, ut in quos paulò attētiſus eos deſiſſet, hos uelut ad ſolis fulgorem oculis conuiuere cogeret. Authòr quoque Suetonius eſt, Tiberium Cæſarem expergefactum, etiam in tenebris, ut ſeſem, uidiſſe. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albanix nomen eſt, incolas in pueritia caneſcere, & noſtu acutius quàm inter diu cernere, fulgore ſcilicet teneram uifus aciem obtundente.

Lib. 9.
cap. 44

Charadrii
uifus.
Heliodor. in

Nec eſt quòd hic còſugiatur ad Plutarchi & Philarchi, id eſt, uaporum deſexus, eorumq; potentiam, qua ignis in-

ſtar proxima quæq; depaſcant, diſpergantq;. Nec ingenita naphthæ uis, uaporem & ſcintillas alliciendi: aut natura proprietates occulta charadrii auctulæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primùm conſpectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea ſunt: at de quibus hic rei uerſatur cardo, ea delectu & uoluntate habere creduntur. Interim putido ſuo quandoq; halitu uetulas tenellam inſicere ætatem inter contrectandū, nō inſicior: quod tamen & quilibet alius haud diſſiciliter fecerit, cui ex faucibus tanto fetore exhalat putrilaginis uirus, tenuesq; ſubit & inſicit ſpiritus.

QVI PROPRIE DICENDI VENEFICI, & memorabilia ueneficiorum exempli. Cap. XXXV.

At qui iam ad Veneficos, uel ſi liceret, Venenificos progrediamur, quos Græci φαρμακός, φαρμακότης, φαρμακότης, item φαρμακότης, & φαρμακότης, ſc. φαρμακότης, ſine artis (quam Magiam ueneficam, ſi uoles, appellare licitum eſt) còſcias, dicunt. Hos pharmaciſ uel uenenis ex quacunq; materie, ſiue ex metalorum, ſiue ex ſtirpium, ſiue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculoſos ciere morbos cum atrociffimis ſymptomatibus conſtat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducatur, quibusdam iuncturarum compages diſſoluantur, cæteri uariè cruciatibus excarnificentur. nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: pleriq; precipitater, quaſi uirgæ filo mox rupto, interdū & cū intolerabilibus dolorib. uitā præſcindi uideas. Quàdoq; tamen ueneficorum nomine & alios maleficos comprehendi uulgò, nō ignoro.

B Horren.

hiſtor. Aethiop. lib. 3.
Plutarchi.
Sympoſ. 1. 12.
cap. 7. Suidæ
in diſtione
Χρῆσται.
Aetia li. 17.
cap. 17.
Galgular.

*Enneadis 4.
lib. 4.*

*Veneficia
horrenda.*

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

*In nullā an-
tea de uenefi-
cis inquisitū.*

Horreda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: In famis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primotibus patrum si mili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum Edilem Curule uenit, causam que eius cladis prodituram se professæ est, si fides sibi daretur, quod id indicium apud dominos haud futurum esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Sanatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accideret: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multa ueneficia occupata deprehenderentur. Misi, qui ancillam sequeretur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uiginti q; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquuntur, id haurire statuunt: medicamentum in conspectu populi epoto, ad unam interiëre. Inde ad centum septuaginta eiusdè sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affecte. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari conuictisset.

Veneficia fuit Crescentij illius seditiosi Romani, eoq; nomine ab Ottone tertio uili uiceto facie in uersa impositi, & per urbem circumuecti, tandemq; ad portam suspensi uxor: quæ quum sapientia & uirtute præstantis-

simus alioqui Imperator deperiisset, illa quod Ottone reditum in Germaniam apparante, se coniugij spe uideret excidisse, chirothecis ueneno infectis, eum necauit, anno millesimo primo, 5. Calend. Februar.

Veneno item lento sublatus est Ioannes Cimiscus Orientis Imperator à Basilio quodam eunuchò, cui se potètia derogaturum fuerat interminatus.

Veneno adhæc ab uxore Zoe procaissimæ & intemperantissimæ libidinis fœmina, quum Paphlagonem quendam Michaellem deperiret, extinctus Romanus Argyrus Imperator Orientis, q priorè antea reliquerat coniugè.

Veneficium quoque fuit, quod Castali, in urbe Salassicæ regionis Italiæ cõtingit, circiter annum Domini millesimum quingentesimum trigesimum sextum. Coniurauerunt uiri ac feminae, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea sæuiisset, & iam cõpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerentur qui uectes tractarent: appararant & pulcre, quem uectibus clam inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquandiu dolus, sublatisq; multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergo. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atque unicum filium enecassent, uix que alij quam domini ipsi domuum, & filij perirent: simulque animaduertissent Androginam se in domos insinuare, atque eos maximè interiëre, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Falsi etiam, quod in celebri cuiusdam Diui pompa subfellis perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idè postea Gene-

uæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani uentes in unxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquã obijisset, dimissi sunt. Balsianus Landus scribit, Patavij monachum quendam cum alijs plerisque, identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occulte conijciebant, ut in multis deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorum alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus commorabatur matris uxor: alter uerò junior, spe consequendæ hæreditatis uniuersa, rotam familiam è medio tollere statuit, coniecto in uini dolium arsenico. Ex cuius usu cum grauibus torquerentur symptomatibus, conuocabantur medici celeberrimi, Matthæus Curtius, Ioannes Maria Bettus, & Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quod è iisdem cruciatibus uicinos quoque exagitati, qui fortè domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uinoque effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta matre uetula debili, & puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrui adhæc gener quidam ueneficus cantharides, extractæ calsiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quæ uesicæ cruciantis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinem largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Heliæus Paduanus Foroliuiensis, clarissimus & in artis operibus exercitissimus

medicus: quemadmodum recensuit D. IOANNES ECHTIUS, medicus Colonienfis ornatissimus, illius olim discipulus, qui tunc temporis ipsum festabatur, & superiori quoque curationi interfuit. Huic quoque narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus. Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandem sumptuum pertæsa, ueneno illum tollere decreuerat: quare bufonis in olla uti puluerem ægroti propinat, unde ille copiosum reddit lotium: hinc denuo eundem puluerem exhibet, ut citius illi ærumnosam sumptuosamque uitam cum præcipite cõmutaret morte. qui multo uberiore exonerata per uesicam saburra aquea, conualuit præter conuictis expectationem. nam bufo etiam discissus, & renibus impositus, hydropicorum aquas per meatum utinari expellit. Eandem ipse Gisbertus aliàs sensit calamitatem ab ijs, à quibus minime decuit. Extat Ausonij super hac re quàm lepidum epigramma:

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit argenti letalia pondera uiui,

Cogeret ut celem uis geminata necem.

Diuidat hæc si quis, faciunt discreta uenenum,

Antidotum sumet, qui sociata bibet.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutaris.

Protinus & uacuos alui petiere recessus,

Lubrica detectis quæ uia nota cibis.

Quam pia cura tuum, prodest crudelior uxor,

Et quam fata uolunt, bina uenena iuuant.

Quam sanè hic locum quoque suum meretur illud Nasonis à Metamorph.

— Non hospes ab hospite tutus,

Nò socer à genero, fratru quoque gratia rara est.

Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,

Lucida terribiles miscent aconita nouerca,

Filius ante diem patrios inquirat in annos.

Venefica item erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo

Bufo scissus renibus impositus.

Venenum propositum, non à Virgilio.

quinquagesimo quarto, in Nouembri,
nobili & piæ matronæ Annæ à Vir-
mont, dominæ in Vuell, optimè de ea
meritæ, bis clâdestinè arsenicum propi-
nauit. Ego ad morbi, ex prioris ueni-
neni assumptione, curationem accer-
situs, post alia feliciter administrata,
ius caponis simplex ab ægrota sorberi
uolui. Cui denuò, ut è medio (uellè
nollè) tolleretur domina, arsenicū lar-
gius seorsum infuderat Ioanna, quæ
illi à cubiculis erat. Eo autem non sa-
tis iuri immixto, gustu & uisu maxi-
mè, ob eius copiam, ab ægrota & me
deprehensum est uenenum. Necdum
enim in animos antea irrepserat obla-
ti arsenici suspicio, sed uenenatum ali-
quid pifis ab ea comestis adhæsisse o-
pinabamur. Inde, num destinatum gli-
ribus perimèdis puluerem alicubi oc-
clusisset ægrota, sciscitabar: qui cū al-
tero collatus, certiores nos redderet.
Nec defuit successus. Hoc etenim mo-
do innotuit uenenu dominæ denuò
exhibitum: sed prius à me & puero, ue-
nificij a dornati tum adhuc ignaris, gu-
statum in iusculo. Concirato autem ut-
rinque mox uomitu, & ijs quæ ueni-
ni uim infringere oblatis, addito q;
antidoto, nullæ ueneni manserunt reli-
quæ. Veneficiū confessa puella, mor-
ti adiudicabatur: aliorum tamè inter-
cessione ob ætatem iuuenilem, qua
uix decimum quintū attigerat annū,
uitæ beneficio rursus donata, carceri
perpetuo mancipabatur. unde post
menses paucos effraetis cæcellis, eam
liberarunt milites. Ut quilibet hoc do-
ctus exemplo, prouidè magis suis cō-
suleret rebus, flagitium hoc quàm bre-
uissimè commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob zelotypiã
arsenicum marito infonti cum oluscu-
lo propinarat, unde hic cum acerbis-
simis interijt cruciamentis: illa aut un-
dis publico immergebatur supplicio.

Nuper improbam uxorem marito
aliquot uicibus argentum uiuum de-
dille deuorandum, eumq; id sine ullo
nocumento per aluū egessisse, narrat
Georgius Agricola: mulierem uerò in
maleficio manifestola deprehensam, pec-
nas legibus dedisse.

Lib. 8. de Na-
tura fossil.

Exactis item his annis, quum mu-
lier uenefica Tremonia aliàs exhibu-
isset marito argentum uiuum, ut eum
perderet, nec ex uoto negocium suc-
cessisset: tandem die quodam festo,
cū campanis daretur solenniter si-
gnum absoluti Missæ sacrificij, illa præ-
currit ad cedes Dorporum, mercatorū
ibi celebrium, ubi ab emète maiorem
solito argenti uiui quantitatem quæ-
sivit mercatoris famulus, in quem si-
nem id compararet? respondet, se in
medicamento quodam ad enecãdos
rattos & mures eo uti. Cū primū
domum uenit, omne illud argentum
infudit holusculo conciso coctoque,
quod marito apponebat: is animad-
uertens nondum dissolutum nec satis
permixtum Mercurium, assumpto o-
lere in forum excurrit ad Cōsules, qu-
tum (ut apud eos moris est) post cele-
bratam Missam ante curiã moras tra-
hebant, fortè, ut fit, de republica con-
ferentes: ueneficij accusat uxorem, o-
stendens pharmacum edulio mixtū.
Quo autem mortis genere compre-
hensa illa perierit, non satis noui.

MEMORANDA HISTORIA DE
Venefico famulo carnificis, eiusdemq; maleficia
continge, quæ trium uiuorum capita palam
seruire uoluit. Cap. XX XVI.

HOC catalogo dignabor mulierē
famosam Mechteldim nomi-
ne, malicia non inferiorē qua-
cunque uenefica, ob raritatem inaudi-
tam facinoris, in Septembri anni se-
xagesimi secūdi supra millesimū quin-
gentesimum, recenter instituti ad
hunc

Femina triū
uiuorum no-
luit detran-
care capita.

hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabatię limites sito, Grauiam nuncupato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, accitit ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendēdos, subsequitur: mutata autem sententia, simulatque capita esse ferienda intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Steinhufium conquestus est, ante annū contracta ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministerium posset surrogari: quæ sole esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia, ne uerò diutius procrastinaretur supplicium, se statim missurum ad coniugem pollicetur, quæ suum collegam Arnhemiam uocaret, in sententiæ latæ executionem. cum eo enim se contraxisse de opera mutua, & communi lucro, asseuerabat: quem admodum plerunq; fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigiò accerseretur Arnhemiam publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectū suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultorumque fabro dextrorsum exacendum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, præter thoracem studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammæ: dein de imposto capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio accincta, incunctanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbem, Arnhemiensemq; ratus esse licitorem, rogabat nū

*Venenum tar
nifici à famu
lo propinatu.*

in ea iuuenili ætate trium simul truncare capita auderet? Hoc sibi committi debere, nec iam primum in illud se prodituram theatrum, quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit, arreptis simul restibus quibus captiuos uinciret. Ita ijs tandem productis, ut mox gladio ferendas submitteret ceruices, seorsum à coniuge & fratre Steinhufius præfectus admonetur, licitorem uideri fœminam. Hic cum uerso comitatu ad stuporem usque consternatus, re mox cognita ex carnificis famulo, quem exacto iuramento ad ueritatis confessionem adegerat, reos custodiæ reddi iubet: & nisi clam hoc feminei sexus monstru opera satrapæ se subduxisset, ne uel ab hominum turba in aquas proximas detruderetur, uel alio qui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuerfa autem Neomagium, ritu apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: marito que mortuo, eam duxit uxorem carnifex Arnhemienfis, defuncti apud Neomagos successor. Sic ut plurimum, ob functionum communem usum, inter collegas matrimonia contrahi celebrarique solent, ne in alienas familias transferantur nobilia eiusmodi officia, nec degeneret soboles.

DE PHILTRIS, HIPPOMANES,

& reliquis amatorijs quisquilijs.

Cap. XXXVII.

HUc quoq; pertinet amatorium poculum aut pharmacum, Grecis φιλτρον nuncupatum, sensus Philtrum uitians, ijsq; uarias species & amores concitans furiosos. Eius meminit Iuuenalis:

Hic magicos affert cantus, hic Thessala uendit Satyr. 6.

Philtro, quibus ualeant mentem uexare mariti.

Eodē referantur & Lælij uersus in Apologia 1. ab Apuleio adducti:

Philtro omnia undiq; erunt,

B 3 Antiph.

Antiphates illud queritur,
Trochisculi, unguis, tenie,
Radicula, herba, furculi,
Aureæ ilices, bichorditæ,
Hinnientium dulcedines.

In hoc item ueneficij genere locum
habet hippomanes, caruncula haud
parum famosa, caricæ magnitudine,
specie orbiculata, latiuscula, colore
nigro, quæ in fronte nascentis pulli e-
quini apparet, quæ edito statim partu
mater lambendo abstergendoq; deuorat:
& si præripiatur, animum à fœtu
penitus auersum habet, nec eum ad
ubera admittit ob hoc maximam esse
uim eius ad amorem concitandum se-
runt, quando in puluerem uersa, cum
amantis sanguine propinatur in po-
culis. hinc equis innasci amoris ue-
neficium, ait Plinius. Eius mentionem
fecere Aristoteles, Solinus, Columel-
la, & cæteri. item Virgilius:

Aristotel. de
Natur. an. li.
6. ca. 18. et 22.
Lib. 8. ca. 42.
Colum. lib. 6.

Crines effusa sacerdos,
Ter centum tonat ore deos, Herebiq; Chaosq;
Tergeminâq; Hecaten, tria uirginis ora Diane:
Sparferat & latices simulatos fontis Auerni,
Falcibus & messe ad Lunam quærentur abenis
Pubentes herba, nigri cum lacte ueneni.
Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præceptus amor.

Dicunt & eodem nomine uirus illud
lentum, quod ex equarum libidinis
æstro stimularum pudendis desluit.
à Virgilio ita describitur:

Hinc demum hippomanes uero quod nomine di
Pastores, lentū distillat ab inguine uirus: (cunt
Hippomanes, quod sepe mala legere nouerca,
Miscentes herbas, & non innoxia uerba.

Et apud Tibullum: (res,

Et quod, ubi indomitis gregibus uenus asslat amo-
Hippomanes cupida stillat ab inguine equæ.
Propertius lib. 4. in lenam quandam:
Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes sceta semina legit equæ.
Et Ouid. lib. 1. Eleg. 8. aduersus aliam
lenam:

Seu bene quid gramen, quid torto cœcita rhōbo
Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Nouit Iuuenalis quoq;

Hippomanes, carmēq; liquor, colūm q; uenenū
Priuigno datum.

Nomē ueneno inditū in nō uenas, quōd
effrenæ quinx cupidini similes homi-
nibus amoris accēdat faces. Hinc, Pau-
sania & Æliano authoribus, tantam in
eō nouit uim Olympiæ Phormis Ar-
cas, quōd illo æri mixto & effuso, e-
quā posuerit, abscissa cauda: huic hip-
pomanes incluserat, fabrica non tam
accurata, ut ea falsitate tantopere ad
huius cōspectum furij excitari opor-
tuerit equos: quos tamen ita allicie-
bat, tantāq; agitabat in sania, ut dis-
ruptis frenis in ipsam uolentius, quā
in uiuam, insiliret equam. Neq; quōd
ungulæ in hærentes eræ statux, lubri-
co eliderentur lapsu, idcirco cessabat
appetitio, imō ardentius multo in his
antē ore adhinniebant: neq; prius ab
æneo potuere depelli simulachro,
quā flagris & equisonum uolentia
abstraherentur. Est & hippomanes, ut
docet Theocritus, quōd in nō uenas, id est,
planta siue herba, qua gustata equi in
furias aguntur: unde & nomen.

Inter amatoria adhæc uenena con-
numerantur, in extrema lupi cauda pi-
lus, eiusque uirga, remora pisciculus,
felis cerebrum, & lacertæ, stellio cui
stincus nomen: item os de rana uiri-
di, in fornicarum acero exesa: fini-
stri etenim ofsis contactu amorem,
dextri uerō dissidium excitari tradūt.
uel ut alij referunt, à formicis obesa ra-
næ ossa conijce in aquam, quorum ali-
qua aquæ innatât, quædā subident:
hæc ligata in albo sindone, & suspen-
sa, amore cōciliant, illis contacto ho-
mini odium paritur. Aliud experimen-
tum simile ex hirundinum pullis. Ac-
cipiūtur ij unius fœturæ aut nidi, qui
in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut
suffocati

Amatoris
uenens.
Plin. lib. 8.
cap. 22.

fuffocati famē pereant. pōst ex effofis qui hiantē roftro mortui inueniuntur, amor: qui oculo, concitando feruiunt odio. Vtero hyænæ finiftro lactero quoque religato, fi quis mulierem infpiciat, uſui hic eſſe etiam perhibetur. Componuntur ea quoque interdum ex excrementis, aut animalibus è putredine genitis, aut ex connata nobis materie, quæ tamen ut illicita merito mentem potius turbant, mutantque, quàm ad amandū cogant: ſic mentru mulierum, præferim bilioſarum & rixofarum, potus, ad eò bibentes eſſe facinare inſiſcereque, ut Lunaticos & amétes efficiat, creditur. Habentur & alia philtra, à mortuorum ueſtibus, cadelis, acubus, & ijs uniuerſim quæ fuerum gratia parantur, ſumpta. quæ eo libétius, quòd nugarum plus quàm ueritatis habeant, nomino: quemadmodum natiua illa uenena, nimis que efficacia ſilentio hic ſepelire malui, doctioribus medicis ex ſexto Dioſcoridis de materia medica, & reliquis item Græcorum & Arabum, tum etiã quorundam recentiorum libris, atque uſu quotidiano nimis cognita.

QVOD AMATORIA POCULA, hippomanes, & quæcunq; id genus alia, citius ³⁰ *furorem inducant, quam amorem concilient. Cap. XXXVIII.*

Porro philtra, hippomanes, & quæcunq; id genus alia, in amore uere conciliando parum aut nihil ualere, ſed furorem citius concitare, multorum non ignobilium uirorū eſt ſententia. Ouidius in lib. de Medicamine faciei:

Sic potius nos læget amor, quàm fortibus herbis,

Quas magis terribili ſubſecat arte manus.

Nec uos grammatibus, nec miſto credite ſucco,

Nec tentate nocens uirus amantis equæ.

Nec medie Marſis ſinduntur cantibus angus,

Nec redit in fontes unda ſupina ſuos.

Idem 2 de Arte amandi:

Fallitur, Aemonius ſi quis decurrit a larter,

Datq; quod à teneri fronte ueuelli equi.

Non facient ut uiuat amor Medice herbe,

Miſtaq; cum magicis merſa uenena ſonis.

Id poſtea exemplis Medeg & Circes comprobat:

Phaſias Aeſonidem, Circe tenuiſſet vbyſſem,

Si modò ſeruari carmine poſſet amor.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis:

Philtra nocent animis, uimq; furoris habent.

Hinc Eusebius Cæſarienſis ſcribit,

Lucretium poetam amatorio poculo in tantum furorem uerſum, ut ſe tandem propria manu interemerit. Sunt qui arbitrantur, uxorem illius huiusmodi obtuliſſe poculum, & eam Lucillam uocatam, ex Hieronymi teſtimonio in Ruſinū, cuius hæc ſunt uerba: Liua uirum ſuum interfecit, quem nimis odit: Lucilla ſuum, quem nimis amauit. illa ſpontè miſcuit acornitum: Lucilla decepta, furorem propinauit pro amoris poculo. De illo quoque extat illud Politiani in Nutric. *Hic qui philtra bibit, nimioq; inſanus amore, Mox ferro occubuit, ſic mentem amiſerat omnè.*

Lucretius amatorio poculo intarempus.

Liua & Lucilla uenefica.

Quid Stephano equiti Neapolitano acciderit, eſt profeſſo admirabile. ⁴⁰ Hic quum poculo amatorio inſaniſſet, teneretq; oppida & nonnulla regia officia ab Alphonſo Arragonſo regē tradita, fuerunt qui ab Alphonſo illa bona poſtularent, abſurdum eſſe dicentes, à demente huiusmodi bona poſſideri. Quibus rex reſpondit, ſibi in humaniſſimum uideri, ijs ſe etiam ſubſtantiam auferre, quibus fors mentem & cerebrum abſtuliffet. Innuere autem uideretur, calamitatem non eſſe calamitati adiungendam.

Panormi. lra. de Geſt. Alphonſi.

Tradiderunt item literarum monumentis Cornelius Nepos & Plutarchus, Lucium Lucillum Imperatorem amatorio quoque poculo à Calliſthene propinato, primū mente læ-

Calliſthenes ueneficus.

*L. Lucillus
Imperator a-
matorio pocu-
lo intercipi-
ti. Li. 11. antiq.
Iudaei.
C. Caligula
potronatus
ab uxore.*

sum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plin. lib. 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoq; Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Casonia uxore potronatum, amatorio quidem medicamēto, sed quod in furorē uerterit. Quod commemorans Satyricus poeta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

— Si non

*Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Casonia pulli
Infudit.*

Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse mulierularum & professorum carminis incantatorij. Scribit adhuc 2. Mag. moral. mulierem quandam uiro cuiusdam poculum porrexisse amatorium, ex quo is subito decidit mortuus. Mortem etiam sæpe accelerare eiusmodi philtre, tradit Hippo. Marfil. in d. l. eiusdem. §. adiectio. D. de sica. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de penis. Extinctus & philtro Fridericus Austriacus Imperator anno tricesimo supra millesimum trecente simum, decimatertia Ianuarij.

Et quanquam Constantinus Imperator Christianorum primus, arte magica conciliari amorem sensisse uideatur, in Lab eo edita, C. de malef. l. eorum. in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus ad libidinem deflectisse deteguntur: & Accursius in authent. quo. opor. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb. propter quædam. & Alberic. in rubr. de hæret. colum. 3. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleutheropoles lib. 1. aduersus hæreses, tomo 2. in 30. sect. tradit, uanissimas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus scilicet foeminarum castitas impe-

*Amatoria
uocaciones
uanissima.*

titur, ubi nomē Christi & signaculum crucis contrā opponitur: quod non contemnēda historia cōfirmat. Quin & illa Sicilię cōstitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuolum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula amore extorquere. Historiam de uirgine Deo dicata, atq; magica arte à iunene ad amorem sollicitata, à 10 D. Hieronymo conscriptam in uita D. Hilarionis, lege libro 5. capite 13. ubi paucis meam uidebis adiectam sententiam. Hinc manifestū est, quas Irenæus scribit mulieres ex Marci hæresi reuerfas ad Ecclesiam, fuisse confesas, se à Marco ita circumuentas, ut in eum uehementer exarserint, nō potu amatorio attractas fuisse: sed eius doctrina, præstigij & illusionibus potius, aut fortē ipsius forma, ut fieri solet, illectas.

Nouimus, inquit Henricus Institoris & Iacobus Sprenger theologia doctores, uetula tres ordine abbates, ut publica omnium fratrum in eo monasterio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum philtre incantasse: sed & interemisse, & quartum iam simili modo dementasse. Nec eam pudet fateri palam, se fecisse & facere, eosq; à suo amore desistere nequiuisse, quod tantum de ipsius stercoribus comedissent: simulque quantiratem extenso brachio commonstrat. Fate- 30 mur autem, quia nobis nō erat in eam inquirēdi ulciscendiq; facta potestas, illam adhuc superstitem esse. Hæc illi. Stercora uerò fuisse spurciciem ueneram, quam, uelut cœno immerfi, toties erant experti in exercitata lasciuieq; uetula meretricula monachi, ut ab eius illecebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio detēti, desistere & ad mentem redire nequiuerint, mea profectō est sententia: hoc amatorium poculum, hæc brachij in- 40

*In Mal-ma-
lesic. part. 2.
quæst. 7.
Tres ordine
abbates ama-
torio poculo
interempti.*

str

star uorata uetuli scorti stercola. iudiciumq; esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum quotidie simili maleficio illecti, in eadem palæstra strenuos exantlare labores fatigunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testatur magica carmina nihil huc facere, cum scribit:

— His ego Daphnim

Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

Vbi Seruius id etiam annotauit.

Propercius item libro 2. Elég. 1. huius est sententiæ, cum inquit:

Sui mihi sint tangenda nouerca pocula Phædra, Pocula priuigno non nocitura suo.

Nam loquitur de poculis amatorijs, quibus Phædra Hippolytum priuignu in amorem illicere tentauit: at nihil ea profuere. Rectè itaq; admonet Ouidius secundo de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum esse:

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Et lib. 1. de Remed. amoris:

Viderit, Aemonie si quis mala pabula terra,

Et magicas artes posse iuuare putat.

Non inconuenientem huic loco historiam subiungere placuit ex Plutarcho.

Amabat Philippus Macedonum rex puellam quandam plebeiam: facileq; utriusq; fortuna longè dissimilis, eam regi obsequentem fecerat. Quod cum reuicisset Olympias eius uxor, id ægrè admodum tulit, præsertim quòd ferebatur ea puella amatorijs philtris sibi Philippum conciliaffe. Ideoq; irata, iussit clam domo extractam ad se puellam duci, eo quidem animo, ut carcere aliquo clausam, aut in longinquas regiones trans mare relegatam, male haberet. Productam uerò ante se cum speciosam, uenustam, ingeniosam, elegantem, & omnibus modis ac numeris amabilem uidisset, χαριέντως, εἶπε δὲνυμπαίδος, αἰ ἀπαβολῆ, οὐ γὰρ ἐστὶν οὐκ ἐπιφαιμα ἔχει: Valeant, inquit O-

lympias, calumniæ: tu enim in te ipsa ueneficiorum uim habes. nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum cap. 65. *ἵνῃ δὲ λυβὲς φιλτρῶν δὲ γυνάμωυ πρόπος, τὸ τῶι καταπρατῶν ἀνδρὸς ἄωθου γυνῆ:* Inest uerum philtrum, benigni mores, quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc

Philtra ue-

10 sunt uera amoris ueneficia. Nam si quæ coniuges philtris alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum & Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tuenda ualitudine scripsit: ut non dissimili ratione consequens sit, uxores contra uiros, qui hæc res usurpant, detestari. Et ut idem Plutarchus scribit in Admonitionibus conubialib. sicut piscatio quæ fit medicamentis, citò quidem & facile piscem capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit: sic qui amatorijs artibus carminibusque coniuges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis dementibusque & labefactatis uitam agunt. Neque enim Circem (ut subdit) ab ea potionati quicquam iuuerunt, nec ipsa ulla in re illis abutebatur, cum suum asinorumque formam accepissent. Vlystem uerò mente præditum, & prudentem cum ipsa uersantem, incredibili amore prosequuta est. Hæc ille. Explosis itaque philtris & magicis uanitatibus, amorem uxoribus mutuo in eas amore, in alias uerò scæminas castimonia & quibuscunq; alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic lex conubialis decima quarta doctissimi clarissimiq; iuriconsulti Andreae Tiraquelli manebit inuiolata:

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtris magicis, quibus creditur amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento;

De Legibus conubial.

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus amorem prouocant, conseruanto, augent.

Quòd multa sit philtri & magici furoris communitio, nec argumetum ingratum, hic me paulò fuisse prolixiorcm, agnosco libenter.

ANIMANTIA QUOMODO

ledant uenefici. Caput

XXXIX.

*Veneficia pec-
viniunt ani-
mantia.*

Animantia adhec, pharmacia pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt, perimuntq; uenefici. Idem uel affricu uel applicatione prestari posse, ut minimè nego: ita meminisse oportet, quosdã studio lupi ster- cus clam in præsepibus condere, quod olfactu animã uertentia pecora, uo- racemq; hostem uerita, ob quandam 20 antipathiam, miro, exagitantur furo- re: ut maleficio ea torqueri, firmissi- mè credant ignari, apud ueneficij hu- ius artifices consiliũ inquirentes. Ea- dem ratione dicunt, caudam lupi in bouum uel equorum præsepi suspen- sam, eos ab esu exterrere. Metu ete- nim ob odorem percussis, obliuiscunt 30 tibi esurientes: quemadmodũ homi- nibus quoq; in magnis timoribus u- sutenire experimur.

In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga, carnifex ueneficij non

ignarus, anno millesimo quingentesi- mo sexagesimo quarto in pecoribus suæ artis specimen edidit. Enimuerò quum ex pacto huic cederent mortici- norum animalium coria, atq; alia que hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more dedu- ctos, ueneno clam perimit, ut inde fre- quenti nimis pellium numero, seu i- tem & pinguedinis in finitis ferè talè- tis Augusti Vindellicorum & Argen- tinæ uenenum expositis distractisq; di- ues breui gualent. Proinde & suspici- one oborta, ueneficij accusatur, qua- stionibusque ipsi familiaribus subdi- tus, rem uniuersam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignicis distractus in principio Augusti. Huc ij quoq; per- tinent, qui pugni culis iumentum cer- tis locis confodiunt, retracta prius for- sum cute: ut ubi ea relapsa uulnus impressum regitur, latèret dolus, atq; ea ratione mortuum perijisse malefi- cio, iudicaretur. Varium itaque est Ve- neficij genus, quo pecus inter: estq; diuersitati industrie attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusus naturalia profèqui uenena non est nostri instituti: cum huc so- lum spectet orationis filum, ut de- tegantur actiones & morbi præter naturæ legem percellentes.

LIBRI TERTII FINIS.

DE IIS

DE IIS QVI LAMIARVM

MALEFICIO AFFECTI PVNT-

tur. Liber IIII.

QVOTQVOT VVLGO LA-
miarum maleficio cruciari existimatur, & quo-
rum ita leforum sacra meminere Biblia, omnes
à diabolo uel exerceri, uel obsessos
esse. Cap. I.

Maleficio af-
fecti qui.

MALEFICIO affecti dicun-
tur, qui uarijs & insolitis
plerunque modis, præ-
ter naturam, Dei assen-
sione, à dæmone in suis
corporibus exercentur, siue homines
sunt, siue iumenta: quum ille ea aliàs
uel subit, uel etiam nõ in trõ subit, sed
uiles corporis humores exagitat &
inficit, aut noxios in partes traducit
principes, uel hifce uenas ductusque
naturales obstruit, uel instrumentorũ
structuram luxat, uel spiritus cerebri
turbat, multifarijsque imbuit formis,
quos interdum quoque excitat, ut in
ijs hominibus uirtus animalis se ex-
erat potentius quàm in sanis: siue ue-
nenata materia, siue halitu intus aut
foris conspircat, defœdatque, ac id
genus reliqua, quibus ex causis mor-
bi progignuntur innumeri, graues
& admirandi. Nec interim homi-
num substantia & facultates ab huius
subtilis artificiosi que hostis maleficio
im munes liberæq; permanent. Exem-
plum luce meridiana clarius in Iobbo
cernimus, cuius, diaboli studio, pri-
mum quinquaginta boui iuga, & 500
asinæ abripiuntur, pueriq; cæduntur;
secundò, ouium septem milia cū pue-
ris igne cœlestis demisso consumuntur;
tertiò, camelotum tria abducuntur mil-
lia; & famuli occumbunt: quartò, do-
mus, ob procellas impetuosisimas à
satana excitatas, ab imis sedibus con-
uulsa ruina opprimitur omnis sobo-

Iob. 1.
Iob maleficio
affectus.

les. Vbi necharum calamitatum acer-
uo Iobbi à Dei cultu transuersum age-
re posset, quin adhuc nomen Domini
ille constantius glorificaret: demum,
consentiente Deo, eum ulcere pessimo
à planta pedis usque ad uerticem
percutit, deformatq; tam fœde direq;
satanas, ut ille in sterquilinio sedens
miserabiliter, saniem testa abraderet,
ad eò atroci exercruiatus dolore, quo
etiam morrem illi precaretur cõiunx,
nec ab amicis eum uisitantibus agno-
scretur. Quid aliud de eo, quàm ip-
sum maleficio affectum fuisse, & in-
cantatũ in cunctis ad illum pertinenti-
bus, quis dicit? Quæ hic intercessit
dæmonis cooperaria malefica, quæ
peruersa Lamia maleuolentia, quod
execrabile neneficæ pharmaci? Qui-
buscunque malis rebus perficiendis
satis per se potes est, & uoluntate prom-
ptissimus diabolus, si diuinæ maiesta-
tis tantummodo accedat permissio: cu-
ius nutui morem gerere, uelit nolit,
cogitur.

Nabuchadonozarem regem Baby-
loniorum furore percitum, & in deser-
ta ab hominum cõsuetudine pulsam,
feno uescentem more bouis, figura ui-
tiata, capillis eius in aquilarum simili-
tudine crescentibus, & unguibus eius
quasi auium, mente adhæc turbata,
acerbissime exagitat totum septen-
nium diabolus.

Maleficio la-
sus Nabucha-
donexar,
Dan. 9.

Satanae maleficio multis cruciaba-
tur temporibus dæmoniacus in regio-
ne Gadarenorum: è monumentis, suo
quippe domicilio egressus, nudus, ac
supra modum sæuus, ad eò ut per illã
uiam transire posset nemo: neq; enimi
catenis eum ligare poterat quisquam,

Dæmoniacus
apud Gada-
renos malefi-
cio correptus.
Matth. 8.
Marc. 5.
Luc. 8.

C 2 propte-

391
propterea quòd cum sæpe compedi-
bus constringeretur, & catenis uinci-
reretur, ijs ab illo discerpitis, comminu-
tisq; à dæmonio in deserto agebatur.
Vociferabatur autem: Quid rei nobis
tecum est? *18* v fili Dei? Venisti huc ad
crucian dum nos ante tempus. Dæmo-
nes uerò rogabant, ne imperaret ut in
abyssum abirent, sed eos in porcorum
procul in monte pascentium gregem
demigrare permitteret. Christo hic
annuente, egressi in porcorum gregem
abierunt, eumq; præcipitè impetu ege-
runt in mare, ut suffocatus interierit.
Hic & porci fermè bis mille dæmonum
maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

*Marc. 1.
Luca 4.*

Nónne & ille què spiritus immun-
dus discerpès, proiciensq; in mediũ,
qui & Christi iussu exiit, nihil què no-
cuit, inter maleficio correptos suum
fortietur locum?

Matth. 17.

*Marc. 9.
Luca 9.*

*Maleficio le-
sus lunaticus.*

Huc referatur lunaticus, qui à pue-
ro spiritum habebat mutum, quo ubi agi-
taretur, lacerbatur spumans, ac denti-
bus stridens atque arescens: quem fre-
quenter etiam in ignem coniecit spiri-
tus, & in aquas, ut eum perderet: neq;
à Christi discipulis, ob eorum incredu-
litate, expelli potuit: puerum uerò
 tandem ad Christum accedente, con-
tinuò discerpebat, ut in terram, prola-
psus uolueretur spumans: usque ad eò
a spiritu exeunte Christi iussu, iterum
dilaniatus, ut mortuus à multis habe-
retur: donec manu illius arrepta, à le-
su erigeretur.

Nónne paria cum nostris, qui ma-
leficium pati creduntur, sensit mulier
què infirmitatis spiritum habuit, à sa-
tana alligata octo & decè annis, atque
ira còtracta, ut omnino caput erigere
non posset, uinculo isto à Christo sab-
bati die soluta? Habeat & is hic locum,
cui lingua erat ligata à dæmone, ut lo-
qui nequiret, Matth. 9. itè qui cæcus &
mutus à diabolo factus fuerat, Matth. 12,

Quis nisi animi planè præfracti, infi-
cias ire audebit, si hi quos recesui, nunc
temporis spectaretur, uno sanè ore ac-
clamatuos pleròq; omnes, hos per-
uersæ alicuius uetule artificis ita præ-
ter naturam uariè exagitatos esse, mise-
rè demétatos, contractos, lancinatos,
distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac
calamitate illos opprimi testatur Scri-
ptura? Dæmonis. Cuius cooperatio-
ne, aut imperio? Nullius, sed tantum-
modo propriæ dæmonum uoluntatis
malicia, & Dei permissione ex arcano
ipsius còsilio, ut illi uel probareretur, uel
castigareretur, emendareretur. Nec us-
quam in uasto ueteris & noui Testa-
menti uolumine exemplum, ubi in affli-
gendis corporib; alicuius Lamie ope-
ram usurparit, aut etiã requisierit latã,
còperies: nihil illic tamen prætermis-
sum esse, quòd huius potentia, actio-
nes fraudesq; ostendere queat, faten-
dum est. Neq; etiã alicuius opera indi-
get ueterator ille, abundè suo Marte
potens ludificare homines, eorum men-
tis & oculorum aciem perstringere, mor-
bis præter naturam cruciare, uiscerib; fe-
rire, aërem multifariã turbare. Per se
maleficia operari diabolus, in Malleo
legitur, nec in his indigere mulieris
maliciosæ còsensu, sed & sagæ perdi-
tionè quærit: unde & ipsam coopera-
ri aliquo modo cogit. Permissu tantum
illi opus est, teste Gregorio, cui uolun-
tas semper mala. Interim tamen à se
designari eiusmodi flagitia, aliosq; se-
uerè torqueri, & in reb; externis sceli-
cem impediri successum, & quæcun-
que alia diaboli miracula perfici, ha-
bent persuasissimum, contenturque
delusæ quædam anicula.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à de-
mone ita obfisione uallatas, earum me-
tem tam grauiter fascino læsam, cere-
brum cogitatum imaginationisq; orga-
num tam raris fraudulerisq; phantas-
matibus

*Secunda
Paris quæst.
2. cap. 7.*

matibus & formis ob incredulitatem implicitū, confirmatūq; (quemadmodum in grauib. somnis, atq; etiā melancholicis usuuenire quotidie, ostēdi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarū saltem sunt phantasia, reuera autem satanæ, Deo huc cōniunte. sic aliq̄ crebrò à se læforū recēsent numerum, quorū alios occæcatos, alios multatos, nōnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatæq; appellati merētur. Quotquot uerò tā crudeliter & multifariā, quibuscunq; etiam conuulsionū generibus, morbis prodigijs, uomitu & deiectione, præter naturā torqueri, hunc uel aliū imitari sonum, uocē edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone maligno mendacijs, citra alterius cooperationem agi, uexariq; (nisi quandoq; uenenum, uel propinatum, uel applicatū accessisse intelligatur), ingenuè fateor, atque ad eò sanctissimè astruo.

DE REBUS MONSTROSIS 30
ore reiectis, quæ non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis.

Caput 11.

HVe spectat rerum mōstrosarum per os reiectio, qua præstigator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis medullis eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris lacinia: ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, sibilæ ferreæ & æreæ, acus, aciculæ, eaque complures numero, quandoq; colligatæ, uel panno inserte, sili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomūtur, sub-

ligacula, atq; reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri possit, in homine uiuo tensi distractiq; naturalem diductionem exuperatā, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento facile conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingesta, nostris ad hæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille milleartifex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod naturalem œsophagi expansionē superaret, illud in eo coarctatum, resistere nequit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porro in stes, urgeasq; ea non ex ore solum, sed penitus è corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint, cum nullus sit corpori reliquo cū ore meatus cōmunis, excepto œsophago, præter arteriā asperā, cuius caput larynx ex tribus cōponitur cartilaginib. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: cum deuoramus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum & impurum, recrementitium uicē, efflatu inspiratūq; transmittit: aut humidum quiddā, puta sanguinem, pituitā, sanie, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiāsi exigua admodum materies dura hæc catu aberret, tolerare, manifestū est. Enim uerò quàm graues laterū dolores, cū sicca

C 3 quadam

Lamie male
ficio affecta.

Materies que
reiectas, non
omnes fuisse
in corpore.

Arteria
aspera.
Larynx.

Lapillus tus-
siveolus.

De Abdu-
morbis & si-
nation. causis
cap. 24.
Lib. 4. ca. 16.

quādam tusisicula triennio cum mor-
tuo periculo prius excitari, quā ex-
pectore tusi propelleretur auellanae
magnitudine lapillus, narrat Anto-
nius Beniuenius. Recitat quoq; Ale-
xander Trallianus exemplū de quodam,
qui longo tempore tusi uexa-
tus, non potuit, ne ualde tusi sicut, libe-
rari, quousq; calculum expulisset lenē,
durum & renitentem: & nisi consilio
10 nstus fuisset, illum similiter ijs qui ta-
be laborarent, moriturum censebat.
Id ipsum cuidā cuius Duisburgēsi acci-
disse memini. Habet adhuc meus col-
lega lapillum fabae magnitudine, an-
no 1553 à se exemptum in hospitali Pi-
fano, ex sinistris pulmonibus cuiusdā
adolefcētis phthiſi demortui: qui iam
diu tusi uexatus, prope annos tres in-
ceperat tabe marcescere, quā tandem
interijt. Lapillus est inaequalis, asper,
non admodū grauis, palleſcens; atq;
oualis. Hac itaq; ratione striccius hoc
uas, durum cartilagineumque ab illa
multa, ampla, solida, uarieq; cōforma-
ta substantia liberū esse oportere con-
stat. Hinc per *osop & y op*, cibo potuique
designatam uiam, atque alterum oris
interiorem meatum, ē uentriculo illa
rerum miracula uomitari, si imis cor-
poris partibus antea inhaeserint, ne cel-
sario sequetur. Eum aut striccius de-
inde & omnino neruofum existere,
cum primis uero eius extremitatem,
nimirum uentriculi orificium, ideoq;
20 exactissimō tactus sensu praeditū esse,
ac leui flatu aut habitu putrido facile
affici, humore etiam acri uel acido gra-
uiter pun gi, seuisimāq; cieri mala, no-
runt medici. Plerosq; enim ex flatibus
in uentriculo generatis, ex pituitosis,
aut aliq; inuolosis humoribus, aut ex
cibus in uapores ab imbecilli calore
resolutis, grauisimīs uideas torquenti
doloribus: alios ex coagueratis crudis
succis, uel etiam uiscosis aut acerbis in

Oesophagus.

Orificium ue-
triculi neruo-
sum, et ualde
sensibile.

Ventriculi do-
lores.

uentriculi ore, in syncopem aut pra-
ceps animi deliquit cōcidere. Quod-
dam etiam ex alimentorum prauita-
te, aut malignorum humorum quali-
cunq; copia, ut à bile admodū cor-
rupta, aut à pituita salsa acri, exerciat
cholera morbus: in quo uomitibus &
deiectionibus tanto plerunq; impetu
biliosa excernuntur, ut cum humori-
bus, multis quoque exhaustis spiriti-
bus, uires affatim prosternantur, sicut
aegrotantes, ac sudant, tremor cordis
syncopeq; succedant, interdū & mors
acerbissima. His exactiore lance pen-
siculatis, collataq; grauisimorū mor-
borum, symptomatumque exitialium
causa materiali, cum ingentis, durissi-
mae atque adē acutissimae materiei,
uelut ferreae, graeae, lignae, ossae pra-
stigiōsa uomitione, tum etiam expul-
sione rei lineae laneaeq; uentriculo &
eius sensili apprimē orificio ita noxię,
ut suffocationem plerunq; quis trea-
tur, si in faucium pattes exquisiti ad-
modum sensus uel pilus impegerit,
nedum acicula aut acus (quas etiam
cum periculosa uita lucta uel dispen-
dio ignoratē subinde deglutiri cerni-
mus:) uno profecto consensu, a deoq;
30 ore uno, ob rationis ueritatisq; robur,
hic asserendum atque proclamandum
erit, dictam rerum ore egestarum con-
geriem, à prestigiatore subtili celeriq;
daemōnio in os solum & fauces imas,
nec ulterius impelli, penitusq; impin-
gi, quasi strangulationem minitatem:
acie oculorum nostrorum interim elu-
sa, uel spiritu optico turbato, uel eius
radijs obscuratis, ne prodantur prestigi-
40 gae. Sic simpliciores exiguaeque fidei
homines expeditus in sua illicital-
sam ueterator. Aliqui uero affecti ita,
ab alijs infontibus, & se magis forte
pijs, ipsique Christo fidelioribus, eius-
modi sibi irrogatam iniuriā, malumq;
inflictum, mendaci satanae suggestio-
ne,

Cholera mor-
bus.

os op & y op

ne, immò ipsius fastidia uoce ebuccinant: id quod meis coram accepi auribus.

Adde quòd saepenumèrò nihil doloris in stomacho, ante acutæ, pungentis, radentisquæ huius substantiæ rudioris expunctionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transtulerit acta, facile alicubi inhæreat, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primum nihil sensit in commodi, inde cepit eam circa uentriculum urgere dolor latis acutus: quo dum indies magis magisque affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uotata, quæ memoria penitus exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ, alij enim ab acriore humore, alij a uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicquæ, annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbissimo, miserissimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtque. So acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuenius.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimquæ, paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ præcium præstijisse iudicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Helwica, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimum, aciculas ore retentas duas, unam magnam, alteram minorem, fortè quæ pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantque eæ aliquot horis palmam latam sub larynge cum dolore pungente & multis angustijs. Ad quam tandem accessit, ut nihil cibi aut potus prius offerretur mandas, quam incur-

uo forcipe subtili, quem sine mora adferri iubebam, num retrahi possent tentassem. Vixdum me digresso, forbituncula propinatur, qua in gula partes inferiores paululum supra uentriculi orificium illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreque pungitino, reuocatus, iulsi cereuicium cum butyro & pane secalino, nostratibus consueto, crassiusque inciso, exhiberi satis copiose, atque eam decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum: nec enim ita infixas uomitu has partes contrahente, altiusque eo nisu impingente, redditur per fauces potuisse sciebam. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculum depressæ sunt. Inde eam secundo die alui uisculis pinguibus, cereuiciaquæ, butyrata, Decubitus tum imperabatur in dextram, uentre libero, puluinaribus superpositis femori & brachio, ut minus impediret ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inlittere, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu fingerentur aciculae, sed ut erecta citra uellam corporis inflexionem moderatè inambulet uolui, quod cum exercementis conuenientius in intestina magna siderent acus. Deinde feces quas primum exoneraret, studiose in uase conseruari iussa, eas postero mane reddidit, iisdemque in aqua dissolutis, appaauerunt aciculae: altera uerò longa nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam securæ esset, tamen grauitèr adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: breui tamen restituta. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque facta

cit, quòd tamen mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus: nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quòd à me diligentius inspectione obseruatum est. Adhuc euestigibò ab eiusmodi dura, acuta, multiformique re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq; si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quòd hominum hisce modis à dæmonio exercitorum adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quòd omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæq; materiæ in illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed renifu in duciolem ultrò citroque impellentem manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certe eiusmodi palpitationem, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus ramen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contectis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quòd omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatus proflisisset, obiecta oculis nostris ex ore materia.

HISTORIA MEMORABILIS de puella dæmoniacâ, quæ à Lamijis cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. 111.

PVella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habitâ, contrectataq; post alicuius moræ intercapedinem facie obseruatur à patre, & altero, quibus eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & defixis oculis intueri studebam, eodem inspectionis momento instratam linguæ patini lanæ rudioris nigri lacinia uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum distarum ex oris parte altiori, quòd eas in uentriculo antea non latuisse ostenderem (id quòd paulo antè ibidem latius persuadere conatus fueram) emulgere uolui. Frequenter enim sic propulsam antea fuisse uarie congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoq; ueritatibus documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculae infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. At quòd meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri laciniosum rudimentum, uix sputo irrigatum erat hora etiam tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandium: quò tempore illud crudo cibo uel chylo oblitum esse oportuit, si redidisset uentriculus. Ut autem aliquam opinionem, qua ex stomacho id proiectum esse inducere mur, relinqueret satanas, Quam amarum hoc est, inquit mox post ablationem puella, uoce à natura prorsus aliena, puerilli & subllante, à dæmone haud dubie elisa, teste Augustino: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius corpus intrauerit.

Atrox uerò paulo antè spectaculû, mereq;

Historia admirabilis de puella dæmoniacâ.

Lib. Quæstionum, quæst. 31.

mereq; tragicum, aliquandiu durans in hac puella ediderat tortor ille, quo puellę os, ut profus obmutiret, artissimę confringi, manus atrociter conuelli, oculos toruę intorqueri, corpus deniq; totum horrendo certę cruciatu exagitari contuebamur: nec citra crucis consignationem, manus aut os aperiri posse, asserbat pater cum suo comite: à me autem, qualicunque in Deum fiducia contra dolosam diaboli hypocrisis, absq; illius signi impressione tandem diducebantur, restituebanturq;. Non qudd cruci quicquam derogatum uelim: sermo enim crucis potentia Dei est, ijs qui salutem consequuntur: hæc autem non in signo, sed in christi crucifixi imitatione consistit, ut nimirum ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnegemus, & crucem nostram tollamus quotidie, & sequamur illum. Iudæi signum queūt: sed Paulus prædicat Christum cruci affixum. Per hunc nos corroboratę omnia possumus. In huius nomine expulerunt dæmonia Apostoli. Non crucis signū timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatū aut punitionem. Proinde Christo oblatrat: Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis aut statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronum cruces affingi uidemus, quarum sinistra non terribilis insideat dæmon. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cęlestium fortitudinem dicere, qudd eorum fortitudo per reditudinem angulorum & radiorum resultaret: & stellę maximę fortes essent, quando in figura cęli quatuor obtinerent cardines. Rufinus quoq; in Sacra historia narrat, crucem ab Ægyptijs sacerdotibus inter Sacras literas relata, cuius uis portendebat salutis spem hominibus, credentibus christo Saluatori nostro. Hiero-

nymus Demetria dem hortatur, ut crebrō signaculo crucis frontem uniat, ne locum in ea exterminator Ægypti inueniat. Et ad Eustochium, de Custodia uirginitatis: Ad omnem (inquit) actum, ad omnem in cessum, manus pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat: Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad uestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad limina & cubilia, ad sedilia, quecunque nos cōuersatio exercet, frontem signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum, si legem exoptulas Scripturarum, nulla legis traditio tibi prætenditur: auctrix consuetudo, cōfirmatrix, & fidei obseruatricis. Crucis etiam signo dolos dęmonum propelli, docet Athanasius. Factum quod per Marcellum episcopum Apameiæ, crucis signaculum in aqua cum fide aspergenda, ad dæmonis ex Iouis templo comburendo expulsiōnem, qui aquę uirtutem non tulit, cōmemorat historia Ecclesiastica Tripart. Signum iure sigillet nemo: sed eius abusus omnino accusandus est, maximę si qui crucifixo & uiuę in eum fidei debetur honor, ad crucem referatur. Sed ad incęptam historiam redeamus.

Vbi deinde curationem mali puellę dictę promitterem, illius puerilis uocis sono, sibi nihil rei uelle mecum esse, & me astutū esse, atque, En quā callidos habet oculos, respondit. Percunctante præterea me, num huius calamitatis authorem cognosceret? eadem lasciuiente pueriliter uoce respōdens, honestam (meo quidem iudicio) matronam eodem tempore in custodia detentam ob incantationis peractę suspiciōnem insimulat: quę tamen postea manumissa, domum auehebatur liberę, unā cum matre &

1. Cor. 1.
Sermo crucis:
potentia Dei.

1. Pet. 1.

Matth. 16.

Marc. 8.

Luca 9.

1. Corin. 1.

Philip. 4.

Nō crucis signum, sed ipsam crucem timet dæmon.

Matth. 8.

De Corona militum.

De Hamanitar. uerbi. De hac re quedam in uita D. Iulij.

Eib. 9. cap. 14.

duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falso intentatum, iam integrum mensum captis. Illud quoque hic silentio minimè prætereundum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel clauos ore nunquam reieciſſe, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatem (quòd à caussa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, proximum illius habitationi oppidum, ad sacrificum uel templi custodem (ni fallar memoria) itum eſſet, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipſo & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquam uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdè religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmatione, lubricæ fidei hominibus offerunt.

OB HISTORIAE SUPERIORIS connexum, obiter huius puellæ, & reliquorum secuta sanatio post benedictionis formulam recitatam à foeminis eo nomine captis, coniungitur.

Cap. 1111.

Porro foeminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis, cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurifariam excruciatas, ob maleficij

suspicionem formula benedicent præscripta, nimirum. Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine & armento: eaq; imperata facerent, euestigio sanabantur ægroti. Benedicatur autem quilibet ab ois, quam sui tormenti genitricem, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coërciti suggestionem putaret. Ne Lectorem interrupta historiae series remoretur turbetq; ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Libri argumentum pertinent. Hic saniebatur ille omnium ore tritus cano: Quæ ligauit, eandem quoque soluere necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum cacodæmone cõmunione & foedus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eosdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, qua antea ligauerat, exilimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur: ut hæc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas. quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæque moneræ homines ea pronunciata, citius suum ex Dei nutu sortientur effectum, quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciaſſe, belumq; uelut hostes in dixisse iudicantur. Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiarè hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Nec etiam ob qualemcunq; incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsum quæ fugare potuerunt discipuli: quod grauiter illis à Christo exprobra-

Formula bēd
nedictionis
uulgo in ma-
leficy curatio
ne usurpata

Que ligauit,
eandem non
soluere neces-
sario.

Vnde diabolus
illudendi ner-
uis accrescit.

Deut. 18.
Leuit. 19. 20.

tur. Quid ergo in eiusmodi dæmonū uexatione & obſidio ualebūt Lamia, Beelzebub (ut creditur) obſtititæ? Noſtri Canones, ratio & ulus docēt, Contrariorum eſſe medicinam. Chriſtus cum à dæmonio uexatum cæcum & mutum ſanallet, atque à ſcribis & phariſæis, Beelzebub principis dæmoniorum præſidio dæmones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo poteſt ſatanas ſatanā eijcere? Et ſi regnum aduerſus ſeſe diuiſum fuerit, nō poteſt ſtare regnum illud: & ſi domus contra ſeipſam diuiſa fuerit, non poteſt ſtare domus illa: & ſi ſatanas inſurrexerit aduerſus ſemetipſum, ac diuiſus eſt, non poteſt ſtare, ſed finem habet. Qui nō eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit. Nec etiam ab impio ſuam gloriā, quæ in ſanandis in ipſius nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deum, his diuinus uates docet uerbis: Impio autem dicit Deus. Quare tu enarras iuſticias meas, & aſſumis teſtamentū meū per os tuum? Quomodo odio habeas diſciplinam, & uerba mea poſt te abijcias. Os tuū addixiſti malo, & lingua tua dolum concinnat. Hinc palam eſt, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas eſſe non poſſe conuinci, & ſuperiorem canonem eneruam exiſtere. Elegāter hic dixit Origenes: Magi neſciūt benedicere, quia dæmones neſciunt benefacere. Quōd autem ſanentur, non alia proſectō ſit ratione, quā, quomodo hæc corpora Dei permiſſu, ob incredulitatem exercuerit diabolus, in hac ut afflictoſ, & aſtantes, & quibus inuſitatum id malū innotuit, tum demum magiſtratum, confirmaret, non coactē, ſed ultrō ac ſuapte ſponte cedit: licet ſe compelli ſimulet, quōd magis fallat, illaqueatq; atq; indubitatiuſ eo modo credatur; illas mulierculas benedictionis uerba

recitantes, quanquam innocentes, eſſe tamen ſagas: & alios fide uacillantes, ſpirantesq; uindictam ſuis technis irretiat: ac ſententiæ incōſideratæ reū magiſtratum, in carniſcinam infontiū fœminarū, & punitionem, uoracesq; flammas inuiter. Ita enim ſuarum rerum pro uiribus ſatagit, ut ab initio in ueritate non ſtetit: quicquid loquitur & agit, mendacium eſt, uel falſitatis fermento conſperſum: quomodo optima agere & loqui uideatur, homicidia ſtruit, & mōdacia architectatur, ut animas illaqueet & perdat, homicidia à rerum primordijs. Deſtitit itaq; in his ægrotis à læſione, quam ipſe intulit.

DE MATERIE VARIA AC DIVERSA, Pauli Grillandi ſententia.

Cap. V.

HUc quōd faciat ſingulare D. Pauli Grillandi, iuriſconſulti clariffimi, iudicium, id aſcribendum duxi. Aliās uidi (ait) ſæpenumero, quōd maleficio infecti, ubi liberationis remedium uſurparunt, frequenter ex ore euomerēt, uel per ſecreſſū exonerarent acus, capillos, ferramēta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læſum uorare potuiſſe, erat impoſſibile: nō ſolum integras, ſed nec fractas, nec minutē in fruſta cōciſas. Vnde quid mirandum uidetur. Sed dic, ut quidam cenſuerunt, ſatanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, ut res miranda magis uideatur: quando quidem inſpiciuntur & cōſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatē, ut impoſſibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi per aliquam partem naturaliter: ſed in rei ueritate nō ſunt ſpecies naturales. Et quōd uerum ſit, hinc apparet, quia illa eijciuntur per uomitum uel ſecreſſum: atq; ita inter materias il-

Tractatum
uolumine 100
de Sortilegijs.

Matth. 23.
Marc. 1.
Luc. 11.
In nomine dæ-
monis nihil
boni fit.

Ab impio ſu-
am non uult
Dei prædi-
cari gloriā.
1. ſal. 49.

*Dura male-
ris uomitu
eiusla lique-
fit.*

las liquidas apparent à principio, cū primū ē corpore emittitur. at si seruaueris illas materies biduum aut triduum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliās studiosè seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitūs, & ipsarū formas perijisse toras. Quòd si naturalia essent, profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duriciem: ut manifestū est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut res miranda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uentris opus, uelocissimè & inuisibiliter asferre ibi species illas siue materias, de quibus suprā, ueras & naturales, quas aliū de acceptas ed attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in uomitu & stercore maleficio agitati, ut nullus hominū aduerteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis non naturales. & quòd hoc uerum sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluuntur liquores, cum quibus mixtæ prodierant: uti ego frequenter uidi, & manibus proprijs contrectaui, quæ à principio (ut dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resoluebantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, osium, capillorum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse, sentit Cardanus.

*Lib. 17. de Va-
guit. cap. 80.*

Alteram Grillandi sententiam magis probabilem sentio: nec enim quilibet humor in tantam cōcrescere potest duriciem, quale est ferrum aut æs:

nec siccam constituere materiem, cuiusmodi pannum lanæum aut lineum experimur: nec uiceuersa in liquorè resolui queunt substantiæ tales duræ & siccæ. Quòd post dies paucos humorem solum dicat conspectum, aliarum rerum formis perditis, id equidè admitto: sed humor is est, qui antea simul cum reliquis duris aridisq; quicquillijs fuit reiectus. has autem interea temporis à dæmone, qui in hoc ludibrium illas aduexit, oriq; inferuit, rursus fuisse sublatas, non est quòd ullus dubitet. Nec etiam panni rudioris latiniam ex puellæ ore à me extractam, in humorem postea solutam memini.

HISTORIAE DAEMONIACO-

rum, qui à Lamijs affligi credebantur. Cap. VI.

Accidisse suis temporibus nouū & admirandum morbi genus, tradit Antonius Beniuenius. Mulier sextum decimum agens annum, ab ima uentris parte dolore exorto conuellebatur manibus. Cumque in horrendum clamorem erumperet, intumescebat illicò totus uenter, ad eum uterum crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi pertotū cubile hinc inde reiectans sese, & plantas interdum ceruici connectens reliebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthuc ipsum idēdem fastigabat, quoad paulatim ad se reuerfa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitūs ignorabat. Nos uerò eiusmodi morbi causas inquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex matricis suffocatione, & uaporibus malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum ferientibus, prouenire. Sed quū medicamentis nihil promoueretur, ea ferocior facta, actoruis oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasq; acus, unā cum cera & pillis

Suprà cap. 1.

*De Abijtū
morbi. eausis
cap. 8.
Maleficio la-
sa mulier cla-
uos et acus no-
mit.*

pillis conglomeratis reiecit: & nouissimè ex ientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutissent fauces. Cumq; id ipsum sepius etiam uidente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo: qui dum hæc ageret, spectantium oculos perfringeret. Quare ecclesiasticis medicis commendata, manifestioribus deinde signis & argumentis rem comprobauit. Nam & nos eam uaticinantem audiuius, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbum supergressa, humanum etiam captum excederet. Hucusque Beniuentus. Hæc omnia in corpore nõ fuere, sed diaboli oculos spectatorum effascinantis, ne huius materiæ in os impulsio animaduertetur, præstigijs & celeritate in os solùm illata sunt, & tanquam uomitu mox eiecta. Id esophagi huic materiæ imparis angustia, illæus post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut supra dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ inæqualitate. Si ea eructauit uentriculus, quãdo usque aded infensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuomuntur, potissimum ore uentriculi ita sensili, ut uel paucum ore acri extremè affligatur?

Meinero Clatso, nobili in arce Bontenbrouch, sita in ducatu Iuliacensì, famulus erat Guilielmus nomine. hic ante annos quatuordecim à dæmonio exagitatus, primùm habebatur ægrotus, sibiq; ex diaboli instinctu confessionariũ experiuit pastorem in Gerard Bartholomæum Panen, qui suã in curando maleficio locare solet operam: quare etiã in dæmoniacæ fabulæ scenam requisitus, non omnino *λογος* *αγο* *αγο* agere potuit. Huic dæmoniacocũ ad faciei etiam liuorẽ intumesceret guttur, eumq; suffocatũ iri timeretur,

ad orationem confugit Iudith Clatfij coniunx, pia matrona, cum reliqua familia. inde præter reliquas quiscuilibet ex Guilielmi ore extrahitur antierius opilionis subligaculũ, silices, eorumq; fragmenta, filorum spærulæ, puellarum capillitũ, acus, lacinia panni subditicij ex pueri ueste, pauonis penna, quam ante ostiduum ex pauonis cauda Guilielmus adhuc sanus euulserat.

Rogatus mali huius causam, respondit, circa Camphusium obuiam se habuisse ignotam mulierem, quæ in faciem illi inspirasset: atque hinc quicquid id esset calamitatis, in uentum esse. Restitutus uerò, negauit hoc ita accidisse: sed à dæmone inductum se fuisse, ut hæc diceret, confessus est: addens, eas prodigiosas materias non in suo fuisse corpore: sed cùm una spectaretur, alteram continuò à diabolo faucibus fuisse ingestam. Aliàs numerosos sibi loculos à dæmone donatos lætabatur, eosque in lecti stramine repositos esse. Quæstri uerò, inanes sunt inuenti. Non absimile est quod in Francisci uita legitur, cum is eiusq; focius turgidos inuenirent loculos, Franciscus uerò dæmonis præstigias, tentationesq; animaduerteteret, eosq; propterea auerfaretur, pecuniã exemptam pauperibus dari uoluit eius comes: eoque loculos consensu Francisci arripiente, in manibus serpens apparuit, mox euanescens. Postea uisum est musculum animalculum ex ore dicti Guilielmi excurrere: quare euestigiò sub lectum se deiecit, questus musculum fuga sibi excidisse: lectum uerò repetens, se reperisse narrauit. Sæpius inde uim sibi inferre uelle uidebatur, fugamq; aliquoties adornare: quapropter quum semel in porcino sterquilinio inuentus, extractusque arctiori coerceretur custodia, tam firmiter eius ocluderentur oculi, ut nul-

Hic forte mulier agebat falso maleficij suspecta, cuius ut technis notam hæc grauius inuere conatus est diabolus, ut manibus iniectis illa ad supplicium traheretur.

Fol. 14.

In illius nitæ non est diabolus permissa potestati.

Ex ore infan-
tium et lactē
tium perfici-
sti laudem.
Psal. 8.

la uī horum cilia possent diduci, distra-
hiue. Accedens tandem maxima natu-
filia Clatij Gertrudis, iam annum a-
gens undecimum, hortatur eum, ut a-
pud Deum uisus restitutionem exora-
ret. Vt autem pro ipso puella oraret,
eandem ille rogat. Quæ Deum implo-
rans, illius oculos inde cum magna
omnium admiratione aperit. Sæpius
adhæc illum diabolus admonuit, ne
heram multa de Deo effluentem, uel
alios audiret: à quo semel mortuo,
quemadmodum frequenter in publi-
cis audiuisset concionibus, nequiret
iuuari. Cum etiam hic aliàs ancillam
culinariam impudentius attrectaret,
atq; suo hinc nomine nuncupatus re-
dargueretur: horrenda raucaq; uoce
respōdit, se nō Guilielmum, sed Beel-
zebub nominari. Putāsne ergo nos te
uerituras? ait hera: cui enim nos fidi-
mus, te infinitis superat modis. Qua-
propter Clatius zelo impulsus, unde-
cimum Lucæ caput (ubi ei est uirtute
Christi dæmonis muti, & Beelzebub
principis dæmoniorum fit mentio)
præfente familia, attentè legit, ac in
Christi nomine sātanam cedere iussit.
Tandem energumenus hic uelut in a-
nimi deliquium lapsus, sed atē tota no-
ctē iacuit ad horam usq; matutinam:
qua recreatus iusculo, ad parentes a-
uehebatur sanus prius, aētis hero he-
ræque gratijs, imprecatus quoque il-
lis Dei remunerationem obpassam iā-
cturam. In itinere autem loco plano
euertebantur bigæ, nihilq; postea dæ-
moniacæ uexationis sensit unquam.
Daxit interim uxorem, prolemq; su-
stulit, & adhuc superest, ac uescitur au-
ra ætherea.

EIVSDEM ARGVMENTI

historiæ. Cap. VII.

QVæstoris filius Moræ aduersa
nonnihil afflictus ualetudine,
eam credidit inductam à mu-

liercula, cui herbarum plenū corbem
in porcorū pasturam attulisset: quòd
gratijs aētis ipsius pressisset humerū.
Vnde territus eo tempore puer, cepit
paulatim, etiam animo deiecto, peius
habere. Hinc trica fœminei capillitij
nigri & cinerei sicca, citra alterius ma-
teriæ admixtionem, excerni uisa est.
Tandem admiranda magis, puta se-
tas porcorum, pelli etiamnum inhæ-
rentes, ita siccas aluo deponebat, ut
papyro confuearentur: interdum si-
milia cum excrementis deijciebat. His
ludibrijs circiter medium fatigabatur
annum: quæ dein pederentim, ut cœ-
perunt, euauère. Nec dubium est, ea
ob parentum & adolescentis incredu-
litatem fuisse permiffa: quòd quum
hic secundum naturæ ordinem non-
nihil morbo grauari conspiceretur, eū
non in naturæ uitium, aut Dei uolun-
tatem, sed in mulierculæ impressio-
nem retulerunt. Eam itaque delusio-
nem diabolo, quibus explicatum est
modis, permiffit Deus, donec fortassis
respuère.

Noui item cuiusdam uiri consularis
coniugem, cuius aluus sæpenumerò
arenā reddere uidebatur, diabolo col-
ludete, cōnuenteq; Deo: quòd egro-
ta ad illicita maleficorum diuinorum
que auxilia cōfugisset, contra diuinæ
Maieftatis edictum, impias horum ho-
minum aētiones comprobās. Cui cer-
tam polliceri opem cum Dei gratia, si
imperata faceret, audebam. Morbum
siquidem, quo afficiebatur, ex natura-
li causa ortum esse iudicabam: at are-
næ deiectione, quòd incredula ad ue-
ritatem declinasset consilium, eam à sa-
tana ludificari, dictabat animus. Fre-
quenter etenim hoc uisuenire uide-
mus, ut quum à naturali quis infirmitate
causa, Deiq; (qui naturalium rerū
usum docuit, atque eum nos affectare
& inquirere uoluit) potentia diffusus,
uolun-

Arena per
aluum mulie-
ris redditæ

Deut. 18.
Leuit. 19. 26.

uoluntatiq; immorigerus. ad dæmonij clientelam consulturus cum Saule accurrat uoluntariè, in reprobum tradatur sensum, lu dicrisq; maligni obijciatur illudendus.

Dordraci ad insigne D. Euualdi, duas haud ita pridem habebat filias Ioannes Theodori, quarum altera in quibuscunq; suis domesticis actionibus atramentum euomere uidebatur sine ullo inualetudinis sensu, altera uerò canum latratus in uita imitabatur. Ad rei prodigiosæ conspectum aliquoties clam accitus eximia pietatis uir ex ipsius petitione, semper ad eiusdem aduentum, quicquid id erat ludibrij dæmoniaci, desijt, ut nec unquam ille uideret uel audiret. Nouit illas optimè coniunx mea altera, Henrica Holtia, mirè diabolicis præstigijs ex uiua fide inimica.

Commemorat Cardanus, probum quendam rusticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quam decipere, sic ipsi narrasse, quòd morbo incognito plures laborarit annos: quo tempore excantationibus sepius uitrum, clauos, & capillos euomisset: & quam demum restitutus fuisset, tamè in eum diem quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat maximam uitri fracti congeriem, sonumq; non leuem, quasi quis sacculi uitri fragmentis plenum concuteret, à quo non parum uexaretur: tū uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiam si horarum numerum non obseruaret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob similitudinem apto, non uidet dæmonis actus, præstigijs & uexationes priores & posteriores?

Amsterdamo, quod Hollandiæ emporium est maritimum, eiusmodi historia scripta est amplissimo uiro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros Cancellario, decimo octauo Martij anni sexagesimj sexti supra seculum millesimum: Elapsis octo aut decem septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut furore subito correpti, & in terram prostrati, cū intermissione tamen, durabatq; hic cruciatus horam integram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius proterus meminere tormenti aut rerum tum aëtarum, uerum se solūmodo dormisse se putabant. Consulti ibi medici ob morbum creditū naturalem, nihil effecere. Postea ob maleficij suspitionem, ad eiusdem curatores itum est, qui suis deprecationibus uarijsq; alijs eius amolendi rationibus tantūdem promouere. Tandem quòd à dæmonio obsideri crederentur, ab exorcistis non paucis rogatum est cōsiliū, quòd ignoranter multa ingenij captum & ætatem superantia effarentur pueri. Illi primū suo more legerunt, coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus dæmonem insultum usurparūt, uerū nullo successu. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomitu reiecere pueri, aciculas quoq; digitalia, panni lacinias, ollarū frustra, uita, crines & id genus alia: nulla aut hinc subsequata est integra curatio. Recurrit etenim hoc malū aliquoties, exhorrescentibus interim ijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Aliorum relatu uera hæc esse scio.

Hic paucis meam subijcere sententiam placuit, nimirum quòd ad legitimam non confugeret consilia, Deum permisisse diabolo perstringere astantium

De Variet. rerum lib. 16. Vide lib. 3. ca. 14. supra.

Rusticus horarum ictus in corde senties.

tium oculos huiuscemodi materiabus ore proiectis, quæ in corpore neutiquam fuere, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum œsophagi meatum aut intrò ferri aut foris propelli à dæmone potuere: qui tamen horrendum hoc spectaculù oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut maleficij & incantationis non modò suspicionem inuheret & augetet, sed magis infontes mulieres eiusdem reas statueret, propterea ignis holocausto postea absumendas: ne innoxij sanguinis fusio negligetur, atque ut maleficij credulitas impia altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latiusq; disseminaretur. Sic nõ temerè, sed cù multo fenore sibi huiuscemodi tragœdiæ finem aliquè decernit uerterator ille. Permittit uerò Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne infontibus pueris nouementum aliquod à dæmone accederet, seduldò cauit. Sic & anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, Romæ in orphanotrophio puellæ circiter septuaginta, simul una nocte factæ sunt dæmoniacæ: unde ne quidem una post biennium fuit restituta. Ceterùm genuinam mali eiuscemodi fugandi rationem circiter Quinti libri hñem comperies.

DE QVODAM, CVI VIVO

executus clauus, & post mortem cultri, lignum, ferramenta. Cap. IX.

Ceterùm illud quod à Christi natiuitate, anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodam Eistetensis episcopatus pago Fugenthal, accidisse perhibet mulijugæ lectionis uir IOANNES LANGIUS, illustriſſimorum Principum Palatinorum Rheni medicus doctiſſimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spe-

Cardan. libro
1.4. cap. 76. de
Variet. rer.

Libro 1.
Ep. 18. 38.

ctaræ fidei testes, adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neufesser agricola, cùm crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illèsa cute manu apprehèdit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis in crudescbāt. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrù mortuus efferretur, uerè rù Eucharicus Rosenbader ex Vuifséburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Etenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uentriculum incidèrunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spithamilon longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cauitate contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superſtite non ea in uentriculo hæſiſſe, ut nec clauù sub illæsa cute in carne ante sectionè uerè impactum fuisse, auſim dicere. Enim uerò illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium affluxu, uel flatuù copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur. Constanti aut opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utriq; ducebantur, dæmonis, uel illius clientellæ, magis ueriti uoluntatem malignâ, permissasq; uires, quàm Dei patrociniò & incòparabili potentia hæſi. Diabolo

Clauus ferreus sub illæsa cute latens & excisus.

Lignum & cultros in uentriculo inuentis.

hōlo itaque traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea non nihil duræ & ten-
sæ uel à materia, uel flatu, uel dæmo-
nis astu ita apparentis, sectione clauū,
& in aperiendo stomacho reliqua hęc
rerum monstra ingesserit, perstrictis
secantium oculis, quo id in cuius si-
nem hęc instituerat tragediam, nem-
pe incredulitatem, stabiliret. Vbi sci-
licet in rebus aduersis, Deo relicto, e-
iusq; medijs ex gratia donatis ab eo
qui languoribus nostris uerè mederi
potest, perfidii, fatanam nimium in cor-
pus hominis, Dei scilicet creaturæ, ad
ipsius similitudinem formatae, posse
concedimus, extra eius potestatem in-
mutanda rerum natura, aut materia a-
liqua duriori & acuta, certam meatuū
per quos inferri oporteret, proportio-
nem exuperante, illasè & insensibili-
ter penitus ingerenda, impellèdāue.
Oesophagū enim & fauces uel quam-
cunq; aliam partem latius diducere
& extendere nequit dēmon, quocun-
que suo artificio, quàm ex prima crea-
tione ferant: quemadmodum aliàs
fusius ostendi. Si uerò clauum ferre-
um ante sectionem in parte latuīsse af-
fecta urgeas, quando tam insensibili-
ter cedo impressus fuit, citra cutis uel
carnis læsionem? quur etiam exesto
clauo cruciatum, ut putabatur, exci-
tante, non desijt in altero hypochon-
drio dolor? sublata enim causa tolli-
tur effectus, qui canon physicis est ce-
lebratissimus: & quæ post mortem se-
ctione in uentriculo inuenta fuere, ea
inter secandum, citra controuersiam,
à dæmone erant inuecta. At disidij
seminarium hoc modo à diabolo spar-
gitur, ubi eo nomine alios maleficij ir-
rogati reos cōfestim incusamus: quos
adminiculo dæmonis illud machina-
tos esse, quanquam infontes re-
uerà existant, credere
malumus.

RELIGIOSÆ VIRGINES DÆ-
moniace, quæ Lamiarum maleficio exagi-
tari credebantur. Cap. X.

ADmirabilis & horrida fuit ue-
xatio quarundam monialium,
occlusarum Vuerteti in comita-
tu Hornensi, exercitarumq; à dæmo-
nijs. Initia autē eiusmodi dedisse pau-
perculam fœminam narrant, quæ in
quadragesima salis libras tres (quartā
uulgus nostras uocat) mutud à uirgini-
bus acceperat, fereq; duplum circa Pa-
schæ solennitatē restituit. Hinc in dor-
mitorio inueniebantur spherulæ can-
didæ uelut incrustata saccharo semina,
at gustu falsæ, quæ tamen nō edeban-
tur: nec quomodo peruenissent eo,
sciebatur. Postea eodem in loco obser-
uabatur incessus rei ingemiscētis, ue-
lut hominis ægroti: audiebatur item
quandoq; uox, plerasque uirgines ut
surgerent, & ad ignem secum accede-
rent, se ægotam esse, cōmonesciens:
ubi porro surrexissent, morbidam so-
rorem inuisuræ, nihil inueniebant. Si
quādo etiā hæ in arrepta matula me-
iere tentarent, ea uiolenter erepta, lo-
tio conspurcabant lectum. Aliquoties
pedibus è lecto ad passus aliquot sub-
trahebantur, plantis pedū usque ad eō
subinde titillatis, ut præ nimio risu mo-
rituras se timerent. Tortura erat mul-
tiformis, aliarum carnis particulis e-
uulsis: quarundam in aduersam par-
tem prorsus intortis tibijs, brachijs &
facie: aliquibus supra hominis caput
euectis, & uicissim deiectis. Quædam
sic excarnificatæ, licet ad dies quin-
quaginta duos nihil præter raparum
ius citra panem sorpissent: attamen
atri liquoris, uelut atramenti scripto-
rij multa uomitu reijciebatur copia:
quæ tam ferebatur amara & acris, ut
etiā pelliculā ex ore abraderet: nec
ullum effingi conditum, quo afficerē-
tur, poterat. Cum ægotas tunc seda-
tas

*Dæmoniaca-
rum uirginū
Vuerteti oc-
clusarum hi-
storia horren-
da.*

tas lætasque, recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriū aliās ingredierentur, illa è mensa deorsum citra uocem & intellectu dilabebatur, nonnullæ in uersis tibijs & brachijs tāquam mortuæ iacebāt. Vna in altū sustollebatur, & quanquā manibus iniectis obluſtarētur assisētes, tamen supra eorum caput abripiebatur: eoq; denuō præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquā è somno rediens, è nosodochio in monasteriū progrediebatur illeſa. Nonnullæ incedebāt tibiariū extremitatibus innixæ, uelut *innotes*, citra pedū usum, qui uidebātur trahi tāquam ligamētis nimium laxatis, in sacculo penduli. Arbores quoq; conscendebant ut feles, ab ijsq; proserpebāt, nulla corporis imutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quā matrem uocāt) in eiusdem ambitu colloquenti cū generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burenſis (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex scœmore erueretur caro: illaque præ dolore exclamante, & in lecto deposita, uulnus partim liuebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq; cum duæ ex hoc numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoq; colloquerentur de fele nigra in dormitorio corbi in clusa à matrona, quam in oppido commorantem nominabāt: collatione clam obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquiretur aperireturq; unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquā malefici rea in carceres conijciebatur cū septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimoniū, eam fuisse usque ad mortem misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indiguerit, perhibebāt. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquā tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauus, se infirmiores esse quàm ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodò desiderare: quo à Burchgrauo mox subministrato, ipsius uestem illa apprehendens, eiusque innixa scœmori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedit, se, dubitadum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrecta ratus ex sale à muliercula reddito, crudelis uirginibus malefici opinionem iniicere, & in fontem feminæ insanabile inurere cauteriū studuit. quapropter formam sparsit granorū quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedine autem indidit, ut suspensionem de ea quæ salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porro Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem.

Lubricæ fidei notæ fuerunt, quod non ad Dei uoluntatē, sed in fœminas cruciatuū causas retulerint. Hinc quoq; satanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ malefici stigmæ imprimere tur, carceresque, tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam dæmonium haud dubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulaculo, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcisè legendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiam uirgine

Margareta
comitissa Burenſis
renſis pia.

na mortua uideretur, nihil tamen læ-
sonis senserit: sed uelut somno ex-
perrecta, abierit.

*Brigitte sa-
cra uirginis
demoniacæ.*

Non ab simile fuit, quod uirginibus
Brigitte strictis legibus inauguratis, in
cœnobio non procul à Xanctis dissito
olim uisuenit, quæ miris quoq; mo-
dis diuexabantur, plerisque exilien-
tibus, nonnunquam balatum uocesq;
elidentibus horredas: urgebantur & 10
interdum ex designatis in templo se-
dibus, capitis uelamine quandoq; ab-
repto: fauces his etiam, ne cibum ad-
mitterent, nonnunquam præcludaban-
tur. Perstitit uaria & dira ea calamitas
in plerisque; ad decennium. Tragediæ
causa imputabatur uirgini, iuuenis a-
more aliquando sauciæ, quem ea affi-
nitate non dignarentur huius puellæ
parentes. Idcirco huic in extremo mœ-
rore posita, dæmon accita iuuenis il-
lius effigie, se obijcit, eam in uotum il-
lud monasticum cogens: quæ dicto au-
diens, se cancellis constringi patitur,
Inclusa, uelut furore percita, omnibus
horrendum plurifariam exhibuit spe-
taculum: quod quidem malum uel-
lut contagio in multas proserpsit uir-
gines: quæ ob propriam illius confes-
sionem, ipsam uniuersæ eiusmodi mi-
seriæ genitricem fuisse, certo credide-
runt. Ex ea dein de capta, alioq; eue-
cta, prolem bis sustulit carceris custos:
ac tandem manu missam, à maleficij o-
pinione iuculpatam uixisse arbitrator.
Delusio fuit merè diabolica, qua illa
decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ
peculiaria ipsius fatanæ erant opera.
At in quem finè ea fuerint à Deo per-
missa, sequenti intelligetur Libro: ubi
omnibus imitanda harum uirginum
proponetur curatio.

*Ex obfessa lo-
quebatur dia-
bolus: sic opus
diaboli, suum
esse confiteba-
tur.*

*Moniales
Neomagij à
diabolo in-
fectæ.*

Moniales in Hefsimôte Neomagij,
dæmonium aliquot annos in festasse au-
dio, quod dormitorij noctu uelut cū
turbine ingressum, testudine citharæq;

ram uidebatur ludere suauiter, ut ad
choreas temerè induci potuissent uir-
gines: inde canis instar in unius N. le-
ctum insiliebat, in quam muti pecca-
ti, quod uocant, cadebat suspicio. Si-
milis multa & longè grauiora in eo-
dem accidere cœnobio, uiuente patre
Paulo: quæ ut ab illis celantur, ita à
me aperiri minimè decuit.

Noui aliud item non ignobile col-
legium in Colonienfis prouinciæ li-
mitibus, ubi ante annos octo dæmon
canis forma interdum procurrens, con-
scendensq; sub interiori religiosarum
uirginum indumento, spurcæ uelita-
tionis indicia exteriore uellium mo-
tu ostendere uidebatur. Idem Henf-
bergi accidit in ducatu Iuliacens, sub
salium specie.

VEXATIO DIABOLICA IN
monasterio Kentorpio, relata ad Lamias: de la-
glutinoso, & lac è iunctis non emul-
geri. Caput XI.

HUc pertinent nobilium aliarumq;
uirginum in cœnobio Kentor-
pio prope ueterem Marcam, in
Marchiæ comitatu iuxta Hammonc
inclusarum, monstroæ omnifariæq;
conuulsiones, à dæmonibus excitatæ,
descriptæq; Lib. I. Capite 12. Fœdissi-
mum uerò illæ halitum ore spirabant
in ipso, & paulò post ipsum paroxys-
mum: qui aliàs semel interdum, aliqua-
do sepius inuadebat, aliquoties in ho-
ras aliquot multas protrahabatur. In
accessione mali quædam cõuulsæ, in-
telligentes erant, audiebant, astantes
etiam internoscere se pleræq; postea
affirmabant. Nam in accessione pro-
pter spiritualium partium & linguæ cõ-
uulsiones, loqui minus poterant. Istæ
non æquè ferociter torquebantur, ne-
que uno modo, sed aliæ alijs mitius.
Sed hoc commune prope omnibus
erat, ut cum ex ijs una agitaretur, cæ-
teræ quoque in seiunctis etiam cubi-

culis correptæ, solum tumultuantis strepitum audientes, simili miserrimo modo uexarentur.

Vt porro calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solum in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteratorius ille homicida, innotescant, cautiusq; aliis maliciosis diaboli conatibus in raris illis horrendisq; nexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius senioris & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primùm tam duriter afflicta, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Lemgou dicta, quum primùm ex sinistro doleret hypochondrio, epilepsiaq; correpta putaretur, ad monasterium Nonheritic in primis religionis ergo ablegabatur, ubi ex D. Cornelij caluarîa bibit: unde eam melius habuisse, falsò dicebatur à monialibus. Postea ubi hæc grauius cœpisset exagitari, aliq; item puellæ, ad arctolom itum est. is opinionem ingressit, omnes ab Elsa Kamensî coëtrice maleficio lesas esse. Hinc nenum sortitus diabolus, non solum eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuo & alios morderent cederentq;: subuehere item & deicere citra noxam, ut sicut plumæ sibi uideretur, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uiolentia inhiberetur, cor afficiebatur grauius: at suæ libertati relicta, etiam si se ipsas lædere, concutere aut morderere putarent, nihil inde sentiebant mali: at in proprium se uire corpus, necessarium esse imaginabatur. Si quando Anna in paroxyfmo loqueretur, fiebat id quasi alitero inspirante & expirante: ipsa interim se ipsam dum loqueretur intelligebat, sed finito sermone penitus m-

ti exciderant prolata uerba: uerùm si ea ab alijs illi repeteretur, tum quidem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quandoq; etiam orationi se dederet, eam cum attentione prosequi, aut mouere huc linguam minimè ualuit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmuraret, tantum abest ut tum præpediretur, quò etiam inde leuius habere recreariq; uideretur. Nequiuit in super ulli rei uel bonæ uel malæ seriò attendere, tanquam mente stupida, sine sensu, discretionis & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabolo puniri uidebatur. Sin uerò huic aliq; loqueretur fœminæ de rebus suis ludicris, mirè ijs afficiebatur, Ieuabaturq;: Hæc deinde quum exorcisaretur, incredibilem sanguinis copiã uidebatur fundere per os, unde nihil mali tunc tēporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à demōnio affectis, is erat cum dolore inæqualiter serpente sensus sub pedum plantis, quasi aqua illas calida combussisset. Quamquam etiam uariè torquerentur, cunctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impotibus frequenter & multum loquebatur dæmō: quibus se etiã forma nigra obijciebat in specie felis nigre, uel Elsæ Kamensî, aut eius matris uel fratris, ut ab ijs omnes tā crudeliter exerceat, crederetur perperam. Vbi postremò Anna firmiter animo cõstituisset, non redire in monasterium, unde parentu dũm cesserat, sed suo Deo extra illud saniori iudicio piè inserruire, desijt calamitas: si uerò solum modò à collegij præfecta ad eã epistola mitteretur, toto horrebat corpore, quasi relaplura. Postea aut uiro nuplit citra ullum eiusmodi noxæ sensum.

Affirmabat adhæc, Elsam Kamen-
sem eodem morbo, uelut epileptico,
quo aliæ, ex cruciatam fuisse, loquu-
tamq; similiter sine sensu: quapropter
eam sibi ipsi hoc malum cõsciuisse, ne
alijs maleficium inuexisse putaretur,
dicebant moniales. Hinc omnes à dæ-
monibus afflictæ, sua tormēta nec Dei
uoluntati subijciebāt, nec diabolo im-
putabāt: sed ad Elsæ Kamenfis, in cœ-
nobio costricis, maleficæ artes uno
ore & consensu ex arioli indicio refe-
rebant: quæ quidem capta, tragicum
hoc spectaculum à se editum fuisse fa-
tebatur primùm uenenata mixtione:
moritura aut, nihil unquam uirulenti
à se alicui propinatū fuisse: sed quic-
quid esset mali, se mente & mala im-
precatione effecisse confessa est. Num
uerò hoc ita fieri poterit, paulo pōst
explicabitur.

Ab eius & matris exultatione tanquã
suæ potestatis iam neruum adeptus
satanas, oppidi proximiciuibus non
paucis uario cruciamentorum genere
insultat: è quorū numero quinque,
ubi ecclesiastes in suum acciuisset cu-
biculum, ex Sacris literis eos aduer-
sus satanæ ludibria instructurus muni-
turusq;: atque hi Decem præcepta,
Symbolum Apostolorum, & orationem
Dominicam recitassent, hinc alter
alterius nomen inquit, mutuoq;
ludicrum nimis indicat, primo Libro
inter ficticia dæmonum nomina ex-
pressum: atque unus ecclesiasten irri-
dens, in hæc erumpit uerba: Quid nũc
facturi sumus? expellere nos conatur
pastor? Respondit alter: Se uelle in hir-
co nigro equitare ad quãdam mulie-
rem non ita seiunctè habitarem, quam
etiam nominabat, se gratum illi fore
hospitem iactas: ut maleficæ artis no-
mine redderet illã suspectiorē. Iden-
titem se facturum alter quoque nar-
rabat, ac eodem uestro profecturum.

ad aliam fœminam, nomine designa-
tam in eundem finem: ac uterque sedi
insidens tãquam fatuus, continuò uo-
cis indicijs ad dictas equitando uide-
batur ferri mulierculas, quum interim
ne à loco quidem dimoueretur. Ter-
tius adhæc quasi in globum conuolu-
tus contra stusq;: ad clausum cubiculi
abripiebatur ostium, per quod inopi-
natò apertum, è gradibus decidit illæ-
sus. In pago Houel appellato, circa
Hammonem, multi quoque inde ui-
debatur energumēni. Nec procul hinc
in alia ciuitate similiter diris torqueri
modis à dẽmone interea ceperūt oppi-
dani: quare aliquæ fuerunt uinculis
traditæ mulieres, at plures accusatæ,
quemadmodum in negotio eiusmo-
di diabolico fieri assolet.

Circa idem tempus lac tenacibus
filamētis ductile, dissoluti glutini mo-
re, ex Comitatu Marcensiad Cancellarium
Cluensem, ex accusatione cuiusdam
ineptæ mulieris: allatum est, quæ
lacti eam fuisse redditã formam
incantamentis à uicinia sua asseuera-
uit: quum ignitum titionem ollæ in
qua lac coquebatur subditū, hæc ab-
stulisset, quo domi ignē foueret. Na-
turæ autem uicium, hic sagis tribuitur.
Rei enim ueritas sic elucescet. In lacte
tres sunt substantiæ commixtæ, nimi-
rum butyrum, caseus & serum. Si iam
lac uetustate non nihil subacescere in-
cipiat, quod æstate citius, hyeme tar-
dius euenire solet, & tum coquatur:
mox caseus cum butyro coit concre-
scitq;: ut ad ductilis collæ modum
etiam longissimè deduci extendiq;:
40 possit: & si circum distensa circum-
uoluatur expandaturq; ligna, ad tan-
tam peruenit siccitatem, ut fragile red-
datur, atq; in puluerem redigi queat.

Quodd insuper Lamias è iuncis lac:
emulgere feratur (ut hoc obiter in hac
lactis mentione addam) horum sub-
E. 3; stan-

Vide lib. 6.
cap. 10.

Dæmoniari
causæ Ham-
monensis.

Cap. 22.

Lac glutini
naturæ.

E. iunctis lac:
no emulgeri.

stantia leuis, rara, fereq; exucca, id sanè non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Qui ergo sit si ullum iuncos trahenti lac appareat, hoc profectò à dæmone eò transfertur, præstigiarum fucò lamiaè oculis obducto, ut sua emulsiõne lac è iuncis extractum credat, quòd tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum nolo, si ex alia inepta materia lac prouocari alleratur. Si lacte destitui præter naturam, comperiantur uaccæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

DE VIRGINIBVS IN MONASTERIO Nazareth Colonia à dæmone exagitatis, & alibi.

Cap. XII.

HAud dissimilia Coloniae passæ sunt uirgines religiosæ in Nazareth monasterio occlusæ: quibus hoc tamen accessit, quòd licet annis aliquot antea uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturque: tamen anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, profternebantur sæpenuerò deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quam uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimo quarto monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet amasium singulis noctibus ferè conredientem stola consecrata abigere conaretur: quam uelitationem quum altera uirgo in secundo decumbens lecto (hoc nomine adiuncta sociæ, ut tutior esset ab

Virgines religiose in collegio Nazareth Colonia à diabolo uexatae.

amasi inultu) audire uideretur, tota exhorruit, ac tandem quoque diaboli hospicium facta miris conuulsionum generibus distrahebatur, in paroxysmo quandoq; cæcætiens: ac licet mente appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperationem spectarent, proferebat. Itidem & alia multa. Ita pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primum ad legitima non confugeretur cõsilia. Dictam uerò amasiam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodè collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino Constantino à Lyskerken CONSTANTINO à Lyskerken, consule dignissimo, D. IOANNE Altenano, decano olim Cliuen. D. IOANNE Echtio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quòd ullus dubitet.

Dum hanc carnificinã adhuc exereret diabolus, harum uirginum quædam pèste correptæ, interea dñ ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sensere, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidetur iuuenes lasciuui, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemq; explerunt. Quibus postea exclusis quò re ipsa amplius frui eæ nequirent, eiusdem imagine mètrem uitauit, taliumq; motionù ignominiosum spectaculum, astantiù oculis obicit Milleartifex. At quo conuenienti Christianoq; consilio huic tragædiæ ob-

obuiam in pōsit, peculiaribus literis
eō misis fusē explicui.

*Puella à de-
mone uexa-
ta.*

Huic albo accēseatur uirgo sacra Iu-
dith nomine, quam haud ita pridem
Busciducis in collegio iuxta ædem
D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi cru-
delissimis intorqueri à satana conun-
tionibus: eiusq; fauces, ne cibum ad-
mitterent, comprimi: linguam item
inhiberi quandoque, ne proloqui pos-
set: uoces interim reddi & ridiculas
& horrendas audiui.

Accedat & cognita mihi puella, uir-
gini nobili in cœnobio famulās, cui fi-
dem dederat rusticus, qui deinde ad
aliam animū adiecit. Qua re cognita,
mœrore turbata illa cœpit: ablegataq;
medium circiter miliare à monaste-
rio, in eximij iuuenis forma obuium
habet dæmonē, qui se familiari collo-
quio in eius insinuās amicitia, omnia
rustici amati secreta huic detegit, cun-
ctosq; cum altera puella habitos ser-
mones enarrat, ut ad restim illam illi-
ceret cogeretq;: & cum ad angustum
peruenissent ponticulum, ille assum-
pto oleo, quod ea manibus gerebat,
ut minus impedire trāsiret, eam uiuit:
inuitauitq; rādem, ut ad notum comi-
taretur locū. Quonā eō sequeretur (re-
spōdit illa) ubi paludosa tātummodò
suat aqua? Hinc ipse euanuit, illaque
perterrita in animi incidit deliquium:
quare iussu dominæ, mihi familiaris,
bigis in cœnobiū reducebatur. ubi ue-
lut mente turbata, multifariā sensu di-
sttrahebatur, querebaturq; se etiam nū-
miserè ab illo dæmone uexari, ipsū-
que aliquando p fenestrā uel aliud uel-
le eam abripere. Nulla certè alia huius
maleficij extitit causa, quàm medita-
bundus animi mœror, ob amoris im-
potentiam: quam illudendi perden-
diq; occasionem præproperè arripuit
satanas. at puella rustico eodem po-
stea marito freta, beate ualuit.

ADMIRABILIS HISTORIA DE
puella, cuius è latere culter excēsus fuit.

Caput XIII.

Hic minime prætermisissum oportuit id quod accidit in pago Le-
uēsteer sub Duce Brunsiuc. ubi
sorori commorabatur puella nomine
Margarita, Henningi Achils filia, an-
num agens uicesimū: quæ anno mil-
lesimo quingentesimo sexagesimo se-
cundo, altero die Iulij, nimirum diuæ
Virginis uisitacioni sacro, sororis cal-
ceos abstersura, eius cultrum (duo au-
tem erant in uagina cōiuncti eiusdem
formæ, capulis æreis incisis ornati) ex-
trahit, seq; in humiliorem sedem de-
mittit, propterea quodd uiribus diutur-
na febris cōsumptis imbecillior adhuc
esset. Præter opinionem domum in-
greditur uetula, num puellam febris
etiamnum fatigaret rogās, & quomo-
do sese ex morbo haberet? Respōsum
illi ut fuit à puella, rursus extra ædes
nullo uerbo facto egreditur. Calceis
mūdatis cultrum in sinu deponit: qui
quum postea studiosè ab illa quære-
retur, nec repertus esset, metu percul-
sa, dum singula uestigando diligenter
& sollicitè perlustrat, horribili specie
canem nigrum sub mensa uentri incu-
bantem animaduertit: eo abacto spe-
rabat fore, ut amissus culter detectus,
ad pristinum dominum rediret. Vnde
indignabundus ille, cum fremitu den-
tes ostentauit, simulq; se cū saltu trans
ostium in fugam coniecit. Mox puel-
læ uidebatur à capite uersus dorsum
defluere quiddam tanquam humoris
frigidi, cui etiam accedit animi deli-
quium, perduratq; ea uelut mortua
sine sensu ad diem tertium: quo tan-
dem nonnihil respirare, cibo & potu
rescici cœpit. Summo autem studio ro-
gata, quoniam hoc malum inuasisset?
respondet, se certo certius scire, cultrū
illum, è sororis uagina à se extractum,

in sui corporis latere sinistro defixum
 herere: eo enim in loco se dolore per-
 sentiscere. Cui licet cōtradicerent pa-
 rentes & alij, quòd eam melancholia
 agitari, uel diurni morbi, ieiunij, aut
 alterius rei molestæ fortuito casu ob-
 uia ratione nonnihil delirare arbitra-
 rentur: persistit tamen usque ad eò in
 suis querelis, lachrymis assiduus & in-
 somnijs, ut mente caperetur, nec cibū 10
 diebus duobus sæpenuerò admit-
 teret, quanquam blandè inuitaretur,
 uel seridè minisq̄e urgeretur. Sua
 tamen habuit plerumque interualla &
 intermissiones, ut etiam quietè de-
 cumberet, licet non tam diu, ob dolo-
 rem cōtinuū, à quo ita exercebatur,
 ut toto corpore incuruatā baculo in-
 niti oportuerit. Auxit & hoc eius ani-
 mi dolorem, solatiumq̄; minuit, quòd 20
 quum illa in corpore cultrum defigi
 certissimè crederet, alij tam constan-
 ter contravenirent, proponerentq̄; *de
 Auocatia*, & phantasiā corruptam
 esse iudicaret, præsertim quum nul-
 lum quidem uestigiū indiciumq̄e ap-
 pareret, præter quodidianos eius lu-
 lus, qui iam circiter tres perdurarant
 mēses. Hinc prominere occipit in sini-
 stro latere supra lienem intra infimas 30
 duas costas spurias uonica, oui ferè
 gallinacei magnitudine, & lunæ in-
 star: cuius incremento aut decessu, uel
 intumuit, uel resedit. Tum inquit illa:
 Hastenus fidè mihi denegastis, quòd
 in meo corpore heret cultellus: at ubi
 uisitationis Mariæ solēntas denuò
 apparuerit, eum in corpore figi, mani-
 festissimè intelligeatis uidebitisq̄. Sic
 tricesimo Iunij eripit ex ulcere tanta 40
 copia puris, ut tumor nonnihil sese re-
 miserit, & inde cuspidem uelut cultui ap-
 paruerit: quam puella atripere cupi-
 ens, præpeditur à parentibus, qui chi-
 rurgū ducis Henrici ex arce Vuolffen-
 büttel eo nomine accersunt. Hic quar

to Iulij accedens, parochum rogat, ut
 prius puellam alloqueretur, solaretur,
 Dei uerbo institueret, atque ipsius re-
 sponso uigilanter attenderet, quòd eā
 à dæmonio quādoq̄; exagitari pleris-
 que omnibus uideretur: & simul cum
 responso illa subiungit, se libenter cu-
 rationis huius modum admissuram, e-
 tiam si sciret sibi moriendū esse. Tum
 eodem die, Dominico scilicet, cultelli
 cuspidem sub costis prominere uidēs
 chirurgus, eum cum suis instrumentis
 attrahit, qui alteri conformis erat. ue-
 rùm circa ferri acuti medietatē non-
 nihil absumptus erat. Chirurgi opera
 hinc ulcus coaluit. Sic habet historia
 Germanicè de hoc prodigioso opere
 euulgata.

ADMIRANDI HUIUS SPE-

Aculi explicatio. Cap. XIII.

Qum admirabile hoc spectacu-
 lum citra ulla diaboli præsti-
 gias nerè editum fuisse, nec ul-
 las admittere glossas aut explicatio-
 nem, clamat una uoce quilibet, meam
 hic simpliciter interpretatione senten-
 tiam interponere non grauabor: cul-
 trumq̄; non fuisse in corpore, sed dæ-
 monis præstigias & ludibria omnium
 oculis fuisse offusa, puellamq̄e à dæ-
 monio obsessam, quoad fieri potest,
 breuiter ostendere cum Dei benefi-
 cio, ad eius gloriam, ac dæmonis e-
 iusq̄; sequacis turbæ delusæ contem-
 ptum, adnitar: quanquam uoce Sten-
 torea multos occlamatueros minimè
 ignorem.

Primùm obseruari debuit, simpli-
 cem puellam longa exercitam fuisse
 febre, quam ex eius diurnitate, quar-
 tanam fuisse colligo, natam ex grauif-
 simi acriumq̄; humoris melancholi-
 ci, qui in corpore putruit, copia: qui sæ-
 penumerò etiam lienem obsituit, in
 eoq̄; tumorem, duriciem & apostema
 gignit, eaq̄; occasione talem iobolem
 quar-

*Puella dæmo-
 niaca**Cultellus eno-
 trahitur.**Dæmonis ad-
 minicula in
 hoc actu præ-
 stigiosa.*

quar.

quartana febris etiam non raro post se relinquit. Hoc iacto fundamento, nimium lexi foemineo, ætate iuuenili, & diurni morbi tædio, reliquum suum opus uigilanti indefessoq; studio superstruit & fabricatur dæmon. In foeminis facilius multo, quam in uiris, ætate matura & bona ualitudine fidem consequitur. Hic in opificij subsidium, humorem suis actionibus conuenientissimum, quippe melancholicum, à quo puellæ cerebrum & corpus tantum abest ut expurgata forent, quod etiam eo summè adhuc grauarètur, assumpsit. Enim uerò, quanto affectu in hunc ut succum *αυλαγγινωσ* sibi suisque actionibus peculiarem se immergere solet, eiusq; adminiculo admirabilia inducere phantasmata & imaginationes raras, superiori libro ea demonstratione ostendi, ut repetitione minime opus esse iudicem.

Ut porro institutum tragœdiæ actum proficeretur dæmon, solitudinis ansam arripuit, exoritur manè semotis alij, qui fortassis fide uiua eius conatus impedissent: primum que uetulæ faciem induit, quæ de puellæ ualitudine sciscitaretur, ut quum eam postea cultri in corpore sepulti opinione dementasset, in suspicionem procliuius ipsa induceretur de lamia, quæ carmine id effecisset. Hoc etenim in primis sanguinario ueteratori studio est, ut lites moueat, cædesq; struat, maxime infontium, & falsam persuasionem aduersus uerum Dei cultum inducat imprimatque. Ut quoque altius animo postea in heretur, cultrum ex sinu in latus à uetula lamia (cui cum diabolo communio est) translatum esse, in canis nigerissimi forma apparuit, quem menti non nihil restituta dæmonem fuisse sentiret. Hinc in obsessionis initio eam aggressus dæmon, sensum uelut catarrhi, uel humoris fri-

gidi à capite ad tergum destillatis inducit, ut post redditam mentem, eo momento cultrum hoc frigoris sensu in corpus sibi inuectum esse crederet. Inde mox ingressus, sensuum organa ita turbauit, ut ad tertium diem uoluit mortua haberetur: interea tam ualida persuasionem de cultro in latere defixo imbutam phantasmam confirmat, ut secus in animum inducere illa nequiverit, quàm ita uerè rem gestam esse. Antea enim norat ueteratorius ille medicus, ex diurna febre reliquias maligni succi ea in parte collectas esse, quæ putredini erant obnoxia, & ulcus excitaturæ: uel quas ille, ut spiritus, ad putrefactionem promouere, eoq; protrudere: uel quod etiam humorem frigidum ad huiusmodi collectionem aptum, à capite accersere quiverit. Talem abscessum inter abdominalis musculorum sinistros ex destillatione post longam febrem genitum, uidi in Electore Coloniensi archiepiscopo, D. Antonio, felicitis memoriæ, cuius in iustorum resurrectione ex gratia meminere misericordiarum pater unicus. Cæterum ulcus in eum sinem fabricatus est in loco & humore conuenienti, ut cultri cuspidem eo aperto ostenderet, & executionis occasionem subministraret. Sic obiecta cuspidis forma, uel uera cultri allati cuspidem, interrim reliqua eius parte crasso aëre tecta, puellæ, parietum astantium & chirurgi oculos perstrinxit: quod facile uel aëris uel insecti spiritus uisiorij adminiculo potest. Hac ratione cultellum ex sterquilinijs alicubi, ubi rubiginem contraxit, eductum, supra ulcus deposuit satan: ibiq; cuspidem ostendit, reliquâ cultelli portionem præstigijs uelat. hunc non nihil à diabolo retentum, ut trahi uideretur, chirurgus instrumentis attrahit: sed non è corpore, ubi hæsit neququam, uerum ex eius

F Super-

Sexus.
Aetas.
Asterbus longus.

Fumores melancholicus diabolo conuenientissimus.

Cap. 7 8.

Solitudo.

Vetula idola.

Canis nigerissimi speciei.

Antonius archiepiscopus Coloniensis.

Culter in corpore non fuit.

superficie. ibi enim adumbratus deli-
tuit, cantillo tempore dum cuspis con-
spicitur, & chirurgus trahit, antea mi-
nimè. Nec mirum id uideri oportuit,
quò à circulatoribus & agyrtis quoti-
die talia fieri cernas, cum uel per ma-
xillas, uel per brachia, citra sanguinis
effusionè & pugiones & graphia traij-
ciūt: uel cum lerà osi labijsq; affigūt,
uel globulum in os iniiciūt, & stercus
educunt: sic mille alia rerum miracu-
la oculis obijciunt, quibus tamen ni-
hil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac in-
terpretatione putabis, & cultrū è cor-
pore educatum esse contendas, ceddò,
quì & per quos meatus iniectus hic
fuit? immissum enim prius oportuit,
quod alicunde extrahitur. A capite
dorsum uersus, & ad latus inferi à dæ-
mone citra manifestā laesionē, quem-
admodum humorem stillare per po-
ros obseruamus, nequaquam potuit.
Per os non aliò, quàm ad gulam, sto-
machum, intestina & anum apta ma-
teria deferri potest, minimè uerò cul-
ter: quem licet quoque per os inue-
ctum esse concederem, non tamen ad
eam lateris partem perferri potuit, ni-
si dissecto prius à latere uentriculo, pe-
ritoneoq; cum grauissimo uitæ nau-
fragio. Ab ano uicissim non alius pa-
tet meatus, quàm ad intestinorum in-
uolucra, stomachum, gulam, fauces &
os. Hic denudò uia huic cultello circū-
quaq; præcluditur. Si per carnem ex-
teriolem insertum esse, uoles, ubi do-
lor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissi-
mum eius uestigiū, aut cicatrix? Hic
autem à uersutissimo spiritu id negle-
ctum fuit, quòd cuspidem sursum in
uulneris ore ostenderit, quum potius
capuli formam certiori cautela exhi-
bere oportuerit, si cuspide deorsum
insertus fuisset, culter: quæ in corpore
non nisi cum lethali multarū partium

incisione inuerti potuit: nisi primò ab
infima uentris parte sursum innoxie
protensum esse, stultè dixeris, quum
eo loco nihil unquam doloris senserit:
eas uerò interiores partes omnino
fuisse illæsas, docet breuis curatio ab-
scessus, quā impedire noluit: prorsusq;
à suo opere, obsecensione, afflictione, di-
uexatione & cruciatu destitit diabo-
lus, q; institutæ suæ tragediæ finē iam
se consequutū uideret: quū nimirū in
eam sententiā omnes perduxisset, ut
cultrū ex latere excisum esse certò cre-
derent. Sic diabolo maior tribuebatur
potentia quàm debuit, peruersa de la-
miarum uirtute opinio accreuit, ac in
Dei patrocínio, Christ q; potestate mi-
nus fiducia collocatum est: maximè
in illis ditionibus, ubi ex præstigiariū
diabolicarum in diuicijs per fas & nefas
carnificinæ exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrum ita in car-
ne fuisse exesum: respòdeo, dæmonē
cultrum è puellæ sinu exemptū, in ter-
ram uel in liquorem talium in seruuisse,
aut alibi ea dexteritate reposuisse, ut
in medio ferrum exederetur toto an-
no, quo absoluto fabulæ catastrophent
addere statuerat. Consideretur quoq;
locus ferri exesus, qui digitos ferè
duos latos à cusptide distat, & tanta
quoq; exesione deorsum est magni-
tudo: quum uerò cusptide in carne,
ac ulceris maligna putredine hæserit,
quì sit quòd cuspis ab acri pure illæ-
sa, & reliqua pars ferri, quæ in uentris
uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel si uo-
les, ferrum cum parte absumpta in car-
ne defixum fuisse: respondeo, id fieri
nequiuisse, nisi secundū lōgitudinem
deorsum cultrullus in musculis hæsis-
set. quod si factum defendas, ego ui-
cissim hac ratione nego, q; manu firmo
ille potuisset extrinsecus contrahari,
quinimò uisu dijudicari. Ad hæc ferrū
totū carni insertū simul & ferè egualia

ter ab acri humore arroj debuit. Quæ uerò in medio saltem acies exesa fuerit, alibi quàm in corpore exesiōe fuisse factâ sequitur: & diaboli illusione operationeq; translatum cultrum, & in sterquilinum, aut alium liquorem falsum, aut a crem, aut putrem immisum eousque, ut materia rodens aciei medietatē solūmodò attigerit. Haud dubiè cautius hunc fucum instituisset, si has eius actiones ea solertia excusum iri præuidisset.

Quòd insuper in rei ueræ gestæ assertionem obrudatur, eam baculo innoxâ perquam curua inclinatione ingredi oportuisse: hinc quilibet rerum naturalium peritus luculenter intelligit, cultrum in corpore nō hæsisse, qui ex qualicunq; inclinatione uel dorsum uel antrosum, uel uersus utrumque latus graues cruciatus excitasset, uulnerassetque: nec alia corporis constitutione, quàm erecta, habuisset mitius puella.

Si adhuc urgeas historiae ueritatem, quæ ubinam toto anno illa cultri longitudo delitescere, aut firmiter hæere ualuit? si in sinistri lateris musculis: hoc tactui & oculis, ut dixi, apparuisset. nec in hene recondi tanto tempore, tamque innoxie potuit, multo minus extra musculos introrsum in uentris cauitate: sic enim in imas partes concidisset, cū multo uitæ discrimine. Hæc siquidem fuit cultri longitudo & forma: * * *

Cæterum puellam à dæmonio obfessam fuisse, non est quòd ullus ambigat: quemadmodum pleriq; etiã peritiores coràm attestati sunt. argumētō esse debent multa eius uerba & actiones: quòd sæpius mente caperetur, cibum & potum ad dies aliquot reijceret: amici cū ea blandè, ferid, & minis agerent, nec tamè promoueret: quòd ipsa iuidè uaticinaretur, prædiceretq;

tribus mensibus, palam fore in uisitacionis Mariæ festo, cultellū in corpore figi. Quis certum hunc diem norat, indicaturus? naturali profectò ratione ab ea imperita puella stupidaque præsciri poterat minimè. Has ergo uoces haud dubiè ex ea edidit diabolus, qui circa illum diem abscessum perruptū iri iudicarat, & commodam eam amplexus ansam, suas simul præstigijs obijcere statuerat. Erupit autè sanies tricesimo Iulij, quo cuspidem prius ostēdit præstigiator: inde uisitacionis foriæ agebantur secundo Iulij, & quarto cultrum extraxit chirurgus. Sic in exacta sua ratiocinatione fallitur quoque mendax sæpe uates.

RIDICVLVS MODVS RES

duras in corpus ingerendi.

Cap. XV.

PORRò modum quèdam ineptum futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamij ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenberg nomine, prædicatur circumferaturq;. Eiusdem insuper fuisse sententiæ, à me non nisi lucidissimis rationib. explosæ, Theophrastū Paracelsum, nō est quòd egrèferant pleriq; religiosi nimis eius admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexum Ludouicum Milichiu, uirum alioqui piū & eruditū, in lib. Germanico, Magicus dæmō in scripto, miror. Ab his alleitur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq; inferi stramen, fetas porcinas, asulas, coriū, præsegmina, fila, pisciū & fruticū spinas, & quascūq; materies acutas. deinde poros occludi, ut quādo cunq; uolet architectus, reconditæ res rursus extrahi queant. Subiungit doctor ille hæc similitudines: Quemadmodum, ubi quis sub aqua lapidem recōdit, nec eo ibi relicto manuq; retracta, quomodo

F 2 eò

*In diei præd
cti certitudi
ne fallitur
diabolus.*

*si eadem cogit
Dum quæ
hæc leuissimè
dixi hæc de
dura res est
conce
non
hæc omnia autem
de parte
etiam in omni
dura res est
hæc omnia autem
hæc omnia autem*

edò deuenit lapis, scitur: sic quoque naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerum naturalium cognitione leuiter tinctus, intelliget haud 10
difficiliter. Siquidẽ poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à demone eouisque distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmittentẽ deinde concideret, emitteretq; suo tempore ad Satanæ arbitrium libidinemque, conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus *ad uerop* esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecũ fateri debet. Po- 20
ri enim corporis à conditore tam angustè ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimum liquorem, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiã in duris crasisq; lapidibus, maxime costilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractioneue. Talia 30
quidem phantasia. facile imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquã demissõ, profecto multum absõna existit: ridiculumque est, conserre hominis corpus solidum compactumq; cũ humida, tenui & fluitate aqua, omniũ capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ po- 40
ros peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & dura re, quam in corpus humanum per poros illasẽ intrudi cõtendunt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet palam cerneret, in consutando prolixio-

Similitudo absõna.

rem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoris libello sunt obuiaẽ.

IN CORPORIBVS REPERIVNTUR quædam naturaliter, quæ ad maleficia quandoq; referuntur.

Cap. XVI.

Interim naturali etiã ratione in steatomatum & atheromatũ, aliorumque apostematũ sinibus, carne excisa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquẽte exiccatis, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, in cantationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno, Cornelio Celso, & obseruatione quotidiana. In steatotate lapis auellanae magnitudine nuper generatus, angulosus, rotundus, spadiceus. Curauit aliàs noster collega in Lucensium Burgo matronam proecltoris ætatis, uxorem Hieronymi Luchesi patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculã sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multam copiam, quiddam tenax ac lentũ, quod cum non facile posset diuelli, euebat per diligentem: elotum tam simile erat hapso lini madentis, ut uix persuaderetur egroræ & altantibus excrementum esse toto genere præter naturam ex uiscida materia, calore & maliditurnitate cõcretum: omnes siquidem maleficum esse, arbitrari penitus maluissent.

Nõne in morbo articulari plerisq; à pituita cruda, resiccata, crasso terrestri que humore indissolubiliter impacto, resolutis partibus tenuioribus, tophos, Græcis *ωάπυς*, uelut calcem, in iuncturis enasci uidemus: quã etiã exemptam materiem, paulatim excipit alia? In cerebro reperitur lapis magnitudine & forma mori: in tonsilla-

tum.

Variã apostematũ contenta, apud Galenum lib. 2. ad Glauc. & lib. 14. met. & Celsum lib. 5. cap. 6.

Tophi in iuncturis.

Joan. Keenan. man. de casu.

ent. in homin.
natis.

rum fauciu abscessu, calculus gypseus
simillimus tophis, qui intra digitorum
articulos chyagra affectis accrescere
solent: sub lingua lapillus arefactæ &
excorticatæ lauri baccae similitudinē
habens, colore spadiceus & iustæ gra-
uitatis. In Imperatoris Maximiliani
secundi corde secto inuenti sunt tres
lapilli quantitate pisorum, unus inter-
rim maior altero, colore rubigineo.
frequenter uerò cordis palpitatione
graui afficiebatur, dum uiueret. In pul-
mone calculi plures asperi tribulorū
modo ad siliquarum magnitudinem
latuere, aliquando & faba maïnscula
nō minores, lati, tuberosi, cinerei, sub-
duri. Qui post longam frequentemq;
tussim ex thorace uolenter calculum
expectarunt, suprā recensuimus. In
panniculo item epar cingentē, lapilli
aliquo numero inuenti sunt lethales,
& grandes, ex ipso epate excisi. In ie-
coris substantia concreti lapides, etiam
ad magnitudinem dimidiatū ferē oui
columbini, unus totus angulosus, co-
lore liuido, ex phlegmate & humore
melancholico coagulatus: alius in eod-
em amygdalē nucis magnitudine ui-
sus. In uenis partis cauæ hepatis, pri-
usquam in communem illum caudi-
cem portæ desinūt, inuenti lapilli eas
obstruentes distendentesq; foris ni-
gri, intus flauī, in hydropico: cuius &
meatus, ex fellis folliculo in intestinū
desinens, lapide eiusmodi infartus e-
rat. In uesicā fellis simul conspecti, in
uno uiginti duo, quasi sublutei, magni-
tudine dissimili, quorum minimi pi-
sis minutis, maximi fabis exiguis re-
sponderunt, omnes quinque, septem, 40
octo, aut plurius erant angulorum.
Hinc & alius porraceo colore, quanti-
tate unius articuli digiti fuit excisus.
Alius durus hæmatit lapidi non dissimilis,
in cysti fellis Georgij Bohemiæ
regis uisus. Minoris formæ superioris

apparuerunt plures in eodem folliculo
Christiani regis Daniæ. Maior in ea
uesicula repertus fuit in Friderico ter-
tio, duce Saxonie, cognomine Prudē-
te, forma quadrangulari, articuli ma-
gnitudine, colore ferē prasinio. In hoc
bilis receptaculo uisi in alio centū &
uiginti tres, quorum unus instar me-
dijoni gallinacei gradusculus, latior
10 quā rotundior, digitum crassus, mul-
tisq; tuberculis asper, ut tophus leuis
& luteus. quinimō senex quidam de-
crepitus ad iram mirē procliuus, post
obitum sine felle & folliculo inuen-
tus est: in huius aut loco ingens appa-
ruit calculus. Fuerunt & qui post diu-
turnū ieterum, oborto alui profluuiio,
innumeros calculos instar pisi aut hor-
dei granorum, per anam emiserunt.
20 Conspiciuntur etiam sæpe in bubulo
felle lapides magnæ iuglandis quan-
titate rufo colore. Ex intestinis uarij
quādoq; excernuntur: repertus & oui
quantitate. Ex uteri acetabulis duos
memini excisos.

Obseruauit Monspessuli anno 1572.
filius meus Galenus Medicinarū Do-
ctor, in cadauere puellæ cuiusdam hy-
dropicæ, quam secuit, duos spithamæ
30 longitudinis uermes, quorum unus
meatū uesiculæ bilis duo deno insertū
occupabat, alter in ipsomet hepatis
(ex defectu credo alimentum) progres-
sus, gibbum iecoris obsidebat, capite
ambientem uiscus illud membranam
attingente. Idem et uidit Parauij no-
bilem Germanū, qui ab exercitio plu-
res tussiedo reijciebat calculos instar
pisi, molles adhuc & friabiles.

40 Aperta mulier in scholis medicorū
Lutetiæ lapidem habens in utero, in
cranio anteriore, & quæ sine liene in-
uenta est. De tophaceis calculis in ute-
ro natis, uide Aëtium lib. 16. cap. 100.
At ab eadem causa in his partibus, qua
in renibus uel uesica, generari potue-

Anton. Be-
nuienus de
abdit. morb.
caus. ca. 3. 18.
24. 94.

Calculi ex
thorace expul-
si inuenti eti-
am in epate,
fellis follicu-
lo, matrice, et
reliq.

runt, ea coctionis specie quam *in uero* dicunt, nimirum ab humore crasso, uiscido, terreo, & calore igneo: quodque uerò & naturali, sed non analogo materiae, humorem hunc ad assante, coeunte, & in lapidem indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ, potissimum quum & uisum accedat aptitudo. Galenus se pilos meiendo excretos uidisse narrat, & cum ex colore, tum ex mole credidisse dicentibus eos ex crassa lentaque materia, quam calor cal fecit exiccavitque, in uenis consistere, & se longitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue ueneræ infecti sunt, multoties innatare uidentur minuta animalcula formicis affinia, aut ijs præsertim qui æstiuus mensibus in aqua cœlesti uolitari conspiciuntur.

Lib. 6. cap. 9. de Loc. aff. feb.

Pili & animalcula cum urinis excreta.

Li. 2. Anatom. cap. 22. Calculi mirum.

Tradit Alexander Benedictus, multes calculis minus affici in uesica, præterquam calculis setarum, ueluti quibusdam capillamentis, qui non sine dicro cruciatu innascuntur ex mucosa materia, additque, aliquibus quædam in uesica concrecere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Simile quiddam se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstiti, indicauit excellentissimus medicus Ioannes Euiuichius, quæ cum longo tempore renum calculo afflicta fuisset (nulla enim quantumuis eruditorum medicorum ope iuuari potuit) post aliquot annos primum quidem aliquandiu lanam tenuem, nonnunquam inuolutam, interdum fila longa, alba, duplicata, instar eorum quibus utuntur uesitarij, & quod fidem superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuissent, per urinam excreuit. Deinde uerò, quæ res etiam aliquantulum temporis durauit, ætius compactam, uelut ochra comixtam non tam lanam,

quàm membranam lanosam, quali integunt sese illi uermiculi qui ex Seribus in sulis ad nos adferuntur, cum lotio reddidit. Postremò non rarò, præter reliqua, pilos longitudine unius digiti, partim utrinque; albos, in medio nigros: partim contra principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusiores in altera quasi profunditate ac radice (etsi radice carere oportuit) fortiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiae tantum non miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidentam exhibuit, eiusque partem Euiuichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in renibus uel uesica non genuerit natura, meienti ægrotæ dubio procul eas subiecisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maximè si illi suspicio fuerit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum medicum & chirurgum D. Gabrielé Fallopium præceptorem se staretur collega noster, simulque accessissent quendam mercatorum internūcium natione Lucensem, cuius uxor ualerudina colicis subinde doloribus laborabat, tum uerò iisdem torquebatur grauissimè: post alterum aut tertium curationis diem, à multis remedijs ex arte adhibitis, tandem præter omnium expectationem deiecit pilam, uel tophū potius non admodum grauem, magnitudine maiorem paulo columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt dolor, pristinaque redijt ualetudo. Hæc reliquis demirantibus affirmabat Fallopius, idem aliàs nobilissimò medico Frisimelicæ doloribus colicis uexato, & cuidam tertio accidisse. Hanc uerò pilam quæ pepererit materia, eadem aperta uel fracta certius dijudicari potuisset. Illud autem naturæ genimen haud difficulter prode præceden-

dentis sequentis que narrationis qualiscunque explicatio.

Pilas item magnas nigras, instar pugni, æqualiter orbiculas, sine futura, pilis paruis mollibus arctissimè infartas, ex boum iuniorum sanorum laniæ destinatorum uentriculo & intestinis exemptas, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingestas has, exclamarent multi: generatarum tamen harum pilarum causam inuestigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, si quãdo alimonia destituti, uel alio qui perulca ætate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrunt uaccam, eius furas uel quemcunq; contigerint ore locum hirtum, maximè posteriorũ coxarũ, tam exungunt auidè, ut etiam depilem reddat: piliq; ualido crebroq; suctu in uentriculo attracti, & frequenti motu salutuq; lasciuo paulatim conglomerati, plerunq; lacte uel chylo obuoluuntur, aut picuoso succo lento: qui temporis successu tenacior redditus, membranæ induit faciem: quemadmodũ substantia limosa albi da statim à sectione uisa est primũ obducta hæc pilarum pellicula: quæ deinde exiccata pedetentim, corio tincto etiam nigricie assimilabatur. quæ una in parte cultro non nihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerunt. Citius huic sententiæ astipulabuntur si demq; habebunt, quicumque ueterinariæ rei assueuere, & iumentorum educatione attentius obseruauerunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, si quando ea in rerũ miraculis uel manifestè adesse, aut occultè foveri uideatur. Verum quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ modum à milleartifice fatana, dolo & prestigijs, ut nõ credetes in suam illiciat naslam, nemine-

uere, licet quidem phantasticè cooperante, effinguntur, & incantamenta putantur (quorum nomine frequenter incantantur puniuntq; innocentes) propono, quod ueritas à mendacio secreta cogitoscatur, & dæmonis ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini innoxio posthac parcatur: æquioriq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocant, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inolitæ consuetudinis fori forma exhibentur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilam leuem admodum, oui magni quantitate, sed orbicularem. Pisis extractam ex colo intestino iuuenæ bubulæ: hæc pimo citrio uel aurantiatam erat similis, ut si eo fuisset colore (erat autem nigro) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabantur quidam eam ita in uentre induruisse, sed arbitrarium hoc & ridiculum: cultro autem uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffaricata, uel potius tota concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuuenarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans topus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remediũ ægrè parientibus, si tellurem non attigerit. Ineptè autem tophum appellat, si de nostra loquatur pila. Ille siquidè inter lapides numeratur foraminulètos: hæc uerò pilæ ex pilis compacta, nihil habet uel lapideum, uel arenosum, uel foraminulètum: sed est circumquaq; spississima, & solidissima.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob eximiam calliditatem exedũ pilis referunt inuenerunt, cum eum aliquoties captũ, & astutia elapsũ cepissent.

Valer. Max. lib. 3. cap. 8.

Pila in bovis uentriculo nata.

In Maio anni millesimi quingentesimi sexagesimifecundi, mulier iuuenis N. Coloniae prope ædem D. Antonio sacram, puellum ad sextum mensem lactans, enixa est animal fibrosum ad erucæ magnæ longitudinem, dum reptando sese extenderet ductaretq; unguiculis prominentibus, dorso glabro, uentre albicæte, capite coneo nigroque, oculis gagatæ lapidi similibus, ore hiulco lampetræ modo aërem inspirante. Sub initium ceruicis tres uisabantur aculei, aut uerius unci utrinque asperi, quibus quæcunque uellet, amplectebatur, seseque atollebat. Prodiit uerò absque humore, aut humidi alicuius mistura ex locis muliebribus ante septimam matutinam, dum fortè calcem prona indueret. Vixit autem hoc animal in tertium diem lacte nutritum. Mortuum à chirurgo inciditur, præsentè D. Bernhardo Cronenburgio medico excellentissimo, qui ad huius miraculi inspectionem uocarat D. Ioannem Echium & Hubertum Fabrum medicos, mihiq; postea ob casus raritatem communicauit.

*Intra & la-
certa in corpo-
ribus inuicæ.*

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thayfæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacertæ essent inuentæ. nū uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex caula naturali quâdoque in hominum sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærerere, cruciam enta excitare, & subinde ad fauces conscendere, hæc sub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Masecum, rusticum quendâ post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquândo aduersus id mali theriacam,

uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sepius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

Rerum adhæc miracula alia huc facientia Alexander describit lib. 3. Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè fecaret, meatus penetravit diuersos, postq; aurem cõstitit, ubi continuus ferè punctiõibus sentiebatur: quæ molestia sepe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditiofo sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, per qui sita frustra cuspidè ferrea, chirurgus sanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratiæ, barbata figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundū enim diaphragma prius mucrone penetratit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit, uiamque sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesentericarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq; uirginem etate nostra Venetijs, dum hæc cõderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incautèque in somno deglutierat, per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatibus: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circū acum coaluerat, galinacei oui magnitudine: & à uenis mesen-

*Vermis longitudo
ndinis octo
pedum.*

*Cap. 9.
Acies scalpelli
chalybeæ
per uenas tot
cuq; as ascen-
disse, non mi-
his sit uerisimi-
le.*

*Cuspis ferrea
in thorace re-
licta, quæ iux-
ta aluum post
biennium ex-
cidit.*

Cap. 9.

*Acus de ligno
tita, cum lo-
tio excreta.*

mesenteriacis acum prius haustâ suis contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos dissectionis ignaros commouisse, qui eam per uenas meseraicas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uescam pénétrasse, falsò arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suscipiendam putâtes: acus enim sua acie paulatim multoq; tempore per intestina pénétrauit (siquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uescam qua parte carnosa est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modû, de sagittæ ferrea cuspidè, quæ biennium naturæ ductu commodas fecit partes: quod & alijs mirabilibus facillè comprobaue-
ro exemplis.

A' DAEMONIACIS SAEPE

falsi medicos doctissimos.

Cap. XVII.

Huiusmodi porro dæmonis actionibus sæpius uel peritissimos, & in artis operibus exercitissimos circumueniri medicos deprehendimus. Exemplum erit memorabile, quod haud ita pridem, cum melancholia puellâ uiginti annorum affici iudicare clarissimus medicus, notesque ea in somnes circiter undecim transegisset, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnum conciliaturas offerret: quarum una deuorata, digito alterum ægrota occludens oculum: Vide, inquit, quàm nûc dormiam. Mox, à dæmone eam obsidione subiugatâ, nec perperam, asserit medicus: à quo se irrideri animaduertit. Cum uerò hinc hominum cogitatus dæmonium perspicere arbitraretur, quod nulli, se eas ad somnum exhibiturum pilulas, aperuisset (id quod tamè satanæ puellâ obsidenti innotuisse, docuit ironica

illa de somno ex pilula exigua deglutita generato, obiectio) inquam ego: Medicum ad obfessâ curationem accitum fuisse nouerat dæmon: quare omni eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorum præparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est, eas somno prouocâdo destinatas fuisse pilulas, ex ratione naturali promptè intellexit: quo nomine captata occasione, medicû illudere ridereq; illi nō fuit difficile. Nec hominû cogitationes nouisse dæmonē, tradit quoq; Augustinus. In ea etiam puella, horrida cōuulsionum atrocium facies, crepitantibus quoq; iuncturarum compagibus, aliquando cōspiciebatur. Ad aquæ lustralis asperionem mirè etiâ uidebatur exhorrescere. Hunc fucum quum aliàs detegere conaretur Melanchthon, dæmoniacum accessit, quem lustralis aquæ asperione mirandum in modum exerceri exagitariq; intellexerat, aquâ uerò simplicem sub pallio clam contulit. Iniecta itaq; à quodam lustrali aqua, suos cruciatus confestim mirè ostēdit dæmonium. Hinc ex sua pura aqua eundem asperit Melanchthon, cuius iniectione nō minus affici uidebatur energumenus. Proinde is se diabolum fetellisse aliquando narrare solet, qui antea ipsius actiones, & cuius esset animi, minus obseruarat.

Recenset Langius historiâ de quadam muliere, quæ, cū Bononiæ teimedicæ operâ ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, meliceride scilicet, laborabat: simulatq; uerò spem consolationis maximè læto chirurgo ostentaret, tum repente nouus humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, deprecationibus diuinis expelleretur: tū eadē nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte cōsolidabatur.

G In hac

Puella à dæmonibus obsessa.

Medicus irridetur à dæmoniacâ.

Cogitationes hominû igitur rat dæmon.

De diffinit. eccles. dog. mat.

Lib. 1. Epist. medic. epist. 38.

In hac muliere, quã obsidione con-
strinxerat demon, sua ipsum ostentaf-
se ludibria, & ulceris illius speciẽ, cer-
tũ est: atq; allato illitoq; humore mel-
li simillimo, chirurgi oculos fascino
delusisse, ut hic ex ulcere *ἰδύρα* proma-
nasse crediderit: quem à dæmone in-
uectum fuisse in ulceris cõsolidati ue-
stigium, uel in ulcus phantasticum, i-
pla momento peracta dæmonij seces-
su testatur curatio.

*De abditioru
rũ causis lib. 2.
A mali ofu
quidã factus
dæmoniacus.*

Narrat præterea insignis philoso-
phus & medicus Ioannes Fernelius,
quod quum non ita dudum quidam
per æstus nocte uehementer streret, è
somnia surgens, potu non inuento, ob-
uium malum fortèprehendit: id mã-
dens, fauces sibi quasi manu præcludi
strangulariq; sensit: simulq; à sube-
unte dæmone iam obsessus, uisus est
in tenebris uidere se à prægrandi ni-
gerrimoque cane uorari: quæ postea,
restitutus integræ menti, ordine recẽ-
sist. Hunc non pauci expulsi, ex calo-
re & scabrie lingue febricitare, ex
uigilijs & mentis perturbatione sim-
pliciter delirare iudicabant. Alios e-
iusdem ordinis uiros doctissimos no-
ui, qui eas symptomatum laruas con-
spicati, aliorumq; relatu fidentes, ue-
nenum morbi causam esse censuerint,
frustra q; propinarent antidota, & cau-
teria imprimerent.

*Fquestris or-
dinis quidam
dæmoniacus.*

Tradit adhæc Fernelius, iuuenem
alium equestris familiæ, paucis antè
annis, corporis concussione, & quasi
cõuulsione ex temporum interuallis
laborasse, qua nũc solum sinistrum bra-
chium, nũc dextrum, interdum etiam
digitum unicum, aliàs crus alterũ, aliàs
utrumq; aliàs corporis truncum tanta
celeritate exagigaret, ut uix à ministris
quatuor decumbens cohiberetur. Cap-
ut autè inconcussum iacebat, lingua
& locutio libera, mens sana, omnesq;
sensus integri, uel in cõuulsione fero-

cia. Decies ut minimum quotidie cor-
ripiebatur: in interuallis sanus, sed la-
bore cõfractus. Vera epilepsia iudicari
poterat, si mentis sensuumq; lætio ac-
cessisset. Peritissimi quiq; adhibiti me-
dici, cõuulsionem epilepsie finitimã à
maligno uenatoque uapore, spinæ
dorsi impactõ censuerunt: è quo uapor
in eos neruos emanaret, qui à spina in
10 artus quoquo uersum, non aut in cere-
brũ disseminantur. Hæc credita causa
ut sum moueretur, clysteres imperatur
frequẽtes, purgationes generis omnis
& ualidæ, cucurbitulæ insignitur ner-
uorum inuictijs, fotus, unctiõnes, empla-
stra primũ, quæ discuteret, dein quæ
roboraret, uenenatamq; malignitatẽ
obtererent. His parum proficiẽtibus,
sudores proliciũtur balneis, æstuarijs,
& Guaiacinae hebeni decocto: quæ ni-
hilo magis profuerunt, quoniam om-
nes longè aberamus à cognitione ue-
ri. Nam mense tertio primũ depre-
henfus dæmon quidã totius mali au-
thor, uoce insuetiq; uerbis ac senten-
tijs tum Latinis tum Græcis (quanquã
ignarus linguæ Græcæ laborans esset)
se prodens. Is multa medicorũ secre-
ta detegebat, ridens, quod eos magno
periculo circumuenisset, quodq; irri-
tis pharmacis corpus hoc penè ingu-
lasset. Quoties laborantem pater in-
uisebat, is procul à conspectu in clama-
bat, Appellentem hũc arcete, & ab in-
gressione propulsate, aut torquẽ è cer-
uice detrahit. ex hoc enim, in Gallo-
rum torquatis equitibus in more est,
diui Michaelis imago, propendebat.
Ad hanc Fernelij narrationẽ, uelut pa-
10 renthesi interiecta, respõdeo: hunc dæ-
monem se Michaelis imaginẽ usque-
ad eũ uereri simulasse, ut altantes falle-
ret euidẽtius: quasi uerò hic ullius ex-
horrescat simulachrum, qui ne quidẽ
ipsum Christum, expressam Dei ima-
ginem imuit, quem aggredi, assumere
re at-

*D. Michaelis
imagine
se formidare
simulat dæ-
monium.*

*Math. 4.
Marc. 16.
Luc. 4.*

re at-

a Cor. 12.
2eb. 12.
Gen. 3.

re atq; tentare ausus est: Paulum, uas electionis, colaphis cedere: Iobum iustum affligere: Euam in innocentia cōstitutam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequitur ita Fernelius) quis esset, aut quo modo, & quæ hæc potestate moliretur? dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quere ad alios commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius nomen nō efferret: à pedibus ingressum in Regia, & à pedibus egressurū, cum præstitutus dies aduentarit.

CONFUTATIO ILLIVS, QVOD se in corpus à quodam iniectum proximè dixerit diabolus, idq; prorsus à nemine fieri posse: inefficaces item esse imprecationes maluo-

fas: & de parentum imprecationibus. Cap. XVIII.

SE in corpus iniectum à quodam (mea quidem sententia) mendacij parens fingit, libenterque fateatur, non coactè: licet ceremonijs & execrationibus se compelli simulet, ut alios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocente opinionem iniiciat, atque authorem iniecti dæmonis mox hunc de quo illis uolitet suspicio, peruersè opinentur: ita rerum suarum satagisse arbitrat, si hac quoque ratione hominū diuellat animos, cædesq; struat, sceleratus generis humani hostis. Enimuerò ut ne dæmoni quidem licitum est, corpora aut hominum aut bestiarū ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetula, nulli obitetrici (quæ corrupta multorū est opinio) nec ulli homini, quātumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus dæmonas imprecando immittere. alias satanæ potentia exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hic posset, quod dæmoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra pe-

culiarem Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in prociñctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, uel collidens. Hæc unica est eius uolūtas, spes & expectatio: Dei nutū obseruat, & calculum expetit, non uerò maliciosam uilius hominis imprecationem. quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui nō uel dæmonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel pestetoleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus fœdissimis conspurcatus lugeret: ita domos, cōpita, uicos & urbes, his diris & imprecationibus perfonare uilibet audias, ut nec parētes liberis, ne cliberi parentibus parcant, imò seipfos leui de causa pleriq; deuoueāt horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerunque etiam hora matutina expectāda, & ediuersò. Sæpenumerò ira percitū nōnulli, usque adeò his assueuerat uotis, ut in habitum ea degenerēt: & prodecoro tandem habeatur, atque orationis lenocinio, si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendæ eiusmodi concrepent uoces: quas tamen nullum sorti effectum in alium, palam cernimus: tantum illæ maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi penitudine conuertatur, lædunt animam. Atqui potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: cum nemo sit, cui non aliquis salutè precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex maliciosa parentum in filios imprecatione sinister aliquis euentus sit uisus, nihil contra nos facit, ob peculiarem ingentiamq; parētum cum filijs synt-

Malum imprecationis consuetudo uulgari.

Dæmones ne
mo alicui im
precando po-
tēst immittere.

pathiam, cuius nomine exemplum quandoq; horrendum proponere solet Deus. Sic haud ita pridem circa initium anni 1575. quidam non obscuri nominis, Regi Hispaniarum apud Geldros militans, quum è familia nobili honestam duxisset cõiugem (quã & durius tractabat) intelligeretq; tandem ipsam uterum ferre, indignanter uelut sinistra precatus ait ille: Tu infernalem gestas dæmoné, quem gladio confodiam. Non longe post filiolum genuit dimidia corporis inferioris parte bene formata, uerùm superior pars lituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo nigro tetro ut satyrus, auribus longis uelut canis uenatorius, in uertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur sanguinea. Non immeritò itaque Plato nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contra uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaaco, eiusque liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

Imprecat. p. ventum exemplum horrendum.

Lib. 7. de Leg.

Gen. 7. 49. Tobia 5.

DAEMONIACARVM IMPRECAATIONVM PUNITARVM EXEMPLA. Cap. XIX.

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs terri, inueteratam malè imprecãdi, uel etiã temerè iurandi, & sepe falsò, cõsuetudinem declinaremus. Sic fertur, militem pedestrem ante paucos annos iter per Marcham fecisse: ac nummos loculos cuidam suæ hospitæ, apud quam decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita, quæ iam cū marito eam esse retinendam statuerat. Se itaque eam habere negat, iniuriarum alterum accusans. Iratus pedes, hospita uicissim infidelitatis in simulat. Quo auditò, coniugem purgat ho-

spes, peditemq; ex ædibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractum ensẽ in ostium insigit inconsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerem conijcitur: agiturq; sententia, ob illatam uim, illum gladio ferendum. Iam extremus dies iudicialis præ foribus erat, ipsi que captiuo moriendum esse, in carcere nunciat dæmon: ac si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturum pollicetur. In innocentia se mori malle, respondet captiuus, quàm ea ratione liberari. Proposita denuò periculi immensitate, ubi se aërem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi deserit operam, qua apud aduersarios uindicaretur: confusitque, Quando iudicio sistêris, tuam in negotio forensi prætendes incitiã, præsertim in dicendo: eapropter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non proculstante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorem. Annuit captiuus, ac postredie in iudiciũ productus, cognita magistratus accusatiõne & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patroni: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argutè defendit, falsò accusatum esse & cõdemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiante, & se diabolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospite abreptum per forum in aërem auehit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

diabolo auferitur hospes ob imprecationem maleficam.

*A. dæmone
auertur fe-
mina, ob ne-
faria iurami-
ta.*

Anno millesimo quingentesimo
quingagesimo primo, in Megalo-
policis finibus, non procul à Vuilstda-
dia, in Pentecostes ferijs, plebem ce-
reuisæ poculis indulsisse scribitur: cui
mulier intererat, quæ septennero dia-
bolum suis immiscebat iuramentis.
qui, spectantibus omnibus, eam per os-
tium in aërem altius sustulit. Reliqui
perterriti insequuntur uisum quod ue-
heretur femina, cernuntq; eam extra
pagum in aëre aliquandiu pendulam,
inde redditâ in agro præcipitem com-
pererunt mortuam.

TESTES CARMINE NON A-
dimi, & concubitus impotentiam etiam à
demon modo naturali inuichi.

Cap. XX.

Illorum insuper sensus à dæmone
obtundi, & oculorum aciem per-
stringi censeo, qui carmine sibi tes-
ticulos totâue pudenda auferri exi-
stimant: quibus quum aliquandiu or-
bati uideantur, in integrum postea re-
stituuntur. Hic fatanæ potentia & ar-
te nerui testium pudendorumque ad
suam cõuelli originem queunt. Sic &
plerunque in deploratis morbis uide-
mus fieri, malæq; notæ argumentum
dicit esse Hippocrates: Testiculi pu-
dendaq; retracta, uehementes dolo-
res atq; lethale periculum significant.
Inter moritur enim facultas uitalis, &
nerui uersus originem retrahuntur. In
demonis uerò operibus minimè illud
uitæ naufragiû hic perimescendum;
nec naturalis ea perpetuè subest cau-
sa. ille etenim ad tempus fascino obie-
cto deludit, uel dolosa neruorum re-
tractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi
ad uerita consilia sic affectos ad ege-
rit, impietatisq; reos effecerit, libenter
ab opere desistat, coactus minimè: li-
cet se compelli simulet, ut superstitionis
studia confirmet, aliosq; iisdem ar-
tibus irretiat. Si enim hæc membra ue-

rè adempta fuère, quando hoc factum
est, & quibus medijs? num citra san-
guinis effusionem, partium læsionem
& uulnerationem, omni adempto sen-
su id fieri potuit, & uel momento san-
nari? Et si hoc quoque, licet *ἀδύχρον*,
demus: unde quæso cõcigit restitutio,
si prorsus ea à corpore auulsa, & proin-
de alimento & uitali fomite destituta,
tanto tempore mortua, putrediniq;
obnoxia fuère? Num fatanæ est. & an-
gelorum eius, noua creare: aut ablatis
omnino partibus uitali uirtute desti-
tutis, redintegrare pro suo arbitrio ui-
tam, ac ueluti colla eas agglutinare,
aut sua potentia genuino attingere lo-
co: quem admodum à Christo autem
Malchi, à Petro abscissam, indubitan-
ter credimus restitutam? Minimè gen-
tium. Antea auditum est, nihil planè
dæmonem posse cõdere: explicatûq;
quid illi *ἀπισαντων*, uel inimitabile.

Cæterum uerè, non profecto imagi-
nariè auferebantur testes, anno mille-
simo quingentesimo quingagesimo
tertio in Iunio, cuidam monacho Her-
manno Vuolftratgen Euerfeldensi, cus-
todi templi in monasterio Crucife-
rorum Dufeldorpj. Hic ubi societatis
actionisq; Venereæ cum muliere nup-
ta insimularetur à monachis, qui ea
quoque frui dicebantur, & hinc sen-
tentiam ex actione aduersus se insti-
tuenda coram Generali, uelut carnifi-
cinam grauitè timeret, morbum fini-
git, nimirum rupturam in umbilico.
Quo circa accitit M. Engelbertus Hol-
ter Euerfeldensis, illustrissimi nostri
Principis chirurgus, malû hoc curaturus.
Huic, detecto signèto, animi mor-
bû insinuat Hermannus, medietaturq;
quibus rationibus collegarum manus
penamq; euitare possit. Hinc conue-
nitur, ut Priori à chirurgo persuaderet-
ur, rupturam illam non posse restitui,
nisi egrotus apud se Euerfeldi aliquâ-

Luca 22.

*Testes mona-
cho sano uo-
lenti; excelsa*

*Testes carmi-
ne nō admi-*

*Lib. 10.
Præfag.*

diu decumberet. Interea uerò temporis uterque illi testis clam execaretur: atque hac cautela se in iuuentute fuisse castratū, & propterea impotentem, falsoq; accusari, quandoquē; eo nomine iudicio coram Generali sisteretur, conuincere posset monachus. Inducitur Prior ab Engelberto, ut secum ille transigat de mercede duodecim modiorum uulgariū secalis, post umbilici rupti (ut Priori persuasum fuerat) curationem soluenda. Inde Hermannō bene ualenti utrumq; testem illæsum clam domi eximit Engelbertus, soluiturq; ex pacto secale. Facinus hoc non semel cum iactantia narrari à chirurgo audiui, sed flagello certe dignum. Excussa tandem quoq; cuculla post annos aliquot, duxit adhuc uxorem hic monachus, cui illa aliquā diu post renunciauit ualedixitq;. Sic quidam, nomine Ioannes ab Ellen, ab illustriſſimo Cluensi duce, numerata certa pecunia, castratū iumenta & pecora in Marchiæ comitatu potestatem p se solo impetrarat. Hic ubi quendā familiaris coniunctusq; sua frui filia animaduerteret, ira incitatus, eam manu iniecta euestigū in cubiculum abripit, uiolenterq; uterum eidem, quē admodum pecori solet, excecat, conceptioniq; porro in idoneam sanat. Huius facinoris ergo ceterorum aliquot dalerorum multa à Principe punitur, nec quidem immeritò. Alia profectò ratione usus est Methodius (si Zonaras fidem meretur tomo tertio Annalium) qui de stupro accusatus, purgat sese monstratis uirilibus exiccatis. Interrogatus autem de causa, narrat se, quum Romæ fuisset, nimio Veneris estu concitatum, orasse Petrum & Paulum, ut sibi, ne de castitate periclitaretur, luccurrerent: ac noctu eos comparuisse, & attractatis pudendis, omnē libidinis appetentiam sustulisse.

Adhæc, quòd incantamentis quidā uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, red dantur: hoc naturali occasione uarijs de causis usuuenire potest, uitiatis impeditis uel natura, uel ex accidēte congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Unde legem de frigidis & maleficiatis, & ad libidinis usum ineptis, tulerūt Theologi. Propterea non semper erit incantationi imputandum illud uitium, nec statim suspicione aggrauandus infons. A dæmone tamen ut quidem genituræ instrumentis posse concubitus inidonea reddi, fateor: ita quoque spurcissimæ anus maligna uolūtate & infulla imprecatione id effici posse, constanter nego: quamquam illa, iniqua à dæmone persuasione induta, secus aliquando credat. Eodem authore, alias cum certa femina cōgressus, sæpe eidē homini permitti, relicti eius organis liberis, potest: alias cum altera uicissim, præpeditis ueneræ actionis instrumentis, inhiberi, ubi nullo alterius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cum primis Romæ, uiros se quoque impotentes reddere arbitraturnobilissima ac eadem putidissima scorta, si anterus subligaculi ligamentum furtiue alicui subtractum colligent: eo etiam reddito, ab ea impotentia resusus eundem liberare autumant. Idem de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Si quis item maleuolus, cubiculi in quo sponsus cum sua sponsa decumbit, ostium solū pulset, in clamerq; infigens ianuæ cultū, ac sponsus respondet: deinde abrupta cultri cuspide, atque in ligno relicta, is qui adornat maleficium, dicebat tacitus, sponsum ea nocte nihil posse in re ueneræ, fertur. At nugæ sunt. Quidam narrat, quendam conterraneum suum, uirum nobilem, iurasse ligatum se fuisse.

Impotentia concubitus quomodo effici potest.

Decretal. Greg. 9. tit. 21.

se fuisse, ne cum mulieribus congregetur: ac restitutum dexteritate quadam, qua hic alterius persuasionē confirmabat, adducens ei librum Cleopatrae, quem de sœminarum informanda speciositate fecerat: legensq; locū, ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino felle, mixto cum sesamelæo, & ita iuari: hoc audito, confusus ille Libri uerbis, id fecit, citōque augmentato libidinis æstu restitutus est. Quemadmodum impia creditur litate quis læditur: sic & leuari eadem, credibile est, usuque obseruatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum hominibus congressu, prolixè superiori Libro, ubi sagarum discutuntur ponderanturque actus, egisse mihi uideo.

DE LIGATURIS VARIIS. 20
Caput XXI.

Hic leuiter uelut in Catalogum reducuntur multiplicis ligationis deliria: quemadmodum ligationis in amorē uel in odium, in ægritudines & sanitates, & similia: item ligationis furum & latronum, ne in aliquo loco furari possint: ligationis mercatorū, ut in designato loco emere uel uendere nequeant: ligationis exercitus, qui limites aliquos trāsgredi prohibeatur: ligationis nauium, ne ulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuertis, portum egredi ualeant: item ligationis molendini, ne ullo impetu uolui queat: ligationis cisternæ uel fontis, qua aquæ extractio inhihetur: ligationis agri, ne progerminet: ligationis alicuius loci, ne quid in eo possit extrui: ligationis ignis, ut in certo loco accēdi nequeat, 40 nec aliquid combustibile admoto etiam igne uehemētissimo ardeat: item ligationis fulgurum & tempestatum, ne noceant: ligationis canum, qua uetus latratus: ligationis auium & ferarū, qua uolatus & fuga præpediuntur: atque

id genus reliqua, si dem profecto exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus eiusmodi spectentur, nō impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam creditur litatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Quomodo autē sanguis, ne fluat, ligetur, & morbi modo non dissimili coercentur, uide libro sequenti cap. 8.

Cum aliàs in Gallicano Lucensium sub Apennino uersaretur cum amico noster collega, de uia audiebantur acclamationes rustici, uulpem uoce persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascēdit ocyssimè uulpes gallina præpingui onerata. Ibi collegæ nostri comes, Quid, inquit, auferam illi prædam? ac mox uerso non admōdum prægrādi lapide, fortè in uia obuiō, uulpem firmat, quæ deposita onere sublinit. Accurrit ille, fugienteque uulpe, prædam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata præda semper ponderosiorē esse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euerfione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui erepta erat gallina, eam repetit: alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatae gallinæ accusatur: qui id quidem nō inficiatur, sed se eam optimo sortitum esse iure, quippe è uulpis faucibus ereptam, defendit. Tandem uentilata aliquandiu causa, sententiam pronūciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaq; unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur.

Ioannes Sohetius Ebaro Iepidi ingenij medicus, quum aliàs disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse à matre, quādo sub intempestatam noctem non redirent ad præsepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum atreptā

securim obuam uel quoduis aliud fer-
ramētum proieciſſe per fenestras, ad-
dendo, Ecce pignus pro his aut illis :
nam hac ratione, illa à lupis aut id ge-
nus feris illæſa ſuſeſſe credebat. Qui-
bus annumeretur conſcripta ab Olao
historia magi Gilberti nomine, apud
Ostrogothos, ut immobilis maneret,
ligati in ſpecu à præceptore Catillo,
cui ille inſultare ſolet.

Habent & Turcæ ſuū modum, quo
inuitos retrahūt. Nomen ſerui in ſche-
dula ſcriptum ſuſpenditur in taberna-
culo uel domicilio ſerui: deinde diris
uerbis & imprecationibus illius caput
impetunt: hinc ui dæmoniacæ, putat
fugitiuus ſibi in itinere uel leones uel
dracones occurrere, uel mare uel flu-
mina contra ſe exundare, uel cum te-
nebris nigreſcere, ijsq; terriculamētis
repulſus, ad herum redit. Sic Baal Ze-
phon idolum obſeruabat retinebatq;
ſeruus ex Ægypto profugas.

Porrò uanarum eiufmodi ligatio-
num opinio perſicitur per maleficia,
collyria, unguenta, potiones ſeu phil-
tra, certas designatas materies: per al-
ligationes, ſuſpenſiones: per fortes itē
imaginationes, & animi exceſſus: per
imagines, characteres, annulos, lumi-
na, ſonos, numeros: per imprecationes,
inuo cationes, cōiurationes, ſacri-
ficia, cōſecrationes, uota, nomina, uer-
ba, perq; uaria obſeruatum & ſu-
perſtitioſum deliramenta.

His aut nugis commiſcere ſolent, ſi
quæ ex Sacris literis inſtituto accom-
modari poſſint: quemadmodum in
ſerpentum adiuratione, maledictionē
ſerpentis in paradifo terreſtri comme-
morāt: item ſerpentis erectionem in
deſerto, apte admodum, ſi dijs placeret
in ſuper uerſum illum, Super aſpidem
& baſiliſcum ambulabis, &c. Superſti-
tio etiam hic plurimum ualet, transla-
to ritu aliquo Sacramētali ad id quod

uincire uel impedire ſtatuūt. Se quo-
que ligari ſimulant dæmones: at cer-
tè nō alijs uinculis, quàm quæ ipſi tra-
diderunt, mēdacijs ſcilicet, ſacilegijs,
adeoq; uanis ac obſcœnis rebus, ut eas
referri pudor ſit. At Hildegardis ſen-
tētia hoc finiam caput: In efficacia li-
gaturæ alligata eſt peruerſitas nequi-
tiæ diaboli, ut à zelo furoris Dei non
mereatur ſolui, quia nunquam illum
recta cogitantem uidit: ſic neq; eum
aſpiciūt, qui Deum fideliter timent.
HOMINES VLLIVS REI PO-
tentia in beſtias transformari nequire. *Explica-
tio ſabularum de Vlyſis & Diomedis ſo-
ciji, atq; Arcadibus tranſmutatis.*

Caput XXII.

PER oſque etiam ſagarum malefi-
cio in beſtias conuerti, uoluit cre-
dula ſuperſtitioſaq; uetuſtas. Sic
quoq; Demarchum commemorat Pli-
nius, deguſtatis pueri immolati in ſa-
crificio extis, in lupum ſe conuertiffe
(meritò uorax dicatur lupus, qui ho-
minis exta uorat) & Circe poculo ſo-
cios Vlyſis in illo errore diuturno fer-
tur mutaffe in feras, ut eſt apud Virgi-
lium:

Quos hominū ex facie dea ſeu potentib. herbis
induerat Circe in uultus ex terga ſerarum. *7. Æneid.*

Item Eclog. 8.

Hæc herbas, atq; hæc Ponto mibi lecta uenena,
Ipſa dedit Mæris: naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſepe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſepe animas imis excire ſepulchris,
Atque ſatas aliō uidi tradicere meſſes.

Huc facit Boëtij carmen:

Vela Neticij ducis,
Et uagus pelago rates,
Eurus appulit inſule:
Pulchra qua reſidens dea,
Solis edita ſemine,
Miſcet hoſpitibus nouis
Teſta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Verū herbipotentis manus,

HUNC

*Lib. 3. h. 7.
Sept. cap. 10.
Ligatus in
ſpecu Gilberti.*

*Lib. 2. p. 1.
ſane.*

*In beſtias ut
transformari
hominet ma-
leficio.*

*Libro 4. de
Conſol. phil.*

Hanc apri facies tegit,
 Ille Marmaricus leo
 Dente crescit & unguibus
 Hic lupis nuper additus,
 Flere dum parat, ululat:
 Ille tigris ut Indica,
 Testa mitis obambulat.
 Sed licet uarijs malis
 Numen Arcadis alitis,
 Obstum miserans ducem
 Peste soluerit hospitiis:
 Iam tamen mala remiges
 Ore pocula traxerant,
 Iam sues Cerealia
 Glante pabula uertterant,
 Et nihil manet integrum
 Voce & corpore perditis.
 Sola mens stabilis, super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O' leuam nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abditus.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt.

In dialo-
 g. de Asino.

Hicse figmentis, & Apuleij in asinū
 uerū fabulæ, ascribitur Luciani meta-
 morphosis: qui in Thesaliam profes-
 sus, ut magicas artes disceret, in hos-
 piciū forte diuertit, ubi mulier se un-
 guento illinens, in coruum mutaba-
 tur. Lucianus eodem linimento se uo-
 lens inungere, in aliud errore incidit,
 quo uentus uertitur in asinum. Indu-
 ctus autem in theatrum uarijs cōspersum
 herbis, ex ancille institutione per
 rosarum esum restituitur.

Herbis & uenenis non sunt uires
 attribuendæ, quæ nec ad manifestas
 qualitates, nec ad totam illarum sub-
 stantiam referuntur, his uerò rationi-

bus homines ab illis non transforma-
 ri in bestias, notum est: carminibus
 itaque eam imprimi illis efficaciam,
 sequitur. Augustini hic audiatur sen-
 tentia: Si dixerimus ea non esse cre-
 denda, inquit, non desunt etiam nunc
 qui eiusmodi quædam uel certissima
 audisse, uel etiam expertos se esse as-
 seuerent. Nam & nos cum essemus in

De Ciu. Dei
 lib. 18. cap. 18.

10 Italia, audiebamus talia de quadam
 regione illarum partium, ubi mulie-
 res stabularias his malis artibus imbui-
 tas, in casco dare solere dicebant, qui-
 bus uellent seu possent uiatoribus, un-
 de in iumenta illic uertterentur, & ne-
 cessaria quæq; portarent: postq; per-
 functa opera, iterū ad se redirent: nec
 tamen in eis mentem fieri bestialem,
 sed rationalem humanamq; seruari:

20 sicut Apuleius in libris quos Aurei asi-
 ni titulo inscripsit, sibijpsi accidisse, ut
 ueneno accepto, humano animo per-
 manente, asinus fieret, aut in dicauit,
 aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam
 inusitata, ut merito non credantur. Et
 libro de Spiritu & anima: Dicit huma-
 na opinio, quod quodam arte mulie-
 rum & potestate dæmonum homines
 conuerti possint in lupos & iumenta,

Libro 3. & 4.
 ubi se à Fots.
 de maga in
 asinum uer-
 sum, & quid
 tū egerit, de-
 scribit, ac me-
 ra sunt nuga,
 ut etiam que
 in reliquis il-
 li leguntur li-
 bris.
 Cap. 66.

30 & quæque necessaria portare, & post
 peracta opera iterum ad se redire, nec
 fieri in eis mentem bestialem, sed ra-
 tionalem humanamq; seruari. Hoc sic
 intelligendum est, quoniam dæmones
 naturas non creant: sed tale aliquid
 facere possunt, ut uideantur esse quod
 non sunt. Deinde proximo etiam cap-
 ite de Ciuitate Dei citato subiungit:
 Non itaque solum animum, sed nec
 corpus quidem ulla ratione credide-
 rim dæmonum arte uel potestate in
 40 membra uel lineamenta bestialia ue-
 raciter posse conuerti: sed phantasti-
 cum hominis (quod etiam cogitādo,
 siue etiam somniādo per rerum innu-
 merabilium genera uariarum, & quum

Libro 18. ca.
 18. & libro de
 Spiritu & a-
 nima, cap. 18.

corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceat, uiuētia quidē, sed multo grauius atq; uehemētius quā somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatū, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisq; etiā sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerū corpora, partim iumentorum falsa cernentibus. Nam quidam nomine Præstātius, patri suo contigisse indicabat, ut uenum illud per caseum in domo sua sumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autē dies eum uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse, quæ passus est: caballū se scilicet factū, annonā inter alia iumenta baiulasse militibus quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse com-
 30 pertum est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicanit & alius, se domi sue pernoctem, antequā requiesceret, uidisse uenientē ad se quēdam philosophum sibi notissimū, sibiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisset. Et quū ab eodem philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petiti negauerat? Nō feci, inquit, sed me
 40 fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibitum est uigilātū, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscūq;, qualibus credere putaremus indignū, sed eis referentibus peruenerūt, quos nobis non

Præstātij pater in loco alioq; somno sequum patibatur factū.

existimarem fuisse mentitos. Proinde quod homines dicuntur, mandatumq; est literis, à dijs, uel potius à dæmonibus Atcades in lupos solere conueri, & quod carminibus. Circe socios mutauit Vlyssis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedes autem uolucres, quando quidem genus earum per successione[m] propaginis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphigenia, regis Agamemnonis filia. Neque enim dæmonibus iudicio Dei permittis, huiusmodi præstigiæ difficiles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua reperta est, supposita pro illa cerua esse facile cognitū est. Socij uerō Diomedis, quia nusquam subitō compa-
 20 ruerunt, & postea nullo loco apparuerunt, perdentibus eos ultoribus angelis malis: & pro eis aues occulte ex alijs locis, ubi est hoc genus auium, ad ea loca perductæ sunt, ac repente suppositæ, idē creduntur esse conuersi. Quod autem Diomedis in templum aquam rostris afferunt & aspergunt, & quod blandiuntur Græcigenis, atque alienigenas persequuntur, mirandum non est fieri dæmonum instinctu, quorum interest, id est, ad quos persuadere pertinet, deum factum esse Diomedem, ad decipiendos homines, ut falsos deos cum ueri Dei iniuria multos colant: & hominibus mortuis, qui nec quam uiuerent, uerē uixerunt, templis, altaribus, sacrificijs, sacerdotibus (quæ omnia quum iuncta sunt, non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hactenus Augustinus.

Nisi uerō altius dormientem Præstātij patrem obseruassent, ipse omnino rarus fuisset & narrasset ea reuera à se gesta fuisse, quæ tantum modo per som-

fomnum cognouerat, atque ita ueritatis opinionem apud multos fortitus fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata: cui opinioni suffragatur D. Thomas, in quæstione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deteriorem esse indicant Decreta, qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium Creatore.

Socios porrò Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atq; Arcades stagnū quoddam trāsgressos in lupos commutatos, fabulosa esse, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: qui scribit, homines in lupos uerti, rursūq; sibi restitui, fabulosum esse, confidenter existimari de-
 20 bere, aut credere omnia quæ fabulosa tot seculis credimus. Inde subiungit: Mirum est quò procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens est mēdacium, ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo confictum à poetis tradit, quoniā aues Diomedæ, à luba cataraactæ dictæ, in solo totius orbis loco uidetur in insula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, cō-
 30 tra Apuliæ oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestāt, Græcis tantūm adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: eodemq; eam quotidie hinc gutture madētibus pennis perluunt, atq; purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sūt qui ea ad mores referant: nimirū quòd Arcades luporū more uiuebāt, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & fortè humanis. Idem de mutatione sociorum Vlyssis, iumētis assimilatōrum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodū quoq; de Na-

buchadnezare Babylonis rege cōuerso legitur. Sic & quum Diomedes ex patria pulsus in Italiam uenit, atque eius focij in aues cōuersi dicantur, eos piratas factos, & paulatim interfectos esse, significatum fuit.

Cæterū de Circes potentia & eiusmodi transformatione ita obiter Xenophon, de factis & dictis Socratis: Socrates tam parcè cibo utebatur, ut iucundè comederet, atq; ad illum ita paratus ibat, ut pro epulis esset ipsi cupiditas comedendi. Potus uerò omnis erat illi gratus, propterea quòd nūquam bibebat, nisi sitiret. Si quando autem in conuiuium conuocatus uoluisset ire, à quo difficillimum plurimis cauere est, præter quàm deceat saturari, facillimè ipse ab illo cauebat. Qui uerò hoc facere nequibant, his consulebat abstinere ab illis quæ persuadent non fame scendo comedere, neque sitiendo bibere: hæc enim esse aiebat, quæ uentribus, capitibus atq; animis noceant. Arbitrari autem, iocando dicebat, idcirco suos homines effici à Circe, quoniam multis talibus illos nutriebat: Vlyssē uerò partim Mercurij consilio, partim abstinentia sua, suem factū nō fuisse. Huiuscemodi de his seriò simul ac ioco dicebat.

DE ΛΥΚΑΝΘΡΩΠΙΑ ΜΟΡΒΟ,
 quo se in lupos conuerti credunt homines. Cap. XXIII.

L iterarum monumētis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentem diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuerit, quàm se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maximè pueros persequeretur, & eū sæpe uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mētem redijt. Adhæc Patavij lupus sibi uidebatur agricola, anno

H 2 mil.

a. Parte 10.
 1. 1. 1. 1.

Lib. 8.
 1. 1. 1.

Lib. 10. ca. 44.
 De Diomedis
 & Vlyssis socijs,
 atq; Arcadibus
 in aues uersis, fabulosa
 explicatione.

Dan. 4.

Fide li. 3. cap.
 10. lib. 6. cap.
 1. ubi uisus opo-
 rit.

Iob. 1.
 lib. 2.
 col.

millesimo quingentesimo quadragessimoprime: multosq; in agris insiliit, trucidauitq;. Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseuerauit se uerum esse lupum, discrimē solum existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereq; lupi truces uoracesque, tibias & eius brachia gladio feriunt amputantq;, ueritatem rei exploraturi: cognita uerò hominis innocentia, eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melancholiæ specie exagitatos fuisse, dubium est minime, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absque ordine uagatur. Latini, ut quidam uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens. 20
 cōuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: pleriq; λυπηνα, alij λυκανθρωπία. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediuntur, potissimum noctu, in cūctis lupos imitatis, aut canes. Hi pallēt, oculiq; ijs sunt concaui & sicci: crassè imbecilliterq; uident, linguam habēt siccissimam, ualde siccant, os salua caret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morbiones. Curatur hi sanguinis misione usque ad animi deliquium, uictu boni succi, balneis dulcibus, sero lactis, hiera ex colocyntide, Ruffi, aur Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilibus. Caput his ante accelsionem irrigatur sponiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet.

ter. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationē fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à loue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim atræ bilis morbi, lycæthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodum ridicula poetarū commenta naturalis sæpe solent habere causas:

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris, Exululat, frustra q; loqui conatur, &c. Plerosque etiam atra bile uitiatos, se leones esse, uel demones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Neuri ad hæc Scythiæ populi eius erant persuasione, quòd se in lupos uerterent, ut uult Herodotus: sic & Baianus filius Simeonis, qui Bulgaribus imperabat, arte magica efficere credebatur, ut quoties uellet, lupus uel quælibet fera uideretur fieri. Plinius & Edouardus scribūt, cerebrum uris deoratum ingignere imaginationes, quasi in ursum quis trāsmutatus sit. Id nostro hoc seculo cuidā Hispano nobili oblatum fuisse edendum traditur, qui per deserta & montes uagabatur, se in ursum esse cōuersum phantasia uitiatatus. Arqui demonem aut ullam creaturam, nihil posse condere, uel reuera immutare, rationibus, & ex Doretis abundè demonstratum est: & euidentissimè constat ex eorum qui hæc fuerunt passim ludibria, confessione, quam lib. 6. cap. 11. descriptam, qualicunq; explicatione sum interpretatus.

DE NATURALI SEXVS HVmani mutatione. Cap. XXXIII.

Alterum quæ mihi fortassis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipse referam. Plinius: Ex fœminis, inquit, mutati in maris, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Crasso, C. Casio

Lib. 1. Metamorph.

Auic. lib. 3. sec. 1. Tract. 4. cap. 29.

Sigebertus in Ciran.

Part. 2. caus. 26. q. 1. q. 16.

Natura miracula in sexus immutatione. Lib. 7 cap. 4. Gellius lib. 9. cap. 4.

Chatrab. Avicenn. lib. 1. 3. sec. 1. Tract. 4. cap. 11.

Tipula. λυκανθρωπία. Paul. Aegin. lib. 3. cap. 16. Actius li. 6. cap. 11. Melanchelia lupina. Insana lupina. λυπηνα. λυκανθρωπία.

Longino Coss. Casini puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; haruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusa fuisset: nupsisse etiam, mox barbam uirilitemq; prouenisse, uxoréq; duxisse: eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se uisum: subditq; Ipse in Africa uidi mutarum marem nuptiarum die L. Cossitum ciuem Tisdritanum. Liuius lib. 4. secūd. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coss. uirum ex muliere Spoletici factum. Hippocrates autem scribit, Phaetusa cuiusdam Pythei uxori corpus uirile, & in uniuersum hirsutum & pilosum fuisse redditum, barbamq; eam emisisse, uocem item asperam fuisse effectam: quod ipsum etiā 20 Namylæ Gorgyppi uxori in Thaso euenisse, subiungit.

Vt autem huius naturæ miraculo firmior detur fides, quid ætate nostra cōtigerit Neapoli regnante Ferdinando primo, audi. Ludouicus Guarna Salernitanus cuius quinque habuit filias, quarum nato maioribus duabus, alteri Franciscæ, alteri Carolæ nomē erat: quibus, posteaquam ad quintum decimum 30 peruenerunt annum, in marium morem uirilia erupere membra, mutatoq; habitu pro maribus habitu sunt, Franciscus & Carolus nūcupati. Item Ebuli sub eodē rege, puellæ, quæ iam quatuor annos uiro promissa sponsæ nomen habuerat, qua nocte primū uiro tradita cum eo concubuit, genitalia membra prodierunt, domumq; reuerfa, in iudicio dotem reposcit, in uirorum numero postea habita. Præterea Amatus Lusitanus conscribit historiam eiusdem argumenti, his uerbis: In oppido Esguerra, nouem leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis

erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primū mēstrua emittere solent, uice mensum priapum usq; ad id tempus intus latentem extrā eiecit. Et sic ex fœmina factus est masculus: & uirili toga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniēs, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis compertum habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hactenus ille. quæ eo à me adducuntur studio, ut probem non solum hanc sexus permutationem & uerissimam esse, & naturalium rationum basi inniti: sed etiam fœminas solum transire in masculos, saltem aduersus inanem Aulsonij assertionem, qui duorum exemplorum auctoritate etiam tueri conatus est cōuersionis huius oppositionem. Verū ubi causa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, ilicō conuersionis necessitas alterius falsitate deteget: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo pōnenda sunt fundamenta demonstrationi naturæ prorsus conuenientia. Primum est, post animantis productionem, uirtutem conformatrici non esse ociosam: alterum, particulæ alicuius prærogatio iure dotata mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius conselsio efficientis actionem. Quæ si uera sunt, ut profectō sunt, oportebit circa pudendum muliebrem latitare aliquod membrum priapi figuræ per simile: quia ex Phycæ speculationis certitudine constat, operationem naturæ non exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quæ ad modum etiam uis conformatrix, animante iam edito in lucem, non procreat de nouo partes ob materiæ conueni-

477
 uenientis & reliquarū occasionū de-
 fectū, sed imperfectas adimplere faci-
 le potest. Proinde his ita cōstitutis, sci-
 endū est, eiusmodi particulā reperiri
 in *λολπῆ ζωοποιῶν*, quæ cūctis mentulæ
 uirilīs cōditionibus prorsus respōdet,
 aded ut prædita sit ligamentis, neruis,
 uenis, arterijs, musculis, præputio, glā-
 de, ne quid omnino desideretur. Eius
 exq̄lita obseruatio hæctenus ferè fuit
 neglecta, ob pinguedinis uelamen, à
 rectionibus: at ab Auicenna descri-
 bitur sub nomine Albathara, uel Albā-
 dar: & à Ruffo Ephesio *λευτωρις* uoca-
 tur, unde obscenū uerbum *λευτωρις*,
 uel *λευτωρις* deriuatur: nec nō Nym-
 pha, Myrton, *ἰνδοδρῆς*. Atque exigua
 hæc carūcula paulatim molis augmē-
 tatione exurgit tandē in priapū omni-
 bus suis numeris absolutū: quod cō-
 tingit præcipuè aut mēstruæ expurga-
 tionis initio, aut cōnubij tēpore: quo-
 niā in eo Naturæ impetus incrementū
 molitur: in hoc uerò, propter primi co-
 itus uehementiam, effringūtur particu-
 læ istius carceres, quib. exonerata uir-
 tus formatiua dein elaborat in prom-
 ptiori expulsiōne. Ita etiā fit, quod tūc
 corpus & hirsutius euadat propter mē-
 sium suppressiōnem, & robustius ob-
 sexus uirilīs successiōnem. Hoc au-
 tem membro quū saltem mulier do-
 tetur (unde omnes fœminæ licet acti-
 uales sūt, potentia tamē masculos no-
 minarim) necessariò elicitur, hunc mu-
 tationis ordinem progredi tantūm à
 sexu fœmineo ad masculum, nō econ-
 uersò: quia natura semper addit, nun-
 quā demit: semper expellit, nunquā
 reprimi: semper mouetur uersus di-
 gnus, nunquam indignus. Itaq; Au-
 sonio uanicitatis crimē adstringo, quod
 Beneuenti puerum quempiam repen-
 tē uirginem factum refert:
*Nec satis antiquum, quod Campano in Beneuēto
 Vnus ephēborum uirgo repente fuit.*

Poetas eiusmodi fabulas excogi-
 tasse uel inde liqueat, quod fingunt Ti-
 resiam uatem Thebanum, cuius suprā
 meminimus, cum cōiūtes angues bac-
 culo percussisset, mutatū in fœminam
 fuisse, postq; annos undecim, iterum
 cæsis à se anguib. uirilem naturam
 recepisse. Horum item miraculorum
 meminere Sabellicus & Pontanus. *Sabell. lib. 8.
 cap. 2. de O-
 renti.*
 10 Sed quod abstrusa naturæ operatione
 contingit, atq; in ea metamorphosi, &
 quidem folius sexus, continuò perdu-
 rat, nullum hic meretur locū, ubi tan-
 tummodò de fictis momentaneis que
 dæmonum formis & prestigijs, quoad
 fieri potest, explicandis agit.

QVOD PLERIQUE PVTAN-
 tur demoniaci, qui melancholia agi-
 tantur, & è diuerso. Cap.

XXXV.

DE melancholicorum imagina-
 tione deprauata, & subsequen-
 tibus eorum interdū deliris ri-
 diculisq; actionibus: nonnūquam e-
 tiā grauib. ferijs, horrendisq; operi-
 bus, suprā lib. 3. cap. 7. satis multa dixi,
 ut repetitione minus opus sit. hinc ta-
 les uel fatui uel à dæmonibus obsessi
 sæpe iudicantur, quemadmodū quo-
 que energumeni uicissim melanchol-
 ici interdum dicuntur. Exquisitum
 itaq; desideratur hic iudicium, ut in-
 ter utrosque discernatur affectus: qui
 plerūq; etiā complicantur. Humori
 etenim melācholico, uti materiæ suis
 ludibrijs consentaneæ, diabolus se, ut
 antea memini, insinuat libentissimè:
 propterea & perquam appositè, melā-
 choliam esse diaboli balneum, dixit
 40 D. Hieronymus. Non tamen à dæmo-
 nijs cuncti exercentur melancholici:
 at contrā ferè fit, ut omnes dæmonia-
 ci ob acerbos cruciatus affectusq; gra-
 ues, reddantur melancholici. Mulier
 quædā Bydericiæ singulis annis eius-
 modi melancholia, uel potius mania
 agita-

*Lib. 3. fen. 21.
 Tract. 4. cap.
 22.
 Albathara.
 Albandar.
 Kitoris.
 Nympha.
 Myrton.*

*Balneum d.
 boli, melācho-
 lia.*

agrabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmeterijs degeret: excurreret etiã subinde in plateas, effringens huius januas, & illius fenestras perrumpens, interdium aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maximè incideret circa diem festum Paschæ, hoc est, tempus uernum, huic morbo ex humorum motu aptum: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholia infestari putabatur, supra cap. 17.

FICTI OBSIDII DIABOLICI HISTORIA memorabiles duæ: alterum autem ad incantamenta relatum. Cap.

XXVI.

Obsidiũ dæmoniaci signentium.

IN hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumq; tamen, diabolicæ obsidionis signum, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mendico nomine iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiliabat concidebatq; iacenti ueter: interdũ & fugam minacè, insultum uolentem, & toruam facie inuersionem fingebat. Custodes latus utrinq; claudabant, eius coniunx & scortum: quæ profilientis renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructæ, strenuam nauabant operã, ut eleemosynam à populo die Dominico manè hunc ad eunte locum, elicerent uberiosam. Tandem in dolo machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti lictores, qui à cœmeterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus est locus, manus iniice-

Mendicus in sui filii dæmoniacus.

rent. nam hic eiusmodi apprehēdisse hominem, erat religio, nefasq; ducebatur, ob prophanationem, loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio, quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exūdaret subitò, relabereturq; cōtinuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebatur præmuniebaturq; uentriculus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriam, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uentriculo per pylorum in intestina ferebatur. ubi ob pessulum ostio obditũ, præcisa erat exitus uia: quare quũ uehemēter id humidũ sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquam à calore naturali excitatum, non tamen ob intestinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiã si ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa uētris perturbatio, & iactus inæqualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uentris succussatio, illæsis interim ob præsumptum butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem collecta, & arbitris semotis, inquietum dæmonem, captiuum quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragœdum decimo post editum hoc spectaculum die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

Hydrargyri ualde tenuium et tenuium partium.

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè commēticijs ligaturis ascribenda, cuiusdã Ioãnis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, mediũ miliare disito à Düringorum Vuymaria. Hic professione bubulcus, trienniũ p̄ celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simu-

Ioãnis Patris commenta. Ligatura fœta.

lans se ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum curam gereret, à Nicolao Gottle, postea ob sua flagitia Vuymariæ exusto, incantatum, pane assumpto cyaneo ex sextuplici sanguine confecto, nimirum tantis nondum baptismo initiati, & ab eo occisi, serpentis, bufonis; echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in carceribus confesum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonè excruciasse ipsum multifariam ait, ac tam stricte momento colligare manus sæpe in tergo uinculis ex pilis equinis & sericeis lacinijs intortis, ut nisi mox eorum incisione laxarentur, sanguinis subsequere tur eruptio. Coartabatur enim singulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore sanguinem è sinistra aure atq; ore frequenter effluere querebatur: & inter reliqua, semel Mansfeldia in aère euectum se, & ualido uero Halam ultra muros translatus, ibiq; catenis argenteis colligatus fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in tur reclusus fuerat, ut non nihil à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conseruaretur, per foramen angustum crassi fornicis à diabolo perrupti, se indusio solummodo reclusum, à dæmone extractum fuisse, atq; in uastam traductum solitudinem: sed quomodo, se nescire: atq; ibi tres noctes sine ulla cibatione humana peregisse. Addidit quoque, se catenis ferreis crebrò à dæmone constrictum fuisse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à fatana ex ingëtibus lignis constructo, in quodam horreo alligatum fuisse. Admiranda quoq; phantasmata, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuib; se posse inquit: sed cuncta ordine, uelut seriem historicam, conscripta esse, tandemq;

per typographiam lucè uisura, ut mûdo innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur dilanieturque. Nec prætermisit suum in orando, concionibus sacris audièdis, & communicatione Sacramenti corporis & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studiû zelumq;. Ad resipiscentiam quoq; ut populum hortaretur, se impelli affirmabat. Post diutinam huius tragædiæ ostentationem, Norimbergam tandem uenit, ubi iisdem usus technis, à prudenti & circumspicte Senatu obseruari cum uigilanti sagacitate industriaque, semotis custodibus solitus, iubebatur: & licet primùm abitionem urgeret, desperationè deinde simularet, & nescio quæ non comminiferetur ad artis suæ fucum: eò tamen ad extremû redactus est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris inieçisse, ubi item eorum materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiam specimen ostendebat liberè: & suctu sanguinem ex gingiuis extractum fuisse narrabat, quem quoque manu quàm ocysimè in aurè seorsum instillabat. Reliqua item enarrata miracula, mera fuisse mendacia fassus est: uniuersamq; huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam confessionem, sententiam mitigauit, reumq; publico pallo in spectaculum & irrisionem ad horæ dimidium alligatus, exilio puniuit amplissimus eximia prudentiæ, iudicij, uirtutis atq; autoritatis ordo Senatiorius, 9 Maij, anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundò. Id uero diabolicæ uexationis per incantamenta figmentum, tanquam rem ueram, alius antea epistola typis excussa præmaturè euulgauit, recto dolo fallus.

Eius-

Magistratus
Norimbergæ
sæ prudentia
summa

Eiusmodi certè dexteritate varia se-
penumerò nimis imponitur homini-
bus. Sic Eunus Syrus fanatico furore
simulato seruos quasi Numinum im-
perio ad bellum concitauit, idque ut
diuinitus fieri probaret, in ore abdita
nuce, quam sulphure & igne stipauerat,
leuiter inspirans, flammam inter
uerba fundebat, quo miraculo sexa-
ginta amplius millium hominù coe-
git exercitum, oppida uastauit, & Ro-
manorum prætorum castra uicit.

DE IVSDEM SIMVLATÆ OBSES-
sionis iuuantibus sacrificij historia.

Capit XXVII.

*Puella Vuer-
lenſis epilepti-
ca, putatur
demoniaca.*

Eodem anno, nimirum sexagesi-
mosecundo, in Martio, Dusseldor-
pium uenit puella quædã Vuer-
lenſis, circiter annos uiginti nata, be-
ne habita, sed uultu torua. Hæc, ut me-
dicandi solennior esset occasio, literis
munita testantibus, eam à dæmonio
obsessam, ad D. Hubertum Ardenna-
tem professionem instituerat, ut ibi à
satanæ iugo solueretur. Cum patruo
& conducticio homine comitem etiã
habebat monachũ, annum propè tri-
gesimum agentem. In collo, tanquam
amuletum contra diaboli scilicet im-
petum, dependebat stola ecclesiastica.
Ab exjmiã pietatis & doctrinã uiris
ornatissimis, ecclesiaste tuo, & medi-
cis collegis meis coniunctissimis (qui
bona fide rem omnem mihi exposue-
runt, tum enim aberam) quicquid id
esset negocij, solertissimè inquiri uo-
luit Princeps noster illustrissimus, qui
busuis imposturis non tam faciles, ob-
non uulgares ingenij dotes, offerens
aures. Quantum itaq; ex ægrota & a-
liorum relatu conijcere illi poterant,
epileptica putabatur. At monachum
comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præ-
sentiam, minus à dæmonio impeteret-
tur, dicebat: tãdemq; eò adacta est, ut
illũ in eodem secum decumbere no-

ctu lecto fateretur, non autem à suis e-
xuijs profus nudatum, sed qui in du-
sio adhuc tectus esset. Quum uerò ho-
ra quadam matutina è somno excita,
patruum, atq; alterum custodem ue-
stitos in lecto secum conqueuisse ob-
seruaret (fortassis uespere præceden-
ti potu ad eò cõsopita, ut minorem ho-
rum concubitorum habuerit ratione)
se aliàs eos pedibus è lecto expulsurã
minitabatur, si redirent: at nullam pa-
tiebatur repulsam monachus. Rogata
etiam, quomodo aliã monachi lupæ
aut concubinæ (quas duas illum Vuer-
læ reliquisse non negabat) ipsius pere-
grinationem ferrent? Ægerimè, re-
spondit. Monacho quoque iactanti, se
tribus uerbis horrible in ea posse spe-
ctaculũ excitare, quã à collegis meis
permitteretur, ut quicquid ad hanc
rem ualeret, ostendere non grauaretur,
nihil omnino potuit.

Maubusæ in Hannoniã finibus hu-
iusmodi contigit facinus, mihi narra-
tum à uiro cui fidere quis possit, & qui
modò mihi a sinitate iunctus est, do-
ctus & pius, totiusque actus spectator.
Nam tum fortè diuersabatur apud ur-
bis illius præpositum, suum consan-
guineum, quem salutandi gratia con-
uenerat. ibi subsistens præ foribus, ui-
dit undiq; populum confluere, & ue-
lut agmine factò ad templum concu-
rere. rogabat quid rei esset? Tum illi
quidam, Obsessum à dæmone quen-
dam aiebat ibi exorcisari: quod ut ui-
deret, accessit. Ingressus templũ, uidit
sacrificum quendam peragentem sac-
rum, & dæmoniacum altari proximi-
mum, qui aspectu horridulo & turba-
to sedebat tacitus. hunc sacrificus ille
per sinitas undiq; regiones circũ-
duxerat, subinde exorcismis tentans
dæmonium eiicere. is dum pronun-
ciaturus Euangelium, se in illud latus
ubi erat dæmoniacus, cõtulisset, & ad

*Obsessionis
diabolica cõ-
mentu punitum.*

Matth. 16. Euangelij locū peruenisset, Dæmonia
eijcient, linguis loquentur nouis: tum
dæmoniacus, quasi horū sermonū im-
paciēs, sese cōcutere, agitare, & altūm
clamare incēpit. perlecto Euangelio
subticit, donec finita missa, sacrificus
illū suis aggrederetur exorcismis, qui
quidem & ridiculi fuerūt, & stolidi ac
inepti. Subinde inculcabat illud, Ma-
ledicte diabole, dic maledicte diabo-
le. At dæmoniacus ad pauca responde-
bat. Tandem exorcista: Dic, inquit, ma-
ledicte diabole, quid nam est omniū
tibi inimicisimū, maximeq; contra-
rium? Subticit aliquādiu, ac tergiver-
sabat dæmoniacus. exorcista uerō
acriter urgebat atq; instabat: tandem
dæmoniacus ueluti uictus, clamabat,
Aqua lustralis. Tum ea aqua crateram
argenteam impleuit exorcista, ac ori
dæmoniaci ad mortem cōegit illum ex-
haurire: qui torquere se, & sic grūnare
planè cēpit, ut porci solent, dum cul-
trū iugulo infigit lanio: ac paulo pōst
totus intumuit, gutture potissimū,
ita ut supra naturā id contingere qui-
uis dixisset. Hinc exorcista ueluti prę-
sentissimū alexiterium ad expellen-
dum dæmonem, illius gutturi appli-
cuit D. Gundulæ reliquias, theca ar-
gentea reconditas. Tum ille agitare
se, & intorquere, sicque clamare cē-
pit, ut Stentora illum dixisses uincere,
uel quantum Graduius Homerus: ut
inquit ille. Deinde quasi uictus, ad in-
terrogata respondebat omnia: uerūm
quæ sciscitabatur exorcista, talia erāt,
ut uel ad aliquorum cōtumeliam, uel
uindictam producta uiderentur: cer-
tè stolidi erant, indigna, minimeq; ne-
ferenda. Altero die denuō subiectus
est exorcismis dæmoniacus: sed ut ac-
cessit hic meus affinis, ilico destitit
exorcista. Audierat (ni fallor) hunc
eum præfecto, & nescio quo alio pru-
dēte sene habuisse sermonem de hoc

dæmoniaco: & in hanc incidisse illos
suspicionem, ut omnia ista fictè agi &
fraudulēter crederent. Vnde huic ob-
uiam ueniens ait, idq; Latine, quo ui-
delicet perspecta esset illius eruditio,
& Latini sermonis lepor: ait inquam,
Ipse est extra: hominem à dēmonē li-
beratum innuens. Postridie urbem re-
liquit. Non ita multo pōst detecta res,
palām fuisse imposturas patuit: qua-
re tandem uterq; meritas ob tantum
flagitium dedit penas.

EIVSDEM ARGUMENTI ELE-
gans historia. Cap. XXVIII.

Aliud diabolicæ obfessionis &
exorcismi figmentum legitur in
libello Gallico ante triennium
Parrhisij edito, inscriptoq; Narratio-
nes mundi fortuitæ, narratione 32. In
pago cuidam arci proximo inter Del-
phinatus & Sabaudia montes, qui à
rudiori plebe incolitur, sacrificus ma-
gis bigis agendis quām parochiæ ad-
ministrandæ aptus, in pastorem eligi-
tur, quod lectionis sciētia tantummo-
dò reliquos præcellere rusticos uide-
retur. Et quum ex recepto more nihil
ferè in pagis illis citra pastoris cog-
nitionem perficiatur, hic pedetentim a-
pud omnes illius pagi scēminas factus
est compater: quibus quum ea occa-
sione uteretur familiariter, una tamē
Lisseta nomine, à curatore magis ha-
bebatur in delicijs. Huius maritus, qui
in bello Gallico uictum fodiēdo aliās
quæritasset, & iam ad eāsdem decre-
uisset redire operas, cēpit nonnihil
angi ob nimiam parochi cum uxore
familiaritatem, eique omnium sacrifi-
corum consuetudine interdixit. Mæ-
rore itaq; offusus pastor bonus, aliud
captat ex tempore consilium: mituitq;
secretò anum maleficam, cū sua com-
matre, quam uocant, cōsulturam, qui-
bus modis ad consuetam amoris ue-
litationem reuertituro possent. In e-
iusmo-

*Historia fa-
stiosa signen-
ti scēminæ da-
moniacæ.*

iusmodi comœdiæ actu exercitata ap-
 primè uetula, Lisetta aures hoc blan-
 do demulcet affatu: Mea filia, te ani-
 mi admodum esse anxiam comperio:
 eisdemque doloribus conficitur tuus
 compater, propterea quòd legitimum
 suum amorem prepediri uideat. com-
 pator & ego quidem, quòd iuencu-
 la eandem olim sim experta aleam, &
 duram perpeffa sorrem: nihilominus 10
 rebus afflictis remedium inuentu fa-
 cile, si prudentiam quis prouide adhi-
 beat. Auderesne fingere te à dæmo-
 nio obsessam? Helas mea mater, re-
 spondet iuencula, personam hanc
 nò inficè inluerem, si ea ratione pro-
 fici posse, spes affulgeret: quando-
 quidem in mentem redit, uicinam no-
 stram, me puero, simili uulnere sau-
 ciam, quotiescunque cum alijs puel- 20
 lis illi obuiam eram, bellè & artificio-
 se cruciametum hoc simulasse. A' sor-
 tilega hac dein de accuratius instructa
 Lisetta, ante templum audita missa
 intorquere oculos, contrahere ma-
 nus, spuma defœdare os, & lupi eiula-
 tum edere incipit. Accurrens mox uul-
 gus stolidù, præcipiti & nouo hoc ma-
 lo attonitum, eam à dæmonio agitari
 cœsui. Miser maritus nò ita procul ob- 30
 zelotypiâ sedulo eam obseruâs, haud
 leuiter turbatus, illam domum redu-
 cit, ubi consolatù uicini confluunt. Sic
 ille ob grauem torturam, qua oppres-
 sam inopinatò arbitrabatur cõiugem,
 suspicionis non immeritò conceptæ
 oblitus, restà ad parochi ædes, uelut
 mētis impos, properat oratum, ut suis
 exorcismis tam maliciosum ex uxore
 spiritum exturbare dignaretur. Domi- 40
 nus Mauricius quâta poterat dexter-
 tate sese continens, mirè exclamat, lu-
 getq; in speratum huius ægræ infortu-
 nium, inquiens: Ha ha ha, mi compa-
 ter, morositas in uxorem nimia, & su-
 spicio ob causam nò satis iustam, pro-

bum maritum certè decet minimè: si-
 quidem eo nomine in sensus commu-
 nis errorem quandoq; etiam dilabun-
 tur matronæ inculpatissimæ. Inde ar-
 repta stola atq; organis coniuurationi
 idoneis, egrotam liberè a dit, atq; post
 suffragia infinita occulto murmure
 deblaterata, interrogat spiritum, quis-
 nam esset? Lisetta probè instituta à ue-
 tula, uoce rauca submissaq; respõdet:
 Ego patris huius iuenculæ spiritus
 sum, ut hanc pœnitentiâ decem annis
 ex uno corpore in aliud transgressus,
 agere n, condemnatus. Maritus præ-
 lens ubi inrellexit foceri esse spiritù,
 non sine lachrymis in has euestigiò
 erumpit preces: Mi pater, per Deum
 te oro, ut ex eas, nec amplius torqueas
 misellam filiam. Respondet spiritus:
 Hinc equidem egrediar, sed in te com-
 mutato hospitio rursus commigrabo,
 ubi designatù pœnitentiæ tempus ab-
 soluam. Sabaudus hic horribili ea sen-
 tentia territus, usque adeò exhorruit,
 ut incunctanter stola parochi arrepta
 cinxerit collum, exclamans: Mi com-
 pater, mi amice, aliquemne modù no-
 sti, quo grauis illa sententia mutari
 queat, per preces, ieiunia, elemosy-
 nas, uel alia pietatis officia? Tum Li-
 setta uidens ex uoto succedere insti-
 tutum & fucum, uoce ait si ficia: Ami-
 ce pauperior es, quàm ut qualia con-
 ueniunt euitandæ huic pœnitentiæ bo-
 na conferre ualeas: sed horù loco qua-
 draginta inuisere templa, & in quolibet
 orationes fundere attentas oportet,
 quibus apud Deum offensarum re-
 missionem impetres: alioqui ordina-
 tionè cœlestè euasurus neutiquâ. Hæc
 pœnitentia marito ea ratione impera-
 batur à Lisetta, ut propter templorum
 distantia in ea peregrinatione, temp-
 ris satis futuri spiritus extinguèdo do-
 naretur. Ut autem uoti compos minus
 impedire redderetur, spiritus uoce si-

Eticia sermonem prosequitur, cum homine expostulans, quòd iniqua suspicionem suam aggrauarit compatrem, uirum scilicet sanctum, cuius preces quoque Deo apprimè forent gratæ: eo nomine uxoris curam huic compatri esse commendandam, interea dum religionis ergò peregrè illum agere oporteret, studiosè hortatus est. Miser hic Iohannes, à purgatorij pœnis se facile absolutum ratus, in genua ante parochum prouoluit, ut ignoscat obsecrâs. Remissione haud grauatim exorata, ne deterius quid illi cõtingeret, religiosam ilicò exequitur peregrinationem. Interim cõmissæ sibi Lisettæ qua potuit uigilantia fidelem nocte dieque præstitit operam D. Mauricius, ut profligato hoc spūitu, alter eius loco successerit, cuius paulatim in uiui infantis imaginem adolescentis, patrem se esse post absolutum penitentia tempus, credebat maritus uerè cuculus.

Ridicula hæc capita finiam experimento hic non inidoneo, in sulfo tamè, epileptici, lunatici & dæmoniacy, ex Ioâne Anglico desumpto: Dicatur in aure hominis affecti: Recede dæmon, uel exi, quia Effimolei tibi præcipiunt. Si sit dæmoniacus, redditur mox similis mortuo ad horam ferè: eumq; ubi surrexerit, de quacunq; re interrogaueris, tibi respondebit. Sin uerò, hoc audito nomine, non ceciderit, ipsum epilepticum esse scito. In multis etenim non dissimiles sunt epileptici, lunatici & dæmoniacus.

DE IIS QUI VENEFLI-
cium patiuntur. Cap. XXIX.

Cæterum si qui ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudicium esto penes medicos: qui hic inter uenena (quorum uis cæca & delitescens uario symptomatum cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos

(quæ non tantum manifestis qualitibus, sed totius etiam substantiæ dissidio, uitæ nostræ primordia demoliri constat) atque inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tamen, secundum peculiariæ quorumcunque notas, discernent. Siquidem uenenati, pro pharmaci hausti uel applicati qualitibus apertis, uel occultata totius substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum & uesicæ cruciatibus grauiter exerceantur, ut singultiant, erodantur, cõtremscant, refrigerentur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat, uertigo obuersetur, caligent sensus, sanguis eiumpat: ut item strangulentur, siti aut febre conflitètur, ægrè lotium reddant, torminibus uexentur, nausea premantur, crebrò uomant, frequens animi deliquium ex nimia cordis angustia sentiât, dysenteria flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore suggillentur, palleant, desipiant, stertant, uiribus deficiant: imò ex tarantulæ morsu alij perpetuò rident, alij plorat, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs afficiuntur, pleròq; uomitiones torquent, nonnulli saltant, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidam pauoribus infestantur: alij alia patiuntur incommoda, & phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilantur: & mirum, quòd auditis continuo musicis instrumentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cutis meatus & per sudorem discutiatur, liberentur.

40 Venena autem, eorumq; tam generalia quam priuata indicia, præter reliquos, non minus diligenter & exactè, quàm etiam doctè, descripsit Dioscorides: nec segnem in eo opere explicando exornandoq; præstitit operam, solertissimus simplicium inuelligat

Dioscor. li. 6.
in Præuisio.

Tarantula
mosus sym-
ptomata &
curatio.

Li. 6. de Ma-
teria med.

Veneficio in-
fecti.

Venena intro
assumpta.

Contactu la-
dentia.

Halitu feri-
entia.

a. de Nat.
hum.

Lib. 6. de Lo-
tis affect.

Pecudum ve-
neno.

gator Matthiolus. Inter ea uerò, quæ intro assumuntur, multò præsentius ac atrocius, quàm quæ foris adhibentur, offendunt. Nam quæcunque contactu lædunt, hebetiora, minusq; efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in aëre, uerùm in humore quodam promouët, uires fortiuntur. Porro quod halitu ferit uenenum, omnium præsentissimũ & efficacissimum est, nec humoris nec crassioris materiæ tanquam uehiculo indigum, ut in nos agat commigretq;. Enim uerò tenuissimum quò sit, spiritu attractum, ocyssimè per pulmones in cor, uiscus uitæ primariũ, & in arterias propagatur, in uniuersum deniq; corpus proropens: primumq; spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiam uitiat. Morbi, teste Hippocrate, qui à corpore membrorũ ualidissimo proficiscuntur, grauissimi sunt: atque si, ubi coperunt, permanserint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totũ corpus affici. Interim meminisse oportet, ex putredine lógius grassata, uel alia abditiore ex caula, uirus etiã in nobis prouenire gigni q; posse. Hæc quæstionem ueteres disputasse, docet Galenus: rationibus que apertissimis collegisse, eosdem affectus fieri & à lethalis ueneni haustu, & à corruptione quæ à corpore scaturire potest.

Huc pertinet eorũ notæ, quos *peyma* necit læsit: ubi scilicet philtrea ad amorè ciendũ porrigunt, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodè refert, quòd magicis carminib. & amatorijs poculis deuincta mēs, amissa libertate propria, in Cleopatrarũ uultu herebat infixæ, longè redè un dũ quàm uincendũ cupidior.

PECUDES QUANDOQUE VENE-
nis tolli, sed u plurimũ peste. Cap. XXX.

Veneno adhæc propinato, uel ita collocato ut halitu lædat, iu-

menta perniciosè affligi quandoque inficiatur nemo: sed ea numerosa, læpius ad internecionè grauissima prosternti peste his peculiari, homines nõ infestante, item præcipitibus alijs morbis in suo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisq; pecoribus proprijs, subito tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est: qui tamè morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumerò id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam, irrepit etiam, quæ iues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimar. Pecudes ferasq; tollentem pulchrè describit Virgilius:

Hic quondam morbo cæli miseranda coorta est
Tempestas, totoq; autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudũ de dit, omne ferarũ,
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.

Discrimen uerò paulo antè expresserat:
Quam multæ pecorũ pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, medicinam faciente in Lucensiu balneis collega meo, narrabat Franciscus de Pergula, eius loci Lucensiu nomine uicarius, ibi circa pagũ Menabiam, supra balneã, in fine Maij, morbum quendam inualisse pecora tam pestilentem, ut statim correpta, tumescencia conciderent mortua: rusticos uerò cum id animaduertissent, quædam subito affecta, euestigio mactasse: in quibus id erat obseruatum, ut si horum infectorum sanguis nudum contingeret hominis corpus, anthracis procrearet, qui (quod mirum uidebatur) nõ patefacti, erant

Pestes animũ
tium.

3. Georg.

innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebant, & aliquibus mortis erant causa. Caro pecorum recens læsorum & mactatorum cocta comestq; , nihil inferebat incommodi: at ius carnis, lethale potanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Misia nascente, omnes feras torpescere, quib. fuerit admota, nec nisi hiernæ urinae aspersu recreari, tradidère ueteres.

*Pestis pecorū
Et frugū sterilitas accidit
sape ab ira
peccata.
Exod. 7.*

Pestem etiam pecorum, quæ admodum & frugum sterilitatē, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Et Iohelis 1. Dissepata sunt hortrea, dissectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, mugierūt greges armenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus, Seminastis multū, & collegistis parum: comeditis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati. Et infrà: Respexistis ad amplius, & ecce factū est minus: & intulistis in domū, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suū: & uocauī siccitatem super terrā, & super montes, triticū, uinum, oleum, & quæcunq; progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manū uestrarum laborem. Et cap. 2. Percussis uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Item Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cælum uobis desuper ferreū, & terram æneā, & consumetur in cassum labor uester, immittamq; in uos bestiā agri, quæ oibos uos faciet, atq; exter-

Deut. 32.

minabit pecora uestra, & imminuet uos. Si aut in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluias temporibus suis, & terra gignet germen suum. Porro respilcentibus uicissim hæc uertatis sit promissio, Iohelis 2. Zelatus est Dominus terram suam, & percit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinū & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultrà opprobrium in gentibus.

Eam uerò rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, non cum lobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarū actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ adminiculo, ad eam deuenerint stragem iumeta, confluant: qui inde emētis uotis, & quacunq; possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciosa opinionis semel conceptæ præiudicio obfirmant: adhibita etiam nō solum supersticiosa, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoq; ostendetur, quòd stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficium aliquando fingitur. At quo modo in animalium uentriculis ex pilis, iustæ quantitatis pilæ increuerint, paulo ante dictum est.

Gadarenorum porci, satanæ maleficio adacti, in mare præcipites latè perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senem Hilarionem, tradit Hieronymus, diabolium hominum causa etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atque huius rei proposuisse exemplum, quòd antequam beatum

Iobum tentare permetteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Cap. 16.

*Matth. 5.
Marc. 5.
Luca 8.*

*In uita Filiorum eremi-
tæ.*

Iob. 2.

CVRATIO EORVM, QVI LA-
MIARVM MALEFICIO AFFICI, VEL
dæmonis obsidione subiguntur.
Liber V.

Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curationes à maleficio diabolico non aliena interferuntur: & ligaturarū, characterum, annulorum, periaptorum & effigierum tam in sanando, quàm in laudando, siue claustris aperiendis, siue furibus inuestigandis & similibus, vanitas ostenditur.

DE CVRATIONE PRÆSERVANTE ab hoc mali genere.

Caput I.

VRATIONIS ratio hic partim erit *ἡρωδῆως*, ex optatissima medicationis pars, ut à fascino & incantationum

ludibrijs quis præseruetur: partim etiam *ἡρωδῆως*, ut ijs quo iam maleficio collisos credimus, ritè legiūmq; restituantur ordine: atq; erit illa aliquo modo communis, ex Sacrarum literarum fontibus deprompta: non autem magica uel superstitiosa, tantopere à multis desiderata excultaq; Quū uerò, quicquid hactenus rerum monstrofarum in hanc relatū est historiam, diaboli sint artes, opera, ludificationes, laruæ & spectra: contra hunc nos circumquaq; ualidis aggenibus, præsidijsq; infallibilib. cōmuniri est operæ precii. Atqui spiritus quū sit, spiritali accingamur armatura: quā ex diuina Pauli exhortatione cognoscere, atque uniuersis cōplecti netuis decet, qui ita hortatur: Quod superest, fratres mei, sitis fortes per Dominum, perque potentiam roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut aduersus diaboli assultus consistere possitis. Quoniam non est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, sed ad-

uersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales astutias in celestibus. Quapropter assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. Stare igitur lumbis circumcinctis baltheo perueritatem, & induiti thoracem iusticiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Euangelium pacis: super omnia assumpto scuto fidei; quo polysitis omnia iacula mali illius ignita extinguere: galeamq; salutaris accipite, & gladium spiritus, qui est uerbum Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orātes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate. Petrus item fideliter admonet: Sobrius estote, uigilate, quoniam aduersarius uester diabolus tanquā leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes easdem afflictiones, uestre quæ in mundo est fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis.

Hic & saluberrima Tertulliani exhortatio suum habebit locum, qui nos uelut lobum, fortissimum Dei athletam, aduersus tentationū in sultus pugnare uoluit: item serico uestiri probitatis, purpura pudicitie, chlamyde patientiæ. In animū quoq; inducendum

*Thessal. 5.
Armatura
Dei.*

*Gladius
spiritus.*

1. Pet. 5.

Ephes. 6.

Curatio aduersus diaboli conatus præseruans.

Ephes. 6.

suadet, cuncta quæ dæmon ad nostræ integritatis euerfionē machinatur, in gloriam constantis casura: & eius machinamenta in hunc finem à Deo permiffa esse, ut qua constantia perferre aduersa uelimus, experiatur: quem ad modum apud Hieremiam prophetâ quoq; legimus: Dominus exercituū iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, dæmones nos infringere interficereq; iubet: atq; illud haud dubiè perfici, quando cum præceptorum Dei obseruatione affectus in nobis efferuescetes uincimus: hoc uerò, quum profus affectibus carentes, illis uniuersam calumniam occasione præscindimus, cum propheta dicentes: Vade homicida, Dominus mecum est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occcludendos censet, sic ut neque per oculorum illecebras, neq; per aurium pruriginem, neq; per nocentis linguæ petulantiam dæmon admittatur: hoc enim signaculum cõtra dæmones absolutissimū habeatur. Quidam duobus in pugnam progrediendum armis monent: precatione quidè pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus communiat intellectum, & suggerat quid sit orandum, ut ardentè oremus non hësitantes. D. Antonius ita suos cõfratres aduersus dæmonum insultus munit: Magna, inquiens, dilectissimi aduersum dæmones arma sunt, uita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit satanas rectè uiuentium uigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, uoluntariam paupertatem, uanæ gloriæ contemptum, humilitatē, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum erga Christum amorem. Nouit teter-

rimus Coluber ex præcepto Domini, sub iustorū se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porrò præclara longaque oratione contra quascunq; dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Rectè Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quem admodum uera fides mirabilia aduersus diabolum eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide ergo confidentè dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omnium itaq; primum tanquã rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uoluntati, hęc uia & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrociniõ & tutela securos degere, ipsius primùm gratia progenitos esse, singulariq; nos conlectante misericordia seruari, uerè confisos, Christū in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potetiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irritò conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulcū unã cū Christo per baptismū in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insisti, in illū atq; Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insultimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs, uniuersa denique impie-

Laſant. de
Orig. err. l. 2.
cap. 16.

Pſal. 117.

Eſaiã 9.
Ioan. 3.
1. Pet. 2.

Rom. 6.
1. Pet. 2.

Galat. 1.

impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non facta erga Deum & proximū, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, cōtinentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunq; aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentiæ, puris manibus extensis orationi assidue intenti, peccati inquinamentum ut ueneni perniciosissimi perditissimiq; halitum, internecionis periculo repere nos obijcientem, declinantes: maleficorum profectō minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus. Si uerō quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM Iustum.

1. Ioan. 1.

1. Ioan. 1.

Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum: & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est.

1. Ioan. 3.

Qui uerō seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quòd in ipso simus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniā ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. In hoc manifestati sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, nō est ex Deo: & qui nō diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo IESV neq; circumcisionem, neq; præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: 40

Galat. 3.6.

2. Corinth. 7.

cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mādatorum Dei, ad Corinthios, supponit.

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter

insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronūciaret diabolus: non etiam ore iactatam ab ijs quorū cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delitescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum inno-
10 uat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quamcunq; satanæ tempestatem impetumq; immobilis: in qua quicquid superstruitur, inuiolatū perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent.

Matth. 1.
Vera fides.

Matth. 16.

Augustini hic audiatur consiliū: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, forsatis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectō & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem demonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Item de utilitate credēdi cap. 22.

De Ciuitate
Dei lib. 18.
cap. 18.

Ester. 5.

Vera pietate homines Dei, aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eijciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesq; eius uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit,

K

egit-

egitq; sine peccato, ut in ipso sacerdote ac sacrificio fieret remissio peccatorum: id est, per mediatorē Dei & hominū, hominē Christum Iesum, per quē facta peccatorū purgatione reconciliamur Deo. Cyprianus ad Fortunatū, de exhortatione martyrij: Aduersarius, inquit, uetus est, & hostis antiquus, cum quo praelium gerimus. Sex milia annorum plenē complētur, ex quo hominē diabolus impugnat. Omnia iam genera tentandi, & artes atq; insidias deticiendi usu ipso uetustatis edidit. Si imparatum Christi militem inuenerit, si rudem, si non sollicitum actoto corde uigilātem, circumuenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis uerō Dominica praecepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, contra eum steterit, uincatur necesse est: quia Christus, quem constitetur, inuictus est. Docet & Ansbertus piē admodū, quomodo sit aduersus diabolū pugnadū: Si querimus quae sunt arma Ecclesiae, quod praelium contra bestiam, inuenimus fidem & innocentiam. Gladio enim bis acuto, id est, duobus testamentis, & duobus charitatis praeceptis, contra lupos agni untur: dum q; falsa audiūt, uera praedicant: dum tormenta excipiunt, fidem proferunt. hinc proinde uictores existunt, etiam cum moriuntur. Item Bernhardus: Vis non terretis à tam terrifico monstro, uis securus post mortē ambulare super aspidem istam? Caue ne interim post eam ambules, caue ne imiteris, & nō erit quod paeueas in futuro.

*Sermon. 13. in
Psal. 129.
Habitat. &
Sermon. de S.
Andrea.*

Huic fundamento firmiter insisteres, tantum abest ut ulla unquā ratione, satanae artibus siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiā uarijs ac multiplicibus illius conatibus & insulibus impetiti, exercitati, ac uelut aurum in fornace

examinati, in dies seipsum sanctiores iustioresq; euadant. Quare daemōnibus imbecillitate in eos, quos diuina non destituerit gratia, exprobrare solet D. Antonius, in asiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerē credentes, asserit Petrus apud Clementem. item iustissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subiciens: Dæmonem, nisi quis uoluntatibus eius spontē subdiderit, potest aduersus hominem non habere, ut uincat scilicet. Vitæ igitur emendatione, & attentā asiduaq; oratione ad Christum cōfugiendum est, exēplo Chanaanæ mulieris. Hæc, Chrysolomo auctore, non iuit ad diuinos, non quæsiuit ligaturas, non defensionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritē hic hortatur Iesus Siraeh: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis edito execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piē quā prūdentē, in tribulatione inimicorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus. Hic suum habeat locum Psalmus Dauidis 90.

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei celi cōmorabitur. Dicit Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

*Dæmones ex
pauescunt ut
ri credentes.
Li. 4. Recog.*

Math. 17.

Cap. 17.

Parako.

Quo-

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circumdabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno,

A' sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimum in supera duersus dæmonum machinamenta consilium, in cōscripta hac p̄seruationis lege, subiungam ex Chrysoſtomo his uerbis:

Hæc nostra salus est, hæc spirituales diuitiæ, hæc securitas, si sic nos ipsos quotidie munimus, & per lectionem & per auditum & per spirituale uerbum. Poterimus enim sic etiam ipsi inuicti fieri, & maligni dæmonis technas eludere, celestia que regna assequi, gratia & misericordia Domini nostri

30 Iesu Christi. Item: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrum nemo in forum procedere uellet, ita sine Dei uerbo nunquam in forum prodeas, sed quum es ianue uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coningor tibi Christe, Ne unquam absque hac uoce ex eas; hæc erit tibi baculus, hæc 30 armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerum nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipsum iam hinc doce, ut cum signum ceperis, sis miles paratus, & cōtra diabolum trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos asse-

40 qui contingat gratia & benignitate Domini nostri IESU CHRISTI, per quem & cum quo Patri gloria, simul & sancto Spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum.

QUOMODO AB ECCLESIA-
rum pastoribus in maleficio curando sedu-
catur populus. Cap. II.

AD huius fundamenti iacturam perdiculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstructis quibuscumque adulterine doctrinæ impietatisque fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum cōsultumque foret contra dæmonis artes, præstigia & ludibria: quibus non uis que ad eum temerè illaquearetur incauti, quem admodum quotidie cum animarum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum intererat, munusque postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaci que operatione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis, longis, coguitis, incognitis, ex causa naturali uel præter naturam, mox ad inquisitionem illicitæ opis illestant. Imò eam sepe numero eisdem promissa certa salute ostentare, uenalemque proflutuere non erubescunt: homines plane inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisque nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusque, in linitram tarte immodò imegisse suspicionem nefas ducitur.

Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prerogatiua, iure sibi uendicant hæreditario hi magi: quod Ægyptiorum sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiam didicerunt) quo quisque remedio sanitati restitutus esset, id si-

Quidam pa-
stres ecclesia-
rum magi.

Galen. lib. 1.
de Cop. med.

Homil. 11. in
Genes.

Homil. 11. de
Ornatu mu-
lierum.

for. gen. & li.
6. Epidem.
Herod. lib. 1

mul cōscriptum, Memphis in Hephēstio, Vulcani & Iſidis ſacrario, deponēbant: quemadmodū & Græcorum ſacerdotes magiæ antiftites, ſuas obſervationes in adytis templorū Apollinis & Æſculapij in Pergamo etiam repositas cuſto diebant, quas uelut Æſculapij oraculo edoſti ſacerdotes, æ grotis communicabant, à quibus ſumma cū fiducia eæ acceptari ſolent. Sancta extat in horū impudentiam, eximij Hippocratis, quam religionē ethnici, ſententia: qua non argutē tantūm, ſed & piē hos redarguit, & impietatis inſinulat: Qui, iniquiens, luſtrationibus & magicis incantamentis morborum affectiones depellere ſe iactāt, hi uictus indigi, uerba eorum ad dæmonium referūt, ut quiddam ſe amplius ſcire uulgo oſtentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, ſanguine & ſcleribus inquinatos, iniuſtos & intoxicatos, ac expiamenta alia ſub terram defodiunt, alia in mare proijciūt: alia ad mōtes deſertos, ne quis ea contrectet, aſportāt. At Deus, ait, q̄ maxima & ſcleratiſſima peccata purgat, noſtra eſt liberatio.

Nec eod̄ impudētia illos arbitror dilapſuros in liberioris incantationum uſus deſenſionem, ut mihi obtrudere audeāt, pleroſq; Romanos pontifices magiam inſamē edoſtos, eam quæ ſuosē voluptuarięq; exercuiſſe: cuiuſmodi erat Sylueſter ſecundus, qui (teſte Platina & Nauclero) eo artificio pontificatum adeptus eſt: quemadmodum & anno 1032, Benedictus nonus, antē Theophylactus dictus, poſtea ob maleficia Maledictus nuncupatus: item Ioannes uiceſimus, & Ioannes uiceſimus primus (authore Bennone cardinalē) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrado, cardinalibus, incantamentorum conſcijs, ut & Malitano & Gerardo Brazuto fami-

liariter uſi traduntur. Nam à Sylueſtre ſecundo ad Gregorium ſeptimū, magum eximium (qui, ut Benno refert, quando uolebat, manicas diſcuriebat ſuas, unde ignis in ſcintillarum modū diſſilijt, ijs miraculis uelut ſanctitatis ſigno ſimplicium oculos ludificans) omnes pontifices fuiſſe incantatores, ſcribitur in eorum Vitis: ubi eius ſarinnæ exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum ſacrificijs in ſyluis & montibus dediti, leguntur: quæ ſilentio ſepelire malui, ne hominū in eo dignitatis ſaſtigio collocatorum ſlagitia ueneficiæque commemorariſſe, in reprehentionem rapiatur. Licet etiam paucis tales fortaliſis extitere, quemadmodum & inter episcopos Albertus Brementis, Guilhelmus Roſchildenſis, Vuſtauus Vigornienſis: maiorem tamen numerum à malis artibus fuiſſe liberū, nulli in dubium uenit. Non eſt itaq; quod hoc pallio te tegant, aut aliud prætexant hi noſtri recetiores malefici. Hoc tamen deplorandum, quod nulloquam ullum genus hominū comperies tam iniquū impunitūq; atq; horum pleroſq; qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis, uel quacunq; alia aduerſitate, in conſilium à ſimplicioribus uocantur, neutiquam eos admonent, hæc à Deo uel inmitti, uel permitti, ut tanquam in igne probetur: & propterea ad Deum unicum aſſictorum patronum conſugiendum, ac diuina & à Deo in noſtrū uſum iuſto ordine inſtituta auxilia ritē inquirenda: uerūm impietatis incredulitatisq; uiam ſternunt, ore impudentiſſimo ac mēdaciſſimo ad maleficium uel incantationem uicinæ allicuius matronæ quequid id eſt mali referentes, ſictasque quaſdam notas, quibus malignitū dignoſcatur, inſinuantes, nā ſacrilegi perditionis a-

De Morbo
ſacro.
Vide li. 2. ca.
19. ſuprà.

Pontifices Ro-
mani pleriq;
inſames ma-
p.

1. Pet. 4.

thores. Odij certe plusquam Vatiniani seminarium hoc, frequenter inter proximos quosq; uti pestilentissimū, ita & durantissimū, ut non modò integre uiciniae admodum antea pacatae, hac arte grauibus conturbetur diffidijs, cædibusque diuexentur, sed & pagorum atq; urbium auita societate unitarum compages disrumpanitur, ac inusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere prope modum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populoso, ubi iam dego, quod fortè ingrediebatur ille, alias ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanae regnum accrescit confirmaturque: ita Christo summa fir contumelia iniuriaq; ac eius Ecclesiæ immedicabilia insiguntur uulnera ab illis, quorū studio ex professo sanari eam fauciam luxatamq; magis decuit. De eius familiæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito commonstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notati habentium cōscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentū abstinere à cibis, quos Deus creatur ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissimè igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quacunq; pressus est necessitate, tametsi uerbo dicat in Deum se fidere, retamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto uerū auxilium Deus est. Augustinus: Qui sine Salvatore salutem uulthabere, &

sine uera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine laborabit, & in cæcitate noxia stultus & demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à magicis expetitur artibus, mors potius est dicenda quàm uita. Paulus per Dei spiritum ita loquitur: Digni sunt morte non solum qui mala faciunt, uerū etiam qui mala faciētib; consentiunt. Eiusdem igitur impietatis reus est, & eisdem pœnis obnoxius apud Deum, & qui artem exercet magicam, & qui ex ea remedium petit.

Eiuscemodi hominum genus profectò impurum impiumq; uidetur notari in epistola quæ legitur à Beelzebub prælatis & rectoribus Ecclesiarū transmissa, in autore uetere libelli de tribulationibus & signis ruinæ Ecclesiæ, ubi duos præfixit tractatus, in quorum parte secunda cap. ii. circa finem hæc inuenitur epistola: Beelzebub princeps dæmoniorum & dux tenentiarum cum satellitibus suis, omnesque Tartaræ potestates, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis, presbyteris, cæterisq; Ecclesiarum rectoribus, suis charissimis amicis, nunc & in eum Tartaræ salutes, & in uiolatæ societatis fœdera, quæ dissolui nō possint in æternum. Magna fiducia nobis est in amicitia uestra, amici charissimi, multum de uobis gratulamur, quia sentitis optimè nobiscum, & quæ nostra sunt, diligenter quæritis & procuratis, ubiq; tuendo atque fouendo quicquid ad ius nostrum pertinere cognoscitis. Sciatis ergo, Vniuersitati nostræ uos multum esse acceptos, multaque gratiarum actione studia uestra prosequimur, eò quòd in finitæ multitudines animarum per ministeriū uestrum, uitæ exemplum, atq; negligentiam faciendi in populis opus Dei, à

Epistola Beelzebub

uia ueritatis abductæ & relictæ, quoti-
die nobis captiua adducuntur: unde
& regni nostri potentia magnificè ro-
boratur. Perseuerate ergo tanquam fi-
deles & intimi nostri in amicitia no-
stra per opus quod cœpistis ac tenetis:
quia profectò parati sumus pro his om-
nib. repêdere uobis retributionem
condignam & mercedem congruam
in inferioribus inferni. Valetè, & sa-
lus nostra sit uobiscum in æternum.

QVIBVS REBVS IN DÆMO-
niaci malicuratione decipiant magi ce-
desiastici. Cap. III.

Sacrilegi hu-
ius seculi ma-
gi.

Præter mendacem illam persuas-
ionem, quæ uulgo nimis credulo
hi malefici imponūt, ut se aliquid
scire præter doctorum hominum cog-
nitionem in hoc inscitia theatro illi
uolunt exhiberi, imperiti & impij uenitèr,
suis hinc inde emêdicatis blasphemis
exorcismis, se mendaciorum unicum
authorem in speculo uel urnæ aqua,
incantationis conscij imaginem præ-
se ferentem cogere, qui rei ueritatem
tanquam irrefutabilis testis detegat,
proflentur. Nec minus blasphemiarum,
multifarijs crucibus sæpenumero
scelerata manu consignatis ornata-
rum, inter miserorum hominum cura-
tionem effundere audent, mente re-
probi, cum lanne & Mambre olim pe-
nas daturi, nisi maturè respiscant.

Hic suam fortitur uim aqua extra
primam Dei consecrationem benedi-
cta, uel sæpius insperla, uel propinata:
sal item exorcismo expiatus, cereæ Pa-
schalis eadem ui consecratæ particu-
la, uel eiusdem thus, cadelarum in die
Purificationis contra pavidum (si dijs
placet) dæmonem lustratarum incen-
sus, ramorum & frondium in die Pal-
marum sacrorum, item herbarum in
ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes
suspenlarum, uel in solennitate assump-
tionis D. Virginis in templo aspergi-

ne lustralis aquæ solenni ex more, uir-
tute ex alto aduersus satanæ potentia
maiore, quàm in prima Dei creatione
indutarum suffumigia, & nescio quæ
non eiusdem religionis ostenta, qui-
bus in admirationem imprudentes il-
liciant, stuporemq; incutiant.

Scribit in hanc sententiam Marti-
nus de Arles, Theologiæ professor:
10 Multi eius sunt sententiæ, ut quando
campanæ ipso die D. Ioannis, uel pridie
D. Agathæ pulsantur, non solum
profligare Lemures, sed & Lamias, ne
hinc inde uehi queant, aut etiam nocere,
credât. Idem in eodem tractatu:
Quodd præstigijs & psychones & necromantici
sunt isti, ad quos quotidie
populus stultus & insipiens concurrit,
ut futura cognoscat, uel perditâ resti-
tuatur: quibus sunt, ut uulgo fertur,
20 dæmonum apparitiones in uitris uel
annulis, ubi ueniunt inuocati ad uo-
cata prædicenda, uel ablata manifesta-
standa: & ut dicitur, isti arioli semper
miscere conantur sacra inter suas su-
perstitiones: ut qui ad eos cœcurrunt,
simplices hi attestantur. Nam & infeli-
ces ipsi eodem die quo familia nefan-
da perpetrare non uerentur, sacrificiũ
30 eucharistiæ celebrare infeliciter au-
dent. quod Magister Ioannes Nider
in suo præceptorio ostendit, dicens:
Malefici instrumenta suæ maliciæ per
Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diuina
contingi uolunt: ut filium trahendo
per christum sanctum, imaginem ter-
ream sub pala altaris ad tempus po-
nendo, & similia faciendo. Nam en-
charistiæ sacramento (ut fertur) utun-
40 tur in suis maleficijs, & plurima talia
committunt, immiscentes res sanctas
suis superstitionibus. Sed ex instantu
dæmonis ista sunt triplici de causa, ut
recitat idem doctor. Primo, ut non so-
lum homines talium occasione perfi-
di fiant, sed etiã sacrilegi, diuina quan-

Tract. de
perst. num.
8.9.14.

tum in eis est contaminado, ut magis creatorem suum offendat, & intemius animas proprias contaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauius ab hominibus offensus, secundum beati Augustini sententiam, demoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus cõcedit iratus, quod denegaret propitius. Tertio, ut sic sub specie boni appetentis, plures simplices facilius decipiant, qui facta diuinis rebus & orationibus a Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solum grauiora erant commissa peccata. Hæc ille. In alijs aut superstitionibus, quæ sunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressè inuocentur, interferunt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiantur mentes. Hæc tenus theodorus ille. Et 2. q. 3. Episcopi a diabolo capti tenentur, qui relicto Creatore, a diabolo auxilium quaerunt. Et post: Attende ubi maleficium occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanicos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hæc nostra tempestate ad quosdam nefandos sacerdotes falsum isti uulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilem confessionem & deuota orationem: ut habetur 33. q. 1. cap. ult. Nec faciendâ mala, ut ueniât bona. Plura ibidè. Idem postea: Quare aut ad prædictos necromanticos sortilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittente, aliquando uera dicunt: eorû tamen testimonio nõ est utendû, quia sæpius fallunt & mentitur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: In spiritu autem mendacij, plurimæ quoq; sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat,

ut dicit Gerson de Probatione Spirituû: Hac ratione, inquiens, prohibebuntur a testimonio ueritatis, quam fatabantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pthonissam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nolite me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorû minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dũ iterum atq; iterum admoneo & contestor, ut nullus ex uobis diuinos aut sortilegos requirat, nec eos de qua libet re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabitis. ubi enumeratis multis superstitionibus sic cõcludit: Qui hæc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus crãdit, aut ad domum eorû uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuicasse: & ut pagannum & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauius incurere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

30 SACRÆ SCRIPTURÆ ET NOMINUM DEI ABUSUS EXECRABILIS, IN CURATIONIBUS MORBORUM MAGICIS, & QUIBUSDAM ALIJS ACTIBUS. Cap. IIII.

Hæc, ut in uerbis suis sucata coloribus, multorum demereatur animos, atq; in sui amore emendicato leuocinio, alios caute illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cõtorquetur: uerum quam conuenienter, iudicent illi, qui penitius mysticum Dei uerbum, eius essentiam ac uitã uim intelligunt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem, & hanc sacratissimi Dei nominis profanationem, scelus horribile di-

cendam esse meritò, fateamur neces-
se est. Nec profectò mendacium audi-
tur impudentius, atque in Deum con-
tumeliosius, quàm ex prolata Scriptu-
ræ sententia, aut nomine Dei pronun-
ciato contra designatum à Deo. Scri-
pturæ ordinem, & sacratissimi nomi-
nis usum, & rebus quibuscunq; uel lu-
dicris uel serijs, aut cōtra morbos, no-
uam exilire uim effectricem, qua id
obtinemus quod proposuimus. Cui-
usmodi hæc sacrosancta de Christi of-
fibus à Iudejs non confringendis exi-
sit propheta: Os non comminuetis
ex eo. Si quis hæc uerba proferens, dē-
tes cōtingat, dum Missa peragitur, dē-
tium dolorem sedari credunt. Alius
ante febris accessionem manus cum
ægtoto lauat, secretò ad febris sana-
tionem Psalmum illum enarrās, Exal-
tabo te Deus meus rex. Est qui labo-
rantis prehensa manu dicat: Æquè fa-
cilis tibi febris hæc sit, atq; Mariæ uir-
gini, Christi partus. Contra eandem:
Recipe tres panes Missales: in uno scri-
be, Qualis est Pater, talis est uita: in al-
tero, Qualis est Filius, talis est sanctus:
in tertio, Qualis est Spiritus, tale est re-
medium. Hæc tres hostiæ sic inscriptæ,
dandæ sunt febricitanti, ut eas singu-
lis trium continuorum dierum uel per-
ris deuoret: sed ea conditione, ne ijs
deuoratis quicquã cibi aut potus eod-
dem die sumat. Iubetur quoq; singu-
lis uesperis quindecies recitare orati-
onem Dominicam, & toties salutati-
onem Angelicam, ad gloriam & lau-
dem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
Aliud aduersus eandem: Duc ægrotū
feria sexta ante solis ortum uersus O-
rientem, qui expansis ad solem mani-
bus stabit, deinde hæc uerba dicito:
Hodie dies illa est, qua Dominus
Deus ad crucem accessit: sed sicut
crux nunquam amplius ad eum ue-
niet, ita nunquam amplius ueniat ad

te tam æstus quàm frigus: In nomine
Pa tris, & Fi tris, & Spiritus tris sancti.
Deinde recitato nouies ternas oratio-
nes Dominicæ, & ternas salutationes
Angelicas. Hæc ut efficacia sint, non
uno die, sed tribus continujs diebus
perficienda sunt.

Sunt qui ad sanguinem restringen-
dum accipiunt aquæ frigidæ cyathū,
10 cui in stillat profluentis sanguinis gut-
tas tres, & inter unam quamq; legunt
orationem Dominicam, & Angelicam
salutationem. Hinc patienti propinat,
rogando, Quis te iuuabit? Respondet-
ur: Sancta Maria. Tum subditur: San-
cta Maria hunc fluentem sanguinem
firma. Inscribunt alij laborantis fron-
ti sanguine effuso, Cōsummatum est.
Sunt qui in sanguine sistendo hæc recit-
20 ant: Sanguis mane in te, sicut fecit
Christus in se: Sanguis mane in tua
uena, sicut Christus in sua pena: Sanguis
mane fixus, sicut Christus quando
fuit crucifixus. Ter repetet. Item:
† In sanguine Adæ orta est mors: † in
sanguine Christi redempta est mors:
† in eodem sanguine Christi præcipio
tibi † o sanguis, ut fluxum tuum cohi-
beas. Aliud: De latere eius exiuit san-
30 guis & aqua. Item, ex quacunque cor-
poris parte profluentem sanguinē co-
hibere nituntur his uerbis: Christus
natus est in Bethlehem, & passus in
Hierusalem, sanguis illi turbatus est:
dico tibi per Dei uirtutem, & omni-
um sanctorum auxilium, ut consistas,
quemadmodum Iordanus, in quo san-
ctus Ioannes Dominum nostrum: e-
40 s v m Christum baptizabat, in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Te-
ne in nominatum digitum in uulnere,
& fac cū eo tres cruces super uulnus,
dic quinquies Pater noster & Aue Ma-
ria, & semel Symbolum in sanctorum
quinque uulnerum honorem. Hic in-
signis philosophus Iulius Scalger ad
Carda-

Cardanus de
Subt. lib. 16.
Ad sangui-
nem sistendū.
Vide & cap.
8. proximum.

Exod. 12.
Ioan. 19.
Contra den-
tium dolorē.

Aduersus fe-
brem.

Psal. 144.

Ioan. 19.

Cardanum scribit: Declarasti præcantantis fidem magnopere conferre ad efficaciam præcâtationis, in tuis Antilogijs: exire à fascinatricis animo facultatem, atque aërem immutare, cuius corruptione ueneficæ spei finem illa consequatur. Quid si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profuētem, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Hæc minor, propè dixi, impietas in alia ratione.

Vt à quibuscunq; malis & peste conseruaretur Hispani atq; Itali, dum in Belgis bellum faciunt, anno supra millesimum sexagesimo octauo, hac forma & uerbis, ex autoritate Pontificis Romani, se tuos fore, eorū quidam gloriabantur: † Crucem pro nobis subiit: † & stans in illa sciit *IESVS*, 20 † sacratis manibus, clauis ferreis & pedibus perfosis, *IESVS IESVS IESVS*: Domine libera nos ab hoc malo & ab hac peste. inde ter recitatur Pater noster, & ter Aue Maria. Iisdem uexilla & arma nescio quibus ceremonijs & exorcismis eodem anno palam in templo aduersus hostes consecrabantur: sed cuius successus prærogatiua, quandoque historiarum huius belli ueritate 30 † testaturam, non dubito. Vexillum primarium, Margaritæ quæ diabolum uicisse fertur, nomen sortitum esse audio: equo item Viceregis in sacello suum fuisse locum, ubi celebraretur Missa. Continebat & dux exercitus uexillum in manu, quam diu solennibus ritibus id ipsum, uti campanæ solent, baptizaretur. Ornabat & hunc aëum effigies D. Virginis Mariæ cum filio in eodem uolans, & duæ complicatæ manus ad stipulantium morem. Narrat Beniuenius, ariolum duobus digitis uulneri militis superpositis, & carminibus nescio quibus insusurratis, telum in dextram partem immis-

sum, oisq; sinistrae scapulae infixum, redire ex osse iussisse. Vnde (scribit) etsi absq; ægroti noxa, non tamen sine utriusque animæ dispendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad magi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis alios suis fraudulētis perniciosisque actionibus sibi deuinceret. Gratis autem huius mysterij donum 10 † à me accipe. En, dicito tribus uicibus flexis genibus: Oremus præceptis salutaribus moniti, & cum Pater noster & Aue Maria, cum signo † miles Hebræus impietate motus percussit Dominum Iesum Christum. † Domine Iesu Christe, precor te † per illud ferrum † per illam hastam † per illū sanguinem † & per illam aquam, ut foras extrahas illud ferrum † in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti, Amē.

Vidi haud ita pridem apud magnæ autoritatis uirum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flammis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti crucis consignatione, & ex sancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti finitis, contra equorum nō modò morbos quolibet, sed & quæcunq; eorum impedimēta: ut si uel calceus equo ferreus in itinere excidisset, statim precatione eiusmodi recitata, illæsus ungula ad stabulum progredi crederetur, etiam longissimè dissitum.

Contra uermes equum infestantes, 30 † tribus diebus ante solis ortū quæ sequuntur, dicito & facito, super equo: In nomine Pa † tris, & Fi † lij, & Spiritus † sancti, exorcisco te uermem per Deum Pa † trem, & Fi † lium, & Spiritum † sanctum, ut nec carnem nec sanguinem nec ossa huius equi edas aut bibas, & ut fias tanta patientia, quantus fuit sanctus Iob, ac tanta bonitate, quantus fuit sanctus Ioannes, quum baptizaret Dominum nostrum in Iordane,

Ad teli ex-
tra: Thomam.

Contra equo-
rum uermes.

De abilitis
morb. causis
cap. 26.

citur, & inducitur temulenta & nugatrix anus, mysteriū crucis cōculcatur, & seductio diaboli tripudiat. Quid uerò & alia ridicula commemorem? cinerem, salem, fuliginem, & rursus uetulam in medium productam? reuera ridiculum & dedecus. Et oculus quisque, inquit, puerum fascinauit. Quousque Sathanica ista? quomodo non ridebunt nos Græci, quando illis dicimus, magnam esse crucis uirtutem, quum uideat nos istis egere, quæ ipsi derident? Nonne Deus medicos dedit, & pharmaca?

MAGICI MODI FVRIS INVE-
stigandi, ledende sage, & maleficij amolendi,
cum blasphemo diuini nominis & sa-
cre Scripture abusu.

Cap. V.

Inuestigandi
furis modus
demoniacus.

Non alienum ab hoc argumen-
to modum inuestigandi furis
interferam, quem sic experien-
dum quidam præscribunt. Conuer-
sus ad Orientem, in crystallo crucem
facito cū oleo oliuæ: & sub cruce scri-
batur, Sancta Helena. Inde puer cas-
tus, ex legitimo thoro natus, anno-
rum decem uel circiter, capiat manu
dextra crystallum, à cuius tergo tu ge-
nibus flexis prouolutus, ter summa
cum ueneratione hanc recitabis ora-
tionem: Deprecor te domina sancta
Helena, mater regis Constantini, quæ
crucem Domini nostri IESU CHRIS-
TI inuenisti, per illam sanctissimam
deuotionem & inuentionem crucis,
& per illam sanctissimam crucem, per
illud gaudium quod habuisti, quan-
do illam sanctissimam crucem inue-
nisti, & per illam dilectionem quam
erga filium tuum regem Constantinū
habuisti, & per illa summa bona, qui-
bus fruere perpetuò, ut commonstres
in hoc crystallo quicquid peto & sci-
re cupio, Amen. Et cum angelum in
crystallo uidebit puer, rogabis quæ-

cunque uolueris, & respondebit an-
gelus. Hoc autem facies in solis ortu,
cum iam emerferit, & aër Ierenus cla-
rusque extiterit.

Irridere eiusmodi commenta (in-
quit Cardanus) semper consueueram,
quanquam hoc ipsum experimētum
à multis probaretur, habereturque se-
creti loco. Verū contigit, ut puer
quidam contubernalis ac liciolus affir-
maret, se uidisse in phialæ collo furē,
de quo interrogabatur, qui in imum
descendisset, nec amplius apparuisse,
idemque alios duos spectasse: in aduen-
tu item iphus quasi fulgur illuxisse, ac
manum capiti imaginem admouisse,
capitiumque antè retraxisse. Erat au-
tem phiala uitrea, nitidaque, aqua sa-
crata plena, in linteo expiato colloca-
ta: linteum uerò erat instratum scamo-
no, tres candelæ cereæ accensæ & lu-
stratæ: super os phialæ duo oliuæ fo-
lia transuersè in crucis formam impo-
sita. Perbreuis accedebat coniuratio:
Angele sancte, angele candidè, per tuā
sanctitatem, meamque uirginitatem,
ostende mihi furem. & hæc super os
phialæ obmurmurat: prius uerò pre-
cationem Dominicam, & salutatio-
nem Angelicam, singuli genibus fle-
xis proferunt ter, ac singulis uicibus
pollicis ungue crucem super phiala si-
gnant. Soli astant in obscuro. Videbat
integrum hominem, pallium habentem,
capite pronò, caluum, ascendentem
descendentemque in phialæ collo,
non aliter quàm solent atomi in sole.
Visus est autem fermè ad octauam
horæ partem. Totum hoc spectacu-
lum ad tres horas perdurauit: nihilo-
minus, ut author rei ait, fur non est de-
prehensus, neque inuenti calices duo
argentei, qui perierant. Referūt, eum
qui sustulit, si ritè hæc peragantur, ali-
quid pati, dum peraguntur. Hæc dum
ille narraret, experiundi talia incescit

cupido, adfuitq; occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidentiquædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiuscemodi rerum peritam: adornant sacrificiū, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderūt multa: ego tunc temporis aberam. Denud mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla saluatio Angelica, sed tentoriolum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa scemina, quæ nō solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illo qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: nō descendentes è superiore parte, sed ex imo quasi conuacuo ascendentes, uiderere se referebant puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictū est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem cōspicere se asserere, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & monachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quòd interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maximè peritus, dæmonè pueris se sub forma Christi ostendisse, petijisseq; ut adoraretur: quod cū polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus hic euauit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nam phialæ aqua tantum ad collum usque, aut paulo altius conurgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer,

solum brachium cū nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circumfertur ac uidetur nam reliquæ imagines statim abeunt. unde antea illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unamq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinq; pepererat, spectaret quæ ego non uiderem: se facturam respondit ut conspicerem: uerum opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterat, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quàm gloriam. uelut, Iesus transit, significare potest quòd moriatur, quòd transeat per uia, & quòd finem habeat. qui sensus uidetur uerior esse, cum subijciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquā illam scire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forbitan constanti illa sua intrepidaq; opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiam: atque ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Hucusque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacrarum literarum abusus euidentius innotescat, exempla prodendi furis uel sagæ, ex sacrifici libro clam à me subtracta, annectam. Accede fluetem aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domū confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi consueuerunt

Visus deprehendatur.

uerunt homines, & triduum relinquitur: postea ante solis ortum eximantur: deinde scutella cum aqua imponatur circulo, trāsuerſa obliquaq; mixtim cruce inſignito, cui inſcriptū eſt, Chriſtus uincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat. Scutella adhæc cruce ſignata, & formula coniurationis per Chriſti paſſionem, mortem & reſurrectionem adhibita (quam propter impiè curiosos celo) in aquam ſinguli lapilli in cuiuſq; ſuſpecti nomine conijciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentum, tum calculus tanquam ignitum ferrum, feruorem concitat. Vt in fontem grauet, fraudetq; eiusmodi fingere ebullitionem, diabolo non eſt difficile.

Quomodo ſu-
ri oculus ex-
ortitur.

Ex oculo excuſſo. ſic fur cognoſcitur. Primùm leguntur ſeptem Pſalmi, cum Letania: deinde formidabilis ſubſequitur oratio ad Deum Patrem & Chriſtum, itent exorcismus in furem: hinc in medio ad oculi ſimilitudinem ueſtigio figuræ circularis nōmibus barbaris notatæ, figitur clauus æneus triangularis, conditionibus certis conſecratus, incurtiturq; malleo cypreſino, & dicitur: Iuſtus es Domine, & iuſta iudicia tua. Tum fur ex clamo-
re prodetur.

Pſalm. 8.

Impius mo-
dus lædēt ſu-
ri, ſage &
mimici.

Si furem, ſagam, inimicum ſecus ledere uoles, & malum tolli: antè ſolis exortum, die ſabbathi, ramum auellanae anniculum abſcides, ſic dicens: Ego te ramum huius æſtatis reſeco, in illius nomine, quem cædere aut mutilare inſtitui. Inde in menſa ſternatur tegumentum, additis hiſ uerbis: † In nomine Patris † & Filij † & Spiritus ſancti †. ter hæc & ſequentia recitentur, & incute, droch, myroch eſenaroth † betu † baroch † aſſ. † maaroth. poſtea dic: Sancta trinitas puni hunc, qui id mali deſignarit, atque hoc aufer per magnā iuſticiam tuam, † eſon

elion † emaris ales ege: in tegumentum incute. Blaſphemiam uides.

VT RES FVRTTO SVBLATA
reſtituatur, anathema magicum.

Caput VI.

Anathema hoc S. Adalberti magicum potius ob diuini nominis & ſacræ Scripturæ abuſum, quàm Chriſtianum, hic ea adijcio ratione, ut occulta eiufmodi actionum plerisque religioſis hominibus uſitarum impietas oculis omnium magis eluceat. Cautionem tamen lucri inde fraudulenter eliciendi nomine adhibent, ut nemo ſcilicet præſumat anathematizare anathema huius ſancti ſine licentia prælatorū ſancti Adalberti & Diœceſani loci, ſub pœna anathematis prædicti, &c. ut ipſi loquuntur. illud autem tale eſt:

Ex autoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti, & ſanctæ Mariæ uirginis matris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctorum angelorum & archangelorum, & ſancti Michaelis, & ſancti Ioannis baptiſtæ, & ex uice beati Petri apoſtoli & aliorum apoſtolorum, & ſancti Stephani & omnium martyrum, ſancti Sylueſtri & ſancti Adalberti & omnium Confeſſorum, & ſanctæ Aegundis & ſanctorum uirginum & omnium ſanctorum qui ſunt in cælo & in terra, quibus data eſt poteſtas ligandi atq; ſoluendi: excommunicamus, damnamus, maledicimus uinculo anathematis, & à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ ſegregamus illos fures, ſacrilegos, ſeu raptores, operarios, conſiliarios, coadiutores, coadiutrices, qui hoc furum ſue malum perpetraverunt, ſue ſibi inde aliquid uſurpauerūt: ſic pars eorum cum Dathan & Abiron, quos terra propter eorum peccata & ſuperbiã deglutit: ſit etiam pars illorum cum Iuda traditore, qui Dominum precio-

Anathema
S. Adalberti
magicum.

uendit, Amen: & cum Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo, Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus: fiant filij eorum orphani: sint maledicti in ciuitate, maledicti in agro, in campo, mal. in sylua: sint maledicti in domibus, in horreis, in lectulis, in cubiculis: mal. in curia, in uia, uilla: mal. in castro, mal. in flumine, mal. in ecclesia, in cœmiterio, in tribunali iudicij: mal. in foro, in bello, morando, loquendo: mal. tacendo, maled. manducando, uigilando, dormiendo, bibendo: mal. palpano, mal. sedendo, iacendo: maled. stando, mal. in ocio, in omni tempore: mal. in toto corpore, in tota anima, & in quinque sensibus corporis: mal. in omni loco: mal. fructus uentris eorū, mal. fructus terræ eorum, mal. sint omnia quæ eorum sunt, maledictū caput eorū, ora, nares, nasus, labia eorum, fauces eorū, dentes eorum, oculi, pupillæ eorum, cerebrum, palatum, linguæ eorū, guttura, pectora, corda, uenter, iecur, uiscera omnia, stomachus: mal. splen, umbilicus, uesica: mal. crura, tibia: mal. pedes, pedicæ eorum: mal. colla, mal. scapulæ, maled. dorfa eorum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum, 30 digitus: mal. unguis in manibus & in pedibus: mal. costa, genitura, genua: mal. caro eorū, mal. ossa eorū, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorū, mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior pars à capite usque ad plantas eorum: quicquid interest, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, uisus, auditus, gustus, odoratus & tactus. Et maledicatur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quinque uulneribus Christi, & cum effusione sanguinis Christi, & cum lacte uirginis Mariæ. Adiuuro te Lucifer cum omnibus satellitibus tuis, a cum Patre & Filio & Spiritu sancto, & cū huma-

nitare & natiuitate Christi, & cum uirtute omnium sanctorum, but nullam habeas requiem diebus neque noctibus, donec perducas eos ad interitū, siue mergantur in fluminibus, siue suspendantur, uel deuorentur à bestijs, siue comburantur, siue interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus uiuentibus. Et sicut Dominus beato Petro apostolo & eius successoribus, quorum uices tenemus, & nobis quamuis indignis potestatem contulit, ut quodcūq; ligarem in terris, ligaretur & in cœlis: & quodcūq; solueremus in terris, solueretur & in cœlis: sic illis, si emendare noluerint, cœlum claudimus, & terrā ad sepeliendū negamus, sed sepeliantur in pascuis asinorū. Insuper sit terra maledicta, in qua sit sepultura eorū, pereāt in futuro iudicio, conuersationem cum Christianis non habeant, neq; corpus Domini, quū in mortis articulo sunt, suscipiant: fiant rāquam puluis ante faciem uenti: & sicut Lucifer abiectus est de cœlo, & sicut Adam & Eua de Paradiso expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. Item consociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in die iudicij: Ite maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius: ubi uermis nō morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manib. meis eiecta extinguitur, sic opera eorū & animæ eorū in fœtore balthami extinguetur, nisi reddant quod furati sunt, infra certū terminū. Amen dicant omnes: postea cantabitur, Media uita in morte sumus, &c.

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quam cōuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satellitium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quam profectō hic exclamare lubet, Quæ communicio Christo cum Belial?

Vere iudic
quit.

Matth. 23

1. Cor. 6

b Hinc

Anatome
hominis.

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcūq; infortunia, morbos & inquietem ciere, non Lamias, quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi coniurationum portenta ob extremam ferè etatem, fœmineum sexū, & nimis grauem ingenij stuporem fingere, multo minus usurpare norunt.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici edicti anathemate, eius etiam nomen exulare deceret. 10

Math. 16. Dabo tibi clauis regni cœlorum, Petro prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potētia quicquid ligaret, ligatū foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina cōcessit, multo minus mādauit.

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodē ferè modo, hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmo 108. secundum uulgarē distributionem, certa persuasionē ducti, cōtra quemcūq; ardua hæc & dura pronunciaissent solum uerba, illum protinus uel interituum, uelut longissimè, annū superuiuere non posse. Verū aliud prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lacrymis & suspirijs potissimum aduersus eiusmodi scribas & pharisæos plenus, cuius & genuinam sententiā sine negotio capies, si eum personæ Christi applicueris, grauitè expostulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocētis sicutiūm crudelitate. Ipsa Davidis uerba asseribo, ut quantū uim sepe patiatu sacra tisi mus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est. 40

Loquuti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonib; odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constitu super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Fiant dies eius pauci, & episcopatū eius accipiat alter. *Joan. 17. Act. 12.*

Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, & ei jciantur de habitationibus suis.

Scrutetur fœnerator omnem substantiā eius, & diripiāt alieni labores eius. Non sit illi adiutor, nec sit qui miseretur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius. 20

In memoriā redeat iniquitas patrum eius in cōspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur.

Fiant cōtra Dominum semper, & dispareat de terra memoria eorū, pro eo quod nō est recordatus facere misericordiam.

Et persequutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare. 30

Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

Hoc opus eorum qui detrahūt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suauis est misericordia tua.

Libera me, quia egenus & pauper

Dei sui in uanum: certissimū est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationū Scripturæ sanctæ fūco uelatarum ritibus & modis uruntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborum, ab impijs his hominibus pronūciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credat. Sed qui totam religionē Christianā desiderat custo dire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Memorandum fallacis curationis malefici dæmoniaci, cum certa benedictionis formula exemplū, ob historiarū continuatum tenorem, superiori Libro conscriptum inuenies. Cui obiter adijciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacrificii libro exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudicium concipiatur. Accipe tres olei uiolacei mensuras: & consistens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem diebus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uersa inungatur caro: hinc coram sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos honoris angelos inscribe in argenti lamina, quæ cum aromatum incenso suffusa, in collo suspendetur. Vicissimā die mensis hoc fiet cum successu, ut maleficio affectus curetur.

MAGICAE ET SUPERSTITIOSE morborum curationes, adhibitis quandoque carminibus, plerunque uerbis ignotis: & quod tota uerborum uirtus ab harmonia celestium non pendeat. Cap. VIII.

Hæc pertinent superstitionum & uerborum ignotorum, quibus utrum bene aut malè preceris ignoras, monstra: haud dubiè à malis inueta hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ cōspurationem calumniamque furtim irrepserit. cuiusmodi hi usurpatur rhythmus contra epilepsiam:

Cassiar fert myrrhā, thus Melchior, Balhasar aut Hectria qui secū portabit nomina regum, (rū): Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Item, arrepta ægroti manu, in auribus immurmuretur. Adiuuro te per Solem & Lunam, & hodiernum Euangelium à Deo traditum D. Huberto, Egidio, Cornelio & Ioanni, ut surgas, nec in terram relabaris, in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti, Amen.

Ita antiquitas credebat, uerba scum cum sua radice in uinum, uino aspersum, folioq; inuolutum, & in cinere calefactum, strumisq; impostum, eas abigere, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu tangens supino dixisset: Negat Apollo pestem posse crescere, quā nuda uirgo restinguat. Atque ter hic despuendum putabat.

Ad hæc, ut sanguinis fluxus inhibetur, in usu est: In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Chunrat cara sarite confirma cōfana imaholite. Item: Sepa † sepaga † sepagoga † sta sanguis, Consummatū, in nomine Patris † pendendi † & Filij † pandera † & Spiritus sancti † pandorica † pax tecū, Amen. Addam, quod carmine apud Homerum, sauciato Vlysi sistere sanguinem potuit Autolyçi filius. Serpentina per uiam portata fugere serpentes, uo-

M nes,

Curationes
magica, in-
superstiose &
impie.

Adstru-
ma.

Ad sangui-
nis fluxum.
Vide cap. 4.
anc.

Phin lib. 28.
cap. 2.

Contra ser-
pentes.

Sermon. 24.
de Tempore.

Cap. 4.

Sacrilegus cu-
rationis ma-
lefici modus.

nes, lacertas, & quicquid uenenosi in uia fuerit, creditur. Quod hac ratione quoque experiuntur: fit in terra circulus trina circuitione ijs uerbis, In nomine Patris an † & Filij elion † & Spiritus sancti redion † Pater noster. Hinc ter dicitur: Super aspitem & basiliscum ambulabis, & cōculcabis leonem & draconem, trina circuitione. Tunc in circulo, quicquid id fuerit, aligatum apparet. Quam hic non immerito exclamare lubet: Quæ communitio luci cum tenebris, aut quæ cōcordia Christo cum Belial? Theophrasto ischiadicos sanat carmen: Catoni luxata membra cantio hæc, Danata, daries, dardaries, astararies, & reliqua. Est qui contra arthritidem, manu sua arbusculam iuniorem inserit, preculis simul fuis eodem in loco: tamque diu morbum exulare credit, quam illa uiuis radicibus germinat: ubi uerò interierit, recurrere malum: sed tum ad huius amuleti repetitione redeūdum. Si duo maleficio læsi, mutuo se grauerit prosequantur odio, in pane missali hæc inscribantur uerba: Abrae amon filon. & offeratur utriq; edendus panis: hinc perpetuus utriusque sublequetur amor.

*Canis rabidi
curatione ma-
gica.*

Contra canis rabidi morsum, pani inscribitur: Irioni khiriori essera khuder fere, inde uoratur. Vel hoc scriptū in papiro aut pane, homini siue cani in os inseritur: O rex gloriæ Iesu Christe, ueni cum pace in nomine Patris † max in nomine Filij † max in nomine Spiritus sancti † prax Caspar Melchior Balchasar † prax † max † Deus ymax †. Non infimæ fortis nobilem cognoui, simili curationis ratione celebré, qui pomi particulæ inscribit, Hax pax max Deus adimax, atque edendam illā uenenato à cane rabido porrigit. Voces autem corruptæ sunt ex ignoratione linguæ Latinæ & literarū,

ubi fortè is nobilis in schedula Germanica comperit ad eiusmodi curationem has ualere uoces, hoc † po † mo † Deus adiuuet †, cum crucibus interstitas, uti ferè in similibus superstitionum mysterijs fit, cruces ex a finitate, x literam esse ratus, hax pax max Deus adimax, legit, & in pomo exarauit. A' singulis autem medium stuferrum Brabanticum postulare eum audio. qua pecunia congesta, facellum prope arcem suam extruxit, misis aliquot ea impietatis mercede redemptis cohonestatum, uti fertur. Ut uerò huic mysterio ponderis aliquid accederet, ad maximum natu ex sobole uelut iure hæreditario propagari eam curationis efficaciam, nec ad alios posse derivari, temerè credulis persuadetur. Similibus diabolicarum uocum portentis contra dentium dolorem utuntur, Galbes galbar galdes galdat. Ridelicum quoque hoc scriptum appenditur: Strigijs falces; dentata, dentium dolorem persanate.

Aduersus febrem quotidianam, pomi tribus particulis seorsum inscribitur, uni, In creatus pater: alteri, Immenus pater: tertiam, Eternus pater: easdè 30 ieiunus tribus diebus edat. Si minus successerit, in pane missali scribitur: O febrem omni laude colendam: in altero, O languorè sanitati & gaudijs ascribendum: in tertio, Pax † max † fax †. eundè ægratus uorat ieiunus. Si nec hic modus iuuerit, denuò in pane dicto toties pingatur: Pater pax † adonay † filius uita † sabaoth † Spiritus sanctus † tetragrammaton †. quem tribus diebus ut supra, mane absumat. 40 Quidam ad febrem omnium generis intermittentem, uirgas duas parallelas uerborū ui medijs partib. committit, ipsoque contactu uincit crucis effigie, quam collo subnectit: sic quidem multos leuat, sed qui ferè grauius recidat.

Contra febres, thoraci lignum rotundū applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiūt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulam contra easdem suspendebant quidam superstitiosi monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessionem bene sperare. Quis non anima uertit fucū? In primis plurimum ualet confidentia, nec in principio consilium quaeritur: deinde in acutis, iam morbo adulto, uix fieri potest quin post tert paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptum uenit sanitas, cur non euestigid ea sequitur? Exaratas item has uoces, Gibel gotgabebet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huius caput rectā in medio pertundunt, pullusque exilit ac uiuit, maxime in estate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrumque esse utrinque diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facile potest, penetrat: nec quicquam, illaeso cerebro, uitā decedit. Verbis porro eam inesse uim existimat uulgus, earū rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfuso hædi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Carminibus adhæc equos apud Nigratas strenuiores & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Iure itaque optimo Galenus, quamquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsisque Dioscoridem pretulit, qui non imprecationibus & uerbis superstitiosis, uelut illi, tradiderit medicinam.

Nec profectō hic in nostratium mulierularum gratiam prætermitti oportuit erucarum & brasiicis abigendum amuletum in Ducatu Montense rhythmia Germanicis usurpatum in

hanc sententiam: Vobis dilectis erucis tam conueniat hic autumnalis eufus, quā Mariæ placuerit, ubi bibebatur edebaturque, nec Christi mentio erat, in Dei nomine, Amen. Ibidem obseruatum, Si uirga ex uicinia domus adulteri uel scabini probi collecta, in horto incutiantur brasiicæ erucis oppletæ, euanescūt, potissimum si rectā uel transuersè ingrediatur percussor: si uerō circumeat, in brasiicis permanent erucæ.

Illud porro omnem superat stulticiam, quod quasdam uoces cum imaginibus quibusdam cœli conuenire, plerique autem: & uerba quæpiam cū solennitate prolata, mutare sensus hominum & brutorum: hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc moueri feminas in amorem, hinc mutari elementa, terram uariè affici, ignem ab uisione cessare, morbos curari. O' delirium incomparabile. Quæ nam uis hæc quæso, unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pender ab harmonia cœlesti tota uerborū uirtus, ut Alchindus contendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit causa superior? Dicit fortasse, cœlum media & proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonōne, aut in uoce, an in uerbis exterioribus operandi uis recipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox quā uerba: hæc enim ex illa, illa uerō ex alio efficiuntur, cum uerba uocem & sonum includant, & in definitione uocis continetur tonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine uoce autem & sono uerba non sunt. Si igitur uis in sono recipitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono etiam inanimatorum corporum poterit ea uirtus communicari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si autem in uoce, cum ea plerique

Nulle uoces cum imaginibus cœli conueniant.

Fuse de ijs. tra. Alchindus disputat. Joan. Franc. Picus libro 7. cap. de Prenot. superstitiosa aduersus magicam.

En nauigat. cap. 33. l. 6. Simpl.

etiam animantibus præterquam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiam fieri. Si uerò in humanis uerbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiatur uis, in primæ syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iam nō in uerbis: ea uerò mox perit. eadem in alijs erit ratio. Quare colligitur, nullo modo uerbis inesse hanc posse uirtutem cœlitus operantem.

Vthic mihi proclinius deferatur calculi à pijs collecti, sacratissima Chrysofomi authoritate môstrofa hæc capta truncabo finiamq;. Verba, ait, sacerdotis ore proferuntur, Dei autem uirtute consecrantur & gratia: & magici suffuri siquid habent efficaciam, id occultæ uirtutis habent à certa fiducia in diabolum. Nulla uerò inest ijs uerbis efficacia: sed qui ijs fidunt, hos ob impiam confidentiam sæpe illudi à fatana finit iustissimus Deus. Hic & in sequentibus proximè capitibus ad Leonis Suauij characteristicam satis responsum esse arbitror.

DE MAGICA SANATIONE PER
periapta, characteres, effigies, annulos uel
figilla. Cap. IX.

*Periaptorum
nauitas.*

Hic periapta tum magica, tum ex Sacris maximè literis furim tracta, suum habent locum, quibus contra dæmonum studia, incantationes & maleficia homines quoque demantantur. quæ a dmodum cum primum Euangelij Ioannis caput minutissimis literis in schedula pictum, & Missæ recitatione consecratum, collo alligatur, mirum contra incantamenta & diaboli machinationes creditur esse amulectum. At si chartula hæc aliquis habeatur efficaciam, prærogatiuam certè singularem aduersus fatanæ molimina obtinebunt illi, qui sacram Scripturam ex professo in manibus uel manicis continuò circumferunt. Sed ea nisi animis sit irradicata

Verbum Dei

nostris, ubi uelut à fomite uitali in actum excitetur, mortua permanet litera, etiam si millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuratur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, edatur, uel etià uoretur. Confirmat hæc Chrysofomus: Quidam, in quibus, sacerdotes aliquam

*nō mortua est
litera, sed spiri-
ritus. Cr. uita.
Iean. 6.*

*Homil. 43. in
ca. Matth. 23.*

Euangelij partem scriptam circū col-
lum portant. Sed die sacerdos in spi-
ens, nōnne quotidie Euāgelium in Ec-
clesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euangelia nihil profunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruare? Deinde ubi est uirtus Euangelij? in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt, quam circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quando in grauem lapso morbum, aliqui incantamenti succurrēdum esse consulit, alij rebus collo alligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob Dei timorem sustines, pati q; fortiter malis quàm eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoq;, dæmones plurimū formidare uerba Psal. 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquefcit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua. Hac etiam oratione fatanam abegisse D. Antonium in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonum turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.

*In lib. de Vi-
rijs quasi.*

*In Vita D.
Antonij.*

Periapta Agnus Dei nuncupata cōsecrat Romanus Pōtifex aduersus noxios dæmones, & quascunq; eorundē machi-

machi-

machinationes: quod palam est ex libro .i. de ceremonijs Romanæ Ecclesiæ, sectione 7. ca. 3. de cōsecrat. Agnus Dei, ubi post eiusmodi consecrationē hæc subdūtur: Legimus Urbanū quintum Pontificem maximum misisse ad Imperatorem Græcorum tres Agnus Dei cum uersibus infra scriptis:

Balsamus & munda cera cum chrisimatis unda
Conficiunt Agnū, quod munus do tibi magnum,
Fonte uelut natum per mystica sanctificatum,
Fulgura de sursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit,
Prægnans seruat, simul & partus liberatur,
Dona refert dignis, uirtutem destruet ignis,
Portatus mundæ de fluctibus eripit unda.

Characterū,
effigierū, an-
nularū & fi-
gillarū nuge.

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, & illo loco insignita. Atq; ut nulla astromuis in ea quæ manibus conficiuntur, opera imprimitur: ita etiam in finitæ diuinis notis, nominibus, aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscunq; ueræ uirtutis, uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareq; uires certarum actionum effestrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatū mixtura: nō materiæ, ex prima ordinatione, cōuenienti qualitatū temperamento indutæ, noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato, sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; ad ornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aere qualitates conferunt: immo, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse, & inefficacē, nō pudet liberè profiteri: etiam si hic mihi offundēt Thebit

philosophum, & magiæ antistitem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos arceri, miraculaq; edimentuntur: cuiusmodi annulorum commenta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorū sigillorumque à ueritate sæpenumerò diuaricantem fabrum. Accedet quoque Marsilius Ficinus, doctissimus alioqui philosophus, & plerique alij. Nec Gygis Lydorū regis annulus menti excidat, ut magica annulorum cathena ornatus prodeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitali morbo correpta cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur argenteus, hoc modo intus notatus: † habi † haber hebr †. atque hinc breuiola, quæ uocant, contra febres à quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

Ananisapta serit mortem que ledere querit.

Est mala mors capta, dum dicitur ananisapta.

Ananisapta Dei, iam miserere mei.

Per nuptialem uerò annulum sponsus mingat, ut ab impotentia ueneris & fascino soluatur, auctore Nicolao & Guiljelmo Varignana medicis, & Petro Argelate chirurgo. Si amorem quis dissolui uelit, in amantis calceo sterco amatæ collo cetur, odorq; perceptus amore infringet. Causam perfectò eius uirtutis nimis manifestam, non est quòd ad occultam proprietatem torqueas.

MAGICA CVRATIO MA-
leficij. Cap. X.

VAnissimū curandi maleficij mysterium, ex ineptorum delusorumq; hominum archiuis erutum, pijs cordatisq; ea ratione hinc aperiò, ut uideant intelligantq; quantum sit in rebus inane, ubi sigilla, cha-

M 3 racte-

Plato lib. 2.
de Rep
Lib. 2. Mine
ral. Tract. ca.
1. & 3.

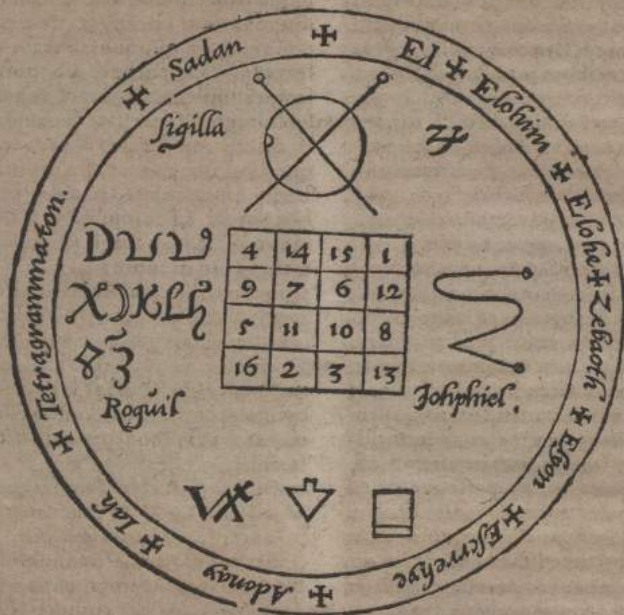
Marsilius Fi-
cinus hoc no-
mine notat
Joan. Franc.
Picus lib. 7.
cap. 6.
Philos. li. 3.

Breuiola con-
tra febres.

racteres, numeros, uoces & coniu-
rationem penitus cōsiderauerint, sed ad
populum phaleras. Eiusmodi com-
mentis dementare & fallere haecenus

uolūte maleferiati homines. Hora &
die Iouis, Ioue potente & dominante,
accipitur lamina Iouialis, & insculpi-
tur sequens tabula

Luna crescente, dicendo: O' tu su-
piter planetarum maior fortuna dul-
cis & mitis, d damasses, mahadis, Ca-
mas, lada2, Dichidos, Offididus, Ca-
nōres, coniuo te per eum qui te crea-
uit, ordinauit & posuit, ubi suæ placuit
uoluntati, ut sis mihi in hoc opere ad-
iutor, quō uirtute istius laminæ om-
nia maleficia soluantur, gestanti con-
ferat lucrum, gratiam & amorem, pa-
cem & concordia hominum. Oomi-
tetero Zedelay Troppines Zozin A-
gare Bitelbault, Viteluault Y: on, per
eum qui uenturus est iudicare uiuos
& mortuos, & seculum per ignem,

Amen. His ter dictis, suffumigatur la-
mina mastiche, olibano & ligno aloes,
& custoditur in panno serico citrini
coloris, uel portatur. Cum per hanc
quis operari uolet & maleficia solue-
re, lamina hæc in igne ponitur, dicen-
do: O' uos spiritus Iouis, amoris & di-
lectionis, me facite amabilem & com-
placabilem ad placendum omnibus,
yeferaye date potestatem, ut sicut hæc
lamina cōlesti igne, ita etiam, &c. in de
extrahitur Lamina, & in uino extin-
guitur, dicendo: Sicut hæc lamina ex-
tinguitur in uino, ita extinguatur om-
ne maleficium, &c. ubi hoc gustauerit
& bi-

& biberit, Ioth, he, uau, her, fiat fiat fiat amen. Apertius singula explicare nolui ob curiosos eiusmodi impietatum imitatores, quibus omnem errorum niā præludere malui. Galeno nostro hic fidem demus, dicenti: Substantia est quæ suspenditur, non uoces barbaræ, ut quidam præstigiatorum face-re assolent.

DE CHARACTERIBVS, IMA-
gibus, figuris, exorcismis, rebusq; illicitis, qui-
bus thesaurus inquiritur, claustra aperiantur,
capillitio suspenduntur malefica, obijciun-
turq; reliqua diaboli ludibria.

Cap. XI.

Magici the-
sauri inqui-
rendi modus.

THEsaurum porò sic inquirunt hi magi. Virga auellanæ trib. signata crucibus, cõiuratur non modò superstitiosè, sed & impiè ac blasphemè. Adduntur characteres cum barbaris nominibus, & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Aue Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amèn. A porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate Dominum, Requiem æternâ, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Diabolica
claustrâ a-
peritio.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatæ flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter in flabis, dicesq; hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratirikin tuo nomine aperio hoc claustrû, quod infringere cogor, quem admodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Plin. lib. 24.
cap. 4.

Æthiopicis etiam herbæ tactu claustra omnia aperiri, quibusdâ simul admurmuratis cantilenis, traditur. Eodè referendum, quòd cuidam ad laqueû damnato Venetijs, omnes patefactæ fuerint fores, disiectis seris, una tãtum

admota herba, signaculis quibusdam decâtata. At finis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenæ, aut adhibentur signacula? Vell si uirtutem hanc obtineant cantilenæ & signacula, cur aduocatur herbæ? Si simul coniuncta hanc efficaciam fortiri dicas, meram esse superstitionem, cõtrâ obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantunculis & signaculis nihil penitus tribuendum esse, ingenne assermo. Quum autem herbæ illæ non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiam nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: contingit iam profectò dæmonis opera hic colludētis ratione cãtilenæ uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliger strictius, cautiusque fallat, nec ullo modo iuuat. Dicam hic cum Plinio, non

Lib. 24.
cap. 2.

satius fuisse Amilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quàm machinis claustra per tot annos quærere? Quid & tam grauibus se onerant sumptibus nostri Christiani principes in effringendis oppidorum portis tanto ponderosorum globorum infernalis pulueris potentia excussorum numero? quum etiam apud Acherõtem inuestigare erubescerent neuriquam, si quid hic in talem usum posse acquiri iudicarent?

Pro defensione, figura cum creta in terra notatus, & miræ affinguntur uulgæ, recitanturq; Psalmi, & Orationes, necnon Missæ actus adhibetur, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus salicis ramus unico instrictu abscissus usurpatur cum exorcismo, barbarorum nominû recitatione, & characteribus absurdis.

Damnum alicui inferre se credunt hi malè sani, si imaginem cõficiant ia-

magis dicit
missa

M 4 eius

eius nomine quem laesum cupiunt, ex
cera uirginea noua, sub cuius axilla
dextra hirūdinis cor locetur, & hepar
sub sinistra. Item, collo appēditur hilo
novo effigies, quæ acu noua in mem-
bro lædendo figitur, recitatione uer-
borum, quæ ob curiosos studid præ-
termittenda censui. Ea ex ære quan-
doq; apparatus, cuius membra ad di-
riorem deformationem inuertuntur,
ut pes manus loco formetur, & pedis
uicissim locū subeat manus, faciesq;
inuertatur. Ad atrocius malum similis
imago adornatur in hominis forma,
in cuius capite nomen certum scribitur,
& in costis ea nomina, Alif caseil
zaza hir mel meltat leuiatan leucata-
ce: ea in sepulchro defoditur. In eun-
dem usum, ut ipsi uocant, in Martis do-
minio, parātur duæ imagines, una ce-
rea, altera ex hominis mortui terra: &
ferrum quo homo necatus fuit, tradi-
tur alteri imagini, ut alterius necandī
simulachri caput transfigat. In utraq;
duo inscribuntur nomina, & caracte-
res seorsum peculiare: & certo altera
reconditur loco.

In mulieris amore conciliando, con-
ficitur in hora Veneris imago, ex cera
uirginea in amatæ nomine: cui charac-
ter imprimitur, & circa ignem calefit:
& inter agendū, cuiusdam angeli me-
moria in mentem repat. Non ab simi-
le monstrum fingitur, ut quis tibi in om-
nibus obsequatur.

Ut tandem capillitio suspēdaturno-
stra hæc malefica, & huius nugatorij
actus scena tragicum sortiatur exitū,
apparatur effigies ex terra capitis mor-
tui hominis, in alterius nomine bap-
tiscanda, cui nomen cum caractere in-
scribitur: hinc osse putido suffitur, &
inuerso ordine leguntur Psalmi, Do-
mine Dominus noster, Dominus illu-
minatio mea, Domine exaudi oratio-
nem meam, Deus laudem meam ne

taceris, &c. Deinde duobus diuersè
locis ea sepelitur.

Ut periaptorum, characterum, figu-
rarum, annulorum, imaginū, reliquo-
rumq; id genus prodigiorum uanitas
ubique expellenda, omnium obtu-
tui lucidissimè pateat, formulas has
sacrifico surreptas supprimere nolui,
quo de cæteris eiusmodi hominum
ludibrijs facilius pronunciaretur sen-
tentia: quibus si uel ueritatis momen-
tum inesse leui solūm cogitatu suspi-
catus fuisset, eas haud dubiè euesti-
gid, cui debentur, consecratas excep-
pisset Vulcanus.

QVIBVS VERBIS STVPOR AC
taciturnitas in tormentis & questionibus
induci & solui creditur.

Cap. XII.

10 I nueniūtur, qui cum scelus aliquo
capitale admiserint, uel antequam
subijciantur quæstioni, uel interea
dum torquentur, quorundam aut scri-
ptura, aut prolatione uerborum conse-
sequi sibi uideatur, ut & tacere possint,
& nihil omnino sentire. Id quod tam
firmiter sibi persuasum habent, ut fue-
rint qui hac fiducia ultrò se tum carce-
ri, tum quæstioni obulerint. A diabo-
lo enim, cuius interest scelera non pun-
niri, sed in dies accumulari, confirmā-
tur in malo, nec solūm organis uocis
obstructis impediuntur, ne loqui pos-
sint, uerū graui etiam somno oppri-
muntur, ut nec audiāt interrogata, nec
tormenta sentiant. Interim tamen his
illi penduli uerbis ac uersibus, sanè
perquam *uocabuntur* utuntur:

Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,
40 Dismas & Gestas in media est diuina potestas:
Dismas damnatur, Gestas ad astra leuatur.
Sunt qui uerba Prophetæ enucter. Eru-
ctauit cor meum uerbum bonum, ue-
ritatem nunquam dicam regi. Alij au-
tem hac prece se muniunt: Quem ad-
modū lac beatæ gloriosæ Mariæ uir-
ginis

Quomodo tor-
menta quidā
non sentiant.

Verba stupen-
dem & tacita
inuitatē in-
ducentia.

Psal. 44.

Imago, ut ca-
pillis suspen-
datur male-
fica.

ginis fuit dulce & suave Domino nostro IESU Christo, ita hæc tortura siue chorda sic dulcis & suavis brachijs & membris meis. Alij uerò saltem hæc

Luca 4. proferunt: IESVS autem trāsiens, per

Ioan. 19. medium illorum ibat. Os autem non comminuetis ex eo. Et tamen contrarium uideamus euentum. Licet enim

ad *Diabolus* ita dæmon occupet, ut nihil sentiant: ossa tamen illis comminuantur & confringuntur. Qua etiam ratione probari posset, eorum uerborum nullam esse uim: quin ridicula potius esse, quàm credibilia, quæ iam proposuimus. Enim uerò nec diabolo quidem esse permissum ut efficiat aliquid eiusmodi, interea dum ijs ut superstitiosè utantur flagitiosi, propter duas mihi causas uidetur. Primò, quòd cum

*Diabolus cur
semper lin-
quam & sen-
sui impedi-
at.*

Rom. 13.

omnis potestas à Deo sit, diabolus nec ipsi nec legitimis ipsius actionib. posset resistere, ut nocentes publicæ eripiat iusticiæ: sicut docet D. Augustinus, & Thomas Aquinas. Secundò, quòd impunitas scelerum Deo non placeat, & malefaciendi licentia minimè permittatur: alioquin institutus ordo & iusticia Dei sibi inuicem repugnarent. Sed tamen hominum impietate sic merente, sæpius hæc accidisse fateor. Testatur enim clarissimus Iurisconsultus Paulus Grillandus, se bis id & uidisse, & in factis comperisse, his uerbis: Primò Pisis, dum essem assessor magnifici Domini Capitanei illius ciuitatis: deinde Romæ, dum essem auditor criminalium causarum reuerèdis. domini Auditoris Cameræ,

*De diu. Dei
lib. 10.
Thom. q. 5.
prima partis
tract. 99. tit.
de miracul.
de Sent. ex-
com. cas. su-
ma. l. in un-
nerat. o. D.
ad l. A. j.*

*Tractat. de
quæst. et tort.
q. 4. num. 14.*

*Tortura nil
curat fur.*

ubi quidam fur sagacissimus, & duplicis maliciæ reus, contra quem erant examinati quindecim testes super diuersis indicijs magni furti 137 ducatorum aur. habens noticiam quòd curia prefati domini Auditoris procedebat contra ipsum, antequam personaliter compareret, accepit nonnulla sortile-

gia contra torturam: quibus expertis iterum atq; iterum uidens quòd sufficiebant ad paragonem, quadam die dum ego essem in ædibus turris nouæ ad examinandù quosdam alios reos, ille spontè ueniens accessit ad me, & se cōstituit in carceribus ipsius, dicens, quòd ultro tenebat ad purgandum indicia, & notā infamiæ sibi illatæ. Con-

tra quem tamen necesse fuit deuenire ad torturam, tot indicijs contra ipsum laborantibus. In qua dum erat eleuatus, dormiebat capite cliuo, ac si faceret in lecto, absq; ulla penitus lamentatione, aut clamore: & ad tractus chordæ erat tanquã statua marmorea. quidum eleuabatur à principio, dicebat quædam uerba submissa uoce, deinde silebat ut dormiens. Statim ego suspicatus fui, ne gestaret aliquod sortilegium siue facturam maleficæ penes se, aut ex illis uerbis caperet aliquod suffragiū: perquisiui quàm diligenter per omnes partes corporis sui, demumq; reperi in capite, sub scuffa scilicet inter crines, quandam paruã schedulam hæc uerba continentem, uidelicet: IESVS autem trāsiens per medium illorum ibat: os nō comminuetis ex eo: cum crucibus ita signatis: quam illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ablata satis conquereretur, nihilominus iterum positus ad torturam, & eleuatus iterum, illud idem sicut antè faciebat. & in principio ipsius eleuationis nonnulla uerba submissa uoce dicebat, quæ percipere nunquã potui, nec quicquam confessus est. Demum mutatis tormētis, sub tormēto taxilli subiectus fuit, & similiter spernēdo dolores, nihil unquã cōfessus est: sed in sua negatiua semper audacius conualuit, adedq; necesse mihi fuit eo in stāte, ab inquisitione eundem absoluere. Similis casus occurrit Hippolyto de Marsilijs, dum erat officialis ducis Mediolani.

*Nihil sentis
doloris.*

N

Ite.

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
reperi. col. 4.
ff. de quæst.*

Aliud exem-
plum.

Iterum ait Grillandus: Necdum est annus elapsus, quod audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauiter cruciatum, qui uerba de lacte Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura: ac quamquam à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus esset, nullo tamen unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus & criminis locius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumq; cognoui.

Exemplum
mulieris.

Aliud exemplum, quod similiter in facto accidit mihi Romæ, cuiusdã maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde elenata si lebat penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulatur emittens, & nihil penitus loquebatur neq; boni neq; mali. Vltima aut hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex lamis nostris illa fuit malefica, quid mirum si diabolus linguam ei faucesq; præcluserit? ne scilicet illa suam innocentiam probaret, & demonis ludibria detegeret.

Carnificis per-
tinetia.

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antuerpiæ, in carnifice eius urbis Gelenio, natione Gallo: quem cum innumera, eaq; notiora flagitia commississe nemo nõ sciret, adigi tamen nullo tormentorum genere, quamuis immani, potuit, ea ut confiteretur, in tantam statim *involap* ac sensum penè omnium alienationem incidebat. De qua cum prudētissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi phar macis quibusdam somniferis induci posse deprehendit: cuiusmodi supra

Libro tertio, capite decimo septimo, descripsi. Vel etiam alia ratione eam torturæ tolerantiam, ut immensos nimirum ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, uel quod ipsè ad respicientiam tandem cogeretur, uel ut reprobos, acerbiores dignasq; extremè pœnas lueret. Si quidem gladio tandem cæsus est citra ullum pœnitentis animi iudicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusque sexus innumerorum sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere ob fidei confessionem, uita spoliarat.

Nonnulli tamen, ait Grillandus, dixerunt, q, aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quod omnes ligaturæ & maleficia huiusmodi dissoluuntur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solè dicere uerba illa prophætæ: *Eruit cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meum annūciabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui tui, & lingua maligna subuerteretur.* Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syndicatu, c. tortura. lo. 3. folio centesimo decimo tertio. & Syluestri. Prior. in Tract. de Strig. demonst. mirand. lib. 4. cap. 5. Super quibus tamen cogita, ait ille, quia de uirtute ipsorum remediorum nõ possem quicquam certi attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hætenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uiderent suis, tamen uirtute uerborum siue prolatorum, siue pictorum, siue scul-

Tractat. de
quæst. et tort.
4. num. 36.
In uerbis
dissoluitur
conuictas &
supor.

Psal. 44.
v. 18.
Psal. 40.

Psal. 7.
Psal. 9.

Cap. 10. 11. 12.

ptorum, fieri posse nunquam credam. Enim uero fur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudelius licet distractus, confitebatur: nec submurmurata uerba in sensibilem habitum inducere, satis superq; à me ostensum est. Quare uel somnifica re assumpta, aut à diabolo, quicum antea pepigisse animo tales, eiq; se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsq; cruciatib. à diabolo exercitos, nihil eorū sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, commōstrauerim. Statuendū itaq;, si quid tale eueniat, id dæmonis arti potius tribuendum esse, qui ut spiritus, cerebri humores turbat, soporem mouet, neruorum originē obstruit, sensum tollit & stuporem inducit, chartulis uel uerbis in eū finem admissis, ut eorum apparatus quippiā in esse uiriū consideretur, atq; interea reliquus satanæ dolus lateat. Idem dictum uolo ad torturam uetulae Brugensis, quæ tum habitu, tum uisu, tum incessu, tum moribus, tum fucata sanclimonix specie ab omnibus obseruabatur, habebatur in precio & plurimi fiebat, ueluti uera Christi apostola, quodd multaum matronarum liberos quasi miraculosè curaret, gibbos liberaret, crura tibiasq; ilico restitueret, idq; non arte, aut externo medicamine adhibito: uerū qualiscunq; pietatis aliquo exercitio adiungo, nempe ut uno, duobus, aut tribus diebus ieiunaret panis solius & aquæ usu: uel ter legerent orationem Dominicam, aut inuiserent Mariam Ardenburgensem, aut S. Arnoldum Audenburgensem, aut S. Iacobum, aut S. Hubertum Ardennatem: uel ut missam unam aut alteram religiosè audirent, aut aliquot preculas persoluerent ægri. Hisce rebus ex præscripto ritè ex-

pletis, ab incommodis postea liberabantur ægri propter confidentiæ insignis de mulierculæ potentia conceptæ prærogatiuā. Exigebat etenim prius, ut se posse, firmiter crederetur. Atqui extorta tandem doli cōfessione, licet aliquandiu torturæ & quæstiones frustra fuissent adhibita, exilio à prudenti Senatu puniebatur. Historiam integram leges in Rerum criminaliū praxi cap. 37. de quæstione siue tortura, lococi Damhouderij Brugensis.

Quidam Iacobus nomine, mihi nō ignotus & familiaris, torturæ ex magistratus decreto subijciendus anno supra sesquimillesimū septuagesimo octauo, se ad insensibilitatem præmunire uolens, prius opium uorat, sed iuxta quantitatis ignarus, cum multa præcordiorum angustia, sopore tandem oppressus graui expirat. Schedulam apud ipsum mortuū inuentam, & propria illius manu scriptā, qua opij drachmas tres sibi è pharmacopoli adferri iusserat, uidi, legi, & characterem agnoui: quod certè dolenter refero.

Insensibilitatem doloris & cruciatuum quoq; inducere, teste Aarone & Hermete, lapidem Memphitem à ciuitate Memphis dictum, si tritus & aquæ mixtus propinetur ei qui quæstionibus erit subijciendus, asserere Albertum Magnum eadem fide qua plura alia, hic prætermitti non oportuit. Vide & circa finem capitis 17. lib. 3. & cap. 7. lib. 6. sequentis.

FIGVRATO NVLLAM IN-
esse uim ratione figuræ.

Cap. XIII.

Hinc liquet, quātum fidei sit adhibendum fuco dæmoniacō, ab Hieronymo in uita D. Hilariōnis eremitæ descripto: Eiusdē, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat:

N 2 qui

qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Æsculapij uatibus non remediantis animas, sed perdentis, uenit præsumptū animo stuprum gestiens: & subterlimen domus puellæ tormenta quædā uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illic in sanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis, magnitudo quippe amoris eam in furorem uerterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & consistente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, ô tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, air, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Ut seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam eum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: afferens fallaces esse dæmones, & ad simulandū esse callidos. & magis redita sanitate increpuit uirginem, Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusq; Hieronymus. Sed puellam magis obsedisse amorem mē

tiens dæmonium, quàm amorē, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quod diabolo occasionem subministrasset, quem admodum exprobrat Hilario, eam exercendi facta illi fuit potestas. Qui ad eiusmodi magicas curationes in morbis confugiunt, seuerè redarguuntur à Basilio in explicat. Psal. 45. Paruus, inquit, filius incidit in morbum, tu mox incantatorem requiris, uel superuacaneos uariosque characteres uel figuras aut literas puerorum innocentium collo suspendis, &c.

D. Thomas quoq; credit, annulos, uel quicquid est figurarum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neq; ex illa figura maiorem uim recipere corporibus cælestibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte sūt, non sequuntur materiam, neque formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errore esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes sequi ex corporibus cælestibus: sed imagines artificiales nullā ab arte uirtutem imbibere, aut aliā assequi uim queūt, nisi quam ratione materię obtinent. Figura autem non est alterandi uel actionis principium. ideo nec alius uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figuræ

*Dæmonis mē
dæmoni, ut il
in quibus
se dæmoni per
suaderetur a
lyo.*

*In libell. de
Oculis nat.
tura operibus*

*Figurato nul
la inest uirtu
tione figuræ.*

*Lib. de Sūo
perist.*

*Thomas. Ag
in libro cōtra
gentes, de Fide
tudo Operibus
natura oculu
tis, et practi
pud in 2. parte
Summa theolo
gica.*

guræ aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, sit is dæmonum operatione, homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaque imagines astronomicæ uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quod illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, cum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quod in magicorum compositione sūt expressæ quædam dæmonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum existit cum dæmonibus sœdus per quosdam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impressionem, facientibus suffragantur dæmones. Hactenus ille.

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scribitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ stulticiæ maximè in arte Artephij placita enarrauit, ac non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos monstrat: prodigiosos inde planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstruosis eorû formis munita delineat, mox subiunges: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotûdis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldæa, aut Hebræa aut Græca; quod si etiam essent, quid

plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur signenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quam si contendas obtinere, non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi dæmonum persuasionibus? At iam dæmones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphaera, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis sinit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, delirantium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Artephio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominati: hinc resellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos comertissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, uti nec literis uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente: præterea & materiales imagines ultra suam speciem & formam operari non posse, testatissimum est, multò minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta nō sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia, restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clàm in malè credulorum phantasiâ suggestente. Somnia item sunt, quod figuras & characteres in elementalibus materia impressos parere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte sunt, nullo modo causarum superiorû influxus commoueat.

Lib. 8. de
Subtil.

Lib. 6. cap.
90. de Partic.
tate.

Similia apud
Agrippam de
Occul. philof.
lib. 1. cap. 33. &
lib. 3. cap. 29.
30. & 31.

Iana nucis, & minora, præcedere tamen
 mo dolore, adhæc, alterum crus habe
 bat luxatum. quo circa quum extrema
 metuerent moniales, & puellæ paren
 tes, ea Coloniam deferre batur, accerse
 banturq; duo celeberrimi eius urbis
 medici, D. Ioannes Echtius, & Huber
 tus Faber: qui re ad exactâ artis trutin
 nam uocata pensiculataq; , dæmonis
 opus foueri iudicârunt. Ad puellæ itaq;
 10 curationem adhibebatur quidam ari
 olus uetulus, nomine Abrahamus, qui
 hanc sanâdi formulâ parentibus præ
 scripsit. Omnium primò sacra admini
 stretur synaxis. Deinde potionis se
 quentis cyathus paruus plenus, uel ui
 treus, matutina hora & uespertina pu
 ellæ maleficio affectæ propinabitur.
 Recip. Rhabarbari electi drach. i. ra
 dices enulæ, artemisiâ rubram uul
 20 gò distam, centauium minus, mentâ
 aquaticam: hæc simul, præter artemi
 siam, in olla noua indentur, & in hono
 re sanctorum triû nominum ebullient
 in uino albo: artemisia aut in aquæ pin
 ta, quâ hic uocamus, unciarû duode
 cim pondere æquualète decoquetur.
 Item pauperi alicui homini pio com
 mēdabitur recitatio orationis Domi
 nicæ & salutationis Angelicæ, quin
 30 quies separatim repetenda: prima, in
 nomine puellæ maleficio lætæ, quòd
 Christus in hortu duceretur: secunda,
 q. Christus aquâ & sanguinē sudarit:
 tertia, q. CHRISTVS IESVS condem
 nabatur: quarta, q. IESVS citra culpâ
 in crucem conijcebatur: quinta, ob
 Christi passionem, quòd in cruce ex
 piraret, ut sagam conuertere, & illatū
 malum amoliri dignetur IESVS. Præ
 40 scripto modo hominem simplicem in
 genua pronolurum, attentione sum
 ma orare oportet: deinde octo diebus
 continuis Missam audire ægotam, &
 consistere ubi recitatur Euangelium:
 atque in cibo & potu equam iustra

lem, salemque expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata ali
 quando à dæmonio, eius inspiratio
 ne ita liberabatur, ut itinere satis lon
 go & recto singulis ferè passibus in ge
 nua procumberet Marco durum usq;
 nusquam è uia communi trita desce
 dens, etiam si fouea, aquæ, lutum uel
 excrementa essent obuia, in ijs quoq;
 10 genibus deuolui oportuit: at in ara sa
 cra D. Annæ (ad quam frequētissimus
 ibi religionis ergò concursus) missa
 celebrata, liberationis indicium iri o
 stensum pollicebatur dæmon. Proin
 de circa puellam sub missæ actione se
 conspexisse umbram cæcidam, ait sa
 crificus: quam quoq; puella se obser
 uasse tanquam certissimam liberatio
 nis notam asseruit. En dæmonis fu
 20 cum, quo *ad uiam uiam* stabiliat.

Domum à lemurius turbatâ Theo
 phraasti Paracelli affectæ uindicant li
 berantq; suspensis in quatuor domus
 angulis, mēbranis uirginis, quas uo
 cant, quibus inscriptum est: Omnis spi
 ritus laudet Dominum: uel, Mosen ha
 bent & prophetas: uel, Exurgat Deus,
 & dissipentur inimici eius. Si eodem
 modo suæ artis statuūt principia, quo
 hanc commentati sunt curationem,
 dæmonesq; fugare conantur, non est
 quòd ueterem medicinam euerisum
 iri metuamus. Absurdè enim prima
 hæc sacri Vatis sententia in chartulis
 suspensa, ad dæmones exturbandos
 usurpatur. Nam omnis spiritus, hoc
 est, quicquid spiritu & uita fruitur, lau
 det Dominum: non autem ab impio,
 multo minus à diabolo, laudem suam
 celebrari uult Deus. Quomodo etiam
 instituto respondeant illa uerba Abra
 hæ, diuiti epuloni reddita, Mosen ha
 bent & prophetas, ipsi iudicent. Si ter
 tiam urgeant sententiam, ad Caput
 nonum huius Libri, de Periaptorum
 uirtute, eos relego.

*Obfisse cura
 no fatalis.*

*Paracelliffo
 ca demonum
 profugatio.*

*Psal. 150.
 Luca 16.*

Psal. 64.

*Rhabarbarū
 quidem bitem
 uacuat, sed
 quorum hoc
 cum reliquis
 plantis pellen
 do demonio
 conferret?*

MALEFICÆ CVRATIONES

chirurgi. Cap. XV.

Chirurgus
secleratus.

AD insignis malitiæ chirurgum, qui multos annos tolerat apud Geldros, quandoq; etiam Colonia, anno supra sesquimillesimū sexagesimo septimo in ætate apud im-peditoris linguæ nobilem in ducatu Montensi, quem quoque fefellit, promotum, quum fortè poculis ibidem indulgeret, accessit eiusdem nobilis minister proximæ arcis præfectus, nomine Elbertus, calantica ægrotorum more testus, ut medica eius opera, sic persuasus, uteretur. Hic mox uittam lineâ ex capite abijci iubet medicaster, atq; ut secum cyathos exhauriat, hortatur ægrū. Quod quum hic auersaretur, sibiq; à medicis, uino ut parcè uteretur, imperatum assereret: respondit iste, sibi alias occultiores esse curandirationes, quas nescirent reliqui medici. Id ideo tentatū, ut à bene poto, nec satis ob id prudente, liberaliorem curationis suæ mercedem pacisceretur, eiusq; dimidiū, quod ei moris est, antè auferret. Hinc seorsum cum ægroto secedit, morbi magnitudinem proponit, causamq; esse maleficium, in uniuersam deinde eius familiam atq; pecora proserpturū sæuissimè, nisi obuiâ iretur, perfrictissima fronte mendaciter imperito homini persuadet. Tandè ubi de ampla curationis mercede trâl actū esset, diligenter porrò industrieq; inquiri, num quem domi inter familiam aleret, cui fidi queat? respondit ægrotus, se famulum & filiam habere. Impostor, quot annorum esset filia, rogat: ait pater, Viginti. inquit impostor: Satis est, hæc erit nostro instituto & adtionibus non inidonea. Inde iubet utruq; parentem ad filia pedes pro-cidere suppliciter, & obnixè orare, ut in cunctis medico obsequeretur, dictoq; audientem se exhiberet, alio qui

non ritè consuli posse patris ualetudini: cuius uterq; cupientissimus ad filigenua prouoluit, supplexq; ex nebulonia istius præscripto obsecrat & obtestatur. Tum mādāt, ut pilum tam suū quàm uxoris, item filia, nec non omnium quos domi aleret, hominū, ut & brutorū, abscissum, filia traderet, sibi in arcē, ubi ægrotus degeret, certa atq; cōstituta hora deferendū. Hac fabulæ epithesi industriè ad hunc modum instituta, ad reliquos actus progreditur. Nam quū illa ad præscriptā horam, dicto obediens, ut patris sanitati cōsuleret, aduenisset, in cōclauē seorsum ducitur: ubi longa simulanter habita occultata oratione, librum qui in mensa erat, aperit, duosq; cultros decussatim transuersos in eo ponit multo cū murmure, diris item coniurationibus, fictis his illisq; characterebus: tandem & circulum in terra ducit, in quem & alterum cultrum à se adiurationibus execratum, à puella configi iubet: tum interpositis aliquot non intellectis susurroq; prolatis uerbis, alterum cultrum, ut antè factum erat, defigendum tradit: deinde puellæ metu consternatæ offulam quādam offert endendam, illiq; refragatū eam perfrigidam (sic enim illa narrauit postea) in os inserit: qua accepta, ita perturbari uis est, siue metu seu alia occasione, ut sibi non satis constaret. Hinc pectus nudari iussit, sicq; mamillis diu popismo seu palpo tractatis, supinam inclinari detestato uentre uoluit. Quam re ubi puella pudica se difficilem præberet, atque hic Tragicus comædus patris exitium certissimè subsequaturum, ipsamq; in idem & grauius malum lapsuram, nisi morem gereret, minitaretur, necessarioq; hic mutuum carnis cōtrectationem requiri persuaderet, in sinum prolapsus, pudoris mox zonam soluit, castitatisq; munimen-

nimentum perripit. Altero die eodem curationis modo obseruato, secundum fabulæ actum simul cum iuuentula absoluit. Tentauit idem & tertio, sed solum bis ipsum suam satiasse libidinem, illa falsa est postea. Interea & medicamenta ægroto exhibuit singulis diebus tam crudelia, ut præsentem hic præ nimio cruciatu timeret mortem, ob idq; lecto affigeretur contra uo, quæ ante inceptam curationem, quasi nihil incommodi pateretur, obambulare. Nec quidem immerito, quod mercurium præcipitatum huic fuisse propinatum, à prudentioribus & fortè actionum medicarum conscijs iudicaretur. In ijs suis tormentis & carnificina hunc quandoque suppliciter, licet uenire detestantem, aduocat, lenimenq; torturæ quærit: tandem & dilectissimam filiam rogat, quid ipsa animaduerteret consilij, & quem speraret successum ex curationis modo. Quam ubi pudore suffusam, ac in lachrymas pronam, uix quicquam respondere obseruaret, doloris causam extorquet. Illa rem omnem ordine patri explicat, & catastrophæ dolum detegit, se etiam mēstruam fluxionem ex eo congressu passam fuisse queritur, hymenis uenarum eiusmodi insultu ruptarum imperita. Ex lamentabili patris relatu hæc ad me peruenere. O uerum maleficium: o facinus horrendum, flagitium & scelus morte etiam crudelissima expiandum. Nec aliò à me teterrimum hoc factum promulgari quis arbitretur, quàm ut in similibus casibus, alieno damno quilibet cautior, non tam faciles aures & obuias manus præbeat cuiunque sanitate tanta impudentia arrogantiq; pollicitanti, & mercede iniqua stipulanti. Interim actor hic suos habet qui ipsum mirentur, prædicent, promoueantque, etsi quoq; lippis & tonsori-

bus innotuerit, eum licet prouectioris ætatis, alteram duxisse uxorem, superstitè etiamnum priore. Sed in eam mētis caliginem dilabi, proh dolor, hos qui aliò iniquius commissi gladij potestatem torquent, est quod gemitibus assiduis, quum peccatorum nostrorum amplitudo sic mereatur, conqueramur.

10 Cuidam nobili extremè decumbenti, contra febrem adhibuisse eundem chirurgū sequentem curationem, mihi referebatur, quum ad eundem deploratum postea accerserer. Tres ille radiculæ partes huic obtulerat, singulas semel mordendas, ad primam inueniens, Vtinam Christus non esset natus: ad alteram, Vtinam mortem non obijisset: ad tertiam, Vtinam non surrexisset. Deinde illis collo appensis, iubet eum bono esse animo, si illæ perirent: qui enim eas tolleret, hunc simul febrem ablaturum pollicebatur. Sic non multo post, empyemate, meo quidem iudicio, interijt.

Vsurpatus & is modus, Iesus Christus † qui natus est, liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui mortuus est † liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui resurrexit † liberet te N. ab hac infirmitate. Inde quinquies oratio Dominica & Salutatio Angelica recitentur quotidie.

Eiusdem ordinis fuit is medicaster, qui apud Xantos Cliuæ, cuidam iuueni ex tympanite tumescenti nuper persuasit senioreim uiperam cum duobus rubris colli circulis, & duas iuniores in uentre exundante foveri ex maleficio: & quum exactius obseruaretur, dum hunc curat, ne à uehementibus purgationibus, simul excrementis uiperas mortuas miscere fraudulenter posset, tandem ægroto partus dolores passurum fingit, ac proinde se oportere partibus pudibūdis occultè

cultè manus admoliri: cui respondet mater egroti admonita prius, suis manibus se effecturam, quicquid in eam rem desideraretur. Sic desijt impostor, & post dies quatuordecim moritur æger, qui à quodam chirurgus eam ob causam fecabatur, ut cunctis huius nebulonis innotesceret dolus, quem admodum & contigit: hinc incunctàter aliò auolauit funesta hæc & insu-
sta strix.

DE AEMONES NON ALITER
sanare morbos, quàm à læsione ab illis in-
uecta cessando. Cap. XVI.

Fortalium
fidei lib. 5. de
Bello demo-
num.

SI iam obijciatur felix curationum
harum magicarum successus: re-
spondeo, in uita sancti Barthe-
lomæi legi, dæmonem curasse mor-
bos: atque hoc fecisse non sanando,
sed à læsione, quam ipse inuexit, ces-
sando, ut tradit Abdias episcopus Ba-
byloniæ libro octauo Certamin. apo-
stol. in hæc uerba: In idolo Astaroth
apud Indos dæmon erat, qui se cura-
re languidos, & cæcos, quos ipse læ-
debat, illuminare fateretur. Erant e-
nim sine Deo uero homines illi: &
neceffe erat ut à Deo faso ludificaren-
tur, qui eiusmodi arte illudit, uerum
Deum non agnoscentes. His concit-
at dolores, morbos, damna, pericu-
la, datque responsa ut ipsi sacrificent:
& quum à se inuecta remouet, tanquàm
ab ipso sanentur, existimant omnes,
nimirum stolidi: ille autem non sanā-
do subuenit, sed à læsione cessando.
itaque cum lædere desinit, curasse pu-
tatur. Et post: Ipse diabolus arte red-
dit homines ægros, ijsq; sua det ue-
nerari idola: & ut sibi eorum animas
deuinciat, ab eorum uexatione desi-
stit, ubi lapidi aut metallo dixerint,
Tu es Deus meus. Et post ex Barthe-
lomæi mandato fateretur dæmon, pri-
mò carnem hominum à se lædi, uerum
in animas nullam sibi concessam esse

potestatem, nisi sacrificauerint. Dein-
de subdit: At ubi pro corporis sui salu-
te nobis sacra fecerint, ab afflictione
desinimus, quòd tum in illorum ani-
mabus dominari inchoamus. Cum ita-
que à læsione quiescimus, eos curare
uidemur, & uelut dii colimur, dæmo-
nes interim existentes. Pulchrè id à
Tertulliano etiam docetur his uer-
bis: Habet de incolatu aeris, & de ui-
cinitate siderum, & de commercio nu-
bium, cœlestes sapere paraturas, ut &
pluuias, quas iam sentiunt, repromit-
tant dæmones, benefici planè & circa
curas ualetudinū: lædūt enim primò,
dehinc remedia præcipiūt ad mira-
culū noua, siue contraria, postq̄ desinunt
lædere, & curasse crediūt. Adiungam
qd in hæc sententiā Tatianus Assyrius,
Iustini discipulus, qui claruit circiter
annum centesimum septuagesimum,
contra Græcos disserat: Nullus affe-
ctus, inquit, per occultā alterius rei
dissensionem tollitur, nec egrotus ali-
quis curatur amuletis, ut pelliculis ap-
pensis. Dæmonum istæ aggressiones
sunt: & qui egrotat, uel amat, uel odit,
uel appetit uitio, istos sibi auxilio
res asciscit. Utuntur autem dæmones
hoc artificij modo. Quæ admodū fi-
guræ literarum, & uersus qui in de cō-
scribuntur, non per se possunt indica-
re, quod scribitur: sed hæc sibi cogita-
tionum suarum signa homines consti-
tuerunt, ex certa ipsorum coniunctio-
ne, ita ut ordo literarum definitus est,
rem intelligentes: sic etiam uariæ ra-
dices, & neruorum & ossium adhibi-
tio, non sua natura aliquid efficiunt,
sed tanquàm elemētariis institutio sunt
improbataris dæmonum, qui ad quid
singula ualere debeant, præscripterūt.
Vbi uerò ab hominibus usurpari uide-
runt ministerium uel curatione ipsorū,
superueniunt, & eos ad seruitutem re-
digunt, Et post: Non sanāt dæmones,
sed

In Apolog.
cap. 22.

sed dolo capiunt homines. & rectè Iu-
stinus ille maxima dignus admiratio-
ne, demones latronibus similes esse do-
cuit. Siquidem ut illi uiros aliquos ca-
pere solent, deinde pacta mercede fa-
miliaribus eos restituere: sic etià qui
à uobis existimantur dii, quorundam
hominum membris se insinuantes, de-
inde per somnum suam in illis glorià
fabricantes, in publicum prodire iu-
bent: & in conspectu omnium, post-
quam desideratis ex mundo rebus se
expleuerunt, ab ægris auolant, & mor-
bum suo dolo productū obliterantes,
pristinæ ualitudini homines reddūt.
Testatur & D. Hieronymus, licet uir-
tute magica possunt aliqua fieri mira-
cula, ut illa quæ pertinent ad curiosita-
tem tantum, & uanitatem (sicut Simō
magus fingebat statuas ambulare, lo-
qui, ridere, & similia) ea tamen quæ
sunt salubria, ut existunt curatio lan-
guidorum, illuminatio cæcorum, &
huiusmodi, non posse artibus magicis
sive à dæmonibus effici. Eleganter bre-
uiterq; hoc dæmonis studium ac me-
delam expressit Cyprianus De idolo-
rum uanitate, ubi post longam de Au-
gurijs & Aruspicijs disputatione sub-
iungit: Hi spiritus maligni afflatu suo
uatum pectora inspirant, extorum fi-
bras animant, auium uolatus guber-
nant, fortes regunt, oracula efficiunt,
falsa ueris semper inuoluunt. Nam &
falluntur & fallūt, uitam turbant, som-
nos inquietant, irrepentes etiam cor-
poribus occulta mentis terrent, mem-
bra distorquent, ualitudinē frangunt,
morbos lacessunt, ut ad cultum sui co-
gant. Et mox: Hæc est de illis medela,
cū ipsorum cessat iniuria. Nec aliud
his studium est, quàm à Deo homines
auocare, & ad superstitionem sui ab-
intellectu ueræ religionis auertere: &
quum ipsi sint penales, querere sibi
ad penam comites, quos ad crimen

suum fecerunt errore participes.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ul-
tima, admoneant: Admoneant fideles
sacerdotes populos suos, ut nouerint,
magicas artes incantationesque qui-
buslibet infirmitatibus hominum ni-
hil remedij posse conferre, nō anima-
libus languentibus claudicantibusue,
uel etiam moribundis quicquam me-
deri: sed hæc sunt laqueus & insidiæ
antiqui hostis, quibus ille perfidus ge-
nus humanum decipere nititur. & si
quis hoc exercuerit clericus, degrada-
tur, laicus anathematizetur. Idem fe-
rè in libro de Ciuitate Dei legitur: &
26. q. 2. qui sine. ubi mortem potius ef-
fe dicendam eiusmodi curationem,
quàm uitam, docetur. Idem: Valent de
mones affligere, quoscūq; Deus pro-
pter peccatum, eorum tyrannidi subie-
cit. Ipsychius lib. 6. comment. in cap. 19.
Leuit. Pessimum est magis adhærere,
quia dæmonum inimicorum nobis &
pestilentium nomina dicunt. Qui etsi
ad breue tempus, ut in errore mit-
tant, uidètur operari aliquid quod ad
corporalem sanitatem uile & paruū,
quale etiam imperiti medici operari
possunt: ueruntamen nec hoc ut boni,
neq; ut bene uolètes hominibus ope-
rantur, sed in seruitutem illos redige-
re, & à Deo separare cupientes.

Ad curationum harum dæmoniacarum
cognitionem facit, quod Sabelli-
cus scribit: Talis, inquit, Circæsum
ludorum fuit pompa, quos tum instau-
rari cōtigit, quod quidam è plebe ho-
mo T. Latinus, siue Tyberius Atinius,
ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut
consulibus nunciaret, non placuisse si-
bi proximorum Circensium præsul-
torem: instare urbi periculum ingens,
nisi darent operam, ut sibi Iudi ex in-
regro fierent. Id ille imperium quam
forè detrectasset, ueritus ne, si fidem
non fecisset, pro ludibrio abiret in ora-
O 2 homi-

hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentione morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propinquorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligens, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseque aliquanto breuius graui esset morbo defunctorus: ubi scilicet à se affigi desisset, hanc fallèdi ansam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras cõijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

FICTAM ESSE DAEMONVM SANATIONEM, & eam quandoq; à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum sepe efficacem. Cap. XVII.

Itaque liquer, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibiq; infidelitate subiuger spiritus in disidentia filijs efficax: hoc unum cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur. Vel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunque aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. Vel quo modo ex confidentia in medicum, medicamenti plus accrescere interdum ui-

rium conspicimus: sic ex fide superstitione adhibita eiusmodi incantationum uerbis, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; inconcinne subtrahis, aliquid singularis energie accedere, non temere quis credat. quod nec Galenum latuit, illum plures curare affirmantem, in quem plures confidit. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non ueretur, in sanatione acquisita ex ueneratione ossium Diuis a scriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subfequeretur sanitas. Multa siquidem corpora ueneratione dignamur sæpe in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, auctore Augustino.

Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetit pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contactu contuituue ossium (nō dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac referuata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatem, sanitatis restitutione stabilierit, uniuersus cultus impij auctore unico diabolo. Imò in de nata peruasisse in animos hominum opinionem, auctamq; etate & roboratam inueterasse aiunt: ut plus ualere, longèque ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inoleuisse cõsuetudinem addunt, ut si quid aduersi accideret, non diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talib. presidere ac dominari malis persuasum erat: neglectum ea ratione fuisse Deum, contemptuque & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoq; Deo ad cœlestium manda-

Lib. 1. Prognost. cap. 2.
Lib. de lucâ tam. cap. 12.
Imaginatio incisa sanati omni efficax

Ephes. 2.

mandatorum præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem, diuinis remedijs in natura ordinatis inditam, uocis fuisse tributam.

Constitit credulitas potentia.

Quantum aut ualeat constans credulitas apud uulgos, propè innotuit. Credulitate requirit superstitio, què admodum fidem uera religio. Tantum potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modo firmissime credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum opus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitum, licet multo usu confirmatum, eneruât. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, exempli ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quâdo baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quis prisci illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldaei, Ægyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorû religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summoperè est, ne permitamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc esset, & *solivyuæ*.

HISTORIIS NON ILLEPIDIS ostenditur, quantum in magicis curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XV III.

Ceterum quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis ostendit.

dam ridiculis: & prius non illepidum, à uiro Ecclesiastico, non infami nominis Theologo, accepi. Narrabat is, ad mulierculam quandam oculorum lipitudine aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanatione oculorum certissimam pollicitus, suspensa in ipsius collo schedula, tam cauit strictè, ne ea auferretur aut aperiretur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandum iuamenti asseruerit, si aliquo hic modo delinqueretur. Mulier in multam erecta spem confidens, à lachrymis se quoque continuit, quibus antea oculorum accrescebat uittium: atque hac ratione paulatim cõualuit. Demum ob adeptâ sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui hætenus unicè fidebat, animaduersa dein iactura, redeunt lachrymæ, malumque recrudescit. Schedulæ interim ab alio inuentæ, referatæ & lectæ, in scripta Germanico idioma hæc aiebat fuisse uerba: *Der Teuffel frage dir die augen auf / vnd schesse dir in die löcher*. Quod si uerbû uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina suo stercore impleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerborum, euulsi periissent oculi, cauitatibus demõnis excrementis rursus infartis. Non omnino ab simile, Plinio referente, uidetur illud Marci Seruiliij Nouiani principis ciuitatis, qui in metu lipitudinis, priusquam eam ipsam nominaret, aliusue ei prædiceret, chartam duabus Græcis literis P & A inscriptâ, circûligatam lino, subnectebat collo.

Iam ferè legitur in Libro Germanico de ludicris & strijs, cap. 427.

Schedula uerò dicula collo appensa

Sic cuidam puellæ terrifico furore interdum à dæmonio agitatæ, chartulam corio tectam, antea quidem in altari Missæ recitatione sacramentum scilicet, suspendit ecclesiasticæ professionis uir, sanationem pollicitus: ea tamè cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula

Chartula inanis collo subnecta.

neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodia uigilanter chartula, singularis omnibus incumbere cura & studiū. Tandem coniunx mea Iudith ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuè uoluit accersiri. Atq; hic illa studiose pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut nimirum fiducia in Deum afflictorū patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegumq; sacrifici consilium contemnat, eam mensa apparrata cibo quoq; refici iubet, simulq; à collo periapton aufert. Qua re percussu territiq; procul fugiūt spectatores, relicta cum puella in domo coninge sola, unà cum Sophia filia, ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iasturam, cui hucusq; nixa puella minustangebatur, tanquā in portu subsistens, mox exiliet furore percita, insultuq; uiolento assiscentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, apposito fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris: ac, ne unquam amplius transuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita, optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sublutea, plana, sine characteribus: quam cōfestim Vulcano consecrauit, præsentē puella, uxor.

Huc accedat & aliud de obfesso quodam exemplum. Is dum per sacrificiū mirè *phi. au. 100.* plerisque coniurationibus & exorcismorum fulminibus impeteretur, aded ut iam iam profus uideretur abigendus dæmon: eoq; cunctante, supra uerticem energum eni tādē adhibita fuisset particula S. Crucis in theca siue loculo contextæ, ut uulgus opinabatur: sic demum infundantem uehementer exorcistam affatur dæmon: Tametū nōn nesciam ua-

nam atq; impiam esse uestram de uero crucis ligno, in quo pependit Christus, confidentiam, quum reuera fragmentum sit è patibulo sectum, nihilominus pertinax ista opinio uestra ac confirmata omnium fides facit, ut affectibus uestris obsequens, nunc hinc cedam, deseramq; hoc hospitium.

Fallacem, captiosam & periculosam huiusmodi esse sanationem, nemo nō uidet. Ludit sæpenuerò sub rerum harum ludicrarum specie diabolus: & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut uidelicet omnis uis ab eis modo diuinitatis proficisci credatur. Rectè itaq; Rabi Moses ille Ægyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamētis, solis deniq; uocibus aëre fracto natis, tantam miraculorum uim & potestatem tribuāt. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Ælius Spartianus, qui cōtra tertianas & quartanas febres periapta gestarent: quæ quoq; à Luciano lepidè irridentur. Similes quoq; curationū modos, ut supersticiosos, rejicit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad faciendā & colendā idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deum, creaturam, partem uel ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pacta quædam significationum cum dæmonibus placitata atq; fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem cōmemorare potius quàm docere solent poëtæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atq; remedia quæ medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quas characteres uocāt, siue in quibusdam rebus

suspen-

*Lib. 4. perple-
xoru. cap. 72.*

*In Dial. phi-
losof.*

*Lib. de De-
cret. Christi.
ca. 30. & 27.
q. 2. c. illud.*

Insuspendendis aut ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est, ex quadā pestifera societate hominum & angelorum malorū exorta. Unde hæc cuncta uitanda sunt Christiano, & omnī penitus execratione repudianda atq; damnanda. Item Serm. de Temp. 215. Etsi adhuc uideritis aliquos aut ad fontes, aut ad arbores uota reddere, fortilegos etiam & diuinis uel præcanta-

10
20
30
40
Indusium ne
esset atis.
Nobis. b. d.

Hic negligi minimè oportuit indusium illud necessitatis nuncupatum, Germanis *Nothembd*, tantoperè à pro-
aui celebratum, quo induebantur, ut in bellis à quocunq; telorum uel sphe-
rularum bombardatarum idū & armorū iniurijs liberi perdurarēt, & quoduis aliud corporis incommodum declinarent securi. Eo quoque usæ sunt parturientes, ut citius tutiusq; setum deponerēt. Hinc nomen sortitum est, q; in necessitate usurparetur, & suum præstaret auxilium. Hoc autem solen-
ni modo adornabatur. In una eadēq; nocte feriarum Natalis Christi, filum ex lino in nomine diaboli à iuniorib; notæ castitatis puellis neri textiq; & indusium cōsui debuit. In pectore uerò duo assuebantur capita, in quorum dextro longa propendebat barba, & uelut galea erat imposta: sinistrum autem horridum & corona ornatum, regis illius magni Beelzebub fuisse di-
ceres: latus utriusq; muniebatur cruce. Longitudine à collo medium hominem contegit indusium cum manicis. Id apud eximie nobilitatis uirum uidi, cui à patruo milite strenuo cesserat, qui eo muniri solet, plurimū huius

filus: quem admodum pleriq; etiam Cæsares, alijq; principes & magnifici cōsueuere. Hæc autem plus quam superstitiosa, sathanæ doctrinam crasse nimis redolent.

QVOD EXIMII MEDICI ALLIGATIONIBUS, CHARACTERIBUS, CARMINIBUSQ; USI SINT: & de Homericæ medicatione, ac Vespasiani miraculo. Cap.

XIX.

Interim excellentissimos quosdam medicos, qui nō parum fidei his apposuere nugis, hic grauius impigisse non ignoro. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Tral-
lianus, qui Hercules erecti leonē suffocantis, & in lapide medico insculpti imaginem annulo aureo inclusam & gestatam, cholici mederi affirmati sic & calculosis, podagricis & febricitantibus consuluit nō solum alligationū, sed & characterum & carminis usum. Galenum quoq; ab ijs quæ euidenter apparēt, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sentientem (in tractatu de Homericæ medicatione) quam tamen antea negauerat. In-
scriptionis autē ea extitit causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinem, & mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Aëtium, herentes in gula & tonsillis spinas & oscicula carmine superstitioso excātare, puduit. Telum carmine ex thorace retractum, supra
ex Beniuenio commemorauī. Marcel-
lus etiam passim inculcat carmina: his quoque usus est Octavianus in Euporistis: item Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura à se tradita inscriptum, appensumq; ex collo, à febris, maximeq; ab hemitritæo liberare docet. Gordonius iridem, & plerique alij superstitionibus ad diffidiores medici recentiores, licet primarij, carmina habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis profluuii, ad comi-

Lib. 10. ca. 10.
circa finē. l. 9.
ca. 4. & l. 11.
in fine. lib. 11.
cap. 9. Hunc
eo nomine ta-
xat Iuannes
Gerson.

Annulorū,
alligationū,
characterū,
& carminū
usū apud
medicos.

Homericæ
medicatio.

Cap. 4.

Libro 2. method. cap. 11. de Fomerica med.

tales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos, uulnera, fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam (inquit Augerius Ferrerius) cum ob oculos positam, & torilustrium uirorum auctoritate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ sensibus exposita sunt contrauenire, sani hominis non est: doctorum uerò experimenta infirmare, temerarium. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas, quid sentis? Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum, neque fabularum amans, sed ueritatis studiosus: in quam cum toto animo ac studio omni incumberem, prodigiosas quoque has curationes attingere nolui, ne qua parte in artis operibus deicerem. Deprehendi itaque, curationis huius euentum non è caracteribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis animi nostri, ut si quid honesti sibi persuaserit, atque in ea persuasione firmiter perseverarit, id ipsum quod concepit, agat, & potenter operetur: modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnàtem, neque diffidentem. Nam si etiam fidem & coadiuuantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidem neque diffidentem, nihilominus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima hæc est medicatio, aperte uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum caracteribus agente, sensim extingatur. Quod miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remediū, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contempnant, præcantanti nulla uis erit, quia persua-

sioni suæ repugnantem habet alterius animum. Hic illud interseram, quòd cuidam puellæ nobili dolorem dentis à nobili uiro carmine lenitum meminim: sed illam redargutà ob impium curationis modum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamè postea euauit spontè. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Poeta dictum sit:

*Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:
Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.*

Verùm confidentia illa ac firma persuasio comparatur indoctis animis per opinionem, quam de caracteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis: sed cognita uis animi, per eam miracula edere possunt. qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab externis mundanisq; negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est, suæ potestatis & naturæ inscius, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constans, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctum animum afficiat, externa quoque assumet, non solum quæ uulgò prolata dicuntur, uerum etià alia quoque; à se inuenta, uel quæcūq; illi ad manū aut in mentem promptè uenerint. Hæc aut Ferrerij sententiam, eiusmodi nimirum effectus ex cōstanti & firma operatō persuasionē cōsequi, modò patientis animus nō reluctetur, eruditè cōfutat ornatissimus uir D. Thomas Erastus in parte prima disputat de noua Paracelsi medicina.

Ut por-

Ennead. 7.
lib. 3.

Vt porro intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curatiombus, dæmonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, quantum præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandria fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regum nomen futuro imperio omen fecerit: & mox pauld illud pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis captus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illu-
cesceret, si ipsius oculis sputo Vespasianus inuinxisset: alterq; firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidè à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorū mater, ne piorū ecclesia recens ibi constituta, ex uetusto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerū positurus, oraculi maiestas augetur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

Cap. 16. q. 1.
epi. coph.

Finiam hæc capita sententia hæc memorabili, quæ 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si aut quilibet opponit & dicit: Quomodo eueniūt illa, quæ illi diuini præ-

dicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere agritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habeant: hoc à nobis accipiat responsum: Quod ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniūt quæ prædicunt, aut sanare uidetur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permisu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probetur, & appareat qua fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophetæ aut somnatori, etiamsi euenierit signū atque portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducat.

DE LIGATURIS, PERIAPTIS, & amuletis physicis: item demones nullis plantis aut terrena materia alligi aut fugari. Cap. XX.

Nullam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleraque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut individualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenua & occulta antipathia aliarum quarundam actiones inhibeat & liget: unde physiciæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & allij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit ligatq; Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino asperfa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhuc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut *ærore* destuere, quidam contentunt medici: qui spiratione occulte attracti, morbi causam uirtute sua alterant, corpusq; rescere possunt. Hæc ratio-

Ligatura
physica.

De periaptis
& amuletis
physicis, uide
Theodori Pr
faci in med
cum ad Euse
bium lib. 10.
sreno.
Galen. lib. 6.

*Et 10. de
Simpl.*

tionem radicem pæoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore contra epilepsiam minas suspendimus: iterum item lupi & intestinum, doloris colici cruciatibus afflicto alligamus, non (ut opinatur Pamphilus medicus) ob incantationis uirtutem, sed causam naturalem (ut dixi) occultam, uel spiritus scilicet harmoniacos, ut Paracelsi sectatores sentiunt. Quocirca Galenus

Lico. Simp.

eorum experientia doctus, periculis sic considerari oportere admonet, ut substantia illorum, & non incantationis magorum uerba, auxilietur. Eandem sustinuit sententiam Theophrastus: Potius, inquit, absurda illa putentur, quæ alligata & ueneficiorum aduersantia uocatur, & tum corporibus tum domibus unice opitulanti creduntur: quæ commenta

*Lib. 2. de
Flor. plant.*

hominum planè esse uidentur, qui suas artes magnificare celebrareque cuperent. Unde nullam contra malignos spiritus antipathiam inesse moly uel hypericon sentio, etiam si Fuga demonum à superstitione credulis nuncupetur: nec alia facultate quam celestium gratiarum, noxios malorum demum uapores à nobis arcere putetur. Luporum item capitibus ianuis

*Moly.
Hypericon.
Fuga demonum.*

Luporum capitibus.

in eundem finem affixis tribuo nihil. Vix enim scio, an usquam laxior his spiritibus fenestra aperiatur, quam ubi portarum custodiam his capitibus demandatam conspiciamus. Dictas uerò herbas in ædibus suspensas, ab hominibus & pecore maleficia arcere

Cnebisus carum.

Diosc. lib. 1. cap. 37.

Plin. lib. 28. cap. 10.

Diosc. lib. 3. cap. 19.

Præclus de Magia & c.

Græuiter hic oppugnat lo-

& fugare, quemadmodum cnebisij cardui (quem Cus appellant Aegyptij) uiribus demonem in colloquium allici, grauilissimi pronunciant auctores: quibus tamen, extra ueritatis metam non est affectu danda fides, quum ijs multò citius imponi à simulatis demonomum artibus potuit, quam illis qui Christum induti, penitus satanæ ludibria cognorunt. Quare etiam re-

rum & uaticiniorum diabolicorum labyrinthis, præclarissima illa ueterum ingenia allicita magis, irrecitataque; fuisse perhibet historia: quæ Christi aduentu, multorum testimonio, prorsus desinere & obmutuere. Spiritus sunt demones, qui ut nullis alliciuntur platis uel terrena substantia, ita nec fugantur: etiam si plerumque apud suos cultores, se aliquarum rerum potentia

inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam abigi, ut impia credulitate eos sibi magis obstringant, fraudulenter simulant. Hic D. Thomas docet (allegans Augustinum 21. de Ciuitate Dei) demones allici per uaria genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non ut animalia ei-

bis, sed ut spiritus signis, si modo hæc eis exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus uitur maleficus in sinu demonis, per pactum inuocationis expressè uel tacite, uel ad infamandum creaturas Dei, quæ de se bonæ sunt: uel ad maiorem credulitatem & deceptionem fidei animarum hominum perditorum, qui his & alijs utitur ad inuocationem. Non igitur uitur maleficus, immò uerius demon, huiusmodi tanquam rebus efficacioribus ad tale maleficium, sed tanquam signis pacti illius inter se & ipsum maleficum, quem iam ut suum cultorem possidet tanquam hæreticum, & à fide alienum. Hæc ille. Possè tamen

quædam corpora, uelut melancholica uel cholericæ, non tam grauius à demonio exagitata, quibusdam adhibitis rebus uel harmonijs non nihil immutari, & ab afflictione leuari, inficias ire nolo: quo modo Saulem mu-

lica per auditum demulcete quietiorem redditum legimus.

*annes Franc.
Pruis lib. 7. ca. 5. de Prænot. superstitiuu uel sus magiam.*

August. de Ciuitate Dei. Euf. b. lib. 6. cap. 1. 8. & li. 8. cap. 6. Plin. lib. 30. cap. 11.

Plutarch. de Abol. or.

1. Part. q. 115. ar. 5. ad. 2.

1. Reg. 16.

QUIBUS MATERIS DAEMONES & maleficia arceri credebatur antiquas, & ecclesia Romana.

Cap. XXI.

Sulphur.

IN eiuſmodi religione ſuum habere locum credebatur ſulphur, ad expiandū ſuffitu malos dæmones: quo in purificationibus ſacerdores uti ſolitos, uelut & aſphalto aut ablutione aquæ marinæ, ſcribit Proclus: quoniam

purificat ſulphur ob odoris acumen, aqua uerò marina propter igneā portionem. Hinc Ouidius de Medea:

Terq; ſenē ſtāmaſter aqua, ter ſulphure luſtrat.

Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proinde in hanc rem uſurpant eam ſacerdotes antiqui: quemadmodum & oliuæ ramos, quæ tantæ eſſe puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretricē plantam, uel inſtructioſam perpetuò manere, uel omnino exareſcere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myriſam, uerbenam, ualerianam, phū Arabibus dictam, palmam Chriſti portatam, antirchinon, uel radicem bryoniæ ſiccā, ac radicis ariſtologiæ ſiccæ ſuffitum, item benediſtam, & gariophylatam, ſcillam quoque in limine domus ſuſpenſam.

Tantum gloriæ tradiderūt quidam herbæ uetonicæ, ut domus in qua facta ſit, exiſtimetur tuta à piaculis omnibus. Holitha herba in Morauia naſci fertur rara, quæ ſpiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri ſuffitū, uel eiufdem ſanguis ſinitus per omnes parietes, maxime præſtare dicitur tam ad expiandū dæmones malos, quàm maleficia, ubi cūq; fuerint. Sunt & alia antiquis contra faſcinationes commendata, uelut palmarum lignū in pomolleum dente limatū, radix ſatyrii Orchis cognominati, feminæ ſcilicet, quæ diſtinguitur internodijs & ramo

fiore frutice. Rutā faſcini amuletū eſſe, tradit Ariſtoteles. Aliſſum in domo ſuſpēſum, ſalutare amuletum exiſtere cōtra hominū quadrupedūq; faſcinationes: item rhamni tertij ramum ualuis ſeneliſtriſtē impoſitū, ueneficia omnia depellere, tradit Dioſcorides. Cōtra hæc quoq; ualere cynocephaliā, docet Apſion Grammaticus. Baccharē herbam beneolentem, Virgilij teſtimonio freti, contra faſcinum ſingulari pollere uirtute putant: in Bucol.

—Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Reſiſtere & faſcino, frontis hyæncorū dicitur.

Huc etiā multi lapides tū ex alijs, tum ex Alberto, ut mendacibus diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, conferri queūt. Inſpidem empuiſi & alijs idolis aduerſari, reſert Dionyſius. Sardium à ueneficijs maleficijsq; geſtantem aſſerere, uti & chryſolitam & Carchædonium dæmones pellere fertur: a damatē quoq; aduerſum incantamētā ualere creditur. Corallum rubrum collo infantū appenſum, aut armillis inſertum, in brachijsq; geſtatū, uel etiam in domo retētum, prærogatiuam habere aiunt contra faſcinum. Lyncurius lapis præſtigias ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uiſum perſtringere, & geſtantem in uiſibilem reddere: lipparis ſuffitus omnes beſtias euocare, ſynochitides umbras inferorum educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: enectis ſomniantibus ſuppoſitus oracula reddere putatur.

Oleum adhæc ex gagate ſacratum, dæmoniis conferre, ſuperſtitioſe docet Meſue. Dicuntur & pennæ uppæ ſuffitæ, phantaſmata fugare. O-

Sectione 20.
Probl. 34.

Li 3. cap. 29.
Plin. lib. 30.
cap. 20.

Lapides man-
leſtrium col-
lentes.

Oleum eu-
gate.

libro 3. de
Antidoti.

Oua luſtra-
lia.

Ad teniat quæ lustrat anus lectumq; locumq;
Deferat ex tremula sulphur & oua manu.

Ligatos cu-
rantia.

Ligatum adhæc sanare creditur pi-
cus anis comesta: suffumigium ex dē-
te hominis mortui: si item corpus to-
tum inūgatur ex felle coruino & oleo
sesamino, ex Cleopatra: uel si argen-
tum uiuū in calamo uel auellanæ nu-
cleo uacuo cū cera oclufum, sub pul-
uinari maleficio læsi collocetur, aut
sub limine ostij, per quod is in domū
uel cubiculum ingreditur.

Lib. de incū-
tatione, asse-
rite Galeno.

Narrat & Eusebius Serapin, qui Græ-
cis Pluto dicitur, apud Ægyptios sym-
bola dedisse, quibus dæmones expel-
lerentur: docuisse etiā supplices, quo-
modo assumptis brutorum figuris in-
fidentur hominibus dæmones: qui-
bus maximè obnoxij fiant, qui cibis
fubin de distendantur lautioribus.

In sinum despuere, aduersus fasci-
nationes, ueteribus quoque in usu fu-
isse legitur. Sic apud Theocritum:

ὄσ μὴ βλάσσησθῆ ἢ, τῆς αἰς ἐσθῆς ἐσθῆρα λόνον.

Quidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

Vehementiore adhæc strepitu & ma-
leolentium graminum fumo dissolui
& sedari aëreorum dæmoniorum in-
sultum, creditum est. Idcirco (ait Gau-
dencius Merula) tanquam ex Aca-
demicorum officina fluxerint, etiam nūc.
Italæ mulieres tempestatibus immi-
nentibus, diri odoris pabula sub dio
comburunt: sacerdotes autem more
Thracum (qui tempestate imminē-
te, armati cum striccia, ensibus & crotal-
lis, horribiliq; clamore, in nubes fre-
mebant) ad obstrepera cymbala, quæ
campanæ dicuntur, contolant: magis
confidētes in boatib. illis apud Deum
inaniibus, quàm orationib. & ieiunijs.
De suis conterraneis ferè quid simile
scribit Olaus Gothus, qui concitato in
nubib. fragore, sagittas ex arcibus in
aëra excutientes, ostendebāt se opem

Dili. cap. 5.
Memoral.
Contra tem-
pestates.

Lib. 1. cap. 8.
de yanti So-
pseire.

ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs
oppugnari putabant. Nec ea temera-
ria superstitione contenti, inusitati pō-
deris malleos, quos Iouiales uocabāt,
ingenti aëre complexos, magnaq; re-
ligione cultos, ad eum usum habebāt,
ut per eos tāquam per Claudiana toni-
trua, & per usitatas rerum similitu-
dinem, cæli fragores, quos malleis cie-
ri credebant, exprimerent: tantiq; so-
nitus uim fabtilium specie imitantes,
deorum suorum bellis sic adesse, ad-
modum religiosum existimarent. Du-
rabat is Iouialiū malleorum usus usq;
ad annum à Christo nato 1130. Eosdē
malleos Iouiales pagana superstitione
Sueones colere, tradit Gothica hi-
storia lib. 18. cap. 16.

Mallei Iouia-
ales.

Apud nostros quoq; proauos, non
sana parochorū doctrina inoleuit lon-
ga annorū serie persuasio, artemisiam
in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante
domos suspensam, item alios frutices
& plantas, atq; etiā candelas, facesq;
defignatis quibusdam dieb. celebrio-
ribus aqua lustrali rigatas, uel nescio
quo modo expiatas, & quando usus
postulat in censas, contra tempestates,
fulmina, tonitrua, & aduersus diaboli
potestatem, opera, & quæcunq; male-
ficia, uelut prærogatiua quadam uale-
re. Hoc ipsum tradit & Martinus de
Arles. Quinimò aduersus illa etiam a-
gminatim euestigò ad omnium cam-
panarum uolentium cōtinuumq; tra-
ctum atq; pulsū, ut præsentissimum
auxilium & anchoram sacram, con-
curritur.

Hic nostri in primis confugient ad
suffumentum prunæ, cui cor piscis &
iecur impositū erat à Tobia: ex cuius
odore in superiora Ægypti fugisse dæ-
monium legitur, ubi angelus illud li-
gauit. At nō tam suffumigio fugatum
hoc respondeo, quàm Tobia iunioris
castitate, & attenta ipsius, eiusq; con-
iugis.

In tract. de
superst. nu-
mero 9.

Tobia 6.

In veteri
Aegida.

svs Christus. In ecclesia autem Romana grauib. exorcismis & trina expiatiene ad crucis modum facta Iustratur, nouiesque cum multo murmure genu ter flexo salutatur, Aue sanctum oleum, ter Aue sanctum chrisma, ter Aue sanctum balsamum: atq; huius ope & prestantia non solum creditur exturbari daemone, sed eius loco substitui Spiritum sanctum. Nihil autem hic minus adhiberi quam uerum balsamum, pium lectorem uolui admonitum.

NVLLA RADICE DAEMONEM extrahi, contra Iosephum, ex de radice Baaras nuncupata.

Cap. XXII.

Lib. 8. antiq.
Iud. cap. 2.
Crimus lib.
9. cap. 7.

Annulo in-
clusa radice
demonem ex-
trahenti: his-
toria.

Supra ca. 20.

CÆterum quod Iosephus gloria-
tur, se praesente Vespasiano Im-
peratore, uidisse quendam de gen-
te Hebraica Eleazarum, naribus cuius-
dam a daemone obsessi annulum, cuius
signaculo radix a Salomone reperta,
erat subdita, applicuisse, & daemone-
m e naribus odorantis extraxisse: qui cum
in terram repente concidisset, Eleazarum
coniurationis Salomonis catico
daemone proscipuisse: hic certe fatendum
est, Iosephum Iudaeum, ut & Vespasianum
ethnicum, atq; Eleazarum Hebraeum,
diaboli praestigij illufos fuisse, qui se
radicis Salomoni ascriptae potentia atrahi
simulabat: cum non coactè, sed spontè, Dei
assensu, celsus ferit (simulat enim se cogi,
ut alios cautiùs dementet) quod plus si dei
annulo, uel figmento radice, materiae daemone
exturbado inepta, adhiberetur, nec ad
Deum unicum fatanae propulsorè legitimo
cõfugeretur ordine. Proinde ut fabulae exitus
cõsimili inicitij commento absolueretur,
nimirum decore tegetur pallio astus hic
per se impius: nec in doli quaestione uocaretur,
pondusque acquireret, Salomoni ars ascribitur,
cuius existimatione quascunq;

suas stabiliret sanciretque; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ sapientiae Antistitem, atq; a superstitione daemoneum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebraeorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, a cedro Libani usque ad hyssopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quæ omnia rerum solum naturalium cognitionem, uel si maui, naturalem magiam praeseferunt: nisi forte idololatriæ postea in uxoribus gratiam, eum curiosas annexisse artes, quis obstinatius suspicari uelit.

Fortassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut daemoneum figmenta & imposturae magis elucescant, non pigebit adiungere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudaeae ciuitas a parte Septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur: ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flamma quidè a similibus est colore, circa uesperam uerò ueluti iubare fulgurans accedentibus, eamque euellere cupientibus facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quincientia tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: dein de ab ea canem religat: illoque sequi eum a quo religatus est cupiente, radix quidè facile euellitur, canis uerò continuò moritur, tanquam eius uice, a quo herba tollenda erat, traditus: nullus eam postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam, operæ precium est. Nam quæ uocantur daemonea, pessimorum hominum spiri-

De hell. Iud.
lib. 7. cap. 35.

Baaras
dicitur.

tus,

tus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum non fuerit, hæc cirò, etiam si tantum modò ad moueatur egrorantibus, abigit. Hucusq; Iosephus. At minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus ferenore mentis oculo percipiatur. Spiritum quoque terrestris materiæ potentia nec propelli, nec inuitari, supra ostensum est.

Eadem propè scribit Ælianus lib. 14. 10
 Cynospastus. cap. 27. de Cynospasto herba magica, 10
 quæ alio nomine Aglaophotis dicitur, & eadem cum baaras putatur. hæc per diem inter cæteras herbas (à quibus ne minimum quidem differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, nocte uerò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facile in conspectum uenit: itaque signo ad radices eius defixo discedunt, absque eo neque colorem eius interdiu, neque speciem cognitari. Noctè iam exacta aduentant, & herbæ ex signo agnoscunt: euellere uerò, aut circumfodere tantum cauèt. primum enim qui eius naturæ imperitus, eam attingit, perijisse ferunt. Canem igitur iuuenem adducunt, dici spacio famelicum, & funiculum ualidum arctissimè ad inferiorem herbæ stipitem uinctum cani etiam alligant, & carnes assas multas ei obijciunt, quam lögissimè interim possunt recedentes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbam radicibus eruit: cuius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secretis quibusdam ceremonijs, ut pote in ipsorum gratiam extinctus, sepelitur. Plinius lib. 4. cap. 17. inter magicas herbas à De mociro proditas Aglaophotin commemorat (quæ ex admiratione hominum propter eximium colorem acceptè rit nomen) in marmoribus Arabiæ nascentem Persico latere: qua de causa & marmaritin uocari: ac magos utiq; ea uti, cum uelint deos euocare, ait.

At mirum uideri nõ debet, eiusmodi nugas & ineptissimas superstitiones, impijssimasq; ceremonias in antiquissimorum auctorum libris subinde resperfas reperiri. fuerunt siquidem non pauca, illorum seculis, multa uanitate ad ostentationem, uti Plinius uerè testatur, ab Ægyptijs & alijs præstigiatoribus efficta, quorum sectatorem olim quendam Andream medicum, præstigiaturas ac mendaciam in materiam medicam inuexisse, asserit Galenus, præcipitq; ab huius lectio-
 ne, ea de causa, & aliorum itidem mendacium, prorsus cauendum.

Tale ferè commentum quoq; narratur de homunculo illo facticio, ex mandragoræ, harundinum, bryoniæ, aliarumq; plantarum radicibus concinnato. Sculpt enim impostores in his adhuc uiribus, tam uirorù quam mulierù formas, infixis hordei & milij granis, ijs in locis, ubi pilos enasci uolunt. deinde facta serobe, tam diu tenui arena obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summum fieri dicunt. Demum eas eruunt, & adnatas è granis radices acutissimo cultello scindunt, aptantq; ita ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referat. Vulgo autem ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem repræsentantes, effodi haudquam posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radices clamorem audiât effodientes: quòd audita uoce periclitentur, pereantque fossores: idq; certum est. Mirum quantum uirum huic facticio homuncioni, quasi ex urina furis suspensinato sub patibulo, ex uulgi persuasione tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitates. Meræ autem sunt nugæ.

Homunculus
ex radice mæ
dragoræ.

GRAVISSIMVS EXORCISTA-
rum uulgarium sacrificulorum ab-
usus. Cap. XXIII.

ADhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obfidione pressi, curationem inepti, temerarij & audaculi homines, professione Ecclesiastici, sed uite spurcicia nimis mundani (quales in hoc ministerium & scenam postulat fabula actor) accurrunt suis præscriptis exorcismis & formula certarum ceremoniarum obseruata, ut morbum soluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horû diris & deierationibus cedit uolens & colludens, ut impietatem corroboraret. Næ incantatoribus iure optimo hi accensendi erunt exorcistæ. Hic ut quasdam eorum obseruationes breuibus enarrem, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris: post confessionem illius qui coniurationibus expiabitur, per singulos domus angulos, in lectisternijs & culcitris, uel sub limine ostij, diligenti indagacione quæritur, num aliqua maleficij materies possit inueniri, mox exurenda. Ab Apostolis sanè uel primitiua Ecclesia, id promanauit minime. Si enim à diaboli malefico actu, exorcismis integrè quis curetur: quorsum eæ quisquilæ in angulis reconditæ, uel terra obrutæ, corpus nullo modo contingentes, aut halitu ferientes oberunt? Inde candelam benedictam cõtinet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aqua etiam aspergitur lustrali, & collum stola cingitur: ac præter orationes recitantur Litanie uulgares, addendo ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate, & Propitius esto, Libera eam Domine. Et orationum loco adhibentur exorcismi, qui quoque ut minimum ter in septimana continuantur: ut multiplicatis intercessiõibus, gratia obtinea-

tur sanitatis. Hanc formam præscribunt Mallei maleficarum authores Theologi, contra euidentem Christi doctrinam. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. item: Orantes ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quàm ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituum assaultum: at maioris impietatis quandoq; sunt occasiones. Lucerna pedibus meis, inquit regius Vates, uerbum tuum, & lumen semitis meis. Ea lux in tenebrarû potestatibus abigendis efficax mirè: illâ hæ longè auerantur & odiunt. Nec quæ lustralis asperginè formidat, qui Christum ipsum tentare ueritus non fuerit. Ab illis autem maximè operè sibi cauet, qui stolas in agni sanguine ablutas induit apparent.

Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scripturam (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistâ quandoq; nõ nouisse legere, multò minus intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item Euangelium, Missus est angelus: & passioe Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Item, Euangelium sancti Ioannis, In principio erat uerbum, scribatur, & ad collû suspendatur, & sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorum sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs conuelli possent: quemadmodum, si exorcista quan-

2. Sec'de patris q. 2. cap. 6.

Matth. 11.

Ioan. 14. 16.

Matth. 6.

Ceremoniana rerum simulachra.

Psalmus.

Apostol. 7.

Falsus item hoc in tractatu de modo exorcismi maleficarum Auentoni exca. fo. uide paulo post.

Supernaturalis.

Superstitionis malefico asficti curatio.

Exorcismorum abusus.

quandoq; nō intelligat quæ legit, so-
lumq; lingua loquatur, quomodo ue-
rè pronūciabitur Amen? uide Paulum
1. Corinth. 14. sed breuis esse laboro.

Officium adhæc super energume-
nis, item coniuratio malignorum spi-
rituum in hominum corporibus exi-
stentiū, prout fit in sancto Petro Rom.
(sic scribitur) prius Romæ excusa sunt,
postea Auenioni anno decimo quinto
supra sesquimillesimū: ubi inter ora-
tiones uarias, & exorcismos etiam in-
sulfos, eiusmodi interferitur oratio,
quæ anatomē corporis humani Chri-
sto proponit, qui alioqui nesciret, quā
eius partem esset sanaturus. Ea ita ha-
bet: Obsecro te Domine 125V Chri-
ste, ut extrahas omnes languores ab
omnibus membris huius hominis, à
capite, à capillis, à cerebro, à fronte, ab
oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à
lingua, à dentibus, à faucibus, à guttu-
re, à collo, à dorso, à pectore, ab uberi-
bus, à corde, à stomacho, à lateribus, à
carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à
pedibus, à digitis, à planta, à medulla,
à neruis, à cure, & ab omni compagine
membrorum eius, &c.

Anatome
hominis.

Ioannes Anglicus epileptici, luna-
tici, siue dæmoniacy curationem ex
Constantino, Gualterio, Bernhar-
do, Gilberto, collegisse se asserit: ut scili-
cet ægrotus cum parentibus post triū
dierum ieiunium, accedat ad ecclesiā
die Veneris in ieiunio quatuor tem-
porum, audiatq; missam de die, & si-
militer die sabbathi & Dominico se-
quentibus. Vbi sacerdos bonus reli-
giosus legat super caput patientis E-
uangelium, quod legitur in Septem-
bre & tempore uindemiarum post fe-
stum Sanctæ crucis in diebus quatuor
temporum, scilicet, Hoc genus dæmo-
nij non eijcitur, nisi ieiunio & oratio-
ne: deinde scribat illud idem deuotè,
& portet in collo, & curatur.

Commodè hic Augustinum in lo-
annis Euangelium me adducturū ui-
deor, qui ita habet: Fingūt spiritus ma-
li umbras quasdam honoris sibi met-
ipsis, ut sic decipiant eos qui sequun-
tur Christum: usque adeo, fratres mei,
ut illi qui seducunt per ligaturas, per
precationes, per machinamēta inimi-
ci, suis præcātationibus misceant no-
men Christi: quia nō possunt sedu-
cere Christianos, ut dent uenenum, ad-
dunt mellis aliquantū: ut per id quod
dulce est, lateat id quod amarum est
& bibatur ad perniciem, usque adeo,
ut ego nouerim aliquo tempore illius
Palleati sacerdotem solere dicere: Et
ipse Palleatus Christianus est. Vt quid
hoc, fratres, nisi quia aliter non pos-
sunt seduci Christiani? Ne quæeratis
ergo alibi Christum, quā ubi se uo-
luit prædicari Christus. Et quomodo
uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in
cordib. uestris scribite. Murus est ad-
uersus omnes impetus, & aduersus om-
nes insidias inimici. Nolite timere:
ne crentat ille nisi permissus fuerit, aut
missus. Mittitur tanquam malus, à po-
testate dominante. Permittitur, quan-
do aliquid petit: & hoc, fratres, non fit
nisi ut probentur iusti, puniatur iniu-
sti. Quid ergo times? Ambula in Domi-
no Deo tuo: certus esto, quod te non
uult pati, non pateris: quod te permi-
serit pati, flagellum corrigentis est, nō
pœna damnantis. Ad hæreditatem su-
pernam erudimur, & flagellari dedi-
gnamur? Hæc Augustinus. Audiatur
& uerè aurea Ioannis Salisberiensis
sentētia lib. 2. Policrat. cap. 27. Hæc est
fraudentia malignorum spiritū, ut
quod ultrò faciunt & distant homini-
bus faciendū, operosè dissimulent, ut
hoc facere uideantur inuicti. Simulant
se coactos, & quasi exorcismorū uirtu-
te extractos fingunt: & quo minus ca-
ueantur, exorcismos quasi in nomi-
ni-
Q Domi-

Tract. 7.

Quare Chri-
sti nomi præ-
cātationibus &
exorcismis im-
miscant, sedu-
ctores.

40

Domini aut in fide Trinitatis, aut incarnationis & passionis uirtute conceptos componunt, eosdemq; hominibus tradunt, exercentibus eos obtemperant, donec eos secum crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Transfigurant enim se interdum in angelos lucis, honesta sola præcipiunt, illicita prohibent, mundiciam confestantur, utilitatibus prouident, ut quasi boni & propitij familiaris admittantur, audiantur benignius, amentur atq; facilius exaudiantur: habitum quoque induunt uenerabilium personarum, ut eis maior & promptior reuerentia impendatur.

*Verbis insinuat
to confusus o-
pus est in elu-
minando su-
cana.*

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa superior Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia eiiceret Christus eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fecit) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumuentibus Iudæis exorcistis, qui tentauerunt super eos qui ha-

Act. 19. Domini *12 s. v.* dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uerò quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos aut qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini *12 s. v.* Multi uerò ex ijs qui curiosas

exercuerat artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis illorum præcijs, pecuniæ quinquaginta millia repperunt.

HISTORIAE MEMORABILES quorundam exorcistarum.

Cap. XXIIII.

R Aram, sed memorandam historiam cuiusdam exorcistæ, ex eorum numero qui ad se solū spectare exorcismis dæmones expellendi officium, per suasum habent, negligere decuit minimè. Quidam pastoris munere fungens in pago Durweiss, circa Esweiler, puellam nomine Helena diaboli obfisione pressam in Loenpago, prope Aldenhouium sito, in Iulix ducatu, suis execrationibus se liberare uelle, elato supercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculi spectaculū solenne aliquot ecclesiasticis uicinis: quorum unus, pastor nimirum in Biecht Joannes Vuindelius, qui a scio ni interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atq; ex mea petitione scripsit. Exorcistæ huic aliquādiu suis deierationibus scultra sudanti in exturbando dæmone hic tadem ait, se mansurum propterea, quòd circa uitrum loco illi illustranda, ut fieri solet, applicatum uersaretur multi eius collegæ, à quibus confirmaretur. Miser ille pastor mendaciorum authori cōfusus, ad eos per uitrum expellendos, quòd hic scilicet demonstrarat, euestigò conuertitur: atque se operam ludere uidens, in dignabundus tandem in hæc erupit uerba Latina, quæ nō intelleturū dæmonem, fortassis sperabat: Si ullam habes potestatem transmigrandi in Christianū sanguinem, transmigra ex illa in me. Cui in cūstanter Latine & quidem iuridicè respōdit diabolus: Què pleno iure in postremo die possidebo, quid opus est illum tentare? Postea dæmonis testimonium de Mis-

*Exorcista
Latine respōdit
dei demon.*

sa cognoscere cupiens Ioannes Sartorius parochus in Loen, materna lingua rogabat dæmoniam, quare puella mox ad sonum campanæ, indicantem missæ actionem celebrandâ, semper ab eo cogeretur ad templû: num Missa tam esset bona, aut mala? Ad hanc quæstionem se iam nō respondere, deliberatû tamē, inquit. Actus hic celebratus anno 1559. circiter 17 Augusti.

Si exorcista ille assuesceret lectioni vitæ Francisci, non difficilem dæmonis fugandi modum inuenisset. Cum enim Franciscus in eo pellendo quoadq; se aërem uerberare intelligeret, Iuniperum Christi nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora attingebat diabolus.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanû suis exorcismis diabolum compulsisse ad ueritatis cōfessionem quater alia uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem. uti dicunt, pro pœna & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, etiam si uniuersi mûdi homines quis trucidasset. Querebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potentiam obtinuerat: & proh dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas summam indulgentiarum energiam mirè prædicare: mulierem quoque ea ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innotesceret. Fatebatur insuper rogatus, earum contemptori consultius esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Profectionem uocant, ad obsecrum uenit. Quare huic cœtui illudens satan, Latine ait: Popule mi, quid feci tibi?

Anno adhuc millesimo quingente-

simo sexagesimo tertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca pruinam annorû circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gula admota, monachus quidâ Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stolæq; Missalis portionem in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandū sanè, tam impunè eiusmodi dæmonum mancipia tolerari à magistratu, ægerimè etiam hospitium cōcedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo dulcis, si propositæ cōfessionis formulæ subferibere grauentur. Qua in re, uelut & id genus reliquis, moderationem & iudicium præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI CRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudentiam ac humanitatem, sua laude multa citra contouersiam dignissimi.

Qui suis adiurationibus diabolo bellum Coloniz facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen.

Simō Molitor ex Hafsia siue nō pcul à Moguntia oriûdus, exorcista bis cæcus & corpore & mente, quū diuis exorcismis & nescio quibus suis fraudulentis modis pellendî dæmonis artē apud Vuestphalos & ditiones uicinas annos aliquot exercuisset, eadē Osnaburgi (ubi degerat iam trienniu, sed admonitus magistratus eum abigere decreuerat) cum uxore ob surreptam sibi pecuniam lites mouet, quæ die nono Februarij anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum hora uespertina in sublimius tabularû eum uocans, ut simul pecuniam perditam inquirerent, inde eum præcipitem per-

In lib. Con-
form. Fol. 84.

Iuniperus
Christi nau-
ta.

Fol. 14. 155.

Indulgentia
rū ad D. Vir-
ginem poten-
tia.

Michez 6.

Vuesaliam
exorcista.

tabulati ualuas dedit: moxq; insequuta, caput & brachium finistrum securi amputat, ac in ignem conijcit, sic porro reliquas corporis partes flammis absumptura. Strepitum & nidore grauem animaduertunt vicini, in edes irruunt, & tragici spectaculi furias conuictur. A magistratu in carcerem abripitur femina hæc, & distracta prius igitis forcipibus, rotæ imponitur 12. 10
Februarij. Attende iustis Dei iudicijs, pie Lector.

Coniuratio Magdeburgi familiaris cuidâ mulieri Catharinæ nomine aduersus maritum militem, si quando ipsa uapulet: asseritq; hac ratione securam à uerberibus se esse, quorum aliqui frequenti impressione tantum non pessum iussit. A nobili femina se edoctâ fuisse fatebatur anno 1573. in Austria 20
solenni illustrissimâ Ducissam Mariam Leonorâ deducemus. Germanica exorcismi uerba ita sonant Latine: Coniuro tuam in solentiam, ut cor tibi insinuetur, nec os tuum loquatur, & brachium mutiletur: sic me iuuat Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Amen. Exrema uerba ter reiterantur. En in signem impietatem.

DE EXORCISMO ET MISSA
ad gehennam condemnante.

Cap. XXV.

O Biter hic inferendum occurrit, apud Theologos quosdam arcanam esse Exorcismi formam, sed execrabilem, quam uocant Condemnationem ad gehennam. Hanc usurpant, quando anima corporeo scilicet uestita aspectu per solitarias edes noctu uagatur, & habitatoribus molesta est eiulatibus altis que suspirijs, ex tormentis quæ in Purgatorio miserè suffert, ob facultates malè quæsitæ aut patrata facinorosa, aut ministeria non ritè administrata, aut quacūq; alia de

causa, nec uel Missis uel exorcismis communibus alijsue imprecationibus potest abigi, uel ad quietem cogitūc, inquam, exorcista, adhibitis prius ceremonijs, tumulum demortui corporis, quod hæc anima repræsentabat, conculcat pede, prolatis his uerbis, Vade ad gehennam: ac ilico parens dicto ad inferos delabitur ista anima in perpetuum condemnata. Inde nihil amplius animaduertitur nocturni terroris: raro tamen neclibenter ad hoc uenitur remedium, quum habeatur periculosum, nisi alijs irritis. Non ignotus Confluentiæ ciuis est, quem monachi sunt hortati, ut in eiusmodi exorcismum, suum dare uotum non grauaretur.

Huc facit & Missa in gehennam deturbas, nostratibus Theologis Seinck mis nuncupata: cuius celebratione, uti decreto irreuocabili ad tartara incūctanter demergitur irrequietus spiritus. De hac exemplum memorabile mihi nimis cognitum enarrare non pigebit, si forte ului quandoq; in similitum casuum dignotione esse possit. Circiter annum 1548. in ciuitate comitatus Montensis apud generosam dominam in Vuifs, in cubiculo quodam (ubi & ego lecto fruebar eodem, si quando uocabar, stipendiarius nimirum huic matronæ medicus) uir quidam ecclesiasticus mihi non ignotus, dignitatem postea consequutus, quū dormiret, & per effractum uitri orbiculum noctu felis insiliens exiliensq; eundem è somno excitasset in quietum que reddidisset, hic apud generosam Dominam, nimis ad tales suggestiones facilem, hora matutina luas effundit querelas, se scilicet in cubiculo illo inauspicato tota nocte à uagabundo spiritu terri culamentis in somnum redditum, & uelut acerbum sibi impressum tormentum. Quid multis illa

Missa ad gehennam deturbans. Seinck missa.

Illa attonita pauidaq; quæ eiuscemo-
 di muliercularum est conditio, consi-
 lium mox rogat. Seinckmissa ad ge-
 hennam præcipitante opus fore, Ita-
 tim respondet alter. Placet consilium.
 Conditione accepta, ad Collegium
 suum ille redit. Post septimanas pau-
 cas se Dominæ rursus sistit, solutione
 Seinckmissæ importunius iniquiusq;
 postulata: se quidem nihil petere, sub-
 iungens: sed miseris illis sacrificis, qui
 frequenti talium Missarum celebrati-
 one non ignauam præstitissent operâ,
 indeq; uictum queritarent, non pro-
 gandam solutionem. Mercedem illa
 quærit: octodecim, si rectè memini, e-
 quites aureos Geldrienses inde debe-
 ri, asserit hic Ecclesiasticus. Illa quum
 Doesburgi apud Geldros esset, & tunc
 temporis pecunia careret, à Patre so-
 cietatis Fratrum uicino, petit mutud
 pecuniam, altero inscio: qui eadem
 accepta, ostium domus aperiens, præ-
 dam ablaturus, Patrem illud fortè ob-
 uium, quippe ad prandium à Domina
 uocatum, impudenter ita salutat allo-
 quiturque extensa manu, qua pecu-
 niam ostentabat: Pater, hoc mihi ces-
 sit, quid tu es consequutus? Euestigid
 hic infert: Quum pecuniam illam po-
 stremò uiderem, mea erat. Sic cum
 Seinckmissæ precio se surripit presby-
 ter ille, Plutonis spiritum usuram ul-
 que aded liberalem refundisse ob ope-
 ram præstitam, in sinu ridens: mirè aut
 celebris ob pecuniæ aucupium. Cre-
 dulitatem hæc & passam fraudem po-
 stea Dominæ aliquando coram expo-
 brasse me recordor.

CELEBRIS EXORCISMI SPI- 40
 ritus Aurelianensis historia.

Cap. XXVI.

Fisti exorcismi historiam aliam sa-
 nè lectu dignissimam hic subiun-
 gere placuit, ut aliæ eius generis
 actiones ex *αἰνολογίας* penitius dijudi-

centur. Est autem ea ut mihi notissi-
 ma, ita & certissima Nam eo ferè tem-
 pore Lutetia Aureliam ueni, ubi co-
 gnomine meo Latino, nimirum Pisci-
 nario, notior, Natalis Ramardi medi-
 ci regis Francisæ & reginæ Nauarræ,
 filios duos, Natalem apud sanctum La-
 zarum in suburbij Priorem, & Ioan-
 nem, item Ioannem Vernetum nepo-
 tem, instituendos suscepi: quos etiam
 post paucos menses Parrhisios redu-
 xi. Hic tum familiariter utebar multis
 nō obscuri nominis uiris, potissimum
 medicis, Gerardo Fabro Cadurcano,
 Vitale Besumbæo, Ioachimo quodam
 ex Prouincia oriundo, Michæle Vil-
 lanouano, & reliquis. Ibi tunc tem-
 poris quoque cum Ioanne Sturmio,
 multijugæ eruditionis uiro, simul de-
 gebat doctissimus ille Ioannes Sleid-
 danus, qui institutam tragediæ nar-
 rationem ea fide & ordine explicat,
 ut à me nihil debeat immutari.

Anno millesimo quingentesimo su-
 pra tricesimū quartum, Prætoris uxor
 Aureliæ testamento cauerat, ut sine
 pompa sepeliretur, atq; strepitu. Quū
 enim è uita quis excessit in Gallijs,
 præcones funebres ad hoc conducti
 per urbis loca frequentiora circum-
 eunt, & cymbalis excitato sono mul-
 titudinem cōuocant, deinde nomen
 eius qui discessit, atq; titulos edunt &
 hortati populum, ut pro mortuo Deū
 precentur, quando sit & ubi sepeli-
 endus, pronunciant. Cum autem funus
 defertur, adhiberi solent plerūq; mo-
 nachimendicantes, & multa præferū-
 tur luminaria. certatim ista fiunt, &
 æmulatione quadam: & quo magni-
 ficentior est apparatus, eo maior est
 populi cōcurfus & admiratio. sed ea,
 quam dixi, femina nihil eorum sibi
 fieri uoluit. Maritus ergo qui coniu-
 gis memoriam diligeret, morem ei
 gessit: & Franciscanis, quorū in tem-

*Piscinarius.
 Natalis Ra-
 mardus.*

*De Aurelia
 nensi spiritu
 historia me-
 morabilis.*

plo sepulta fuit iuxta patrem & auum,
 muneris loco dabat sex tantum au-
 reos, quum illi sperassent multo maio-
 rem prædam. Et eum deinde sylum
 cæderet atq; diuenderet, petentibus
 illis ligna dari sibi gratis, denegabat.
 Tulerunt hoc ualde grauiter: & cum
 antea minus illum probarent, ulciscē-
 di rationem hanc excogitabant, ut di-
 cerent, ipse uoxorem in sempiternum
 esse damnatam. Architecti erant huius
 tragœdiæ Colimannus & Stephanus
 Atrebatensis, ambo Theologi docto-
 res: & ille quidem erat exorcista, to-
 tumque suum apparatus in eiusmodi
 rebus adhiberi solitum, habebat in
 promptu. rem uerò sic administrant.
 Nouitium quendam adolescentem su-
 pra testudinem templi collocat: is in-
 tempesta nocte, cum ad demurmura-
 das preces illi more cõsueti uenirent,
 magnum excitat strepitum. adhiben-
 tur adiurationes & exorcismi: sed ni-
 hil ille proloquitur. iussus edere signũ,
 quo declararet, num sit mutus spiri-
 tus, de uo tu multuatur & per strepitum
 id erat loco signi. Eo iacto fundamen-
 to, ciues aliquot, & celebres quidem,
 ac ipsorum studiosos ad eunt: narrant
 sibi triste quiddam accidisse domi, ne-
 que tamen quid rei sit exponunt: sed
 rogant ne grauentur ad esse nocturnis
 precibus. Cum hi uenissent, & preca-
 tionum esset factũ initium, ille de su-
 periori loco turbam excitat. rogatus
 quid uellet, & quis esset, significat nõ
 sibi licere loqui: iubetur ergo per signa
 respondere ad interrogata. Foramen
 autem erat factum, per quod ad motus
 auribus exorcistæ uocem haurire po-
 terat, & intelligere: deinde tabulã ha-
 bebatur ad manum, quam interrogatus
 feriebat, sc̄ ut infra posset exaudiri.
 Primum ipsaque rogatus, num ex eorũ
 sit numero, qui ibi hnt sepulti: postea
 multis ordine recitatis nominatim,

*Hi monachi
 uoxis legiss-
 ostentur in
 hoc interrogã*

quorum ibi erãt corpora condita, ue-
 nitur tandem ad uoxorem Prætoris: ibi
 dato signo, se spiritum eius esse demõ-
 strat. An sit damnatus, & quõnam suo
 merito seu delicto? num propter auar-
 riciam, aut libidinem, aut superbiam,
 anq; nõ præstitam charitatem, an uerò
 propter nuper natam hæresim & Lu-
 theranismum? Deinde quid sibi uelit
 illo strepitu & inquietudine? num ut
 corpus loco sacro sepultum effodia-
 tur, alioque transportetur? Ad hæc om-
 nia sic, ut iussus erat, per signa respõ-
 det, quibus aliquid uel affirmabat uel
 negabat, prout bis aut ter tabulã fe-
 riret. Cum autem & damnationis suæ
 causam esse Lutheranam hæresim, &
 effodiendum esse corpus significaret:
 monachi petunt à ciuibus quos adhi-
 buerant, ut ijs quæ coram uidissent,
 dent testimonium: & actis, quæ iam er-
 rant cõfessa superioribus diebus, sub-
 scriberent. Hi, re deliberata, ne Præto-
 rem offenderet, aut molestiã sibi ce-
 rret, id facere recusant: illi nihilominus
 panem azymũ, quem uocant hostiam
 & corpus Domini, cũ reliquijs omni-
 bus diuorũ aliõ transferunt, & Missas
 ibi suas peragunt: quod lege pontifi-
 cia fieri solet, quum locus aliquis pro-
 pter infamiã & prophanationẽ est ex-
 piandus. nã certa quædã eius rei capi-
 ta sunt, ipsorũ comprehensa libris. Epi-
 scopi autẽ uicarius iudex, Officialem
 uocant, ea re cognita, ut propius om-
 nia cognosceret, uenit eò, comitatus
 honestus aliquot uiris, & exorcismus
 fieri sa præsentẽ iubet: ac deligi non-
 nullos petit, qui supra testudinem a-
 scendant, & uideant num spectrum a-
 liquod appareat. Ibi Srephanus Atre-
 batensis admodum repugnat, & ualde
 dõhortatus ne fieret, aiebat nõ esse
 turbandum spiritum: & quanquam is,
 quem dixi, uicarius multum instabat
 ut adiurationes fierent, tamen impe-
 tra-

trare nihil potuit. Interea Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti, iudicium monachi declinabāt, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscant: ijsq; plenam potestatem attribuit. facit idem Cancellarius Antonius Pratenſis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Postea singulis erant custodia separati, & nouitius quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne possit interficetur ab illis ob iniustam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine recenset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quantum erant conuicti, & in ipso propè maleficio deprehensi, recusabāt tamen iudices, ac priuilegia sua iactabant: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reduci, & in carcerem conditi, publicè deinde producerentur ad primarium templum, & ad eum urbis locum ubi supplicia sumuntur de malefictis, atq; ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in prouebium abiisse memini, ubi figmentum aliquod narraretur, C'est l'esprit d'Orleans, id sonat, Spiritus est Aurelianensis, dici solitum.

GALLICAE SUPERIORI SIMILES HISTORIÆ, Heluetica, Italica, Scotica, Belgica: item diabolum esse exorcistam.

Cap. XXVII.

Quum autem Georgius Buchananus, noster esset Maro, non

modò hoc ipsum, sed etiam alia similia sat nota, quæ Bernæ & Senis contingere, in suo Franciscano attingat, & uerò singularem de tentata infeliciter Purgatorij restoratione à fratre Langio in Scotia sua, ita eruditè, ut omnia sua, contextat, eam descriptionem hic minimè prætereundam esse puto. Queritur ergo apud eum frater Eubulus ordinis Minorum:

10 Illa tamè patrib; seges olim uberrima nostris,
Fingere nocturnos lemures, Mancsq; uigantes
Lustrali compescere aqua, magicisq; susurris,
Frigida nunc tota est: postquam nâstia iuuetas
Pectora crassorum malè credula ridet aurorum:
Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris:
Coniurata licet magnis Sorbona sigillis
Fingenta affirmet. Verum melioribus annis
Hæc thalami clausus frangebatur machina portas,
20 Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat (chum
Vir peregrè Romam, aut Solymam, dum tædia mox
Iam sibi permissi caperent leui: ast ubi diues
Vmbra oblita sui paucas in funera Missas
Legarat, potiusq; suis bona linquere natis
Duceret excedens, quam nostros ungere caules,
Non impunè nefas soliti id perferre priores.

Is dolor arma dedit generosis fratribus undam
Ad Ligeris, quæ diues agri, quæ diues iacchi
Ostentat longè formosa Aurelia turres.

30 Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda,
Inter tot uigiles Argos deprensâ fuisset,
Partis honor nostra foret & dignatio seclæ.

Sæpe quæ nobis scimus mala multa: uelut cùm
Alter in alterius damnum sese ordinis armat:
Bernæ noui sibi Franciscum iam sinxerat, & iam
Stigmata clara pedum, & manuum cõfixa patebāt:
Ni uicinia dolens auferere commoda liuor,
Ficta renuadisset magno ludibria risu,
Nec damno leuiore. Itale sapientia maior

40 Illa ore, quæ Senensis tacitè Catharina
Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstu,
Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurum.
Sed tamen hoc euo temerè miracula fingi
Noluerim, nisi monticolæ inter crassosq;
Pastores: nec pastores iam spernere tutum est,
Quando etiam in solas migrat sapientia syluas.

Quis rigidos Scotos gelidi sub uertice caeli
Aut animi, aut aures, oculosue habuisse putasset?
Et tamen ille catus uetularum Langius auceps
Cum teter locus errori, et nox caeca saueret,
Non potuit celare pia ludibria fraudis.

Campus erat late incultus, non floribus horti
Arrident, non messē agri, non frondibus arbor,
Vix sterilis siccis uelitur arena myricis:
Et pecorum rara in solis uestigia terris:
Vicini deserta uocant. ibi saxea subter
Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
Sulphureis passim concepta incendia uenis
Fumiferam uoluunt nebulam, piccoq; uapore
Semper anhelat humus, caeciq; inclusa cauernis
Flamma furēs, dum lucidō penetrare sub aurās
Conatur, totis passim spiracula campis
Fmdit, et ingenti tellurem pandit biatu.
Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
Illic saepe animas torqueri Langius, illic
Saepe queri, et longas in sictum ducere uoces
Audiit, aut uoluit credi audiuisse frequenter,
Et utulabundo: Cacodemonas, et per arenas
Caudarum longos sinuatum ducere tractus.
Saepe etiam infernae quoties ieiunus adibat
Antra) sibi usus nidorem haurire culinae.

His ubi iam uulgi stolidas ramoribus aures
Imberat, parat Exorcismum: circulus ingens
Ducitur, haec intra spacio breuiore minores:
In medio sabbat palus, tuxtaq; catinus
Plenus aqua, sed cui cimerenq; salemq; sacerdos
Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
Flatibus, hoc postquam scena est instructa paratu,
Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
Circum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
Verbaq; praecipiti contortuplicata rotatu
Conuoluens, coelum ac terras adiurat, et undas,
Et tremefacta iniis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
Iamq; ē uicinis populus conuenerat agris,
Matres atq; uiri, pueri innuptaq; puella,
Scire auidi quō tanta cadant promissa, nisi ille
Conscia secreti formidans lumina et aures
Esse procul magna iussisset uoce profanos:
Quic sacerdoti non illa luce disertē
Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
Laica ne trepidi fugiant commercia manes,

Nēue inbians praede uel ieiunus Caedemon
Inuolet, et laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
Fidē quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
Attonitus, quā si Stygia egressurus ab aluo
Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras:
Sive animo timor à puero conceptus, aniles
Fabulae haud modicus pueris plorantibus hor-
Sive locus fumo, et caeca caligine opacus, (ror:
10 Et uelut infernae terreat imago culinae.

Cetera submoto clam cuncta peracta popello:
Sed tamen audiri gemitus, uocesq; minantis
Daemonibus, mixtaeq; preces, nulloq; rogante
Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
In caelum, nūc figere humi, nūc plangere pectus
Langius, et sacra templum cōspargere lympha,
Donec auis lucis praenuncia spectra moneret
Cedere, et in ueterem se denuō condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
20 Langius, umbrarum poenas, flammā rapidā uim
Lustralis, quot carnisfices Cacodemonas ollas
Admoueat, ueribus quot figant, fluctib; umbrae
Quot mensent gelidus, quot Misus cuiq; leuetur
Poena, uelut citius Stygio uixisset Averno,
Ordine cuncta recensabat, neq; credula deerat
Turba homini: purgatricis rediuiua fauilla
Gloria crescebat multum indignante Lutero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uino rusticus ille
30 Anormis comes, Exorcismi proditor eheu,
Cuncta reuelasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, et retrō sublapsa referri
Spes praede, et nimium uiuacis gloria ueri
Crescere. Quapropter moneo debinc fingite par
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors cecē
Aut apud extremos fieri dicantur Iberos,
Americōsus, aut Aethiopas, calidoue sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refuset.

40 Forsitan externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, et ipsis
Haerentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iam dudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserē perisset alumnis.

Non omnino abhāmile est, quod ab
Eral.

Erasmo narratur. Cōiuebat cuidam
parcho neptis mulier bene numma-
ta. In huius cubiculum profunda no-
cte soler irreperere lineo inuolucro um-
bram mentiens. Emittebat uoces am-
biguas, sperans fore ut mulier accerse-
ret exorcistā, aut ipsa loqueretur. Ve-
rū illa nimis masculo animo clam
rogauit cognatum quendam, ut unam
noctem secum esset in cubiculo. Ille
10 uerò fuste armatus pro exorcismis, &
probè potus, quò minus expauesce-
ret, oculitur in lecto. Adest spectrum
solito more, nescio quid triste mugie-
ns. Excitatur exorcista, profilit non-
dum sobrius, aggreditur. Ibi spectrum
uoce gestuque deterrere parat. At e-
brius ille, Si tu es diabolus, ego sum
mater illius: & correptum imposto-
rem fuste dolat, occisurus, ni mu-
tata uoce clamasset: Parce, non sum
anima, sed sum dominus Ioannes. Ad
uocem agnitam mulier exilit è lecto,
pugnamq; dirimit, &c.

Huc referenda est & alia historia,
nostrum hoc argumentum spectans,
nostratibus satis cognita. Chirurgus
illustrissimi ducis Cluiuæ, &c. Ioannis
patris Guilielmi, nomine Everhardus,
quum uetulam in oppido Cluiua ha-
beret coniugem, & ancillam uenusta
30 forma iuuenem, huius in amplexus
peruenit: ut autem maiori cautela in
actu huius comœdiæ perseverari pos-
sit, à spectro exagitari se miserè, que-
ritur famula, quod aliquādo ab Euer-
hardo erat abigendum. Hoc lusu tem-
pore longo uariè agitato, cœpit uul-
gus sinistri nonnihil suspicari de hoc
spectro: quapropter ad Ecclesiasten
40 abit Everhardus exostulatum de in-
iuria peruersæ opinionis sibi facta, cu-
pirque apud populum in publica con-
cione purgari, & spectrum defendi:
quod & factum est. Tandem ex ami-
corum consilio ancilla rogat spiritum,

quonam pacto ab huiusmodi tormen-
tis liberari possit. Respondisse ait il-
la, singulis septimanis bidui ieiunium
cum solo pane & aqua obseruandum
esse, quod & à se religiosè fieri, apud
heram suam simulabat: deinde & hoc
subiunxisse spiritum, religionis ergò
cū duobus comitibus Aquisgranum
esse peregrinandum. Hæc dicto pa-
rens, in toto hoc itinere spiritum ubi-
que læta facie aperuisse craticia quæ-
cunque ostia obuia, arrisisse quoque
ipsi in lecto: atq; peregrinatione ab-
soluta, incuruatione & terno nutu in-
diciū gratitudinis ostendisse, asse-
ruit, mysticè tamen. Enimuerò Euer-
hardus erat spiritus ille, qui omne mi-
nisterium præstitit: ex quo etiam ten-
nellum fœminini generis spiritum, fi-
liolam nimirum, dum peregrinatio-
nem mentitur, peperit, pallidissimam
semper facie, ut spiritus appareret,
quo nomine & ab omnibus appella-
batur. Quum autem eodem tempore
in Gallias duceretur exercitus, Euer-
hardus compositis huc suis negocijs,
relicta uxore, cum illa sua amalia co-
pijs ijs se adiungit, simulque in Gal-
lias contendit, ubi uterque perijsse
30 creditur, quòd nunquam ad suos re-
dierit.

De alijs sacerdotibus, simulatū dæ-
monem exorcismis fallaciter expel-
lentibus, item de simili dæmoniaca
muliere sanata, uide capita 27 & 28
Libri quarti. At hoc hominum genus
prærogatiuam hereditariam haud du-
biè hic prætendit: adjurabat enim
Christum quoque per Deum uiuentem
40 princeps sacerdotum. Matth. 27.

Exorcismi modum nouit quoque
diabolus, eoque adoriri Christum i-
psum audet: Adiuuro te, dicens, per
Deum, ne me torqueas. Sed sua po-
tentia dæmoni uni uel pluribus im-
perauit Christus; Exi, Abite; & eue-
40 Matth. 8.

*Philos. 5.
Luca 3.*

rigidò ad obedientiam sunt redacti. ut rectè Eusebius ille Caesariensis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium Seruator rebelles potestates, quæ circum hunc qui terris imminet aërem perturbantes, humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, procul fugauit. In ipsius nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium, & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cælo & in terra, & spiritum omnipotentæ ore suo gerentes.

Explosis itaq; exterminatisq; nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscumque alijs superstitionum collegis uulgaribusq; exorcistis: abijciamus Ægyptiacas disciplinas, feralia carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtrea uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones: Plutonica denique uolumina, & umbrarum libros, Stygiasque coniurationes, atque Acheronteos ritus membrana chartæue contentos, Pyriphlegethonti, hoc est, igni focoque (ut Capnion inquit) tradamus, & fidamus Deo: ac in christo Dei filio, per quem uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterque spem omnem fixam habeamus. Quare & genuiuam maleficij curationem iam proponamus.

CVRANDI MALEFICII

methodus certissima. Cap.

XXVIII.

Nobis hic longè alia, quàm inolita iam dudù consuetudine acceperimus, in profligando satana, eiusq; sanandis maleficij, ratio inuenta uidetur, de doctrinæ Christi & Apostolorum cõformior. Omnium ue-

rò primùm, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodit, ad eum ex Dei ordinatione confugiendum est, qui professione, doctrina atq; artis usu celebris, morbos, eorum differentias, signa & causas penitus dignoscat: nimirum ad doctum exercitatumq; bonæ conscientiæ medicum. Enimuerò rã rara sæpenumerò & grauius in morbis suboriuntur symptomata, quæ licet naturæ impetu exoriantur, tamen ad maleficiũ mox referunt rerum imperiti atq; exiguæ fidei homines: quemadmodũ in diuersis cõuulsionum speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspèctus medicus, ubi ea pensularit exacta trutina, a dhibito etiam ad diligentem causarũ naturalium indagatiõne iusto, quoad fieri potest, perpendiculari, ubi naturæ limites malum exuperare egredi q; ac satana, qui spiritus est, motus actionesq; animaduertit, in spiritualem medicum, Ecclesiastem nempe, aut Ecclesiæ ministrũ inculpatũ, sanæ doctrinæ, tenentẽ mysteriũ fidei cõ pura cõscientia, uitæ innocentia notũ, nõ turpiter lucri cupidũ, non uinolentũ, cui etiam bonum à pijs perhibeatur testimoniũ, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ precium est, multa nõ ex maleficio euenientiã, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoq; latere. Ut enim rebus inest secreta iuuandi proprietates, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscat medicus.

Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè æger natura, uel ex morbo, aut aliunde humore melancholico (cui, uti aptè suis operationibus materiæ nõ illibenter se insinuare solet dæmoniũ) aut alio succo ma-

Ecles. 38.

Curandi maleficij methodus certa.

*1. Timot. 3.
Tit. 3.*

ligno

ligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgeretur medicamèto. Tradit enim Pomponatius, priscos exorcistas, quos præcàtores uocant, ante coniurationem, obsessorù corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestàtur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amètia, mœrore, timore, uitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuque eiusmodi homines macerat iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationibus ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoque cuiusdam futuris à dæmonio agitaram, uariaq; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melancholica, se Virgilij spiritu obsessam esse fatebatur, diu coniurata: quod creditum est facilius, quia puella simplex, admodum pia, & quæ semper domi latuerat, Hetrusca, affectaret exprimeretq; Mátuanum, hoc est, Longobardicum idioma, ut subinde Latinum aliquid sonaret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primum, & deinde alijs roborantibus, illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruatiã, uelut à naturali iam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *ἀσχυροφόρητος*.

Ille tum de obsessi uel maleficio lęsi uita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquirere. Qua de

re ubi penitus fuerit instructus, procliuior, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim satanæ in corruptorum mortu, spurcæ uitæ, itemq; diffidentię filijs efficaciam & illusio nis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei.

*Ephes. 2.
2. Thess. 2.
2. Cor. 4.*

Affectuum quædam requiritur *εὐαλο-
γία*, ut sit, quod dici solet, mali conu malum ouum.

Vbi ergo uigilati inquisitione & artificiosa cõiectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet: ut si eger fuerit antea dissolutior, ex sacre Scripturæ libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emédationem inuitetur, tãdem resipiscencia in ordinem redigatur. Apud præfractæ indolis hominẽ instadum, urgendumq; tempestiuè & in tempestiuè: item redarguedus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certã & fiduciam indubitatã de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extãt quã plurima, quæ suo loco & tempore adducentur. Si quoq; peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionũ ludibrijs quosdam trãsuerse raptos esse, uelut ansa eo modo dæmoni subministrata, comperiat: zizaniam hæc erunt eruncanda, atque salubriora doctrinæ purioris sublituta semina cum omni uigilatiã sedulò inferenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ orationis & symboli Apostolici secundum litoram, contentum esse oportet (tantum etiã posset quiuis maliciosus) uerũ illud uinu Dei

Rom. 1.

uerbum ita in animis implantetur, ut apprehensum efficaciter, sentiatur potentia esse Dei ad salutem omni credenti, contra quoscunq; dæmonū conatus: ut item uiuifica fide inuocare Deum uerum, æternum, omnipotentem, & multæ miserationis parentem, in nomine Filij pro nostris peccatis mortui, & ad nostram iustificationem per gloriam Patris, absorpta morte, uito satana, debellato inferno, potenter exuscitati, iidem ualeant.

Rom. 6.8.

QVOMODO DAEMONIS MALEFICIO affecti, de eius prestigijs & imbecillitate deinde erunt instituendi.

Cap. XXXIX.

Diaboli infirmos, qui nihil potest nisi permittit.

DE diaboli item operibus & prestigijs erudiatur, & quàm eneruatus imbecillissq; sit, ut nihil etiam possit, nisi Dei permisso: nec Deū quæcunq; permittere, sed in re cōcessa illi limites, ultra quos ferri nequit, præfigi: quinimō Christum profectū in celum, sedere ad dexterā Dei, subiectis sibi angelis, potestatibus & uirtutibus: cui si tanta fuit subiugādi potentia, multo magis satanam subegit coërcuitq; ut nihil omnino ualeat, nisi peculiariter illi concedatur. Quod itaque clemēter in nobis permittit Deus, nō potest esse malum. illi enim cura est de nobis: qui cūm omnis gratiæ sit Deus, nos ad æternā suam gloriam per IESVM CHRISTVM uocatos, iam parumper afflictos instaurabit, fulciet, roborabit atq; stabiliet. Quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Quicquid enim fideli irrogatur, id illi bono commodoq; cedit, iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Precautionem ergo perpetuā esse decet, quod fiat uoluntas cælestis Patris in nobis. Quicquid patimur, teste Hieronymo, nostris peccatis meremur. Non habet dæmōnes, inquit D. Ioan. Damasc. uir-

Lib. 1. cap. 4.

tutes aduersus aliquem, nisi à Deo dispensatè concedatur: sicuti in Iobo, & in porcis. Permissione uerò Dei facta, & fortitudinem habent, & transmutantur & transfigurantur in quæcunq; uolunt figuram secundum imaginem, id est phantasiā. Item Gregorius: Absque omnipotētis Dei cōcessione nullam habet potestatem contra hominem malignus spiritus: qui etiā in porcos transire non potuit, nisi permissus. Rectè quoque Chrysostomus: Homines non quantum uult, tentat diabolus: quoniam quantum ad se, nunquā cessaret à tentatione. neque enim haberet alium actum: nō enim manducaret, nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut tēter, fallat & subuertat. Non magis itaq; timendam diaboli potestatem, quàm Deum impediētem, docet Ambrosius super Lucā. Spiritus enim mali, etiam Dei uocantur spiritus, quōd eius captiui sint: nec attingere, castigare, tentare quicquam aui, nisi à Deo concedatur. Iobo ne pilum quidē lacerare potuit satanas, nisi impetrata permissione, eaq; limitata. Quocirca non est formidandus diabolus: sed Deus, qui ursum hunc catenis alligauit captum, ut nihil omnino absq; eius singulari nutu ualeat. Hinc Christianus quæcunq; aduersissima à Dei digito excipiet, qui omnia in sua continet manu. Nec Christiani nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut diabolo imputant malum inuestum, ad Dei uoluntatem id minus referentes. Iobus affligitur à dæmone, at à Dei manu accipit dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictū perpetuò. Non cædentis uirgæ rationem ille habet, sed uolentis patris. Virga punit filium: at non eam fecisse hic dicit, nisi mente nondum constet: sed patrem, qui uirgā in manu habet, eaq; uti-

Iob. 1. & Matth. 2.

In Dialog. lib. 30.

Super Matt. lib. 12.

Iob. 1. 20.

Matth. 10.

uitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin omnes piluli numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quàm grauitè, & quàm multum, & ubi uelit.

QVOMODO AD TOLERANTIAM INUICTAM ERUNT EXCITANDI DEMONUM MALIFICIO LESI.

Cap. XXX.

Quis cumq; afflictio patienter ferenda.

Propterea æquo patientiq; ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionum acciderit carni, siue id lege naturæ, siue supra naturam contingat. Idem quoq; faciendum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mœror, tristitia, têtatio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quâquam malorum interim ponderi impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius malæ occasionis sibi conscius esset, non demonem accusat tamè, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi iniectas ærûnas queritur: sed ex Dei æquissimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei reprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es? non animum abiecit, sed respondit: Vt fatua loqueris. Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemq; dirigere decet, & iustissimæ eius uoluntati nos nostraq; placidè submittere: quandoquidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quantum nobis interdum secus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem: sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio uititur, quò nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo

Prouerb. 2.
Febr. 12.
Ezech. 18.
Cur diaboli & angelorum ministri uiuatur Deo.

ALIANP

ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quem admodum Deuteronomij 13. legitur, ut palàm fiat, utrù diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaq; ducite fratres (inquit D. Iacobi 2. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud scientes, quòd exploratio fidei parit patientiam. Cæterum patientia opus perfectum habear, ut sitis perfecti & integri, nulla que in parte imminuti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentatione: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam promissit Dominus his, à quibus fuerit dilectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miremini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experimentum uestri sit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtingat: imò in hoc quòd confortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoq; gloriæ eiusdem gaudeatis exultates. Timotheum quoq; hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles IESU CHRISTI. Non enim quis coronatur, nisi legitime certauerit. Exéplum accipite, fratres mei (monet Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini: Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem Domini uidistis, quòd ualde misericors sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Petro teste. Iobu totum (excepta illius anima, quam illæsam permanere uoluit Dominus) etiam in suis substantijs & sobole durissimè, Deo annuente, afflixit satan: uerùm post inuiolatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuncta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iâ non est decurtata manus, id ipsum potest, & in finitis partibus maiora. Quorsum

Aug. serm. 24. de Temp.

Iacobi 2.

1. Petr. 4.

2. Timoth. 2.

Iacobi 5.

1. Petr. 2.

Iob. 1. 2.

Iob. 42.

ergo alicuius hominis, aut etiã ipsius
dæmonis, nos terrebit uolentia aut
malignitas? cur ab horum iaculis us-
que eadẽ expauescimus? quæ si in nos
uibrentur figanturque, non tamen ad
internecionem transigent, si constan-
ti fide reuerberemus, retorqueamul-
que. Resistendum diabolo; & fugiet à
nobis: nec illi locus est dandus: sed
Christi uerbo pellendus, Abi satana.

*Iacob. 4.
Ephes. 4.*

2. Corint. 10. Fidelis est Deus, qui non finit nos ten-
tari ultra id quod possumus: imò fa-
ciet unã cum tentatione exitum, quòd

Matth. 4. sufferre queamus. Nouit ille, quibus
nobis opus sit, priusquã petamus. Ne

Psal. 91.

exhorrescamus, hortatur Dauid, à ti-
more nocturno, tentatione scilicet oc-
culta: nec à sagitta uolante in die, ten-
tatione quippe manifesta: nec à nego-
cio perambulante in tenebris, nempe
à spectris in tenebris uersantibus: nec
ab incurſu & dæmonio meridiano,
quod Paulo nũcupatur angelus lucis,
in quem se transfiguratur diabolus.

2. Corint. 11.

Tolerantia.

Ad tolerantiam præterea inuictam
contra dæmonum insultus, & cõstan-
tem in Deum fiduciam, ita afflictĩ se-
dulò excitãdi sunt patrũ quoq; exem-
plis: uelut Antonij Ægyptiaci, quem
in tumulo laitantem tam grauius la-
cerarunt dæmones, ut tanquam mor-
tuum ad hospitium reportaric illum mi-
nister: ubi nonnihil respirans & quasi
reuiuiscens, clam alijs ad tumulum se
referri iubet: ibiq; ex priorum uulne-
rum dolore prostratus, cum ex animi
fortitudine ad consiliũ dæmones
prouocasset, nec illi cunctarentur, as-
sumptisq; uariarum bestiarum & ser-
pentum formis, Antonij dentibus,
cornibus; unguibusq; impeterent, &
denudò lancinarent, subito lucis quidã
radius dæmones & tenebras fugauit.
statimq; sanatus Antonius, Christum
præsentem esse intellexit, dicens: Vbi
eras Iesu bone, ubi eras? quare à prin-

*Antonij
Ægyptij
intra cuius
demonib.*

cipio non adfuiſti, ut uulnera curares
mea? Et uox ad eum facta: Antoni, in-
quit, hic eram: sed distuli ob tuum cer-
tamen, quod prius obseruare libuit:
iam autem, quoniam strenuum te pu-
gilem præſtiteris, in toto orbe celebre
tuum erit nomen. Hæc in uita S. Anto-
nij ab Athanasio descripta, & è Græco
per Euagrium Presbyterum transla-
ta: ubi lucra cum diabolo uaria mireq;
acerba, & insignis diuini uiri patien-
tia constantiaq; legitur.

Nullus certè, quod scia, animosior
fuit Hilarione (qui Antonio fuit con-
temporaneus, sed iunior) fortiusque
neglexit dæmonum fraudes, quippe
qui in solitudine sæpe infantium uo-
ces intempeſta nocte se audire existi-
mauit, nunc balatus ouium, nunc mu-
gitus bouum, planctus mulierum, leo-
num rugitus, strepitum armorum, u-
riarumq; portenta uocum. Cæterum
ausus aliquãdò totum phasma explo-
rare, Dominicæ crucis signo ad lunæ
lumen tugurio egreditur, & sollicitè
circumſpiciens, ecce currum directis
in se equis euntem conspicatus est:
hic Christi Nazareni nomine inuo-
cato, in uestigio mansit, expectans rei
euentum, tum uerò terrificæ illa biga-
rum species subito terræ hiatu in con-
spectu absorpta est. Atqui licet à dæ-
mone excrucietur mirè, oratione ta-
men uincebat: à qua ubi aliàs paulu-
lum quieuiſſet, satan ferianti insidia-
tus, repèrè eius dorso insiliit calcib. la-
tera quatiens, ceruicem flagro: Eia, in-
quit, dormitas? mox cachinno desu-
per increpitans: Hordeum iamne, ait,
an paleas fesso tuo asino offeres: Nam
suam carnem nonnihil obstreperam,
aliquando sic affatus fuerat: Ego te a-
sine non hordeo, sed palea pascam, fa-
ximq; ne posthac recalcitres.

20

30

40

*Anton. Sa-
bell. libro 10.
Exempl. 6. 17*

*In lib. Conf.
Fol. 42.*

Hic uidet Franciscum non satis no-
uisse hominis pij uires in toleranda
quauis

quavis afflictione dæmonis. Legitur enim in eius uita, fratrem Egidium interrogasse Franciscum his uerbis: An diabolus sic sit terribilis, quod homo per unum Patrem nostrum non possit sustinere? ipsum respondisse, Quod nullus possit sustinere diabolum per medium Patrem nostrum, quin statim moreretur. Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiæ, ubi & impatientiæ exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

COM M V N I V M P R E C V M
in maleficio sanando efficacia.

Cap. XXXI.

Communes
preces.

VT insuper maleficio læsorum fidem adaugeat, uulneraque, tortore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur misericordiarum pater, communibus ad eum ex animi penetrabilibus suis confidenter precibus erunt iuuandi. Id ab autore epistolæ ad Hebræos distertè mandatur: Memores estote uinctorum, tanquam unâ cum illis uinçti: eorum qui affliguntur, uelut ipsi quoque, uersantes in corpore. Orate pro uobis inuicem, ut sani sitis: piæ monet D. Iacobus, multum enim ualeat deprecatio iusti efficax. Helias homo erat similiter obnoxius afflictionibus ut nos: & precatus est ne plueret, & non pluit super terram annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & celum dedit pluuiam, & terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter nos: accersat seniores Ecclesiæ, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio fidei saluum reddet laborantem, & eriget eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc orationum fidei publicæ & seorsim à Christi fidelibus ad rem præsentem accommodatarum respondendumque; energia, liquiddo constat. Ne Petri fides dehereret satana: insultu, qui expetierat ut eum

uelut triticum cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut uigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Fidem quoque Christi operam sibi augeri orant Apostoli. Per Mosis orationem ad Dominum, soror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, dicentisque, Domine miserere filii mei, quoniam lunaticus est, & miserè affligitur, &c. increpatur dæmonium, puerque sanatur. Se autem credere testabatur hic uir in suis precibus, & orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Græca, Syrophœnissa genere, ad pedes Christi proluta, rogabat eum, ut dæmonium à quo filia miserè cruciabatur, extirparet: & ob eius interpellationem, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperet Spiritum sanctum. Siquis inter nos affligitur, orare iubet D. Iacobus.

Chrysostomus de incomprehensibili Dei natura, homilia 3 testatur, obsecratos in templum adductos à diacono tempore publici congressus, quum cœna Dominica peragi solet, iussusque caput inclinare, & sic pro ipsius oralle populum. Homines, inquit, à dæmone agitati, tanquam uinculis quibusdam retenti adducebantur, ut populo uniuersaque ciuitate præsentem, communes pro his fierent supplicationes, ut omnes iugi concordia Dominum com-

R 4 mune

Ephes. 6.
1. Timotheo.

Num. 12.

Matth. 17.
Marc. 9.
Luca 9.

Matth. 16.
Marc. 7.

Iudith. 3.

Act. 2.

Iacob. 2.

Hebr. 13.

Iacobi 5.
3. Reg. 17.

Matth. 22.

munem orarent pro his, & quodd mi-
 fereretur, magno clamore contende-
 rent. Recitat insuper Prosper Aquita-
 nicus, in locum publici congressus ad
 altare, dum cœnæ Dominicæ institu-
 ta actio celebraretur, adductam puellam,
 & plebem pro ea ad Dominum
 orasse, ac de cœna participem factam
 quoq; & sic liberatam. Idem lib. 6. de
 Prædictionibus & promissionibus tra-
 dit, suo tempore Carthagini puellam
 quandam Christianam, quum in bal-
 neis quoddam Veneris simulachrum
 minus pudicè intuita esset, seq; eidem
 assimilasset, mox à diabolo obsessam
 fuisse, qui gutturus meatus occuparit,
 ut circiter dies septuaginta noctesq;
 totidem ferme, nec cibum, nec potum
 trajicere potuerit. Parentes quum nul-
 lam leuationē animaduertent, puel-
 lam ad Ecclesiæ ministrum adducūt,
 eiq; rem ut astra erat, bona fide expo-
 nunt. Vnum hoc puella confessa ad-
 didit, Noctis medio uideri sibi auem
 quandam adesse, & nescio quid ori-
 ingerere. Tandem in templum dedu-
 citur, sunt preces: & cum ei cœna Do-
 mini porrigeretur, quam ægrè accep-
 tit, cacodæmone nimirum reluctate,
 liberata est. Narrat Theodorus Lector
 lib. 2. Episcopum Christianorū in Per-
 sia iussum esse, à rege dæmones profi-
 gare: qui collectis pijs preces fecit, &
 adiuratione eos abegit. Ioannem mo-
 nachum quandam in Ægypto dæmo-
 nes sola expulisse precatione, tradit
 Sozom. libro 6. cap. 28. Cœtus mona-
 chorū, inter quos Macarius & Isido-
 rus, Lucij scelere sub Valente, in insu-
 lam exiguam, ubi nulli erant Christia-
 ni, relegati, filiam ibi sacerdotis dæmo-
 ne correptam & humi præcipitatam,
 coniunctis precibus liberant, patriq; sa-
 nam restitunt. Marcellus Apameen-
 sis Episcopus, destructurus sub Theo-
 dosij imperio fanum Iouis Apameæ,

Theodoret.
lib. 4. cap. 21.

Theodoret.
lib. 5. cap. 22.

atrum dæmonis spectrum, uim ignis
 suppositi cœercens, sic repulit. Iussit a-
 quam adferri in uasculo: qua suppo-
 sita sacro altari, ipse in facie humi pro-
 stratus, Domino supplicauit, ne ulter-
 rius progredi dæmonis tyrannidem
 sineret. Finita oratione, figura crucis
 aquam consignauit, atq; flammæ dia-
 conum iussit inspergere: quo facto, dæ-
 mon aufugit.

Augustinus etiam commemorat, ui-
 rum quendā tribunitium Hesperium,
 in Fusalensi territorio Africæ fundum
 habuisse, qui fuit infestatus à malignis
 spiritibus, ita ut animalia & seruos gra-
 uiter affligerint. Domestica igitur hac
 calamitate coactus, accessit Dominus
 fundi ad Ecclesiæ ministros, rogauitq;
 ut aliquis ibi preces facere dignaretur.
 Abijt igitur quidam eò, orauitque
 ardèter & seridè etiam ibi cœnam
 Domini distribuic: & protinus illa dæ-
 monum uexatio cessauit. Ambrosius:
 Bonū scutū est oratio, ut quo omnia
 ignita spicula aduersarij repelluntur.

IEIUNIUM IN OPERIBVS

diaboli uincendis energia.

Cap. XXXII.

Indicantur etiam ieiunia, si fortè ca-
 ro, nimia sui indulgentia proterui-
 ens, locum dæmoni dederit: ut hoc
 restricta freno, in ordinē redeat. Qua-
 re Porphyrius tradit, ieiunium & ca-
 stitatem maximè laudari, non quia ijs
 placatior in primis efficiatur Deus: sed
 ut retroagantur qui sanguine & im-
 mundicia gaudentes, quo perfrui pos-
 sint his, utentium corpora inuadunt.
 Est enim aliquod dæmoniorum ge-
 nus, quod non nisi orationibus & iei-
 unijs eijcitur, Christo authore, in credu-
 litatis, propter quam illud expellere
 nequiverunt, discipulos redarguen-
 te. Eleachim quoque sacerdos Domi-
 ni magnus, sic omnem Israelem allo-
 quitur: Scitote quoniam exaudiet Do-
 minus

Lib. 22. de Ci-
uitat. Dei.
cap. 8.

ieiunia.

Math. 27.
Marc. 9.
Lu 49.

1ud. 4.

Tob. 11. minus preces uestras, si manētes permanferitis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse orationem cum ieiunio.

Lib. 8. Histor. Scot.

Historiam in hanc rem mirè cōmodam narrat Hektor Boethius, in Garetōthe scilicet regionis uico quōdam, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia dissito, eximie formæ adolefcentem coram Aberdonēsi antistite questum esse palam, sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemque oclusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine strepitu abire, nec ullo se modo, cum plurifariam tentasset, à tanta tamq; turpi uersania liberari. Iubet continuo circumspēctus & pius Episcopus, adolefcentem aliò se conferre: & ut secundum Christianam religionem magis laudatis ieiunijs & orationibus solito attentius accommodaret animam: hinc fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus cacodæmon tandem terga daret. Nec felix defuit successus salubri consilio: quod adolefcentis religiose exequutus, paucos post dies omnino ab illis uindicatur ludibrijs. Sic incubum dæmonem non amplius infestasse Nauetis mulierem, post confessionem & sacram communionem, quæ ieiunia & preces comitari solent, legitur in uita D. Bernhadi.

Ieiunij uirtus & eorum.

Hic ieiunij, uti theriacæ præsentissimæ, uires & encomium, oculis omnium semper opponendum hoc seculo dissolutissimo exulceratissimoq; ac animi & corporis morbis dæmonum que insultui apprimè obnoxio, ex Athanasio & Cypriano adducam: Ieiunium morbos sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasq; cogitationes

expellit, & mētem nitidiorem reddit, & cor purgatus, & corpus salubrius, & ad thronum Dei hominem silit. Et pōst: Quisquis igitur ab immūdo spiritu uexatur, certū habere debet, hoc pharmaco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflictos abscedere, uim ieiunij metuētes. Valde enim dæmones oblectantur crapula, & ocio corporis. Cyprianus de Ieiunio & tentationib. Christi: Ieiunium, inquit, si discretionē regatur, omnem carnis rebellionem edomat, & tyrānidem gulæ spoliatur & exarmat. Ieiunium extraordinario motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos distringit & ligat. Ieiunium si humilitate ornetur, seruos Dei contemptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat, & putredines quæ ex adipe prodeunt, consumit & secat. Ieiunium Scripturarū delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorū reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moles in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perseverans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis ministerium promeretur. Helias quoque eodem dierum numero abstinens, in eremo conuersatur. Et pōst: Efficax est oratio præcedente ieiunio, & sacris studijs antecedentibus. non patitur postulatio deuota repulsam. Origenes in cap. 7. Matthæi, ubi Christus dicit, Apostolos propter incredulitatē nequiuisse eijcere dæmonium: Si aliquando nos oportuerit circa curacionem tale quid patiētiū permānere, non adiuuemus neque interrogemus, neque talia loquamur, quasi audienti spiritui immūdo: sed permanētes in orationibus & ieiunijs, impetremus patienti salutem à Deo, & abigemus ieiunijs & orationibus spiritus malignos.

gnos. De ieiunij potētia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrysofomi 18.

ELEEMOSYNARVM VIR-
tus. Cap. XXXIII.

Eleemosyna.

Accedat adhæc, pro facultatū ratione, earum cōmunicatio, & in pauperes erogatio, oblatioque: quem odorem bonæ fragrantiae, hostiam acceptam gratāque Deo, appellat Paulus ad Philipp. qui Romanos etiam impensè adhortatur ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusque sanctorum communicarent. Cornelius item centurio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Cornelii, orationes tuæ & eleemosynę tuę ascenderunt in memoriam coram Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternā. Item

Tobia 12.

Tobia 4.

Tobias pater ad filium, ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te aueratur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum penes te fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnib. facientibus eam.

Luce 11.

Apud Lucā ipsa ueritas loquitur: Date eleemosynam, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suā sit Daniel, ut eleemo-

synis redimeret animam. Apud Ecclesiasticum legitur: Ut aqua ignem ardentem exinguit, ita peccatorum expiat eleemosyna: cuius Dominus gratiam redditurus, memor erit in posterum, ut auctor tempore casus sui adminiculum inueniat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, & postea resurget & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum. Ergo concludit eleemosynam in corde pauperis, & hæc prore exorabit ab omni malo. Hic locum habebit Cypriani sermo de Eleemosyna, item Chrysofomi homil. 32. 33. 34. 35. 36. 37.

CVM MULTIFARIAM AFFLICTIS QUAM UARIÈ AGI DEBET, ET IMITANDA diuerse sanationis exempla.

Cap. XXXIII.

Apud ægrum, lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt. Apud hūc uerò qui continud torquetur, mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidelium intercessiones necessitati præsentis cōsono sensu applicatæ, ieiunia & ege-norum subleuatio, suum habebunt pondus.

Cæterum si uno in loco maleficijs collidantur numero plures (quem admodum in monasterijs, potissimum uirginum, uelut organorum satanę ludibrijs magis accommodatorum, frequenter uiuere cernimus) ante omnia huc cura propendat, ut separentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos aueratur, quo singulæ seorsim cōmodius fideliusq; institui & sanari queant. Restitutionis autē habeatur pro cuiusque necessitate delectus, ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorum,

Eccles. 1.

Eccles. 17. Or 19.

Philipp. 4. Roman. 12.

Actor. 10.

20.

30.

40.

Ubi plures malefico læsi simul uno in loco sunt, quid faciendum.

rum, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitum more) quis calceare conetur omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus conuenientium formulis, com-
 mēcijsq; quibusdam ritibus & sub-
 stantij ad rem minimè facientibus,
 profligare pergat dæmonem, in ijs ri-
 dentem illudentemq;, & fugam ple-
 rumq; simulatē egregiè, quasi com-
 pulsus, licet ultrò cedentem, ut nos
 incredulitatis labyrintho altius inuol-
 uat, si uetitis rume medijs fugatū cre-
 damus: hac ratione è corporib. cedit
 sæpenuerò, & quidē libenter, ut ani-
 mas minus impedite possideat, eisq;
 dominetur. Quæ uerò uirgines arctius
 oclusæ cohibetur, nec egredi permit-
 tuntur, quod equidē in eiusmodi casu
 comprobare nequeo: uel quæ in desi-
 gnato eo loco clementē Dei manum,
 patrisq; uirgam, cum uera sui abnega-
 tione fortiter tolerare cum Iobo in a-
 nimum induxerint, mutua hic præ-
 stent in suorum cruciatuum interual-
 lis operam, se mutuo consolantes, mo-
 dumq; præscriptū, quoad fieri potest,
 obseruantes: nec ad huiusmodi specta-
 culum admittantur iuniores, ne terri-
 tæ tormentorum raritate & uehemen-
 tia, quid mali contrahant, cum eis aui-
 dè admodum insidietur diabolus.

Cum aliàs ad piam puellam in cœ-
 nobio obseratā literas dedissem, qui-
 bus uirginum eo in loco olim incredi-
 bili cruciamentorum genere à dæmo-
 nio exercitarum (quarum superiori
 memini Libro, cap. 10.) historias mihi
 cupiebam describere, ea in hanc ferè sen-
 tentiam respondit: Duas adhuc ex il-
 lis superesse octogenarias propemo-
 dum, à quibus sæpius audiuisset, ne
 magno quidem se uelle graui illa ca-
 ruisse calamitate, ex Dei uoluntate na-
 ta, quod inde peculiare gratiæ diuinæ
 donum & illuminationem se conse-

quutas sensissent: nec secus earum tes-
 tati uitam. Quid Antonio nocuit, se-
 ueros in suis ceruicibus tulisse magi-
 stros? cui eos ad Dei nutum perpeiso
 in maius celsit lucrum & gloriā. Scri-
 bebat quoque, missos eo tempore fu-
 isse undecunque uiros doctos, qui ter-
 rificorum eorum symptomatum lar-
 uas contuiti, eas penitissimè scruta-
 rentur, amolirenturque: sed quo in
 eiusmodi consilijs confidentius persti-
 tere, eo malum recrudit grauius, ut
 tandem Dei opus esse singulare fate-
 rentur: à cuius manu cum id excipe-
 rent, & se toto corde sub potenti eius
 brachio submitterent, semet integrè
 abnegantes, humilitatemque usque-
 adeò amplexæ. quo etiam cunctis suis
 affectibus restiterint, eosque uicerint:
 & breuiter, ad diuini uerbi normam
 toto animo uitam conformarint, tunc
 paulatim euauerūt uniuersæ illæ di-
 ræ. Piam epistolæ illius uirginis partē
 iustis de causis inserere uolui, quod id
 consiliū meo instituto prorsus respon-
 deret: & ne eiusmodi uirgines usque-
 adeò à piorum numero alienas esse,
 quis temerè in animum inducat, et-
 iam si adhuc multa in ijs desiderari
 non diffitear, quæ inscia & non sana
 informatione prætermittuntur.

Porro monasterium id ingressus, co-
 ram cum altera contuli uetula, quæ id
 mali decem sustinuerat annos, eo no-
 mine gratias Deo agens quàm maxi-
 mas: ac si ætas admitteret, se liben-
 ter denuò iisdem uelle calamitatum
 fluctibus obijci asserebat. Hortata au-
 tem me est maximopere, ut si in con-
 siliū ad ita afflictas accerferet, ne exor-
 cismos admitterem unquam. Quæ-
 dam in eo tormentorum theatro con-
 stituta, à fratre uirgis ex quorundam
 cōsilio excarnificabatur: quem ad mo-
 dum ab ineptis etiamnum hodie con-
 sulitur, quasi dæmonem profligent uir-

*Iuniores ad
 tale spectaculum non ad-
 mittenda.*

*Memoranda
 historiarum cura
 carum mouit
 liū apud Ma-
 ria arborem
 prope Xan-
 thos.*

gæ, & non potius eo modo ille carnificinam procurat. ea rei indignatione & pudore illa perculsa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hęsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciat, & morti proxima, se totam attēta oratione Deo offerebat, ut secum pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dū modo ipsius glorificaretur nomen, obsecrās: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nō ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Vere abnegationis exemplum.

Singularem insuper, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Vveselich Coloniēsis, monachus abbatie Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuū, exagitabatur miserè & multifariā, circa annum quinquagesimū supra millesimum quingentesimum: interdum auehebatur sub tectum, aliās per ligna transuersa coniunctiora supra campanam intrudebatur, plerunq; per murum transferebatur in opinatō, inuentus quandoq; est corpore super piscinam proiecto, capite autem in terram reclinante. Tādē se prodit spiritus, diutina & multiplici uexationis causam explicans: se nimirum esse illum abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum: ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curari: ne clatis fuisse factū pictoris Nouehiani laborib. & impensis, qui inde iacturam tenferit, ac sibi ipsi uim fecerit. uerum id fuit. Subnectebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulā dia-

Curandis dæmoniacis exemplum in signo.

bolus: expiari scilicet hoc delictū non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergò Treueris & Aquisgranī peregrinaretur hic Philippus (quē ob simplicitatem accōmodatum suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & tres Misræ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Vt hic spiritus uoto satisfieret, consuluerunt Theologi Colonienses: & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui postulabant quoq; monachi à suo superstite etiamnum abbate D. Gerardo Strailigen Morfensi. At hic saniori institutione atq; acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confisus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntiq; spiritui obijceret, se non esse sui iuris, uerū sub aliorū degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo factō, spiritus respondit: Dic Suppriori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hætenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constātiā, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulenta exitiāliaque dæmonij studia, nunquam redijt, alioq; migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoq; in usum reuocandam arbitraret.

Muliercula Bartholomęa nomi-
ne, quum in pago Vuell, preter
morem sub Millę actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excel-
sis Deo, Germanica lingua caneretur,
mox uelut dęmonio correpta, in ex-
tasin conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione, in eo tor-
mento perdurans, donec abfolueret-
tur cantio. Quum ad hunc actum ali-
quandiu conuieretur, nec tamen de-
fineret fęmella, tandem à pagi domi-
na, Anna à Virmont, in arcem uocatur:
quę humaniter & amicę causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci fi-
neret, quum eadem essent uerba Ger-
manica quę Latina, absque mutatio-
ne? eiq; hymnum Germanicum præ-
legit, & uerba interpretatur, quibus
nihil absonū, nihil impium, aut quod
ullam offensionis daret causam, ines-
set. Iubet itaque eam forti esse animo,
se iam eundem hymnum Germanicę
cantaturam in cubiculo, præmonens:
& si illa deijci se pateretur, adhibiturā
se remedium, quod pellendo eiuscę-
modi dęmonio esse cum primis usui
didicisset, minitabatur. Ita mox in cę-
tionis initio, muliercula loco prius ob-
seruato, quod se prosternere uellet, in
terram prouoluitur, cui incunctanter,
uestitu prius leuato, domina prudens
& cordata matrona, simul cum filia,
uirgas imprimic acres, eo quo decuit
studio: illa interim retracta manibus
ueste, earum conabatur arcere titilla-
tionem. Extremis enim morbis, teste
Hippocrate, extrema exquisitę reme-
dia optima sunt. Hoc propinatū phar-
macum, contra huiusmodi dęmonis
insultum existere antidotum incom-
parabile, atque se à doctis uiris didi-
cisse, mulierculę denuo persuadet do-

mina, hortaturque eam confidentiori
esse animo, neruum dęmonij hoc me-
dicamento iam esse haud dubiè infra-
ctum: eamque simul concinere iubet.
Sic dulci modulamine simul repeti-
tur cantilena, finiturque sine ullo com-
motionis indicio. Hoc comedię actu
à famulis ante ostium obseruato, fę-
minam illi egressam arripiunt, unaq;
hymnum alta uoce canunt: & consi-
lium hoc fuisse exturbando huic fana-
næ ut certissimum, ira & saluberrimū
compertum est. Oportet autē habere
delectū in usurpanda hac theriacā. nō
enim omnīū oculis uno medendū est
collyrio: solū eius generis dęmonio
profligando præsentissimum citra ul-
lam moram aut hęsitationem erit ale-
xipharmacū, quod hominem inuadit
exercetq; pro ipsius energumeni uo-
lūate, arbitrio & libidine. Se ea ratio-
ne fuisse sanatā, à domina in arcē Vuell
reuocata Bartholomęa, coram me cō-
fessa est. Hic qualem cūq; sortitus fuit
esse actum Canon 60, de his qui se simu-
lant dęmoniacos, qui ita habet: Eos
qui se dęmone correptos esse simulāt,
& mortū improbate eorū figuram &
habitum simulatē præ se ferunt, uisum
est omnimodo pupiri, & eiusmodi af-
flictionibus & laboribus eos subijci o-
portere, quibus hi qui à dęmone uerē
correpti sunt, ut à dęmonis operatio-
ne liberentur, uerē subijciuntur.

Se uidisse Romę quędam nomine
Iuliū, narrat Rondeletius, qui catale-
psi putabatur cortipi, quoties illa Pas-
sionis uerba audiret, Consummarum
est. Voluit autē probare, num uerē cor-
ripiretur, an fingeret. Quū itaq; simul
essent apud Alexandrum linguę He-
braicę professorē, & huius uxor fortē
in alterius gratiam recitaret duo illa
uerba, statim sacrificus hic extrasiuide-
batur affligi: eorq; uiso, alter baculum
adferri iussit, quo morbum profliga-

ret: proinde sine mora ad se redijt. Au-
xit suspitionem, quod quum eo malo
afficeretur, prius undiquaq; spectaret,
ubi suum tutò reponeret caput. Audi-
tum postea est, illum ob hanc simula-
tionem missum fuisse à Venetis in exi-
lium cum quadam meretrice, quæ si-
mili morbo se prehendi simulabat.

*Catalepsis à
melancholico
sanguine.*

Porro figmentum non erat, sed ca-
talepsis, à sanguine melancholico ce-
rebrī substantiam occupate, quam pa-
tiebatur puella in quodam pago non
procul à Nemauso in Simeneis mon-
tibus. Hæc erat annorum uiginti quin-
que, nupta cuidam iuueni quem parū
amabat: uixitq; tantum dies octo cum
eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudi-
nem corripere. Quam ob causam
in parentū gredes redijt, in quibus tam-
diu à malo illæsa permanebat, quam
mariti obliuio duraret: recrudescere
uerò, quum de marito cogitaret, uel il-
lius mentionē audiret: aut etiam quā-
do ad illam insciam maritus fortē ue-
niret, priusquam eum uel uideret uel
audiret. Quod si in uia aquæ hydriam
gestaret, eam quandoq; deponebat, a-
liquot horas in eodem loco sedēs uel
decumbens, oculis & ore apertis, sine
sensu & motu, nisi quod uentris & co-
starum infernarum muscoli multum
mouerentur.

IN CONCVBITVS MALEFI-
cio quid faciendum. Cap.

XXXVI.

DE naturalis congressus, satanæ
opera præpediti, curatione ita
scribit Igmarius Remensis archi-
episcopus: Si per sortiarias atq; male-
ficas artes occulto, sed nunquam Dei
iniusto iudicio permittente, & diabo-
lo præparante, concubitus non sequi-
tur: hortandi sunt quibus ista eueni-
unt, ut corde contrito & spiritu humi-
litate, Deo & sacerdoti purè confite-
antur, &c.

*In cap. Si per
sorti. 33. q. 2.*

In controuersia, ubi maritus ad cō-
gressum ineptus esse ex maleficio ac-
cusaretur, in foro Constantiensis decre-
tū fuisse scribit Vlricus Molitor, ut pri-
mū à medicis ille, quem leges dicūt
maleficiatum uel frigidum, inspiceret-
ur, num alia illius impotentiae natu-
ralis foueretur causa: deinde ut trien-
nium adhuc uxor cum marito conui-
ueret, qui suas interea temporis expe-
riretur uires: utq; elemosynas libera-
lius erogaret, & ieiunijs uacaret, quò
matrimonij institutor Deus eiusmodi
malum amoliri dignaretur. Decretum
sanè ad imitationem reuocandū. Huc
accesantur etiā, quæ in legitima ma-
leficij curatione hætenus proposui.

Noui & characteres in charta uirgi-
nea scriptos, & aduersus id mali, uelut
arcantum summum celebratos, super
quos septies legitur Psalmus, Eripe
me de inimicis meis: ligaturq; charta
ad uiri coxam. at mysterium hoc apud
Acheronta sepulchrum malo.

Cæterum ridiculam admodum, ni-
misq; religiosam curationem plerisq;
bona fide ne prodant, in aurem ex em-
plo insinuare uolui. Mulier Katharina
Loe nomine, cuius mihi nota fobo-
les, uiro nupta, hunc in initio compe-
rit impotentem. Quare à uario temerè
quæsito consilio, hæc in ara D. Anto-
nio sacra Euerfeldi in ducatu Mon-
tensi, ubi degebat, ceream membri ui-
rilis effigiem religionis ergò, ut à suo
malo leuaretur maritus, suspendit of-
fertq;. Sacerdus rei ignarus canone
ad altare demissis oculis recitato, ut
fieri solet, suspicit, priapumq; illum ce-
reum inopinatò intuitus, Tollatur dæ-
monium illud, acerbè inquit.

EXORCISMI QVANDO, ET
quomodo, & à quibus adhibendi.

Cap. XXXVII.

PORRÒ si dictis rationibus nõdum
cedit insidita calamitas, opusq; sa-
tanæ modo,

*Decretum in
cōcubitus ma-
leficio.*

*In Tract. de
lamis & P
thronicis.*

Pfal. 14.

*Quando ad-
hibendi exor-
cismi, & quo
modo.*

Qualem oportet esse exorcistam.

Ephes. 6. In cœlio Carthaginensi 4. 23. dist. c. exorcista. ca. 7. de Consec. dist. 5. c. omne die ubi de energumenis, id est, obsessu agitur, quibus manus imponant exorcista. Iuxta ca. 79. Synodi quædam, sub Ludovico Pio, neque in Ecclesia, neque in domibus locat q̄ exorcizare, qui non erant ab Episcopo ordinati.

Matth. 17. Marci 9. Luca 9. Ioan. 14. Matth. 21. Marci 11. Luca 10.

Philip. 2.

Act. 4.

Genes. 1.

Ioan. 1.

Matth. 8.

9. 12. 17.

ranæ perdurat, eum increpare licet ex Christi doctrina Marci decimo sexto, quòd credentes per eius nomen dæmonia sint ei eicuri. Eapropter Apostolorum & primitiæ purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, consciëntiæ bonæ testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, ei sciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atq; diuina panoplia circumquaq; munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguerè (qualem armaturam in huius Libri initio ex Paulo propositum) ne cum discipulis Christi dæmonium fugare nequeuntibus à Christo audiatur: O natio incredula & distorta, quousq; tandem ero uobiscum? quousq; patiar uos? firmiter hinc infallibiliter nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcumq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribit ite Lucas, septuaginta reuersos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiã dæmonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcadi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine stentur genua cœlestiũ, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomẽ sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris æterni uerbo creata sunt cœlum & terra, & quicquid in eis consistit. Eius nutu in præcipitium ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Chri-

sti aduentum imperiumq; horruerunt & profugerunt, quotquot artificissimo uinculo in sua custodia miseris mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbarunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniacae eiecit Paulus; his uerbis: Præcipio tibi in nomine IESU Christi, exire ab ea. & exiit eadẽ hora. Sic à Petro iusi sunt dæmones egredi, qui uel unicũ diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabat: teste Clemente.

Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilarionis Palæstini eremitar, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quem à teneris unguiculis dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensq; tam Syra quàm Græca lingua (quas tamen nusquam didicerat dæmoniacus) multiplicem obidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curò quomodo intraueris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri IESU Christi impero. In hoc nomine Simo apostolus simulachrum Solis comminuit: & Indas Lunæ, dæmonibus inde uisibiliter Æthiopum forma expulsi. Dæmonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem dæmones similitudine canum inter monumẽtra commorantes secus uiam, prætereuntesq; grauius lædentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconẽ clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse, traditur.

Ioannes Euangelista superato ueneno, dæmonẽ in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine IESU Christi

Marci 14. 9. Luca 4. 8. 9. 11. 13.

Act. 16.

Abdi. lib. 2. Hist. Apost.

Li. 4. Recog.

Abdias episcopus. Babyl. lib. 6. Histor. Apost. item lib. 9. 10. 13.

Ioannis euangelista 10. suo. gando dæmonem contra magã Cynopem miracula.

Nazareni, ne ultra hichabites, & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioanne criminatione, maleficijs populum dementeret auocaretq; mortuos etiam se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam daemones apparuerunt, & mari emersi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine redijt, praecipiens illis tribus daemonibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentijs comitabantur, ne discederent. Cocusis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, demisit in mare, atq; sic ex oculis hominum euanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo praeter te. Ioannes interim orabat Dominum, ut inter uiuos ultra nequaquam connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se praecipitauit, nusquam apparuit. Et daemones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati a mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi IESU Christi ex hac insula exire, nunquam redituri. & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopem, si forte ex freto resurgeret.

Sozomen. libro 4. cap. 16.

Artatus insignis confessor sub Luciano, uidit aliquando daemoniacum quendam gladio stricto per forum discurrere, & obuium quenque terrere ac fugare. Huic itaq; obuiam sese offerens Artatus, Christum nominauit,

ac uerbo daemonium expulit, obfessumq; liberauit. Verbo adhuc daemones fugauit Paphnutius, teste Rufino libro 1. cap. 4. Sic apparet, quantum uere Christianis magistri nomen profuerit, & imitatio inuenit.

Anno 1529, in turrem terriculamentis a multis annis in quietissimam Coloniae Gallinaeam portam nuncupatae, religionis causa deductus est pius & doctus uir Adolphus Clarebach, ut die noctuq; acerbius torqueretur. At lemuribus prima nocte ad ingentium consueti more redeuntibus, turbasq; & terrores citantibus, ad arduos ille conuersus orationes, eosdem ita uicic exturbauitq;, ut talium umbrarum postea eo in loco fuerit obseruatum nihil, quum ille etiam in de eductus constanti Christianae fidei confessione uitam finisset, corpore flammis absumpto. Tantarum est uirium contra diaboli machinamenta seruens pij hominis ad Deum oratio. Scripserrat autem distichon in dealbato turris pariete, digito denigrato carbonis puluere & aqua mixtis (quod atramentum & papyrus illi fuissent in carcere denegata) in hanc ferè sententiam: Vbi Emanuel, nullus terriculamentis satanicis relinquitur locus.

Adolphus Clarebachus efficacis orationis.

Hæc est coniuratio, hic uehemens fortisq; exorcismus, hic modus fugandi daemonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communem uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum, de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrarum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memorialia, hæc purissima signa, hæc nostræ in ex-

Esaia 28. Ephes 20.

in exturbandis demonibus, ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cælo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, contemptis lacuarum, simulachrorum perosa, nec thuris nec meri indiga, uniuersis manibus, lemuri-
 bus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra & species mortuorum contemnens, & inania terricula menta, & noctium occuracula, & inferorum comæacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam uincens, & quicquid unquam ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, & dæmones expulit Christus. Si ergo securè operari uoles, necessariò illud Pauli consilium ob oculos pone: Quodcunque facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri IESU CHRISTI faciatis. Hoc est salutarium medicamentum: quin ipsa panacea, uel potius hæc salus nostra & medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait, Dæmones adhuc contremiscere, quando Christi nomen inuocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præstigiæ, nulla maleficiorum ostenta, nec ulla dæmonij opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citius euanescent. Proinde à Lactantio quàm uerissimè dictum est: Dæmones iustos, id est, ueri Dei cultores metuere: cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorum uerbis uerberati, non modò se dæmones esse confitentur, sed etià sua nomina edunt. Quia nec Deo, per quem adiurantur: nec iustis, quorum uoce torquentur, mentiri possunt. Iraque maximis sæpe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamque exire proclamant. In hoc ordine curationis,

Scripturæ sacræ fundamento innixæ, nullâ erroris suspiciõne, nihil idololatricæ, nullâ blasphemici opinionis foueri, luce meridiana clarius cõtemur.

DÆMONIA EICIENDI

modus Ecclesiæ ueteris. Cap.

XXXVIII.

Ceterum ne quis hoc nostrum consilium uelut ab usitata nostrorum hominum ecclesiastico rum ratione alienum calumnietur, & exploredum decernat, bona fide hic beati Clementis uerba subiungam, quibus pellendi satanæ formam in Ecclesia ueteri & puriore familiarem, nostroq; præscripto conformem, pulchrè describit lib. 8. capite 32. de Constit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exorcista non ordinatur: spontaneæ enim beneuolentiæ est hoc certamen, & gratiæ Dei per Christum superuentione Spiritus sancti. Nam qui accipit charisma curationum, per reuelationem à Deo declaratur, quum pateat omnibus gratia, quæ est in ipso. Et libro eodem, capite 7. Postquam exiuerunt Catechumeni, dicat diaconus: Orate energumeni, hoc est, uexati ab immundis spiritibus: intente omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum, & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta sua à uexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia cõdidit. Eriã atretè oremus, Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiat. Et Episcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem ini-

T micij

Matth. 9.

Colossen. 1.

Lib. 2. c. 16. de Orig. erroris. Idem apud Clem. li. 9. Reg.

Energumeni.

Cap. 2.

mici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquã passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è cœlo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccãt abyssos, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domini manet in æternum: quem laudant

Iob. 8.

Psal. 105.

Nahum.

Iob. 9.

infantes, & lactentes benedicunt: quæ celebrant & adorant angeli: qui aspiciunt super terram, & faciunt eam tremere: qui tangunt montes, & fumigant: qui minatur mari, & siccãt illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat super mare sicut pauimentum: unigenite Deus magni patris filii, increpa spiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in sancto Spiritu in secula, Amen. Consentit his Augustinus, de utilitate credendi, cap. 22. Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam contrariamquæ; pietati, exorcizando eijciunt, nõ placando: omnes tentationes aduersitatesquæ; uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit, egitquæ; sine peccato, ut in ipso sacerdote atque sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum IESVM, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo.

IUDICIUM PHILIPPI MELAN-
thionis de demoniacis, ex Epistolarum
libris. Cap. XXXIX.

EThi sunt interdum physice causæ furorum seu *ωαπαγορευτῶν* seu *μαυίας*: tamen certissimũ est, dia-

bolos in aliquorum hominum corda ingredi, & efficere furores & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis remedijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agitaretur à diabolo, post cruciatum loquebatur Græcè & Latine de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo,

ἔσται ἀνάγκη ἐν τῇ γῆ, ἡ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τῆς γῆς.

Ante annos sedecim erant in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pilij in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus eius uerbis extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à roto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum precatioes pro ea factæ, & consulto omisæ sunt aliæ ceremoniæ.

30 In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum agitaretur à diabolo, interrogata, quis uersus Virgilij sit optimus respondit:

Discite iustitiam moniti, et non temnere Deos.

De illis miseris uirginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significatur pœnæ Italiæ & aliarum gentium. Nec uerò dubito uera piosum precatioe tolli id malum, & expelli diabolos posse. Re-
40 tæ etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum IESVM Christum, feruè præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant: & de uentura iudi-

iudicio filij Dei, in quo malicia diabolorum ostenditur, palam uniuersæ ecclésiæ dicent, & de penis diabolorum. Sed hæc fieri oportet serio, & omittebdæ sunt ceremoniæ & apocryphæ & lustralis aquæ & falsarum inuocationū Cornelij & similibum. Scio plura exempla, in quibus profuisse piorum precatorem certum est.

INEPTVS MALEFICII BESTIARUM curandi modus uulgaris, temporis item sedatio impia.

Cap. XL.

Cuius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uulgaris illa & aliquandiu malè inuolita maleficij per quemcunque ineptum, & quandoq; bis cecum, curandi, & dæmonis eliminandi ratio, me profectò laet. Nam præter inutilem ceremoniarum congeriem, exorcismos ij homines adhibet diros, ne dicã blasphemos: Stentorea adhæc uociferatione, profusorūq; uerborū turbine, uiolenter abigere dæmonē uelle uidetur, Euāgelia à proposito dissona, Symbolū Apostolorū, orationē Dominicā, salutationem Angelicam, & nescio quæ alia, iterū atq; iterū repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionem conferent? ubi mandatum, ubi exemplū, apud Christum, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiam primitiæ Ecclésiæ ministros? Rei propositæ non respondet uerborum intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugando diabolo cōuenientibus sunt uel uerbis. Illam aut uerborum recitationem cum instituta actione minimè cohære, ne mo non uidet. At abominabile suum sacrilegium ponderent illi, qui eum modum nedum usurpare audent, uerum etiã bestiis & inanimatis rebus, præter subnaſcentis Ecclésiæ sincerioris exemplum, execrandas coniurationes & frequētē tremendi nomi-

nis Dei nūcupationem solenniter applicare, item signum crucis cum oratione Dominica & salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Malley referunt authores) uacæ consecrare non uerentur. Hos ut minimum in secundi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addam, sentiunt alij.

10 Describit præterea Iacobus de Chusa Chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis cōsecrantur, & quomodo panem cum aqua gustari oportet nouem diebus cōtinuè, quibus etiam recitabuntur tria Pater noster & Aue Maria in honore sanctæ Trinitatis, & sancti Huberti, &c. aduersus quæcunq; morbum tam hominum quam pecudum, item insultū satanæ, & morsum canis rabidi. At bonas horas hūc nimis malè collocasse sentio. Alibi eiusmodi sale asperguntur, & thure cōiurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ.

30 Consilium item cōtra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Paschali de candela Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à superiori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa cera candelam paruum: & tunc in die Dominica surge manè, & accende eam, & accipe lumen illud, ut stillæ aut particule cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ff. & combure illud animal modicum cum lumine illo benedicto infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candela, affige ad modum crucis circa stabulum supra ianuam aut sub ianuam, ubi animalia solent intrare & exire: tunc illo anno animalia tua non inficiantur à maleficis.

Benedictionem in super hanc pecorum, quibus abstrahitur per incubos

T 2 lac,

Bestijs & rebus inanimatis coniurationes superstitiosæ applican-
tur.

2. secunda
part. quæst.
2. cap. 7.

lac. &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarū, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponatur in modum crucis super crucem præfatam, & regantur hæc de cera consecrata in vigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignū crucis de ramis palmarum prostratis ante crucem in die Palmarum, & tūc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrorano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestijs: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua cōsecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut supra, &c. Item, Istud etiam ualet contra omnia maleficia, siue sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestijs: & sic de alijs, ut infra. Item, Præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruisia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† IESVS Nazarenus † rex Iudæorū †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo thau †. Istud præscriptū ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut potibus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut supra. Hactenus ille.

Idem adhæc hominum genus in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stola momento.

Huc accedat lactis uaccini restitu-

tio per consecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreueldiensi, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis laetis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atq; suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdā mulierculæ ob maleficium suspectæ edes progredi, consistereq; aliquādiu cum ualido & frequenti boatu illæ uidebatur: deinde ad stabulum regressæ, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in igne sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis coniunguntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangeliū Ioānis, In principio erat uerbum: atq; signum crucis undiq; contra tempestatem antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter repetierit exorcista, Verbū caro factū est: & toties annexerit, Per Euangelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc teriffima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitiū committere uidentur, quod in alijs emendare cupiūt: & ut ille canit poëta Satyricus,

Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.
Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimāt rationem præstigiatorū & incantatorū? Et tamen ista & similia nō in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysteriorijs & institutis Christi perfidè abucuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quo-

Ridicula consecratio

Grādinis & tempestatum ex maleficio nata se tanto superstitiosa. Ab Augustino interdicatur, & legitur 26. q. 7. nō obseruati.

quoq; haud dubiè impingitur, quam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronuntiato preces & exorcismos finiri, & exoptatum finem interdù consequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicenti mihi in illo die, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Actum cōfitebor illis: Nunquam noui uos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed spontè: ut impietatem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Rectè itaq; D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumeti, ait: Si Salomon fecit exorcismoseo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogendi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tēpore illo fecit, qui idola adorant, ut intelligatur eū per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

SI IVMENTA PRÆTER NATURAM quid uideantur, item contra uenena, quid faciundum.

Cap. XLII.

SI uerò præter naturam quid patientia credantur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sæpe in pascuis uenena uel depascatur, uel spiritus attractu illician) primum omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copiosèq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Cōstantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitrabitur, sinecessum toleranter expectantes. Quæ si minus iuuerint,

sed morte armētum abripiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra euidens Dei mādaturam, impiè confugiendum. Hi nanque imitatione sacrilega comprobare uidentur M. Catonis idolatriam, qui in agro lustrando certis utitur ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atque uotis Telluri dicitis, ut in suetas alat arbores: ipsi etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescāt: rapis quoque obsecratis dum feruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti iusis, ut ager pecoraq; seruentur.

Suffimentum autem animantium morbis prohibēdis utile, legitur apud Vegetium, qui licet id quoq; lustrare animalia, fascino tollere, dæmones fugare, & grandines inhibere, ab alijs malè peruersus scribit: tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum quàm animalium morbis resistere, & aërem defecare addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j. opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an. unc. sex. salis Ammoniāci unc. ij. salis Cappadoces, cornu ceruini, lapidis gaggatis masculi, lapidis gaggatis femine, an. unc. iij. lapidis hēmantis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septē. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ, an. pondera iij. ossa sepia numero 7. auri semiunciam, ballucæ siliquā. Hęc uniuersa cōmiscuantur, & succendantur. Sed si memoratos lapides aut in-

T 3 uenite

Matth. 7.

Iob. 1.

De re rust. cap. 147.

De Arte uete. lib. 1. cap. 20.

Columella de re Rust. lib. 4. cap. 7. Cæsar Cōst. lib. 17. 18. 19.

uenire nequiuers, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

*Pecora dolo-
so maleficio
acta.*

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodā latomè apud Batauos factum memini, qui stabula ingressus, lupi sterco clàm in præsepib. abscondebatur: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, ultrò citroq; exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rustici incantamētum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ auctorem, uelut è specula hæc obseruantem, atq; sanandi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui testā fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, 20 ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunq; ex hac professione faciebat: à uiris tamen bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

Perrò contra quæcūq; uenena, ob-
lata philtrea aut cupidinis pocula, medicorū imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine ex relatu, circumstantijs & symptomatibus obortis, si non in ueneni essentia absolute tam cognitionem, saltem ad eius qualemcunq; coniecturā illi peruenerint quàm ocyssimè (in mora enim hic sæpe periculū existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quàm poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiò manum, alexiteria, & quæ ars dictabit, ordine admittrent. Venena, eorumq; assumptorum uel aliàs insipientium indicia, simul & propria antidota, medicorum nouit schola: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare contingat, mortis aleam profectò haud rarè, etiam si pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemq; cordis uitalem fomitem feriente, experientur infelices.

Contra uenensicium quid faciendum.

DE MAGORVM INFAMIVM, LAMIARVM ET ueneficorum poenis.

Lib. VI.

QVOD MAGIS INFAMIBUS uarijs diuersa sit irroganda poena. Cap. I.

QVOD meam hic sententiam à uulgari, & ià multis annis inueterata opinione dissonā, uelut appendicem, quinq; superioribus Libris annectam: non mihi professione medico, uerti debet ui-

10 tio, quasi uocationis meæ sepes transiliam. Veritatem enim in profundo abstrusam inuestigare licet cui libet, nec illi uetustatis auctoritatem præponderare oportet nullam. Negocium uerò illud dæmoniacum tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrinthis, ut non facilè quis hinc se explicet, etiam si ducem habeat emunctarum narium Thesaurum: inde si aliquis pro

pro ingenij modulo ueritate elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuandus, suamq; meritum laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non concedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quàm uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iuris perito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuidebimus medici, sed eum cum sænore honorem liberer etiam deferemus, si in re apud nos magis placitis aut lōgi usus obseruantia, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui cōtrouerſa, ingenuè suam interponere uolet sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam ulnis, si in ueri cognitionem aliquo ducar modo: reijciendā autem, si à ratione comperiatur aliena.

Cum bona itaque Iuris cōsultorum uenia dicam, magos infames uarios quum suprā multo discrimine à sagis & ueneficis merito distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna. Quotquot enim magorum nomine dignatus sum, ij non ignoranter, aut coactè, sed studio sedula que uigilantia, factis etiam grauibus impentibus, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirūt artes, & blasphemiarum plaustra, libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ myſteria, si dijs placet, exugant diaboli mancipia & nutricij. Tales post non uulgarem, sed eximia suo doctori primario præstitam operam, merita donantur ut strenui discipuli laurea, qua is suos honestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium

Magis omnibus non eadē debet infligi pœna.

rapit: nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adacti, satanæ nuncium remittant, ac maturè respiciant. Eiusmodi magos olim capitali supplicio multauit Moses. Fuisse item postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementem liquet. Iste, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo antè uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinā proiecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus, sed metuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudææ Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoque Casiodorus, Athalarici regis Gothorum esse sententiam: Maleficos, uel eos qui ab eorum nefarijs artibus aliqui crediderint expectandum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos celestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Ciceronis sententia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis Romanorum legibus conscriptum esse: Ei qui has artes exercuerit, supplicium sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expertum artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim pleriq; magi non ita extremè cum aliorum iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadā, quam ex uoluntatis & studiorum consensu cum dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitiosæ uel impiæ coniuurationis formula, uel submurmuratis secretò insulis uocibus, cuiuscunq; formæ requisitæ imaginem aut spectrum, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aëre aut alibi ostentat. nihil autem uerè in rei essentia,

Leuit. 20.
Deut. 18.
Lib. 3. Recog.

Abdi. lib. 8.
Hist. Apost.

Lib. 10.
Recog.

Lib. 9. ca. 17.

Lib. 8. ca. 19.
de Ciu. Dei.

Exod. 7. 8.

Magorum
alexan ual
de lectum
puna.

tia, non phantasticum uel imaginariū, hac ratione præstare hi queūt: quem admodum omnes Pharaonis magi, eiusdē cum his hominibus profelsionis & potentiae, nihil præter rerū præstigiōsam exhibuere faciem. Hoc magorum genus non perinde alijs noxiū, ut repudiata dæmonum cōmunionē ad mentem redeat pœnitens, & admonendum & compellendum est. Idem in republica ritē composita circumforaneis illis præstigiatoribus & ioculatorijs *scyllis* meritō accidat, ne ea impunitate, curiosarum rerum studiosæ plebis oculis cautē in posterum insidientur.

Quicūq; uerō diris execrationibus, exorcismis, precationibus, blasphemō nominis diuini cōtra secundum Præceptum abusu, barbaris uocib. auctorē pro dentibus, quēcunq; effectum præter naturæ ordinem, aduersus uerbi diuini institutam à Deo rationem extorquere, in reb. serijs uel ludicris fatagunt: ij ut curiosarum artium ad propriam perniciem cultores, saniori doctrina piūmū instituti, stricta lege coercendi sunt, & ad respiciētiā cogendi. quod si præfracti perseuerent, arbitraria esto mūlta, qua cōstringantur, ne tandē in legem contra blasphemā à Mose latā deliquisse iudicetur.

Leuit. 24.

Magorum
religiosorum
mūlta.

Cæterum magorum plurimi profelsione sunt religiosi, quos uocant, qui occultam mentitū artem, maleficij dignotionem curacionemq; iactare non uerētur. Nam si morbo aliquo cōtumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis confidetur, atq; eorum hētæ confusus scientiæ, cōsiliū quærat, maleficium esse uel incārtationem persuadent morbum ex naturali causa ortum, medicisq; doctioribus non obscurum: additis etiam indicijs, quibus uelut digito commōstratur innocens sepe femina. Morbum hac ratio-

ne comminiscuntur, & intuicibilem calumniam in fonti impingunt, illufiores utroque nomine non modō inter perniciosissimas iniqui quæstus *scyllas*, adulterinæ monetæ (quod pietatis prætextu alios inescant, & dæmonio deuoueant, offerantque) architectos & falsarios reputandi, uerū etiam illis qui libellos spargunt famosos annuerādi, & uelut ciuillis, ne dicam publicæ tranquillitatis turbatores censendi, si hoc controuerfiam & atrocissimorum odiorum, quib. miserimē cōflitāntur intonantq; uicinæ, pagi & urbes, feracissimum feminarium, ad iustam trutinetur bilancem. Suos tamē hi inueniunt patronos, ob religionis fortē titulū. Hos enim qui tangit christos, Dei configere pupillā clamatur. Hoc grande nefas, & mortepiandum. Interim tamen, ut minimū, ab hoc instituto coercendi sunt, à bonorum fruitione suspendendi, uel etiam exilio puniendi: at pro sceleris enormitate, ijs quorum interest, ne futor (quod dici solet) ultra crepidā, pœnam decernendi, augendi uel immutandi potestatem relinquo.

In horum magorum albo censendi suo quodam iure, quo tquo contra diuini uerbi maiestatem & genuinum usum, in medicinæ, omnium artium & sacratissimæ & utilissimæ, non tolerandum despectum, contra quoscunque tum hominum tum bestiarū morbos, falem coniurationibus uerbisq; sacris huc contortis execratum, & aquam eadem potentia expiatam propinant. Huc accedunt qui exorcismis uerē uirtutis exortibus, aut in conditis incongruis que uerbis, sacro aliquo nomine, uel diuinæ Scripturæ uocibus, scitē fucatis ut dolus lateat, teste Augustino: uel sacris aut alioqui horrifonis sine intellectu dictionibus recitatis aut scriptis, & collo suspēsis, aut

Zach. 1.

Magorum
medicorum
punitio.

aut alicubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transiisse fatendum est, & propterea redarguendi acriter refrenandi que, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriusque, & actores, & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas, serò querantur.

QVAM POENAM ARIOLI,
 & qui in annulo uel uitro captiuum circumferunt demonem, mereantur, & quòd magici libri sint exuendi.

Cap. 11.

Dimini & arioli ut Reipublice turbatores & falsarij habendi.

PLeriq; in super magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur: & res perditas quis suffuratus fuerit, aut ubi eæ reconditæ sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel *phœnax* fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiam quam ignorant: uel propria compulsi malicia, ut fraudent: siue auaritiæ illecti studio, ut quæstum fraudulenter faciant, etiamsi interdum per satanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, gloriètur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiam aliquib. exorcismi, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicètur, peragant: utriusque mendacijs & mendaciorum authori, uelut testi certissimo innixi consilijsque, non ita impune tolerari debent. Furti enim aut alterius sceleris notam inurunt ijs qui hic ut innocentissimi agnoscuntur, ita & illegi nominis inter uicinos antea semper uixerunt pacificè: at hoc notati cauterio præter meritum, calumniam in posteritatem multam sustinent, ut hac ratione graui simultate & odio diuellantur conturbenturq; numerosæ familiæ, & celebres uicinæ antea continuo pacatissimæ: discordiæ itaque huius exitialis & calumniarum exe-

crandarum authores, non alio habendos esse loco, quàm seditiosos Reipublice turbatores & falsarios, equidem sentio. Quibus, ut minimum, compremis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitrariam pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodam ariolo Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Cæsarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enim uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinae hominibus cõstitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier, in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicat, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumque ista facit, & ob istas abominationes excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochofias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico illos publico edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec pœnas idem ille euasit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manassem quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiusque puniti fuisse,

Leuit. 10.

Pœna diuinis, magis & uenefici à Mose constituta.

4. Reg. 1.

1. Reg. 28.

V quòd

quod diuitios sustinuerint, 4. Regum 17 & 21. horum etiam meminit Elaias cap. 19. & 4.4.

Eorum qui in annulo uel uitro dæmonem captiuum circumferunt, pœna.

Suus hic locus quoque debetur ijs, qui, ut iplis ipsorumq; uoluntati obediat, & ad nutum respondeat, miserum circumferunt dæmonem, in dedicationem extremè suffitibus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab auri-fabro sanè subtili artificiosoq; incarcerationum: item qui eundem ostentant in duro, nec fragili scilicet crystallo, aut uitro (mirū est, id à diaboli, ex tartaris continuè ardentibus euolantis, calore non colliquescere) tam stricte & iremisse concatenatum, ut suis solum nunc dominis, uelut seruus captiuus & mancipium, suam diuinando, aut res abstrusas detegendo, strenue præstare operam. Sic ipse naturalis postulat ordo reciprocus, uti dominus serui dominus, ita & seruus domini seruus. Hi quum animæ suæ consulant malè, & alijs imponant impietatisq; in quinamentum affricent, minime tolerandi sunt. Præclarum iustæ pœnæ, imitationeq; dignissimum exemplum ante paucos annos in huius professionis hominem, Iacobum Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem, 30 Arnhemie apud Geldros proposuerunt, promulgaruntq; Cæsaris auctoritate eximij uiri Senatorij: eius ordinis clauum uigilanter gubernate amplissimo doctrina, existimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cancellario mihi multis nominibus obseruando. Annulum ille circumgestabat, in quo exorcismis colligatum putabat dæmonem, quem etiam 40 singulis quinq; diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsque consulere, ut ipse ait, oportuit: libros quoq; maleficas artes coniurationesq; impias continentes habuit, qua occasione nō modo hominum &

Adrianus Marius Nicolai Geldricæ cancellarius.

bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante ædes Senatorias circa forum solèmiter spectatorum corona cinctus, malleo simulatum captiuū dæmonis carcerem, annulum uidelicet, post se impositum, sententia ritè lata aperire, atq; omnino perfringere cogebatur, eoque modo captum libertate donare: nisi forrè uolento mallei impulsu contritum dæmonem credat is, qui annuli solido munimento illum constringi posse ratus fuerit. Accessit quoq; ut libros in ignem idem ille conijceret: astaretq; tantisper, donec flammæ eos absumpsissent. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis causas factas impensas. Actum Arnhemie, 14. Julij, Anno 1548. Eadem ratione erūt crystallus, uitra, & reliqua nefario ului consecrata organa, sententia solenni condemnanda, & palam infringenda. Horum artificibus & patronis pto de liciti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio irrogabitur pœna.

Annulus, crystallus, uitra, & reliqua nefario ului consecrata, solèmiter infringenda.

Porrò de curiosarū harum artium, uel potius præstigiatorum libris quid decerni debeat, ne quidē in quæstionem uocādum: quum non modò Romanorum exemplo, qui licet Ethnici essent, tamen Mathematicos & incantatores Senatus consulro ex Italia pel li, & eorum libros concremari uoluerunt, aboleri illos oportet: uerum etiā quod memorabile & posteris omnibus sine controuersia imitandum hic exemplum legamus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione 40 Ephesi comburuntur cuncti ed comportati executionum libri, pecuniæ quinquaaginta millium precio æstimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnam offerit Iacobo apostolo, qui exurebatur &

Magorum libri palam exurenda.

Act. 19.

Adiase lib. 4. dist. apostol.

Eos

Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina combussisse, tradit Athanasius de Humanitat. uerbi. Imperatores item Honorius & Theodosius constituerunt, eiusmodi libros sub episcoporum oculis consumi flammis debere. Similes quoq; congestos tenebrarum libros uti damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorsusque corruptum uoluit Vlpianus Iuriscōsultus, 10 l. cætera. f. i. ff. familiæ hercisc.

Huc uniuersum illud diuinorum dæmonia corū theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiā accusatus est L. Apuleius à Sycionio Emiliano, coram Claudio Maximo Africæ proconsule: & ut quidam uolunt, damnatus: licet pleriq; secus arbitrentur. Carolus VII. Gallix rex Egidium regni 20 Marischalcum suspendit ob magiam. De pœna maleficorum apud Perlas, & Gyge, Plutarchus in Artaxerxe.

QVID LEGES ET DECRETA

de magis, & ariolis, eosdemq; consulentibus statuunt. Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorū colluuiē propolita statuunt, subijciendū dixi: potissimum uerò, quod ab ijs quoque obijcitur, qui Lamias in tempestate cienda & grandine prouocando aliquid posse contendunt, illud est l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elementa turbare, uitam insoncium labefactate, non dubitant, & * manibus accitis audent uencilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Data Non. Decemb. Constantino Aug. I. x. & Iuliano II. consulis: quorum ille Constantinus secūsus dictus, hic non multo post Cæsar factus, & tandem Apostata cognominatus. Lamias autē no-

stras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitare, quemadmodum nec ullum hominem, nec demones cogere ut alijs noceant, posse, satis superq; demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominū insidiantur, eique uim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur, & sunt: eæ ex hoc edicto puniantur.

Item lib. 9. Codicis, Imperator Constant. A. ad Maximū: Nullus aruspex, nullus sacerdos (id est, uetitæ magi doctor) nullus eorū qui huic ritui assolēt ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam: sed huiusmodi hominum amicitia, quam uis uetus, repellatur, concremando illo aruspice qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportandū post ademptionem honorū, qui eum aduocauerit suasionibus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aruspicem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum: augurum & uatum prænua confessio conticescat, Chaldæi ac magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgi appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur: sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Idem Imp. Constant. A. & c. ad Thaurum præfectum prætorio: Etsi excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa uidelicet crimina quæ legibus demonstrantur: etsi homines magi, in quacunq; sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatem, si quis magus, uel magicis certaminibus assuetus, qui maleficos uulgi cōsuetudine nūcupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur uel mathe-

Videlib. 3. cap. 16.

Contra diuinos, magos, sacrilegos, & ueneficos lata Imperatorū leges.

Chaldæi, magi & malefici.

Aug. de Civitat. Dei lib. 8. cap. 19.

Enig. lib. 9. cap. 3.

Alia ma- nei accitis.

maticus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinâdi, aut certè aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cesaris fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uerò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eculo traditus, unguis que sulcantibus latera perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinâdo debet cessare: & contrâ faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldaeos, nec maleficos: & qui contrâ fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacet. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de lure uerò Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos. & c. ex tuarū. extrâ, de Sortilegis. & c. fin. d. tt. ubi Glossa. Bart. Salicet.

Vlpianus in litem apud Labeonē. §. si quis. ff. de Iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquā illicitam diuinationem pollicetur, iuxta l. nemo habet. C. de Mathemat.

Diuinatione diuinarumque; consulta in Toletano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur. Gregorius 3. cap. 12. suorum Decretorum. 26. q. 5. c. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel incantatores obserauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atque; fortilegos fraternitatem tuam pastorali ue-

hementius hortamur inuigilari custodia: quod si emendare se à talibus nolere repereris, si serui sunt, uerberibus. uolumus castigari: si uerò liberi, in clusione digni, districtamque; sunt in pœnam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotēs populos suos ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse cōferre, &c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Item ex concilio Ancyritano, can. 26. q. 5. ed. Qui diuinationem expetūt, & morem gentilium subsecuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant secundum gradus pœnitentiæ diffinitos. Gloss. Secundum legem isti concremantur: sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur: ut C. de malefic. l. nullus. In hac Synodo etiã generali decreto damnatur incantandi ars & sortilegium, ut à diabolo inuentum & perniciosum, & iubentur ecclesiarum administrari, id genus mali ex ecclesijs eradicare penitus. Dånari adhæc præcipitur illa maleficarū opinio, qua mulieres dæmonum illusionibus seductæ, putarent sese noctu cum Diana equitare in bestijs quibusdã, & multa terrarum spacia peruolitare: quum tamen nihil earum rerum uerè fiat, & tantum præstigijs diabolorum decipiantur.

Item ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos aut sortilegos in domū suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinque; annis pœnitentiam agant.

Item

In Pannormia seu Decreto D. Iuonis Carnothensis episcopi. lib. 8. tit. de diuinationibus & incantationibus, ca. 61. Phylacteria.

Circa nostros
incantatores
ecclesiasticos.
26. q. 1. c. non
oportet.

Item ex cōcilio Laodicensi, can. 36: Nō oportet sacris officijs deditos uel clericos, magos aut incantatores existerē, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum uincula probātur; hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

26. q. 1. c. Si
quis Episc.

Item ex concilio Toletano 4. ca. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut hariolos, aut certē augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat: ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quōd quosdam incantatores atque sortilegos fueris insequutus: & omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. Studij enim tui sit, sollicitē quærere: & quoscumque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscumque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab Ecclesiæ communionē pellantur.

Item ex concilio Carthagin. ca. 89. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhærentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. cauf. 26. quæst. 5. episcopi: Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam, sortilegam & magicam

artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de honestatum de parochijs suis deiciant. Air enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuota, sciens quōd subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo à tali peste debet munda sancta Ecclesia.

Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonique est de sexennio subijciantur. Eidem pœnæ subijcere oportet eos, qui ursas aut similes bestias ad lusum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatum, genealogiā, aut similium uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores & amuletarios & uates. In his aut persequerantes, nec mutantes sententiam, nec fugientes hæc perniciofa & ethnica instituta, omnino deijcendos ab Ecclesia definimus, sicuti sacri Canonis dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communiō? aut quæ concordia Christi & Belial?

Ex Concilio Agathensi, ca. 3. Perquirendum est, si aliqua femina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum immutare se posse dicat: item, ut de odio in amorem, uel de amore in odium conuertat, ut bona hominum aut damnet aut surripiat: & si aliqua est, quæ dicat cum dæmonum turba in similitudinem mulieris transformata, certis noctibus equitare super quosdam

bestias, & in eorum consortio annumeratam esse, talis omnimodo scopis correcta, ex parochia eijciatur.

Hic nulla in legib. aut decretis, Lamiarum à nobis descriptarum, aut attributorum iisdem scelerum fit mentio: quare nec eorundem poenis subijci illas oportet.

Quam cunq; item diuinariam artem cõdemnat lex Mahumetica, asseritq; Deum solũ arcana & futura nosse: quare à Mahumetanis Inquisitoribus nonnunquam apprehenduntur, conijciunturq; in uincula illius disciplinae sequaces.

Subiungam hic Isychij sententiam lib. 2. comment. in 7. cap. Leuit. Quicunq; omina & diuinationes & purgationes, uel dies & tempora custodiunt, multo aut magis magi & uenefici, abominabiles sunt apud Deum. Et lib. 6. comm. in 20. cap. Leuit. Non qualecunq; peccatum esse, declinare ad magos uel ueneficos, prædiximus: in utroque enim à Deo receditur, siue sensibiles Pythonicos & ueneficos, siue intelligibiles dicas, id est, eos qui nomine Christi falsa prophetant decetores & aduatores, qui ueneficis sermonibus auditus multorum corumpunt, ut à ueritate quidem auditus auertant, ad fabulas & errorem cõuertuntur. Item: Pythonicum esse uel diuinum siue incantatorem, nimiae iniquitatis est. Qui enim talis est, & ipse corruptus est, & alios in sua iniquitate corrumpit. Cyprianus lib. de Duplici martyrio: Qui magicis artibus utuntur, tacite Christum abnegant, dum cū dæmonibus habent fœdus.

DE MAGORVM INFAMIAM ET
diuinorum poenis edita Imperialia Germanica. Cap. 1111.

Decreta adhæc contra magos infames & diuinos promulgata inter statuta Imperij Germani-

ca de Actionibus criminalibus & torturis, hoc loco adiungam, paucis meâ subiecturus explanationem.

Artic. 17. Ex indicijs magi infamis uel cuiuscunq; alius diuinariæ artis, nullus carceri tradetur, aut quæstionibus subijcietur: magus aut ille & accusator poenas propterea dabit. Si quoq; iudex ex eiusmodi accusatione magi processerit, is puniti hominis impensas, cruciatus, iniuriâ & iacturam præstare rependereq; tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere artem magicam uoluerit, siue eadem alii cui fuerit minatus, & in commodum sequatur: uel idem incantatoribus aut incantatricibus familiariter usus fuerit: uel suspectas eiusmodi res, modos aut uerba incantationes spectantia usurpauerit: atque idem ille talis magi nomen sustinerit, indicia hæc uidentur rationi satis consentanea sufficientiaq; ut quæstionibus subdat.

Via autem qua iam proceditur, multo est alia, dum solùm ex maliciose accusatione, uel falsa aut imperita suspicionem ineptæ rudisq; plebis, uetulae à diabolo delusæ & obsessæ, quinimò maleficio à dæmonio læsæ, & caco dæmonum antra à præfectis conijciuntur, & mox crudelibus tortoribus excarnificandæ traduntur, excogitatis multis rursus ineffabilium tormentorum modis tyrannide non toleranda. Nam uelint nolint, sint & innocentissimæ, non tamen à cruetâ hæc carnificina prius desistitur, quàm delictum illæ constentur. Sic fit, ut temporis momẽto semel inter sanguinarios eiusmodi homines in innocentia semel Deo suam offerre malint animam inter flammâ, quàm tragicorum cruciumq; tyrannorũ phalarides & equuleos continuò sustinere. Si uerò torturarũ acerbitate uictæ inter carnificum manus expirent, uel

spi-

Notatur in-
qui iudices,
nec ullo modo
aquis magis
stratus.

spiritu vitali uiribusq; eousq; fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamq; reddant, eho cum iubilo exclamatur, eas nimirum sibi uim fecisse (quod & ex cruciatu uehementia & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse. Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renū, 10 ipsius abstrusissimæ etiā ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palam fient, o uos præfracti tyranni, o iudices sanguinarij, hominem exuti, & cæcitate ab omni misericordia procul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimum uos prouoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulta & cōculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniorum ultio- 20 nem exactura. Tum palam fiet uestra Evangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrum erudant: tum experiemini quanti apud uos uerum Dei uerbum fuerit: tum remetietur uobis eadem mensura, qua emēsi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obuijs, hæc demonstraui haud difficulter: sed 30 unico iam destinam, reliqua præter ea quæ sparsim in toto hoc Opere leguntur, mundo tempore suo ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficij suspicionem mulierculas duas torturis distractas exulsit, quarum altera cruciatu u acerbitate, priusquam in lucem pro- 40 ducta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactū fuisse subsidio cuiusdam puellæ nobili matronæ famulantis, præ tormetorum magnitudine fatebatur, hæc eadem puella in

carcerem quoq; incunstanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelitate excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Comite ad me missus, quod priorum sceminarū exultarum confessionem petiissem, suo ore mihi factus sit, se nihil æquè mirari, quàm quod in credibilem cruciatuum sæuitiam sustinere quierit. Experimento adhæc in puella hac tentatum fuerat, 10 num aquæ iniecta supernataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronuncietur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento ostendi, quod nobilis nullo maleficio læsus deprehenderetur, sed à dæmone obsessus: quapropter quum sacrificus quidā & monachus in eo abigendo frustra laborassent, no- 20 strum fuit requisitum consilium. Orati in super Comitem per eius quæstorem & literas ea causā scriptas, ut in domus meæ ministerium ob innocentie eius certitudinem destinaretur puella dimissa. post menses uerò multos ea cum uiro à tanta carnificina soluta est. Antea tamen etiam in Comitibus familiam, & (nisi memoria fallar) in fratrem eius nothum gratisatus fuerat suis ludibrijs præstigijsque caco- 30 dæmon. Affigitur & iam læsio ipse Comes menses plures mutilus in ætate nondum decrefcente.

Nunc ad articulum 42. Constitut. Imperial. Si quis maleficij se reum statuat, inquiretur causa & circumstantiæ (ut prædictum est) quibus uidelicet organis, quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatione id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, à se ali- 40 quid sepultum esse uel conferuatum, incantationi perficiendæ idoneum, hoc ut inueniatur, curādum erit: si autem uerbis aut alio opere designatum id intelligatur, similiter attendendum erit, num malefica sint, aut eo spectet: quærendū adhæc, à quo incantamen-

ta edoctus sit, & quomodo huc deuenit: an in alijs quoq; eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod consequutum inde fuerit in commodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius investigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficio sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum: an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei proposiæ conueniant: quapropter ab ijs rogandum consilium, qui substantias earundemq; uires penitus intelligunt: quid adhæc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre potuerunt, quum eæ ut plurimū res nihili & inefficaces, imò quisquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo & octauo fusius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnū fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamenti citra alicuius iacturam usus fuerit, poenas luet pro delicti magnitudine: atq; ea in re consilium inquireret iudex, quem admodum de eo querendo supra scriptū est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum uel hic aliquis iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioqui non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quem admodum in his Libris multifariam demonstratur.

MAGIS RESIPISCENTIBVS 40

proponitur Syluestris secundi papæ historia. Cap. V.

Syluestris 2.
magi histo-
ria, eiusq; re-
sipiscientia.

Resipiscentibus autem, pontificis Romani 81. Syluestris secundi famosum exemplum ex Platina, Nauclero, Petro Præmonstratensi, Ben-

none cardinalis, Chronico fratris Martini ordinis Prædicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus est. Adolescens enim, in Floriacensi cœnobio diœcesis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relictoque monasterio, diabolum secutus, cui se totum mancipauerat, Hispalim ciuitatem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est, ubi se philosopho Saraceno magiæ perito insinuat. Apud magum uerò hospitem uiderat librum necromanticum, quem ille clam surreptum cupijt. Cum autem religiosus cautiusque custodiretur, per hospitia filiam, cum qua illi domestica intercesserat familiaritas, tandem secretò ademptum ut perlegeret, impetrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, meditatur abitionem, periculum tamen ex furto sibi meruens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi cupiditate impulsus, largitione primò quidem archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstraten- sis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium cõscendisset. Quamquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responsa accepit, si quando à spiritu maligno quicquã postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quam diu in pontificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambigüe, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, menſe uno, die decimo in basi-

basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratenfi) qui pensum sibi soluendum existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sanctæque uiuendum adhortatus est: deinde unumquenq; rogauit, ut post mortem truncum corporis sui laceri & dissecti, quem admodum merebatur, bigæ superimponerent, eoq; loci sepelirent, quo sponte ab equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguâ abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferūt igitur Dei nutu & providentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoq; in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciant, apud Deum ueniæ locum sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint. Cæterum ab huius funeris tempore circa annum millesimum primum, sepulchrum hoc collisione ossium & sudore emisso, semper Pontificum mortem prædixisse fertur: teste Mario Marco Fryschio Latibano in Catalogo prodigiorum.

RESIPISCENTIS ET REMISSIONEM consequuta malefica Magdalene Crucis, uel à Cruce, Hispanæ, historia admirabilis. Cap. VI.

Accidit circa annū Domini quadragesimum quintum supra millesimum quingentesimū, in urbe Corduba Bethicæ Hispaniæ prouinciæ, res non minus stupore quam admiratione digna. Puella obscuris orta parentibus, quū uix quintum, agetet annum, à parentibus aut illis qui

eiusdem curam gerebant, monachorum contubernio adiungebatur, pietatis ne, an paupertatis causa, incertū. In tantula ætate & peccati adhuc nescia (quæ abstrusa sunt Dei iudicia) puellam aggressum esse dæmonē specie humana teterrimi Æthiopsis traditur. Quæ licet primo intuitu non nihil abhorresceret, tamen blanditijs & pollicitationibus earum rerum, quibus illam ætatem affici nouerat ueterator ille, eam tandem in familiare colloquiū pellexit induxitq; cautione semper strictè iniuncta, ne huiusmodi societatem proderet meticulousa adhuc. Apparuit aut̄ toto hoc tempore præcox in puella ingenium ac in doles rara, quæ cæteris uirginibus, atq; etiā pro uectioris ætatis monialibus mirè commendaretur. Hoc etenim cum primis malo genio fuisse studio uidetur, ut iu uenculam, qua uniuersæ Hispaniæ illudere uoluit, suo instituto idoneam consequeretur, quam ad religionis & sanctimoniam speciem ita conformaret, ut ea ratione quæ ad fallēdos mortales unica semper est habita, uoti demum compos redderetur. Hinc ad annum ætatis duo decimum ferè progressa, de cōiugio sollicitatur à dæmonio, se facturum promittente, ut per triginta uel nescio quor̄ annos amplius, ea sanctitatis existimatione per uniuersam frueretur Hispaniam, qua omnes facile uel superaret, uel certè equaret, qui eo laudis genere unquā fuere celeberrimi. Ab illiusmodi contractus opinione, si quandoque Magdalena uoluptuarijs ludibrijs in cellula indulgeret, alter dæmon huius sponsi famulus, interea temporis in ueræ Magdalene forma eiusdem uices gessisse in choro, claustro, templo, in omnibus demum conuentualibus (quos uocat) congressibus magno pietatis studio, scribitur: Magdalene item

denunciasset, ubi ab Ecclesiastico seruitio liber esset, quicquid rerum in orbe terrarum tractaretur: quod quum ipsa ijs apud quos in summo erat precio, significaret, eximiae sanctitatis de se exultationem mirè augebat, uariisque sibi nomen comparabat. Quae ratione praeteretatis morem in Abbatissam tandem communi fraterculorum & monachorum suffragio electa est. Vulgatissimum hoc est, quoties moniales consuetis suis diebus communicabant, sacrificium ex numeratis panis orbiculis, unum semper defiderasse, qui talium scilicet angelorum ministerio ad Magdalenam inter moniales in choro consistentem, clam perferebatur, & quem ore acceptum circumstantibus in miraculi testimonium illa ostendebat. Fertur ad haec, quoddam quum inter missae celebrationem Magdalena non procul abesset, interpolito tamen pariete, hic ad hostiae missalis eleuationem dehisceret, conspectaque eadem sacrata ciberetur. Haud minus notum habetur, quoties in aliqua solenni feria sacra, haec abbatissa à monialibus esset duenda, ipsam insigni atque prodigioso quopiam miraculo, edito in omnium astantium conspectu, nunc è solo clatam ad tres aut amplius cubitos in altum, nunc ferentem paruuli 185 v recens nati idolum nudum, ad lachrymosas suas preces (lachrymis etenim ualebat multum) crescere ad imos usque talos capillisio, quod mox ad iustam pristinamque formam rursus contraheretur, cum nudo idolo coopertam: atque id genus alijs praestigijs diem festum actionemque ipsam reddidisse sanctiorem. Quamquam uerò eam summæ pietatis famam ad tot annos duraturam, in contractus initio Magdalenæ promississet mille artifex, id tamen inutilibus factum miraculis, Ne-

que enim ulli mortalium ægotanti contulisse sanitatem, auditum unquam. Interim à pontificibus, Cæsare & Hispaniarum proceribus accipiebat literas, qui se quoque & sua negocia ardua sanctissimis ipsius precibus commendabant, quinimò de rebus etiam grauissimis eam uelut diuam aut fardicam quandam Oldam consulebāt: quemadmodum & postea detecto iniquitatis mysterio, docuerunt literæ summorum Christiani orbis magnatum, in ipsius repertæ scrinio. Erant adhuc feminae non ignobiles, quæ prolem recens natam non alijs inuoluebāt falsijs, quam prius sacris Magdalenæ Cruciae manibus consecratis cōsecratisque; Neque leui hic sibi applausu placebat uniuersus ille monialium ordo, quicquid illud sanctitatis erat, sanctissimæ suæ Regulæ acceptum ferens. Interea in tanto insignium doctorumque hominum cœtu, qui eas dæmonum imposturas agnosceret, fuit nemo: tam densæ fuerunt tenebræ, tanta hominum caligo & cæcitas. Tandem tamen pro ineffabili sua bonitate sceleratam hanc hypocrisim & satanicam fraudem manifestatam uoluit ipse unicus ueritatis Prens. Annis itaque ad minus triginta in dæmoniaca illa familiaritate exactis (duo decim uerò monialibus præfuerat) Magdalenam antea cæta uitæ cepit penitere. Quocirca diabolicas detestata artes & nefandam societatem, Vifitatoribus Ordinis quos uocant, qui circa id tempus fortè aderant, praeter omnium opinionem, scelus illud insigne ultrò fateretur. Sunt autem Hispani non malæ fidei & insigniter docti, qui mihi narrarunt, Magdalenam animaduertisse conuentuales suas fraudem suspicari, & ea causa se accusandam, ac propterea scelus spontè factam fuisse: cum primis quòd apud Hispanos moris sit, si quis cri-

Esaius meminit quoque: Est ronymus Ben xº Mediolanensis in historia noui orbis.

men ultrò confiteatur, eiusdem remissionem consequi reum.

Mirari ac stupescere tum omnes rei nouitate, uisumq; negocium exactissima inquisitione dignum. Ea ut commodius & legitimo administraretur ordine, in eodem monasterio in carcerem includi iubetur Magdalena. Inquiritur demum: illa faretur singula: interim à suis artibus non desistit. 10 Æthiopicus ille dæmon. Enim uerò quò ipsa detineretur captiua, carceres foris obseruatis uigilanter ministris, dum acta illius examinantur, monialibus hora noctis duodecima ad matutinas preces, quas uocant, chorum ex more ingressis, in Magdalenæ spectrum, quo illa assolet loco, in primaria quippe chori sede, conspicitur flexis genibus oranti simile, aliasq; 20 moniales ad consuetas preces & conciones expectans, quarum nulla fuit quin ipsam esse Magdalenam crederet. Putabatur uerò ea libertate communes obseruandi preces & conuentus, à Visitatoribus donata esse ob insignem quam præ se ferebat resipiscentiam. Sic nocturnis his orationibus solum præfuit spectrum: quibus finitis, ad suam quælibet monacha redijt cellulam, ausa minimè Magdalenam alloqui ob pristinae existimationis honorem. Insequenti autem die, quum ipsam adhuc carcere coërcei intellexissent moniales, proxima nocte in choro conspectam, Visitatoribus indicant: qui inquisitione penitus facta, ipsam è carcere non fuisse egressam compererunt. Actio in illam instituta, ac iuris processus tandem missus 30 Romam, & ob spontaneam maleficij confessionem, ueniam & plenariam absolutionem consequuta fuit Magdalena malefica. De qua tetriora quædam habet historia, à me studio omissa, quòd solum insigni magistra-

tus tanti exemplo, ueniam resipiscentibus deberi, nec diris flammis tam atrociter absumendos, ostendere uoluerim.

FIGMENTVM MISERABILIS
finis cuiusdam maleficæ mulieris. Cap. VII.

TRistiorem maleficæ Anglicanæ finè describit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse credam: tamen ut misceantur seriam 10 dam: tamen ut misceantur seriam fabulæ non ab similibus. Mulier, inquit, eodè tempore apud Berheliæ Angliæ uillam, malefica & diuinatrix, cū quodam die cõuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, dominæ cultellus de manu excidit, simul & uultus expalluit: eaq; diuissimè ingemiscens, in hæc prorumpit tãdem uerba: Hodie ad ultimū sulcum peruenit aratrum meū, hodie incommodum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit nuncius, eodem die eius filium & totam familiam subita interiisse morte narras. Ea re intellectu, continuò saucia dolore decubuit: iussitq; acciri superstites liberos, monachum & monacham, quibus cū gemitu ait: Ego miserabili meo quodam fato dæmoniacis artibus habitenus operam nauauit, uitiorum omnium sentina, & illecebrarum magistra, spe tantum uestræ religioni innixa, quum à me ipsa desperarem. nunc itaque, quãdoquidem me dæmones habituram exactores pænæ scio, quos habui scelerum suosores, per matrem uos rogo uiscera, ut mea tentetis leuare tormenta: erit enim de animæ perditione sententia irreuocabilis. Corpus ergo meum, in corio ceruino infurum includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plumboque confringite, & lapidem ipsum tribus ma-

In Spec. hist. li. 2. cap. 16.

Malefica & diuinatrix quid à morte acciderit.

gnis circumdate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuero, quarto die me sepelietis, quanquam terram corpus non admitturam ob mea maleficia uerear. Cantentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & Missæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequantur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cum clericorum chori Psalmos canerent circa corpus, dæmones ostium templi immenso obice clausum, leui negotio confringentes, duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas, media autem operosior permansit illæsa. Tertia nocte circa galliciniū, strepitu eorum qui ostio appropinquabant, totius monasterij fundamenta uidebantur succuti. Vnus autem cæteris uultu terribilior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collisas in frustra deiecit, arrogantiusq; funus petiit: in clamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit. ea mox respondente, Nequæo ob uincula: Solueris, inquit, & malo tuo. statimq; catenam, quæ reliquorū ferociam eluserat, nullo conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detrusit, & apprehensa manu palam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

LAMIAS HAERETICIS NON

esse annumerandas: item de custodia

& carceris discrimine.

Cap. VIII.

Q Voniā uerò Lamia, quas ita nuncupāt, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetula, natu-

ra melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiduciæ: ijs uelut idoneis organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatæ, se fecisse existimant, fatenturq; id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuerò si perpica-

10 ciori mentis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatū esse comperies. Vix itaq; inducor, ut eas in hæreticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi semel atque iterum admonitus, & ta-

20 men fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente nō facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæc mēte prorsus à latana corruptæ, & falsis imaginationibus distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinandæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ

30 huius religionis inchoatæ primordijs sponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentoq; inductu (quod primæ parenti Eux quoq; contigisse scimus) postea declinarint incautæ, id iam respicientes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis uiribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasionē cōtraria fidelis

40 Christi minister, qui ouem fatanæ suggestionē perditam requirit, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, factō attentè periculo in ipso articulo Fidei examine, si forte alicubi aberrarit malè persuasa, elucefcet: & num saniori doctrinæ pertinacius relictur

Quomodo Lamia delusa dæmonis opera potest esse sua.

Hæreticus quis.

Tit. 3.

Postea casus

melius docta, mereaturque hæreseos notam: an conuersa, & à seductionis nitiatæque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretque. Propterea non tam procliues esse decet Christianos, ut fide & mète propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, squalidioneq; in tetros illos, squalidos, hominum custodiae non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agant, atq; crudelissimo cuius tortori immaniter excruciantas quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnificinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quem admodum multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat.

Præter exorbitantium cruciatuum dolores inique inflictos, animaduertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam neutiquam uult esse pœnam: quam à carcere horrido diram irrogari etiam infontibus senserunt, qui præter meritum quandoq; in illum fuere detrufi. Verum ut æquitatis comiserationisq; ratio labefactata negligitur, contemniturq;: sic & custodiae nomè cum usu apud plerosq; propemodum euauit. Ita fit, ut solitudine diuina, carcerum squalore, caligine tetra, uarijsq; dæmonum spectris exhorrescetes infellæ Dei creature, antea nonnihil diaboli assidua suggestione, fascino & delusione, mètis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificatæ, dum quæstionibus atrociter subijciuntur, cum morte semel momento acerbissimam eiusmodi uitam commuta-

re malint, quæcunq; propofita flagitia libèter cõfessæ, quàm ferocius in eadem putidissimorum carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Hoc modo factum est, quòd haud ita pridem aniculum tormètis eò adegerint, ut iam Vulcano litanda, fateretur se hyemis proximæ anni sexage simiquinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredibilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem genuisse. Nec defuere uiri graues, qui ueris uetiora hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil extet infulsius, quemadmodum ad me scripsit D. Antonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existimatione amplissimus, abbas Echternaensis.

Ad truculètæ huius tragædiæ actus egregiè perficiendos, ne quid interim desideretur, ut plurimum accersuntur sanguinarij spiculatores, qui flagitiorum in auditorum, & sepe in rerum natura non existentium confessionem potionibus eliciât: quæ profectò non ex alijs possunt apparari substantijs, quàm quæ uel inebrient, uel dementent. Ab ijs itaq; quibus mens eius cæmodi potionum uilæsa est, quomodo ueritatem, cui in re criminali fidentium, inquisieris?

EXPERIMENTA IN DIGNO-

scendis Lamij's fallacissima.

Cap. IX.

AT eheu tanquam ad sacram anchoram in Lamij's citra hæsitacionem cognoscendis, & uelut digito commòstrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito sinistri pedis, & uicissim pollice sinistrae, digito magno dextræ pedis transuersè uinculo altricis, Lamias maleficijs reas, aquæ iniectas, namquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax in-

*Discrimen
custodiae &
carceris.*

*Coel. lib. 9. de
custodia reo-
rum. l. 1.*

dicium esse, apud magistratum & carnifices in plerisque ditionibus obseruatur. Næ illud nimis est ridiculum, mirumque, huic infulsæ persuasione ullum hominem, uel leuiter rationis sensu præditum, fidei tantillum apponere. Quandoquidem maleficium siquod est, cum primis è mente emergit, dum cum diabolo confœderatas Lamias, Deo renunciaſſe, creditur. Quid hic cause comminiferis, quò minus in a quis subsidere, quàm aliæ, debeant? Natationis siquidem causas, ut leuitatem, raritatem, spiritus sustinentis conclusionem, corporis uiui habilitatem, idque genus reliquas naturales occasiones, non magis inesse his corporibus, etiam fontibus, ut quidem fateor: ita asserere audeo, si quid eiusmodi præter naturæ ordinem uideatur, id fieri suffulciète feminas, de quibus etiam falsa est suspicio, diabolo, ne submergantur (cõnuente Deo ob incredulitatẽ magistratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in sententiam iniquam iudicem tandem inducat hac fraude impostor ille, ab initio sanguinarius. Corpus nullo pacto immutat, ut rarius leuiusue & natationi conuenientius reddatur, fidei abnegatio, uoluntas mala, uel corrupta phantasia. Hic profectò credi magis oportet naturali rationi, quàm ementitæ experiētĩæ, stultæ & ineptæ, nulli etiam nixæ rationis basi, & obseruatæ sæpè numero falsæ, propterea quoque à diabolo inuentæ, & ab homine Christiano proſtigandæ. Mulierem quoque rariore carne præditam, & teneriorem esse, quàm uirum, docet Hippocrates. Tradit uerò Philarchus, in Ponto genus Thibiorũ esse, & multos alios, quorum notas in altero oculo duplicem pupillam, in altero equi effigiem assignat: nec eosdem posse mergi, ne quidẽ ueste degrauiatos. Id

Natationis
causa.

Liv. de Astor
bin mulier.
in initio.
Plin. lib. 7.
cap. 2.

si rerum est, conuatum esse oportet.

Similis temeritatis & superstitiosæ dæmoniæque falsitatis experimentum est, quod in Malleo legitur: Die Dominico sotularia iuuenum axungia seu pinguedine porci, ut moris est pro restauratione fieri, perungunt: & sicubi ecclesiam intrant, tamdiu maleficæ ecclesiam egredi nequibunt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiã expressè concedant. Nec absimile erit, quod in hæc dignotionem plerisque in locis obseruatur admodum impiè, ubi ex terra quam ter spata primùm in sepultura iniiciunt pastores, portiuncula Missæ sacrificio scilicet sanctificata, calcando templi limini supponitur: nec sagã, si in templo sit, tum posse egredi putatur. Item assulas sume ligni quercini, in quo aliquis sit suspensus, uel se strangularit: inspergantur illæ aqua lustrali, collocanturque in templi ingressu: nec egredi ea poterit, nisi assulas summoueris.

In libello Coniurationum Romæ & Auenioni impresso sic legitur: Ad corrigendum & notificandum maleficam, accipe mulæram nouam, & formulam casealem nouam, & stancam nouam, & mulge de omnibus uaccis, quas habes, tantum lactis, quod possis formare uel facere unum caseum in nomine illius maleficæ, & forma per prædicta uasa unum caseũ: & cum factus est caseus, perfora eum armilla acuta totum caseum: & per hoc denuciabitur ipsa malefica in facie, &c. Considera item maleficam in fronte illius, quia diabolus abradit eam cum unguenta post consensum ad delendã sacram unctionem baptismatis, ita ut stigma in fronte gerat: id quod tamen semper, quantum potest, cum peplo uelare nititur. An hoc uerè ita contingat, uide lib. 3. cap. 3.

Præterea regulus apud Lamias deuoratus,

Secunda pars,
quæ est in
initio.

uoratus, creditur has, ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadem hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contrà, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiæ, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diem quæ ex uino pota, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia per uanas numinum imaginationes. Experimentis illiusmodi haud absimile, quod olim in Noruegia & alijs multis in locis, cum quæstio ageretur de homicidio aut adulterio, candens ferrum suspecto in manum dabatur: quæ si illæsa maneret, absoluebatur suspectus; at si lædebatur, uti reus condemnabatur. Huc pertinet exploratio, quæ alicubi fiebat per feruentem & bullientem aquam. 20
Innocens sine ulla noxa manum in aquam immittere credebatur, nocens uerò læsionem sentire. De utraq; exploratione, nimirum, per candens ferrum & feruentem aquam, censendum profectò neutram esse approbãdam. Duo etenim non leuia hic cõcurrunt peccata, temeraria scilicet Dei tentatio, & ordinis diuini peruersio. Hinc rectè in Decreto dicitur c. 2. q. 4. ca. 30
Consuluiti: Nam ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessione extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod sanctorum patrum documẽto sancitum non est, superstitiosa adinuentione presumendum non est. Spontanea enim confessione, uel restium approbatione, publicata delicta sunt punienda: occulta uerò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. 40

Finiam porrò hoc argumentũ puluere Sufati loco arcani habito, & tanquam infallibili experientia comprobato, communicatq; cuidam, qui as-

siuè torturis ex officio præerat, qui & me prius consuluit in exploranda eius uirtute, ne in exhibendo læderet, quàm alicui propinaret. Cõfiscitur autem ex feminis hyperici (fugam demonum uocant) olibani, & feminis cardibenedicti, uniuscuiusque drachma una, quæ est uncie pars octaua. Simul cum aliquo liquore ante torturam offertur. Ad cuiusuis flagitij confessionem hoc assumpto incitari impelliq; reum, putatur, quod nimirum dæmonem cõfessionem criminis impediens, hyperici, ut arbitror, usu fugari credatur. Vide & Caput u. libri huius nostri Quinti.

QVÆ IN MALEFICII PERPETRATI INQUISTIONE SUNT FACIENDA, & CONFES-
SIONI SOLI NON ESSE STANDUM.

Cap. X.

Regulam autem hanc minimè sal-
lacem à quæstionibus obseruare
decurt, ut de singulis illis flagi-
tiji iam confessis, accuratè cum iudi-
cio inquiratur, quas alias passos di-
cunt, fatenturq; ærumnas & calamita-
tes à se illatas lamie, num ita se ha-
beant, uel in rerũ sint natura: & si com-
periat quosdam ita læsos, uel mor-
bos aut damnũ perpeffos esse, ut iam
ab alijs hæc confessis, designata hu-
iusmodi mala putentur: inde quibus
medijs, materiebus aut organis per-
petrata sint, penitus inuestigetur: &
num illa media, materies aut instru-
mẽta istiusmodi effectibus producen-
dis sint apta, consonaq;. Vbi natura-
lium rerum & uirtutũ cognitione ce-
lebrum medicorum iudicia in consi-
lium accersantur, quemadmodum in
alijs quoq; casibus eos spectantibus
ferri uolunt leges. Vt enim non est ali-
cuius melancholici, aut mente uitiati
standum confessioni: ita etiam ex il-
larum confessione non est infligenda
temerè punitio, nisi ex certis circum-

Confessio-
ni læsi non
est standum.

X 4 stantijs,

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clarioret.

stantijs, & demōstrationibus euidentibus, indubitarum cōstet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certō ferire potuit, deposito. Oportet siquidē probationes luce meridiana esse clarioret, maximē in actione quam uocat criminali, quæ furisconsultorum laudabilis est sententia. Nā in hoc maleficij negotio, multa turbulētē, uel ex sinistra opinione aut suspitione, uel malitiōse ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quōd non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidem tradant, subiiciantq; dicuntur. Multa insuper confusē de alijs sparguntur, confessione item illularum à dæmone uerularum fanciuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum si deliter dirigente: ut si quis aurem applicet facili, accusacionem & confessionē ratas existimans, ita se tādē delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorē cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usque adēdō 30 triticis subtilissimis implicare, confundereq; ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substituisse, & intra metas se continuisse, aut maturē retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateq; uitiatam, aperiatur fenestra, per quam se in actiones 40 nostras insinuet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionē satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento in-

terdum mixto ut dolus lateat, criminationum atq; accusacionum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerē auream Iuris pontificij optarim, 30. q. 5. ca. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Incerta nullatenus iudicemus, quousq; ueniat Dēminus, qui latētia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis iudicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Huc Cardani sententiam adduxit se iuuabit. Constat has sæpe meritō plecti, inquit, quōd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunque stultæ solū sunt, nec confessio integra, nec iudicium, uelut de latronibus ac furibus, reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis pœnā trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, inconstantiaq; nam illud quod dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cū uulgata sit quænam sit. Id uerō argumentum si rectē & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerē in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cū illarum muliercularum opinione tot intersint. Verū non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerō uigilantes, an dormientes, certum est quōd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidem quē illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stul-

De Variet. lib. 11. cap. 80.

ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canedum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum confirmatur. Neq; a deo frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc persæpe contingere putetur, maxime unguentorum auxilio. 10 Hæc ille.

TRIVM MULIERCVLARVM ob maleficij opinionem exustarum confessiones proponuntur, penitiusq; excutiuntur.

Cap. XI.

PORRò ut exemplis lucidior euadat res per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum mulierularum in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessiones, à me requisiti, Confusisq; assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui, quibus subianxi tertiam.

Primum una quidem fatetur, se à Deo omnipotente descuiisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ haustu per maleficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam lecto tanquæ ex morbo affixam, maleficio læsisse. Propter hanc confessionem, tradendam igni miscellam decreuit magistratus: & quidem non immeritò, si uerè compertum fuisset, illa scelera ab ea fuisse designata.

Amabò autè tribus excutiatur confessio uerbis. Quòd à Deo descuiisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili non erit criminale. Quo tusquisq; etenim nostrum est, qui id ipsum non facit? Si quidem omnis qui

facit peccatū, seruus est (docente Christo) peccati. Qui cōmittit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui nō colligit mecum, dispergit. Sed admoniti respiscere possumus, & penitentia locus est. Quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectiusq; instituta, ad sui cognitionem ualuisse reduci? Sortiatur hic locum apud libri Conformitatum patronos, ubi legitur, uxorem ambijisse quendam monachum, ac ut eam adduceret, diabolus orasse, se illius fore pollicitū, tradito chirographo, propria manu, & sanguine consignato. Postea penitendine ductus, animi morbum fratribus fideis explicuit, qui Missarum pluriū turba dæmonio schedulam excusserunt.

Quòd se cōcubitus dæmonis Bernardi passam dixerit, phantasticum & imaginarium profus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex professo diluitur illud phâtasma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fuerit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. Quis alius rogo huic proco Bernardi nomē indidit, quàm ipse sibi: id corrupto auditus sensui uel ui imaginatiuæ ingerēs, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mentē titubantem mulierculæ illiceret, sibiq; deuinciret: nec ob hanc fatanæ illusionem, mentisq; mulierculæ læsionem, mortis pœna irrogari debuit.

Nec pomo interim potuit scetus, nisi accesserit uenenū, quod solertius indagandum erat: quemadmodum quoq; num ea fuisset illius ueneni efficaciacia foetui enecando peculiaris, ut

Y mari

1. Ioan. 1.
Ex diabolo
est, qui peccatum cōmittit.

Math. 14
Luca 2.

Contubitus
cum dæmone
imaginarium.
Li. 3. cap. 19.
postea.

Prima muliercula uti
Lamia confessio.

Confessionis
refutatio.

Ioan. 8.

matri hinc nihil aliud inferri potuerit
 incōmodi: & unicum illud uenenum
 semel tātummodō exhibitum toties
 diuersis annis fœtum excuteret: nec
 solum inualidæ eius confessioni stan-
 dum erat. Quod etenim ex Dei uolun-
 tate & arcano consilio contingit, uel
 diabolo diuinitus permittitur, id ui-
 tiato feminæ cerebro demon sæpe in-
 gerit, quasi ab illa designatū sit: cuius
 tamen sceleris illam planè infontem
 esse comperit. is, qui singula ad ratio-
 nis perpendiculum non somnolēter
 expenderit. Id ipsum de filia N. cere-
 uisæ haustu sublata per maleficium,
 dicendum est. Quid enim cereuisiæ
 immissum fuerat, quod interimendi
 uim deleteriam obtineret, adhibitis
 in consilium medicis, in earum rerum
 cognitione insignibus, uigilantius e-
 rat inuestigandum. Nec minori studio
 inquirendum, quibus organis aut me-
 dijs coniugi N. morbum consciuisset.
 Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut
 maleficij uoci pronas adeo offerre
 decuit aures. Enim uerò ubi sola in-
 cantatione infortunium quodcunq;
 à se procreatum narrant amentes &
 inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæ-
 monis instinctu id fieri, easq; falsum
 contra semet dicere testimonium, &
 à uera morbi eiuscemodi inuestione
 tam esse liberæ, quàm quæuis alium,
 deierare non uereret. Vnde cuius se
 criminis reos faciant, qui tam incon-
 sideratè immaturas effundunt inter-
 dum sententias, ipsi uiderint.

*Asterium
 excusata
 confessio.*

Iam alterius quoq; eodem in loco
 igni adiudicatæ cōfessionem editam
 audiamus, leuiq; inuestigatione excu-
 tiamus. Confiteretur hæc, quum ante
 sexennium ferè, hora quadam matu-
 tina, præ animi desperatione, de ui sibi
 inferenda cogitaret, ad se accessisse ui-
 rum quendam proceræ staturæ, & for-
 mæ non inuenuste, pallio nigro, & re-

liquo eiusdē coloris uestitu ornatum.
 Hic eius dolore solatus, inter alia ius-
 sit eam non abiecto, sed confidenti es-
 se animo, suum pollicitus patrocinij,
 seq; semper illi res necessarias & pecu-
 niam abundè prospecturum, si modò
 uicissim ipsius consilio & uoluntati se
 deuoueret: inde & magnū auri cumu-
 lum illi ostentabat hic uir. Ea uerò in
 ipsius assensit consiliū, abnegans Deū
 omnipotentē, Mariam matrem Ie s v
 Christi, & omnes sanctos. Hinc chris-
 ma ei ex fronte exemit, atq; se perpe-
 tuum fore concubinum spopōdis, no-
 men sibi esse Alexander, inquires. Fa-
 retur adhæc, cōcubinum quater domi-
 suæ in lecto opus uenerum secū per-
 fecisse: item, se cuidā cereuisiæ costo-
 ri N. felicem rerum fortunam carmi-
 ne subtraxisse, resinæ uulgaris pauxil-
 lo, uasi mancipato huic cōfessionī, subdi-
 to: item, se uectoris N. coniugē ualetu-
 dine bona per incantamenta priuasse,
 quod alicuius rei donationē ipsi dene-
 gasset: & puerum N. maleficio morbi-
 dum reddidisse ac mutilasse.

Punienda certè flagitia, si uera sunt.
 Atqui uides eam non sanæ mētis mu-
 lierculam ad restim propemodum ue-
 nisse, atq; cōtractum inijisse uel imagi-
 nariū, uel nullius certè momēti, ut ter-
 tio Libro amplissimè ostēdi, cū ama-
 sio phantastico, qui ea imaginaria ue-
 stitus forma apparuit, quom solū spi-
 ritus esset uestium & coloris expers:
 speciem auri præstigiosè hic protulit,
 qua illam delusit, nō aurum: quem ad-
 modum quoq; concubitu eam exer-
 cuit ludibriose. Christa præterea ex-
 ximere simulabat, cuius uirtus qualis
 qualis sit, si in externa duntaxat appli-
 catione consistit, uel consimili exem-
 ptione perit, iam dudū aqua, qua frōs
 & reliqua toties mūdatur facies, eam
 omnino abstersisset. Baptismi autem
 uis secus nos docet, eam minimè in
 carnis

*Confutatio
 confessiuæ.*

1. Pet. 3.

carnis ablutione consistere, ut sordes
abluatur: sed ut bona apud Deum con-
scientia bene respondeat. Fusorem
omnium refutationem Libro 3. cap. 3.
4. & reliquis inuenies.

Matth. 16.

Marc. 14.

Luc. 22.

Ioh. 18.

Non plus habebit ponderis, huius
mulierculæ in fraudulentò contractu
abnegatio: quin si admonita, si delius-
que instituta, eas diaboli cognouisset
arres, respiscēs, erroremq; confessa, in
Ecclesiæ sinum rursus debuerit admit-
ti. Petrus à Christo præmonitus, ip-
sum ter, sana mente & corpore, contra
animi testimonium, abnegauit, etiam
præstito iuramento: quem tamen clem-
entiæ suæ oculis Christus usque eò
non est dedignatus, ut ipsum etiam
Ecclesiæ caput constituerit. Quid fre-
quentius impunitiusque (apud Italos
maximè, si quid illis ex uoto minus
cedat, præsertim in illicito alex lusu)
quàm blasphemis horrendisq; uocibus,
pollice etiam interdicem & di-
gitum medium tenso, ac facie cælum
uersus erecta, Deum & Christum, in
eorum despectum, abnegare?

Num in super resinæ modicum, uasi
suppositum, habeat eam potestatem
uiriandi cereuisiam, in quæstionem
exactiorem uocari oportuit. aliam e-
tenim corruptæ cereuisiæ causam ne-
cessariò fuisse asserent, qui rerum na-
turaliū fontes uera ratione scrutantur
& intelligunt. Nec sanitate frandari
potuit uectoris uxor, nec puer mutilari
per carmen, nisi accesserit uenena-
tio, cuius hic nulla sit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos
in oppidis maritimis, Roterodamo
& Scheidamo, ex piscium captura ma-
ximè uiuunt. Horum incolæ quum
haleces piscaturi enauigassent, & pi-
scium copia onustas reducerent na-
ues Roterodami, reia lapidibus one-
rata Scheidami retraxerunt. Quod
insperatū infortunium maleficio con-

festim imputabatur. Quo circa mulie-
ri iniicitur manus, quæ incunctanter
faretur maleficiis suis artibus id acci-
disse, & se per uitri foramen (quod o-
stendebat eius magnitudinis, ægrè ut
digitum transmitteret) dum piscibus
illi insidiarentur, trās uolasse, & in my-
tuli testa (mosselscolp nostratibus di-
citur) se mari commisisse, illudq; tra-
iecit usque ad halecum stationem,
& ibi incantamenti haleces fugasse,
& earum loco subiecisse lapides. Lata
hinc potissimū sententia, flammis il-
la deuoranda traditur.

Tertia con-
fessio rudi-
cua.

In hac confessione expendendum
erat, num in rerum natura sit, operan-
te diabolo quomodo cunque pro suo
arbitrio & uiribus, per arctissimam ui-
tri rimam, ne digitum quidem capacem,
adultum transferri posse hominem,
non ex solo spiritu flabilem, aut ex
substantia ductili liquabilitate concre-
tum: sed ex solidis ossibus, renacibus
cartilaginibus, siccis tendonibus, liga-
mentis, neruis, membranisque præter
musculosam carnem, cōpactam: qui
si etiam in status resoluti potuissent, eor-
um tamen simul perrumpente ui il-
lud uitrum infringi debuit. Ad ratio-
nis item normā oportuit uocari, quo-
modo in mytuli testula prouectæ æra-
tis fœmina cum tanto lapidum aceruo,
fretum potuerit sulcare uariū
turbulentumq;. Sed ne traiectu hoc
in testula opus fuit ei, quæ mox per
uitri angustissimum foramen perni-
cissimè uolarit. Tam uerò omnis hæc
confessio est insulsa, inutilis, dissona,
absurda & mendax, ut mulierculam
hanc uel delirasse, uel melancholiam
fuisse agitaram, uel alio qui deprauata
phantasia ductam, uel à dæmone ob-
sessam, qui uel huius linguam rexe-
rit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet
non omnino mentis impos diudicaf-
se ualuerit. Glossas comminiscantur

Eius resu-
tatio.

quascunque uolent eiuscemodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronounciari posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturā posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autè non citius proniusq; credam, ex Dei permisso propter hominum incredulitatē, ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si ad sint, fideles, diabolus qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est: quàm admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasse: Si cum dæmonis subdicio, illā fecisse occlamatur, & id quidem constanter nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neuiquam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc meum esse delirium, nugas & mendacium obtinuerō, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinae nænijs debetur fides?

Eodem modo infinitæ possent recenseri confessionum formulæ ex publicis magistratuum diplomatibus, quas si penitus expendis, ad uariā uel impossibilitatē (si ita loqui liceat,) inconstantiam, uanitatē, mendacia ueritate fucata testāq; uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies.

ALIA CONFESSIO EXPLICATA: *Et uerbis aut imprecatione neminem posse ledi: item Lamias esse amantes.*

Cap. XII.

HAudita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cænobio uarijs retani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, busone & sanguine menstruo simul confusis, fatebatur. Hic omnium primum diligenter inquirendum erat, num ehorum uenenorum cōmixtione, eiusmodi resulent effectus, uel morbi, uel

lyptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradenda, in hoc extreme perstitit constanter, illam calamitatem à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortēque perpeti uelle: hoc autem se palam confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse falsa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interrogata, respōdit: Matre & me prius è medio sublatis.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studium est & machinatio, ut quàm plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrificio secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium fermè ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tā atrociter antea fuerāt quibusuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum propterea remisit hæc pestis, at lōgius hinc in proxima proserpsit oppida. Hic post muliercularum exustionem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uirginū corporibus dæmones cogitatu imprecatione uel immittere ualuerint Libro quarto decisum est. Eiusmodi hominum impotentiam penitus nouerat Imperator Fridericus primus, Barbarossa nuncupatus, in cuius exercitum cōtra Mediolanenses ductum, hi mercatorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno tolleret: qua re cognita, Arabem cepit Imperator, punijq;. Ac licet Arabs magus grauitè Friderico minitaretur, se illum uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle: nullō tamen modo commouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbas alter dedit

Mente Et imprecatione infortunij aut dæmonem alteri non posse inuelli, demōstratum est. Li. 4. cap. 18.

dit pœnas. Verè itaque uidetur dicere Aristoteles, incantamenta esse muliercularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suus hic erit locus, qui de Lamijs sic scribit: Sūt deformes, pallidæ & subobscuræ, atrabilem ipso intuitu præ se ferentes. Sūt taciturnæ, amētesq;: ac parum ab his quæ dæmonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atq; adeo firmæ, ut si solum ad illarū uerba respicias, quàm intrepidè, qua constantia ea referunt, quæ neq; unquam fuerunt, neq; esse possunt, tamen uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aëris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus & corporis, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicèdo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uicem comitis Mediolani principis etate contigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Damnatu erat profanæ huius artis uillicus quidam nomine Bernardus: alioqui uir simplex & frugi, ob idque domino perchatu. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut poenitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, quiq; principi gratus erat, obtinuit, ut fideiussione data, quanquam illis reluctatibus, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus, sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recentia manè, totidem uesper, tum uinū dulce atque iucūdam suppetebat, carnes quoque & iura pinguia. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno respiscere, hortatus est, ut omisissis falsis atq; absurdis periculosiq; persuas-

ionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, respuit: optimusq; Christianus factus, usque ad mortem absque aliorum querela perseverauit: quem atrocitas iudicū immeritò crudeli supplicio affecisset.

CONFESSIO EORUM QUI SE
in lupos fuisse transmutatos crediderunt. Cap. XIII.

Hoc loco subiungam eorum confessionem, qui se in lupos aliquoties fuisse conuersos, arbitrati sunt: quam in hoc meo instituto sæpius obiecere uiri alioqui cordati & magnæ existimationis, eamq; uelut ex Tripode prolatam cum summa religione & singulari fiducia, tanquā ueracem obseruant, quibus fortè coram à me non esse factum satis uidebitur. Ut itaque illis, & quibuscunq; alij, mens oculi nictidius contra eiusmodi præstigias abstergantur, ne cœquæ deò temerè illudi se, oculisq; nebulas offundi sinant, neque uelut cæcæ talpæ, in fordibus à dæmone obrutus perdurent, sed ab oculorum pupilla nubeculas, quinimò & unguës permittant sanari à medico, qui præfens hoc collyrium gratis offert cuiusque lucidos & à præstringente spiritu liberos oculos cupienti: historiam hanc raram uagamque, nec minus admirabilem, ex Sabaudia finitimis que ditionibus in Flandriam, Brabâtiâ, Geldriam & regiones alias translata, atque à me in qualemcunq; ordinem breuiter ea fide ex Gallico scripto contractam, ut iure nihil quod alicuius est momenti, desiderari debeat: deinde excussam, & uelut ueritaris lapide Lydio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, doctoris Theologiæ, Prioris Prædicatorum in Poligni, & generalis inquisitoris fidei, ordinati in dicecesi Befanconenâ, confessio Petri Bourgoti, nun-

Lib. 8. de Hi
stor. animal.
cap. 24.
De Varietate
lib. 10.
Lamie meli
cholice, am
te, à demoni
aci parū dis
frensæ, op
nionum ten
tu.

Quidam à iu
dicib. igni de
uotus ob ma
lesum, presi
puit ab am
tia meliori ui
tu.

cupati Magni Petri, & Michaëlis Ver-
dung, captorum ob maleficij hæresin,
uatijs diebus in Decēbre extorta, An-
no millesimo quingentesimo uicesi-
mo primo, sed maximè coram multis
& spectabilibus testibus reperita po-
stremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos cir-
citer nouendecim, ipso die nundina-
rum Polignensium tam ualidam pro-
cellosamq; defluxisse pluuiam, ut non
solum nundinæ disturbarentur, sed &
armenta quibus ille custodiendis tūc
præerat, ita disijcerentur, ut ubi requi-
ri possent, planè ignoraretur. Quum
igitur cum reliquis agricolis pecudes
uariè quæsitum collectumq; abiret, &
solus alicubi aberraret, tres equites ni-
gros, atrumque indutos uestitum ha-
buit obuios, quorum postremus roga-
bat: Amice, quò abis? uideris esse tur-
bator. Verum est, respondit Petrus, id
autem euenit ob pecora ex sæuo tem-
pestuosoque nymbo dissipata, & per-
dita: & cum nullam ea recuperandi ra-
tionem uideam, animū equidem pror-
sus despondeo. Bono hunc animo es-
se iussit eques ille, pollicitus, si modò
fidem ipsi daret, magistrum se donatu-
rum, à quo inflitueretur, ne in posterū
ipsius armentū à lupo uel quauis alia
bestia impeteretur, aut ullum sentiret
dammum, aut etiam ullum periret pec-
cus: ut item ipsum redderet confiden-
torem, perditas reperaturum pecudes
addicebat, nec desideratum iri ulla:
pecuniam adhæc se daturum spon-
dit. Conditionem hic acceptat, se in
eundem locū post quatuor aut quinque
dies reuersurum promittens. Hinc cū
millicorum comitatu indagatum per-
git, armentumq; quærendum inuesti-
gat, & post quarriduum eodem ad e-
quitem mox agnitum redit. Querit il-
le, num operam suam ipsi locare de-
creuisset Petrus? quo uicissim interro-

gante, quisnam esset? respondit: Ser-
uus sum magni inferorum diaboli: sed
ne metuas. Tum ea lege suam dæmo-
ni operam addixit Petrus, si promissis
ille in conferuando pecore & benefi-
cijs conferendis staret. Inde Deo, D.
uirgini Mariæ, omnibus sanctis & pa-
radisi incolis, baptismo & chrismati re-
nūciare iubetur: quo factò, illi exoscu-
landam manum porrigit sinistram, ni-
gram, uelut mortuā, frigidamq; hinc
in genua prouolutus alter, aperto ca-
pite honorem satanæ deserit, eum ap-
pellans dominum. Ne quoque fidei
symbolum recitaret, inhibebatur. Per-
stetit itaq; in diaboli ministerio circi-
ter biennium, non prius templum in-
grediens, quàm in sine Misæ, uel sal-
tem post aquæ lustralis consecratio-
nem, qua illum noluit aspergisse quo-
que mandarat ipsius præceptor, cuius
etiam nomen tum adhuc latuit, sed po-
stea se Moyset appellari significauit.
Interim non erudiebatur Petrus, quo-
modo iumentum tutari posset: sed hoc
officium conferuandi pecoris solum
præstare uidebatur diabolus, si quan-
do conspicerentur lupi, qui tum nihil
iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi
pecoris cura exonerata, facile diabo-
lum neglexit, frequentans templa, fi-
dei quæ confessionem recitans, annos
circiter octo uel nouem: donec à Mi-
chaële Verdung denuò in sui magistri
obedientiam dicto in loco excitatus,
ea assenserit conditione, si pecuniam
ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel char-
lon uespere quodam cōuenitur in ne-
more, ubi ab alijs ignotis choreas du-
ci concurriq; uisum est. Cernebat au-
tem Petrus in cuiuslibet manu cande-
lam uiridem, flammam cyaneam sub-
obscuram euomentem.

Alias illi à Michaële proponebatur,
si modò fidem adhiberet, esse curum

se, ut quanta cunq; neller leuitate procurreret. Consenit Petrus, modo seruauerunt promissa, pecuniaq; donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curaturum abunde, pollicetur Michael: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uere mutatum autumabat, & quatuor suos pedes lupos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quam uenti flatus prouolat, se concurrisse asseruit: nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsum magistri opera, qui continuè in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum non prius uideret, quam humanae restitutus formae. Michael itidem inunctus, unà tam pernici ferebatur cursu, quam optaret, celeritate etiam uisum peruertens. Vbi eam uisissent passim metamorphosin horam unà aut alteram, rursus à Michaele illiti, opinione citius in pristinam redière figuram. Vnguentum utriq; donabatur à magistris, Guillemis scilicet Michaelis magistro, & Moyset Petri.

12 Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut se difficulter quandoq; erigeret, apud magistrum quereretur Petrus: nihil id esse, respondit ille, & mox curatum iri.

Contigit quoq; Petrum ex Michaelis institutione inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem annorum puerum masculum dentibus comprehensum occidere: què tamè ob clamorem & eiulatù relinquere coactus, ad suas uestes cõfugit, ubi se herbis ex Michaelis doctrina fricans, in humanam reuertebatur faciem. Simile quiddà Michael cum ipso aliàs tentasse ferebatur, & quodam die in lutorum imagine enecasse feminam pisa colligentem: superuenisse autè dominum de Chusnee, cui etiam nocere uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterq;, se in ea lycanthropia trucidasse puellam cititer annos quatuor natam, eamq; totam deuorasse, excepto brachio: ac Michaelis palato placuisse carnem, licet parum comedisset: non tamen ad Petri identidem uoratis stomachum ita fecisse. Quandam item puellam se iugulasse, eiusdemque exuisse sanguinem, & collum uorasse, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusq; orificiū uentriculi comedisse ob famelicam Petri fauces. Aliàs etià se ait in horro puellam interemisse octo uel nouem annorum, cui dentibus collum infregit Petrus, quod rogatà ibi elemosynæ repulsam aliquando fuisse passus: & hoc perpetrato facinore, euestigò elemosynam in Dei honorem ibidem orasse. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse prope agrum magistri Petri Bongre: eam scilicet mordisse, & guttur secuisse cultro.

Michael in lupum transfigurabatur uestitus, Petrus uerò exutus: qui etià se ignorare quòd pili deuenirent, quando desineret esse lupus, retulit.

Lupas etiam se iniisse, & cum tanta uoluptate quasi cū uxoribus cõgressi essent, confessioni addidère.

Aliquādo transmutationis tempus designatum, opinione & uoto breuius erat.

Confessioni tandem subiunxerūt, puluerem quoq; coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo confricatum brachium sinistrum, & manus, quodcunq; animal contingerent, interiret.

Hos autem interrogatos, diuersè in eodem facto, & controuersè nonnquam respondisse, operæ precium est meminisse.

CONFESSIO SIGILLATIM EXPLICATA, & CONFUTATA, Cap. XIII.

Am conuellendæ huius confessionis usque ad hætenus celebratæ,

periculum pro uirium nostrarum imbecillitate facere aggrediamur.

In hoc rei cardo uertitur, num tota illa cōfessio sit uera. Spero autem me, suffragante ope diuina, ostensurū manifestē, eam in p̄cipuis capitibus ueritari clarā aduersari: & proinde non modò erroneam, sed & falsam prorsus existere, imaginesq; rerum per insomnia tantū cognitarum, uel p̄stigiōse oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibitari potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabulam, liberē fatebor.

Primum de factæ mutua manu stipulationis uanitate, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa toties pecunia, & nūquam soluta: ut nec de custodiendi illasē pecoris arte ex pacto non tradita: cum tamen fœdus fuerit inritum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestijs defendendi artem doceret dæmon. Illā ut non habet nisi imaginariam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quū luporum simulachris, quæ pro suo arbitratu offundere quiuuit, Petrum solum modò territum circumuenire, & in officio continere, sagacius conaretur: à quibus tamen, licet rebus nihili, euanidis, nec ullam relinquentibus noxam, ille dæmonij studio & industria pecudes seruatas esse confideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere siculneo, in tertio huius Operis libro, ubi sagarū historiam describo, copiosius disseruerim: id tamen adhuc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis compedes tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione desisteret, contrariumq; dæmoniacum negligeret, octo aut nouem continuis ferē annis in ueteri religione piē uixerit, unde citius

delusi phantasticiq; hominis stultam fuisse persuasionem dixerim. Dum enim pastorem ageret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur, ubi diabolo promptior erat p̄stigijs illudendi occasio, eiusmodi exercebatur idolis, non aded renunciationis ratione, quā solitudinis. Proinde & luporum species quandoque euocabat dæmon, quæ nihil damni faciebant, quod nec poterant, ut nudæ rerum formæ: uel si ueros demus extitisse lupos, illos ed & egisse & abegisse satanam credibile est, fabula in eum finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionibus sibi Petrum arctius deuincret. quod postea cū hic non amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris munere, non ita potuit commode.

Sic anno quadagesimo secundo supra mille simum quingentesimū, apparuit Constantinopoli luporum ingens turba, incolis usque adeo infesta noxiaq; ut inuiti domos egredierentur. Turca itaq; prius muros ciuitatis p̄sidio munitis, postriedie cum magno comitatu equestri pedestriq; urbem circuiuit, tandemq; lupos circiter centum quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunstanter impetiti, per murum euestigid simul transilire uidebantur, nec ullus postea in urbe aut uicinia apparuit.

Chorearum item & cadelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuisse, & solum fictē oculis apparuisse, uel in somno tantum fuisse cognitatas, ex Augustino, Decretis, atq; ipsis rationum fontibus, Libro tertio, & alibi satis superq; demonstraui: ubi quoq; uniuersam illam λυκανθρωπίας fabulā, mera extitisse somnia ostenditur.

Cæterum admirari satis nequeo, ul lum mortalium saltem leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eodē dementiæ sit dilapsus, ut hominem ad Dei imagi-

Confessio et
ronca.

Job. Fincol. II
bro 2. Nivra.

Lib. 3. cap. 90
10. lib. 4. capu
22. 23.

Pfom.

Genesi. 1. Thiff. 4.
1. Cor. 3. 6.
Lactant. lib. 2. ca. 12. Infr. dia. & de opi-
ficio Dei uel
formatione
hominis cap. 2. 8.
Seneca ad
Lucilium e.
Pist. 77.
Cic. de Leg. 2.
1. Offic.
Aristot. 1.
Metaphyf.
lib. 2. Phyl.
4.

Pfal. 8.
Chryfost. 1. 4.
per Matth.

maginem & similitudinem creatum, conformatumq; ex corpore, anima & spiritu, Dei & Spiritus sancti templū, rationis hospitium, cupidum scientiarum organum, sublimem, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum, excitatum, imò μικρόντοπος, cui Deus omnia subiecit, oues, bouēs, campi pecora, uolucres cœli, & pisces maris, eaq; propter solum hominem condidit: hunc inquam, in lupum, bestiam irrationabilem, pestilentissimum animalium gurgitem uoraginemq; siue in ullam aliam creaturam, rei ullius potentia uel uirtute manifesta, occulta aut specifica, uerè transmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamat Sacræ literæ, contradicunt decreta, ipsa rerum natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaq; obtinuerit, illam metamorphosin non reuera fuisse factam, quod etiam nemo mentis sanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam esse confessionē, atq; hac in parte falsam: quam fidem quæso merebuntur reliqua, quæ confessi sunt, flagitia & homicidia? quæ in ea transformatione & larua lupina solum fuisse designata, nec aliter eo modo fieri potuisse, iam in confessum uenit. At mera profectò sunt deliria, & plusquã nugæ, immò insania. Dolendum sanè, prudentium uirorū oculos hæcenus tam dēsa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimum seculi labe & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crasse nimis, ridiculè & nocētissimè collucit ueterator ille. Vtinā animo cuiuslibet hoc obstricti fascino, etiamnum ex immēsa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephphata, ut quemadmodum ea ex Christi ore poteter prolata, surdo au-

res aperiebat, ueritati inde cōuertendas: & linguæ uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolo tenebris, semel tandem cœlesti luce discussis, profligatisque, in clarissimæ ueritatis cōspectum & cognitionem citra præstigijs impeditum restà perueniri possit. Ne uerò quis à me eludi obiectiones criminetur, paucis reliquū huius fabulæ commentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lupum induturi, haud dubiè somniferū erat: quale etiam Libro tertio, capite decimo septimo descripsi: quod suam fortiebat uim, quum nudis partibus corporis illiniretur, illicereturq; à natino calore in actum: in de somno oppressis alto, simulachra conuersionis eorum in lupos uagabundos, alijs infilientes, puellas iugulantes uorantesque, cum lupis item coeuntes, & quæcunque id genus alia idola ingerebat milleartifex: hinc & pernix ea subsequebatur uelocitas, qualis imaginatione, cogitatu uel somno haud difficulter perficitur. Vbi deinde post horam, uel longius, unguenti soporiferi uirtus elanguesceret, periretque, tunc uelut ex graui ueterno expergefacti, se homines esse uidebant, qui antea fuerant. Simile quid leges apud Augustinum de Præstantij patre, libro huius Operis quarto, capite uicesimo secundo & uicesimo tertio: ubi ex professo argumentum id fusius agitur, explicaturque, λυκαῖνθρωπία etiam morbus describitur.

Aliud autem linimentum, quo in hominem redituri se inungebant, uel phantasticum fuit, & in somno usurari uisum, uel contra unguenti somniferi nocumenta facere potuit, uel etiam nihil efficere, ut eo tantum suos

clientes illuserit dæmon, quasi id peculiare quippiam in ea metamorphosiuaret.

6 Quod etiam citius quandoq; in hominum formam redirent, quàm tempus erat constitutum, id euenit, quod minus linimenti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum nõ satis penetrasset; ac propterea celerius uis fatisceret, somniumq; redderetur breuius.

Quomodo insuper hæc cohærent, quod se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in sine puellam cum ossibus deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditioni restitutos fuisse? in quo sinu amabo, aut

7 uentre, ipsis tam subito in homines reuersis delituere illa puellæ caro & ossa? Adhæc, si integram puellam dempto brachio deglutierint, quomodo

20 se parum comedis, eidem confessionis articulo adiungunt? Superuixisse præterea eas adhuc, quas à se iugulatas fatebantur, compertum forbitan fuisse, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppetissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset de-

8 prehensum. Deinde quomodo in Dei honorem eleemosynam orare potuit diaboli mancipium, suo hero, Dei iuratisimo hosti ex fœdere obligatum? Si item uerè in lupum conuersus erat Petrus, quarum rogo manuum ope in

9 refecanda capræ gula usus fuit? Licet quoq; Michaël uestitus loca

10 ueneno somnifero in actiones perducendo commoda, ut temporis & manuum arterias, illinire ualuerit, non minus quàm Petrus nudus: quomodo in suis uestibus oberrare, homines mordicis apprehendere, morsuq; trucidare potuit ut uerus lupus?

11 Parrò de ueneri congressu cū lupæ uoluptate, hoc tantum subijciam, eam imagines somnorinas in illa som-

ni profundioris ex linimento somnifico, illusione admodum temerè ciere: quemadmodum etiam quotidie usuuenire in fanis obseruamus, quibus ex eiusmodi idolis uoluptas tâta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cum multa titillatione seminis subsequatur quandoq; effusio. In finitis partibus citius faciliusq; in his 10 hominibus id euenire potest, quorum phantasiam procliuem seruillemque, quibuscunque uult imaginibus, imbuuit soporis spiritus.

Ad fatigationem à metamorphosi relictam, quæ memoriæ propemodum exciderat, respondeo, ab eo facile intelligi, quâ latitudinem parat gradus & inquietus somnus, maxime pharmaco uolèter cum teterimis infomnijs impressus, qui incubum in solo inuadente somno nouit. Eo detentes difficilis comitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & uelut ingruentis alicuius detentio: uox etiam supprimitur, aut incerta indiscrataque editur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus, ut se opprimentes audire credat. Lasso certe reddit tâta facultatis animalis exagitatio.

Laruarum rursus somninarum uanitatem amplius ostendit, quod ubi pi li post humanæ formæ restitutionem manserint, se dixerit ignorare Petrus.

Num quoque puluerem illum dæmon uerè exhibuerit, uel acceptus ille tantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, nõ posset conuinci. In ea etenim lycanthropia nullum animal præter capram se morsu & cultro iugulasse cõfessus fuit Petrus, nec alius interempti meminit. Deinde si tantæ erat uenenositatis puluis, ut si uel manus eo confricta, quandoque animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq;

Esaie 24

12

20

30

13

10

40

14

11

com-

communium solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci presentissimi malicia tuti esse poterunt hi demerenti uiri, affricationem pulueris in brachio sinistro, arteria & manu, unde ad cor proximè celerimeque penetrare ualuit, tam innoxie tolerantés?

15 His ad extremum adde, auditam in confessione Gallica fuisse inconstantiam controuersiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiusmodi æquilibrio expendentur singulæ cōfessiones, tormentis crudelissimis frequenter extortæ, uel etiam, si uoles, spontè à captiuis editæ, grauiorem profectò indies tyrannidis suæ iacturam sentiret funestissimus ille homicida: Christi autem, qui ueritas & uita est, gloria plurimum accresceret: suam item functionem ex Dei uoluntate prouidentius obiret magistratus: in meliorem quoque usum conuerterentur ligneorum fascium acerui, quibus infantes crebrè exturuntur, & parceretur sumptibus in catinificum mercede soluenda iniquè faciendis.

EXEMPLA MULIERCVLARVM 30
innocenter ob maleficij opinionem puni-
tarum. Caput XV.

ADde his, celebre apud nostrates existere, prætorum quædam ex arioli iudicio, delusas id genus mulierculas cōprehendisse quàm plurimas, easq; incendio puniuisse: tandem ariolum uel Pythium hunc uatè, cui hæctenus ille fidè apposerat, prætori seorsum pollicitum, adhuc unam maleficij ream se indicaturum, nisi iniquè ferret. Prætorè haud difficulter annuente, eius uxore quoq; insinulat in dex: ac ne quid hac in re hæsitaret, palàm se id demonstraturum addicit: horamq; præfigit, qua eam reli-

quarum sagarum cōuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & consanguineos in eadem mensa secum & cum coniuge cœnare uoluit, suppressa interim cōuocatæ societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mensa surgit, iubetque omnes simul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarum cœtum, choreas, & nescio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarum delicias sectata, non obscure uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unà cū sua uxore, letos mensæ assidere comperit. Et cū studiosè, num stationè deseruisset coniunx, percūstaretur: eà eidem affixâ fuisse loco in ipsius absentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflicta innocentibus, pœnam serò pœnitidine ductus: & si restè memini, Pythium accusatorem morte multabat.

Sic in arce Mindensis ditionis Raednūcupata, de quibusdam sceminis ob maleficiū, paucis abhinc annis extremum fuit sumptum supplicium, ex accusatione mulieris Margaritæ Mindensis nomine, quæ aliàs in carcerata fuerat in castro Huisberch, circa Visurgim sito. Eadem postea in oram & ciuitatem Verdensem uocata, quãdam denuò accusauit ea lege, ut nisi illa uinculis tradita maleficiū confiteretur, se ream fore uouerit: nec certè felix defuit successus. Nam altera constanter in carcere flagitium negante, & ex grauissimis forte tormentis eodem in loco expirante, attrahi in uincula iubetur accusatrix, quæ furibunda tanquam uenenum & ignem euomens, tortorem & quoscuque alios exter-

*Malefica ac-
cusatrix sub
sa pana.*

ruit, abegitque: donec quidam ratio-
num præfectus, cui penitus innotu-
erant eius technæ, manus iniiceret, a-
liosque ad eam apprehendendam ex-
citaret. Sic illa tandem quæstionibus
subiecta, crimen quod alteri confiden-
ter inficiati impegerat, ipsa luit. Hanc
etenim falsa criminatione detulisse al-
teram in carcere defunctam, atque al-
ias antea flammis absumptas, constā-
ti spargebatur rumore.

Nostra memoria Marcoduri, ubi hor-
torum olera ex grandine dissipata forent,
illæsis proximi horti cuiusdam
uetulæ plantis, qui sæpius esse solet
tempestatum tractus, uetula maleficij
accusata in carcerem pertrahitur: de-
inde maxima tyrānide dirisimis sub-
iecta torturis, ad nullius criminis con-
fessionem impelli potuit sed penes se
non esse, tempestatem ciere uel aërem
conturbare, Deiq; solius id opus esse,
ualde dixit prudēter. Quapropter per-
trabem suspensam, & onerosis ponde-
ribus utrinque pensilibus distractam,
iamq; animam agentem, relicurus in
illis cruciamētis præses, carnificem
ut secum simul abiret potatum hortat-
ur: uetulam, ubi redirent, alia fassurā
inquiens. Tum illa miserabiliter ex-
carnificata, ut prius accerferetur con-
fessionarius, quàm ille pocula seque-
retur, præsidem suppliciter orat: qui
irridens discessit. Postea autem reuer-
sus, eam ita adhuc suspensam offendit
mortuam, mentitus eam sibi manus
interea dum abesset intulisse. Nec mul-
tò post tempore tyrannus hic in eius-
modi incidit maniam, ut ipse laceran-
dis uestibus, & excrementis faciei suæ
illinendis, uim sibi faceret.

*Iniqui indi-
ci pana.*

Nec ita procul hinc in alio oppidu-
lo, ubi ulla carnificina ad sceleris ali-
cuius confessionem a digi nequirer ca-
pta ob maleficij opinionem muliercu-
la, hanc blandis adoritur uerbis sacri-

ficulus, ut se non amplius torturis ita
distrahi sineret hortatus: at leuiter so-
lummodò confiteretur delictum, in-
de se eam aqua lustrali à maleficijs ex-
piatam, & uelut fartam teſtam Deo re-
stituere uelle promittebat. Hæc ita à
sacerdote inducta, circumuentaque
blanditijs, se fortè quædam huiusmo-
di mala designasse fassa est, ea ratione
quemadmodum persuaserat sacrifi-
cus, se sperans euasuram. Ob eiusmo-
di confessionem fallaciter & dolose
ebladitum, ut Vulcano ea litaretur, la-
ta fuit sententia. Quæ præter expecta-
tionem audita, Videte quomodo me
interficiatis, præmonuit furdos misera
fœmina.

*Confessio sal-
laciter obla-
dita.*

Prope Elten pagum, miliare mediū
ab Embrica, in ducatu Cliuensi dissi-
tum, circa uiam regiam loco ericeo an-
te annos circiter quadraginta duos,
dæmonium uiatores miris uarijsque
exercebat modis, cædens, ab equis de-
ijciens, uehicula subuertens: nec aliud
unquam uidebatur, quàm manus effi-
gies. Eckerken huic nomē indebatur.
Vicini increduli, nec satis hoc dæmo-
nij ludibriū exercitiumq; dignoscen-
tes, ad Lamix maleficiū referunt id fa-
cinus: quare manus mulieri Sibyllæ
Duiscoptis nomine, seruitutis iure Co-
miti Montensi mācipatæ iniicitur: ea-
que tandē exusta, desijt uexatio. Non
aut id euenit ea causa, quòd illa præsti-
giosus actus fuerit: licet quoque ob
crudelem carnificinam, uel etiam in-
credulitatem à dæmonio illusione in-
facti cōfessionem induci poterit: ue-
rùm ab eiusmodi diuexatione à dia-
bolo solū inuenta, hic desijt ultrò,
& quidem libenter, ut homines al-
tius incredulitatis barathro immerge-
ret, & reos sanguinariæ sententiæ red-
deret, quàm cumprimis in insontibus
auide appetit, ut ab initio homicida.
Si etenim industriè obseruatum, in-
qui-

*Sibylla Duis-
coptis.*

quisitumque solester fuisse eidem horis, quibus manus imagine hoc cerneretur ludibrium, Sibylla dormiens ut plurimum, uel aliud agens fuisse proculdubio deprehensa. Si confessionem urgeas: eam fuisse à lictore extortam, uel à uiciatæ phantasiæ muliercula editam, respondeo. Quo autem modo illa à diabolo corrupatur, toties dictum est, ut crebræ repetitionis tædeat.

Plebeiorum iudicum finis. Sine decretis.

Septem uiri iudices cuiusdam ciuitatis ad Mosellam eodem tempore, quo mulierem glutinosi ductilis que lactis nomine captam, à me examinata infontemque pronunciatam, & postea à Reuerendissimo dimissam, subijcere examini uellent, cõmuni decreto aliam iubent etiam adduci ciuem maleficij suspectam à multis annis, nulla habita ratione hydropis, qua tantum non agonizaret tantopere, ut paucos ante dies animam, quam Deo reddere cupiebat, consuetis in Ecclesia Romana sacris & ceremonijs expiaret. Quid sit Asportatur in sedili, & ad aream arcis, en magnitudine morbi euestigio oppressa, expirat. Nihilominus perseverat plebeiorum iudicum tyrannis: denegatur sepultura in communi cimiterio, quæ tandem adhuc ex gratia conceditur. Hinc fit, ut iustus Deus etiam quandoque magistratus sinistras sententias & inanem plebeiorum credulitatem, plerumque & tyrannidem ulcisci uelit: quem admodum circiter idem tempus, nimirum 9. Septemb. anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti, non longè ab hoc oppido prope Linsam accidit, ubi ex ijs qui holocausti Lamiarum inspectione afficiebantur, mox circiter quadraginta nauigio in Rheno submersi sunt in reditu.

IN ACCVSATIONE OB MALEFICIUM, SINGULARIS QUORUNDAM PRINCIPUM PRUDENTIA. Cap.

XVI.

PORRO ut eiuscemodi Syrtis & perpetua animarum naufragia prouidentius declinentur, memoria & imitatione dignissimam sententiam, quam haud ita pridem circa quadragessimam anni sexagesimitertij supralesquimillesimum, pronunciauit illustrissimus Princeps noster D. Guilielmus dux Cluiuæ, Iulix, &c. cuctorum oculis uelut speculum proponere uolui. Agricola quidam ex Marchiæ comitatu, armento numeroso locuples, cuius uacæ solito minus lactis aliquantisper reddidissent, ad ariolum confugit, captus consilium: qui protinus se Lamiam eius iacturæ genitricem ostensurum pollicetur. Hinc ad uillici huius edes comitatus, filiam ex priori eius coniuge adhuc uirginem apprehendit, huic lactis maleficio imminuti crimen impingens. Hæc mox à dæmone illusa, male persuasa & inducta, uerum esse fatetur: sed se non satis esse maleficij peritam subiungit, simul fœminas sedecim accusans, quas ea in arte absolute doctas esse affirmavit. Illustrissimo principi hæc illico significantur à satrapa, qui eas omnes carceribus incunctanter mancipari oportere consuluit. Ne tamen alicui hic manus iniiceret, grauitè inhibuit Princeps: stricte etiam mandans, ut quocumque modo aut insidijs in uincula pertraheretur ariolus ille. Puellam uerò ab ecclesiæ ministro acciri uoluit eius Cell. & in præcipuis fidei Christianæ articulis examinari, deinde ab hac dæmonis illusione doctrina saniori ad mentem reduci: eamque cautiorem ea ratione à satanæ strophis redditam, fidei uisoribus constitutis, si modò eos consequi posset (ut

Guilielmi duci Cluiæ, etc. prudentia.

In Imperiali consilio de actione criminali art. u.

magis in officio contineretur) sin minus, tum propria fide interposita, cum bona gratia dimitti. Alias autem matronas, hoc falsæ criminacionis cauterio à corruptæ mentis uirgine inultas, ulla omnino re grauari minimè permillum est. Ac prudētissimo hoc consilio desijt hic fabulæ actus, & lacuacatum qua solet copia fluxit. Vtinam hoc salubri exemplo moniti alij, principijs harum tragædiarum quibuscūque legitimis pijsq; rationibus irent obuiam deliberationes: non profectò in re, ubi parum certi posset statui, uelut inextricabili labyrintho implicati, ex simplici errore in mille ita prolaberentur cauti minus, unde tandem nullus uidetur euadendi aut finiendi modus. Eiusmodi telæ genus solerter contexere nouit, consueuitq; uerteratorius ille textor.

Sed maximoperè dolendum est, in ijs qui principibus sunt à consilijs, uel magistratum gerunt, aut rempublicam gubernant, desiderari quandoque maturam deliberationem, discretionem, & absoluram rerum intelligentiam: unde fit, ut præcipites nimis plerunque ferantur ad sanguinis effusionem tum in hoc negotio dæmoniaco, tum in causis quibusdam alijs non ita diffinitis. Quanta autem consiliorū maturitate ac providentia contra has dæmoniorum artes, sine innocentium carnificina, cuncta administrètur in amplissimo regno electoris Palatini D. Friderici, principis (quod citra palpum dictum uolo) sapientiæ insignis, memorandæ pietatis, & modestiæ in cōparabilis, præterquam quòd res ipsa non obscure docet, & testantur insignia edicta iam promulgata: accedit id quoq; in primis, quod D. Christophorus Probus, LL. doctor consultiſſimus, & cancellarius uigilantissimus, nuper in proximo Bingæ desi-

gnato cōuentu principum electorum Rheni, ubi huius mei operis fortè incidere mentio, palàm disertè ac prudenter suam de harum officiarum & dæmoniacæ tragædiæ cōtrouersia sententiam explicuerit.

Optimo iure in hunc referendus erit catalogum generosus & illustris Comes à Niuwenar D. Hermannus, uir profectò linguarum peritissimus, doctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissimæ, & ingenij rari: qui haud ita pridè industriè admodum Lamiam, quæcunque flagitia fatuo huic hominum generi assueta, sed imaginariè solùm nota confessam, exilio punijt, quòd huius mulierculæ uicinos hoc incredulitatis fascino adhuc detentos, eam minimè toleraturos uideret. Confessionem mihi ab eius clementia comunicatam ipse legi.

Suam quoq; hic laudem meretur generosus comes Montensis Guilielmus, qui quum haud ita pridè in uinculis detineret uetulam octogenariæ ob incantamentorum suspicionem, ad illà ingressus, studiosè singula perquiro, licet mendacijs eam onerari, narib. minimè obstructis odorarem. Quum uerò obiectum esset, filium matris captæ, curruq; ut aueheretur, insidenti globum terreum, cuius potentia se à uinculis liberaret, porrexisset: eundem quoq; matrem promissi admonuisse: quod sinistrè etiam torquebant accusatores, quasi effecturam se, ne ea ratione finem uitæ faceret, pollicita fuisset mater. Hos articulos tam acriter apud Comitem urgebant alij, ut nisi ualidiores rationis neruo, atque ad eò ipsa rei ueritate seriò restitissim, eam flammæ post dies non multos deuorassent. Inter colloquendum in animi ualidiorum quandoque incidere uidebatur: quare à me eius os aperiebatur, contrectabantur & manus,

Comes Niuwenar
D. Hermannus

Guilielmus
comes Montensis

Palatini electori
Friderici
et prudentia.

Christophorus
Probus
cancellarius
Palatini.

& arteriæ motus pensculabatur: inspiciebam item linguam: donabam postremò pecuniolam, quòd vulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eum, à quo beneficium fuerint consequutæ.

Cæterùm huiusmodi responso obiectionem priorem scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta lintea matri 10 fuisse suppeditata, quibus exulceratas grauiter tibias curaret, easq; mihi ostendit tantopere desedebatur crudelitate tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnisicina toleratorum, quum oleum quippe feruidum in tibias, ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius extremæ facies deformatur. Huius 20 etiã mater ea ratione inter tortoris manus antea interijisse perhibebatur.

Alteram partem, quòd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quòd filijs suis in assidua illa vulgi fugillatione ob malefici famam, ad dixisset, si fortè ad supplicium eapropter abriperetur, se mortis suæ auctorem ad æquissimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut 30 tricesimo die à suo interitu se ibidem sisteret, sententiæ lætæ rationem redditurus. Si itaq; effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentiam, filiosq; matrem extra culpam esse intellecturos, quum insontium preces exaudiat Deus iusticiæ iudex unicus, qui ad fictas alioqui orationes obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum 40 diabolicarum genere institutus, pauperculâ causa prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui studij multum impendit apud Danos in bello con-

tra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret.

Pia & laudabilis omnibus seculis 718
sententia, suam apud hos principes & amplissimos uiros pondus & locum habet: Còsultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm infontem unum punire.

DE SEDUCTIS ERRORE, ET
hæreticis non interficiendis, sententia

Patrum. Cap. XVII.

Q Vum uerò horum plurimos mente corruptos esse, erroreq; à satana seductos, iam satis demonstratum sit, citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces meretur flammæ: qui rectius institui, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt: quod summorum patrum sententijs probare conabor.

Augustinus ad Donatum, pro consulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicium ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compeſce, ut sint quos poeniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neq; contemptile, flii honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidatur, pro quibus Dominum rogamus, ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Pœna illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter còscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendâdam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pijs patris officium: sic succense

Epist. 157.
De seductis
errore, & hæreticis non
eneandis sententia Patrum.

Epist. 159.

iniquitati, ut cōsulere humanitati memineras. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorū scelerum confessionē non extendente eculeo, non sulcātibus unguis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti. Et contra epistolā Fundamenti capite 1. Dominus per seruos suos regna subuerit erroris: ipsos uerō homines, in quantū homines sunt, emēdandos esse potius quā perdedos iubet. Nec est quōd de conuersione fratris in hēresim prolapsi desperemus. Nisi enim qui eiusmodi est, per gratiam Domini posset conuerti, prolus inanis esset Iacobi admonitio. Sciebat hoc Augustinus, ideoq; se totum conuertendis hēreticis mancipabat, atq; id iuxta Apostoli monita cū magna lenitate ac māfuetudine spiritus, nec absq; pij laboris fructu. Sic enim in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De multorū iam correctione gaudemus, qui tam ueraciter unitatē catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætātur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Cum primis autem Christianum magistratum hæc decet moderatio, ut à sæuitia & crudelitate abstineat. Omnino citra dissimulationem me inter eos esse fateor, quibus admodum displicet, quōd ubi interficiendi sunt errores, interficiuntur homines. Nullis bonis, inquit idem noster Augustinus, in catholica Ecclesia hoc placet, si usq; ad mortem in quenquam, licet hēreticum, sæuiatur. Et libro primo cōtra literas Petilianī, capite uigesimo nono: Diligite homines, interficite errores, sine sæuitia pro ueritate certate. Iterum contra epistolam Fundamen-

ti: Illi in uos sæuiant, qui nesciūt cum quo labore uerū inueniatur, & quā difficile caueantur errores. Illi in uos sæuiant, qui nesciunt quā rarū & arduū sit carnalia phantasmata pietatis serenitate superare. Illi in uos sæuiant, qui nesciunt cum quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, ut possit intueri solē suum: non istum quē colitis cœlesti corpore oculis carnis & hominum & pecorū fulgentem atq; radiantem: sed illum de quo scriptum est per prophetā, Ortus est mihi iusticiæ sol: & de quo dictum est in Euangelio, Erat lumen uerum, quod illuminat omnem hominē uenientem in hunc mundum. Illi in uos sæuiant, qui nesciunt quibus suspirijs & gemitibus fiat, ut ex qualicunq; parte possit intelligi Deus. Postremō in uos illi sæuiant, qui nullo tali errore decepti sunt, quali uos deceptos uident: & cætera. Ergo sæuire in hēreticos, etiam admodū detestabiles, quales erant Manichæi, quibus Augustinus ita scribit, nō uidetur esse piorum hominum, qui sciunt quanto cum labore uerum inueniatur, & quā errores difficulter caueantur, quibusq; suspirijs & gemitibus fiat ut ex qualicunq; parte possit intelligi Deus. Ex libro Quæstionum Euangelij secundum Matth. cap. 13. Hinc est quod serui dicunt: Visimus, & colligimus ea? Quibus Veritas ipsa respōdet: Non ita hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse possit, qualis quisque futurus sit postea, cuius in præsentia cernit errorem: uel etiam quid error eius cōferat ad profectum bonorum: non esse tales auferendos de hac uita, ne cum malos conatur interficere, bonos interficiat, quod forte futuri sunt: aut bonis oblit, quibus & inuiti fortē utiles sunt: sed tunc opportunē fieri, cum iam in fine nō restat uel tempus

Marc. 4.
Luc. 11.

compu-

computandæ uitæ, uel proficiendi ad ueritatem, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Ibidem quæst. 11. Nec tamen consequens, ut omnis hæreticus uel schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Multos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem sententiæ suæ, ut intendant multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asseretes, uigilantiores & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, quia subuersus est huiusmodi, & peccat in semetipso dånatus. Sed qui sententiã suam, quamuis falsam atq; peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nõ audacia suæ præsumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quæruntautem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Chrysostronus homilia quadragésima septima, in caput Matthæi 13. Vis igitur abeuntes colligimus eas? Dominus autem prohibet, ne forte simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellat: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atque inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autem

est, quod eradicabitis simul cum ipsis etiam frumēta? Certè aut, quia si armacapietis, inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem se ipsa conuerterent. Si ergo præueniētes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi concidere: uerum interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Genesios 2. Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborant, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob oculorum suorum infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualetudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima egrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungētes munere, manus eis porrigamus, magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita nos admonuit, dicens: Vt in mansuetudine erudiatur aduersarij, si forte det eis Deus pœnitentiam in agnitionem ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, quod quasi ebrietate obruti sint? Eritum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respicite paulisper, aspiciate lumen iustitiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hereticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

Hæreticorum
conciliabula
dissipari
possunt.

2. Timoth. 2.

Athanasius ad Antiochenſes tomo 12. Omnes qui uobiſcum pacificè agere uolunt, in primis autem illos qui in ueteris eccleſiæ cõmunione fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicit ad uos, eosque ut patres aſſumite, & ut magiſtri & tutores recipite, coaptates uos interim dilecto noſtro Paulino, eiusq; ſocijs: nihilq; amplius ab illis exigatis, quàm ut execrentur Arrianorum hæreſim, confiteanturq; ſanctorum patrum in Nicæa fidem.

Seuerus Sulpitius quoq; D. Martinum noluiſſe hæreticos puniri, ſcribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex epiſcoporũ ſententia decreuerat, tribunos ſummam poteſtate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerēt, deprehenſis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin ſanctorum etiam maximam turbam tempeſtas iſta depopulatura eſſet. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladiatorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat ſollicitudo ipſi, ut non ſolùm Chriſtianos, qui ſub illa occaſione erant uexandi, ſed ipſos etiam hæreticos liberaret.

QVOMODO CVM HAERETICIS
agendum, ſententia Eraſmi.
Cap. XVIII.

IN Apologia aduerſus articulos aliquot per monachos quofdã in Hispanijs, exhibitos, hæc ſcribit Eraſmus ad Alonſum Mauricum archiepiſcopum Hiſpalenſem, titulo quarto ſic à monachis diſtincto, contra ſancam Hæreticorum inquiſitionem. In Paraphraſi Matth. 13. Serui qui uolunt ante tempus colligere zizaniã, ſunt qui Pſeudapoſtolos & hæreſiarchas gladijs ac mortibus exiſtimant è medio tollēdos, quum paterfamilias nolit eos extingui, ſed tolerari, ſi forte reſpiciant, & è zizanijs uertantur in

triticum. Quòd ſi non reſpiciant, ſeruentur ſuo iudici, cui pœnas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abundè reſponſum arbitror in ſuppurationibus ad Bedæ propoſitionem 32. reſpondi & Latomo, qui nonnullis uiſus eſt obliquè me ſuggillare, ut ſuperuacaneum ſit hic eadem repetere. Quoties mecum reputo, quàm execranda res ſit hæreſis & ſchiſma, non poſſum damnare legis licet durum cauterium: rurſus ubi conſidero qua manuſuetudine Chriſtus plantarit, aluerit, prouexerit, ſtabilieritque ſuam Eccleſiam multis ſeculis, uix reperiō quomodo tueat exemplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opinionones ſcholæſticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus ſacerdotes, qui puellam quicquid habet conſuetudinem, malunt appellare uxorem, quàm concubinam. Equidem talibus mederi ſoleo, non patrocinari: nec in hoc hæc mihi dicuntur, quòd tales uelim eſſe impunitos: tantum illud admiror, quomodo tanta ſeueritas conueniat cum eccleſiaſtica manuſuetudine. Non eſt meum probare aut improbare principum mundanorum leges: habent ſuum ius, habet ſua conſilia, habent ſuum iudicem, cui reddi turti rationem. Mea paraphraſis Euangelicæ parabolæ ſenſum explanat: qui ſi uerus eſt, ſi Chriſto dignus, ſi probatis orthodoxis interpretibus placuit, ſi multis ſeculis uſu eccleſiæ comprobatus eſt, quorū reprehenditur: aut ſi reprehendendus eſt, que non pariter in uocentur & illi? Vſque ad ætatem Auguſtini, hoc eſt plus quàm quadringentis poſt Chriſtum natum annis, nuſquam legimus orthodoxos imploraſſe Cæſaris præſidium aduerſus hæreticos, quum id frequentiffimè factum eſſet ab ipſis hæreticis.

hæreticis. Nunquam tamè hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelletet peruicax & insanabilis infania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exitiabilis si processisset, agitabant, uulnerabât, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erât in seipsos quàm in alios, ultrò sibi uel gladio: uel si gladiorum nõ esset copia, præcipitio necem accersentes. Quid multis: tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiãsi nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen. Per hos quum nulli liceret esse quietũ, nec ullus esset infan-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

ctis, qui uel inuici manserant in ea factione, uel ambigui, uel errore modo seducti, fortiter probauit Augustinus, quod prius improbauerat. Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac sicarios uerius quàm hæreticos, lex meo iudicio nimium mitis lata est, quæ prium nec corpus cuiusquam attingeret, nec quenquam facultatibus excuteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum facultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad quas qui transire uellet, & ijs quas prius habuerat, & ijs quas inueniebat, ut frui posset, tanta mansuetudine, ut nec clericis & episcopis respiscensibus suis honos adimeretur, tandem & multa cæteris indicta non admodum graui: qui quum essent pauci, nollèt respiscere. & ad eò nihil tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius edictum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguis uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari necem, ni respiscerent, Augustinus illum diligèter admonuerit, ne quenquam interficeret, quò hoc eius ex constitutionibus Cæsareis haberet, lauderq; quòd edicto posteriore uerborum ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulcicum tribunum, ne què capite plectat. Ex his satis liquet, quantum illorum animus abhorruerit ab hac cõfiscationum, carcerum, suppliciorum, in cædiorum sæuitia, quæ nunc quibusdã & nimium & sola placet, præsertim ex eorum numero, qui perfectione Christianæ pietatis profitentur, quorum omne studium esse decebat mederi potius quàm interimere, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiã ultra principum edictum sequitur ab istis clementiæ magistris. Cæsaris edictum habet, Legitimè conuictus: quàm hoc interdum fiat legitimè, mea nihil refert.

tamen multis incognitū non est. Nam hoc hominum genus ferè nullis legibus parer, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæresis, nec ulli unquam faui, faueo, fauturus sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quis me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi: sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ confortio, nonnullos ad illius societatem reuocauit. Tantum loquor de quorundam sæuitia, quos oportebat esse mitissimos, etiã principes terrerent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborū terrorem exerent. Nunc contrà sit, ut illorum sæuitiæ monarcharū ac præfulum autoritas cogatur frenū imponere. Eoq; huius negocij, principatus summis ecclesiæ procerib. delegari solet, ne istis liceat, quicquid liber. Quid autè quorundam seditiosis apud populum uociferationibus, sæuitiaque profectum sit, res ipsa loquitur. Fortassis è lōginqua regione nonnunquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit, si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorū conscientie. Præterea quum index laicus pronunciat: ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, totum iudicij pondus in ipsos recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer sycarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in concionibus Christi spiritū inuocari decetius, quàm uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cœlibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis uis impetratæ à Theodosio, & confer

atrocitatem suppliciorum, quibus agit cum idiotis, etiam in qualemcunque indultis errorem, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquirunt, lex non sine causa lata est seuerior. Non damno cauterium, tantum doleo tam asperum remedium Christianorum peccata mernisse: & parricidarum supplicijs indolefco, tamen hunc dolorem publicæ tranquillitatis respectu consolor. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniã sanari non possunt, necessariò tolluntur, ne plures trahant in luem. Quicquid agit legum fortassis necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quàm extinguendis. Principum constitutiones nunquã improbauit, quantum & ipsos oportet legum rigore ad Christianæ moderationis lenitatem, quatenus licet, deflectere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum: rursum plurimum interest inter prophetanum principem & ecclesiasticum. Postremò non nihil interest inter præfulum autoritate publica præditum, & monachum aut theologū, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologis scholis institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis: nunc quum orbis celeberrimis Academijs sit plenus, articulis & fasciculis rem tantum geri? Quid autè reprehendi potest in Paraphrasi, nisi quòd non meminerit de Constitutione monarcharum posterioribus annis inuenta id non licuit, eo quòd illi Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat: nisi debuisse illum inducere loquentem: Usque ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post illud

Articulis et fasciculis agit contra eos qui dicuntur hæretici à monachis.

illud tempus exorietur alia lex, ut ex-
 urantur. Inepè nimirum imaginatur,
 sermonem hunc à me dici his tempo-
 ribus, quum dicatur ab Euangelista
 priscis ecclesiæ tēporibus. Neq; Chri-
 stus illic agit de gladio principū, quū
 ecclesia tot à Christo passo seculis ege-
 rit sub principibus ethnicis: sed de stu-
 dio loquitur Apostolico cum māsue-
 tudine pertrahendi omnes ad salutē,
 exemplo summi pastoris, qui uenerat
 non ad perdendas animas, sed ad ser-
 uandas. Ita fit, ut hæc mea interpreta-
 tio non officiat principum constitu-
 tionī. Nam illa docet māsuetudinem
 euangelicam, non adimit principi ius
 gladij: illa præscribit quid illi congru-
 esse temporī, non quid in fine seculo-
 rum exactura esset hominum impro-
 bitas. Nonnullæ principum leges ad
 terrorem eduntur uerius quàm ad e-
 xemplū. Atq; ut profani iudicis est e-
 ximere gladium interdum, quo unius
 interitu seruet multos: ita quoties er-
 ror, aut casus, aut ætas excusat crimen,
 & spes est correctionis, debet memi-
 nisse Christianæ clementiæ. Quin &
 illud inspiciendum, an monarchiæ ius
 habeant, ob quod uis delictum, capitis
 pœnam indicare. Tum illud etiam ui-
 dendum, an principes uoluerint ob-
 quem uis errorem, qui uideri potest
 hæreticus, hominem tradi flammis.
 Etenim si certus est error, nihil hic o-
 pus est theologi, quum tantum sit co-
 gnitio facti: si dubius est, nō est cuius-
 uis theologi, sed Romanæ sedis potis-
 simum, de Articulis fidei dubijs iudi-
 care. Multo durius est ob articulos nō
 solum dubios & controuersos, uerum
 etiam leuiculos hominē flammis tra-
 dere. Sed multo durissimum ob titu-
 los, quos ipsi suo arbitrio confingunt:
 subinde nouos, hoc est contra docto-
 res scholasticos, hoc est suspectū, hoc
 est scandalodes, hoc contra laudabilem

consuetudinem, hoc male sonans ut
 iacet, hoc impertinenter dictum, &
 huiusmodi innumeros, ut nihil sit,
 quod non aliquā pateat calumniæ, si
 maleuolus acceperit animus: & inte-
 rim tamen disputant, an ecclesia pos-
 sit condere nouum articulum fidei,
 quum isti quoties commodum est, gi-
 gnant eos in ipsa cognitione, non-
 nunquam & post editam sententiam.
 Res agitur per relatores, deputatos, ac
 iudices monachos, nec sincerè, nec le-
 gitima iuris forma, pronunciant in car-
 cere tres priores, monachis duobus
 testibus, & apparatur rogus. Hæc ne-
 scit princeps, cuius lex preteritur, pri-
 uato quorūdam odio seruens, quum
 in publicam utilitatem sit edita. Hæc
 quoniam fieri compertum est, admo-
 nendi erant principes: quæ tamen ad-
 monitio nec hæreticos ueros & insa-
 nabiles subleuare, nec sinceros inquit-
 sitores grauare debet. Constitutio que
 in Cod. libro primo. tit. de Hæreticis
 Manichæis & Samaritanis, fertur o-
 ctaua, solos libros & chartas iubet exu-
 ri: doctores tantum capite plecti, disci-
 pulis decem librarum auri multa di-
 citur: eos uerò qui non solum audiūt
 illos, uerum etiam contemptis prin-
 cipum legibus, libros illorum apud se
 seruant, manifestum hæreseos fauo-
 rem præferentes, in exilium depor-
 tari iubet. Nec hæc tantum constitutio
 ferit quoslibet hæreticos, sed nomina
 tim Manichæos, Apollinaristas, & Sa-
 maritanos, qui manifestam docebant
 blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt:
 quæ præcedunt eodem titulo, quæ iu-
 bent inquisitionem etiam usq; ad ca-
 pitis pœnam extendi: sed expriment:
 certas hæreses. Similiter eodem libro,
 titulo de summa Trinitate, &c. Ari-
 nos exprimit: At his polliabant Dei fi-
 lium, & multo magis Spiritum sanctū
 ueritate diuinæ naturæ. Quem admo-

*Prosefui in
 fidei nego-
 cio.*

*Quos concer-
 nat constitutio
 Imperatoris.*

Arianis.

Apollinarista.

Donatiani.

dum Apollinarista uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animam humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non solum pestilentissimi schismatici. Non hic agebatur, an hæc confessio sit instituta à Christo, an constitutio hominis pura obliget ad crimen, an symbolum sit frustulatum editum ab Apostolis, an Apostoli calauerint linguam Græcam: sed de maiestate Christi, deq; summa Christianitatis. Iam per Pontificum constitutiones, quæ sunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in sexto eodem numero ac titulo, conuicti, & in errore persistentes, aut in hæresim abiuratum relapsi, tantum iubentur tradi curiæ seculari: quâquam hic Glossematographi de suo adiecerunt, Aut comburantur: quando Pelagianis aut Iouinianis ex Cæsarum edictis dicta est multa. Nunc ad ignem pertrahitur, qui dubitet, an Romanus pontifex ius habeat in purgatorium. Et olim in synodo episcoporum hæreticis citati reddebant suæ doctrinæ rationem: conuictis libera erat optio, utrum mallent ipsi in suum dogma pronunciare anathema, an simul cum dogmate ferri anathemate: hoc est, à communionem separari. Nam hæc tum erat pœna ecclesiæ grauissima. Berengario, qui non de confessionis origine, neque de purgatorio postulatus erat, sed de ueritate corporis Christi, ne tum quidem uis est adhibita, quum semel dimissus in eundem errorem esset relapsus. Nunc interdum monachi uanum spargunt rumorem, mox ueluti suspectum pertrahunt in carcerem: ibi disputant suo more, notantur articuli, & parantur fasciculi.

Esaiæ 42. Linum fumigans non extinxit Christus, nec arundinem quassatum confregit. Oculum ab initio persequu-

tus est lupus, illa autem semper tolerantia uicit.

CENSURA INSIGNIUM IVRIS consultorum de Lamis, quæ poenitentes, poenitas euitant corporales: nec in criminalibus standum esse confessioni.

Cap. XIX.

AT in sagarum patrocinium annectam censuram eximij Iuriconsulti Pauli Grillandi de Sortileg. 10. uolumine Tractatum, quæst. 7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ualde singulare, quod istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad poenitentiam, & euitat pœnas corporales: sicut hæretici. ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem theologi auctores Mallei, in tertiæ partis initio, quæstione 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ si nolunt resilire, ut hæretici impoenitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici poenitentes. iuxta c. ad abolendam. §. poenitenti. de hæreticis lib. 6. Concordat Raymundus. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit: Quod reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decretorum; caus. 26. quæst. 5. episcopi: Ex præmissis auctoritatibus colligitur, quod arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atque cæteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi respuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quòd in ul-

Lamis poenitentes euitant pœnas corporales.

in ultimo Acquirēnsi ca. ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in Spiritu fieri dicuntur, Augustinus in libro de Ciuitate Dei idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs fiunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali acti-
oni hic nullus erit locus.

Si urgeatur hic denuò propria earū confessio: cum D. Ioanne Francisco Ponziuibio Placentino, Tractatum uolumine decimo, de Lamijis, respondere audeo: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictum est, ergo debere dici, earum confessionem etiam esse erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum post. C. de Iuris & fact. ignor. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de Interroga. actiō. Confessio enim debet continere uerum & possibile: ut per gl. Bald. 20 & alios in l. i. C. de confess. per gloss. in c. fi. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil. Linde Neratius. §. fin. Sed ista respuīt ius & naturam: ergo nō sequitur: Istæ mulieres sic consentunt, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu (uel actus possibilitate) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Præterea in criminalibus regulariter non statur soli confessioni rei, ut per Bald. & Ang. in l. i. C. de confess. & dicam infra in 2. no. Nec obstat, quod dicit Bald. in d. l. si quis non dicam raperet: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente & cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, nō potest aliter probari, quam per cōfessionem: ideo statur soli confessioni. sed confessio, de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibilem de iure & natura, ac etiam minus uerisimilem: & ideo potest dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, sit si adum confessio-

ni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: nō tamē quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hactenus ille. Nec est quòd hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum paulo post fortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur.

10 PRAECLARA EXIMII IVRIS-
consulti Alciati sententia, & ex Grillando
historia de Lamiarum innocen-
tia. Caput XX.

N Arrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uo cant) in-
quisitorem in subalpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidieq; ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non pauca helleboro potius quam igne purganda uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negociū ad episcopi iudicium deferrent. Et post: Et quāuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarēt eo potissimum tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebātur, se exploratum habere, in lecto potius secū fuisse: tamen respondebatur, nō illas, sed caco-dæmonem potius, uxoris forma assumpta marito illuisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius caco-dæmonem cum suis dæmonibus, illam uersò cum marito fuisse, presumis? Cur uerum corpus in hîcto lusu, phantasticum in uero lecto comminisceris? Quid hic opus est usque ad dæd augere miracula, & nō tam Theologū quam τερψιλόλογον agere, factio remq; partem in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine *tesv* appellato, omnem illum apparatus, omnes sal-

Et hîdo. cap.
9. l. 8. Etym.
26. q. 1. ca. nec
mirum.

In criminalibus nō est statum soli confessio.

Ex sola confessione nō in dicitur, nisi in hæresi.

Lib. 8. Pare-
gon iuris, ca-
p. 22.

tatrices cum amafijs suis repente euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantalii horti? quod apud Philostratum libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Brutuita C. Cassius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, supersticiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturque hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraq; curari posse sit uerisimile, nisi quod pauperes & fœmellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pôtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in questione, quàm Theologus istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirens. ca. 1. ubi talia phantasmata metibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obseratis. Nec refert quoddam ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hæc tenus Alcianus.

Paulus Grillandus de Sortil. 10. uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxore ma-

leficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quoddam familiariter uteretur alijs mulieribus, huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare: noctesq; circiter duodecim egerat infomes, attendens studiosè, uel illa aliquid addæmonum lusum uel aliud maleficium noctu euagaretur, num & penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis in carceratis, flagitijq; huius reus, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserbat præstato iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto: & se eam tum studiosè non semel tantùm tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

POENA, QVA LAMIAS AFFICERE solent Bononienses. Cap. XXI.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatae incantationes generi humano, uel uitæ bestiarum minus nocuissent (quos mulie-

muliebris in sexu lingua uulgarile strige Itali appellant) nudos ad umbilicum usque ueteri ex palatio educere, a sino impositos in uerso corpore, ita ut ligatis manibus caudam a sino, quem lento ductu præibat lictoris minister, retinerent. Capiti imponebatur mitra chartacea, in qua terrifici cacodæmones, qui forcipibus suis ignes infernales mouerent, depicti erant. Interea dum soleenni hoc progressu circumducuntur, à lictore comitate uirgis egregiè in pectore & dorso ceduntur. Cum uerò è foro publico peruentum esset in cœmeterium ædis Dominicanæ celebris sepulturâ gentis Germanicæ, deponerentur ex a sino, & à carnifice in conclauè quoddam superum deducebantur, cuius pergula firmata cancellis ferreis, ijsque taris, cœmeterium uersus spectaret: quæ destinata pœnæ hæreticorum à monachis monasterij illius, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, perhibetur. Hinc capite galeato sedi curuli, quæ rotis quatuor ferebatur, impositi, ter in pergulam prominentem detrudebantur, ubi & per horæ quadrantem consistebant. Interim à spectante foris turba, ridente, clamanteq; lapidibus impetebantur: frustra tamen ferè, ob interpositos cancellos ferreos. Tandem uinculis soluti, & pro delicti qualitate puniti, ablegabantur in exilium.

In finitè certè modis præferri decet hanc moderationem magistratus Bononiensis, quæ non nihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, præ aliorum quorundam tyrannide, qui ad igneam illud holocaustum præcipites nimis feruntur: eoque non minus affici, quàm innocentis sanguinis effusi fumo dæmones, uidentur:

O cæcis hominum mentes, ô peccata cæca.

MULIERES MINVS PUNIENDAS esse uiris. Caput XXII.

Dici solet, mulieres in eodem delicti genere minus peccare, minusq; puniendas esse uiris, cæteris tamen per omnia paribus: nempe ob imbecillitatem animi, mentis & ingenij. I. sacrilegij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & I. si adulterium, §. stuprum, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adul. &c. sicut dignum, in prin. extrâ de homicid. &c. indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tanto grauius uiros puniri oportere, quâto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit text. in I. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim cit ca eas debet esse sententia, quos pro infirmitate sexus, &c. Et quod uoluit Bald. in I. quicumque. col. 3. uersic. sed pone statuto. & uersic. & in summa. C. de ser. fug. In quam sententiam apud Saxonem historiæ Danicæ libro 6, Ericus uir quidam multæ prudentiæ cõtendit, muliebribus erratis sepius ignoscendum esse, nec pœnam infligendam, nisi correctio culpam corrigere nõ potuisset. Et illud Æneæ apud Virgil. lib. 2. Æneidos:

— Nullum memorabile nomen

Fœminæ in pœna est.

Plinius libro 8. Natur. hist. scribit, leonem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in fœminas fremere: ueluti natura eũ docuerit, mulieres mitius quàm uiros, esse tractandas. Aristotel. lib. Problemat. 2. 9. capite 11. Cur, ait, mulierem interficere iniquius sit, quàm uirum, quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est: an quia mulier imbecillior est, minus que proinde iniuriam facere potest? e enim eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil uirile, imò stolidum atq; iniquissimum est. Hæc ille, quæ tam ad ani-

num quàm ad corpus referri possunt. Tradit Vopiseus, Aurelium imperatorem, cum Zenobia ad poenam uocaretur à militibus, quòd sibi imperium uirupasset, illam uita donasse: quòd indignum existimaret, mulierem interimere. In quam sententiam Euripides in Hecuba, *ὅς ἀποκτείνῃς φθόνος γυναικίας*: Quàm inuidiosum interficere feminas? Quàdoquidem, ut idè in Hercule furere scribit, mulieres quodammodo sunt masculis miserabiliores:

τὸ βίβλι γὰρ πῶς μᾶλλον αἰκροῦν ἀρσένων.
Cuiastipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quòd mulier miserabilior est uiro. Nunc porro solum orationis eò ducatur, ut quo punitio- nis modo in hoc hominũ genere castigando utendũ censeam, intelligatur.

QUOMODO LAMIAE MENTIS 20
errore à diabolo afflata, nec ulli noxia, sint reddenda, & quæ eũ statuenda poena: nec omnem uoluntatem esse puniendam.

Cap. XXIII.

QVæ ergo Lamia errore & phantasia delusæ, & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscatur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at solum imaginatione illatum esse, certò sciatur: saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramentũ rursus præstent, atq; ut luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur penitentes. Quanto pere hic fidelem mysteriorũ Dei dispensatorem enitũ deceret, ut ad Christi ouile reduceretur quis perdita, nemo non nouit. Suum quoq; hic habebunt locum publicæ & communes preces ex animo 40
susæ. Admodũ piè hic D. Iacobus admonet: Frares, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eũ, sciat q; qui conuerſi fuerit peccatorẽ ab errore uitæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinẽ

peccatorum. Nec hæresis solum in errore, quòd quis dæmoniorum doctrinæ adhæret, sicutur: sed in sui confidentia quoq; concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admotio: errore etenim seductionemq; mentis cõfessus hæreticus, semper remissionem ueniamq; ex Patrum consensu & Christiana mãsuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem poenitet peccasse, penè est innocens. & apud Ecclesiasticum legitur: Penitentibus dedit uitam iusticiæ. Eiusmodi itaq; malè à dæmonio persuasæ, & resipiscẽti femina, reſtiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarum quoq; (si eius res ferant) multa in pauperum subsidium imponi potest, & quæcunq; alia arbitraria, non tamen uitæ poena, pro delicti ratione & magnitudine. Vel si iniungere uoles multam eiusmodi feminæ irrogatam à Romanis pontificibus in taxa lacræ poenitentiarum, ut ipsi uocant, per me licet. Ibi legitur: Mulierẽ incantatricem, postquã superstitiones abiurauit, in quolibet supradictorum casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiã ex usu ob reipublicæ tranquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia uerè se conuersam esse, & fidelem, persistere que comprobet, ac deinde libertate hospitiij pristina rursus donetur, nõ contraierim. Eiusmodi esto poena temeritatis, quòd dæmoniæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter restiterit, immò etiam consenserit fatua.

Quòd si quis contentiosè uoluntatem seuerius puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem hominis sani perfectam, quæ in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mentis sensum, uel (si uoles) corruptam amentis uoluntatem; cui suo opere, quasi

In Thyeste

Ecclesi. 7.

Supra 10.
p. 6.

Iacob. 7.

Non omnis uoluntas punienda. Vide et post in epist. p. 10. ad Brent.

altq;

alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingentiã possit melacholicis, fatuis & pueris, qui facile in ducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginètur fateanturq;: qui tam è Deo tenes & corda scrutante, nõ eque plesti permittuntur, ac alij mētis compotes: multò certè minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui elementa commouisse, aërem turbasse, grandinem acciuisse calamitosum in frumenti & uinearũ perniciem, & rerum aliarum stragem, creduntur, Lib. 3. cap. 16. explicui: ubi argumētum ea de re prosequi, ut cōtinuum silum, ad certiore in intelligētiã malui, quàm eo diuulso Lectorem suspendere.

ADVERSUS CAPVT PRÆCEDENS obiectiõnum quarundam productarum confutatio. Cap. XXIIII.

Hic Mosis edictum grauius contra me urgetur, Exod. 22. at *παρρησιασθησιν εν τω βωμω*, aliã *παρρησιασθησιν*, legis huius uoluntatem explicuerunt septuaginta seniores, Veneficos nõ patieris uiuere, aut si mauis, ueneficas (genere fœminino) ut uolũt Hebræorum interpretes, quæ nimirum pharmacis malis, hoc est, uenenis interimunt. Nec aliæ profectò hic intelligi debent, quàm quas Moses, & ea nouit ætas. Lamias autem uulgò dictas, & à me descriptas, ne quidè Christi temporibus apparuisse, multò minus Mosis, inde colligi potest, quòd nulla earum uel ab ipsis lesorum mentio fiat in Sacris literis, quum tamen Christus eò in mundũ uenerit, ut diaboli conatus & opera manifestaret ac perderet. quorũ uerò in cantatorũ meminuit Scriptura, magi infames sunt, suis notis antea à nobis depicti. Quapropter illud Mosis decretum ad huius Libri caput sequens 23. de uenefi-

carum pœnis referendũ putauit. Quò uerò inueniantur, quibus eiusmodi explicatione legis nondum satisfactũ sit, qui & omnibus contendunt neruis, ut sub ea nostras cõstringere queant Lamias, illis sic quoq; responsum uolo, decretum nullum promulgari contra id, quod rerum natura, ut dixi, nondum agnouit. Adhæc non deceat, ut translationis septuaginta interpretum fidem temerè mihi sinam eripi eleuariq;e, qui sine dubio peritissimifutere uernaculi patrijq;e sui idiomaticis Hebraicis, tum & linguæ Græcæ: quos senos ex singulis tribubus singulari religione delectos, Spiritus sancti proculdubid inspiratione & ductu, Eleazarus Pontifex Alexandriam Peolomæo Philadelpho misit, ut Mosis legem extremo studio & indubitata fide in Græcã commutarent linguam. Quod opus piũ sanctumq;e diuini numinis auxilio feliciter ab solutum, & à patribus tam longo tempore religiosè habitum, non oportet insolenter in dubium uocare, errorisq;e nota conspurcare, cum primis ob interpretum numerosam multitudinem & unanimum consensum: quibus profectò & sanctior debetur fides, quàm Eliæ Leuitæ, aut quibusdam recentioribus. Hic si in cõcepta semel opinionis defensionem de uoce *παρρησιασθησιν* cõtendere quis pergat, nomen *παρρησιασθησιν*, quãdo in malã accipitur partem, serè apud Dioscoridem, Galenum & totã Græcorum antiquitatem sumi pro ueneno, aut medicamento uenenoso: & qui eiusmodi medicamētis nocere student, *παρρησιασθησιν* uel *παρρησιασθησιν* uocari meminerit. At hic parenthesis admittat beneuolus Lector breuem, quæ leuiter aduersario respondeam, à quo mox Dioscorides, uelut nolit, cap. de Zhamno obruditur: Fertur, ramos eius, si pro foribus aut fenestris pona-

Apost. 1. Lucæ 12.

Exod. 22.

Exod. 7. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Esa. 8. 29. 47. Psalmi 77.

2. Paral. 13. Eccli. 12.

70. interpret.

Etiaron. orofat. scilicet in Paralip. Philo Iud. de uita Mosi.

Tertull. aduersus gentes apologet.

παρρησιασθησιν.

tur, ἀπορροή τῆς τῶν φαρμάκων λανσρῶ-
 ar. quod aduersarius uertit, Maleficia
 pharmacorum seu incantamentorum
 pellere. Quir huic uersioni citius cre-
 dam, non uideo, & non potius, Mali-
 ciam uenenorum aut rerum uenena-
 tarum, halitus scilicet malignos expi-
 rantium, quemadmodum aer quoq;
 in peste infectus agnoscitur. alioqui
 quorsum opus fuit coniungere *λανσρῶ-
 γῶν*, quum per solam uocem *φάρμακον*
 potuisset exprimi, si incantamenta so-
 net? Veneficia interpretantur alij. Vim
 ficantem & refrigerantem (quæ æ-
 ris putredini & infectioni resistit) illi
 Galenus tribuit. Nec contra nos facit,
 quod ex sexto lib. Galeni de Simpl.
 pharmac. facult. adducitur de uoce
 Pharmaco: quemadmodum nec omni-
 no liquet ex Galeni uerbis, quod
 non candidè obijcitur, ubi lib. 2. *κατὰ
 τῆς*, de Archigenis amuletis loqui-
 tur, ad capitis dolorem ea se relicturū,
 ut nullam medicam rationem habentia,
 ait: uerū quæ ab ipso iuxta medi-
 cam rationem sunt eradicata, selecta
 tantum relaturum iuxta ipsius dictio-
 nem, quomodo hætenus de pharmaci-
 cis facere consuevit. Hæc Galeni uer-
 ba, ubi prorsus se iugit Pharmaca, hoc
 est medicamēta naturalia, ab alijs medi-
 cam rationem non habentibus, quæ
 à Galeno Pharmaca illis locis appella-
 ri non comperio: sed medicinas natu-
 rales prope semper. & serè citra nume-
 rum in illis libris ipse Pharmaca nunc-
 cupat. Nec profectò satis intelligo,
 quorsum Galeni sententia ex initio li-
 bri 10. de Simplic. aduersus me torque-
 atur, ubi se basiliscorum aut elephan-
 40 torum & equorum Nileorum, neq; al-
 terius cuiusquæ, cuius ipse periculum
 non fecerit, mentionem se facere nol-
 le asserit: nec etiam uelle meminisse
 poculorum amatorum, *ἀζωγῶν*,
καὶ ποταμῶν & *καὶ ποταμῶν*, etiam si abun-

dè illa expertus esset, sicuti nec letha-
 lium medicamentorum, aut, ut ipsi uo-
 cant, *καὶ ποταμῶν*. Nam illa sanè ridicu-
 la sunt, constringere ac uincire alios,
 ut in iudicio nihil eloqui possint, aut
 grauidæ abortum asserre, aut ut ne un-
 quam concipiat efficere, & quæcunq;
 eius sunt generis. Sanè horum plera-
 que, uel antequam facias periculum,
 10 scire licet esse impossibilia: quædam
 uerò possibilia, ceterum uitæ homi-
 num noxia. Itaque ego per deos ad-
 miror, qua cogitatione, quòue consi-
 lio ad ea scribenda quidam accesserint.
 Hætenus Galenus. Hic uox *φάρμακον*
 ab interpretibus & medicis affectu mi-
 nus præoccupatis non secus intelligi-
 tur, quàm pro medicamento. Quod i-
 tem Hippocrates libro de Morbo sa-
 20 cro in auxilium accerfat, fit potius
 calumniæ exaggerandæ causa, quàm
 ueritatis defendendæ, uelut & alijs lo-
 cis. siquidem *φάρμακον* ἢ *καὶ ποταμῶν*
 uocare uidetur incantatos seu incan-
 tatione læsos, cum ibi de curationibus
 magicis agat: ita scribit aduersarius.
 Verus autem à Cornario uertit intoxi-
 catos apparet, hoc est, ueneno ab ho-
 minibus læsos. Nec ibi de curationi-
 30 bus magicis secus agitur, quàm quòd
 in naturalibus morbis, cuiusmodi est
 epilepsia, magicas adhiberi curatio-
 nes grauitur incuset. Sed ad nostrum
 institutum. *φάρμακον* Isabelis, uene-
 ficia uertit D. Hieronymus, 4. Reg. 9.
 Quòd in hæc sententiam libentius in-
 clinem, facit quoq; Flauius Iosephus,
 ex regio & sacerdotali sanguine or-
 tus, Mathathie sacerdotis filius, nati-
 40 one Hebræus, patria Hierosolymita-
 nus, genere sacerdos: qui decimum
 quartum agens annum, eam cōsequi-
 tus est laudem obintellectus & erudi-
 tionis famam, ut de penitiori legum
 sensu à Pontificibus & Ecclesiæ Hiero-
 solymitanæ primoribus consuleretur.
 Nec.

Lib. 8. Sim-
 plic.

Iosephus

In uita Iose-
 pho

Nec modò patriarum linguarum nemini suæ gentis secundus, sed & externæ literaturæ, nimirum Græcæ studio uel cum Philone conferendus. Proinde & à D. Hieronymo Græcus Liius appellatur, à recèntioribus uerò Iudæis Ioseph Berengation. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorum digna cum laude recensuit. Hic quum animaduertisset solos 10 quinque libros Moysi apud Græcos extare, opera Ptolomæi regis Ægypti trãlatos, ut dixi, de creuit Epaphroditi uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebrææ lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruatissimè & sanctarum Scripturarum ueritate, & historię legibus, quandam uelutj paraphrasim in omnes fermè ueteris Testamenti libros accommodauit. Hic cum septuaginta senioribus quoq; conuenit, nudè & simpliciter Moysi mètè, & presbyterorum *φαρμάκω* his explicans uerbis, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. *φάρμακον μὲν τὸ θανάσιμον, μὲν τὸν ἐπὶ ἄνδρας βλάβητος σκοπιμῶν ἰσχυρῶν, ἔχειτο μὲν ἐπὶ ἄνδρ. ἢ νεύου. 30* *μοῦν φαρμάκω τινάσκει, τὸτο τὸ φάρμακον ὁ δὲ θνητὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶ τὸ φάρμακον αὐτὸ παρασκευασμένον, id est, uenenum neq; letale, neq; in alios noxios usus præparatum, Israelitarū aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiat̃ id, quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem ferè sonat lèx Cornelia de sicarijs & ueneficis: Qui uenenum 40 malum necandi hominis causâ fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Nec ullam legem de ueneno prohibito, aut ueneficis puniendis inter reliqua Moysi edicta cõperies, quam eo loco apud Iosephum, qui cum alijs*

decretis Moysi Exodi 21. & 22. promulgatis conformis est. Adhæc uoces uillas, magos infames, ariolos & diuinos spectantes, quæ Exodi 7. 8. 9. Leuit. 19. Deuter. 18. atq; alijs locis leguntur, distinctæq; à nobis sunt cap. 1. lib. 2. ab ijs qui crudelius citra ullam commiserationis notã, Lamias excarnificari uolunt, minimè confundi oporteret.

Urgetur præterea sub homicidij lege comprehendèda esse ueneficia, ut & alias occisionis species. Hic affectus seponi optarim, inspicijq; uicissimum primum Exodi caput, ubi Moses primum de feriendo qui hominem occiderit, sententiam pronunciat generalem: inde ad species progreditur, ut qui seruum interemerit uirga, mortis supplicio mulctetur, sic & qui mulierem uterum gerentem inter lites interneconi dederit: & post capite sequenti, qui ueneno uel exhibitio, uel artibus maleficis, aut quomodounque apparato occidit siue occidere statuit, aut aliter nocumentum dare uel morbum inuehere conatus fuit, puniatur. Proinde etiam hos qui uenena usurpant; non semper homicidæ nomen mereri constat. Sunt & aliæ homicidij species explicatæ Deuter. 19. Nec locum hic habet, quod de talionis lege opponitur. Prolixius tamen ad hoc argumentum responderetur in libello nostro peculiari de Lamijs.

Si insuper uetus Testamentum ad nouum applicare uelimus, comperiemus in Apocalypseo Ioannis cap. 9. ubi Homicidia tanquã generalis uocæ cædis prius ponitur, mox *φάρμακω φαρμάκω* subiūgi, hoc est, maleficia quæ per uenena fiunt: idem inde uocabulum usurpatur & cap. 18. 21. 22. Item D. Paulus ueneficia & cædes separat cap. 5. ad Galatas, ubi inter carnis opera recensentur *φάρμακω* & *φίλοι*. Hic *φάρμακω* traduxerunt nostrates *Semberey*, in

quo ab Italis uincuntur, qui auuclena mento conuenterunt rectius. Si Paulus aliud maleficij genus intellexisset, alia uoce potuisset uti, aut repetere uerbum *βασανίδου* & *βασανίδου*, quod fascinari & fascinare designat: quo significato Theocritus, Dioscorides & ueteres uruntur, quinimò & ipse Paulus in eadem epist. cap. 3. O' amentes Galatæ, *τίς ὑμᾶς ἰσχύει*, quis uos fascinauit, ut non obediatu ueritati? ubi Germani rectè translulerunt, wer hat euch bezaubert?

Non interim ignoro, mechassapha, & mechassaphim, uti & *μαγιστῶν* & *μαγιστῶν* quandoq; liberius usurpari, & ad magicas extendi artes, quemadmodum ex cap. 1. libri huius nostri secundi liquet: at non ad alias, quàm ea nouè secula. Lamiarum autem à me descriptarum conatus ab actibus illorum magorum, quorum Moses & sacrosancta meminit Scriptura, penitus sunt diuersi. Nihil hic firmi ex historijs ueris illo æuo conscriptis, ad rem attuleris. Quæ postea de illis poetæ scripserit, uanissima ut plurimum sunt commenta, & meræ fabulæ, uel potius mendacia.

Horat. de arte poetica.

— *Πιστοῖς* atq; poetis
Quilibet audendi semper fuit æqua potestas. Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid. & in Pharmaceutria, Ouid. 7. Metamorph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1. Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet supra lib. 3. cap. 1. quemadmodum & legem duodecim tabularum de incantatis frugibus confutatam cap. 16. Per mechassaphim Exodi 7. uersu 13. designari præstigiatores, ipsa res docet, quod carminibus uel nefarijs artibus apud Aegyptios familiaribus, quædam incredulorum oculis apparenter obijciebant, quæ reuera non erant. id uerò nequaquàm nostræ possent Lamia, quum etiam maximè uelint: ad ex-

Idem lib. 2. cap. 8.

perimentum pronoco. Reliquis locis (legitur enim ea uerbi positio in sacris Biblijs tredicim omnino locis) nimirum in Exod. cap. 22. uersu 17. in Deut. cap. 18. uersu 10. in 4. Reg. cap. 9. uersu 22. in 2. Paralipom. cap. 33. uersu 6. in Isaia cap. 47. uersu 9. & uersu 12. in Ieremia cap. 27. uersu 8. in Daniele cap. 2. uersu 2. in Michea cap. 5. uersu 12. in Nahum cap. 3. uersu 4. bis, denique in Malachia cap. 3. uersu 5. à D. Hieronymo conuersa ea uox Malefici uel Maleficia, pro uerbi inflexione scilicet: magos infames eorumq; actus intelligo. De loco Exodi cap. 22. controuersa est. Veneficia Iesabelis reddidit ille quarto Regum, Maleficia alij: quum tamen magicas artes nusquam legitur illa exercuisse, sed cædibus in prophetas sæuuisse, Nabothum in fontem ob denegatam sui agri uenditionem obrui lapidibus iussisse, Achabum maritum Israelitarum regem ad idolorum cultum perduxisse, quæ simulachris immolabantur comedisse, artibusque fuisse usam fornicarijs. Hinc dilucidè uides, mechassaphim ad diuersa in Biblijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris locis suprâ citatis ut plurimum cum coniectorijs & somniorum interpretibus atque auguribus, & hoc genus hominibus annumerari, unde quandam actionum communionem licet colligere, deprehendes. Omnes uerò tales diuinationum ueritarum modos ignorant nostræ Lamia. Quocirca si uocem illam spectare nolles ueneficos, ad magos quos dixi inauspicatos, & qui dem secundum leges puniendos, si hoc malis, referre per me licet. Similiter in distinctius licentiusq; Germanis nomen *Seubeter* torquetur, ad quod exhorrescit, faecesq; apparat ferè quilibet, citra exactam circumstantiarum totius causæ inquisitionem, multo minus notionem.

Atqui

4. Reg. 9.
Maleficia
Iesabelis.

3. Reg. 18. 26.
Apostol. 2.

*Magica ar-
tes capitales.*

Atqui eò adhuc confugitur, quòd scilicet Magicæ artes sint capitales: & quia sub illarum complexu cõrineantur Lamiarum conatus, eas pari supplicio afficiendas. Antecedens à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatam consequitionè nequaquam admitto: magnum siquidem discrimen est inter Magos & Lamias, uti suprà explicui. Adhæc Magi à seipsis initiũ discendi artem uetitam habent, conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: Lamiaæ uerò extrinsecus: siquidem non petũt instrui, nec præceptorem habèr aut quærunt: sed quomodo illis diabolus se in sinu ueti organo suæ delusioni aptis, suprà satis monstratum est.

Tandem, quòd aduersarij adferũt, scelera ad mores pertinentia, quæcunque Moses capitalia fecit, ultimo quoque supplicio hodie à magistratu puniri debere: quanquam isthæc quæstio non uersetur circa punctũ nostræ conuersionis, tamen non tam facillè mihi, ut credam, persuaderi potest. Nam apud Mosen falsum testimonium mortis uindicta eluitur: sponsa, si non comperiat uirgo, lapidatur: is qui furem interdiu in ædes irrupscem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiusdem seueritatis exempla, quæ tamen nunc tẽporis mitigantur. Quæ etiam quum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam iuxta Mosis edictum, lapidibus obruere uellent, quòdnam ex Christi seruatoris nostri ore decretum audiebatur? Qui sine peccato est uestrũ, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam non solum in foro Mosaico defendit, sed sua etiam beauit misericordia, commiserationis documentum relinquens, Alias de his suis,

Alterum aduersæ partis argumentum, cui cum primis nititur, est, quòd fœdus Lamiaæ cum satana ineant, uerumq; Deum abiurent. Hoc licet suprà lib. 3. cap. 3. & 4. satis sit confutatum: ut tamen non nihil præterea addam, quæro unde hoc, quòd pactum cum dæmone constarint, tibi constet? Profectò hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria stupidarum delusarumq; aicularum confessione. At quæ fatentur, uel faciunt coactæ, uel sponte: si coactæ, confessio est mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturæ intolerabilibus expressa. Quid autè periculosius, quàm in diabolicis negocijs sine maleficij patrati testibus, pèdere saltem ex confessione anus dementatè, per uim extorta? Sileres haud dubiè, si uidisses oleum illarum tibijs infundi seruens, candelis ardentibus torrerè axillas, & infinita summæ barbariei & immanitatis tormenta in decrepitas exerceri uetulas, sicuti nos in infantibus, partim etiam dimissis ob innocentiam ex nostro patrociniò, spectauimus. Si spontè, aut impossibilia sunt, quæ fatentur, uti grandines prouocasse, per ærem uolasse, in bestias se fuisse transmutatas, cum dæmonibus uenereos expleuisse actus, & id genus similia: aut fatentur quæ factu sunt possibilia, ut uenenum exhibuisse alicui, sed tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt, & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptũ, infansem interiisse, segetes aut uineas tempestatibus, damnum perpeffas. Confessio primi generis non potest puniri, quia uersatur circa *ἀδύνατον*, & præterea omnino est erronea: legitima enim debet continere uerum & possibile. secunda multò minus: quia caret effectu, tertia manca est: quoniam

*Factus cum
satana ini-
tum est in-
gitarium.*

*Confessio La-
miarum ar-
tione.*

*Suprà lib. 6.
cap. 8. 11. 17.*

*Dent. 19. 22.
Exod. 22.*

Ioan. 8.

diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum mulierularum phantasia, ipsas fecisse, quod naturaliter factum, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quam sua offendunt capita plerique nimis præcipites & sanguinarij iudices, ut animaduertere nequeant dæmonis Dialecticum sophisma, non causæ pro causa, ut cum barbaris balbutiam. Profectò hoc satis euincit illarum phantasia uana persuasione imbutam, quod spontè & uoluntariè agnoscant sæpe fœdus & mirabilia quæ faciunt: si etenim saperent, non tam promptè aliquando faterentur, quum de earum uita agatur. Neq; etiã uerũ est quod obijcitur, Lamias summo studio scelera sua tegere semper, tantaq; constantia negare facta, ut ne quæstionibus quidem subditæ confiteantur, quantisper tormèta ferre possunt. Contrariũ ego sapius deprehendi, quum citra quæstionum rigorem ultrò fateantur a se facta, quæ nec facta fuere, imò ne quidè natura rerum passa fuisset, propterea & impossibilia. Vnde mihi non inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quorum admodũ tenuem habent experientiam. Si nanq; ipsarum sensus non foret effascinati, certè talis non consequeretur confessio: at multò magis ipsum supprimerent facinus, nec de illo gloriarentur. Quòd autem tam atrocia sapius sustinet fortiter tormenta, sit quòd eiulmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasia nunquam peruenere. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduersariũ gladio confodere conabor, ut agnoscat fœdus esse imaginarium & præstigiolum. Fatètur se per aërè uolare, in bruta transformari, tempestates excitare, morbos immisisse imprecatione. Et hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cū sen-

suum integritate, ut uix possis de ijs dubitare. Attamen & ego demonstrauit, & tu mecum fateris, omnia illa esse uana & commentitia, diabolicisq; tinta figmētis. Si illa uana, quæ reliqua quæ fatètur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, fœdus cum diabolo, homicidia, & id genus scelera, tum & deliria: Posteriora enim si fatètur sensibus integris, quæ in fatendis prioribus sensus erūt corrupti: aut si in prioribus confitendis uiciata errauit phantasia, quid est quòd minus in posterioribus etiam aberrauerit? Cuncta siquidem hæc dicunt agnoscentq; in una hora coniunctim, separatim eadè constantia, iisdè moribus, putat hic etiam sophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecum falsa & inania pronunciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta: Annon animaduertit nouã diaboli fallaciam, quòd ex possibili concludere uelit impossibile? Ast nõ opus est multis ad refellendũ, nostri ad esse non procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora coherere cum antecedentibus.

Ad aliud procedamus argumentũ. Quum ad supplicium pertrahuntur Lamia, aut in fœdere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc disertè dico, non esse mox occidendas, alioquin nõ solum corporis, sed etiam animæ interfectores erunt iudices, aut à Deo ueniam poscūt, nec alicuius uitæ no cuerunt: tum multò magis dignæ commiseratione & arbitratia pœna. Omnes autè ferè Striges, antequam exurantur, inuocant æternum Deum, ipsasq; implorant misericordiam, & sapienem erò etiam testem suæ innocentiæ appellant, sanguinarijs præsidibus ad cœleste tribunal citatis. Jam rogo, quum se iuxta ueltrum

uestrum decretum satanæ mancipa-
rint, unde ulla respicientia: non à dia-
bolo: astutior enim est, quàm ut secū
pugnet: ergo à Deo. Si itaq; Deus ag-
noscat & recipit animā, quæ tu Præ-
tor usque ad in clemeter agis, quum
nulli iniuriam fecerint, ut corpus re-
pudies, maximè quum in tuo non de-
liquerit foro, & tibi nullum in diuino
iudicio relinquatur tribunal? quin ex
me audi sapiētissimum Theologi re-
centioris consilium, cuius nomen ob
quorundam morositatem, prætereo.
Is studiosum quendam, qui varijs de-
sperationis ex paupertate insidijs ad-
actus, animam suam scienter tradidit
satanæ, ad præscriptum diem ab eo
posidendam, deduxit in templum, &
cum pijs aliquot uiris pro ipso Deum
orauit, sanauitque afflicti hominis ani-
mam. Ita etiam, si nostræ uetulæ à ue-
ra fide defecissent, non oportuit eas
in illa defectione enecari, sed sanis ad-
monitionibus, ut dixi, in uiam reduci:
at in carceribus Deum æternum pro-
fiterentur & inuocant, & multò magis
in agone. Non diu est, quòd quædam
animam suam Deo commendabat iu-
sto iudici & misericordi, quia se puta-
bat submersum iri, quum in Rhenum
præcipitaretur iuxta plebeiu falsumq;
experimentum, num Lamia esset. Si
enim supernatet, nec subsidat, illā cri-
minis ream, *tuus est* creditur esse. Ve-
rùm supra cap. 9. experientie uanita-
tem demonstraui.

Præterea, nec est ad hoc conuiuen-
dū, ut quis difficiliora loca prætergre-
diatur, & circa faciliora non nihil ue-
litare conetur. Quare te uelim sistere,
donec paulò limatius expendamus
D. Petri exemplum, non solum abne-
gantis, sed etiam licet mox præmoni-
ti, Christum Dominum suum præsen-
tem abiurantis. Non etenim Petrum
infirmate lapsum dicere sufficit, Ec-

quæ illa est infirmitas? non carnis (ut
sic opinari liceat) imò ex eius nimia
uastitate & potentia peccamus: ergo
spiritus. Sic & Lamias nostras excusa-
bo. At ut Petri transgressionem non
protus fuisse leuiorem intelligas, elar-
gieris mihi peccata esse inæqualia, u-
num altero maius. Supposita iam una
eademq; specie, primùm rogo, annon
illud grauius, quod homo excelsus &
illuminatus committit, quàm quod
uulgaris & infimus peccator? Enim-
uerò quòd altius quis ascendit, eò de-
cliuiorem & periculosiorem patitur
ex casu ruinam, quàm is passurus sit,
qui pauciores absoluit gradus. Secun-
dò quæro, annon ille magis suum ab-
neget principem, quòd ipse uiciniore est,
& ornatus ab eo tum spectabiliore di-
gnitate, tum plurib. beneficijs? Annon
abominabilius, si legatus deficiat à
suo Imperatore, quàm si in defectionis
crimen impegerit gregarius ali-
quis miles? Tertio sciscitor, an reli-
quis paribus pastor non delinquat in-
excusabilius tum ob repræsentatio-
nem sublimioris personæ, tum ob scā-
dalum, quàm aliquis ex grege? Quar-
tò, annon peccatum eò censetur in-
dignius, quòd plures & uehementio-
res conspirant illecebræ, quàm ubi mi-
nores? Quintò, annon turpiore sit no-
ta peccati in eo qui haud ita dudum
antea præmonitus, non tamen sibi à
delinquendo cauet? Postremò, annon
ad simplicem ancillarum ac ministro-
rum interrogationem ter negare cum
iuramento herum, sit peccatum maius,
quàm si quis flexuosis satanæ persua-
sionibus excæcatus, simile commit-
tat? Eiusmodi propositionibus te sub-
scripturum arbitror: concludas ergo
ipsum. At nemo ista à me adducta exi-
stimet ad D. Petri apostoli exaggeran-
dam abnegationem, sed ad castigand-
um eos qui proprijs uiribus tantum

Peccata in-
æqualia.

ascribunt, & non diuinæ soli gratiæ, quod minus in singulas horas, in d̄ momenta nomen Christi abiuremus: deinde etiam, quod sicuti Petrus suæ penitentiae interuentu consequutus est grauisissimi lapsus sui, abnegationisq; ueniam & misericordiam, ita & Lamia & nos omnes mortales à Deo remissionem delictorum impetrare queamus, quamuis semel atque iterum defecerimus.

Charact.

Character, de quo non parum clauditur, difficulter ostendetur à dæmone impressus. Quod si sagæ fateantur, ad mendaciorum è delusa mente extoritur cumulum erit referendū, uel ostendant: nunquam enim in examine confessas scio, quibus equidem adfui. At cedd, quid mali extremo supplicio digni ex characteris impressione conuincere potes? Id quod citra aliorum iniuriam impressum est, absq; aliorum læsione rursus eximi potest. At abnegationem fidei eo confirmatam dicis. Quæso unde fidei renūciatæ persuasio? Ex diaboline instinctu? Procliue consiliū ad est: saniori rursus, & Christiana institutione adducatur saga, ut repudij libello satanæ missō, ueram & orthodoxam amplectatur religionem, ac in matris Ecclesiæ gremium supplicē se insinuet demittatq; hinc & exempto characteris dæmoniāci, si appareat, uestigio, eiusque loco crucis uel Tau signo, aut cruciformi cauterio firmitus infixō, si ita uidebitur, publicam agere & ostendere iubeatur penitentiam, iniuncta & arbitraria pro delicti qualitate, ut dixi, multa. Hæc eo modo sanitati integræ restituta assumatur, & pro ea continuo oretur, nec usque ad eō temere flāmis crudeliter obijciatur deuoranda, si nullo insigni flagitio, aut damno dato alios læserit, unde illiusmodi exitium sit merita. Nec semper cōtractus

inter Deum & homines sancitus, & postea uiolatus, si in alterius detrimentum non tranferit, mox in foro ciuili erit criminalis. Omnis etenim qui peccatum committit, ex diabolo est, ut D. Ioannes ait, & propterea à pacto cū diuina maiestate iniro desciscit.

Cæterum phantasiā in illis corruptam esse, tam multis argumentis, item ex Augustino & Decretis atque alijs, ad nauseam usque demonstratum est libro 3. cap. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 22. 26. 27. 30. 34. & passim per reliquos libros, ut in media luce cæcutire malit, quam nudam amplecti ueritatem, qui contradicit.

Ne quid hinc ad Lamiarum carnificinam requiratur, easdem & idololatrarum pœnæ subijciendas esse, conquisitis hinc inde nescio quibus documentis, obijcitur. Tales autem esse, nemo mihi facile persuaserit. Nullum siquidem idololatram agnosco, quam qui aliud sibi in animo præsumat certa fiducia, unde suam speret confidentque salutem, quam à Deo: quemadmodum infinita idola tum apud Ethnicos, tū Christianos passim sunt obuia, quibus relicto Deo uero fidentur, item, si quis pecuniæ, aut alicui creaturæ tam firmiter animo agglutinetur, ut Dei omnipotentis patrocinio neglectum habito, aut contempto, inde idolum uel numen suum efficiat. Lamia uerò ex diabolo nihil salutis quærent, aut credunt: solum ab illo, phatistici spiritus organis uitiatie deluduntur, ut admiranda uel mala, uel ludicra efficere eius operâ se opinentur, quæ uel rerum natura non patitur, siue ad quæ perficiēda ipsæ etiam in idoneæ sunt, quamuis constanter fateantur illa se fecisse, ita à diabolo infatuatæ. Si idololatria sit dicenda eiusmodi delusio, non satis equidem intelligo. Sin uerò in istes, sagas esse idole-

Lamia non sunt idololatra.

Idololatra.

idololatrias, & tales mortis pœna afficiēdos: quomodo eos cedd, qui mente sana ad aurum, argentum, saxa, ligna, & ad nescio quæ simulachra, relique ueritas & abominandas, necessitatis tempore confluunt, salutem & temporalem & æternam quæritantes, credentesq; à tam acerbo uindicaueris supplicio?

Apostata. Vt in super criminali aetioni hic pōdus accedat, apostasias crimen in subsidium accitur. Ea autem nemini merito impingitur, quàm qui ab agnitæ ueritatis mysterio sensu integro descivit, mordicusq; assumptam impietatem pro ipsa ueritate non modò tutatur, sed & hanc præfractè oppugnat. Nostræ autem insipientes nulliq; noxiæ Lamie, quas micus clementiusq; tractandas ratus sum, tantum abest ut impietatem defendere conentur, quòd etiam respiscere, & publicam agere pœnitentiã uelint, admonitæ, rectius institutæ, & ab errore reuocata. nec talib. sinum præcludit Ecclesia, quam potissimùm etiam spectat defensionis censura.

Huc facit Petri exemplum paulo antiè propositum.

Lamia non sunt hominidæ.

Homicidij præterea insimulantur nostræ Lamie. Fateor, si homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. At qui agnoscis eas exhibere res innocias: ergo quum illæ ne hilum prorsus noceant, multò minus periment: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs capitis supplicium sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: eth hic responsum abundè putarim in sine proximi capitis, tamen hoc tibi adhuc obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, nisi in actum cœperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quod iudic eorum qui necem aliorum desi-

derarunt & uoluerūt, ad carnificinam traherentur aliquot myriades.

Inde etiam defenditur, dæmones cum Lamij reuera carnalem explere libidinem, & inter fœdos amplexus in familiari colloquio eas interrogare dæmones quæ uolunt, & responsa quærere. Hoc etsi satis superq; sit confutatum suprà, ut non tam uanam illarum cõfessionem, quàm stultam aduersariorum credulitatem mirer: denudò tamen tribus hic respondeo uerbis, diabolum spiritum, nec carnem, nec ossa habere, quæ ad hoc opus perficiendū desiderantur: organa desunt, nimirum penis testiculiq; & materia, semen scilicet, ex sanguine & idoneo spiritu genitum. Scitè hoc ipsum D. Augustinus comprobat, dæmonem nihil posse, quod per instrumenta naturalia effici nequeat. Hunc actum ludibriosum esse demonstraui, qui tamè à quibusdam uerè & realiter peractus esse contenditur, quemadmodum & choreæ, comellationes cum dæmonibus, & nescio quæ rerum ludibria, copiosè multis documētis tertio libro confutata: quapropter & ea repetere, quæ in rerū natura non sunt, longioremq; disputationis telam contere, profectò piget. Nihilominus illius quod imaginatione uel in somno contingit, ut icelus exaggeretur, & supplicij crudelitas aggrauetur, collatio sit cum enormi flagitio uerè perpetrato: nimirum, quòd si is qui cum iumento cõcubuerit, morte sit plectendus ex Mosis decreto, quãto acerbio-
Exod. ca. ri pœna erit tollendus, qui opus illud carnale cum diabolo exercuerit: à minori scilicet ad maius producto argumento. ego autem illud inuenterim iustius, uidelicet à crimine imaginario, uel per somnum ex dæmonis artificio subdolè impresso, ad fœdissimam spurcitiè indubitatè peractam,

Luc. ca.

Imaginario diaboli concubitus.

æquissimo iudicio seueriter puniendam. Nec minus absurdum est, quòd inter fœdos amplexus (qui reuera nulli sunt) in familiari colloquio dæmones rogent quæ uolunt, & responsa quærant lamia, id quod aduersarius inter cætera urget. At meræ sunt imaginationes, quibus ueri nihil inest. Quòd etiam sæpenumerò dæmon in specie canis, hirci, aliusue bruti animalis, siue speciem eorum assumpserit tantum, siue reuera inuaserit & obfuderit, ad Lamias accedere, à plerisque feratur, inter ueras Luciani narrationes recensetur. Absurdis relationibus actiones criminales exaggerare, decet minimè prudentes, sed potius demonstrationibus sole meridia no clarioribus uti.

Quum adhæc in lupos linimèti uirtute, uel si uoles, diabolica arte momento se reuera mutatas, & alia inunctione denud in homines trãsformatas constantissimè fateantur edentulæ anus, qua fronte aut impudentia quis realem metamorphosin defenderit? Si docuero, profundū somnum unguenti potentia inductum, & à diabolo somnorina eiusmodi simulachra interim impressa, quomodo phantasia hic illæsam esse quis pertinaciter reclamationat? Similia à me confutata passim in his libris obuia, si hoc sit insanire, quid sapere sit, non satis capio. Quorsum ea quæ natura non patitur, nunquam fuere, uel esse possunt, temerè admittam?

Nec certè prætermittenda silentio illa oppositio, quòd alios seducant Lamia. Quæ phantasia sint delusæ, quomodo alios seducere queunt nisi phantasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiam si sit, esse quàm rarissimum, nemo dubitet: secus licet fateantur, quæ

admodum & multa alia, quæ per somnia solum ipsis apparuere, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino sunt diuexatæ, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illis technis deludentem. Quantum adhæc uicium in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicuntur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam infusa intelliges, uaria nec coheretia, ut utraq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitaras obsessasq; imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facillè agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solum, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iam dudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At lamias, in fœderis cõtractu pollicitas esse, quòd in hanc societate alios quoq; traducere satagent, dices. Nimis profectò multis diuersisq; supra docui testimonijs, pactionem illam esse phantasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de transformatione mox dicta, tum de reliquis ad nauream nõ repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Mirum est quoque hic ad actus criminales agglutinari, quòd uetitas mofrosasq; edificant artes Lamia: quum nullas certè norint. Sunt etenim indoctæ, uetulæ, deliræ, mentis quæ nimis quàm stupidæ: unde & à satana citius delusæ, quibusdam apparitionibus, umbris, præstigijs & inanibus imaginationibus his, uelut bis pueri senes, quæcunq; ludibria pro ueris amplectuntur. Eò autem pertinacius hoc ut getur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent illaqueari damnariq; decreto

Alios non
seducere
Lamias.

Suprà lib. 6.
cap. 3.
In libro A.
polog.

Suprà lib. 6.
cap. 2.

decreto promulgato, L. multi. C. de maleficis & mathematicis. uerùm hoc illas non concernere, ostendi tum alibi, tum in epistola priori ad Brentium. Qui uerò artes curiosas magicasque exercuere, magi fuerunt prophani, qui & libros habebát, flammis postea traditos iure, ex Pauli doctrina, Actor. 19. Quoscunque huius factionis homines condemnat Moses, & lex Imperatoria.

Hucitem pertinet, aliquem occidi posse diris imprecationibus, in sandis carminibus, dæmonum inuocationibus, & exorcismis, non citra rationes multas me fortiter pernegare: quem admodum & stupidas nostras Lamias nunquam ijs friuolè inutiliterque uti, sed magos quos descripsi infames, ipsosque diuinatores ijsdem esse celebres famososque; citra magistratus castigationem, etiamsi alios in peruersas ducant opiniones, lites accumulent, & cædes struant, uicissim asseueranter concedo.

Præter hæc, qui Lamiarum phalarides diriter construere satagunt, spiritus immundos quoque ab illis in alia corpora immitti contendunt: quod fieri omnino nõ posse, lib. 4. cap. 18. factis conuictum arbitror.

Ret incantata.

De rebus incantatis, quod etiam obijcitur, liberè dictum uolo, eas nulum dare damnum, nisi naturali uirtute uenena sint, nec quicquam operari extra uim in rerum primordijs à Deo inditam.

Vt crimine adhuc magis onerentur sagæ, subnechtur, dæmones sæpe non cogitatos, quæ incitati & exorati à Lamijs tentant, & Deo permittente perficiunt. Quasi uerò illi non propria malicia ineffabili cõtinuò aduigilent, nocte diuque; nos circumeuntes, uelut rugientes leones, quærentesque; quibus noceant, & quos deuorent. Sed & nõ

modò quæ infatuatæ anus desiderant fortè, nequeunt illi: uerum etiam multa quæ ipsi uelint, naturali impotentia, uel inhabilitate, non possunt, ueluti res nouas creare, uel creatas uere immutare, aut cum hominibus concumbere, & id genus reliqua: & quæ quidem possunt, non semper permittuntur. Quinimò ipse subtilissimus spiritus stupidarum muliercularum phantasiæ ingerit, ab ipsis non se exitatum talia effecisse, sed illas ipsas perpetrasse, quæ uel ipse præstitit, uel aliunde acciderunt: unde pati eas, & non agere, dicendum esset. Nec sanè credendum, iustissimum & misericordissimum Deum aliquid ex maleficanæ anus phantasia, aut uoluntate (si ita uoles) concessurum, & non iusto suo iudicio, & decreto in æternæ consilio trinitatis pronunciatò. Quocirca calamatatum satanicarum auctores esse striges nostras, uel instrumenta, nondum est conuictum. Neque hic locum habet: Non innocens est, qui iubente alio interficit hominem.

pr. de suprà li
bro 2. cap. 25.

Lamias pati,
et non agere.

Hic ad obiectiones quasdam, ut obuiæ fuerunt, obiter non nihil dictum: si quid desiderabitur, suis locis passim per hos libros dilutum comperies, ueluti & quod in redarguendis huius argumenti uanis Paracelsi & Ioannis Campani opinionibus requiretur.

Si quos adhuc immodestius auersus me suas eructare calumnias lubeat, ad æqui Lectoris censuram prouoco.

Quòd maleficas mulieres non magis pœna dignas me existimare dicatur, quàm ex melancholico, uel alio quodam morbo desipientes, sit mihi iniuria, & à calumnia me liberabit præcedentis capitis initium, ubi de illis loquor, quæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli fuerunt noxiæ, quomodo sint reducendæ, & quæ eis statenda pœna: De his quæ alijs damnù de-

disse comperiuntur, ut pro criminis
 qualitate & magnitudine ex legum
 decreto supplicium sumeretur, perpetuo
 mea fuit sententia. Si quis inte-
 rim sanguinis infonsis sitientior omnes
 nervos viresque in hoc extendat,
 quibuscumque conquiritis rationibus,
 ut citra ullum commiserationis mo-
 mentum nostras Lamias à dæmone
 illas, phantasia uitiatas, nec ulli no-
 xias, æquæ ex Mosis & Imperatoris e-
 dictis non modò puniri debere, sed &
 diriter torqueri perdiq̄ue, contentio-
 sus urgere pergat, & magistratui in
 hoc negotio nimis sæpe inhumano
 fasces flammæq̄; subministrare mō-
 dicus uelit, is ut in suo abundet sensu,
 sitimque expleat, per me sanè licet:
 quorsum multa cōtentione opus est?
 Sufficit mihi ingenuè sententiam pro-
 posuisse meam, qua à consueta puniti-
 onis atrocitate, quæ citra iustam veri-
 tatis inquisitionem, & exactam circū-
 stantiarum trutinam, hætenus indi-
 scriminatim exercita nimis, aliquam
 comonstrare uiam conatus fui: tes-
 tis ille quem nihil latet. Si operæpre-
 cium fuerit præstitum, cum iudicio
 admittant prudentiores & pij: sin-
 nus, bene uolenti ignoscāt. Medicum
 me esse agnosco, non causarum foren-
 sium iudicem. Proinde neq; hic, quin
 à me plerique dissentiat, recusare aut
 possum, aut uolo. Verùm à discepta-
 tionibus & continuis litigijs naturæ
 ductu abhorreo, quæ illis qui iisdem
 afficiuntur, relinquo libera. Si qui ita-
 que eiusmodi altercationibus dele-
 ctati, aduersus me quicquam adhuc
 olim molientur, responsi nihil se post-
 hac à me expectaturos sciant, ne
 ex meo silentio uictoriæ tro-
 phæa sibi pollice-
 antur.

DILVITVR SENTENTIA GE-
 orgij Pictorij, qua Lamias ille crudeli mor-
 te puniendas esse, defendit.

Caput XXV.

ARgumeta, quibus Georgius Pi-
 ctorius medicus, in libello de
 Sublunaribus dæmonibus, de-
 fendit, Lamias inclementer uel igne
 uel alio quouis tormento esse tollen-
 das, sparsim in his nostris libris tam so-
 lidè confutata esse arbitror, ut superua
 caneū certè iudicem, illi uel paucis re-
 spōdere, uel plura his adijcere. Enim-
 uerò earum phantasia à dæmone uiti-
 atam esse, ut neminem nisi opinione
 læserint, satis superq̄; demonstratum
 est. quemadmodum etiam manifestè
 ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossi-
 bus, carne & halitioso humore, quæ
 in actum uenerem requirūtur, caren-
 tem, cum sæmina cōgredi neutiquam
 posse. Quod tamen Pictorius hic ne-
 gat, & se Augustini & Cōciliatoris sen-
 tentiæ præferre ait cuiusdam Marci tes-
 timonium, qui insignis fatanę cultor,
 in Chersoneso uiram egit solitariam,
 Michaëli Psello familiaris: atq; dæmo-
 nes genitalia habere, & fœcundos esse
 femine, docuerit: quod hi salaces istis
 deformo ossisimis pecoribus (sic Lami-
 as appellat) generandi studio in locel-
 los infundunt, & proles excitant, sed
 nostris dissimiles, & nanos fermè si-
 mias referentes. Vnde hæc Marcus no-
 uisse potuit, nisi quòd, dum familiariter
 dæmonum consortio uteretur, in
 ea forma ab ipso descripta, oculos il-
 lius deluserint, & præstigijs umbrā pro-
 pre obiecerint, aut eius phantasia, ut
 & Lamiarum, huiusmodi suggestione
 uitiarint? Debit adhæc, ut philoso-
 phus, considerasse, omne semen gene-
 rare suum simile. Quorsum ergo nani
 ex dæmonum, qui spiritus sunt, semi-
 ne gignentur? quæ eorum similitu-
 do? in quibus conueniunt? in qua-
 tra-

*Organum ad
 eius uentres
 ubi desunt, de-
 sideratur ef-
 factus.*

titatene, aut in substantia? simiasne itidem referunt in generando demones, qui formam norunt mentiri quamcunque, etiam angelorum lucis? Si procreandi his potetiam tribuere uoles, malos gignet genios uel spiritus. analogiam etenim rerum hic statuere oportet. Accedet quoque immortalitas, qua ratione a creationis primordijs in tam numerosam excreuerint sobole ad hoc usque seculum, ut nihil praeter has laruas nostris sedulo obuersari oculis, nec usquam hominem ab harum infinitis myriadibus securum fore, non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellere uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imò apertissimis, medacijs credam compellar. Demitor sane, doctum uirum hic sibi illudi, sensusque perstringi sinere.

Aliam insuper punitionis occasiorem nimis friuolam adiungit, quod harum Erynnarum numerus in tam immensum excreuerit pelagus, ut ab earum incantationibus tutus degeret nemo, nisi comburerentur. Imò nusquam ab harum laesione securius uiuitur, quam ubi haec uictima locum habet nullum, nec ex igni mandatur: nimirum ubi diaboli dolus, artes & praestigiae, quibus nocte diuque in suam illucere nassam homines incredulos, uel modicae fidei satagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus omnipotens, iustus & misericors cognoscitur imploraturque; ubi ad Christum unicum diaboli supplantatorem, eiusdemque regni strenuum euerforem confugitur: ubi ordinata a Deo media non negliguntur: ubi quod solius diuinae maiestatis est, satanae aut maleuolae aui non attribuitur.

Ad Ludowici Milichij censuram de Lamiarum penis, uti quoque ad Iacobi domini in Lichtenburch iudicium, abunde toto hoc Libro responsum esse

existimaui, ut frequentiori repetitione minime opus esse sentiam.

VENEFICARVM POENAE.

Caput XXVI.

Non aliud torquenda erit lex Cornelia, quam in ueneficas. Quae cunque enim foeminae morbos,

sive mortem, aut iacturam, alicuius ueni potentia cuiquam induxerunt, ueneficarum nomen & punitionem merentur: atque his pro criminis qualitate poenam uel aggravant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quae philtro uel amatorio poculo apud procos, amafios, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosque interim uel dementat, uel morbis excruciant, non tamen uita orbant: ijs noxae magnitudinem & uoluntatis studium, poenae grauitatem uel moderationem praescribere iustum est. quod de quocunque

illato rerum dispendio dictum semel uolo. Lex Cornelia de sicarijs & ueneficis sic habet: Qui uenenum malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis poena afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit.

Et ex Senatusconsulto relegari ea est iusta, quae non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea quae conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temere cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, poena teneantur eiusdem legis. Ante Q. Fabium Maximum edilem Curulem in nullam de ueneficio fuisse inquisitum, supra ostendi libro 3. cap. 3. ubi & ueneficarum poenae exemplum.

Porro foeminas ab initio ad ueneficium fuisse procliuiores uiris, grauisi-

*Ueneficarum
Quae poena.*

*Lex Cornelia
lib. 46
tit. 3.*

*Foemina ab
initio ad ueneficium
procliuiores.*

mi testantur authores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hæcætem fœminam omnium primum usæ sunt, ut testantur Lilius libro 8. & Valerius lib. 2. tit. de Institutis antiquis: & non nihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. cap. 17. Plinius aut libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, sciētiam fœminarum in ueneficijs præualere. Quid enim (ut subdit) nõ repleuere fabulis Colchis Medea, aliæq; in primisq; Italica Circe, dijs etiam ascripta, quemadmodum & Thracia apud Thraces, quorum regioni & nomen dedit? Sed & præter istas, apud Horatium nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratiadiam, quam & Canidiã appellat, Saganamq; & Veiam Neapolitanas, Foliam Ariminensem, & alias: uiros aut neutquam. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalen scilicet, Erichthonem, Dypsadem, Eriphiam, Guthrum, Gygen illã Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quãdam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eundem, ad finem propemodum lib. duodecimi, & alias ferè infinitas. Vetus est pro uerbium de mulierũ ueneficijs, *θυσαν ληψὶς γυναικῶν*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniam ea gens, & præsertim fœminæ, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus libro 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in fœmina credam.

In Perside ueneficos plecti, ut in apulo lapide caput impingeret, rursusq; alio superinducto lapide illud effrin-

gerent, fertur. Quid aut hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue fœminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis mæ limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. Sententiam tamẽ incomparabilis prudentiæ Atheniensium Areopagitarum raram, consilioq; certè maturo pronũciatam aduersus ueneficam, tanquam iudicij deliberati discretiq; exemplũ, colophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba: Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio prouinciam Asiam obrinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum & filium, eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatque se habuisse faciendi causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolefcẽtem optimum & innocentissimum, insidijs exceptum occidissent. Idq; ita factum esse, controuersia non erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquam ex cõsilio sententiam ferre in causa tam incipiti audebat, quod & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admittẽdum impunitum uidebatur: & digna tamen pena in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores excitationesq; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorẽ mulieris, & ipsam que accusabatur, ceterisimo anno ad se iusserunt. Sic neq; absolutũ mulieris ueneficiũ est, quod per leges nõ licuit: neque nocens damnata punitaq; est, quæ digna uenia fuit. Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Valer. lib. 2.
cap. 16.

Ouid. in epi.
Sappho.

Lib. 12. ca. 7.
Val. Publ. 12.

IVRIDICA ANACEPHALAEOSIS
de Lamis. Caput
XXVII.

Lamis non possunt, quod creduntur fieri.

IAm tandem Lamias earum rerum omnium quæ illis ascribuntur passim, nec naturali ratione, nec in facto causas esse, comprobatum satis arbitror. Nam si quid eiusmodi hæc efficiunt, utique possunt etiam. actus enim præsupponit potentiam. Si uerò posse concludere uolumus, definiendum omnino prius est quo modo, quæque ratione possint. At neque per se, neque per incantationes, neque per dæmonem, neque dæmones per ipsas ea præstare queunt.

Per se non possunt.

Per se quidem ipsas non posse, triplici ratione demonstrauius. Quæ enim ad omnem actionem, siue simplex illa sit, siue certo sine fiat, requiritur, agentis nimirum facultas, aptitudo patientis & subiecti, conueniens & possibilis applicatio, tribus his planè caret. Nam quod ad ipsas spectat, mortales sunt: quorum omnis facultas cū ex analogia consonantiaq; corporis & animi pendeat, hoc quidem nihil nisi intelligere & uelle: illo uerò tantum possunt, quantum terrenorū sensuum termini patiuntur. Itaque nec ad superiora sua potentia pertingunt, nec quicquam omnino possunt operari, quod sensibus non respondeat. Sicut enim diximus, ad efficiendum aliquid, uel ad effectum producendum in aliquid, necessaria prorsus est uirtus ac potentia causæ efficientis, haud secus atque *ap. 11.* Quantum etiam attinet ad id in quod agere creduntur, hæc ipsa ratione fieri non potest ut terram concutiant, nubes dissoluant, grandines prouocent, uentos eiciant, imbres inducant, fulmina euocent, tonitrua eliciant. Nullus enim uel noster esse potest actus uel alterius agentis, nisi in patiente apto, beneque

Subiecti im-
pitudo.
L. si adrag.
zor. D. de a.
dopt. L. in r.
rior. & cu ori
undus. D. de
excus. tut. l.
pupill. D. de
tur. & cur.
Alex. Conf.
118. uel. 11.

disposito. Non est aut ea aut uniuersitatis ratio, aut elementorum conditio, ut homines in ea uel agere possint, uel ea ratione possint qua lamia creditur, ut superioribus libris latius explicuimus. Per incantationes igitur multò minus hæc consequentur. Nec uerò causato, ut loquimur, plus uirtutis inesse potest, quam ab influxu beneficiorq; suæ causæ proficiscitur. Incantationum carminumq; causæ sunt lamia, & ij qui ijs utuntur, quem admodum uerborum omnium, quorum quis sit effectus, Aristoteles in secundo de Anima subtilissimè docet. Lamias autem hæc augendi nullam habere uim, nullam facultatem, iam ostendimus. Ergo nec incantationes talium effectuum sunt causa, nec lamiarum potentia suffragatur illa regula: Quicquid est causa causæ, etiam est eius causa quod causatum dicitur. Etenim licet priora duo quæ in omni actione requiruntur, non deessent, tertium tamen hic deficere uidemus. Incantationes enim non esse medium aptum inter homines & corpora celestia, alijs in locis docuimus. Itaque uel hoc ipso totum negocium non solum impediretur, sed nec institui posset. Medium enim inhabile & inconueniens, impedit ut extrema uel coniungantur, uel in agendo quid consentiant. Nisi fortè cum Platonicis constituamus, mundum hunc esse quoddam animal quod etiam sentiat, & aures oculosq; habeat: cumq; Pythagora, cætibus eum delectari & moueri.

Sed nec per diabolum eas hæc præstare ostendimus. Nam ut concedam etiam, quòd aut diabolus incantationibus suis possint cogere, aut diabolus hæc spontè faciat, cum inuocatur ab illis: tamen nec ad id augendum compellere, nec illud per ipsum possunt efficere, quod in eius potestate non est.

L. in omni. n.
D. de oblig.
et. act. l. 1. C.
de her. instit.
l. si ego. 1. D. si
certi. perat. c.
2. hoc autem
qui seud. da.
repass.

l. est amicus.
D. ad l. iul.
de adult.
Doct.

L. fin. D. de
flu. l. qui sel.
de. 4. fin. D.
de seru. inst.
Macrob. in
Som. Scip.

Licet enim ipse & omnia quæ commemorauimus, & multa alia possit, quæ nobis miracula modò sunt, modo uidentur esse: nò tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet, uel clientes optarent & iuberet: sed ea quæ uult summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Itaque, si quando post sincerationes id quod uolunt consequatur, quia non ex libito, imperioque dæmonis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut hominis non solum in potestate, sed etiam in scientia est: fortuitù (si ita uoles) id & hominibus & dæmonibus esse oportet. Quare nec magis eorù causa sunt, quam omnium rerù quæ non à nobis sùt, sed fortuitò nobis licet optantibus accidunt. Nec deniq; diabolicæ naturæ uis obiectione illam nobis subministrat, idem esse siue per se, siue per dæmonem ea quæ ipsis attribuuntur, faciant Lamix: nec differre, utrum effectù producant, aut causam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, dæmonem per anus hæc quæcunq; supra diximus operari, ut misere Lamix causæ sint instrumentales. Quasi uerò mille artifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non uidet inepta prorsus ad cælum, aërem, nubes ac uentos commouédos edentulas anus esse organa? Ne igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertix esse, ut has adeant: & naturam eò recidisse, ut per eas moueatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti conuenientia requiritur, & habilitas. Quamquam etiam, si Lamix dæmonum ad ea quæ Deus opt. max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, aptaq; organa, quam inde pœnam mereretur misera? Primum enim hoc

cas pati uideremus: Ergo minime facere. Simul enim hæc non concurrunt. Tum etiam certum est, ex causa instrumentali adiones non censerì, nec finem eorum quæ sunt, ab organo dependere. argumentum l. qui mihi donatum. D. de donat. Finis autem in maleficijs tantum modò punitur, l. diuus, D. ad l. Cornel. de sicar. Atq; his pro modo rationibus fusius explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorum quæ dicta sunt, Lamix uerè possint. quod primum est argumentum, eas quoq; nihil eiusmodi facere.

Secundum erat ex facto petitum, quod optimum ueritatis fundamentum est: quia ueritas est certæ rei noticiã, habita maxime per uisum. Vsu autem ipso deprehendimus, hos effectus falsissimè Lamij's tribui. Nò solum enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atque adeò redeunt, postquam iam è medio sublata, in cineres redactæ sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamiarù nec potentia nec nomen cognita sunt. Effectus autem non debet ascribi causæ, qua remota, idem nihilominus contingit. l. cõditionibus pupillus, in pr. D. de cõdit. & dem. argum. èto l. antep. D. ex quib. causis maior. Cessante enim causa, necessariò quoq; cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamias neq; per se neq; per alium hæc efficere: sed alium absque illis, hoc est uel Deum, uel diabolum, summi & omnipotētis Dei permitti: profectò nec equũ est, ut aut ex facto alieno onerentur, aut ibi pœna sit, ubi noxa non est. l. sancimus. C. de pœn. Satis est ut unusquisq; ex suo admissio sorti subijciatur. Cũ uerò natura sit impossibile, ut non modò lamix,

l. Franius. D. de fideiuss.

l. testim. C. de test. Bald. 7. col.

Experientia docet, lamias id non facere, quod ijs imputatur. gl. in Auth. de m. str. cautel. in prin.

l. adigere. & quatuor. D. de iur. patro. c. cũ cessante. ext. de appell. l. in causa. D. de procur.

l. crimen paternum. D. de papa.

L. in damnum. D. de reg. iur. l. si quis esse. D. de iur. i. arm. l. nihil interest. D. ad l. Cornel. de sicar.

Instrumenti habilitas.

si quis ceterum. D. de Acq. poss.

miæ, sed & reliqui homines eiusmodi rerû causæ sint efficietes: nostrû sanè non est, in præiudiciû alterius id esse possibile defendere. Neq; uerò de iure quid est possibile, quod natura sit impossibile. l. i. gl. l. filius. D. de cõdit. instit. Et nihil est certius, quàm defectum potentia nò solùm actû, sed etiã actus præsumptione impedire. Quam etiã ob rem nò quæ quis aut uoluisse dicitur, aut potuisse pbatur, attendunt iudices: sed ea quæ quis cõmisisse & fecisse demonstratur, quæq; per naturã rerû tam in potestatem q̄ uoluntatem hominis cadunt. Quod ad eò uerû est, ut etsi quis uel spontè uel aliter cõfiteretur delictum, quod aut simpliciter cõmittere nò potuit, aut certis de causis naturaliter cõmisisse nò uideretur: tamen ex eo puniri nequeat. Confessionem enim & uerû & possibile continere debere, suprã docuimus. l. inde Neratius. D. ad l. Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. l. i. C. de confess. ibi Bal. Et Angelus cons. in 6. uol. 4. refert, mulierem quandam confessam, se marito uenenum propinasse, ex eoq; illû interiisse, ex tali confessione cõdemnari nò debere: quia iudicio medicorum non erãt lethalia pharmaca, quæ se dedisse confitebatur. Anno quoque 1563, uiderunt filij mei Patauij puerum rapientem in foro poma ab inuita muliere, leuiter uirga in dorso percussum, statim concidisse mortuum. Non tamen uerisimile erat, ex eo mortuum. difficillimum nam que medicis uidebatur. Impossibile autem & ualde difficilium idem propemodum est in iure iudicium. l. apud Iulianum. 40 f. constat. D. de leg. 1. Quod etiam ad lamiarum spectat patrociniû. Ut enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse creduntur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod

uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

Adhæc quum de causa calamitatû earum, quas lamias impingimus, certò non constet, hoc unû miseræ etiam excusaret, quòd multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. estote, de reg. Iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. i. C. ad l. Cornel. de sicar. lam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solùm innocentes affligeretur respectu nocentis, quo nihil est periculosius (l. fin. inf. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoq; Deo sum mam iniuriam inferremus, si manû eius nò agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationem, uel ad monitionem immittit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas q̄ legitimas, uel per alia media quàm quib. à mundi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Non obstat igitur l. eorû. nec l. multi. C. de maleficijs & mathematicis, nec earum auctoribus Diuo Constantino Constãtioq; fit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus. l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. a digere. f. quamuis. D. de Iur. patron. Ratio enim est anima legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretatione accipit. l. cum pater. f. dulcissimi. D. de leg. 1. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, multos artibus magicis elementa turbare, uitam infontium labefactare, manes accire posse. In l. eorû,

Dd 2 dici-

Emittum. C.
si quis alteri
uel sibi.

Nisi nisi possi
bile puniatur.

Causæ finales
calamitatum
quas Lamias
impinguntur.
c. cetero. de
homicid. gl. 1.
Pauet.

Iniuria Deo
quomodo fit.

Bart. C. 6.

Ratio anime
legis.

dicitur, maleficos, morbos, imbres, grandines, uentos & remouere posse, & auertere: nec eos esse puniendos, qui incantationibus utuntur ad finem boni, sed eos qui ad finem mali. Bart. & Salyc. in sum. Atqui iam & ratione, & experientia, & auctoritate probatū est, nihil istorū uerè per homines fieri.

Leges de maleficiis an locū habeant.

Correcta ergo ratione legis, correctā mihi uidetur lex. gl. ord. in l. 1. in uerb. 10
Proidentia. D. de legit. tut. & in l. qua ratione. §. literæ. uerb. Directam. D. de acq. rer. dom. Rationes autem non leues, quōd tempestates & aërem commouere non possint Lamiae, Libro 3. cap. 16. ad duximus.

Experientiam suprà attigimus, nec certiorē habere possumus, quā ē Libro quarto, quem ex meris propè composuimus exemplis eorum qui 20
cū uel dæmoniacis, uel naturalibus morbis ac uitij laborarent, maleficio tamen Lamiarum affecti credebātur. Sed & illa clarissima est, quōd quæ posse uidentur inducere & accire, nulla ui remouere possint, atque abigere: quemadmodum etiam nec magi infames quidem ualere, id quod suprà in
Pharaonis magis notauimus, qui nec 30
ranas nec cyniphes pellere, nec cauere sibi potuerunt, quin ulceribus affecti, suarum artiū uanitatem detegerēt. Ut enim facere uidetur, qui cum possit, non prohibet, l. adigere, in prin. D. de iur. patr. ubi gl. ita non facere, qui cum uelit, non potest. Per spiritū Dei nō poterant. Quōd si per ipsos stetit quo minus abigerent, potuisse nō inficiarēmur. Idem hoc est, aliquem posse, uel stare per ipsum quo minus possit.

Lib. 2. cap. 8. Exed. 9.

l. si bona fidei. D. de mor.

Restat autoritas, quā habemus maximam ex concilio Ancyrensi, 26. q. 5. c. episcopi. nec minorem à sanctis patribus eorumq; canonibus. 26. quæst. 2. c. illos. c. ex tuarū. c. fin. ext. de Sort. ubi Glossæ, & Doctores: qui omnes

expressè testantur, hereticum esse, qui credat huiusmodi per magos ac fortilegos fieri posse. 26. quæst. 4. c.igitur. & c. accusatus. §. planè. de heretic. in 6. quia tribuit creaturæ, quod uni soli q; Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine Salvatore. Ioan. And. in rub. ext. de Sort. & c. 1. eod. Panor. Andr. Sic. in conf. 55. Oldr. in conf. 210. Quæ cum ita sint, legum illarum uerba non ed 10
sunt torquenda, quasi Christianus Imperator, uel ipse crederit, uel alios credere uoluerit, eiusmodi siue miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicæue artes edi ac perfici: sed ita potius accipiēda, quasi desumpta & scripta ex opinione uulgi, & secundum communem loquendi formam: quam quidem obseruant & 20
retinent plerumque legumlatores. Id quod ex l. nullus. eod. tit. alijsq; ll. optime patet. Etenim leges legibus conciliare modis omnibus debemus. l. uni. C. de inoff. dor. Quanquam si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & 30
Canonum, legibus sunt præferenda. Panor. in c. super illa. de secundis nuptijs. neq; leges ipsæ dedignantur sacros Canones imitari. Auth. ut cleric. apud proprium episc. in fine.

Leges haec opinione uulgi scriptæ.

Ceterum aduersus ea quæ diximus pro defensione duarum istarum ll. instabat fortassis & Molitor & alij, licet Lamias nihil eorum quæ dictæ 40
ll. expriment, aut posse aut efficere concedatur, cupere tamen & uelle efficere: eadem autem seueritate uoluntatem sceleris, qua exitum, esse puniēdum. l. quisquis, in prin. D. ad l. Jul. maiest. l. si quis non dicam. C. de episcop. & cleric. Illud uerò primum exceptio-

Voluntas Lamiarum.

ceptione clarissima possem elidere, quod nullam aliam ob causam miseris & infantes anus uel capi uel plebs fateantur oportet, quàm quod eius modi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legitime non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundò respondeo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum, l. diuus. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quod uarias habeat limitationes, hæc quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potètia factò proxima: & maleficium nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quod fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attentare. distis l. l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Lamias uerò nostras hæc non posse, sæpe multumq; demonstrauius. Itaq; nec facere quid eiuscemodi (defectus enim potètie impedit actum) nec uelle censendum est. Neque uerò quis id uelle uidetur, quod non potest. l. Lucius. §. Imp. D. ad municip. l. si tibi. §. unius. D. de opt. leg. c. cum à nobis. de sentent. excom. Quæ igitur horum facinorum uoluntas in Lamias cadit, si modò uoluntas iudicanda sit, non nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uoluntas, nisi facultas ad sit, & potètia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. hæc. & ibi notat Alex. l. pater Seuerinam, in prin. D. de cond. & demonst. Nihilque est aliud quàm uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destinatio, quæ in uiuentium actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantùm, qua cum nihil sit liberius, eius nemo pœnam patitur. l. cogitationis. D. de pœnis. c. cogitationis, di-

stin. i. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de verb. sig. d. l. in sciando, in prin. de furt. Propositum enim in mente reatum, nihil operatur aut in publicum, aut in priuatũ alicuius detrimentum. Ideo cogitatio flagitiorum quorumlibet impunita manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bald. in l. non ideo minus. C. de accusat. cùm suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, distin. i. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potèstatem cadere possunt? Enimuero huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilibus est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de hæc. instit. l. i. §. usus. D. de procur. Amens autem & ratione caret, & uoluntate. Itaq; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidem ei qui suæ mentis non est, imputari potest. l. sed etsi. §. i. D. ad l. Aqu. Lamias autem nostris tum ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem, tum phantasiæ uitium, tum pharaca furorem inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamen se confiteantur, seq; ipsas in apertam præcipitent sua sponte mortem. Quod nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amentium, ac infantium. His nullum omnino delictũ imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. Iul. maiestatis. Cur itaq; quia iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & punitur. l. qui

Lamia confitentis ea quæ sibi imponuntur, amantur sunt.

Bald. in l. e. col. 5. C. de sac. eccl. Aristot. in Ethic.

d. l. multum. C. si quis aliter scribit.

Politas, de sita natio, cogitatio maleficijs.

iniuriæ. l. fin. l. verum est. D. de furt. Quam etiam ob causam ut maximè Lamia nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihilo tamen magis puniri possent, quàm illi: quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ pœnam meretur in maleficijs tantum, dictis ll. l. si seruus, s. et si puerum. D. ad l. Aquil. l. si quis testamentum, in fin. D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter iniicitur, originem scilicet & causam huius siue uitiatæ uoluntatis, siue amentix attendi. Nam etsi necessitatis esse uideatur, tamè ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diaholo contraxere, eumq; secutæ sunt lamix, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticū est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticum etiam, l. 3. in princ. C. de apostat. Denique delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquendo, ipso facto sequenti pœnæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. s. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui nor. inf. l. Imp. D. de iure si. uer. tu huic pœnæ te subdidisti. Et sanè nulla potest misellis alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarū causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. Atqui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusq; contractus initium spectandum esse, & causam. l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. s. non solum. de pos. l. si tamen. ad Maced. Ac primò quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est com-

munio, inter eos quoque nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerū: quia quæ dari fieriue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactoue: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia nō ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omisio uitiat actum. Ratione dissensus: quia semper & de alio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò non nisi imaginarium est uniuersum negotium. Quæ autem in spiritu tantum fiunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi noticiam per experientiam, & ex facto consequi nequimus. Eorum enim quæ non apparent, quæ uel non sunt, nulla qualitas est. Leius qui in prouincia, j. D. si cert. pet. l. fin. D. p. soc. Cæterum quoniam non id solum Libro tertio satis declaratum est: sed etiam ipsas aniculas, quæ plerunque lamix dicuntur, dolo circumuentas, ui coactas, metu compulsas, errore indultas, ignorantia deceptas in hac crudelitatis temeritatem incidisse: profectò nec hoc obijci miseris poterit, quod in contractibus attenditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto sunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente committi. c. excommunicamus. s. credentes. de hæret. Bald. in l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est contractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolus, uis, metus, error, ignorantia, ibi neque uoluntas, ut dixi supra, neque consensus esse potest: quare nec hæresicos, nec alterius delicti, quod à solo animo pendet, suspicio, aut pœna.

Sunt

*Pædus inter
Lemonem &
amias nulli.*

*l. non solū
de act. cy ob
lig.*

*l. cum hi-
p. prator. D. de
transf.*

*l. de her. in
fin. l. 4. s. f.
de act. emp.
l. fin. de coll.
bon.*

*l. in commu-
dato. s. sicut.
D. commoda-
ti. l. si quis ar-
gentū. s. cum
emp. C. de
don.*

Lamia nihil
uoluntate, sed
omnia coacta
& decepta fa-
ciunt.

Dolus.

Apoc. 11.
1. Pet. 5.
Chrysof. su-
per Matth.
lib. 1.

Gen. 3.

26. q. 5. epist.
De lamij.

Li. de dimi-
nem. 3. c. 5.
De Spirat. &
anima c. 28.
36. q. 4. c. sei-
entium.

Ad Sim-
plic. lib. 2. q. 3.
d. c. epist. 1. c. 1.
2. Cor. 11.

Tract. de forti-
leg. 2. c. 1. n. 5.

Sunt enim ea omnia uoluntati con-
sensuq; contraria: in primis dolus ac
uis. l. & eleganter. D. de dolo. l. in cau-
sae. §. 1. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. q. 2.
metus causa. ibi: Propter necessitatē
contrariam uoluntati. Labeo enim do-
lum esse definit, calliditatem, falla-
ciam, machinationem ad circumue-
niendum, fallendum, decipiendum al-
terum. l. 1. §. 1. D. de dolo. Quid autem
ad hæc tria grauius efficaciusque lam-
ijs simpliciter accidere potest, quam
dæmonis tentatio? cui lib. Primo do-
cuimus nec uoluntatem deesse, ut to-
tum orbem terrarum seducat: neq; di-
ligentiam, quia alium actum non ha-
bet: neq; technas artesq; quibus cir-
cumuenire, fallere, decipere non mo-
dò feminam, sed cōstantissimum pru-
dentissimumq; quemque hominum
potest. 2. Sent. dist. 19. q. 3. num. 22. 23.
uerba S. Bonauenturae. His illum no-
stris mulierculis imponere, mentem-
que earum capere, tum Canones do-
cent, tum liber tertius: partim intrinse-
cus, cū mala pro bonis, bona pro ma-
lis proponit, suadetque miris & inui-
sibilibus (ut D. Augustinus ait) modis,
per illam substantiam suorum corpo-
rum, miseriarum corpora non sentien-
tium penetrando, sedq; cogitatio-
nibus earum miscendo: partim uerò
extrinsecus, cum per imaginum simu-
landarum callidam operationem, ut
idem inquit, se coram illis in angelum
lucis transformat, & Deum mentitur.
Quare quomodo sæpe homo homi-
nē dolo inducit ad aliquid instituen-
dum, quod alioquin non cogitaret qui-
dem: ita mirum nō est, inquit Grillan-
dus, ut mulier ex se pudica, dæmonū
tentationibus ad eam quam alioquin
odit, delabatur impudicitiam. Illece-
bras enim omnes & intus suggerunt,
& foris ostentant, ut in Libro primo
demonstrauimus.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei
impetus est, qui repelli non potest. l. 2.
D. quod metus causa. Quid autem dæ-
monis impetu uiolētius? quo cum re-
pentinos & extraordinarios animæ
infigat excessus, ut inquit Tertullia-
nus, primū mentem harum mulier-
cularum ita subiingat, captiuamq; du-
cit, teste concilio Ancyrano, & D. Au-
gustino, ut credat ei quod nec est, nec
esse potest. dein de corpus uniuersum
ita obsidet, ut cōtra corporis naturam
moueatur: deniq; linguam earum sic
occupat, ut non nisi quando uult ipse,
nec aliud quàm quod ipsi placet, elo-
qui possint. Supperit illis, ait Tertul-
lianus, ad utramque substantiam ho-
minis lædendam subtilitas & reuinitas
sua multū spiritualibus uiribus, quas
uel eo magis attendere debemus in
hac quæstione, quod & inuisibiles &
insensibiles in effectu potius quàm in
actu appareant, eodem teste in Apo-
loget. cont. gent. c. 22. Proinde neque
culpa sua, neque uolentibus hæc acci-
dunt, quæ uel in mente, uel ope cor-
poris, uel in lingua committuntur. Pri-
mū enim, cui uolenti fit uis ac iniu-
ria? deinde quis ui resistere potest? l.
ex conducto. §. 1. V. Seruius. D. lati.
Deniq; qua custodia consequi posset
hominum quisquam, ne damnum in-
iuria dari possit? l. sed de damno. d. tit.
l. si ea. de act. empti.

Tertium erat metus: qui quid aliud
est, quàm instantis uel futuri periculi
causa, mentis trépido? l. 1. D. quod
metus. At supra docuimus, ea omnia
quorum metus meritò & in homine
constantissimo cadat. l. 6. d. tit. pericu-
la, cruciatum corporis, mortem & uo-
lentam & naturalem, l. interpositam.
de transact. partim reuera miseris ani-
culis dæmonem intentare ac minari,
partim ipsis etiam captis ac circūscri-
ptis earum mentibus, ut ait Tertullia-

nus, tanto errore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas facile quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & presentia mala quibus premuntur ac exercentur, paupertatem, odia hominum, calamitates, uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immitit, uel ita delusis earum sensibus imprimit, ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetiantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentant, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequium misellis extorqueat. Hic est certe illatus timor. I. meum autem. d. tt. Enim uero quoscumque superat dæmon, per errorem superat, teste Chrysofomo lib. 3. de Prouident. Timor autem, & tristitia quedam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si imminet, ut affuturum: & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quicquid autem sit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntarium & agitur & dicitur. I. qui leuanda. D. ad I. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in lamij perfectæ uoluntati nequimus imputare.

7. *Exhib.*
Aristot.

Error. Restat error & ignorantia. Clarum autem est, errantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum consensum. I. si per errorem. de iurisd. omniū iud. l. sed hoc. D. de publ. & re. Quin & hunc inuito similem esse, I. qui potest. §. 1. de reg. iur. & furioso, l. si à furioso. D. si cert. per. cui parcitur in omnibus, ut dictum est supra. In lamij autem nostris, error mentis ac cæcitas uoluntatis primum à morbo pendet naturæ, cuius factum æquo animo ferendum est, I. in summa. §. apud. de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis tam grauitur omnes plerunque uexa

Cap. 6. ri,

nos Libro tertio, & Alciatus supra

singulari capite, docuimus, ut nec apprehendere, nec diiudicare quicquam rectè possint, multo minus eligere, quodq; electionem consequitur uelle, quod omnino liberum denotat arbitrium, l. si de commissa. §. quaquam. de leg. 3. Tanto maius mentis uitium est quod patiuntur, quàm amoris furor: quo tamen nihil esse uehemētius, dicitur in Aut. quib. mod. eff. leg. §. illud quoq; minusq; puniendū. Secundo, in tantam mentis alienationē incidunt diaboli ludibrijs, quib. diximus & mentē earum capi, ut nesciant quid agant, & oculos perstringi, ut scilicet uideant credatq; quod non est. Adeo facti quoq; nō alieni modo, uerum etiam sui, quod mirum est, probabili certa q; laborat ignorantia, quo magis diuini iuris ignorantiam in ijs præsumēdam & excusandam conseo. Nam si corruptum sensum omnibus animantibus communem habent, si deprauatam phantasiā & apprehensionem, si diaboli tū internis tū exteris sit ludificationibus, ut idipsum quod & agitur, & uelle uidentur, nesciant: qui uel intelligēt, quale sit id ipsum, in quo consentiunt: uel diiudicare poterunt, faciendum sit, an secus? Adhęc uel nec morbus uiciatæ rationis, nec tantę fraudes quãtas adhibet dæmon interueniant: sit quandoque per neglectã diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorumque culpam ad quos eæ pertinent, ut in hanc credulitatis temeritate incidant: nonnunquam ætatis infirmitate: semper autem sexus tum imprudētia, tum imbecillitate: cui propter eas causas quas Libro tertio retuli, specialiter indulgeri & faueri, supra singulari capite docuimus, præterquam quod generaliter deceptis subueniatur, l. & primo. §. uerba. ad Vell. & impotentib. l. non enim. D. ex quib. caus. maior.

Lib. 6. ca. 102

*Ignorantia
facili proprij
in lamij.*

*Cap. 6.
Lib. 6.
cap. 10.*

Nunc

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum muliercularū delictum omnino, quod in sola mēte consistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quam aut hæreticorum, aut apostatarum. Hæreticū enim schisma facere, & pertinaciam uoluntatis, suprà docuimus: apostatā uerò spontanea ac uolūtaria animi malicia reddit.

Quæcunque uerò iam summatim diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo committere, & uoluntate facere uolunt, potius in mēte pati, quàm facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. l. ille à quo. §. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autē magis differt inter se, quàm agens & paties. l. Vranus. D. de si deius. argumento l. prætor. de tur. & cur. Quare commiseratione potius quàm pœna enormi dignæ sunt, omniq; potius auxilio, quod dolū, uim, metum passis, furiosis, deceptis, ignorantibus, impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neque uerò pœna pœnæ potest esse, nec afflictione afflictio addere debemus. l. nauis onustæ. §. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. ægrotan. §. quod si uis fluminis. Instir. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neque furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quoddatis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de offic. præf. l. pœna. §. sanè. D. ad l. Pomp. de parric. Itaq; fati ut illos, sic & nostras, infelicitas excusat. Animo enim illi ac rationis ui desituti sunt, nec ferè ullum habent aut sanæ mētis aut perfectæ uoluntatis consensum, ut satis est superq; dictū. l. 2. C. de contrah. empt. Atqui neque delictum sine consensu potest committi, ac proposito. l. 1. ff. si

quadrupes paup. fec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. §. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob parricidium commissum culeo insuuntur. d. l. pœna. §. fin. nullo modo inferunt iniuriam, sed etiam patiuntur. d. §. sanè. nullo modo tenentur Aquilia, ob damnum datum. l. sed etsi quemcunq; §. igitur iniuriā. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorum factis leges uel præmiū uel pœnam proponunt: sed pro talibus habent, ac si fortuita sint, in quib. nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel conscientia. l. fin. in fin. ff. de administ. tutor. At & nostras, de quibus agimus, animo (sine quo delin qui, uel uicari, possideri nequit) itē mente, uoluntate, ratione, cōsensu, deliberatione, *βελήσια*, consilio carere, iam ad nauseam ostendimus. Quid igitur grauius delinquant, quàm furiosi, quàm phrenetici, quàm dormiētes, qui illis æquiparantur? c. maiores. §. si. ext. de bapt. Neque profectò ab similes sunt nostrarū muliercularum actiones, seu potius passiones, illis dormientium, quas Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zabar. in d. Clem. un. de ijs qui de nocte surg. hom. commis. Et tamen ille legum Coryphæus, talia commissa rectè excusat, tāquam ea hominis peracta operatione, quæ sensu, quæ uoluntate careat. D. d. l. pœna. ff. ad l. Pomp. de parr. non fecus atque à furiosis ac inspidis patrata. l. fluminū. §. uitium. ff. de dam. insect. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. Cur ergo nostræ, quarum similis est ratio, magis peccēt illis qui dicuntur non peccare? gl. in c. testamentum. 6. dist. Quid magis illarum urgetur confessio, quàm furiosorum, quibus calamitate non pares, sed

Ee superio-

Lamias commiseratione dignæ, non pœna.

Eccl. 4.

787

superiores sunt: cum tamen illorū con-
fessio nulla sit: uti probauimus ex l. in
negocijs. D. de reg. iur. l. 2. §. furiosus.
D. de iur. codicil. c. fin. ext. de succes-
sionibus ab intestato.

Nisi forte replicent, eas pro meritis
uoluntatum diuino iudicio tradi illu-
dendas ac decipiendas, illudentibus
ac decipiētibus eas præuicatoribus
angelis, ut ait D. Augustinus lib. 2. de
doct. Christ. c. 23. Atqui fateor, diuinā
iusticiā generaliter hominis meritum
præsupponere, diuerso tamen effectu:
quia sanctis afflictiones, post peccato-
rum remissionem, certamina sunt, &
exercitationes, ut probētur: reprobis,
sine remissione supplicia, poenæq; ini-
quitatis. Itaque non solūm improbi
& in corpore & in anima affiguntur,
sed etiam boni, quos Deus diligit: nec
ex uirga Dei flagellantis aliquem, præ-
sumēdum statim est facinus aliquid
eius, quod etiam ab hominibus puni-
ri debeat. Nam ea ratione dæmonia-
cos quosque maiori pena esse aggra-
uandos à magistratū diceremus. Sed
illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc
innuit Deus, quod ipse puniat ac exer-
ceat eos. Quod enim à magistratū pu-
niri uult, id ipse uicissim illi detegit &
relinquit, cuius opera sunt misericor-
dia & iudiciū. Etenim cum tribus tan-
tū modis peccare possimus, quorū
Primus cōplectitur omnem interio-
rem motum ac conceptum in intelli-
gentia uel affectibus, etiam si uoluntas
non consentiat: Secundus tum inci-
dit, quoties uoluntas cum moribus &
affectibus consentit: Tertius, quoties
re exequi conamur, quod cogitamus
& uolumus: magistratus non ulterius
procedit ad animum aut uoluntatem
puniendam, quā si emerferit & con-
suet: Deus autem in illā secretiora, in
animum ipsum ac cogitationem ho-
minis animaduertit. Ea enim solus

Deus cognoscit. In Clement. exiui. §.
quamuis. de uerb. signif. Scrutator e-
nim cordium ac renum est: & tota in-
telligētia, tota anima, toto corde uult
à nobis diligi. Nos uerò animum proba-
mus uerbi factiue præsumptione,
nec alia habemus animi indicia. l. 15.
qui. §. diuus. C. de tut. & cur. dat. l. La-
beo. C. de sup. leg. l. reprehendenda.
C. de institutionibus & substitutioni-
bus. Neque iudex uel uoluntatem uel
maleficium punire potest, nisi conside-
ret prius, & habeat factum quod ani-
mo meretur. Alber. in l. aut facta, uers.
qualitate. de poen. Breuiter, non nisi
externa inter homines puniuntur. Per
ea interna probantur. l. fin. infra. C. de
ficar. & passim Dd.

Sed illud etiā omittere non est,
etiā si uim hanc & metum ex præce-
denti delicto patiantur: nec tamen fa-
cere posse quod pati miseris uide-
mus: nec ex eo quod nō uoluntate fa-
ciūt, & animi iudicio, sed ex ipso præ-
cedenti delicto puniendas esse. Inec-
timorem. D. quod metus causa. Quin-
cum demōn etiam nihil eiufmodi re-
ctè possit inferre sicut magistratus, l. 3.
d. tit. uers. succurrendum illis esse po-
tius, ex eo uidetur. Nam & contra dæ-
monis dolos officiū sacerdotum san-
cti Patres in concilio Ancyrano requi-
siuēre, ut probent ea omnia esse falsa,
quæ miseris persuadet: tum etiam sin-
gulorum Christianorum, ut cōmone-
faciant se inuicem de tanti hostis fra-
dibus & potentia ac profunditatibus,
ut uocantur in Apoc. e. 2. Contra uim
autem habemus in primis panopliam
Christianā, quam supra descripsimus
Lib. 5. cap. 128. dein uerò preces & ob-
secrationes tum publicas, quibus Deus
moueri se cōfirmat, tum priuatas. Mul-
tum enim ualet oratio iusti, & oratio
humilis penetrat celos. Contra mor-
bum, medicorū opera adhibetur, qui

Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort. c. 23.
u. 11. §. 6. 23.
Iob. 23.

Augustinus
in que ani-
maduersa.

Quomodo
lamia sin-
restituenda.
1. 3.
26. q. c. cap.
episcopi

Coloss. 3.
Ephes. 6.

1. Tim. 2.
Matth. 8.
Iacob. 5.
Eccles. 35.
Vide supra
lib. 5. cap. 27.

Quid dicit
lib. 5. cap. 27.
ubi punitur.

post.

De Nat. &
grat. c. 26.
Iacobi 1.
Iacobi 4.

2. Tim. 1.

Augustinus
in Iuan.

Iacobi 1.

Ephes. 6.
Sexus, & a-
tas Iamian.

postquam unxerunt afflicta, hoc est, postquam adhibuerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut præcipit D. Augustinus. Oratio si dei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constantiam admonitio, ut resistamus diabolo iuuabit: quemadmodum Libro 5. c. 20. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tempestiue, intempestiue, arguendum cum omni lenitate & doctrina. Semper autè orandus est Deus, ut ipse intellectum earum muliercularum aperiat, cum proficiscuntur in Emâus: hoc est, cum in hos errores animi iudicijque delabuntur. Contra ignorantiam autem, magistratus officium postulandum, ut pastorum somnolentiam excutiat: ut quo tales oues & debiliores sunt, & incautæ magis propter ætatem deliram, & sexum femineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easque instruant de insidijs eorum. Hac demum ratione in integram restituendæ sunt.

Et si quoque nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij inuitabilis impetus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisque uitium miseris omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel hæresi uel apostasia laborare concederè: unica tamè aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, nel penam certè mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadam, impericia, uel simplicitate, an uerò dolo, malicia, pertinaciaque delinquat: ut ijs perspectis, officio iudicis pænæ temperentur. I. respiciendū. I. aut facta. D. de pæn. l. quid ergo. de his qui not. infam. Dd. in l. 1. §. diuus. l. in lege Cornelia. D. ad legem Cornelia de sicarijs. l.

penult. D. ad legem Pompeiã de parr. Quarum autem foeminarum causam agimus, secundum plerumque senectutis gradum, & eam attrigere partè, quæ decrepita dicitur & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Syllon. & c. ult. distin. 80. & c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferè semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter coniuncta est. Itaque remouetur à republica gerenda, honoratur tamè. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. I. semper, in princ. de iur. immun. l. non tamen, in princ. de mun. & hon. & in criminib. pænæ relaxationem & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpæ suspitione liberet. d. §. ignoscitur. & tormentis eximat. Bart. in d. l. & in l. de minore, in prin. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uers. quæro quæ. Hippol. in l. editum. 3. col. de quæst. Anus autè nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu: sed etiam quia mulieres sunt, magis repuerascunt: uel certè non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo. Primum igitur uix est, ut crimen in mète ac uoluntate magis committat, quàm pueri, qui que iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum fauoris ac excusationis, ætatis lapsus nõ præstet: propter eum tamen nec torqueri debent, ut nunc fit: nec ea pœna affici, qua pessimus quilibet mulctatur.

Quod etiam ad sexum pertinet, cuius, ut Libro 3. diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodè grauius peccet uir quàm mulier. I. in multis. de stat. hom. 32. q. 6. c. indignatur. & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaque leniorem etiam meretur pœna: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus punitur. I. quauis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. foemina castigata uel mulieribus incarcerationanda datur, uel in monasterium

condemnatur ad bienniū. ext. de testam. c. Rainutius. & Auth. sed hodie. quæ est C. de offic. ciuil. iud. & Nou. ut nulli iudic. §. a adulteram uerò. §. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. Iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur enim simplicitati & ignorantie. l. 3. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. si qs 10 id quod de iurisdic. omnium iudic. latissimè docent, quomodo propter ætatem & sexum muliebre doli præsumptio cesset, etiam si in iure ciuili errent. Alex. conf. 103. uol. 1. Cepol. conf. 21. col. 6. & conf. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauorib. ætatis ac sexus, primū quod longè grauius sit æternam quàm tēporalem offendere 20 maiestatem. l. hi qui sanctam. C. de hæred. Aut. garazos. c. ubicunq;. de poen. Secundò, quod eam ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Canonistæ in c. uergentis. de hæres. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertiò, quod in crimine maleficiorum ac fortilegiõrum specialiter excipiatur. l. etsi excepta. C. de malef. & math. quia in ijs omnes sine excep- 30 tione torqueri, notat Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Nam ut à posteriori incipiã, magis ac ueneficis hic aduocatus nõ sum: sed delusis lamijs, quas multū tum à magis infamibus, tum à ueneficis distare declarauit Lib. 3. Ad alterum primò respondeo, quod illi textus speciale prerogatiuã sexus & ætatis limitant tantū, quoad 40 torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. nõ etiam causam criminis. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eū malè facere non posse. Secundò respondeo, faus magnum inter lamias

& hæreticas esse discrimen, quod singulari capite demonsttrauimus. Deum cum Oldrado dico, quod etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canonesq; non sunt hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatem. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. l. ult. §. fin. de iur. delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiã si in articulo fidei errent, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinacia contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ign. Atque hæc etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoque sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remota sensibus, illa æterna, infinita ac spiritualis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritualibus & ijs quæ ad Deum spectant, talpæ statim efficiuntur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicerere uelint, omnem illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilior hominum in spiritualibus est lapsus: primū, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: deinde, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hæc in parte delinquit & erret, mitior esse debet poenã, ac iustior uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisq; si decrepita muliercula cadat.

DETERMINATIO PARISIIS FACTA per aliam facultatem Theologicam, Anno Domini 1598 super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

VNiuerſis orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius ecclesiæ Parisiensis, & facultas Theologiæ in alma niuerſitate Parisiensi, matre nostra, cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, ac in uanitates & infanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuiò, recogitare commonuit: quòd plerunq; ueritas catholica apud studiosos in Sacris literis apertissima est, quæ cæteris latet: nimirum cū hoc proprium habeat omnis ars, manifestā esse exercitatis in ea, sic ut ex eis confurgat illa maxima, Cui libet in sua arte perito credendum est. Hinc est Horatianum illud, quòd Hieronymus ad Paulinū scribens assumit: Quòd medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Accedit adhæc in Sacris literis aliud speciale, quòd nec experientia & sensu constant ut aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nubem uitiorum facillè deprehendi. excæcavit enim eos malicia eorum. Ait siquidem Apostolus, quòd propter auariciam multi errauerunt à fide. Propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingrati tudinem, qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem commemorat) corruerunt. Porrò Solomonē ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira Cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitionisissimas impiasque depulit: quem admodum apud Lucanum de filio Pompeij, Ma-

gni, & apud historicos de plurimis notum est. Ita fit, ut recedens peccator à Deo, declinet in uanitates & infanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij, tandem impudenter palamq; apostatando, se cōuertat. Sic Saul à Domino derelictus, Pythonissam, cui prius aduersabatur, consuluit. Sic Ochozias Deo Israël spreto misit ad consulendum deum Accaron. Sic deniq; eos omnes qui fide uel opere absque Deo uero sunt, ut à deo falso ludificentur, necesse est. Hancigitur nefariam, pestiferam, mortiferamque insaniarum falsarum cum suis hæresibus abominationem plus solito nostra ætate cernentes inualuisse, ne forsan Christianissimum regnum, quòd olim monstro caruit, & Deo protegente carebit, inficere ualeat tam horrendæ impietatis & perniciosissimæ contagionis monstrū, cupientes totis conatibus obuiare, memores insuper nostræ professionis, proq; legis zelo succensī, paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti, notare decreuimus, memorantes inter cætera enumerata dictū illud sapientissimi doctoris Augustini de Superstitionis obseruationibus: Quòd qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt aut interrogāt, sciant se fidem Christianam & baptismum præuaticasse: & paganū & apostatā, id est, retrò abeuntē, & Dei inimicum, & itam Dei grauiter incurrisse, nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Hæc ille. Neq; tamē intētionōstra est, in aliquo derogare quibuscūq; licitis & ueris traditionibus, scientijs, & artibus: sed insanos errores atque facile legos insipientiū & ferales ritus, pro quāto fidē Orthodoxā & religionē Christianā lædūt, cōraminant, inficiūt, radicētus, quantum fieri nobis est,

extirpare satagimus, & honorem suū sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatria: Error. quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel dominij cuiuscunque diuini uerè seu participatiuè uel aptitudinaliter susceptiuus, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quod dare uel offerre uel promittere dæmonib. qualemcunque rem, ut adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria: Error.

Tertius, quod inire pactum cū dæmonibus tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ: Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa: cuius effectus non debet à Deo uel natura rationaliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorū consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria: Error.

Quintus, quod licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitutionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunq; bono fine: Error. quia secundum Apostolum, Non sunt faciendæ mala, ut eueniant bona.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo

possit dispensare in quocunq; casu, ut talibus licitè utatur: Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ: Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire: Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes, quæ sunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant: Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter uti nõ est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare: Error.

Duodecimus, quod uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiant pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent: Error. Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon, uel quia uult in hoc honorari similis Altissimo, uel ad fraudes suas occultandas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quod sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerunt, aut dæmones expulerunt: Error & blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit: Error & blasphemia.

Quindecimus, quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis

nis arbitrium ad uoluntatem seu desiderium alterius: Error: & hoc conari facere, est impium & nefarium.

Sedecimus, quod ideo artes præfata bonæ sunt, & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoq; prouenit ex eis: Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes 10 artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines: Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmonum subsequatur 20 Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in magis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni angeli includantur in lapidibus, & cōsecrent 30 imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur: Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis upupæ uel hœdi uel alterius animalis, uel pergamenum uirgineum uel corium leonis, & similia habeant efficaciam ad cogēdos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium: Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de gre, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius execratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitatur: Error in fide & phi-

losophia naturali, & astronomia uera.

Vicesimussecundus, quod uti talibus, & fidem dare, non sit idololatria & infidelitas: Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij benigni, alij omnia sciētes, alij nec saluati, nec damnati: Error.

Vicesimusquartus, quod suffumigationes, quæ sunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis: Error.

Vicesimusquintus, quod unus dæmon sit rex Orientis, & præsertim sumerito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei: Error.

Vicesimusextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli influit in corpus humanum: Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediatè causentur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum: Error.

Vicesimusoctauus, quod per quas- 30 cunque artes magicas possimus deuenire ad uisionem diuinæ essentia, uel sanctorum spirituum: Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramq; inter nos & deputatos nostros examinationem, cōclusa in nostra cōgregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata, Anno Domini M. CCC. XCVIII. die XIX mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis præsentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiae Parisius. Ego inueni subiectam in sine Magistri sententiarum.

EPILOGVS OPERIS.

Epilogus.

Non dubium mihi est, candide
 Lector, plurimos fore, apud
 quos malam iniero gratiam, ca-
 lumniam mihi pro opera qualicunq;
 præstita reposituros: quorum pleriq;
 quod iniquorū est iudicium, id quod
 non intelligunt, criminabuntur: alij,
 opinioni longa annorum serie, homi-
 num animis irradicatæ, & uelut iure
 consuetudinario obfirmatæ, quacun-
 que ratione patrocinari uolent: nec
 deerunt qui dentis Theonini prurigi-
 ne insolescentes ex more, mordendi
 occasionem auidius quærent. Ad cau-
 sas naturales quarumcunq; rerum mi-
 racula & monstra referent pugnaces
 Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ
 religioni, Aristotelis Platonisq; ratio-
 nes præscribere, uehementi pertinacia
 contendunt. Hic Petri Pomponatij
 Mantuani, summi & clarissimi suo tē-
 pore philosophi, de Naturalium effe-
 ctuum causis, siue de incantamentis
 Opus, abstrusioris philosophiæ plenū,
 requiretur, accuratiusq; euoluetur, ut
 oppugnet, pessumq; eam: nisi in inui-
 ctis Christianæ philosophiæ fundamē-
 tis constabilitas, sermonis probabili-
 tatem contemnam, ex D. Pauli, uasis
 electionis, consilio, qui studiosè præ-
 monuit, uidentium esse, ne quis sit qui
 nos deprædetur per philosophiam, &
 inanem deceptionem, iuxta constitu-
 tionem hominū, iuxta elementa mun-
 di, & nō iuxta Christum. Quoniam in
 illo inhabitat omnis plenitudo Dei-
 tatis corporaliter. Pomponatiū quoq;
 ante redditum spiritus extremi hali-
 tum respiciisse ex singulari Dei misera-
 tione, nec permansisse *æthor*, sperare
 uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo
 medicinæ ornamento D. Helidæo Fo-
 roljiuensi, eius olim discipulo, non se-
 mel auditum est.

Coloss.

At sibi iniuriam fieri à medico, quæ-

dam Scripturæ sacre loca excutiente,
 & suæ uocationis metas transiliente,
 acclamabit morosiores pleriq; Theo-
 logi: Ne sutor ultra crepidam, morda-
 dius oblatrâtes. His nihil aliud respō-
 sum uolo, quàm, D. Lucam euangeli-
 stam medicum Antiochensem fuisse:
 ac me ex eorum esse numero, quorum
 huc spectat studium, ut si quo modo
 tandem ex immensa Dei misericor-
 dia atq; ineffabili Christi gratia, ad re-
 gale illud sacerdotiū pertingere que-
 ant, cuius D. Petrus apostolus, beatus
 Ioannes Theologus, & propheta Ela-
 ias meminerunt.

Quod maleficij quosdam Ecclesia-
 stici collegij homines impuros in simu-
 larim, si quoq; egrè ferant: id certè nō
 debui non facere, argumenti ratione:
 atq; apertius etiam nominibus eorū
 expressis potuissim, nisi modestiam
 hanc ex Theologia edoctus, hos Chri-
 stianæ fidei euersores ac reipublice fe-
 data turbatores, ut adhuc desistât, sta-
 tuissim præmonere. Cum magistorum
 flagitiorum reis mihi controversia est,
 non cum uiris pijs, quos unice uener-
 or & colo, ut si quis alius. Si iniuste se
 traductos illi conquerantur, ut in thea-
 trum palam mecum prodeant, suamq;
 tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordi-
 nis uiris, uel etiam delicatioribus, si à
 me non sit factū satis (quod equidem
 libenter fateor: quàm sit mihi curta su-
 pellex, nō ignarus) ijs tamen rem ex-
 actius perpendendi, altiusq; perscruta-
 tâdi, ac methodo doctiore, ordine ma-
 gis cohærente, oratione dilucidiore,
 uerbis aptioribus, & ueritatis argumē-
 tis ualidioribus describendi, qualem-
 cunq; subministrasse occasionem pro-
 ingenij tenuitate (quam certè magnā
 agnosco) uideo. à quibus si alicuius
 lapsus etiam admonear conuincarq;
 plurimum à me reportabunt gratiæ:
 quem-

*Regale sacre
 dotium.
 1. Pet. 2.
 Apocal. 1. 5.
 20.
 Esaiæ 62.*

quemadmodum reliqui omnes, eodē me prosequuti studio: nec me errata retrāctasse pudebit unquam. non mihi usq; ad eū Suffenus sum, nec cita *φιλανθίας* afficit libido. Est aliqua prodire tenus, si non datur ultra.

Quōd contra legum duodecim Tabularum autoritatem, de ijs qui menses excantarunt, à vulgari opinione & Poëtarum figmentis dissentiam, si grauius tolerāt Iuris periti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia: quōd ueritatis in hoc argumenti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placita cæci in religione Christiana seculi, uerum ex ipsis ueritatis mysterijs, debito ordine eruendæ pronuntiandæq; ansam porrigere qualem cunq; uoluerim. Enim uerò si alicui in legitima sua uocatione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam meo quodam merito haud recuso. Cæterum si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; e ingenijs, me conuicijs profcindere, imperitiæ redarguere, flagitij iniquè insimulare, & calamū petulanter in me stringere lubeat: ea me Deum omnipotentem cōfirmaturum tolerantia confido, ut quoscūq; aduersariorum dentes & insultus, patiendosim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uidēt machinationes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs, nec terriculamentis culmum quidem latum moueor, etiam si me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcismis transformare studeant: aut *εἰς νίφην*, uel (si malint) cloacas execrandis suis artibus compellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pifistrato tyranno statutæ pœnæ subijciedo, uaticinabuntur homines perdi-

ti, prorsus contemno. Incaſsum me nocturnis lemuriſus, aut defunctorū manibus uel laruis terrebit tenebricoſus necromates. Nec contra Geoticorum umbras aquæ luſtralis aſperginē, uel tædarum ignem iuxta ſepulchra arceſſo: ſuis hi ſpectris me neutiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbarie aut murmurum ludibrijs ſi me laceſſat nefarius exorciſta, non mihi curæ eſt. Incantatorum ligaturas, quibus prodigioſos accerſere morbos, cōgreſſum impedire naturalē, imò eius organa pro ſuo arbitrio auferre & reſtituere poſſe creduntur, ne pili quidē facio, rideoq;: Si quid maligna imprecatione aut uitiatæ uoluntatis affectu in me poſſunt deliræ ſagæ, eis & permitto, & remitto. breuiter, ut Horatius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaq; Theſſala riſu
Excipio. —*

Vnicam ſolummodò uenificarum pertimesco artem, quæ ſuis uenenis uel propinatis, uel admotis, uel ſpiritus attraſtione ſerientibus plurima uerè, non phantaſticè inferre nocumta ualent: harum cauſam defendendam hic cæpi minimè, ſed iuſta magiſtratus cenſura diſcutiendam decidendamq; relinquo.

At ex labyrintho præſtigijs dæmoniacarum incantamentorūq; non nihil extricatus, ſinem dicēdo faciam de monſtroſis hiſ ludibrijs, excogitatis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ utriuſq; ſacræ & phyſicæ, ueritatē obſcurent, atque maleficas diaboli artes occultēt ueſtiantq;, quæ Domino Deo *βωλοθύματα* ſiue abominationes ſunt: has auerſemur, fugiamus & execremur, quacūque etiā artiſticioſa proponantur ſpecie. Repugnemus & earum ſillecebris & occaſionib. obiectis, quæ prima fronte blandiri & allube-

scere uidentur. Nec solùm corpora no-
stra, non spontè mancipia & domicilia
satanæ faciamus: uerùm etiam illi, li-
cet astutissimo *ή ανωπρωταρτος*, uera fi-
de & uitæ sanctimonia omnes adoriũ
di nos aditus præcludamus, auxilium
à Dei filio afsiduè ardētibus uotis im-
plorātes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spi-
ritus sancti ope uigilāter, ueluti in ex-
cubijs seduld cōstituti, ita munientes,
quò etiam si huiusmodi munimento
tanquam firmissimo uallo undiquaq;
obseptos audacius insultet iuratus il-
le hostis, non tamen ualida hæc septa
perfringat, expugnetq;.

Qualescunq; etiam afflictiones no-
bis impositas, æquo animo cum Iobo
fortiter toleremus, aduersus Deũ neu-
tiquam cum gentibus frementes, nec
uetitam opem cum Saule inquirētes. *20*
Nec; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel
lasciui, quæ nouisse nos aut non inter-
est, aut non licet, siue minus expedit,
anxiè indagemus: uel exijs, à quibus

Iob. 1. 2.
Psalm. 2.

1. Reg. 18.
Act. 19.

exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscite-
mur: sed illis quas Euangelij ueritas
commōstrat, semitis inlistamus, inhæ-
reamusq; , furiosas diaboli præstigias
& lubrica triuia declinātes, ne quem-
admodum Iannes & Mambres resiste-
bant ueritati, nos quoq; Dei præcepto
realcitrantes, cum his qui à sinistris
erunt, horrendam olim Christi senten-
tiam audiamus: Discedite à me male-
dīcti in ignem æternum, qui paratus
est diabolo, & angelis eius. *Math. 25.*

Nihil autem hic ita assertum uolo,
quod equiori iudicio catholicæ Chri-
sti Ecclesiæ non omnino submittam:
palinodia mox spontanea emendatu-
rus, si erroris alicubi conuincar. Proin-
de si aduersus hos meos libros prius à
quoquam pronuncietur, quàm error
euidenti demōstratione appareat, cō-
tra hunc, mihi summam fieri iniu-
riam, iure optimo palàm &
liberè protestor.

805-206

IOANNIS VVIERI
Liber Apologeticus.

CLARISSIMO VIRTUTE, PRVDENTIA AC
eruditione viro, D. Henrico Vuezio LL. Doctori, &
Cancellario Cluensi uigilantissimo,
Ioannes Vuierus S.

ORONAE honorem ijs, qui cinem ex hostium manibus uindicaf-
sent, offerre solebant Romani, uir amplissime, peructusla sanè consue-
tudine, & exemplo haudquaquam improbando, ut partim quantum
esset momenti in unius hominis assertione, intelligerent hostes: par-
tim uerò, ut reliqui hoc laudis ornamento inuitati, frequentes ac se-
duli in suis defendendis strenuam nauarent operam. Quum uerò ante annos ali-
quot uiderem innumeros passim citra iuste inquisitionis studium, multo minus ex-
actam causæ notionem ob maleficij suspicionem non modo crudeliter flammis objeci
deuorandos, sed (negocium hoc uigilanter dirigente Satana) ipsos etiam iudices sa-
penumerò in extremam perpetui exitij ruinam prolabi: non dissimili omnino ratio-
ne motus, uiam qua priores à flammis liberarentur, alteros ab aeterna perniciæ di-
spendio uindicarem, commonstrare studui sex libris de Præstigijs demonum in lu-
cem editis. Licet autem hic operam cerè non luserim, quum ex summis magistrati-
bus non pauci hoc nomine ingentes mihi gratias egerint, quippe qui prudentiores
cautioresq; meis scriptis redditi, clementius delusas à demone uetulas iam habent,
& suæ salutis felicitati prouide magis consulunt: nihilominus quosdam adhuc in so-
lentis ingenij, & parum grati erga me animi (quæ detestanda huius seculi est labes)
in me nescio quid molitos postea sensi, quibuscum in certamen progressus, monoma-
chia leges minimè detrectaui: num uicerim, penes eorum censorem iudicium esto.
Tu porro quum singulari Illustrissimi Principis nostri delectu, & unius totius summi
ordinis senatorij suffragijs, tum & unanimi bonorum omnium applausu, nò sine di-
uini numinis auspicio, in Concilij caput, & iusticiæ antistitem, Cancellarium scilicet,
inuitus etiam sis constitutus: hæc nostram defensionè libro hoc Apologetico com-
prehensam, ut sub æquo iudicij tui arbitrio, & eiusdem singulari patrocinio facta
tectaq; haberetur, tibi cum primis nuncupandam ratus sum: idq; iustus de causis.
Quum etenim Clementissimo nostro Principi libros nostros superiores consecrarim,
ipsiusq; tutela cõmiserim, tui erit officij, à cuius ore & consilio sano ipsius Clementia
pendet, nostræ defensionis actus in tuam suscipere clientelam. Hoc & eo nomine mi-
hi erit gratius, quòd cum bona ob causæ nostræ certitudinem, conscientia fruatur, ta-
lem consequor iudicem, qui non modo solidioris doctrina, & prudentiæ haud uul-
garis, modestaq; insignis testimonio multis pralucet alijs: uerum etiam quem ua-
riarum rerum usu pollere, amplissima illa testetur Vualsasia, cuius administrati-
one aliquot annis multa cum laude feliciter es perfunctus. Sis profectò talis mihi
πρόδικος ἀντάξις. & ἀλλω. Precor misericordissimum Deum, ut te totum regere, &
suo spiritu confirmare dignetur, quo tuam uocationem, cui dignè hæctenus respon-
des, ad ipsius gloriam & Reipublicæ utilitatem feliciter finias,

DE LAMIARVM POENA COLLATIO

Ioannis Brentij & Ioannis Vueri.

DE GRANDINE,
Concio Ioannis Brentij Germani-
ca, à Vuiero Latina fideliter
reddita.

Vum incredulitas & idolo-
latría, dilecti in Christo, nõ
unius, sed uarij sint generis
inter homines, occasionèq;
subministrent non leuem ad corporis
& animæ perniciem: ut utranq; & a-
gnoscerè & declinare discamus, in nõ
stra uocatione omnib. uitæ diebus piè
persistentes, maximè opus erit.

Idololatria
uaria.

Cum primis uerò fatendum, Idolo-
latríam non modò nuncupari, quam
olim infideles Ethnici sunt amplexi,
cuiusmodi est adoratio & cultus ima-
ginum atq; deorum, & id genus reli-
qua: sed & ubi sathanè eiusq; asseclis,
lamijs & maleficis tributur, quod so-
lùm diuinam spectat maiestatem, di-
citur ac est idololatria. Est item, ubi
quis dispèndium passus, animo prorsus
deiecto, Deum supèr esse tutelare,
qui iuuare queat, non credit, nec pro-
pterea eius auxiliũ implorat, sed aliun-
de opem quærit: atq; utinam numinis
fauore, dicta idololatria tã apud nos
concidisset, quàm apud Ethnicos in-
terijt. Atqui tam multos esse, qui ido-
latríæ nomen modò commutarunt
(teste ipsa experientia,) re ipsa autem
uitam impiam atq; ad eò idololatriã
ueram conseruant tuenturque, heu ni-
mis dolendũ. Hæc ita se habere, osten-
dũt publicè actus haud ita pridem ui-
si. Siquidem damno frigore & prui-
na, grandine & tempestate hæctenus è
cælo nos aliquãdo affixit Dominus
Deus, ut se adhuc dominari & rebus
gerendis præesse, testatum redderet:
significatũ & uoluit, quid uel momen-

to aduersus nos posset, quando suam
declarare potentiam cogitaret. Sed
quid uicissim à nobis fit? nihil aliud
quàm solet. Plerique. n. facta ex gran-
dine uini frugumque iacturã, tam mi-
serandis tulerunt modis, ac si præ im-
patientie enormitate Deũ ipsum mor-
tuum esse, nec quicquam auxiliij siue
in cælo siue in terra sperandum esse,
credere uisi sint. Alij eiusmodi gran-
dinem non esse diuinitus immissum,
sed à lamijs excitatum, ideoque eas
simul Vulcano mox esse cõsecrandas,
impudètib. uocibus proclamarunt:
suorum intere. flagitiorum immemo-
res, quasi ne uel a què leuiter unquam
turbata essent rei, sed ante Christi tri-
bunal omnino innocentes. En profes-
sò manifestam idololatriam & gen-
tilissimum merũ. Enimuèrò qui in ne-
cessitate de ope diuina diffidunt, Deũ
uelut uita functum suis gestib. testati:
qui identidem numinis opus diabolo
eiusdemq; clietelæ ascribunt, se fidei
Christianæ primordia nec scire nec
intelligere, ostendunt palam. In pri-
mo siquidem fidei articulo Deum om-
nipotentem esse fatemur: & in oratio-
ne Dominica precamur nobis panem
quotidianum donari. Similiter & in
primo decem mandatorum Dei mo-
nemur deos cauere alienos, ac Domi-
num Deum adorare solum. Quid ue-
rò de talibus sentiendũ? Hæretici red-
duntur, uti Marcionitæ, duos facien-
tes deos, unum à quo bona, alterum à
quo mala proueniunt: sicq; ipsum dia-
bolum constituunt deum, quæ profes-
sò non infima est dicèda idololatria.
Hisce animaduèrsis, operæ precij fuit
uisum, nonnihil hoc tempore de con-
tra & grandine in hac cõcione sermo-
cinari, & breuiter indicare, unde illa

Marcionitæ.

tonitrua & grandines, à quibus tanto perè exhorrescimus, prodeant, ut id quod hisce profligandis, ne noceant, usui erit, percipiamus: ut item inuictam à grandine calamitatem in aliquod conuertamus commodum. Hoc intellectu, cognoscemus & rectè Deū patrem & filium eius Iesum Christū, eundemq; adhuc dominari, quamuis à grandine dispereat messis: & quod maius est, hac ratione Catechismum, id est, fidem, orationem Dominicam, decem præcepta rectius intelligemus, uitamque porro magis piam ducere satagemus.

In primis uerò præmonitos uos, charissimi, uolo, me iam non ita de grandine dicturum demonstratione naturali, sed secundum Dei uerbum. Enim uerò eum procreari scribunt naturalium rerum periti, quando è terra subleuantur uapores humidi, & solis calore in aëris mediū, ubi nubes herent, attracti, ab aëris frigore in nubes coguntur cōdenfanturq;: quibus à solis calore dissolutis, gignitur uel pluuia uel grādo tempore æstiuo. Pluuia decidit, nisi rursus ex aëris frigore coalescant guttæ: grando autem, ubi eo modo illæ concresecunt durefcuntq;. Ita illi de grādine ex ratione loquuntur. Cæterum ex Scriptura sancta discimus, quis naturalis eius ordinis omnipotens sit conditor & administrator, & qua occasione ita ordinet gubernetq;. Nascitur & homo in corpore materno dispositione naturali: uerum si non existeret Deus, qui eiusmodi naturalem occasionem crearet direxeritq;, nequaquam in mundo nasceretur homo. Eadem est grandinis ratio, quæ ordine licet naturali procreatum, Deus tamen eiusdem author in sum conuertit usum. Impiorū est opinio, diabolū, maleficas & lamias grandinem ciere, eoq; uinū & fruges con-

cutere & perdere. aliter autem longè ex sacrosancta Scriptura docemur, Deum uidelicet ipsum condere grandinem & efficere, at in hunc finem, ut eo iniquos puniat, quò in peccatorū agnitionem perducti, conuertantur: pios uerò eodè probare conatur, num in uera fide persistere uelint. Huius luculenta habemus testimonia in Scriptura diuina. In lib. 2. Mosi, cap. 9. legimus, à Deo Mosi mandatum esse, ut extensa manu super uniuersam Ægyptum, in homines & iumenta grandinem prouocaret. En apertum testimonium, quo Deū grandinis esse authorem, & immittere, ut hominum scelera & impietatem eo mulctet, ostenditur. Sic & cap. 38. Iobi, loquitur Deus: Peruenistine ad thesauros niuis, aut thesauros grādinis in spexit? quæ referuati ad tempus hostis persequendi, ad diem conflictus & belli, &c. Iterum audimus ipsum Deum testari, à se grandinē inuehi. Adiungam exemplum ex cap. 10. Iosue, ubi Deum grandinis lapides obiecisse populi Israelitici hostib. dicitur, illisque plures perdidisse, quàm gladius filiorum Israel absumpsisset. Et Aggei 2. ait Deus: Percussi uos carbunculo, & robigine & grādine omne opus manuum uestrarum: nec tamen fuit ex uobis, qui ad me reuerteretur, dicit Dominus. Duo hic insinuat uates: prius, grandinem à Deo prouenire: alterum, ab eodè impijs offundi, ut puniantur, & ad pœnitentiam redigātur. Possit hic dici: Ergo nec satan nec lamia quicquam in concitādo grandine efficiunt. respondeo, Deum, non diabolum esse grandinis authorem rectoremq;, iam demonstratum esse.

Cæterum diaboli studium in hoc omnino propendet, ut tam in temporalibus quàm spiritualibus rebus homini nocere uelit: at sine Dei cōsensu potest

Pluuia &
Grando unde.

20

30

40

potest nihil, quemadmodum in Iob apparuit, cap. 1. & 2. Perditū quidem illum profus cupiebat, uerū abiq; Dei nutu ne pilum certē mouere in ipsius capite ualuit. Nec Achabi regis prophetas decipere potuit diabolus citra Dei permissionē, 1. Reg. 2. Velut etiam in Testamento nouo, Matth. 8. in porcos quidem ingredi nequiuit, nisi peculiari assensu permissus. Nec 10 discipulos Christi tentare sine Christi suffragio potest, Luc. 22. Satanas expe- tiuit uos, ut cribraret uelut triticum: sed ego pro te orauī, ne deficiat fides tua, Petro Christus ait. Docemur his exemplis, hostem generis humani, licet pessimē erga nos affectum, tamen impotentem quoq; esse & nullarum uirium, nisi à Deo consensum sortia- tur. Si itaq; aërem immutare tempe- 20 statemq; ciere nequit dæmon, multò minus lamia ualebunt.

Qui ergo sit, quòd lex Imperatoria pœnā maleficis & lamijis decreuerit? Sic etenim lex habet: Sunt multi qui malis utuntur artibus, elementa tur- bantes insufficientesq; esse & inson- tium uitę parentes, sed inferentes ijs 30 damnum: hi quum naturę sint hostes, supplicio afficiantur. Sic & legimus Exodi cap. 22. Deum Mosis dixisse: Maleficis non patieris irare uos uiuere. Si iam in rerum natura non existit ma- lefica, uel grandinem excitare nequit, cur ex Imperatoris decreto, & potissi- mūm ex lege Mosis, quæ suam habet ex Spiritu sancto originem, plectitur? Hic illud considerandum, maleficis ex iure Cæsareo & Mosis mandato af- 40 fici pœna, non quòd pro suo arbitrio tempestatem uel grandinem prouo- care possent, sed quòd se totas diabo- lo māciparint, ita in satanæ spiritu im- mersæ, ut nihil cum suo hero satana quàm mortalium perniciem cogitent aut machinentur; nec aliter sentiant,

quàm à se fieri id quod Deus assentien- te, ipsum efficit dæmonium. Quum enim dæmoni grandinis ciendi pote- statem facit Deus, tum maleficis sibi deuotas, ut sua incantamēta adornēt, commonefacit diabolus: ubi iam dila- bitur grandis, non maleficarum poten- tia fit, sed quòd in dæmonis manu ex Dei assensu fuerit. Hoc modo à satana deluduntur maleficæ, quasi ipsarum existat opus, quòd solūm Deo permit- tente fit effectum. Proinde eiusmodi uitam impiam, & infidelitatem ma- leficarum puniunt leges, non quòd quicquam damni ex sese inferre illæ queant, sed quòd se facere opinentur, ac dæmoni se totas in iniuriam & per- niciem hominum dediderint.

At qui cur grandine excitato uinum & fruges in agro dissipare satanæ à Deo cōceditur? Me antea do cuiſſe re- spondeo, Deum condere demittere q; grandinem, ut pios in sua fide probet, impios uerò digno castiget supplicio, atq; ad delictorum agnitionem pœ- nitentiamque coerceat: nec amplius hic addam.

Nunc porrò, quib. rationibus præ- ueniri aueritq; possit grādo, monstra- re conabor. Hic denuò se multi offun- dunt errores. Pleriq; consecratas her- bas igni imponūt, dæmonem ex aëre profligari earum fumo rati: sed lucu- lenta est idololatria & incantamentū. 50 *Idololatria Incantamen- tum.* Dæmones etenim sunt spiritus, nec o- mnino se eiusmodi reb. externis abigi sinunt: & qui in fugandis dæmonijs ac maleficis, talibus utūtur suffitibus, maleficis hos potiores non agnosco, nec sanè mitiorem merentur pœnam. Alij cornua Aquensia aduersus tempe- states inflant, non minori idololatrię crimine. Nec cāpanarum sonitus con- tra grandinem & aëris concitationes intermititur. Ea de re non nihil dice- mus, Pij certē tali sonitu rectē uti pos- sent:

sent impij autem baptizatarum campanarum pulsatione se dæmones ex ære fugare, eademq; grandinem præueniri credunt. Grauis hæc est idololatria: primùm, quòd campanis applicatur baptismus: secundò, quòd clangori ascribitur id quod Deum modò concernit. Pij uerò in suum conuertit usum, ut dixi, duabus rationibus, seculari nimirum & spirituali: priori, dum câpanarum sonitu pusillanimes quæcunque solatium concipiunt, quòd homines adhuc præ manibus esse intelligant: altero, dum tali pulsatione ad indignationis diuinæ agnitionem & preces excitantur ignauiores. Pulsando ad orâdum monemur, ut suam remittat iram misericors Deus. Ingruente tempestate, ad ædes sacras concurrendum, & flectendum ab ira cæleste numen. Sed quum eo tempore non semper templum ingredi liceat, campanas pulsarunt ueteres, eo indicio significantes, ut domi non minus attenderetur precibus, quàm in templo. Istiusmodi pulsatio campanarum esset tolerâda: at pulsationi solùm uel campanis à suffraganeo baptizatis tribuere fugandi dæmonis uel grâdinis auertendi potestatem, summa est idololatria, quum hac in re nihil queant. Alij ad grandinem præuertendum, lamias Vulcano litandas proclamant.

Quanquam magistratum oportet ex legum præscripto cum his lamijs agere, eademq; punire, non tam è illarũ confessione, sed indubitatis indicijs ac testimonijs. At quid? etiam si omnes lamias absumpsissent flamme, non tamen propterea desineret grandis & tonitrua, quæ à Deo, ut dictum est, immitri queunt.

Quibus itaq; rationibus grâdinem amoliamur? Suprà dictum est, Deum grandinis authorè administratoremque esse, & ut grandinem euocet dia-

bolo propter peccata nostra permitti. Quenam sunt illa peccata? quis, Deus bone, illa ordine posset recēdere? Pauca solùm, eaq; non longè petita enumerabo. Quibus etenim rebus Deum offendimus, in iisdem nos punire solet, uti lex habet: Oculus pro oculo, manus pro manu, dens pro dente, pes pro pede. Præuaricamur uini & frumenti abusu, proinde iisdem quoq; punimur. Tam diues hic labitur, quàm pauper. Cuncta attrahunt diuites, non secus quàm si ipsis terra esset defraudata. Vbi uerò impinguit fuerint, horrea & penaria plena, nullus comessandi, cõpotâdi & prodigalitatibus finis. Inopibus aut cõmuniter hoc studio est, quomodo suos dominos, quibus pecuniâ, fruges decimasq; debent, cautè defraudet. Hinc euenit, quæadmodum Amos 4 dicitur: Vos Samaritæ ui opprimitis tenues, & cõminuitis inopes. Propterea pluui super ciuitatè unâ, super aliam nõ pluui. Pars una agri compluebatur: & pars quæ non cõpluebatur, exarescebat. Item Aggæi cap. 1. Sic dicit Dominus exercituum: Diligenter perpendite uias uestras. Seminastis multũ, & parũ infertis: comeditis, sed non ad satietatè: bibitis, sed nõ ad inebriationè, &c. Quare? ob id scilicet, dicit Dominus exercitũ, quòd domus mea adhuc deserta est, uos autè curritis, ut quisq; domũ suã habeat. Idcirco cœli super uos rorè non dant, nec terra prouentũ suũ. Ego quoq; uocaui siccitatè super terrã & super montes, super frumentũ & uinũ, super oleũ, & super uniuersum quod terra profert, super hominem & super iumentum, & super uniuersum laborè manuum. Et apud eũdem cap. 2. Sic dicit Dominus, Percussi uos carbunculo & robigine & grâdine omne opus manuum uestrarũ. Quare? quòd domus mea nõdum est extracta, dicit Dominus. Similiter

& per prophetā Malachiam cap. 3. loquitur Dominus: In decimis & magnificis donis execratione execrati estis uos, quod me uniuersi uos adigitis uel dispoliatis. Quorū subditorum non illibenter, nec fraudulenter debitum soluunt: ubi pecunia uel decimæ sunt satis faciendæ, ad diaboli acerrimum pertinere murmurant: quod certè luculentum animi impij est indicium.

Tam itaq; egeno, quàm locuplete uitam agente dissolutam, & uino frugibusq; abutente, subministratur Deo occasio, ut grandinè in uini frumētisq; exitium admittat. Quapropter lamias flammis uestigidò tradendas, non est clamandum: eiusmodi etenim uocib. nos ipsos igni adiudicamus. Si uerò urgeatur, lamias, similesq; homines, qui grandinis causa extiterunt, esse exurendos, ceddò unde ignis satis habebitur? & quem tum omnino inuenias securum? Imò ne magistratus quidè, nec subditus, nec dominus nec seruus securitatem sibi polliceri possit. Proinde si tonitru & grandinis iacturam præuertere uoles, ex eadem tua graui peccata & impietatem agnoscere discito. Conuertere ad Dominum, & pœnitentiam age, atq; omni studio uocationi tuæ respondeo. Si tum quid fortè detrimenti accidat, sua gratia & benedictione tibi id Dominus Deus præstabit sarcietq; per suum filium Christum Iesum, cui laus, honor & gloria cum Deo patre & Spiritu sancto nunc & in æuum, Amen.

D. IOANNI BRENTIO, SACRÆ Theologiæ doctori, præposito Stutgardensij, &c. Ioannes Vuierus
S. P. D.

S Alue in eo qui nos dilexit, suoq; abluit sanguine, quotquot cū uera nostrij plus abnegatione, eius doctrinam amplectimur, & uestigia sectamur, ornatisime domine Breu,

Quū te iustis de causis semper magnifecerim, obseruarim coluerimq; ob insignem doctrinā & indefessum pietatis studium, quo ductus tam strenuā hætenus operā in expurganda à tam multiplicis idololatriæ monstro Ecclesia, nauasti: iam uerò multo maiori à me loco haberis, & quidem tuo merito, ob eximiam illā, doctam & piā concionē à te habitam, & nuper typis publicatā. In ea enim eleganter & uerè doces, idololatriam non solum esse nuncupandam, quam olim sectati sunt ethnici in idolorum suorumq; deorū inuocatione: sed in eo quoq; eam consistere, si quando diabolo eiusq; ministris, incantatoribus & lamijs attribuitur, quod ad solam maiestatem diuinam pertinet: item, si cui infortunium obrigerit, ex eoq; animū usque adeò deijciat, quasi nullus superfit deus, qui subuenire queat: nec amplius eū inuocat, sed aliunde auxilium & liberationem querit. Propterea grauitè, nec iniuriā, cum ijs expostulas, quorum in ducatu Vuirtèbergico uites & fruges à denso grandine conuassatæ perditæq; fuere, nec ij calamitatem à Deo inuectam ob sua peccata agnosceret, multò minus respiscerent: sed quicquid id esset, lamijs imputandum, ijsq; igne absumptis hoc mali expiandum profligandumq; conclamarent. Rectius hic auditores instruis, euidētissimisq; rationib. & testimonijs explisq; sacrae Scripturæ demōstras, grādinem, cuius & causas proponis naturales, minimè à diabolo procreari, nec ab eo ulla ratione excitari posse, multò minus à lamijs: sed Deum omnipotentem solum esse grandinis & auctorem & creatorem, eoq; nomine ab illo effici & produci, ut eiusdem potentia impios puniat, ijq; ad peccatorum agnitionem compellatur respiscant: que: pios autem eius immisione pro-

bare studet, num in uera fide constanter
 persistere uolēt. Exod. ca. 9. Iob. 38.
 Iosue 10. Aggæi 2. Nec certè uulgarem
 esse doctrinam fatèdum est, ubi uiam
 commonstras, qua tuto & cum bona
 conscientia eiusmodi calamitatè qui-
 libet declinare queat. Hęc optimè in-
 telligo, mi integerrime Brenti: nec du-
 bito, bonā operam hic reipublicę Chri-
 stianę præstitam esse, à remuneratore
 cuiuscunq; boni uberrimo liberaliter
 rependendam: quū in hoc negotio ha-
 stenus densissimam caliginem pluri-
 morū oculis obduxerit milleartifex,
 potissimum eorū quoq; qui Euange-
 licę ueritatis lumen sibi præ alijs illu-
 xisse cōfidunt, tam principes & patri-
 cij quā uulgares, quinimò etiam ij
 quos ex assumpta uocatione, in aliam
 sententiā saniori doctrina alios tradu-
 cere decuit. Hic quū à te mihi abundè
 satisfactum esse agnosca, gratiasq; eo
 nomine tibi agam quā maximas: in
 altera tamen eiusdem cōcionis parte,
 ubi mihi tecum minus conuenit, quid
 desiderem, candidè proponere uolui,
 mea miq; sententiā breuiter explicare,
 ut ubi rectius me erudieris, eam cōmu-
 tem, quam sex libris De præstigijs dæ-
 monum & incantationibus ac uenefi-
 cijs, in scriptis, uigilanter examinandā
 excutiendāq; palam omnibus obtuli,
 sexto maximè libro. Docuisti lamias
 nullum posse producere grandinem,
 aut ullam procreare tempestatem. ni-
 hilq; in ijs ciendis conferre: sed illas à
 diabolo illudi, ut quando huic grādi-
 ne conuassandi grassandiq; potesta-
 tem permittitur sit Deus, hic lamias
 commonefaciat, quò sua incantamen-
 ta (uel potius quisquilijs) adornent,
 ut ubi postea subsequatur plaga pro-
 posita & calamitas, à se inductas arbi-
 trentur: eoq; leges punire illas ob uitā
 impiam & infidelitatē, non quòd in-
 duxerint aut inducere potuerint ma-

lum, sed quòd se fecisse putent, ac dia-
 bolo se in hoc obligarint. Hic & legē
 Imperatoriam adducis in hæc uerba:
 Plurimi sunt, qui malis artib. utuntur,
 elementa turbant & inficiunt, nec in-
 fontium hominum uitæ parcunt, sed
 dampnum inuehunt: quum itaq; hi ho-
 mines naturę aduersentur, morris sup-
 plicio a fficiantur. Confirmas institutū
 lege à Mose promulgata, Exod. ca. 22.
 Maleficas nō patieris uiuere. Hic non
 agrè ferēs, si liberè id quod sentio, p-
 fieri quoq; audeam. Ex pia etenim &
 modesta collatione solet tandem erui
 ueritas: huc omnem spectare decet di-
 sceptionem: nihil hic petulantè, teme-
 rē aut præfractē à me proponi aut
 defendi, testor eum quem nihil later.
 Fateris prius, lamias mente delusas à
 demone, nihil eius mali in tempestate
 concitāda, licet secus putent & fatean-
 tur, uerè designasse, aut designare po-
 tuisse. Lex aut non de ijs loquitur, qui
 nihil tale possunt, sed qui malas uul-
 pant artes: quas uerò nostræ lamiaę u-
 surpare queunt, quum sint in doctræ,
 ineptæ & stupidę, tum ob sexum, tum
 ob ætatem? Lex eos quoq; explicatè
 nominat, qui elementa turbant infi-
 ciuntq;: nec id posse à lamia fieri, ipse
 doces: quinimò ne ab ullo quidem ho-
 mine fieri posse, admittes facile. Has
 item non lædere hominum uitas, de
 quibus identidem lex dicit, prolixius
 in meis libris demonstrauit: quum uerò
 in hac concione te non contraiisse
 legā, hic uerbosior esse nolo. Si enim
 ueneno quempiam læserint, non iam
 uulgares lamiaę, sed ueneficæ dicen-
 dæ sunt, quas Moses, Cæsareæ leges,
 & quæcunque respública iure opti-
 mo puniunt, nec in cōtrouersiam uel
 quæstionem unquam id uenit. Pro-
 pterea ad nostrarum lamiarum puni-
 tionis modum uel statuendū uel con-
 firmandum, nullo modo debet tor-
 queri

queri lex Imperatoria, cuius ne ullum quidem uerbum illas concernit, quarum phantasia aut uim imaginatiuam, ut se fecisse opinentur quæ reuera non fecere, aut quæ etiam sæpe numero in rerum natura non sunt, tantopere læsit ueteratorius ille uertiginis spiritus. Hinc multa confitentur, potissimum in tormentis enormibus subditæ quæstionibus, quæ meræ sunt fabulæ, nugæ, mendacia, & nec sunt nec fuere, nec quæ inquam rerum natura patietur, uel admitteret. Nec plus his fidei debet apponi in ea confessionis parte, qua se dæmoni hoc uel illo modo consecratas dicunt, & propterea in eius uoluntate & actiones malas cõsensisse, quàm ubi se aërem conturbasse, grandinem noxium euocasse, segetes & uites dissipasse perdidisseq; uel quod uis aliud malum ijs æquè aduulxerit, perpetrasse, liberè dicunt & fatentur. Vnius enim confessionis eadem hora & modo prolata ab eodem homine articuli & membra sunt. Quare igitur illusionem magis in hoc quàm in altero articulo à præstringente spiritu in mente factam, credere malumus? quum nulla sit probatio aut demonstratio, quàm confessionis in carceratæ, ex carnificatæ & dementatæ anus, cui in multis nullam esse dandâ fidem conuenimus, quocirca non itidem in omnibus, quum nihil certi ex confessione erronea delusæ eiusmodi mulieris dæmoniacæ decerni aut statui queat. Diabolum etenim, qui illam agit uexatq; mendacem esse & mendaciorum parentem, testatur ipsa Veritas. Illa autem à diabolo agitata, & serè semper obsessa, effatur id quod menti tam ualidè impressit dæmonium, ut nihil aliud credat illa, quàm se rem uerâ proloqui: quinimò à diabolo eius lingua frequenter dirigitur, at secus loquatur quàm ipsa mens di-

ctet: quod in non raris mulierculis dæmoniacis fit, ut dictorum postea illas à satanæ ninculo liberat pudeat, si ea in memoriam ab alijs reuocentur: id quod coram à monialibus ita læsis in examine non semel audiui: quæ etiam sanæ mihi factæ sunt, quandam, quæ eiusmodi plurima facinora à se designata in carcere & tormentis confiteretur, eodè modo in cœnobio à dæmone fuisse uexatam, quo reliquæ, quas ab ipsa maleficio affectas credebant: hoc locausti tamen materiem suppeditare ipsam, licet modò à satana obsessam, oportuit: quanquam in actione criminali probationes debere esse meridiana luce clariores, seuere iubeant leges. Præterea, si in eo suo grauissimo animi morbo se diabolo macipassent illiusmodi anus, non propterea essent comburædæ: sed quum ex intolerabili mestitia in eâ animi deiectione & desperatione incidissent, saniori institutione reuocandæ, atq; ut Christo se rursum dedant, consecrentq; resipiscentes ab errore, qui saltem propria illarum animâ (cuius iudiciû solus sibi reseruauit Deus) attingit, nec in alios actu se expãdit, sed dula exhortatione erudiedq;. Sic earum animas luerabimur, & à morte uindicabimus, ut D. Iacobus docuit.

Vide supra lib. 4. cap. 10.

Iacob. 2.

1. Ioan. 3. 1. Cor. 6.

2. Timoth. 3.

diuinam multò duriorem non euadent, nisi conuertantur, conuersi autē etiam ab ea pœna securi erunt: quemadmodum & illi quos Paulus describit in extremis diebus fore mente corruptos, & circa fidē reprobos. De hæreticis, qui falsa persuasione à satana seducti, Deo, sibi & alijs iniuriam fecerunt, idē dictum uolo, eos nimirum extremò supplicio non ita afficiendos, potissimum si errorem agnoscunt, ab eoq; desistunt: legitime tamē coerceri posse, negare nolo. Minus certè à laamis dictis, ferè omnibus uetulis & sexus fœminei, ac partim à dæmone uexatis delusisq; partim etiam obsessis: & nemini noxijs, in magistratum aut alios delictum erit. Hinc eos qui miseræ has, demētatas infantesq; mulierculas morte puniunt temerè, coram Deo grauiter delinquere, atque olim eiuscæ carnificinæ rationem reddituros, nisi respicientia propitium confitentur prius Deum, non dubito. Flagitium mente cōceptum Deus punit, qui mentem nouit: quemadmodum qui maritus alterius cōiugem aspexerit, ut ei coniungi desideret, hic in corde suo adulter factus, Dei manum minime effugiet, à magistratu tamē neutiquā uelut adulterij reus erit: puniendus, quanquā tale animi desiderium, studium & affectum palàm profiteatur, iactet & exclamet. Gladij potestatem nequaquam magistratui in eiusmodi peccatis, mandatam, sentio.

libl. 6. cap. 22. supra.
An uoluntate puniend.

Si in super uoluntate & consensum puniri debere, quis contentiosus urgeat, hunc certè distinguere ad minimum oportet inter uoluntatem hominis sanæ mētis, qui facinus aliquod in politiam publicam animo decreuerit, idq; exequi potuerit atq; in actū perducere cœperit tēraritq;: & inter eum qui non itidem mentis confirmatæ, imaginetur se uelle facere, imò fecisse,

quæ nec fecit, nec in rerum natura etiam plerunq; consistere queunt: alioqui tale uoluntatis & consensus flagitium quoq; impingi possit melancholicis, fatuis & pueris, qui sæpenumero falsa persuasione inducuntur, ut se hæc uel illa scelera commississe credant fateanturq;e. Quid adhæc amplius in quacunq; calamitate uel plaga à diabolo ex Dei uoluntate inducta, commiserunt hic lamias, dæmonis iustitiæ Dei exequutoris actionib. consentientes, quàm qui uis alij, qui ita læsis, forte eiusmodi infortunij malitiosè inuidia moti fauerunt, precati sunt, & diaboli actiones hoc modo uoluntate, consensu & imprecatione approbaverunt, quemadmodum frequenter nimis uisuenire experimur? Mulieres præterea in eodem delicti genere minus uiris peccare, minusq; puniendas esse, cæteris tamē per omnia paribus, ob imbecillitatem animi, mētis & ingenij, docentuariæ leges, quemadmodum prolixè ostendi lib. 6. cap. 20. Singulari in super ratione omnib. uiduarum, qualis ferè sunt eiuscemodi uetularum, præcipuam curam imposuisse Deum, testatur Scriptura sancta.

Cæterum lamias nulli iniurias castigandi puniendiq;e non meliorem tutioremq;e rationem noui, quàm ut à pio ecclesiaste rectius instituantur, diabolo eiusq; instinctui & actionib. renuncient, & si uoles, palàm in ecclesiæ rursus communionem recipiantur pœnitentes. Si grauiorem temeritatis & delicti, quòd diabolica suggestioni & ludibrijs non satis fortiter restiterint, alijsq;e exemplo sint, quis uelit urgere pœnam, sit exilium ad tempus: pecuniaria in super multa pauperibus donanda, si sit res ampla domi, uel quæcunq; alia arbitraria pœna pro delicti qualitate & magnitudine, non tamen uitæ.

Mulieres minus puniend. uiris.

Viduarum cura habenda. Exod. 22. Deut. 24. Psal. 145. Eccl. 22. 1. Tim. 5. Lamiarum castigatio.

Adi

Ad legem à Mose latam Exod. 22. & à te propositam, respondeo, in textu Hebraico legi מיתה לא תשא: hæc autem uerba & decretum à septuaginta senioribus sic reddita sunt, *φάρμακός ἐστι βίαιος*, hoc est, ueneficos, uel si maus ueneficas, genere fœminino, ut uolunt Hebræorum interpretes, non finetis esse superstites: sic legis uoluntatem explicuerit illi septuaginta interpretes. Nec *חשפ* Chasaph, & quæ ab illo deducuntur, uix usquam in prædicta Græca translatione aliter exponuntur, quàm ut ueneficium significet, id est, hisce Græcis uocibus, *φάρμακός, φαρμακίς, φαρμακία*, & quæ huius sunt inflexionis. Ita decretum hoc minimè huc ad lamiarum nostrarum punitionem, quæ non sunt ueneno use, sed phantasia deceptæ solum, torqueri debet: quanquam uulgis, facile persuaderi aliter potest uersione ueteris Testamenti Germanica, ubi uox *Mechafepha* redditur *Zauberinne*. Huc accedit ipsius Iosephi natione Hebræi manifestum testimoniū, qui explicatiua legem ita exponit: *Venenū neq; mortiferum, neq; in alios usus noxios apparatus, Israhelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatu id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat.* Adhęc illud ludibriorū demoniacorū genus, quo nostræ lamia: aliquot mulis annis uexata: infatuetæq; fuerunt, Mosis tempore fuisse uisum uel auditum, nemo mihi facile ueris historijs fidem fecerit. Moses siquidem & Testamētī ueteris libri, solius quadruplicis incantatorum & maleficorum familia: meminerunt: primæ sunt illi præstigiatores Pharaonis, qui præstigijs regios sefellere oculos, ut pro ueris ficta apparerent, Exodi 7. & 8. id nostræ Lamia: neutiquā possunt, illos hartumim potissimum à

Mose appellari arbitror, nisi memoria fallat: Biblia etenim Hebraica inspicere non licuit, quum in arce uenatoria hic Betsburgi inter montes circiter quindecim à mea bibliotheca Cluensis, militaria, hæc scribam, dum illustissimo meo principi hic meam præsto operam. Alterius generis sunt, quos *mechafepha*, hoc est, ueneficos appellat, qui nimirum ueneno uel medicatis rebus homines uel iumenta è medio tollunt, uel similem inferunt noxam. Tertiæ classis sunt, qui uario & multiplici diuinandi modo utebatur. Ad hos pertinent eæ uoces, *Kafam*, Deuter. 18. Hierem. 27. *Onen*, Deuter. 18. 2 Paralip. 33. Hierem. 27. *Micheæ* 5. *Nahas*, Deuter. 18. & 2 Paralip. 33. *Ob*, Deuter. 18. *Esaia* 19. 1 Reg. 28. & 4 Reg. 23. ac alibi passim. *Iidonj*, Deuter. 18. *Leuit*. 19. 20. 4 Reg. 23. *Esaia* 19. Utuntur quartò Hebræi uocabulo *Habar*, quando arcana quædam uerba à magis mussantur, quibus inesse efficacia mira putatur: quæ uocem *Dauid* uisurpat, simul & *Lahas*, *Psal.* 58. ubi aspidis ad incantantis uocem, aures obturantis mentionem facit. At quicquid est harum uocū, nullo modo eam dementionem, quam in uetulis his experimur, spectat. Si itaque decretum hoc Mosis contra ueneficos promulgatum fuerit, ex præscripto ijdem puniantur: horum patrociniū: minimè suscepi, quos & *lex Cornelia de sicarijs & ueneficis* condemnat, *Dig.* lib. 4. tit. 8. Hanc meam sententiam ed libentius transmittere uolui, quòd te mihi responsum sperem, id quod summo perè oro atq; obsecro. Interim faxit misericors dilectissimus Deus, ut ipsius spiritu auctus, dignè uocationi tuæ respondere queas ad Døi gloriam, Ecclesie Christi incrementum, & animæ tuæ salutem. Betsburgi 10. Octob. Anno 1565.

Antiquis.
Iudaic. lib. 4.
cap. 8.

Suprà lib. 6.
cap. 24.

Quadruplex
incantatorum
familia.
Suprà cap. 1.
lib. 1.

Estatumim.

D. IOANNI VVIERO, ILLV-
 strissimi Ducis Iulie, Cluivæ, &c. me-
 dico, Ioannes Brentius
 S. P. D.

S Alue in Christo, obseruandæ uir.
 Quas è Betsburgo 10. die Octo-
 bris literas ad me dedisti, fuerunt
 mihi gratissimæ, non hoc tantum no-
 mine, quod insignem erga me bene-
 uolentiam spirant: uerum etiam, quod
 summum tuum studium in defenden-
 dis innocentibus, aut excusandis er-
 rore magis, quam malicia peccâibus
 restituentur. Nec dubito, quin Deus
 hanc tuam uirtutem clementer appro-
 bet. Ut enim quondam, quum Ethnici
 adhuc grassarentur in Christianos, si
 quis accusabatur fidei in Christum, uul-
 gus uociferabatur, Ad leonem: ita his
 temporibus, si quæ muliercule, quam
 uis honesta, inlimentur tantum ue-
 neficij aut incantationis, clamare so-
 lent, Ad ignem. Quare si quis in medi-
 um processerit, & admonuerit magi-
 stratum, ne passim sine ullo discrimi-
 ne, & exactissima cognitione in mise-
 ras illas mulierculas sæuiat, eum ego
 arbitror diuinitus excitatum. In quo-
 rum catalogo quum te quoque collo-
 catum uideam, laudo tuam humani-
 tatem, & horror, ut tuum officium, quod
 cepisti, facere pergas. Cæterum quæ
 admonitu meæ concionis in lucem e-
 ditæ, de legibus à Mose & Imperato-
 ribus Romanis aduersus incantato-
 res & sagas latis, uisum est tibi mecum
 conferre, agnosco animi tui candore,
 & optarim ut similiter affecti es-
 sent multi, mei quoq; ordinis homi-
 nes, & eadem moderatione sua inter
 se dogmata conferrent: sic enim mi-
 nus esset & rixarum & offendiculo-
 rum in Ecclesia filij Dei. Dicam igitur
 initio de mea concione, cui titulus est,
 De grandine. Hæc enim concio, etsi
 fatear eam à me in chartis coniectam,

ut soleo, antequam ad concionandum
 processero, tamen non est à me in lu-
 cem edita, sed ab amicis unâ cum alijs
 quibusdam concionibus è chartis meis
 collecta, & typographo tradita, id quæ
 non hoc primum tempore, sed cum
 numeraretur à nato Seruatore nostro
 ultra sesquimillesimum annum tricesi-
 mus nonus, & audio eam iterum à ty-
 pographo superiori anno prælo excep-
 ptam esse. Hoc idcirco uisum est com-
 memorare, ne fortè tua humanitas ar-
 bitraretur, me data opera eam concio-
 nem aduersus tuum scriptum, cui ti-
 tulum De præstigijs dæmonum feci-
 sti, sparsisse. Deinde uidisti ipse, me in
 ea concione (quam certè nesciebam
 editam, priusquam tuas accepissem li-
 teras, & de ea ab amicis admonitus
 20 essem, qui & mihi exemplum eius iam
 exhibuerunt) nullam instituisse proli-
 xam disputationem de supplicio illis
 incantatricibus inferendo, sed tantum
 paucis attingere, ne uiderer publicas
 leges damnare: quas ne adhuc quidè
 damnandas censeo. sed illud summo
 studio & exactissima cura agendum
 & cognoscendum est, ut rectè dijudi-
 cetur de personis, quæ aduersus has
 30 leges peccasse accusantur, & tam seu-
 ro supplicio obnoxia sunt. Ac uideo
 quidem, Imperatoriam legem uti his
 uerbis: Qui malis artibus utitur, ele-
 menta turbant in scituq;. & adhuc as-
 firmo, elementa turbare, non esse dia-
 bolicæ per se, nec humanæ, sed tantum
 diuinæ uirtutis: non dubito aut, quin
 lex usurpet uerba sua ex uulgari ho-
 minum sententiâ, & loquatur ex illorum
 40 magorum seu incantatricum opinio-
 ne: hi enim à satana ita persuasi sunt,
 quod artibus suis turbent elementa.
 Punit igitur, inquires, lex uoluntatem
 tantum, & falsam persuasionem: Nihil
 minus: sed reputat pro opere ipso per-
 fectum, ut illi loquuntur, conatû. Nam
 cum

cum misera mulier non solum simpliciter cogitat se cocturis aut alijs artibus turbare elementa, uerum etiam illud toto animi instituto agit, in hoc studio tota incumbit, ut herbas colligat, suis execrationibus præparat, ad ignem admoueat, ac nihil earum rerum omittat, quas edocta est à satana aut satellitibus eius: hic certe lex expedit suam seueritatem, & punit perfectum illum, quem admodum iam dicebam, conatum. Nec nouum est, nec insolens, quod conatus perfectus habeatur pro facto & opere ipso. Abraham iustus est unigenitum suum filium Isaacum mactare in sacrificium: etiam autem angelus reuocat gladium eius, quem iam in filio stringebat Abraham, & Isaac seruat in columis, tamen Deus ipse reputat hunc perfectum Abraham conatum pro facto ipso: Quia fecisti, inquit, hanc rem, & non pepercisti filio tuo, benedicam, &c. Quod de benefactis hic dicitur, idem intelligendum est etiam de malefactis. His diebus dixi uenens quidam Studgardiaë causam suam è uinculis, qui cum deperiret alterius uxorem, expectauit noctu ante domum eius bombardam instructus, dum maritus e quo pabulum præberet. Itaque eiacula-
 30 tus globum per patulum foramen, errauit quidem à marito, sed occidit equum. Habes hic perfectum conatum. Quare lata est in eum sententia, tamquam in homicidam, qualis etiam uere erat tam coram politico, quam coram celesti tribunali. Idem iudicatur de eo qui cum uxore aliena deprehenditur in cubiculo clauso solus cum sola, nudus cum nuda, etiam si adhuc nihil sceleris cum ipsa
 40 designauerit. Hæc accommodanda esse ad incantatrices, quod etiam si nec queant elementa turbare, nec quicquam nocuenti hominibus præstigij suis aut incantationibus inferre: tamen quia uoluntas eorum nocendi non consti-

stitit intra simplicem cogitatum animi, sed prorumpit foras in perfectum conatum, seueritas legum hac in parte non potest iure damnari. Idem sancendum puto de lege Mosis. Exod. 22. Etsi enim uideo, uocabulum *uox* constanter transferri pro *proq. uox*: tamen non ille tantum iudicatur pro *proq. uox*, qui alteri exhibet potionem reipsa uenenatam, uerum etiam qui nocendi & interficiendi animo pro uenenata potione arripit errorem quodam & porrigit salutarem. Quare quum incantatrices illud unum agant, & in illum scopum totam intendant, ut uel frugibus uel pascuis uel iumentis uel hominibus noceant, siue utantur ueneno, siue alijs rebus plane impertinentibus, non possunt excusari, quin habeantur pro nocentibus. Lex Mosis dicit de teste mendaci, Reddant ei sicut fratri suo facere cogitauit: & quidem magna seueritate addit, Non misereberis eius, sed exiges animam pro anima, oculum pro oculo. Si de teste mendaci, qui nec ueneno, nec alijs id genus rebus, sed tantum lingua ad nocendam proximo utitur, tam seueriter iudicatur, quid iudicandum esset de incantatricibus, quæ qualibuscumque medijs utantur, certe cogitant toto conatu proximo in commodum inferre? Hactenus de autoritate legum: interea autem accuratissima cognitione opus est, ut recte diiudicetur, quis aduersus has leges peccauerit, & supplicio earum obnoxius sit. Hic ut recte sentis, magnum discrimen habendum est inter uere sceleratos & melancholicos, ac eos qui læso sunt cerebro, qui uel simplici superstitione errant. Quis enim tam crudelis esset, qui in hos posteriores seueriter animaduerneret? Fuit apud nos iuuenis non inruditus, qui & scholis præerat, & se honeste gerabat: sed tandem eò melancholiae pro-

cessit, ut cum audiret aliquem è præceptoribus suis, quos semper reuerenter coluerat, morte extinctum, arbitraretur se, quamuis longè absentem, eius mali autorem. Referebat nobis, sepe uenire ad se noctu homines nescio quos, qui nunc hoc, nunc illud ipsi cõficiendum mandarent. Quis hunc iudicaret homicidam? Imò inter nocentes ipsos magnum discrimen habendum esse censo: & malo ut decem nocentes impunes, si ulla probabili ratione fieri potest, euadant, quàm ut unus innocens iniuste plectatur. Insigne pietatis genus est, miserorum cura tangi. Quare optimi uiri officium facere perges, si afflictas illas mulierculas malueris ad curam uel tuæ, hoc est medicæ, uel meæ, hoc est Theologicæ professionis, quàm ad gladiũ aut ignem carnificis remittere. Hæc pauca uisum est non ad singulas tuarũ literarum particulas, sed ad causæ statũ responderi. Vterque enim eò respicimus, ut in maleficis exemplum ita statuatur, ne uel impunitate malum ingrauescat, uel crudelitate innocentes aut quasi (quemadmodum Iuriscõsultũ loqui solent) opprimantur. Dominus te clementer custodiat. Bene ac feliciter uale, uir optime. Sturgardiæ, in die Stephani protomartyris, anno 1565.

D. IOANNI BRENTIO, THEOLOGIE DOCTORI, & præposito Sturgardiæ,
 &c. Ioannes Vvieri
 S. P. D.

DAtæ nuper tuæ ad me literæ, sue sunt mihi admodũ gratæ, quod singularem animi tui cãdorem & modestiam declararent, quum me tam patienter in meæ sententiæ explanatione audieris, tuamq; uicissim ingenè proposueris, mi integerime Brenti. Proinde ut me denud audire eadem animi temperantia, & si minus

rectè sentiam, secus docere non dedigneris, te ob cõmune reipublicæ Christianæ commodum, obnixè oro. Maximi siquidem ponderis causam hæc esse sentio, in qua tam enormi tyrannide à Christiani nominis magistratu sœuitur citra ullã commiserationem, quæ semper hominem Christianum in primis ornare solet. Hic autem legum rigorem defendi, suumq; sortiri apud te locum, non obscure arguunt testaturq; palàm habita concio & cõdè euulgata, deinde scripta mihi haud ita pridem epistola. At ego aliter iustis de causis rationibusq; manifestissimis & quidem non paucis persuasus, libro satis copioso iam aliquoties edito, huiuscemodi dira mortis supplicia in uitiatæ phantasiæ uetulis, nec ullo præstito reuera malicioso uel alijs noxiõ opere notis, improbens, tales leges eleuo ut irritas profusq; suppressas: quarum tamen autoritate magistratum rectè gladium stringere, submergere item, & flammis horrendis dementatas obijcere anus, quas la mias dicunt, astruere uideris. Pœnæ siquidem formam licet nõ exprimas, tamen leges hac in parte defendis, quæ mortis supplicium decernunt: at modum eius heu nimis truculentum, quinimò, si uerum fateri liceat, plusquam tyrannicum, inde decreti uirtute iam annis nimis multis à magistratu obseruatum, satis nosci. Ex mea uerò sententia illiusmodi uitæ priuatione coram Deo ita delinquitur, ut rationem in eo die, quo omnis elucescet ueritas, redditurus sit transgressor.

Porrò quum concedas, ex uulgarĩ hominum opinione promulgatam legem de ijs qui elementa turbant, &c. respondeo, leges minimè ferri debere ex uulgarĩ hominum sententia, uel delusarum uetularum opinione, potissimũ eas quæ inde mortis alios dam-

L. Malt. C.
 de maleficis et
 mathematicis.

damnant: sed ex grauibus, indubita-
tis irrefragabilibusq; causis cum ma-
tura deliberatione promulgari oportere: quinimò in actionibus criminalibus probationes ipsa luce meridiana clariores, requirere leges, aliàs dixi. Nec iustis rationibus hic obijci debet perfectus conatus, quem uix imperfectum dici admitto, quum nullus perfectus possit appellari conatus, qui perfici nequit. Lamias aut non posse perficere quæ conantur, fateris. Concedis enim, delusas mulierculas in turbando aère nihil posse: siue rum herbas colligant, exerceantur, ad ignem admoveant, uel quascunq; proferant ex corrupta phantasia quisquilias, quibus ne quidem aquæ guttam elicere, aut crepitum ciere (ut cum uenia sic loqui liceat) aut muscæ nocumétum inferre queunt: quorsum hic conatus nūcupabitur & defenderetur perfectus eiusmodi delira persuasio, uel, si ita uoles, inefficax & puerilis conatus? cur ex legum seueritate acerbissimo mortis genere pleſctetur? Quòd Abrahamum adducis, qui in filium Isaacum stringens ensem impediabatur ab angelo, atque hunc Abrahami conatum pro facto ipso à Deo fuisse reputatum, & quod de benefactis ibi dicatur, idè de malefactis intelligendum esse, hic certè uelim nolim, cõtra dicere cogor. Primùm Abrahamus ex Dei mandato conatum cõp̄it rei possibilis, & quæ mox perfici poterat, atq; perfecta incunſtãter fuisset mente sana & instrumentis conuenientibus, nisi à Dei angelo fuisset uetitum: hinc meritò pro ipso opere & quidem perfecto conatus hic inchoatus haberi debuit. Atqui multò secus in hoc nostro negotio res habet, ubi personæ ad huiusmodi uerum actum uel conatū ineptæ sunt, ubi phantasia corrupta, ubi organa quibus operari putatur, ludicra, siculnea,

& tali perficiendo operi inidonea sunt, ut si nihil non sic agant & machinentur, nihil efficiant, imò aërem uerberant & operam ludent. In foro quidè cœlesti criminale esse, etiã si quis mulierem aspexerit, ut eam concupiscat, nõ diffiteor: uerùm haud item in foro ciuili, ubi adulterium non mente, sed corpore perpetratum uel inceptum, ita ut perfici mox poterit, puniatur: multò minus punietur uitiatæ mentis imaginatio, aut ludicrum aliquod institutum uel uoluntas, unde læsioni subsequutæ uel aliunde inflitæ nihil uel accessit uel decessit, aut accedere aut decedere potuit. Quare mirari nõ desino, quòd lamiarum deliram uoluntatem in perfectum conatum foras prorumpere, nec legum seueritatem hac in parte damnandã esse scribas. Imò ego tales leges ex uulgi opinione & poetarum figmentis latis, libero ore calamoque oppugnare audeo: & me conscientiam læsurum uererer, si cõticerem: propterea eas quoq; explodere deceret quemlibet magistratum Christianum, ne rerum ignorantia tam impunè hinc sanguis fundatur innoxius. Talem habeo legem illam duodecim tabularum: Qui fruges excantasset, pœnas dato, ne uel alienam segetem pellexeris excantado. Si uerò obseruantiam multam deberi legum uetustati & autoritati existimaueris, eodem iure nunc & olim in sanguinem, quem tu innocentem dixeris, sæuictur ex quorundam Imperatorum & regum promulgatis sæpe legibus & edictis cõtra doctrinam tuam, Lutheri, & aliorum non obscurorum uirorum. Quapropter ut non semper legum autoritati & seueritati standum minis: ita multò minus in hoc negotio hætenus usque ad eò dubio, obscuro, & dæmonum præstigijs inuoluto, ad carnifices cõfugiendum

H h esse,

Conatus perfectus.

Subtit. de in
uergis, alijsq;
delictis, lib. 9.
al. tit. 22.
Suprà lib. 7.
cap. 16.

elle, firma stat sententia. Nec locū hic habet in argumenti tui patrociniū, sed ad mei instituti confirmationem, exemplum à te citatum iuuenis illius, qui occidendi animo equū interemit, dum in uirum, cuius uxore fruebatur coniunctus, collimando ei aculatur: quum & interficere maritum, & cum eiusdem uxore congregari poruerit. Sic clarè ostendis, quid sit conatus perfectus, nempe studio incepta actio, quæ ab ipso iuvene perfici ualuit instrumentis ad hoc idoneis apparatus, & in rei proposito perfectionem iam operantibus sine ulla uitiatæ mentis delusione: proinde & optimo iure supplicium mortis perpeſſus est.

Quòd etiam huc Moſis legem rursus torquere uelis, non certè mihi tecū conuenit. Moſes enim de ijs loquitur, qui ueneno uel rebus noxijs nocuere, uel damnum dare conati sunt, idq; potuere: non de his qui se ledere aut leſiſſe imaginantur, à quibus nihil mali ulli aut beſtiæ aut homini aut frugibus acceſſit: qui potius deliris hominibus, puerilibus, ſtultis & melancholicis comparari debet, & aliqua ex parte ſimilem ſupplicij ſortem cū iſſdem ſuſtinere, hoc eſt, redargui & rectius inſtitui, uel uirgis coërceri, atque arbitraria multa, non corporali, ex magiſtratus æquitate in ordinem redigi.

Dicitur. 19.

Quòd item Moſen de teſte mendaci citas, qui mente non deluſus, ſtudio deſtinatq; opera ſuo mendacio grauius uel nocuit, uel nocere uoluit, atque etiam potuit, nimirum qui alteri falſo teſtimonio intentauit deſectionis, ut Hebræi intelligūt, crimen, quare eidem quoq; ex teſtimonij uirtute fuiſſet moriendum: talis profeſſo mendax teſtis, author ſanguinis iniuſte fundendi, optimo iure pleſtèbatur, uel etiamnum pleiſſime in locis obſeruari exiſtimo. Sed quomodo hic

cum Lamijſ noſtris conferri poterit, cur etiam ſeuerior ijs inſigi debet poena? id quod tamen urgere uideris, quum ille nocere uoluit & potuit, & reuera nocuit: hæc lamia nec nocuere, nec eo modo potuere. ille lingua ſua uſus, qua falſum dare uoluit & potuit teſtimonium: hæc ſolū corruptam uſurpant imaginationem, deluſam uoluntatem, & ſuas quiſquillas reſq; ludicras, quibus omnino nihil poſſunt, etiam ſi minimè impediuntur. Collatis itaque perſonis earumq; ingenij & organis, facile totius negocij diſcrimen eluceſcet: inde & poenæ formam minori conſcientiæ læſione præſcribet magiſtratus pius & Chriſtianus: quam tamen coniuncta ſimul & opera ueſtra & ſeculari poteſtate in executionem deduci uelim, ut nimirum rectius à tui ordinis hominibus doctis & pijs erudirentur deluſi anus, & præſtigiariū dæmoniacaſum diſcuſſis tenebris ad ueritatis lucem ſaniori mente reducantur: deinde modum poenæ cum commiſeratione pro trãgreſſionis qualitate prudens ſtatuat magiſtratus. qua in re tibi mecum conuenire, ſat ſcio. Mihi ſanè bene uolenti, ut pro ſingulari tua humanitate & candore ignoſcas, quæſo, quòd ſeria tua ſtudia & Chriſtiana, dæmoniaco noſtro argumento turbare non deſinam. Deum miſericordiſſimum oro, ut te ſuo ſpiritu in dies magis ac magis augere dignetur ad nominis ſui gloriam, & Eccleſiæ utilitatem. Ham. bachii 18. Julij, anno 1566.

Nihil reſponſi inde tuli.

A P O L O G I A

aduerſus quendam Paulum Schaliſchium, qui ſe Principem de la Scala uocitat.

ME profeſſo optimè meritū eſſe de Republica Chriſtiana, & bonam

nam apud omnes inijsse gratiam estimauimus, quod tanto studio & diligentia pro indubitata religionis nostræ hominibus pugnam cæperim cū principatibus, potestatibus, mundi dominis, rectoribus tenebrarum huius seculi, spiritualibus astutijs in cælestibus, cum principe cui potestas est æris, qui mortis habet imperium, qui seducit totum terrarum orbem, imò cum rege super uniuersos filios superbix. Sed opinione in meam longè fessellit insolens quorundam insultus, & mala ab ijsdè mihi relata gratia. Enim uerò præter omnem expectationem insurgit aduersus me Paulus quidam princeps de la Scala & Hun, Marchio Veronæ, & Dominus Creutzburgi Prussix, qui numerosa hac titulorum supellestile, & generosa familiæ satelicio instructus, mihi homini non huic simillima, sed tamen domo honestissima nato bellum denunciatur, non certè iustis de causis. Licet autem principatum illius amplitulo, & plena terroris dominatio me non immeritò in fugam conijcere potuissent: animum tamen erigit quæ mihi cū dæmone fuit luctus uictoria, quippe qui cum potentissimo generis humani hoste fortiter antea congressus, uirium mearum periculum fecerim, tanto facilius nunc huic principis uim atque imperum sustinebo, quanto & inferioris est, & causa nostra melior. Neque enim uelut ille, friuolis altercationibus aut impotentia ulla con certandi libidine flagro, sed solo ueritatis indagandæ studio ardet animus: qui si aliter esset affectus, tamen & ingrauefcens ætas colluctandi feruorem extingueret, & scribendi libertatem ac ocium profectioes uariarum occupationes quæ assiduæ surriperent. Quo fit, ut non sum tibi Paule princeps obiecturus tuos errores, non calumniaturus tuas contrarietates, non

nudas alienarum uigiliarum rapsodias, non fabulas poeticas, non denique quasdam Platoniorum nugas, quæ in tuis scriptis passim occurrunt: sed ad illa tantum loca, quæ circa finem tertij tui Epistemonis contra me posuisti, responsurus, partim tuas calumnias eo quo collocasti ordine refellendo, partim infirma arcis tuæ fundamenta, quibus niteris, fortissimo ueritatis ueste subuertendo. Ocyus ergo & alacriter in arenam descendamus, nosque pro uicili exerceamus.

In libri tertij Epistemonis tui Catholici exordio signa contra me præsert & titulum, quo cõsutationem Præstigiarij Ioannis Vueri, te parti Encyclopædiæ tuæ recoctæ adiutorum polliceris: inde non diu cūctatus, de barbarismo differens, integram ferè epistolam ad paginas circiter octo, continua orationis serie, Ioannis Pici Mirandulani ad Hermolaum Barbarum Florentiæ 4. Non. Iunij scriptam anno 1485. transcribis. Inde ubi de animæ ab humano corpore separatæ seu abstractæ oberratione & passione ex uarijs discurreris; hinc & utrum peccatum temporis finiti, pœnam finitam recipiat, an infinitam tantum, ex eiuſdem Pici tractatu De pœna peccati mortalis, argumentis sumptis & uerbis exscriptis compilaueris: ad quæstionem tandem de anima separata, siue homine post mortem, antequam resurgat, prolaberis, quod copiosum illud caput 4. libri 3. Agrippæ de Occulta philosophia denuò de uerbo ad uerbum transtulisti, non tamen neglecta interim ea cautione, ut leuiter nominis Agrippæ memineris in principio ijs uerbis: Cum moritur homo, corpus in terram reuertitur (quod & Agrippa retulit) de qua sumptus est: mens, unde descendit, in cœlos remeat, &c. Ea coniunctione copulatiua uis innue-

re, quasi Agrippa in ea solum particula à te non dissentiat, & reliqua argumentationis demonstratio tua sit, quæ ad paginas circiter decem ex eodem capite transcriptas se extendit, ubi in Eubuli persona, uerbis sex saltem orationem interrumpis continuam absque debita authoris Agrippæ professione: qui quum hanc mysticam disceptationem poetarum testimonijs hinc inde confirmarit, ea solum studid à te prætermittuntur, ut quæ paulatim ex eodem capite aduersus me in quæstionem producere statuisti, non admodum in hoc studio genere exercitatis, appareant catholica & mysteriorum plena. Quanquam in eo cõtextu, quem tuum ex phrasi indubitã ter nemo non iudicabit, qui in Agrippæ libris minus sit uersatus, pleraq; inueniantur, quæ à Catholica Ecclesia non ita probatum iri arbitret: cuiusmodi est & illud: Vt certum est, neminem sine fide Christi posse saluari: ita probabile est, hanc fidem adhuc multis Paganis & Saracenis post hanc uitã prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atq; in illis ueluti in communi custodia detineri, donec tempus adueniat, quo maximus Iudex meritorum facturus sit examen: à qua opinione etiam multi Christiani scriptores non abhorrent. Quum uerò huc transtuleris ex posteriori parte capituli dicti Agrippæ, quorundam patrum testimonia, uelut Tertulliani, Clementis, Augustini, Ambrosij, atque Lactantij, inserueris & tuo studio Chrysostomi sententiam, nihil minus ijs ostenditur, quàm Paganis & Saracenis post hanc uitam prædicari ad salutem in illis animarum receptaculis. Nollem autè longioris digressionis molestia me fatigare in ijs quæ ex professo non in meam contumeliam scripta sunt. Hæc sententijs non concisis ex eodem

capite hinc inde de uerbo ad uerbum compilatis, orationis solum continuas de cõditione inferni, de lemuri natura, & de spirituum loco, ubi hac occasione Agrippæ mentionem denuò obiter facis, in hæc uerba: Legimus alibi, abstulisse Deum de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta uiris. Magnam hinc (inquit Agrippa) latet, sed non temerè reuelandum mysterium. Postremò absoluta doctrina hac arcana Agrippæ uerbis, ubi licentia dialogismi Eubulum induxeris tibi Eulogo respondentem, Rem ultra humanum captum, & omni admiratione admirabiliorem animo attentissimo audiui Euloge: mox aduersus me in sequentem erumpis formã: Atq; hic mihi occurrit quidam medicus, nomine Ioannes Vvierus, qui hæc omnia nihil aliud asserit esse, quàm præstigias demoniorum, de quibus libros quinque scripsit, & prolixè satis suam intentione egit. Ita lib. 1. cap. 14. de transformatione allegat Pfellum, & exemplum quoddã militis. Atqui, inquit, fusioem ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & ratione, Michaëli Psello explicauit quidam Marcus demonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ cõtermina uitam solitariã degens. Dæmones, ait, licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud æreum sibi cõcessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, cõtrahuntq; atq; extendunt, quemadmodum lumbicis uideatur accidere, ob subtilitiam meliorem, ductuq; facilimã: neq; solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariat multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrumq; est natura paratũ: qua enim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarũ species transformatur: qua etiam æreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed ær

quæ.

» quidem extrinsecus coloratur, corpus
 » uerè dæmonis iuxta animi sui affectus
 » species colorum mutat, uelut & homi-
 » nis, sed longè melius, ut quod animæ
 » sit obedientius. Omnia tamen celeri-
 » ter dilabuntur ob corporis mobilita-
 » tem tenuitatemque. Sic tanquam uir
 » apparet, & mox occurrit ut fœmina:
 » leonis more fremit, saltat ut pardalis,
 » latrat ut canis, atq; ad utris uasq; for-
 » mam se aliquando transfert. Labet
 » non inelegantem hoc loco historiam
 » aptè interponere. Refert Helinandus
 » monachus, se audiuisset ab Ebaudo pa-
 » truo suo, qui à cubiculis erat Henrico
 » Remensi archiepiscopo, Ludouici Gal-
 » lorum regis fratri, quòd Henrico ar-
 » chiepiscopo æstate quadam in itinere
 » re somnum meridianum capiente, mi-
 » lians quidam inter cæteros aperto &
 » hiante ore post prandium dormiret, è
 » cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus
 » quædam alba bestiola mustelæ simi-
 » lis exisse, atq; ad uicinum ibi riuulum
 » procurrisse: cum sursum deorsum in
 » ripa riuuli anxie euerrisset, nec trans-
 » eundi uiam inueniret, quidam ex stan-
 » tibus accedens, euaginatam gladium
 » riuulo angusto ueluti potem faciens,
 » imponit. Bestiola ilico riuulum super
 » gladium transgrediens, longius pro-
 » currit, & sese subduxit. Paulo post re-
 » dire uisa, cum iterum notum pontem
 » quæreret, atq; eo iam sublato, discurrens
 » transire non ualeret, idem ille qui
 » antea, rursus riuuli ripas imposito
 » gladio coniungit, atq; abscedit. Tum
 » transit bestiola, & ad dormientis ad-
 » huc patulum os rediens, uidentibus
 » omnibus ingreditur: ac illico qui dor-
 » mierat, expergiscitur: rogatusq; num
 » quid in somno passus esset? respondit,
 » se fessum esse & fatigatum, tanquam
 » ex difficili & longo itinere, in quo bis
 » super pontem ferreum flumen transi-
 » uisset. Vnde socij collegerunt, eum (quæ

ipsi uiderant) uerè somniasse. Mihi ue-
 rô diaboli ludibrium esse uideretur, qui
 ut uigilantes socios falleret, aut ani-
 mam hominis corpoream esse, id eoq;
 interituram cum corpore, ipsis osten-
 deret persuaderetq;, idolū hoc exiens
 dormientis corpus & ingrediens, oculis
 obiecit. Et paulo post: Simile quid-
 dam, inquit, de Guntiano rege legi-
 tur: neque id mirum est. nam ut idem
 Marcus loco paulo antè citato deinde
 refert, spiritui qui nobis inest phanta-
 stico propinquant dæmones, ut pote
 qui & ipsi spiritus sint: uerba pertur-
 bationum & uoluptatum nobis infi-
 nuant, non emittentes quidem uocem
 pulsatione quadam & sonitu, sed ser-
 mones suos absque sonitu immittentes,
 &c. Capite tandem 15. id exem-
 plis confirmat, illaq; exempla uariæ
 formæ laruarum, & actionum dæmo-
 niacarum esse ait. Hactenus Vuerio, et
 qui passim eandem aut similem suis
 libris cantillat cationem. Hoc epi-
 phonemate, mi princeps Scalichi, lau-
 di Vuerio dari constantiā iudicabunt
 alij, qui eam maximopere in te desi-
 derant, quòd contra tuam ipsius nuper
 editam Basileæ Encyclopædiam, ut scribis,
 deprauatā, & maiori ex parte
 diaboli artibus hæreticam, hoc epi-
 stemone catholico, palinodiam solem-
 niter canis: quod tamen non usque ad
 in tui cōtemptum, quam mei de-
 fensionem obiter dictum uolo.

Adhæc quorsum tanto impudētia
 supercilio præiudiciū statuere audes,
 me omnia (antea potissimum ex illo
 Agrippæ capite à te transcripta) nihil
 aliud esse asserere, quàm dæmoniorū
 præstigias? quod constanter (cum bo-
 na tuæ Clementiæ gratia) tibi perne-
 gare nō erubesco. Reliqua mea uerba
 à te Scalichi enarrata agnosco, quorū
 mirè artificiosam auspicaris confuta-
 tionem. Psellus, ais, dicitis nostris non

aduersatur. Ponis nudam istam sub-
 sultationem, tanquam legislator de-
 cretum aliquod sancirer: uerum non
 contentus tuo excursu, serò me profe-
 ctò tuæ eruditionis & sapientiæ man-
 cipium fatebor, nisi meam prius de te
 expectationem saniori respõsione ex-
 pleueris. Psellus etenim mecum eas
 apparitiones dæmonis representatio-
 ni sub diuersa forma attribuit, quas tu
 frequenter animæ obuagantis, & in-
 hospitæ occurfui affingis. Longè di-
 uersa, imò penè contraria utriusq; elo-
 quuntio. Pselli sententia aut uera, aut
 falsa. Si uera, quod innuere uideris,
 quum non solum nihil contradicas,
 sed etiam subdolè ab obiectionis ua-
 dimonio te expedire coneris, tua ne-
 cessariò uacillabit. Si ipsius falsa est o-
 pinio, quæ subticuisti respõsionem?
 Enimuerò qui tacer, consentire uide-
 tur. Psellus idem profert, quod in me
 accusas. Atqui à me dissentire certè sta-
 tuisti, & rectè, quando ita lubet: ipsius
 uerò testimonium tibi non aduersari
 scribis, & malè. aut enim uterque tuæ
 opinioni repugnat, aut neuter: sumus
 siquidem hac in statione indiuidui co-
 mites. At ambo tuam hæc phantasiam
 execramur meritò. Quocirca posthac
 oppositiones, è quarum perplexitate
 extricare te nequis, finito intactas.
 Quòd autem hanc historiã, inquis,
 Vniuers præstigijs diaboli tribuat, ut
 persuadeat animam corpoream, & id-
 circo corruptibilem, non uideo quib.
 id rationibus & argumentis perficere
 contendat. Non difficulter ab hoc ob-
 iectionis telo me uindicauero, quum
 nihil hic asseruerim, quod patrociniij
 adminiculũ requirat: & præter meum
 sit institutum, de animæ extra corpus
 euagantis conditione, longioris disce-
 ptationis telam cõtexere & persequi:
 solum ad eam Helinandi conclusio-
 nem, socios nimirum inde collegisse,

cum, quæ ipsi uiderant, uerè somnia-
 se, meam subiunxi non assertionè, sed
 opinionem: quæ si ad tuum minus fe-
 cerit palatum, per me quidè licet, nec
 suauiorè saniozemq; ex generosi prin-
 cipis beneficio recusabo. Quòd uerò
 dicis, non sequi, omne corpus corrum-
 pi: neque me hac in quæstione, à meo
 scopo peregrina, quicquam uel affir-
 mare uides, uel negare: sed intellexis-
 se de corpore materiali & composito,
 non diffiteor. Verum enimuerò si tale
 quippiam promulgassem, quo suppli-
 cio ad pœnitentiam compelli deberè,
 haud intelligo. Quorsum in super ex-
 tra meum scopum collimabo ad in-
 corruptibile cœlum & elementa non
 necessariò, ubi & suum habet locũ ca-
 pitis 2: Apocalypseos exordium? Est
 & Empedoclis opinio, mundum man-
 nere eundem secundum substantiam,
 sed mutari secundum dispositionem.

Quòd deinde in orationis tuæ pro-
 gressu aduersus Pselli ex Marco sen-
 tentiam à me recitatã transformatio-
 nis diabolicæ causam statuis, uariorũ
 subiectorum assumptionè, ea scilicet
 demõstratione. Sicut enim homo me-
 dijs utens, artificio naturam omnem
 imitatur: sic diabolus medio non indi-
 gens, in momento subiectum suæ a-
 ctioni & proposito conueniens facit:
 atq; in illud, sicut anima in corpus, se
 abdit, & illud pro sua uoluntate regit.
 Hinc est, quod Apostolus ait, 2 Co-
 rinth. 11. Ipse, inquit, Satanã transfigu-
 rat se in angelum lucis. Inde sequere-
 tur, satanã ueri angeli subiectum as-
 sumere, & in illo se abdere, & pro uo-
 luntate sua illud regere. Sed longè a-
 liam esse Apostoli mentem, testantur
 præcedentia & sequentia, ubi de per-
 uerfa Pseudoapostolorũ doctrina, &
 de operibus malis loquitur, perman-
 ente subiecto integro, non de subita
 eiusdem mutatione, quemadmodum
 hic

hic inueritur quæstio de vario dæmoniæ transformationis idolo, ut in capitibus sequentibus ostendo. Aliud enim est, dæmonem corpus aliquod uerum assumere, & illud apparere, ac regere ubi & quomodo diabolus uolet: aliud est, mali aliquid à diabolo suggeri, quemadmodum peccata multa, & mentem inde uitari: (nam qui peccat, ex diabolo est, teste Ioanne 1. cap. 3.) aliud item, à diabolo obsessum esse: aliud deniq; est, à dæmone simul & in peccata præcipitari, & ab eodem obsideri. Cæterum quod transfigurationis causam & modum spectat, æquum lectorem censoremq; ad tyrius que, nimirum Marci & Scalichij, sententiæ exquisitam collationem, & reliquam eiusdem nostri capitis partem, cui & Tritemij opinionem huius ar-

gumenti anneximus, relego, ut & ad alia loca huc facientia, quæ sparsim in meis libris ob materiæ oblatæ occasionem erunt obuia: quod etiam spectabunt Augustini sententiæ paulo post enarratæ: prolixior alioqui foret propugnatio, sed breuis esse laboro.

Toto autem cælo hic errare Scalichium, testatur ipsa ueritas, commonstrant portentosa, quibus satan sæpe-

chro mandatur, ut à diaboli machinis securiores sint. At qui in cuius subiecti specie tentauit Christum diabolus? Si Agrippæ testimonium, quo te affici plurimum in tuis scriptis uideo, quum symbolicæ doctrinæ magnalia tractas, admiseris, cucullatum illum fuisse, ex picturis tradit in libro de Vanitate scientiar. cap. 25. de statuaria & plastica.

10 Quomodo præterea cohærent illæ particulae, transformationis diabolicæ causam esse, subiectorum uariorum assumptionem, & diabolum non indigere medio, ite in momento subiectum suæ actioni & proposito conueniens facere, non uideo. At ista prosequitur Scalichius: Quum ergo corpus quiescit, non nisi uegetatiua potentia uitur. Ah miseram conditionem infantium, in quibus nullus animæ usus præter uegetatiuam potentiam: spaciatur interim rationalis.

Subiungit deinde paulo post: Et si quidem animæ essentia angelis pares sunt, anne subiectum siue mustelæ, siue columbæ, siue hominis, siue alterius cuiuspiam rei assumere possunt? Nequaquam, respondeo: & miror ab acutissimo philosopho, & doctissimo scilicet Theologo talia excogitari, proponi & defendi, nisi peculiari priuilegio indultum tibi sit discernere quod uoles. Animæ siquidem humanæ hanc corporaturam semper expetunt, cui à Deo destinatae, & non corpus mustelæ. Sequeretur alioqui primum, unam animam esse & hominis & bruti communem, & informare duo corpora. Non conuenit bene instituta ciuitati, ut princeps tum proprio, tum cerdonis uehiculo utatur. In suo Pimandro diuinè Mercurius Trismegistus dicit, aliud corpus quam humanum, non capere animam humanam: neq; fas esse, in corpus animæ ratione carentis, animam ratio-

nalem corrueret: Lege enim diuina talem generationem prohiberi, multò minus figura humana exutam in corpora degenerare brutorum: atq; hunc impium esse errorem. Si autem ueræ mustelæ subiectum ueram militis assumpsisse animam præfractè urgeas, ceddò ubinam hæc mustela alba, quæ ex militis ore uisa est alijs uigilantibus, tam quietè citra ullius motus sensum antea in corpore latuit? per quos meatus milite non excitato eluctata est? œsophagus & arteria aspera uia ad os communes & solæ, ob angustias neuiquam admittunt, nec rerum natura patitur: ubi item in corpus regressa mansit? redientem enim ad dormientis adhuc os patulum uidentibus omnibus ingressam fuisse, tradit historia. Atquæ rationis fulcimentum, quare animæ tali assumpto subiecto, hominibus appareant, subdis, scilicet, ut ea re aliquid portendant, inquiens, Deo ita uolente, uel ut somniantem admonerent. Quæso autem, qua de re hunc militè admonuit hæc mustela induta anima, uel cuius euentus fuit portetum? De nulla siquidem re uera militem admonuisse animam hanc, docet ipse interrogati responsio. Nam super ferreum pontem flumen non transierat miles, nec difficile & longum iter perpessus. Nec est quòd ad animam responsum referas: hoc enim postea negas, animam uidelicet non esse proloquutam, sed militem locutum. At sit quod uelis, quid inde admonitionis diuine, uel portenti successit? Non est quòd longius subterfugas. Hanc mehercule responsionem à Vuero minimè expectauit Scilichius: quare si propria ipsius uerba sinistrè in me dicta, pro genuinæ suæ mustelæ philosophica defensione, in ipsum retorsero, mihi ueniam dabit. Quod atinet ad bestiolam similem

mustelæ, si ea quæ dicta sunt expendisset, haud dubiè hac de re, & alijs permultis, quorum ibi meminit, longè rectius sensisset, & digito percussisset labellum.

Sed ad instituti confirmationem, alio uirum senè trajicere conatur hic iaculo, scilicet: Si ludibrium diaboli fuit ista mustela, quomodo igitur miles fessus & fatigatus fuit? quomodo illa euestigiò referre potuit? Qua arte autem hic euasero, ausculta paulisper. Experretus miles, num quid in somno passus esset rogatus, respondit, fessum esse & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere, &c. Iam nemo disteabitur, somnorinas imagines sæpenumerò ex humoribus & spiritibus hic sibi conuenientibus, à diabolò in phantasticis organis excitari, & idolis, quæ exhibere uult, confirmari, siue illa sint suauia, siue terrificata, siue etiam uana: ex quibus reuera quoq; uel uoluptas, uel dolor consequitur, sentiturq; inter somniantem, etiam ubi talis species nunquam antea menti fuerit obiecta, aut uisa uigilanti, uel nullo affectu quis erga talem in mente aut cogitatione antè ductus fuerit, imò ab eiusmodi simulachro uel obiecta in somnis actione semper abhorruerit: uulgaria siquidem somnia pro humorum, cogitationum & affectionum dominio naturæ ductu ferè dirigere non ignoro. Sic fit, ut castissimæ uitæ uiro (quanquam sanguinis etiam pituitosioris, qui nihil spurci pridem in animo concepit, uel admisit, quem nec uigilantem obscena suggestione in consensum pertrahere potuit dæmonium) aliquando tamen alicuius femine nunquam uisæ, cum qua congreuiatur, delectabile obueniat simulachrum in somno, unde tantus uoluptatis sensus percipitur, ut cum multa titillatione seminis profusio consequatur.

quatur. Eadem ratione in alijs turbulenta laborioſaq; ſomnia in phantaſiæ organo poſſe à dæmone inter dormiendum cieri iudico, unde & manifeſta laſcitudo & fatigatio ſentitur. Te ſtabuntur hoc ipſum & eorum ſomnia, qui incubum morbum patiuntur, quemadmodum lib. 3. cap. 18. oſtendi. Cæterum ut firmior huic defenſioni accedat fides, eximiū purioris Theologiæ antiſitem Auguſtinum tibi adducam: Suadent, inquit, dæmones miris & inuiſibilibus modis per illam ſubtilitatem ſuorum corporum, corpora hominum non ſentientium penetrando, ſeq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uiſa miſcendo, ſiue uigilantium, ſiue dormientium. Item lib. 3. de Trinitate: Si corpora ipſa terrena nonnullis artibus & exerci-
 20 tationibus modificata; in ſpectaculis theatricis tanta miracula exhibent hominibus, ut hi qui nunquam uiderūt, talia narrata uix credant: quid magnū eſt diabolo & angelis eius, de corporeis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inſpirationibus ad illudendos humanos ſenſus phantaſmata imaginum
 30 machinari, quibus uigilantes dormientes ſue decipiat, uel furentes exagitet? Idem de ſpiritu & anima, & legitur in Decretis: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & ſeducunt. Vnde quædam mulierculæ poſt ſatanam conuerſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeducæ, credunt ſe & proſitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea, uel cum
 40 Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierū multitudine equitare, uel earum iuſionibus obtemperare. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falſa omnino: & non à diuino, ſed maligno ſpi-

ritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Ipſe namq; ſatanas, qui ſe tranſfiguratur in angelum lucis, cum mentem cuiuſque mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per inſidelitatem ſubiugarit, ilico ſe tranſformat in angelum lucis, in diuerſarumq; formarum ſpecies & ſimilitudines, & mentem quam captam tenet, in ſomnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam ſolus hoc patitur ſpiritus inſidelis, nec in animo, ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim in ſomnis & nocturnis uiſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderit? Idcirco nimis ſtultus & hebes eſt, qui hæc omnia quæ in ſpiritu ſiunt, etiam in corpore accidere arbitrat. Et de Ciuitate Dei libro 18. capite 18. Non ſolum animum, ſed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel poteſtate in membra uel lineamenta beſtialia ueraciter poſſe conuerti: ſed phantaſticum hominis (quod etiam cogitando, ſiue etiam ſomnando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum corpus non ſit, corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit, ſopitis aut oppreſſis corporis hominis ſenſibus) ad aliorum ſenſum neſcio quo ineffabili modo figura corporea poſſe perduci, ita ut corpora ipſa hominum alicubi iaceant, uiuentia quidem, ſed multò grauius atq; uehementius, quàm ſomno, ſuis ſenſibus obſeratis: phantaſticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis eſſigie appareat ſenſibus alienis, talisque etiam ſibi homo eſſe uideatur, ſicut talis ſibi uideri poſſet in ſomnis, & portare onera: quæ onera ſi uera ſunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iu-
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

Contra Scali
 chiū, qui trās
 formationis
 diabolice cauſam
 ſtatuit
 ſubiectionum
 uariarum aſ-
 ſumptionem.

Lib. de diuina
 nat. demonū,
 cap. 3. r. ii.
 lib. de Spiritu
 & anima.

Cap. 28.
 26. q. 1. Epiſ-
 ſopi ex con-
 ſilio.

mentorū falsa cernentibus. Reliqua uide in nostro lib. 4. cap. 22.

Sed ad sequētia mox Scalichij uerba progrediamur. Neque propterea, ait, corporeas animas, ut Tertullianus, asserimus: neq; transire de corpore in corpus, quatenus animam, ut Pythagoreis ascribitur: transfigurari autem nemo dubitauerit, hoc est, non essentiam, sed figuram, id est, externam formam mutari assumptione. Sed ne hic quidem quicquā definimus. Tantum certē philosophum hīc sibi in duabus contradicere lineis, nimirum Transfigurari nemo dubitauerit, & Ne hīc quidē quicquam definimus, tibi condono, calumniæ occasionem hinc nō quæsiturus, licet cum tanta modestia in me neutiquam inquiratur.

Huc accedit, te hīc negare animas de corpore in corpus trāsire, quod de animæ militis in mustelam transgressionem affirmasti. Tu ipse te ipsum iudica. Iam denuō circiter duas paginas cum dimidia ex dicto cap. 41. lib. 3. Agrippæ de occulta philosophia transcribis, ut Vuerl præstigiæ illustriores, uti scribis, fiant: sed quānam fabularum emendicatione, penes beneuolū lectoris censurā iudicium esto. Videamus, ais, quid apud Saxonem Grammaticum, Danicæ hist. lib. 5. annotatum sit, scilicet: Asuitum quendam & Asmundum inter se communibus uotis coniurasse, quemnam illorum uitā prolixior excepisset, mortuo contumulandum. Tandem Asuitus morbo consumptus, cum cane & equo suo uasto mandantur antro, cum quo & Asmundus ob amicitiae iusurandum uiuus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus uesceretur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, ed loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum, thesaurum inesse ratus, perfrangens, ad aperta specu, educitum Af

mundum luci restituit: quem uidens retro oris habitu, fune ebri tabe obstitū, & profusio ex cruda cicatrice sanguine cruentatum (quippe Asuitus non diu rediuius, crebra colluctatione leguam illi aurem abrupterat) secti uulneris causam referre iussit, quam ille narrauit ijs uerbis:

Quid stupetis, qui relictum me colore cernitis?

10 *Obsolecit nempe omnis uiuus inter mortuos.*

Nescio quo Stygij numinis ausu,

Missus ab inferis spiritus Asuit,

Sæuis alipedem dentibus edit,

Insandoq; canem prebuit ori:

Non contentus equi uel canis esu,

Mox in me rapidos transsulit ungues,

Diseisq; gena sustulit aurem.

Hinc laceri uultus horret imago,

Emicat inq; fero uulnere sanguis.

20 *Haud impune tamen monstrifer egit:*

Nam ferro secui mox caput eius,

Perfodiq; nocens stipite corpus.

Non dissimile huic legitur in Cretensium annalibus, maæes, quos ipsi Catechanas uocant, in corpora remeare solitos, & ad relictas uxores ingredi, libidinem quæ perficere: ad quod euitandum, & quo amplius uxores non infestēt, legibus municipalib. cautum esse, surgentium cor clauo transfigere, totumq; cadauer exurere. Miranda proculdubio sunt hæc, ait Agrippa, & opinioni inimica uideri possent, nisi fidem facerent & latæ leges, & creditæ antiquitatum historie. Hic Scalichius præoccupans, ex suo interserit solennē interrogationem, si quis demonum præstigijs, quicquid id est, ascribere fortassis uellet: At præstigijs diaboli quid clauus obest?

40 Hic unico uerbo lectori æquo & prudenti ex Arist. 1. de Cælo cap. 6. factis fecero. Fieri nequit, quod non potest esse factum, inquit ille. Num uerò in omnibus suis narrationibus sit credendum Saxoni Grammatico, in similibus fidei

fidei historia à me confutata demon-
strauit lib. 3. cap. 15. Accedat & testimo-
nium Cardani docti & insignis philo-
sophi, qui post enarrationem de Duf-
fo rege ex Boethio historiographo re-
peritam lib. 15. cap. 80. de Varietate rer-
um, suam subiungit sententiã de qui-
busdam historiarum scriptorib. in hæc
uerba: Quæ Boethius refert, condend-
æ historiæ haud iucundæ non igna-
uus author, alliacendi lectores causa
conferipit: ut quos Scythica facta, mo-
resq; tum regionis descriptio non de-
lectarent, fabulæ saltem tædium mi-
nuerent. Neq; id uitiosum historico:
sed ubi historia per se sterilis est, licet
eam iocis ac fabulis exornare. Quam-
obrem & iurè ab his T. Linius absti-
nuit, & Herodotus iustè damnatur, &
Saxo Grammaticus laudatur.

Cæterum qui in hanc recum palæ-
stram progredi, & producta hæc tuo-
rum mysteriorũ arma eripere tibi uo-
let, ad primum concides amplexum,
quum anilium fabularum fulcris præ-
ter mentè, mea quidem opinione, ni-
taris. Hanc profectò pertinacem con-
tra mea scripta, animi insolentiam non
possum non mirari in tam celebri phi-
losopho & uiro principe. Quis leuiter
ueræ philosophiæ rudimentis initiatus,
tibi hanc mortui & uiui cum cane
& equo contumulationem eo modo
peractam consentiat? quis catechume-
nus, religionis Christianæ elementis sal-
tè pertunctoriè imbutus, Asuiti no-
cibus rediuiui mordacè colluctatio-
nem, cum Asmundo fideli amico in
specu habitã, affirmare audeat? Quis sto-
lidi sensus spiritum Asuiti (sic enim ha-
bet carmè) uel etiam ipsum Asuitum,
si ita uoles, ab inferis missum, dentib.
alipedem canem & equum in sepul-
chro uorasse, & amicissimi læuã auul-
sisse aurem, deinde caput Asuiti in ea
monomachia subterranea abscissum,

& corpus eiusdem perfoßum credi-
derit? O quantum est in rebus inanef
quàm credula mens hominum, & ar-
rectæ fabulis aures? Cur quæso Scali-
chi Pausaniæ testimonium præterij-
sti, quod eodem loco ex Delphorum
interpretibus acceptum, intertexuit
Agrippa? Esse uidelicet dæmonium
quoddam infernum, quem Euryno-
mum dixerunt, qui mortuorũ carnes
absumeret & deuoraret, ita ut uix nu-
da relinquerentur ossa. Spiritum ali-
quem terrestri alimento cibari, & pro-
pterea carnes deuorare, nemo nisi mé-
tis luxatæ, Pausaniæ, Agrippæ, aut tibi
cõcedat. At quis, Deus bone, Delpho-
rum interpretibus fidem derogarit?

Si in super tu fidè nobis feceris, mor-
tuorum manes uel animas in corpora
putredine & squalore deformata re-
measse, & ad uxores hæc sic ingressa,
cum eisdem libidinè exercuisse, neces-
sariò hos homines uerè reuixisse se-
quetur. Nam ad illius actus perfectio-
nem necessariò requiritur uerus san-
guis, spiritus, caro, nerui, tendines, &
reliqua organa huic destinata merè
uiua: quinimò homo ipse non modò
uiuus, sed & cuius ualētudo nõ sit om-
nino labefactata. Si itaq; reuixerint,
& matrimonium cõcubitu coluerint,
contra hos iniuria sunt lætæ leges: si
non reuixerint, quorsum in mortuos
statutæ leges? quorsum defuncti cor-
clauo trãshendum? Sed leges ex in-
formatione sinistra promulgatæ, ne-
quaquam parem cum bene constitutis
merentur existimationem. Atqui
ad historiarũ antiquitatis creditarum
prærogatiuam confugis. Verum si ue-
luttatis ratione quibusuis narratio-
nibus sit credendum, tibi examinandam
non Apuleij metamorphosim, &
ueras Luciani narrationes, sed Turca-
rum Alcoranum offero: si & antiquas
Christianæ religionis historias requi-

feris, libros Conformitatum D. Francisci euoluendos addam. Non semper quis scripserit, & quo tempore, sed num uera pronunciarit, inquirendum. At mentis oculos ijs hominibus, qui supra enarratas historias pro ueris uendicant, præstigijs obscuratos esse, iurari profectò quilibet etiã barbarus. Nihilominus ut fidei pondus eadem fortiantur, ex eodem capite sic institu-
tum prosequi non desinis.

Neq; demum, inquit idem Agrippa, à Christiana religione alienum est, animas multas ante uniuersæ carnis resurrectionem suis corporib. restitui posse: quin & multos credimus singulari Dei beneficio cum corporibus in gloriam assumptos, multos etiam uiuos in infernum descendisse: audiui-
musq; nō raro mortuorum corpora è sepulchris per dæmones sublata, proculdubio nō in alium usum, quàm in carcerandis torquendisq; suis manibus. Verùm ad hos corporum carceres & uincula accedunt etiam uilissimorum & teterrimorum locorum habitacula, ubi Ætnei ignes, aquarū ingluuies, fulgurū & tonitruorum concussus, terrarum uoragines, atque ubi regio lucis inops, nec radiorum solis capax, ignarq; syderum splendoris perpetuis tenebris, & noctis specie caligat. Mirum est, cur hic Homeri uetustissimi poetæ uersus ad mysteriorum suorum certitudinem firmadam non adiunxerit Scalichius, quos tamen Agrippa post uerbum illud Caligat, sic annectit: Quòd apud Homerum peruenisse fertur Vlysses, ubi canit:
Cymmerios sama est populos hic esse, cauernis, 40
Perpetua nebula, cecaq; caligine mersos,
Quos orienti nunquã, nec cum declinat in undas
Sol uidet, æterna miserj sub nocte premuntur.
Sed poetarum testimonia non rãtam fidem in mysterijs astruendis mereti, facile nouerat Scalichius: propterea

ex Agrippa sermonem ita perficit: Neque uerò omnia illa inanes nuge sunt, quæ de Patricij antro, Vulcani speluncis, Ætneis crateribus, Nursiæ specu, multi memoriæ prodiderunt, atque quæ inibi uiderunt & cognouerunt, testati sunt. Narrant siquidem istis maiora Saxo Grammaticus de Geruthi regia & Ogarthiloci cauo, &c. Reliquam Scalichij narrationem ex Agrippæ uerbis de rerum monstris, hic persequi nolo, ne lectori tedium parem, & modi limites transiliat propugnatio satis per se omnibus iurè cognita & probata. Finita autem uerborum Agrippæ repetitione, decretum promulgat hic noster Scalichius: Exempla illa rem ueræ testantur. Non certè omnia, quod manifestè demonstraui. Verùm ut maiorem, non mihi, sed Agrippæ fidem tribuat Scalichius, post consarcinata in suis libris sparsim quàm plurima ex Agrippæ libris de Occulta philosophia, non etiam semper detecto auctoris nomine, uolui ipsius Agrippæ censuram de suis iisdem libris maturiori ætate editam, ex libro de Vanitate scientiarum, cap. 4. & de præstigijs, proponere in hæc uerba: De magicis scripsi ego iuuenis adhuc, libros tres amplo fati volumine, quos De occulta philosophia nunc cupaui: in quibus quicquid turper curiosam adulescentium erratum est, nunc cautior hac palinodia recantatum uolo: permultum enim temporis & rerum in his uanitatibus olim contui. Tandè hoc profeci, quòd sciam, quibus rationibus oporteat alios ab hac perniciè dehortari. Quicumq; enim nō in ueritate, nec in uirtute Dei, sed in elusione demonum, secundum operationem malorum spirituum, diuinare & prophetare præsumunt, & per uanitates magicas, exorcismos, incantationes, amatorias, agogimas, &

» & cætera opera dæmoniacæ, & ido-
 » lolatriæ fraudes exercentes, præsti-
 » gias & phantasmata ostentantes mox
 » cessantia, miracula sese operari iacti-
 » tant, omnes hi cum Ianne & Mambre
 » & Simone Mago æternis ignibus cru-
 » ciandi destinabuntur. Hactenus Agrip-
 » pa. Plura in sequenti Apologia.

Non contentus uerò superioribus
 in me calumniarū aculeis Scalichius,
 ad Augustinum inde confugit, recitā-
 tem, quomodo Ioannes monachus
 euidam religiosissimæ mulieri, eundē
 impatienter uidere cupienti, nocte in
 somnis apparuerit. deinde euestigiod
 » infert: Quid ad id Vuierus, præstigi-
 » amne dicit? Non, inquam. Quiritā-
 que tu secus ex inani quodam tuæ i-
 » maginationis præiudicio, quid ego di-
 » cturus sim, statuis? Sed nimio contra-
 » dicendi studio falleris, & à ueritate
 multum aberras. Tam ex angeli mi-
 » nisterio in somnis potest apparere pio
 homini forma pij, quàm impij species
 impio, dæmonis opera. At decreto
 præcipiti præcociq; nimis, abs te citra
 causæ cognitionem condemnor his-
 » ce uerbis: Errat igitur Vuierus: & post
 denuò grauius. Hactenus me uel mi-
 » nimi quidem errari à te conuictum es-
 » se non agnosco: & me præstigijs tri-
 » buere, quod angelis Dei, &c. tribui de-
 » bet, quemadmodum & quòd hic con-
 » tra Augustini mentem sentiam, ut scri-
 » bere non te pudet, id totum tibi per-
 » nego. In simulare & probare semper
 diuersa fuere. Sed quæ hæc impuden-
 » tia? quæ nam philosophiæ pars, quòd
 nam iuris priuilegium eam tibi dona-
 » uit licentiam, ut & actoris & iudicis
 » simul personam sustinere possis? Cæ-
 » terum num à me errores tui hic sint
 » detecti, & in condita contrarietates ti-
 » bi uelut digito ostensæ, aliorum esto
 » iudiciū. Errare quidem me posse non
 » diffiteor: sed quòd ullum tu mihi ex-

ratum uerè adhuc commonstraris, mi-
 nimè fateor. Fortassis equioribus mul-
 » to rationibus tuos libros erroribus re-
 » fertissimos esse, quod in me citra de-
 » monstrationem male uolè effutis, pro-
 » nunciabunt alij, qui prius editos tuos
 » ex autographo cum posterioribus cõ-
 » tulerint. Atqui in tam erudito philo-
 » sopho aded proteruâ residere calum-
 » niandi libidinem, cerrè dolendum est.
 » Si tam mihi pruriret calamus, suppe-
 » teret ocium, & aliena uicia grauius in-
 » sectari permetteret conscientia, ad-
 » modum sanè luxuriaret orationis ar-
 » gumentum. Sed friuolis altercationi-
 » bus longè præstat modestia.

Porro nec alterius te demud, Scali-
 » chi, pudet calumniæ, quam falsò im-
 » pingis, dū uniuersale pro particulari,
 » aut genus pro specie mihi iniquè im-
 » mutas obtrudisq; Si etenim te homi-
 » nem impudentem dico, non omnes
 » tum homines impudentiæ insimulo,
 » sed te solum. Scribis me lib. 1. cap. 22. di-
 » cere, præstigijs dæmonum euanuisse,
 » postquam Euangeliū neopifiti feruenti-
 » us hominum mentibus insonare cœ-
 » perunt, ut ne leuia quidem eius uesti-
 » gia uideantur reliqua, &c. Hic collatis
 » 30 meis uerbis innotescat ueritas. Vbi in
 » hoc capite nomina diuersa dæmonū
 » ex actionis uarietate apud Ethnicos,
 » distincta quoque ex officijs apud La-
 » tinos, dæmonum inde poeticoꝝ no-
 » menclaturas, & dæmones familiares
 » explicuissim, tandem argumenti du-
 » ctu, diaboli quoddam terriculamen-
 » tum, nostratibus dictū Sibyllas albas,
 » annuero, olim mirè apud nos famo-
 » sas, quæ tamen ardentiori Euangelij
 » 40 prædicatione euanuissent, ijs uerbis:
 » Ludibria insuper quædam diaboli ad
 » nostra ætatis crepundia, ante doctrinā
 » Euangelij è superstitionum tenebris
 » minus euolutā repurgatamq; in Ger-
 » mania nostræ locis plurimis obserua-

bantur, familiaria aded, ut publicæ le-
 murum (albas mulieres & Sibyllas al-
 bas uernaculo sermone appellaba-
 mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
 tæ narrarentur. Eratq; hoc laruaru ge-
 nus apprimè infestū puerperis, & in-
 fantibus lactentibus, cunis adhuc in-
 hærentibus. Quod etſi olim erat fre-
 quentiſſimum, quum Satanæ præsti-
 gijs nimiu tribueretur, Christoq; eius
 10 ſupplantatori, ac nostro patrono uni-
 coignauis adhererent animi, diabo-
 lo ludente, ridente, uarijs que artibus,
 quibus ad ſe imperitā multitudinem
 illexerat, impium cultum ſtabiliente:
 tamen poſt puriorem feruentioremq;
 Euangelij prædicationē mentibus ho-
 minum inſonantem, id uſque aded e-
 uanuiſſe, eſt quodd Deo gratias aga-
 mus ſummas, ut ne leuia quidem eius
 20 ueſtigia uideantur reliqua.

Iam me cognitioni, obſeruationi &
 euentui liſto. Teſtimonium mihi per-
 hibebunt noſtrates, quotquot unquā
 de hoc ludibrio Satanico quicquam
 uel ſolo aliorum relatu cognouerunt.
 Sed octauo capite eiufdem libri uatū
 diabolicorum authoritatem præcipuā
 manſiſſe uſq; ad CHRIS TVM æter-
 ni Dei filium: eo que nato, & ſuæ le-
 gationis miniſterio in tertis fungente,
 deſiſſe paſſim in terrarum orbe o-
 racula & quaſcunq; diuinationes im-
 pias, ex Athanaſio, Iuſtino, Auguſtino,
 Eufebio, Laſtancio, Plutarcho & Pli-
 nio oſtendi.

Scripſi & lib. 1. cap. 1. ex Geneſ. cap.
 1. Deum ante uiſibilem terreſtris globi
 creationem, prius in uiſibilem cæli ma-
 chinam condidiſſe, eamq; ornariſſe an-
 gelis diuinæ ſuæ uolūtatis futuriſ
 40 miniſtris. Nullum hac in re meum agno-
 ſco errorem, quem tu mihi obijcis.
 Nam in primo ſecundi capituli Geneſ.
 membro, quod corollarium eſſe præ-
 cedentis declarat coniunctio copula-

tiua, habetur, perfectū fuiſſe cælum &
 terram, & omnem exercitum illorum:
 ſub quo exercitu, uel ſi ueterem malis
 translationem, ornatu comprehendē
 etiam angelos ſentio. Idem mecum cen-
 ſent ueteres Theologi, eiſpo teſte: uti
 Epiphanius lib. 2. tomo 2. item Augu-
 ſtinus quæſtione ad Oroſium 21. Iuni-
 lius in Geneſim: ſic & Iſidorus, Raba-
 nus lib. 1. de ſermon. proprietate, cap.
 5. Giſelbertus in lib. alter. cap. 3. Anſ-
 bertus lib. 5. cap. 12. Lombardus lib. 2.
 diſt. 2. Multa in ſacris literis ex uerbo-
 rum conſequentione & locorum colla-
 tione erui debēt: quid enim aliud eſt,
 ſcrutari ſcripturas? Pædobaptiſmum
 tu comprobeſ tam expreſſo, uel, ſi po-
 tes, clariore teſtimonio. Quare ualeat
 iſthæctua calumniandi proteruia.

Vt porro inſatiabilem hanc concer-
 tandi libidinem magis expleas, aliud
 in me dicis ineptum, & nihil ad rem
 faciens, nec uerū, & conſutatione pro-
 fectō indignum. His autem ueris uer-
 10 bolicam poſt diluuium cœpiſſe: ego
 autem putarem, quodd cum prima dia-
 boli tentatione initium habuerit. Vbi
 uerō Magiæ originem deſcribo lib. 3.
 30 cap. 3. hæc ſunt mea in initio uerba:
 Huius artis originem ab angelis præ-
 uaricatoribus deducit apud Clemen-
 tem Petrus lib. 4. Recogn. Deinde a-
 liorum, puta Plinij & Iuſtini ſenten-
 tijs adductis, ſubiungo: Zabulum &
 Zamolxidem in illicitas artes pronos,
 hanc primos excogitaſſe, uel potius
 propagatſe, ut à patre diabolo haud
 dubiè natam, ferūt alij. Inſpecto itaq;
 40 libro & uerbis meis, inter Scalichium
 & me iudicet æquus Lector: uti & de
 exorcifmis, ubi me Vualdenſium &
 Vuicleuitarum hæreſim imitari, nullo
 mendacij pudore ſuffuſus, maleuolè
 aſſerit: quāquam ſecus teſtentur mea
 duo integra capita de exorcifmis li-
 bro

bro 5. cap. 37. & 38. Vnde & dæmones uaticinari possent, tradidi cap. 10. lib. 1. Conferantur in de rationes meæ cum Scalichij opinione, atque ut sententia liberè pronuncietur, per me licet. Piger siquidem longioris confutationis aduersus obiectiones adedò futiles, imò meras calumnias.

De Sibyllis.

Nunc ad Sibyllas transeat oratio nostra. Ne quæso indignanter feras, quòd plerasq; Sibyllas Pithiis uatibus annumerarim. Verba tua ista sunt: De Sibyllis, quæ Christi præconia celebrarunt, si dicam quod Vuerus ait, respondet mihi Christus: Si Satan Satanam eicit: aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? Urbano admodum Laconismo citas aduersus me tam seueram sententiã, quam tamen te more tuo fatali cum multis alijs dictis retractaturum, si pauxillum sistas gressum, confido. Equidem cū de imposturis diabolicis commentabar, argumenti affinitate oportuit digito indicare, quomodo Satan, ut sub prophetico prædictionis ueræ prætextu sua mendacia in doctiores ex insidijs etiam spargeret, nonnullas excitaret Sibyllas. Quo minus autem Sibyllarum omnium auctoritatem acceptare possim, facit primùm de ipsarum ortu incertitudo. Prophetarum enim & familia & patria ferè, ac ubi & quando uaticinati sunt, explicatur ad stabiliendã oraculorum fidem. At non pauca, quæ de uarijs Sibyllis scribuntur, aut apud fabulosos leguntur poëtas, aut etiã ab Ægyptijs habentur, qui penitus idololatriæ inseruiebant, & uaticinia dæmoniacæ ad Græcos, Romanos & posteritatem diuulgant. De ipsarum uerò origine, & poëticorum parentum diuersitate & figmentis, non certè libet me hic esse diffusiore longioremq; uelut & de incertitudine nominum & patriæ. Ut au-

tem Sambethen omnium primam, alij Noha patre procreatam, alij Nohæ nurum (quod mihi nō sit uerisimile, cū illius sine dubio aliqua in sacris literis extaret mentio, quemadmodum aliorum liberorum Nohæ,) alij Berso patre, & Erymante matre natam, ex Babylone profectã, teste Iustino philosopho & martyre, præteream: cui quæque (licet Erythrææ ab alijs, à plerisque etiam Cumanæ hæc asserbatur) uaticinia de Christo tribuuntur, de regnorum mutationibus, & alijs, quorū fragmenta in Laetatio & Theophilo extant: quæ & Sabbe, Perficæ, Hebrææ & Chaldæa dicta. Secundo loco Lybica, cognomento Elissa, numeratur, cuius meminit Euripides in Lamia prologo: hæc de Græcorū commētis ex loue & Neptuni filia progenitã, à Lybicus genitrix. Sibyllam cognominatã, Pausanias tradidit. Alias haud expressis parentibus ortas nō recenset. De Erythræa præ alijs celebri nō nihil dicturus sum: eam nimirū ex regione Erythris, uelut Græcis quibusdã placet, Delphis natã, Erythreis contrã de carminū quæ reliquit sententiã, in Coryco mōte ab Idæa nympa prognatam, patre Theodoro quodã pastore, cōtendentibus. Sūt qui filiã Apollinis & Lamia esse affirmant, alij Aristocratis & Hidole. Proprio nomine Hierophilæ dictã narrat ipsa sibi quoq; Artemidis nomē in suis carminibus indidit: quandoq; se Apollinis sororē, plerunq; filiã iactauit: quibusdam uersibus ortam se matre immortali, nimirū una Nympharū, quæ Idam montem possidere credebantur, & parte mortali cecinit, inter quos extat hic:

αἰεὶ δ' ἐγὼ γαλακτὴν μισοῦσθ' ἔπιπυρ, θεῶν
 ἄμφοτερόθεν ἀδωκὸν, πατρὸς δ' αὖτε τροφῆος
 ἰμπερὶν ἰδοῦσθ' ἑσ, πατρὸς δ' αὖτε τροφῆος
 μαρτυροῦσθ' ἰσθ', μοταμὸς δ' ἀδωκὸν.

Hanc alij Siculã uocant, alij Delphicã, alij Sardam, alij Rhodiã, alij Libysam,

li 4 alij

In fine libri
 admonitorij
 continetur

Lybica Elissa

Erythraea

Ortus Sibyl-
 larum inerte-
 nis.

alij Samiã, alij Clariam, nominauêre. Apollodorus & Suidas tempore belli Troiani uixisse, & Troiã excidiũ prædixisse ferunt: Homeri item nugæ & Æneæ errores, donec mēsas ambederet. Cyrillus eam 9. Olymp. floruisse dicit: Augustinus sub Romulo. De hac ita scribit Hermias Platonicus, non Christianus, super Phædro Platonis:

αὐτὰ γὰρ ἡ σίβυλλα ἢ ἑρυσθραΐα, παρὰ ἧς νῦν λέγεται ἑρυσθραΐα ἐκαλεῖτο ἐξ ἀρχαῖς. λέγουσι γὰρ αὐτὴν σὺν τῷ προεὐδωσῶν προσεπάρει ἐξ ἀνάγκης ἑκάστου καὶ ἡμιετρα φθγγεῖσθαι, καὶ εἰς ἑξαχμῶν χρόνον τέλειον εἶδος ἀσθράπτου λαβαῖν. Hæc ipsa Sibylla Erythræa, de qua nunc loquitur Plato, à principio Erophile uocabatur.

Ferunt autem eam continuò, ut edita esset, appellasse unūquẽq; proprio nomine, uersusq; numerosos elocutam, breuiq; in perfectã hominis speciem euasisse. Adolescentula νεώμορον egit in templo Apollinis Smintheos, & somnia quæ in templo Hecates excubantibus obijciebantur, explicuit. Huius amore captum Apollinem literarum monumentis proditum est, & ei poscendi quod uellet, arbitrium dedisse. Illa hauktis pugillò arenulis, tantundẽ uitæ poposcit. Id fieri posse respondit Apollo, si Erythræam, in qua habitabat, insulam relinqueret, eandem nūquam reuisura. Venit igitur Cumas, ubi defecta uiribus, uitam in sola uoce retinuit. Quod ubi ciues illius cognouissent, incertum inuidia, an commiseratione, ei epistolam creta antiquo more signatam miserunt. Illa autem uisa terra patria, in mortem resoluta est. Ita uari suæ uerba dedit Phæbus. Vnde nonnulli hanc esse dicunt, quæ Romana facta conscripsit, quòd in censo Apollinis templo, inde Romam allati sunt libri, unde hæc fuerat. Virgil. 6. Æneid.

Olli sic breuiter facta est longæua sacerdos.

Ouidius 14. Metam. fabulam paulò a-

liter recitat, ubi Sibyllam loquentem inducit his uersibus:

Lux æterna mihi carituraq; sine datur, Si mea uirginitas, &c.

Si quæ hanc sequutæ sunt ordine recensere uellem, eas omnes non fuisse imbutas Spiritu S. intelligerent docti & pij, nullius maleuolentiæ stimulo contra Vuierum incitati: sed non est nostri instituti.

Subiugam adhuc Cumæam seu Cumam ex Cuma, nomine proprio Amaltheam seu Herophilen & diuina appellatam, Iouis & Lamiaë Neptuni filiam, quã Virgilius Deiphoben Glaucci filiam facit. Hæc nouem oraculorũ libros dicitur obtulisse certo precio regi Romanorũ Tarquinio Prisco, ac pro eis trecentos postulasse, teste La-

stantio, philippeos: regemq; asperratum precij magnitudinem, & derisisse mulieris insaniam: illam in conspectu regis tres combussisse, ac pro reliquis idem precii postulasse: Tarquinium multò magis mulierem insanire putasse: quæ denud tribus alijs exultis, quum in eodem precio perseueraret, motum esse regem, ac residuos trecentis aureis emisse: quorum postea numerus sit auctus, Capitolio resecto, quòd ex omnibus ciuitatibus & Italicis & Græcis, præcipuè Erythræis, coacti allatiq; sunt Romam, cuiuscunq; Sibyllæ nomine fuerunt. Et nos, inquit paulo post Laetantius, confusè Sibyllam dicemus, ubi testimonijs earũ fuerit abutẽdum. Tres autem illos libros arca lapideæ in clufos, sepositòsque in templo Iouis Capitolini loco subterraneo, magna cura iussisse custodiri Tarquinium, scribitur, ubi & assertuatos aiunt ad Cornelium Syllam usque: quo tempore, eum incendio Capitolium conflagrasset, simul perierunt. Suetonius ad Augustum usque mansisse incolumes, & sub basi Palati-

ni Apol-

Laetantius libro 1. ca. 6. de falsa religione.

ni Apollinis cū Martiorum uatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditos iterisse, auctor est. Ad eos quasi ad oraculum, quindecim uiros adijisse, cum dii immortales publice cōsulerendi essent, narrat Gellius lib. 1. cap. 19.

Quis Christianæ mentis, hoc Sibyllæ factum probauerit? quis eam Spiritus sancti numine afflatam cōscripsisse nouem diuinorum uaticiniorum libros, & missæ diuinitatis uari licuisse inuicatio precio illa Spiritus sancti dona uenundare affirmarit? quum ea redimere cupiens Simon, illud à Petro responsum tulerit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui donū Dei existimasti pecunijs parari. Quum etiam Christus suos discipulos in prædicationis ministerium ablegaret, eisq; Spiritus sancti dona dedisset, potestatem nimirum aduersus Spiritus impuros, quos eijcerent, & sanarent infirmos, leprosos mundarent, mortuos suscitarent: illud simul mādatum subiunxit: Gratis accepistis, gratis date. Prophetiam uerò donum esse Spiritus sancti, docet Paulus 1. Corinth. 12.

Si igitur oraculorum cœlestiū mysteria continuerūt nouem illa uolumina, non temerè, sed necessariò in mortaliū usum diuinitus haud dubiè promulgata fuere: quorsum ergo à prophetide ipsa euestigid comburantur? Ob denegatā postulatæ pecuniæ summam, ob auri ingentis aucupium. En quātā Spiritui sancto sit iniuria? quā enormis blasphemia? Quid commodi ab illorū exultione accessit? Si ueræ prophetiæ fuerint, à multis erroribus, peccatis, & potissimum idololatriæ contagio dehortari & auertere potuissent. Sed ubi exemplum? Vbi ab ullo uate auditum? Libri quidem execrationum comportati ex Pauli prædicatione exurebantur Ephesi: at hoc quid cum illo facinore? Confer-

uari poterant debuerantq; libri, si tam absconditū diuinæ uoluntatis thesaurum, qualem uerè propheticum in dico, incluserant. Si itaq; hæc Sibylla oracula conscripserit, & inauditum postularit pro ijs precium, eoque; negato tandem ea flammis perdidit, illā fuisse Dei spiritu ductam, nō mihi sit uerisimile: diuinitatem & quādam cœlitū societatem nobilissimā Sibyllæ ex fœminis cū Plinio tribuat, cuiusq; libere: eandē simul apud Græcos Melampodi, apud Romanos Martio ascribat.

Demonstrata primum Sibyllarū ortus incertitudine, accedit & uaticinandi ratio reuera nō prophetica, quæ profectò talis est, ut qui diuinam dixerit, hūc Spiritui sancto oraculorū certorū auctori unico insultare existimarem.

Quædā etenim sua fundētes uaticinia, furibūdos gestus, deformitatis deformitatem plenos usurpasse commemorantur. Hoc & Plutarchus non diffitetur in libello, quem inscripsit, Cur Pythia metricè respondere desierit, inquit: οὐβουλα ἢ μανομοίω σφραγι, καὶ ἡρῶ πλατορ, ἀγίλασα ἢ ἀπαράσιμα, ἢ ἀρῶρεα φεγγαμοῖν, χιλῶρ ἐαυμ ἰξινείται τῆ φωνῆ διὰ τὸν θείον. Sibylla uerò, ait, ore furenti, iuxta Heraclitū, loquēs, incomperta, inordinata, irridēda, uoce sua superauit annorū millia Deo afflante. Et hanc fuisse mirè celebrem nobilemque; Erythræā ob uitā tot annis in sola uoce retentā, ex superiori explicatione manifestum est. Accedit & Ciceronis testimonium 2. de Diuinat. Sibyllæ uersus obseruamus, quos illa furens fuisse dicitur, quorū interpres nuper falsa quædam hominū fama dicitur in Senatu putabatur, cum quem reuera regem habebamus, appellandum quoque; esse regem, si salui esse uellemus. Et Virgilius de Cumana loquens, cui mos erat, attestantē Varrone, in palmarū folijs oracula conscribere, sic inquit 3. Æneid.

*Insanum uatem aspicias, quæ rupe sub ima
Facta canit, silijsq; notas ex nomina mandat.*

*Senus Sibyl-
larum.*

Num adhæc in genus scæmineū ha-
benda sit quæstio in hac controuersia,
ista uidentum occasione; quod hic se-
xus sit simplicior, imbecillior & dica-
cior, nec ita insidias & astuta consilia
cauere possit, & propterea dæmonū
fraudibus conuenientior obsequen-
tiorque, quemadmodum prolixius li-
bro 3. cap. 6. ostendi. Eiusmodi aut or-
gana citius cooptare solet millearti-
fex, quū ueris falsa, diuinis terrena mi-
scere studet, futurorum euentū denū-
ciationes addens, ut audius cuncta in-
distincte non solum populus nouitatu
cupidus, sed & doctiores amplectatur.
Quorū dā siquidē oraculorū Sibyllarū
autoritas inde apud Ethnicos usque a-
dē creuit, ut experiri aliquid, uel inci-
pere, nisi illis prius salutatis ac consul-
tis, haberetur nefas: nam tanq̄ à Deo
cælitus emissa ob prædictiones, quib.
interim alia plerunq; ad stabilendum
idololatricæ gentilitiæ ornatū adhære-
bant, censebatur. Hinc & tantus earū
cæcus apud diuersas celebratur gētes,
ut uerorum Dei prophetarum ab Ec-
clesia probatorum receptorumq; num-
ero nō sit inferior: librorum aut uau-
tidicorum supellestile, ut scribitur, lon-
gē eisdem post se reliquerit. Nec id
mirum, quū genuinos semper nume-
ro uicerint mendaces diaboli uates,
quemadmodū liquet ex libro 3. Reg.
capite 18. ubi unico Eliæ Dei prophete
res fuit cum quadringētis quinqua-
ginta prophetis falsis.

*Doctrina Si-
byllarum.*

Præterea doctrinæ existimationem
non immeritō eleuare debet figmen-
ta de Saturno, Titane, Iapeto, Iunone,
Venere, Dione, Ioue, Neptuno, quæ cer-
tè mihi spiritum diuinū sapere non ui-
dentur: eorū tamen meminit Sibylla
lib. 3. oraculorū. Huc facit & Cicero-
nis testimoniū de Arusp. responsis; Ne

hoc quidem tibi in mentem ueniebat
Sibyllino sacerdoti, hæc sacra maio-
res nostros ex libris uestris expetisse?
Hinc pleraq; gentilium sacra ex Sibyl-
larū scriptis originem traxisse, in dubi-
tate cōstat. Multa item referunt Sibyl-
larū libri de Christo, Ioanne Baptista
& alijs, quæ potius à Græcis transcri-
pta ex Euangelistis, postquā facta fuere,
quàm Sibyllarū scriptis prædicta, non
temerè affirmari, qui in receptorū u-
rū prophetijs de eisdē personis & reb.
sit uerlatus. Tam siquidē singula cū om-
nibus circūstantijs nudè & explicitè
ob oculos in Sibyllinis libris sunt po-
sita & depicta, ut tenebras esse nostrorū
prophetarū scripta tū illis collata,
quis dixerit, sic euāgelistiæ iustius di-
cedæ essent, q̄ uates. Nec parū autori-
tatis prophetiæ derogat Sibyllinis ora-
culis, q̄ nusquam in uniuerso nouo
Testamēto, horū uel nomini Sibylla-
rum meminerit siue Christus, siue apo-
stoli: quū tamen ab iisdē allegētur alij
prophetæ expressis nominibus: recen-
seatur & eorū testimonio passim, quæ
admodum Matth. 1. Luc. 1. ex Esaiæ 7.
Matthæi 2. ex Iohel. 7. Micheæ 5. Osee
11. Matthæi 3. Lucæ 3. Esaiæ 40. Matth.
4. Esaiæ 9. Matthæi 8. Esaiæ 53. Matth.
9. Osee 6. Matthæi 11. Malach. 3. Mat-
thæi 12. Esaiæ 42. Matthæi 13. Esaiæ 6.
Psalm. 77. Matthæi 15. Marci 7. Esaiæ
29. Matth. 16. Ionæ 2. Matthæi 21. Za-
char. 9. Esaiæ 56. Ierem. 7. Psalm. 8. 117.
Matth. 24. Marci 13. Daniel. 9. Matthæi
26. Marci 14. Zachar. 13. Matth. 27. Psal.
12. 22. Marci 1. Malach. 3. Esa. 40. Actor.
1. Psal. 68. 109. Actor. 2. Iohel. 2. Psal. 15.
Actor. 7. Amos 5. Esaiæ 66. & alijs ubi-
que multis locis. Quod uerō Sibylla-
rum sententias citarunt quidam uete-
res, id ipsam nō modò Christianæ re-
ligionis homines se cære, sed & Ethni-
ci. Ita D. Paulus quoq; in testimonium
uocat poetam Epimenidē lib. de ora-
culis,

culis, alij ad Callimachum Cyrenaeum referunt: Cretenses semper mēdaces, male bestiae, uētres pigri: ad Titū ca. 2. & in Act. 17. Aratū poētā in Phœnomenis cōtra Atheniēses allegat. Quos præ terea Laſtātius citat uerſus de Chriſto Sibyllinos, si nō falso Sibyllis tribuuntur, quū non legātur in octo libris Græcis carminū Sibyllinorū, consentaneum est fuisse acceptos à patribus, quibus doctrina de filio Dei illuxerat. Quilibet etenim uidetur Sibyllis affinxisse illis temporibus apud Ethnicos, quicquid à sanctis patriarchis, patribus, uel etiā prophetis collectū & scriptū fortē ac conseruatū reperiretur. Vadicās interim quasdā etiam fuisse mulieres, Sibyllas nūcupatas, quæ uel diuino spiritu incitata: scripserūt quædā, uel à pijs maioribus acceperūt, credibile est. Eiusmodi nōnulla producūtur Sibyllarum carmina, patrū doctrinā respicientia: ut sunt quæ cū Decalogo congruunt, de fugiendis idolis, homicidijs, adulterijs, incestis, libidinibus, furtis & mēdacijs. Quæ à posteriore ætate neglecta, dicuntur à Phocylide aliqua ex parte collecta esse, & eius nomine in populo deinde repetita. Sibyllæ siquidē nomē generale usurpārūt diuersæ mulieres uadicæ. Suidas ut Romanā uocē celebrat, Græci Æolico sermonis genere dictā uolunt, *ως οτι βωλὸν* uel *βωλῶν*, quasi Iouis aut Dei consiliū uel consiliariā, *αὐτὴ* pro *αὐτὸς* posito. Sunt & qui Hebræā querūt originem à Kabbala quarundam literarum mutatione, uocē à uerbo Kibel formata: quemadmodum & Sambethen ex Sem & Iaphet compositā asserunt, & nō tam ad personas, quàm doctrinam à sanctis patribus acceptam referunt. Anxiē autē hac de re disputationem ingredi longiorem nolo: satis est indicasse, quod nostri est instituti, quarūdam Sibyllarū oracula à Dei spiritu nō promanas-

se, nec omnes hoc nomine celebres eodem celesti spiritu esse agitas.

Si earundem miraculis quid hic peculiare ascribendum esse quis contēdat: respōdeo, ijs sepe aliquid ad idolatriæ ethnicæ, uel alterius infidelitatis confirmationem fuisse mixtum. Extrat exemplum in Plinio de Viris illustribus: Annibale, inquit, Italiam deuastante, ex responso librorum Sibyllinorum, mater Deūm ex Pelsimonte accersita, quum aduerso Tyberi uehēretur, repentē in alto stetit.

Si quis uitam & mores spectet, quū ad prophetiarum myſteria promulgāda selectos semper homines sibi delegerit Deus, inculpatorum morum magistros, uitæ innocentia, rerum peritia, spiritu, feruore & animi constantia illustres & prorsus admirabiles: qualem de se ædat confessionem Sibylla in secundo lib. oraculorum, ubi impiorum pœnas, & bonorum præmia prædixit, hic ex Latina translatione subiungam. Ita loquitur: *Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet? Quæ demens omnes peccatis exuperarim, Nescia coniugij, laudandæ nescia mentis: Quinetiam, locuples cum uir meus esset, egenos Aedibus exclusi, feci; nefanda scienter. Tu me Seruator tortoribus eripe diuis, Quamlibet infamem conspurcatis; pu diuis.*

Si uaticiniorum multorum fidem cōtēditus urgeas, prædictionibus indubitatis me nunquā derogasse dico: sed ob res nō sanas hinc inde à plerisque Sibyllis admixtas, recipere cūctas indiscriminatim, nequeo. Eam etenim esse mentiendi artem non ignoras, ut si quis suis uanitatibus fidem cōciliare uelit, nō semper mentiatur, sed quādoq; uersus interferat. Ita diabolus, etiā si pater sit mendacij, tamen pronunciauit uerū, quando Euæ dixit: Deus nouit, quōd ipso die, quando comederitis de fructu ligni uetiti, aperiētur oculi.

Kk 2 liue

1. Reg. 28.

Marci 1.
Luca 4.
Psal. 90.
Matth. 4.
Marci 1.
Luca 4.

Act. 16.

Act. 19.
Matth. 8.

li uestri, eritisq; sicut dii, bonū & malum scientes, quando Sauli sub forma defuncti Samuelis euocati, præfagebat ipsius & filiorum mortem, & castra Israëlita traditum iri à Domino in manum Palæstinorum postero die: quando Christum testabatur filiū esse Dei: quando ex Psalmis proferebat: Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollente, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum, quando ex Pythia puella, de Paulo & Barnaba clamitabat: Isti homines serui Dei excellentissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. item illud ipsius responsum: **I E S V M** noui, & Paulum scio: uos aut̄ qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est **I E S V** fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Non autem mirum est, eundem potuisse futuros prædicere euentus, qui prophetas nouerat, qui patriarchas audierat concionantes, qui ante lapsum æternitatis secreta qua dantenus nouerat, qui aliquot milliū annorum experientiā habebat, qui promissiones è patribus intellexerat, qui Adami delictum uirginis partu expiari debere facile præciebat ex omnium promissionum prima in tertio capite Genes facta, dein ex Esaiæ cap. 53, alijsq; locis quamplurimis.

De Sibyllarum uerò oraculis si me adhuc demonstrationem mordicis recuses, Augustinū Steuchum episcopū Kisamum, abstrusioris doctrine auctorem non obscurum, nec poenitendum, postremò adducam, qui post reliquū contra ueritas prædictiones argumentum, de Sibyllis hoc infert decretum: Balaham fuit filius Israël propheta eodem modo, quo Mercurius Trismegistus apud Ægyptios, & Sibyllæ apud alias nationes: qui tametsi uera pleraq; cecinerint, idolo latræ tamē & dæmonū cultores fuere. Huc accedat quoque

F. Sixti Senensis sententia in Bibliotheca sancta: Nominantur, inquit, præter alias celebres Sibyllas & multæ Sibyllæ, Sardica, Rhodia, Sicula, & aliæ plurimæ, quas Ambrosius in Cōmentarij primæ ad Corinth. autumat malo & improbo spiritu arreptas. Aristoteles uerò in 30. sectione Problematum, eandem atræ bilis estu circa mētis sedem succenso exagitatas demonstrat. Cornelius Tacitus scribit, Augustum, quū suis temporibus multa uana sub nomine Sibyllarum ostenderentur, iussisse, conquisita Samo, Erythra, Illo, Africa, & per Italicas colonias carmina intra certum diem ad præfectum urbis adferri, & iudicium censuramq; quidem uirorum adhiberi, ne haberi priuatim liceret, quod iam à maioribus erat cautum. Hæc post quadringentos annos carmina Silico, Honorij Cæsaris focer, cōciturus in generationem sub huiusmodi occasione seditionem, prorsus curauit aboleri. Quod facinus Rutilius Claudius non tacuit, dicens: *Nec tantum Geticus grassatus proditor armis, Ante Sibyllinæ fata cremauit opis.* Sed ne ultra clepsidram, hic receptui cano. Num ego iam princeps Scalicchi, tuos errores & præstigias reddiderim illustriores, quam tu meas, iudicium penes lectorem beneuolum esto.

Equidē inspecto primū tuæ magnificentiæ scripto, nihil ad hoc respondere decreuerā, q; ueritatem in sui propagationem satis potētem, à meis stare partib. considerem: uerū ne quod fastuosus tituli tui apparatus, præiudiciū ueritati apud uulgus pāreret, atq; confidentiā tibi augeret silentij nostri modestia: quin ut & illi, apud quos. ante editum tuū Epistemonem, triumphū in Vuerū exclamasse uidebaris, intelligerent, num tantū mysterij in mentis tuæ aditis foneas, quam fronte polliceris, respondere fuit uisum cōsultus.

forte & malam nihil dicendo apud te contradictionis studiosissimum inire potuissim gratiam. iam ex hac collatione magis innotescet alter alteri: unde & Vuerum nunc albo tuorum inscriptum iri spero.

ADVERSVS LEONIS

Suauij calumnias.

QUum bellū ante annos aliquot diabolo eiusq; cliētelę in meis 10 libris de Præstigijs dæmonum palam denūciatim, nec temerē aut frustra hoc certamen tentatim cum mundi huius Monarcha, nescio quo meo fato sit factum, ut suscepta inde nō infeliciter propugnatione cum principe de la Scala, iam Leonem Gallum pergrinū odiosē mihi excitari opposueritq; Rex ille super uniuersos filios superbię, noster aduersarius, qui ut leo 20 rugiens obambulat, quem deuoret inquitens. Enim uerō nullo à me irritatus modo, mordicūs tamen in me irruit. At quis cum tali Leone congregi auderet, qui tanquam Teucer sub clypeo sep̄ templi, se magnifica & terribili inscriptione ostentat? Eiusmodi certē monstrosa specie neuti quā terrear, nec acceptare cum Leone monarchię leges recuso, quippe qui cum 30 primo omnium uirulētissimo serpente luctari, aspidēs & basiliscos oppugnare, atq; leones draconesq; conculcare fuerim illasē conatus. Sed age mi Suau, undēnam in me rugiēdi tan to pere occasionem inuestigaueris, mihi prius fateri uelim, quā in arenam progrediamur: ritne ea, quōd Theophrasti Paracelsi patrociniū suscepit, nec Vuerio Medico in sua functione cum ipsius paradoxo omnino conuenire sentias? Quid igitur dētis Theonini aculeis quoq; mordicas præter reliquos, eruditum Paracelsi Germani discipulum, & Chymicę artis mire peritum Gerardum Dorn, quem

natione Germanum in transferendis Paracelsi libris in linguam Latinam, tu Gallus & nostrę linguę prorsus ignarus, palam calūniarum spinis configere aude? Quod tamen minus uidebitur mirum, si id uerum est, quod tibi in fauces retorquet Gerardus ille, te nimirum & ipsum criminari Paracelsum, & mēdacię insimulare: hoc que defendit in Apologia in lucem edita, & libris artificij Chymici adiuncta cum eiuscemodi inscriptione: Veneni quod (nescio quis) Leo Suauius sub I. G. P. uelamine latens, in Theophrasticos euomere conatur, propriū in pectus eius per Gerardum Dorn apologetica retorsio. In hac profectō errorum & uitiorum, quę à uiro bono quā alienissima esse decet, non accusaris leuiter. Ostendit, quum te discipulum Theophrasti, & eiusdem doctrinę interpretem, & huius supercilij præsumptione de ea compēdium conscripsisse iactites; te nihil minus quā Paracelsi mētem intelligere, & auctoritate Gebri non intellecta falsitatis arguisse Theophrastum præceptorem: propterea & laudem ex aliorum cōtemptu uenari assērit, nec pro genuino Paracelsi discipulo te agnoscit: sed Chymicę artis imperitū nuncupat, lātatumq; Philophastrum & Pseudophrastiam. Inter calcinationem & sublimationem, quę profectō admodum diuersę sunt, non distinguis. Caput mortuum Chymicū interpretaris alēmbicum, quum massam significet sæcū in fundo retortę uel cucurbitę post extractū liquorē relictarum. Tincturas Paracelsi falsō nuncupas confectiones, quę res compositę sunt, quum illę sint materię simplicissimę à crassioribus corporibus separatę, ut faciliē penentrent, quemadmodum spiritus. Quid ueri tuis insit scholijs, elūcescet, si quę

Paracelsus de extractione tincturæ auri scribit, legantur. Has autem literas I. G. P. mihi explicuit illustrissimus princeps Chabaneus Ioannes Vidamus Carnutensis, philosophiæ abstrusioris indagator solertissimus, & pietatis eximie uir, nomenq; reddidit, nimirum Ioannes Gordius Parrhisiensis.

Scribis adhæc, post aurum antimoniij tinctura usum fuisse creberrimè Paracelsum, ut ipse testatur, in morbis extremis & deploratis: usurpasse & Laudanum uel Ladanum, quod secretum suum singulare nuncupat: atque à te explicatur, quasi sit uelut gummi arboreum, sed è rore. Quanquam hoc ex Medicorum libris transcriptum huc trāstuleris, Paracelsus tamè eiusdemque affectu nihil minus per Ladanum, quàm Medicis uulgò cognitum, significat: sed eximium aliud compositum, cuius & mihi præparatio non est incognita.

Ladanum
Paracelsi.

In scholijs in cap. 4. de Epilepsia, legitur: Præterea occiput inunctum balsamo Elenijs (lego, de Elenijs, scribis) in uehementissimo paroxysmo: heleniū herba est nota, subiungis. Sed helenium uel enulam non hic intellexit se Paracelsum iudico, uerum potius liquorem ex recēter enascente animalis alces, Germanis elent dicti, cornu extractum, quem & penes me habeo ex Prussia allatum, hicq; singulariter laudatum: uel alium ex eiusdem ungula in hoc affectu mirè commēdata, præparatum, ob nominis affinitatem opinari malo: at nihil in illis nominū tenebris affirmare uelim: quamquam etiam non ignorem, quendam Paracelli discipulum Phedronem suo cuidam libello inscripsisse titulum, Eleenus siue perfecta epilepsiæ curatio. Hæc certè in Leonis gratiam obiter interfero præter institutum, dum in folijs ipsius Compendij Theophrastici

doctrinæ & scholiorum, uertendis ea fuerunt obuia. Siquidem extra limites nostro certamini, ubi me adoratus es, præscripto digredi nolo: quanquā ibi rei bene gerendæ campus offeratur: at infructuosæ pugnæ insolentiam auerfatur nostra ætas. Verum ex ungue Leonem ut quis cognoscat, ostendere adnitar. Quæ hætenus dixi, eò referenda, ut uideatur saltè, unde tam impudens in me dentes stringendi libido incesserit, quum ne à grauissimo quidem medico & subtilissimo philosopho, ut ipse nuncupat, suo ipsius præceptore, quem nec intellexit, nec à doctissimis eiusdem sectatoribus, ut interim alios summos & celeberrimos præteream uiros, abstinuerit: sed in quemuis non ita obuium, at studio quæstum undiquaq; insilierit. Hæc autè insignis Leonis insolenter furentis proteruia magis elucescet, ubi incoditum in me rugitum promulgauero.

Mihi inconstantia crimen impingis, quòd Agrippam aliquando laudem, aliquando non. Hic sane te ipsum constituo iudicem, quippe qui in tuo libello lucubrationes nostras laude aliqua dignas agnoscis, interim & tuas in easdem criminationes nō prætermittis: Hippocratem, Galenum & Auicēnam alias honore prosequeris, & quidem non immeritò, rursus alio loco cauillarum moribus impetis. Age uerò, tūc cuncta Agrippæ scripta erroris nebulis carere affirmas: Vix negare audes: quanquam illius testimonium locis multis sit obuium in adytis tuorum mysteriorum penetradis, & magnalibus peruestigandis, ex occultæ Philosophiæ libris. At de hoc suo magiæ abditioris scripto, cuius tu fidem tantopere prædicas & amplecteris, quid ille ipse sentiat, ex præfatione in eosdem libros ad Lectorem accipe: Quòd si quæ repereris, ait, quæ

quæ uobis non placeant, mittite illa, nec utimini: nam & ego uobis illa nõ probo, sed narro. Fateor præterea, magiã ipsam multa superuacanea, & ad ostentationem curiosa docere prodigia: simul hæc ut uana relinquite. Item multa in super Platoniorum cæterorumq; gentilium philosophorum placita secuti sumus, ubi instituto nostro scribendi suggerebant argumentum: ideo si alicubi erratum sit, siue quid liberius dictum, ignoscite adolescenti nostræ, qui minor quàm adulescens hoc Opus cõposui, ut possim me excusare, & dicere: Dum eram paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebã ut paruulus: factus autẽ uir, euacuauĩ ea quæ erant paruuli: & in libro nostro de Vanitate ac incertitudine sciẽtiarũ hunc librum magna ex parte retractaui. Et in fine: Quapropter iterũ nunc quæso te candide lector, ne de præsentĩ tempore editionis ista libes: sed ueniam des curiosæ iuuentuti, si quid forẽ secus quàm placeat, in istis deprehendes. Hactenus Agrippa.

Palinodia autem uerba ex dicto libro de Vanitate scientiarum leges in priori mea Apologia aduersus Paulũ Scalichium. Qua nunc audacia à me probabitur, quod ab ipso retractatum est auctore? Iniuriarum actiõẽ in me iure instituẽdã mererer, si secus, quàm auctor ipse uult, testarer. Atqui tãtum abest, ut ad ullius cauillationis Agrippæ occasionem hæc ex eodem repetam, quod etiam ad ipsius laudes, quas extra controuersiam meretur maximas, hoc subiungẽdum ratus fuerim, quippe qui curiosæ iuuentutis haud leue exercitium, nec ingenij uulgaris egregium specimen ostenderit: & ipse Tritemij, ut ais, discipulus, cõsciũ de suis studijs in ætate maturiori, ubi iudicium accreuit, liberẽ fateatur quod res est, & quantum eiusmodi narra-

tionibus & mysterijs sit tribuendum fidei, ingenuẽ explicet, & cãdidẽ præmoneat. Et certè nota est non obscura philosophi haud præfracti in propugnanda opinione semel euulgata, uelut irreuocabili decreto, sed integerrimi, ac uiri sanè pij & uerè Christiani. Nec deest exemplum tum apud alios, tum ipsum Augustinũ, qui sibi in suis amplissimis scriptis credi non uult, si quæ doctrinæ Apostolicę minus consentanea deprehendantur, & quem propterea etiam Retractionum libros conscripsisse non puduit. Verũm qua fronte tu fallaciter, me in Agrippa magiam probare, & assentationis meæ ratione dixisse, quartũ de occulta philosophia librum falsò eiusdem manibus inscriptum esse, effari audes? Vbinam hoc probaui, ubi nam assentatus sum? Nonne te tui, mendacisq; linguæ pudet? Non autẽ hic est, quod me magnopere torquẽã, ut à tuis uindicer unguibus, quum & hunc nostrũ præceptorem crassè nimis præter Galorum morem falsitatis arguas, ijs uerbis: Vnaquæque pars auri aurum est, quamuis spiritum quandam eius extensiuũ extraxisse de massa, falsò Cornelius Agrippa gloriatur. Ad hæc quarum illum de Occulta philosophia librum Cornelij Agrippæ, furtim arreptum esse ex nouissimo Razielis assertis in scholijs lib. 4. de Vita lōga Theophrasti Paracelsi. Quem hic animo parum ingenuo falsi redarguis, eiusdem testimonijs passim tuũ exornas Compedium, quinimò & hoc elogio eum dignaris, suppresso tamen Agrippæ nomine (ne cuiusdam prærogatiuæ merito illi id, quod Tritemio malis, tribuere uidereris) ut in tam arduæ tuæ doctrinæ assertionem, Magi nuncupatione, eundem cites ijs uerbis in Scholijs in Paracell. cap. 4: Quidam magus hæc: In nobis ipsis est omnium mira-

bilium effectuum operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cæli:

Spiritus in nobis qui uiget, ista facit.

Is est qui protestatus est se libros edere magicos, clauē tamen operis solis amicis reseruata. Hæc Agrippæ sunt uerba in epistola ad Aurelium ab Aquapendente Augustinianum, adiuncta calci librorum de Occulta philosophia. In sequenti epistola ad eundem dicit, Clauē esse intellectum, &c. Antea me inconstantie insimulare, quod Agrippæ placitis haud semper consenserim, non erubuisti: quæ autem hæc tua insignis impudentia, quod tuæ temeritatis priuilegium, quum à teipso hoc factum sine ullius modestiæ aut reuerentiæ mōtō, ostēderim? quid de teipso præsumis? qualem te habebunt uiri boni? An ne qui semel uerecundia limites excessit, eum grauius oportet esse in omnes impudentem? Iam te meminisse oportuit, mēdacem sui memorem esse debere, quod tu potulanter & falso mihi obijcis. Verum quicquid id est, non alio interpretari possum, quàm quodd ex insolētia iuuenilis audaciæ te proteruum auguror, maximè etiam ex tuæ orationis spurcitiæ in sine tuorum scholiorum in Paracelsum, ubi magnetis carni, nō ferrei, ad facilitandum partum coxendici alligandi prædicas usum: quāquam tuam ætatem ignorem, quæ tamen ubi maturitatis dignitatem fuerit consequuta, haud dubiè modestius deliberatusque (ut sperare uolo) de uiris bonis iudicabit, nec eam calami freno libertatē permittet. At nullius magis testimonium in me urges, quàm Agrippæ, in Tritemij defensione, in quem me tanto furore debacchatum esse, & eiusdem memoriam esse execrabilem, mihi iniquè offundis: eaque præter ueritatē à te scripta esse, repulsa maledicentiæ tuæ uirulentia in tuas

Leoninas fauces, ostendam meis uerbis ex lib. 2. cap. 6. quum ferè nullam aliàs Tritemij mentionē fecerim: Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatibus Spanheimensis in hæc uerba meminit Carolus Bouillus, &c. Et post recitata Bouilli uerba, subiūxi: Quem tamen mendacij & impietatis accusat Tritemius, se purgans in præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Si hic solū addidero, Secus res ipsa docebit legentem eandem accuratè: num hoc est furere, debacchari, & memoriam alterius execrari? Vnde hic nobis momus, unde hic petulus interpres? Num quid sit, quod in quæstionē non immeritò uocari debeat ex Steganographia, prudenti lectori, ipsius Suauij uerba proponam ex scholijs in cap. 10. de Vulneribus lib. 2. Paracelsi: Ratio est, inquit, certissima, quæ nihil significent uoces, nullius esse momenti aut pōderis: sed barbara quidem uerba fatebor non esse nobis immutanda. Ideo Tritemius iubet in Steganographia, post iurandum à discipulo exactum, magistrum illi coniurationum formulas explicare, quæ uidentur uerbis omnino barbaris, uel potius nihil omnino significantibus esse conceptæ. Atque me Agrippæ testimonium de Tritemio audire nis, ex præfatione & epistola dedicatoria, quod nimirum suos de occulta philosophia libros, quos se magna ex parte retractasse ipse scribit, ut paulo antè monstraui, examini subicerit Tritemij, uiri harum rerum plenissimam periciā tenentis, ut eisdem castigaret, censeret, & iudicaret, &c. Huic Agrippæ instituto & opinioni de Tritemio conceptæ, à me non est contraitum: & ut alij, & tu quoque illi amplius, quem admodum facis, ascribere satagatis, per me quidem licet, nec ea de re præter meum scopum, anxius

xius oro. Verum quum tanti facis Agrippæ sententiam de Tritemio, quæ pluris æstimas, uicissim auribus percipere huius iudicium de Agrippa, & eiusdem libris absq; ulla exceptione, in suo responso: Ipsum uidelicet à diuinitate ingenio donatum esse & exemplo & sublimi, asserit: & lumen ueræ sapientiae, quo maximè & diuinitus illustratur, etiam ut ignorantibus demonstraret, hortatur: secreta pulchrè & uerè ab ipso in lucem prolata esse ait: & opus hoc, quod nemo doctissimorum etiam uiciorum satis laudare sufficere, se probare, &c. Longior esse nolo in recitandis Tritemij uerbis. Hic non est quod tergiverseris: at fatearis necesse est, uniuersum illud opus de occulta philosophia à Tritemio esse approbatum, cuius palinodiam ab ipso auctore in profectioni ætate promulgatâ, can didè supra demonstravi, in quo & à me quædam sunt ab orthodoxæ nostræ fidei sanctionibus aliena, an præcedentibus scriptis ostensa: & te nescio quid falsi eidè impingere, paulo antè indicauit. At Agrippæ testimonium in epistola nuncupatoria de Tritemio tibi dono ea conditione, ut præcedentem in eiusdem epistolæ cõtextu sententiam Agrippæ non reijcias, cui nec ipse Tritemius cõtradixit, sed eodem decreto, quo totum opus suo confirmauit suffragio, & scriptus eidè de hoc labore epistolæ tenor est sanctus. cuius hæc sunt uerba: Mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminem hætenus extitisse, qui tam sublimem sacramq; disciplinam ab impietatis crimine uindicasset, aut illam nobis purè syncreq; tradidisset: siquidem quos ex recentioribus ego uidi, Rogeriũ Bachonen, Robertum Anglicum, Petrum Aponum, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villanoua, Anselmum Parmensem, Picatri-

cem Hispanum, Cicchum Alculum Florentinum, & plerosque alios, sed obscuro nominis scriptores, cum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixa, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Tu uerò in tua præfatione in scholia, scribis, ex nouissimis philosophis sapietiam occultam olfecisse Alchindum Arabem, Rogerium Bachonen Anglum, & Guilielmum Parisiensem, eosq; tantum filijs doctrinæ scripsisse. De Bachoni Rogerio tradit & Picus Mirandulanus insignis Philosophus in oratione quadam, ubi de magia edisserit, ueram magiam ipsum olfecisse saltem. Dum autem omnibus longioris uitam philosophis, quàm etiam incomparabilis scientiæ archiatri præferre studes Theophrastum Paracellum, & immenso laudum cumulo in abstractioris Philosophiæ mysterijs, & arcanarum medicinarum magnalibus ornare, circa tui Compendij initium, ex Rogerio Bachone Anglo hunc Paracellum quamplurima hausisse uideri asseris, & cum eodem in omnibus reconditarum rerum opinionibus maximè conuenire. Conferantur iam calculi ex epistola à Tritemio probata, ex insigni Philosopho Pico, & tuus: inde sententia pronuncietur, qualis sit philosophus, quem Paracellus habuit præceptorem, & cum quo illi in cunctis sepultarum rerum opinionibus conuenit. Iam te denuò tui esse memorem optarim, nec pudore suffusum elabi. Me Paracelli librum quendam damnasse obijcis, nec hoc agnosco (quanquam etiam si fecissem, non magni referret:) sed me insignem impotentis animi maledicentiam contra ueteres medicos in eo reprehendisse fateor, cuius necdum me penitet. Verum contra eundem peculiare aggredi cer-

di certamen, non est nostri instituti, essetque hoc actum agere. Tibi autem Leo Suavi, quum ad monomachiae conflictum in Paracelsi protectionem nimis pruriant unguiculi, cum doctissimo exercitatisimoque in hoc belligerandi genere Thoma Erasmo philosopho, & antiquae medicinae patrono multis nominibus laudatissimo congregere, si quid verae philosophiae, quid artis medicae, quid animi autuium in te resideat. Ille apertio Marte ex professo Paracelsum aggreditur quatuor partibus disputationum de noua eiusdem medicina iam euulgatis: in quarum prima, quae de remedijs superstitionis & curationibus magicis ille prodidit, exacte ad bilancem examinantur: deinde quae & qualis philosophia eius fuerit, erudite consideratur. Posthaec medica examinantur, primum generatim: mox etiam speciatim aliquot morborum causae, origines, conditiones, curationesque expenduntur: & ut apertius intelligas, epilepsiae, elephantiasis seu lepra, hydropis, podagrae & colici doloris uera curandi ratio demonstratur, & Paracelsica solidissime confutatur. Hanc stationem ualidorum praesidiorum robore tutatur strenue aduersus tuum medicinae Monarcham Erasmus: cum hoc expectire tuas furibundas fauces, tenta dentium tuorum vires, probato pestilentem unguium aciem. Mihi hoc incumbit, ut cum mundi monarcha Satana nuncupato, praedium designatum perficere contendam. Ita uterque nostrum habet, quod uigilanter agat.

Sed ad characteristica progrediamur, quae solum inconditarum calumniarum rugie, uocis Stentoreae strepitu, uerborum inutilium fulmine, accitorum hinc inde quorundam paracini o, sine ullius rationis admai-

niculo per fas & nefas mordicus defendere adniteris: mirè hinc quandoque exclamas, fremis horride, criminaris iracunde, frenes toruè, mordicas uiolenter, at illiese, truculenter lacerare tentas, licet frustra: interim tamen phaleratis dictis & uerborum lenocinijs non parum tibi places, & orationis copia impense, ne dicam stultè, gloriaris. Veritatis patrocinium decet esse simplex, dilucidum & modestum. Quorsum tam dira animi impotentia, tam inanis arrogantia, & tantus aliorum contemptus? quorsum odiosae comparationes & calumniarum aceruus? Equidem mirarer magis tuum concertandi cauillandique studium, nisi ad hoc tatum uel sola mihi nominis tui cum antiphrastica cognominatione impositio declararet.

Ceterum quae characteristica à te appellata ad doctrinae Paracelsicae magnalia (qua uoce sibi mirè uestri homines placent) illustranda usurpas, & quos in ijs protegendis authores simul aduocas, ex cap. 3. & 13. nostri libri quinti descripsisti, ita ut non praeteritis haec pax max Deus adimax: quinimò ex eodem in tuorum mysteriorum penetralibus simul addideris, uocibus eisdem exaratum post à nobili contra canis rabidi morsus deuorandum dari. At corruptas haud dubie esse uoces, nemo in quaestionem uocabit, ubi rationis trutinam admouero. Nobilis ille linguae Latinae imperitus, in schedula forte conscripta reperit contra talem uirulentum morsum haec uerba, immixtis, ut fieri solet in curationibus eiusmodi superstitionis, falsim crucibus: Hoc t po t mo t Deus adiuuet t. Inde tam fere lectionis, quam linguae ignarus, literam x esse ob affinitatem ratus cruces, confidenter uicitatas uoces, eo

Thoma Erasmo doctissimo in Paracelsum scripta.

artificio mysticas iam redditas, pomò
 impressit: quæ ex Suauij scriptis iam
 plus existimationis sortietur, mobili-
 tate uigebunt, & uires acquirunt eun-
 do. Inde restat, ait Suauius, quod Vuie-
 rus in Paracelli contumeliam scripsit,
 domum à lemuribus turbatam illius
 affectas liberare suspensis in quatuor
 angulis, membranæ uirginis uerba
 sacra continentibus. Deinde addit
 in medicorum ludibrium: Si eodem
 modo suæ artis statuunt principia,
 quo hanc commeti sunt curationem,
 non est quòd ueterem medicinam
 euersum iri metuamus. Quæ hic, be-
 neuole Lector, in nostræ artis medi-
 cæ laudem & honorem uerè scripsi
 contra Paracelli eiusque satellitij ca-
 lumnias, ubi tam ineptus dæmonis
 fugandi modus ab illis præscribitur,
 impudentissimus hic Paracelli inter-
 pres ludibrium esse contendit. Quo
 autem rationis firmamento illorum
 hic deliria reiecerim, ex cap. 14. libri
 quinti intelliges: breuitati siquidem
 studeo. Num quoque contumeliæ in
 Paracellum reus censei debeam, li-
 cet nec id magnoperè curem, quòd
 eiusdem discipulos uerbis rei propo-
 sitæ in idoneis omnino, domum à le-
 muribus inquietam uendicare scri-
 pserim (nisi contumeliam mox Leo
 pronunciet, à Paracelli eiusdemque
 factionis placitis dissentire, manum-
 que ueritati porrigere) alij iudicent.
 Rationibus & patrum suffragijs in i-
 plius ueritatis patrocinium, talem abi-
 gendi dæmonis modum esse super-
 uacaneum, demonstrauit, ac ea in sen-
 tentia immotus perstisti, donec me re-
 sistius instructum cedere deceat oportet
 que. Quòd in suæ superstitionis
 asseritionem subiungat, à Chaldæis di-
 ci, plus posse characteres & figuras,
 quam materialem quamconque qua-
 litatem: id quidam Chaldæis liceat,

uerum occlamabunt omnes Physici
 uerè philosophantes, & Christianæ fi-
 dei mysterijs imbuti, quinimò ipsa ue-
 ritas, & ordo naturæ diuinitus à re-
 rum primordijs institutus. At hæc tua
 præsidiorum effugia eo machinarum
 robore oppugnaui demolitusque sum,
 ut deditionis iugum facillè etiam cum
 gratiarum actione sis unà cum tuo co-
 mitatu admissurus: licet non nihil ob-
 strepueris hæcenus, quasi negare au-
 dere nouissimos, ut ais, philosophos
 illos: quos tamè expressis nominibus
 deliramenta quadà nulla ratione fir-
 mata, & superstitiones probis omni-
 bus indignas magiæ loco obtulisse, ex
 Agrippæ asseritione ad Tricemium, lu-
 culenter supra ostendi. Ad hos ut præ-
 cipuas adytuum tuorù columnas de-
 nud hic confugis, horum antistitum
 opem imploras, eos interim execra-
 tus diris uerbis, qui ipsè non confen-
 tiunt, me miserum exclamans, quòd
 contra talium opiniones characteristi-
 ca negem. imò negaui, & adhuc per-
 nego, donec rationù solidioribus mu-
 nimentis, uel sacrosanctæ Scripturæ
 testimonijs aliter conuincat, alioquin
 in suscepta hac opinione perseveraturus.
 Rationis priuilegium, dignitatem
 & prærogatiuam in rebus Physicis, cu-
 iuscunque auctoris existimationi, at-
 que uniuersæ antiquitatis maiestati
 me præferre, inficiari nolo. Ab illa me
 transuersum minimè trahet insolens
 fremitus, aut uesanæ calumniæ, qua-
 rum tu zelo ductus me Augustinum
 etiam criminari occlamas. Vbi uerò se
 ex creberrima fama scribere, nec quic-
 quã temerè diffinire uelle de dæmo-
 nibus assidue cū mulieribus immun-
 ditiem tentantibus dicit: hæc si à me
 subiunctū fuerit, quæ timore accepe-
 rat, narraisse ipsum, & nihil certi statu-
 re uoluisse, est ne hoc criminari Augu-
 stinū quem singulari elogio, uti mere-

Lib. 1. cap. 7.
 8. p. 10. 11. 12.
 73. 142

tur, celebravi lib. 2. cap. 10. ubi argutissimum sanctioris Theologiæ censore illum nuncupo: quanquam nec ipse sibi, ubi cum sacra Scripturæ manifestaveritate non convenit, credi vult. nec certe in naturalium rerum controversia, illi extra rationis limites est accedendum applaudendum: quin imò & ipse, ut antè dixi, Retractationum libros confecit. Galeni item, quem magni facio, ut si quis alius, testimoniū contra me urgeri ab eo qui leuius quàm par est, de eodem sentit, admirarer profectò, nisi quo spiritu ducaris, persentiscerem: sed nec a deo illius auctoritati, quàm sententiæ rationibus munitè standum sentio. Amicus enim & Plato, & Socrates, sed tamen amicior mihi veritas. Non ita quæ naves ringere Suavium tanto pere decuit, si à Paracelso atque alijs, tam iussis motus causis, quandoque digredior.

Historias præterea utustatis præiudicio & auctoritate confirmatas non in omnibus semper à me commendari agnosco: quem admodum si quæ in ijs deprehenduntur, quæ vel sacratissimæ fidei nostræ sunt aduersa, uel ipsa rerum natura minimè paritur: cuiusmodi est, quod à plerisque narratur, 30 dæmonem vetè cum scæminis coire, atque ex tali congressu prolem gigni: quod argumentum tam neruose à me confutatum est lib. 3. cap. 27. 28. 29. & 30. tum & lib. 6. cap. 21. ut repetitione fore superuacaneam arbitret. Si Herodoti Boethio, qui in historia Scotica antiquitatis laudem non meretur, in talibus & similibus commentis, uel ex aliorum relatu, uel ex schedulis, 40 forte alicubi conscriptis, fidem dari uoles, nescio cui nam uanissimæ narrationi tuam iurè derogabis. Si quoque euidentioribus tuæ philosophiarationibus sapientiam felicitatemque conase qui aliquem ex pulmenti esu,

cui sanies ex serpentum ore defluis fuerit mixta, quem admodum narrat Saxo Grammaticus, commonstraueris, quam à me sit negatum, in uestra transgredi castra non me pudebit. Huiusmodi siquidem absurditatum monstrosas apud historicos inuentus, quibus & bellum indixi, patrocinari studeo: sed eam senserunt cladem lib. 3. cap. 10. 15. ut non recalcitratura posthac existimem. Delectu certè opus est in tanta historicorum uarietate, si operam & bonas perdere horas nolis. Enim uerò sunt qui nihil aliud agunt quom lūdunt, & aures animosque otiosos demulcent adductis tantum ad hoc narrationiuculis: quales sunt Heliodorus & Philostratus, & his uetustiores, nihil tamen grauiores, Herodotus & Ctesias, ob nimiam mendaciorum licentiam obliterati dudum, in quibus uix quicquam præter facundiam laudes. Si adhuc illiusmodi narrationum fidem urgeas, patrocinari non erubescas etiam quæ mendacissima proximo anno comperi, typis nihilominus Coloniae excusa anno 1572. & scripta à Iusto Blancualt Theologiæ Licentiato, nimirum statim ab horrenda clade in nuptijs Lutetianis anno 1572. Augusti die 24. perpetrata, in Innocentium cœmeterio Lutetiæ paliorum uel spinosam arbutulam, annos aliquot exuccam aridamque denud effloruisse, foliaque simul & flores profudisse, quem admodum & siccam arborem, cui Christum per mare gestans innitebatur diuus Christophorus, incunstanter dactylos produxisse. Subiungit tandem is historicus Theologus, ut fidem suis historijs conciliaret, circa Embricam ciuitatem Cliuensem in Obseruantium monasterio haud ita pridem imaginem D. Anthonij à pelione ijs uerbis conculcatam: Si quid in te est uicium Anthoni, ostende. &

euertigid ignem è celo delapsum eou-
 que ipsius inflammasse tibiam, ut
 intra triduum perierit, nec ad sepultu-
 ram, nisi extra oppidum, fuerit admis-
 sus. Quum autem proximè in nostra
 uicinia sit hæc urbs sita, in qua etiam
 quàm frequentissimè uerser, figmen-
 tum esse certo certius noui, quod ta-
 men ueritatis fidem apud posteros su-
 perstitionis amantiores fortietur. Cæ-
 terum quòd me nouas approbare hi-
 storias, quæ meæ suffragantur senten-
 tiæ, eo ueritatis prætextu, quo reliqua,
 exprobras: quanquam à me hoc facile
 possit dilui, nimirum; quòd pleræque
 à me non ita incunctis approbentur,
 quàm aliquando ea adducatur ratio-
 ne ob argumenti affinitatem, ut etiam
 alios meæ esse sententiæ innotescat:
 tamen te quoque iam tertio hic tui
 meminisse deceret, & intelligere, in-
 te ipsum meritò hanc cudi fabam, qui
 aliò iniquè torques; cuius te reum ef-
 se fatearis oportet, uel si nolis. In scho-
 lijs siquidem libri 4. de Vita longa scri-
 bis: Si qui prauitatis suspecti scripto-
 res quandoque nominentur (citentur
 dicere uolebas) ab alijs bona captari
 uelim; malà repudiari, ut Virgilius au-
 rum è stercore legisse perhibetur. Cur
 mihi minus quàm tibi huius licentiæ
 priuilegio frui concedetur? Hinc &
 Olaus me probare, quem saltem no-
 minaui, calumnijs & uerborum inani-
 tate commentum te esse, mihi testi-
 monium perhibebit mea de eo senten-
 tia, lib. 2. cap. 7. Recitatis etenim prius
 ipsius uerbis, mox subdo: Multa alia
 eiusmodi maleficorum opera enar-
 rat Olaus impudenter factis in eius-
 dem libri capitibus diuersis, quæ pro-
 fectò non semper fidem merentur.
 Proinde in ijs recensendis breuior es-
 se uolui.

Quòd insuper pleræque Sibyllas
 spiritu cœlesti affatas fuisse negaue-

rim, mirum quàm indignanter exca-
 dueris, ut etiam ingenij ruditatem hic
 mihi obijcere libuerit. Verum si tu
 meam de Sibyllis sententiam, à aduer-
 sus te simul in præcedenti Apologia
 explicatam, tui ingenij subtilitate con-
 futaueris, tuæ futilitati (subtilitati di-
 xisse uolebam) libenter, o magister no-
 ster subtilis, cedam.

Aduersus item magiam naturalem
 clausis me ferri oculis, tantum abest
 ut agnoscam (quanquam & hoc mea
 dacites, ut soles, impingis) quòd etiam
 eandem debito suo celebrarim encom-
 mio. Testimonio erunt mea hæc uer-
 ba ex lib. 2. cap. 3. Penitissima illa natu-
 raliū rerum abstrusarum speculatio
 & cognitio, uera nimirū philosophia
 sanctiorq; magia; à sapientibus solen-
 ni plausu excipiendà colendaq; à me
 hic non eleuatur, cui etiam nulla ex
 parte derogatum uolo, &c.

A Phycis ligaturis tantum abest
 ut abhorream, uti tu male uolè clami-
 tas, qui etiam tuas ex libri mei 5. cap.
 6. transcripseris, ut eas etià ualde pro-
 brem capite sequenti. Interim tamen
 me à periaprorum nulla ratione nixo-
 rum uanitate alienum tantisper fate-
 bor, donec aliter saniori doctrina eru-
 diar. Enimuerò ea etiam detestatur
 execraturque, licet & sacris insignita
 sint uerbis, os illud sincerioris nostræ
 fidei aureum: Dic, inquit, sacerdos
 inspiens, nonne quotidie Euangeli-
 um in Ecclesia legitur, & auditur ab o-
 mnibus? cui ergo in auribus posita E-
 uangelia nihil prosuat, quomodo
 possunt circa collum suspensa serua-
 re? &c. De his copiosius libro 5. ca-
 pite 8. & 9.

A Tralliano, Aëtio, Gordonio, me-
 dicis à me citatis dissentire me in pe-
 riaptis, quum tam indignanter & acer-
 bè feras, quare tu iisdem in alijs cura-
 tionibus legitimis, ubi à me illis tribui

tur non parum; fidem cum Paracelso denegas? Meam potius in ferenda sententia æquitatem commendare debes, qui in solius veritatis fidem iuraverim, rationiq; dederim manum.

Vegetij suffitum ad fascinum tollendum, demones fugandos, & grandinẽ inhibendum, te in meam contumeliã quoq; repetere, non aliõ interpretari queo, quã à te alicubi causam singulari affectu contradicendi Vuiero inquiri, vel potius emendicari. Huius siquidem controversiã, num scilicet ex materia naturali talis suffimenti conscripta lib. nostro 5. cap. 41. ualeant lustrari animalia, fascinum abigi, arceri maligni spiritus, grandines auerti, cuiuscunq; sapientis & pij æquo arbitratui committere neuiquam grauor: quiniõd ut extrema mox experiar, ad ipsam pronoco experientiam, certissimum nostrã dissensionis iudicem.

Quodd præterea demones habere corpus seminis capax, & eudæmonas nepholim, id est, filios Dei cum filiabus hominum copulatos, peperisse gygantes intelligas, aliorum auctoritate secutus, sine ullius demonstrationis adminiculo, blasphemia est maxima: quod etsi impio ausu contra me in cœlestium angelorum contemptum defendere non erubescis, nihilominus tam esse uanum quã quod uanissimum, ingenuẽ & liberẽ contra cuiuscunq; secus affirmantis patrocinium affirmo: aliter persuadeat suã clientelã ipse Beelzebub, atq; suum dementer satellitium utur uolet. In seminis siquidem humani genimine, & ad sobolis propagationem requiruntur cum primis materia & organa conuenientia: nimirum alimentum, unde caloris naturalis actiõne sanguis generatur in corpore & spiritus: inde penis & testiculi ex carne, uenis, arterijs, neruis, sanguine & spiritu compositi, & si quã a-

lia huic productioni necessaria, requiruntur. Vbi iam tu Suauijs omnibus constare dæmones comprobaueris, quod etiam si terrã cœlum misceas, omnino nequis, clamites, fremas, frendas, rugias, mordices quomodo docunq; libuerim te faciliẽ in tuã philosophiã carceres traduci sinam. at ualidiora erunt peruestiganda præsidia, quã ex ieiuno Georgij Pistorij scripto de materijs sublunarijs mendicaciõ obtrudis, ubi hic scilicet pronunciat suã exstimationis prærogatiuã, Lamias à dæmonibus iniri & pärere. Euge, ipse dixit & facta sunt, ipse creauit & creata sunt. An'ne Pythagoricorum illud ueris ipse Pistorio tribuis? Pistorij nomen unde rãtiã te fit, qui ne Cardani quidem philosophi haud uulgaris, uti & quorundam aliorum nõ obscurorum uirorum mentionem à me tuleris? Actua maledicendi, criminãdi & calumniãdi libertate fruere, quamdiu uoles, quum tibi conuictum esse uideatur: à me posthac fortassis non impedieris. quid à meis sis expectaturus manibus, me in cœlestis contubernij communionem ex Dei gratia per sanguinis Christi asperisionem sublato, experieris, nisi ad mentem redeas, & alios dentibus tuis uirulentis impetere desinas.

Conuersionem adhuc Arcadum in lupos transmissio stagno ex Plinio, ueram transmutationem fuisse, Pomponatium dicere, uti & Paracelsum lib. 1. tu quoque adducere audeas: sed rationum euidentissimarum opera secus demonstraui libro 4. cap. 22. atrefatur mihi & Augustinus li. 8. cap. 18. de Ciuitate Dei. Bonas hichoras diluendis calumnijs & falsis opinionibus longius impendere, lectoremq; beneuolũ inuerti minusq; plausible argumentõ suspendere diutius nõ libet, quum ijs passim in meis libris ita sit obuia itũ, et cui-

ut cuius æquo censori satisfactū esse sperem. Per me licet ut uestrorum magnalium merces ad fatiæatem prædicēs, pexiæptorum monilibus gloriæris, characterum fastu turgæas, symbolorū magnificentiam ostentes, ænigmatū nodos explices, mysteria, si quæ noueris, in aurē insufurres: sis sagacior Oedīpo, nasutior Momio, seuerior Aristarcho: fremas, frendas, rugias, mordices: sed te nemini unquam, uel saltē paucis, ex abditissimo illo arcænorū pu-
 teo quicquam attulisse opis (num læseris, secretius tua tibi mens dictabit) deierare ausim: quū ueteri & methodica curandi ratione per numinis fauorem me quamplurimis profuisse, quibus tuæ factiōnis homines malam certē nauarunt operam, testimonium mihi perhibebunt spectatæ fidei homines tam nobiles, quàm alij in his prouincijs, ubi stipendio publico medicinam hæctenus feci. Tantundem & amplius effecisse in artis nostræ operibus, eiusdē methodi adminiculo, insignis doctrinæ atq; usus uirum clarissimum D. Ioannem Capellam archiatrum regium, cuius beneficio te quibusdā gloriolæ insignibus ornari in epistola nūcupatoria ambijisti, dubitare nolo.

CENSURA QVORVNDAM doctorum piorumq; uirorum de hoc Ope re, explicata literis ad D. Ioannem Viuerum datis: quarum hæc prima Theologi quisdam eximij est, & abbatis doctrina, uirtute atq; existimatione clarissimi.

S Alue uir, ut eruditissime, ita multis nominibus mihi commendatissime.

Miraberis, scis scio, quid mihi in mentem ueniat, quod cum te ne de facie quidem nouerim, aliquid ausus sim ad te literarum dare. Verum non te la-

reat uelim, me huc uel inuitum, ac manibus pedibusq; reluctantem esse adductum, ingenij tui pulcherrimis monumentis: quæ profectō eiusmodi sunt, ut uel saxa muta, nedum bruta animalia, in amorem pariter ac admirationē tui raperēt. Nam liber ille tuus de Damonum præstigijs, Deus bone, quantum habet solidæ doctrinæ, acris ingenij, ac iudicij consummati? Quis putaret tam longē lateq; patere uestrā Physicam? Nunquā mihi magis arisisti de uobis, quàm in præsentia, grauissimū Homeri testimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior uir.

Certē librum illum nescio quo cum fructu, summa cum animi uoluptate, non tam legi, quàm penitus deuorauī. Quem equidem uideo talem esse, ut haud dubiè nomen tuum immortalicum gloria ad posteros transmittat. O' felicem Cluiiā, quæ tantos habet literarum heroes: feliciorē, quæ ueluti eam decet, eos amplius stipendij alit, meritisimisque; auget fortunis: felicissimam, cui præest Princeps non modò doctus, pius, ingeniosus: sed etiā doctrinæ, ueræ pietati, nobilibusq; ac feliciter natis ingenijs mirè, & utroque (quod aiunt) pollice fauens. Nam quanquam hic Princeps ob præstantes cum corporis tū animi dotes, ubique terrarum optimè audit: tam en inter cæteras clarissimas eius uirtutes, clariorem existimo nullā, quàm quod ut ipse doctus est, ita ad euehendos, quos singularis aliqua eruditio commendat, factus, natus & eductus uideatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo me hercule, & ex animo gaudeo, te diuine uir primum hæc gloriā perfregisse, & miseris aniculas ab atroci quadam tyrānide uindicasse. Cardanus quidem non nihil uelutatus fuerat in lycophantæ illos: tu au-

rem apertis uellis eos ipfos inuasisti:

Macte d' ingenio, macte uirtutibus istis:

Ritè uicurus eris, nunquam tua fama peribit.

Crede mi Vuire, non modò hac o-
pera multos sani iudicij uiros, quasi
Herculeo nodo tibi deuinxisti, sed o-
primè de religione Christiana, meri-
tus es. An non erat in detrimentum
nostræ Reipublicæ, plus concedere
diabolo, & nescio quib. malis genijs, 20

2. Cor. 11.

quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut
uir prudens ac circumspèctus, non au-
det se dicere, cum ad tertium usq; cœ-
lum à Deo esset sublatus, raprum ex-
tra corpus: sed siue in corpore, siue ex-
tra corpus, inquit, nescio: Deus scit. &
hoc in Spiritu tantum modò accidisse,
uel Lucas. amplissimus in Gestis A-
postolicis est testis. At nostri maiores
(si dijs placet) credebant ope dæmo- 20
num mulierculas uolitare per aëra, in-
gentia corporaliter spacia regionum
transmittere, subinde in feles mutari:
atq; ad eò, sit honos auribus, cum ipsis
malis genijs actu uenereo congregi,
ac quali permisceri.

*Diffinit hæc
de re pluri-
mis D. Hæ-
rensynus in
prologo Da-
niels.*

*Quam dæmo-
nos fortius
sunt spiritus
que, ipsa Ve-
ritate testis,
carnè & ossa
non habeat.*

Lucæ 14.

O cæcæ hominum mentes, o pectora cæca.
Quis fascinauit quæso insensatum
hunc mundum, ut tam imprudenter
fabulis anilibus adhærentes, à nuda 30
ueritate aberrarent? Sed dicet mihi
quispiam: Num tu H. credis, quæ ipsæ
tormentis exagitata, ingenuè confi-
tentur? Certè tormentis hîdem non es-
se adhibendam, doctissimi atque gra-
uissimi qui que dicunt. Nam in tormi-
nibus mentitur qui pati multa potest,
mèritur qui nihil pati potest: dum hic
non uult fateri quæ fecit, alter plura
fatur se, perpetrasse, quàm unquam 40
uel per somnium cogitauit. At quid
sentiendum quæso, de mulierculis il-
lis, quæ ea se fecisse aiunt, quæ in re-
rum natura sunt nusquam? Accidit
hic intra triennium, huius ferè rei me-
morabile exemplum. Omnes mona-

chi ex uino pessimo & pendulo, quæ
nimium sese ingurgitauerat, ad unum
intra annum ferè perierunt. Sacrificu-
lus quidam persuasit prædecessori, ut
uocant, meo G. in causa esse pauperu-
lam quandam aniculam, quæ certis
sub gradibus posuisset præsentissima
ueneficia, ubi monachis semper esset
in choro standum. Quid multa? credi-
tum est impostori, coniectaq; est mise-
ra anicula, Vulcano litanda, in uincula.
Statuit ueterator ille ciuibus diem,
quando locus esset ab omnibus perlu-
strandus. Conuenerunt statuto die mul-
ti mortales: euolutoq; lapide, mira ma-
num celeritate è manicis eius quæ-
dam emortuæ ranæ, lacertæ, quas è
campis in hunc usum selegerat, ac li-
ma ceciderunt in foueam, Fuisentq;
hæc omnibus credita, condemnataq;
ad ignem fuisset anicula, nisi uir qui-
dam acri iudicio fucum ac stropham
sagacibus oculis confiderasset qui tan-
dem effecit, ut tota tragicocomædia
in fumum euanesceret: parumq; abes-
set, quin præstigiator cum suis quis-
quilijs putribus quis à pueris & colu-
mulierculis inspeteretur. Verùm de
his satis superq; Clarissimo uereq; ge-
nerosissimo Principi tuo me commem-
dabis, atq; in unico conseruatore no-
stro perpetuò ualebis. Celerrimè, E,
tertio calendas Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantissimus

A. H. H. A. E.

CAROLVS GALLVS, EC-
clesiastes Hammonensis,

S. P. Per Christum. Vt tui codicis do-
ctrinam diligentius perlegerem, singu-
laq; accuratius pro iudicij mei tenui-
tate examinarem, ponderaremq; esse
cithorribilis ea Satanæ rabies, quæ su-
perioribus annis in hac ecclesia Ham-
monesi grassata est, & multos aliquanti
spere exercuit. Noli mi Domine Vuire,
re, uis

re, uir præstantissime, huic malo multiplicita excogitata adhibitaq; esse remedia, uariaq; de eo iudicia, tam in nostra Republ. quam inter moniales uirgines uicini monasterij Kenterpè, unde hoc ipsum monasterij Kenterpè, un-
 10 uir. Interposuit suum iudicium quidam Simon exorcista cæcus infelicitissime, qui mox à propria coniuge dæmonia-
 ca miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœnas dedit. Ad eundem mo-
 dum quidam senex monachus Fran-
 20 ciscanus, cui nomen frater Lindemanus, tentauit confidenter suis exorcismis: sed & ipse mox, dum etiam instru-
 30 & ad Missam celebrandam iret, repentina morte percussus, interijt. Hos secuti sunt & alij duo eiusdem ordinis
 in hac ciuitate fratres, palam in nomine mille dæmoniorum excitantes dia-
 bolicam tragediam, longè omnium terribilissimam, cuius historiam te accep-
 40 pisse arbitror. Nec defuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes
 ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatae
 sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebatur.
 Sed neq; hæc seueritas medicamen-
 50 tum, quod expectabatur, attulit. Quod etiam nunc præsens calamitas inter uir-
 gines eiusdem cœnobij Kenterpè heu nimium testatur. Porro tuus codex mi-
 rum in modum exprimit Satanae natu-
 ram, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur mil-
 le artifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus
 illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia com-
 60 pertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & demeritationibus, nõ aliter quam iuxta sententiam in tuo libro pulchrè expressam occurrendum.
 Nam nostri energumeni omnes, nem-

pe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, non exorcismis, aut externis ceremonijs elementorij: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ceu ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs usi sumus sedulo. Huc accessit
 70 manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumentis grauissimis, & meo iudicio demonstrationibus certissimis, quantumuis illæ à communi ueterum sententia dissentire uideantur.
 Ego namq; iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinationibus iactitare solent, meras esse ine-
 80 ptias, delirationes, & somnia, quibus se admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdam uerulæ incatatrice, quæ cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum, ex eis qui curiosas artes exercuerant, comportatos libros exusserunt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè cõ-
 90 sternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facile relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem conuersa est. Hæc semel admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eam apparere, satanamq; suorum mancipiorum oculos tantum perstringere,
 100 & nihil in ueritate geri confessæ est cõstantissime, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstantijs fortè operæ precium foret, sed non ita tutum, propterea lubens su-

persedeo. Vno uerbo dicam, me satis experientia didicisse, bonam partem incantationum mera esse insomnia. Quod cognoscit clarius, quisquis saltem uel doctrinam de insomnijs penitus introspexerit. Probatum ex Aristotele, Hippocrate, Galeno, alijsq; philosophis, imò & quotidiana experientia constat, in somnium naturaliter esse in homine simul & brutis, & uisa uersari plerumq; circa phantasiam: quod maxime præ cæteris experiuntur uel cæci, uel dormientes, uel melancholici, uel phrenetici, & alij qui sunt in sensu communi & mente uitiati. Quòd si uerò Sacras literas de insomnijs tradentes inspexerimus, deprehendemus etiam præter naturam sapissimè immissa esse insomnia: idque uel per bonum spiritum, uel malum, aliquando obscurius, interdum clarius: & aliquoties in istam manifestas uisiones, imagines & spectra obijci, ut etiam sanctè iurares, omnia sic uisibiliter, corporaliter, & in ueritate agi. Obscurius & extra naturam ordinem à Deo propositas habuerunt rerum futurarum formas Pharao, & eius pincerna, & pistor, necnon Nabucadnezar Babyloniorum rex, Iosepho & Daniele eorundem interpretibus. Euidentiore autem formas & species conspexerunt Ieremias, cui olla feruens ostenditur ad Aquilonem conuersa, & alia quam plurima. Item Ezechiel, & impius Balazar, successor Nabucadnezar, dum cernit in pariete manus scribentis articulos. Omitto insomnia & uisiones sanctorum in nouo Testamento, Iosephi uiri Mariæ uirginis, Petri, Pauli, Ioannis, coniugis Pilati, & aliorum. Porro cæcæ demimitatur Deum ceu simia, in suis mancipijs: quod præter quotidiana nostrorum Lamiarum exempla, etiam præscorum ethnicorum monumenta abundè testantur. Nunquid Satan olim

sua oracula edidit in illis locis, ubi homines ad impetranda insomnia & uisiones pernoctabant: quale fuit Amphiarai, Amphilochi, Trophonij & Esculapij: profectò in locis dormientibus malignus spiritus monstrabat pharmaca & remedia, quibus iuauerunt infirmi, simulque de alijs negocijs respondebat. Et ad obtinendum huiusmodi insomnia & uisiones mandabantur seiscitantibus nescio qui delictus ciborum, & secubationes, & puriquidam castiq; dies. Pythagorei fabis abstinebant, eo quòd turbulenta somnia gignant. Hæc & similia, mi Domine uiuere, quisquis exactè considerauerit, intellexeritq; facillimè iudicabit lamiarum artium uanitatem, probabitq; tuum iudiciam. Manet enim satan semper sui similis, & quas olim inter infideles operatus est illusiones, & demeritationes, eandem etiam exercet perpetuos nempe fumos, & uanissimas umbras, somnia rectè dixeris, pro ueritate uendens. Habes breuiter, mi Domine uiuere, sententiam meam. Probo diuinum collyrium tui codicis, quo multorum caliginosos oculos purgasti. Diuinitus hoc datum esse, facile iudicabit, obuijsq; uulnis complectentur, quin & magicarum artium incantationes minus formidabunt, quotquot librum tuum cum sano iudicio legerint, & intellexerint. Vale per Christum. Datum Hammonæ, 26. Decembris, Anno 1565.

CLARISSIMO VIRO BARTOLO
RICHIO, LL. Doctori, ac Illustrissimi Principis
Henrici Ducis Brunswicensis ac Lunenburgensis
consiliario, Domino suo obseruando,
Caspar Borcholt S.

CVm nuper, clarissime uir, de Lamiarum uel sagarum fraude, quas ueteres Striges uocabant, quas iam à Magistratibus sine discrimine ad famam;

ad flammam rapiuntur, inter nos fermo erat: tua excellentia uerè grauiterque iudicauit, magna in hoc maleficio dijudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis infligendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles proniores ad lenitatem nos esse iubent, ita ut etiã in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. I. respiciendum. & I. absentem. de pœnis. Quàm uerò in hoc maleficio negotio multa nunc confusè, turbulenterq; ex sinistra, fanatica ac perniciosa solum suspicione agantur, ex hoc liquet, quod laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinato, uel illito, uel in eo loco ubi terram inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea meritò lege Cornelia gladio feriuntur, sit confusum, & hætenus confusè de his actum & pronunciatum. Vt autem præclarior hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna inferitur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vueri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniosè, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius aui Iurisconsulti Iacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Bitorigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo hoc fieri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nœnias fabulasque nostros legum Glossatores, siposito affectu cum hoc scriptore conferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negotium tractandum suscepe-

runt. Cum autem & tuam excellentiam optimi iudicij esse non ignorem, peto, ut quantum temporis publicis negocijs suffurari queas, huic libro præsentem perlegendum impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid toto hoc Libro perlecto ad propositam quæstionem de sagis uel lamijs non ita sine discrimine crudeliter coburendis, quod nunc tanta contentione in Republica agitur, rectè iuste que dictum inuenieris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Ac utinam talem omnem in hoc sanguinolento negotio animum Principes gererent, qualè Illustrissimus, experientia ac literis doctissimus Princeps GUILHELMVS Iulii & Cluise Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijs, in Proemio libri annexa est. Non etiam uereor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut tædium aliquod in legendo tibi obueniat. nam ita historijs, & iucundis narrationibus liber est refectus, ut uix ullum librum hoc iucundiores extare, affirmare auisim. Vale: Datum in castris Scuruuolt, 7. die Augusti, Anno 64.

IOANNI VVERO, MEDICO
& philosopho clariss. Theodorus Zuingerus
Basiliensis Medici
M. S.

Herculi mōstrorū domitori summos olim honores à Græcia habitos pro repurgato terrarū orbe, grauiſsimorū auctorū monumenta reſtātur. Tibi uerò, uir ornatissime, qui de Præstigijs dæmonum Cōmentario edito, uoluntate uillius ueteratoris stratagemata & insidias eleganter & eruditè detegis, respublicæ literaria in primis plura quàm uel cogitare unquam

possit, se tibi debere, bonorum omnium incredibile cum consensu, non obscure fatetur: deinde etiam uniuersus orbis Christianus nunquam inter mortuis laudibus perpetuo prædicabit. Quæ quum mihi communis cum multis uirtutes tuas suspiciendi atq; colendi occasio fuerit, tū uerò priuata quædam, hoc est, ordini nostro conueniēs, accessit. Quandoquidem subinde ueterem medicinam contra furiosos impudentissimorum sophistarum conatus ita protegis, ut tuis successibus omnes, qui non penitus mentem densis fumis denigratam habent, merito gratulari debeant. Et certè tali opus erat *adæquandū* contra tam multicipitem belluam, quæ sub artis medicæ prætextu, impietatem magicis delirijs suffultam, non obscure, subdolè tamen, profertur. Tibi igitur, uir doctiss. pro tam honesto certamine, pro tam felici successu, an reipubl. literariæ potius, pro tanto patrocinio gratulari debeā, reuera ignoro: tuæ interim uirtuti & eruditioni fausta & felicia omnia ex animo precor. Nam hortationes nostras, nec ætas, nec animus, nec eruditio tua ferunt. Cæterum ut *in re docuimus* non modò *re philosophiæ, sed etiam in re* *laudat* proueniat, etiam atq; etiam à te contendo, ut in amicorum tuorum numerum me recipias. Quod si propter Peripateticos, qui *adæquandū* omnem ex amicitijs tollere nituntur, facere non licebit, ac certè inter dist. tuos locum nos obtinere patiaris. Ego, quantum in me erit, operam dabo, ut nec obseruantia, nec beneuolentia uel tui studiosissimis inferior fuisse uidear. Libertatem nostram, si huius quoque causas exquiris, tua in primis humanitas cum pari eruditione coniuncta, deinde etiam Oporini auunculi nostri commendatio fulciunt atque fouent: cumq; te Oporino amicissimum esse

sciam, in me fortassis, etsi nullo merito nostro, attamen iure quodam cognationis, partem amoris tui deriuari posse confido. Id ut facias, uir eruditiss. te etiam atque etiam rogo: & nisi molestum est, spem nostram non inane fuisse, ex literis tuis intelligere cupio. Vale Uuere clariss. Basileæ, X. Kl. Aprilis 1766.

D. BALDVINI RONSSEI
medici, doctrina & artis usu
celeberrimi, iudicium.

Porinus ille noster, homo iuandis studijs natus, proximis nondum dinis Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremam manum iam imposuerat) de Dæmonum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Brouchulius Reipub. Gorcomien si à medicinis, aliquando eius apud me mentionem fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detectis huiusmodi muliercularū neuis, idolomaniam, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicatorum iri. Nam quantum uis abhinc uiginti Iacobus Sanguis, Andouerpianus medicus, eiusdè argumenti mihi adhuc tum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuassisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insitam iadudum opinionem euellere posset. siquidem, etsi physicis quibusdam demonstrationibus deliramenta quædam esse declararet: concessit tamen multa, quæ tu argutissimè & maxima cum ratione refellis: neque is (ut bona uenia uiri alioqui doctissimi dicam) usque-

usque ad eadē Scripturæ sacræ testimo-
nio innitebatur, ut qui sua profes-
sione contentus, medicis physicisq; argu-
mentis tantum stabat. Tu contra, anti-
quissimorum Theologorum, Iurisperi-
torum, atq; eorum qui de Magia scri-
pserunt (ut interim medicos taceam)
argumentis innixus, quum aliquid se
iam egisse putant, nihil prorsus iam
actum conuincis, & ut habet Græco-
rum diuerbium, *μηκλω περιδρασε*. Dignū
meherculè cedro opus, dignum quod
omnium manibus sceleratissimo hoc
tempore circumferatur, dignū quod
omnium mentibus imprimatur, &c.
Scriberem aliquanto accuratius, ni
Brouchusij nostri propra quædam
festinatio, dicere simul ac scribere co-
egisset. Vale in eo qui cuncta potest.
Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, ME-
dici & eruditissimi & excellen-
tissimi, sententia.

Quantum uoluptatis ceperim ex
tuis libris de Præstigijs dæmo-
num, *ἢ ἀγαθῶν καὶ ἐπιβλασίων ἐν τοῖς
βιβλίοις* Vuiere, uix satis uerbis ex-
plicare possum. Video enim singularē
in ijs prudentiam, iudicium solidum,
copiam rerum necessariorum, ordi-
nem mirificum, sedulitatem incredibi-
lem, deniq; animi pietatem (absit adu-
lationis suscipio) & religionis Christia-
næ puritatem: eamque passim propu-
gnandi aduersus omnes impiorum
hominum insultus, & dæmonū frau-
des animositate infrastram. Deinde
non solum, quod ipse sæpe mecum
cogitauit, sed etiam quod unice & o-
ptauit & expectauit, in illis abundè sum
consecutus. illud autem est præcipuè,
quid de Lamij (quas uocant) nostri
temporis sententium sit, quid uanæ
illarum incantationes efficere pos-
sint; & tandem, an pœna illarum ad

mortem usque extendi debeat. Quæ
tria tam uelim hodie omnibus esse re-
adè cognita, persuasãq; quàm plerūq;
indoctis doctisq; temerè credita. Pu-
det autem me propemodum nostri se-
culi, quodd tanto ueterno sopitum res
tam utiles necessariasq; non diligen-
tius inuestigarit, & maturius in lucem
ediderit. Omnes enim ferè tam Medi-
ci quàm Iurisconsulti & Theologi
(quorum tamen maximè intererat,
hæc ad unguem cognoscere) contenti
maiorum consuetudine, nimis faciles
aures præbuerunt fabulis: nimisq; te-
merariè, ne dicam iniquè, de uita mor-
teq; multorum pronunciarunt. Sed
cum cogito, idem hodie & ante ætatē
nostram in illis obseruatum esse, qui
iudicabantur hæretici (scilicet quod à
Rom. ecclesia in interpretatione quo-
rundam articulorum doctrine, uel usu
ceremoniarum, nulla seditione dissen-
tiant) quorum tamen, uel aduersarijs
testibus, mens Deo deuota uitaq; in-
culpata fuit: minus mirum uideatur,
quod in hac Lamiarum causa, quæ ple-
na semper fuit tenebris & dæmonum
ludibrijs, cæcutiant, cæcutiendoq; in-
fontes sæpe feriant. Equidem ab eo
tempore, quo ætatis maturitate, acce-
dente qualicunque in institutione, usū-
que, res humanas cœpi intueri, ualde
semper deplorare soleo hominum ig-
norationem. Nam ea mihi causa ui-
debatur uniuersæ mali, quod tam mul-
tiplex in uita nostra grassatur. Quod
etsi ipse, maximè adhuc ignorans,
Dei tamen gratia cognouerim & de-
fleuerim: nihilominus communi cæci-
tate impeditus in præsentia materia, o-
culos altius adhuc cattollere, & uerita-
tem ipsam intueri nondum potui.
Quare quando ingenij mei exiguita-
tem probè scirem, nec negare nec asse-
uerare statueram. At nunc iudicio tuo
confirmatus, lucem mihi uidere uide-

or, & qua eundum & ubi sistendum
 sit, satis intelligo: agoque immortalī
 Deo gratias, quod tua opera eas res
 nobis patefecerit, quæ non eruditīs
 modò & titulo doctoribus, sed etiam
 omnibus hominibus, multò uerò ma-
 ximè Christianis cognitu necessariæ
 sunt. Proinde ne quicquã credã post-
 hac illis, qui ita præsentī cuiunque u-
 sui in hærescendum putant oportere, 10
 ut nullo modo aliorum quam uis pio-
 rum eruditorumq; uitorum modestè
 propositam sententiã audiendam,
 cognoscendam, recipiendamque esse
 uelint: longè à principis illius consilio
 dissentientes, qui cum necessitas po-
 stularet, *Nub d' èn ait, èr-ris dè γ' ἀμείνορα*
πατήρ εἰσὶν αἱ, ἔνδ' δὲ πάλαιός, ἰσοί αἰνὰ ἀμὲν
ἢ ἔν. Nam cū, ut dixi, omnis mali ori-
 go & fons ab ignorantia oriatur, & hæc 20
 orimum à peccato, peccatum porro à
 solo (qui est uerè pater tenebrarū,

falsitatis & confusionis) principium
 suum ducat, meritò omnis boni causã
 uideri debet sapientia & cognitio: quip-
 pe quæ lucem, ueritatè, & ordinem in
 tota uita & omnibus actionibus no-
 stris pariat, conseruetq;. Facessat ergo
 omnis pertinacia & morositas: sitq; li-
 bera ut audiendi, ita & dicendi scribè-
 diq; facultas: eatenus tamen, ut is la-
 bor utriusq; Reipub. insignem utilita-
 tẽ spectet, & ad Christi Seruatoris no-
 stri regnum propagãdum, diaboli ue-
 rò & Antichristi tyrannidẽ labefactan-
 dam præclare faciat. Vale clarissime
 Uuere, monstrofarum opinionum no-
 striæui non minime Hercules. Vale
 inquam: & perge porro esse, quod fec-
 liciter glorioseq; cœpisti, *πατήρ τὴ τῶ μὲν*
γὰ χαίρειν ἠνθῆτε, πῶν τῆ δῆμῶ, ἀνεμῶτε
ἢ μὲν πᾶσα, κῆρτε δ' ἄρα ἀκίμοιρ ποτῆτε

Duisbergi, Anno 1563. iplis
 Calend. Iunij.

FINIS.

909-310

PSEVDOMONAR-
CHIA DAEMONVM▷

○ curas hominum, & quantum est
in rebus inane?

*N*unc Satbanica factionis monopolium usque adeo porro delitescat, hanc
 Daemonum Pseudomonarchiam, ex Acharonticorum Vassallorum ar-
 chino subtractam, in huius Operis de Daemonum praestigijs calce an-
 nectere uolui, ut effascinatorum id genus hominum, qui se magos ia-
 ctitare non erubescunt, curiositas, praestigia, uanitas, dolus, impostu-
 ra, deliria, mens elusa, & manifesta mendacia, quinimo non ferenda blasphemia,
 omnium mortalium, qui in media lucis splendore hallucinari nolint, oculis clarissi-
 me appareant, hoc potissimum seculo scelestissimo, quo Christi regnum tam enormi
 impunitaq; tyrannide impetitur ab ijs qui Beliali palam sacramentum praestitere,
 stipendium etiam iustum haud dubie receperunt: quibus & perditas has horas liben-
 ter dedico, si forte ex immensa Dei misericordia conuertantur & uiuant: quod ex
 animo ijs precor, suis, felix & faustum. Ne autem curiosulus aliquis, fascino nimis
 detentus; hoc stultitiae argumentum temere imitari audeat, noces hinc inde praeter-
 missi studio, ut uniuersa delinquendi occasio praecideretur. Inscribitur uero à malefe-
 riato hoc hominum genere, Officium spirituum, uel, Liber officiorum spirituum, seu
 Liber dictus Empto. Salomonis, de principibus & regibus demoniorum, qui
 cogi possunt diuina uirtute & humana. At mihi nuncupabi-
 tur Pseudomonarchia Daemonum,

Primus Rex, qui est de potestate Orientis, dicitur Bael, apparatus tribus capitibus, quorum unum assimilatur bufoni, alterum homini, tertium feli. Rauca loquitur uoce, formator morum & insignis certator, reddit hominē inuisibile & sapientē. Huic obediūt sexaginta sex legiones.

Agares Dux primus sub potestate Orientis, apparet beneuolus in senioris hominis forma, equitas in crocodilo, & in manu accipitrem portās. Cuncta linguarum genera docet optime: fugitantes reuertit facit, & permanentes fugere: praelaturas & dignitates dimittit, & tripudiare facit spiritus terræ: & est de ordine Virtutum, sub sua potestate habens triginta & unam legiones.

Marbas, aliās Barbas, Præses magnus, se manifestans in fortissimi leonis specie, sed ab exorcista accitus humana induitur forma, & de occultis plenè respōdet, morbos inuehit & tollit, promouet sapientiam artiumque mechanicarum cognitionem, homines adhæc in aliam mutat formā. Præest triginta sex legionibus.

Prusias, alibi inuenitur. Busas, magnus Princeps & Dux est, cuius man-
bo circa turrim Babylonis, & uidetur
in eo flamma foris, caput autem assimilatur magno nycticoraci. Autor est & promotor discordiarum, bellorum, & rixarum & mēdaciōrum. Omnibus in locis nō intrōmitatur. Ad quæ sita responder abundè. Subsunt huic legiones uigintis sex, partim ex ordine Throni, partim Angelorum.

Amō uel Aamon Marchio magnus
& potens, prodit in lupi forma, caudā habens serpentinam, & flammam euo mens. hominis autē indutus speciem, caninos ostendat dentes, & caput ma-

gno nycticoraci simile. Princeps omnium fortissimus est, intelligens præterita & futura, hinc & gratiam concilians omnium amicorum & inimicorum. Quadraginta imperat legionibus.

Barbatos magnus Comes & Dux, apparet in signo Sagittarij filuestris cū quatuor regibus tubas ferentibus. Intelligit cantus auium, canum latratu, mugitus bouum & cunctorum animalium: thesauros item à magis & incantatoribus reconditos, detegit & est ex ordine Virtutum, partim Dominationū. Triginta præsidet legionibus. Nouit præterita & futura: tā amicorū quàm inimicorum animos conciliat.

Buer Præses magnus conspicitur in signo*. Absolutè docet philosophiā, practicā, ethica item & logica, & herbarum uires: dat optimos familiares: ægros sanitati restituere nouit, maxime & homines. Quinquaginta legionum habet imperium.

Gulfoyn Dux magnus & fortis, apparet in forma zenophali. Explicatè respōdet & uerè de præsentibus, præteritis, futuris & occultis. Amicorum & inimicorum gratiam reddit: dignitates confert & honores conformat. Præest quadragintaquinque legionibus.

Botis, alibi Otis, magnus Præses & Comes: prodit in uiperæ specie deterrima: & si quando formam induit humanam, dentes ostendit magnos & cornua duo, manu gladium acutum portans. Dat perfectè respōsa uera de præsentibus, præteritis, futuris & abstrusis. Tam amicos quàm hostes conciliat. Sexaginta imperat legionibus.

Bathym, alibi Marthim Dux magnus & fortis: uisitur constitutione uiri fortissimi cum cauda serpentina, e quo pallido insidens. Virtutes herbarum & lapidum pretiosorum intelli-

git. Cursu uelocissimo hominem de regione in regionem transfert. Huic triginta subsunt legiones.

Pursan, aliàs Curson, magnus Rex, prodit ut homo facie leonina, uiperâ portans ferocissimâ, ursoq; insidens, quem semper præcedûr tubæ. Callet præsentia, præterita & futura: aperit occulta, thesauros detegit: corpus humanû suscipit & aereum. Verè respon-
10 det de rebus terrenis & occultis, de diuinitate & mundi creatione: familiares parit optimos: cui parent uigintiduo legiones, partim de ordine Virtutum, partim ex ordine Throni.

Eligor, aliàs Abigor, Dux magnus, apparet ut miles pulcherrimus, lanceam, uexillum & sceptrum portans. Plenè de occultis respondet atque
20 bellis, & quomodo milites occurrere debeant: futura scit, & gratiam apud omnes dominos & milites conciliat. Præsudet sexaginta legionibus.

Loray, aliàs Oray, magnus Marchio, se ostendens in forma sagittarij pulcherrimi, pharetram & arcum gestantis: author existit omnium præliorum, & uulnera putrefacit quæ à sagittarijs infliguntur, quos obijcit optimos
30 tribus diebus. Triginta dominatur legionibus.

Valefar, aliàs Malaphar, Dux est fortis, forma leonis prodiens & capite la tronis. Familiaritatè parit suis, donec laqueo suspendantur. Decem præsidet legionibus.

Morax, aliàs Foraij, magnus Comes & Præses: similis tauro uisitur: & si quâ do humanâ faciem assumit, admirabilem in Astronomia & in omnibus arti-
40 bus liberalibus reddit hominem: parit etiâ famulos non malos & sapientes: nouit & herbarum & pretioforum lapidum potetiam. Imperat triginta sex legionibus.

Ipcs, aliàs Ayperos, est magnus Co-

mes & Princeps, apparens quidè specie angelica, interim leone obscurior & turpis, capite leonis, pedibus anserinis, cauda leporina. Præterita & futura nouit: redditq; hominem ingeniosum & audacem. Legiones huic obediunt triginta sex.

Naberus, aliàs Cerberus, Marchio est fortis, forma corui se ostentans: si
10 quâdo loquitur, raucaum edit uocem. Reddit & hominem amabilem & artium intelligentè, cum primis in Rhetoricis eximum. Prælatorum & dignitatum iacturam parit. Nouèdecim legiones hunc audiunt.

Glasya labolas, aliàs Cacerinolaas uel Caalsimolar magnus Præses: qui progreditur ut canis habens alas gryphi. Artium cognitionem dat, interim
20 dux omnium homicidarû. Præsentia & futura intelligit. Tâ amicorû quàm inimicorum animos demeretur: & hominem reddit inuisibilem. Imperium habet triginta sex legionum.

Zepar Dux magnus, apparens uti miles, inflammansq; uirorum amore mulieres, & quando ipsi iustum fuerit, earum formam in aliam transmutat, donec dilectis suis fruantur. Steriles quoque eas facit. Vigintifex huic
30 parent legiones.

Byleth Rex magnus & terribilis, in equo pallido equitans, què præcedunt tubæ, symphonix, & cuncta Musicę genera. Quum autè coram exorcista se ostentat, turgidus ira & furore uide-
40 tur, ut decipiat. Exorcista uerò tum sibi prudenter caueat: atq; ut factum ei adimat, in manu suscipiat baculum cotili, cum quo orientem & meridiem uersus, foris iuxta circulum manum extendet, facietq; triangulum. Cæterum si manum non extendit, & intrare iubet, atq; spirituum Vinculum ille renuerit, ad lectionem progrediatur exorcista: mox ingreditur idem sub-
missus,

missus, ibi stando & faciēdo quodcumque iusserit exorcista ipsi Byleth regi, eritq; securus. Si uerò cōtumaciore fuerit, nec primo iussu circulum ingredi uoluerit, reddetur fortè timidiore exorcista: uel si Vinculum spirituum minus habuerit, sciet haud dubiè exorcista, malignos spiritus postea eum nō uerituros, ac semper uiliorem habituros. Item si ineptior sit locus triangulo deducēdo iuxta circulum, tunc uas uino plēnū ponatur: & intelliget exorcista certissimè, quomōdo domo sua egressus fuerit cum socijs suis, prādictum Byleth sibi fautorem fore, beneuolum, & corā ipso submissum quando progredietur. Venientē uerò exorcista benignè suscipiat, & de ipsius factu gloriatur: propterea quoque eundem adorabit, quemadmodum alij reges, quia nihil dicit absq; alijs principibus. Item si hic Byleth accitus fuerit ab aliquo exorcista, semper tenendū ad exorcistæ faciem annulus argenteus mediū digiti manus sinistrae, quemadmodū pro Amaymone. Nec est præmittenda dominatio & potestas tanti principis, quoniam nullus est sub potestate & dominatione exorcistæ alius, qui uiros & mulieres in delirio detinet, donec exorcistæ uoluntatem expleant: & sicut ex ordine Potestatiū, sperans se ad septimū Thronū rediturum; quod minus credibile. Imperat octogintaquinque legionibus.

Sytry, aliàs Bitru, magnus Princeps, leopardi facie apparens, habensque alas uelut gryphi. Quando autem humanam assumit formā, mirè pulcher uidetur. Incēdit uirum mulieris amore, mulierem uicissim alterius desiderio incitat. Iussus secreta libenter detegit feminarum, eas ridēs ludificansq; ut se luxuriose nudent. Huic sexaginta legiones obsequuntur.

Paymon obedit magis Lucifero

quā alij reges. Lucifer hic intelligēdus, qui in profunditate scientiæ suæ demersus, Deo assimilari uoluit, & ob hanc arrogantiam in exitum proiectus est. De quo dictū est: Omnis lapis pretiosus operimentū tuum. Paymon autē cogitur uirtute diuina, ut se sistant corā exorcista: ubi hominis induit simulachrum, insidēs dromedario, coronāq; insignitus lucidissima, & uultu femineo. Hūc præcedit exercitus cū tubis & cimbalis bene sonantibus, atque omnibus instrumentis Musicis, primò cū ingenti clamore & rugitu apparatus, sicut in Empto. Salomonis, & arte declaratur. Et si Paymon hic quandoq; loquitur, ut minus ab exorcista intelligatur, propterea is nō tepescat: sed ubi potest illi primā chartam ut uoto suo obsequatur, iubebit quoq; ut distinet & apertè respondeat ad quæsitā, & de uniuersa philosophia & prudentia uel scientia, & de cæteris arcanis. Et si uoles cognoscere dispositionem mundi, & qualis sit terra, aut quid eam sustineat in aqua, aut aliquid aliud, & quid sit abyssus, & ubi est uentus & unde ueniat, abundè te docebit. Accedat & cōsecrationes tā de libationibus q̄ alijs. Confert hic dignitates & cōfirmationes. Resistētes sibi suo uinculo deprimat, & exorcistæ subijcit. Bonos cōparat famulos, & artiū omnium intellectu. Notandū, quod in aduocādo hūc Paymonē, Aquilonē uersus exorcistā cōspicere oporteat, q̄ ibi huius sit hospitium. Accitū uerò intrepidè cōstanterq; suscipiat, interroget, & ab eo petat quod uoluerit, nec dubiè impetrabit. At ne creatorē obliuioni tradat cauendū exorcistæ, propter ea quæ præmissa fuerūt de Paymone. Sunt qui dicāt, eū ex ordine Dominationū fuisse: sed alijs placet, ex ordine Cherubin. Hūc sequuntur legiones ducentę, partim ex ordine Angelorū, partim Potestatum.

Notandū adhæc, si Paymō solus fuerit citatus per aliquā libationē aut sacrificiū, duo reges magni comitantur, scilicet Bebal & Abalā, & alij potētes. In huius exercitu sunt uiginti quinque legiones: quia spiritus his subiecti, non semper ipsis adsunt, nisi ut appareant, diuina uirtute compellantur.

Regem Belial aliqui dicunt statim post Luciferum fuisse creatum, ideoque sentiunt ipsum esse patrem & seductorem eorum qui ex Ordine ceciderunt. Cecidit enim prius inter alios digniores & sapientiores, qui præcedebant Michaelē & alios cœlestes angelos, qui deerant. Quamuis autem Belial ipse qui in terrā deiecti fuerint, præcesserit: alios tamē qui in cœlo manserunt, non antecessit. Cogitur hic diuina uirtute, cū accipit sacrificia, munera & holocausta, ut uicissim det immolantibus responsa uera: at per horā in ueritate non perdurat, nisi potentia diuina cōpellatur, ut dictum est. Angelicā assumit imaginē impēsē pulchram, in igneo curru sedens. Blandē loquitur. Tribuit dignitates & prælaturas senatorias, gratiam item amicorū, & optimos famulos. Imperium habet octoginta legionum, ex ordine partim Vir-
 tutum, partim Angelorum. Forma exorcistæ inuenitur in Vinculo Spirituū. Obseruandum exorcistæ, hunc Belial in omnib. succurrere suis subditis: si autē se submittere noluerit, Vinculū Spirituum legatur, quō sapientissimus Salomon eos cum suis legionibus in uase uitreo relegauit: & relegati cum omnibus legionibus fuere septuagintaduo reges, quorum primus erat Bileth, secūsdus Belial, deinde Asmoday, & circiter mille millia legionū. Illud proculdubid à magistro Salomone didicisse me fateor: sed causam relegationis me non docuit, crediderim tamen propter arrogantiam ipsius Belial.

*Sclerati ne-
 cromantici
 uerba sunt.*

Sunt quidam necromantici, qui asserunt, ipsum Salomonem quodam die astutia cuiusdam mulieris seductum, orādo se inclinasse uersus simulachrū Belial nomine. quod tamen fidē non meretur: sed potius sentiendum, ut dictum est, propter superbiam & arrogantiam relegatos esse in magno uase, proiectos in Babylone in puteum grandē ualde. Enim uerō prudentissimus Salomon diuina potētia suas exquebatur operationes, quæ etiam nuaquam eum destituit: propterea simulachrum non adorasse ipsum sentiendum est, alioqui diuina uirtute spiritus cogere nequiuisset. Hic autem Belial cum tribus regibus in puteo fuit. At Babylonienses ad hęc exhorrescentes, rati se thesaurum amplum in puteo inuenturos, unanimi consilio in puteum descendērunt, detegeruntque & confregere uas, unde mox egressi captiui, in proprium locum porrō sunt reiecti. Belial uerō ingressus quoddam simulachrum, dabat responsa sibi immolantibus & sacrificantibus, ut testatur Toez in dictis suis: & Babylonienses adorātes sacrificauerūt eidem.

Bune Dux magnus & fortis, apparet ut draco, tribus capitibus, tertium uerō assimilatur homini. Mata loquitur uoce: mortuos locum mutare facit, & dæmōnes supra defunctorum sepulchra congregari: omnimodō hominē locupletat, reddiditque loquacem & sapientē: ad quæ sita uerē respōdet. Huic legiones parent triginta.

Forneus magnus Marchio, similis monstro marino, reddit hominem in Rhetoricis admirabilem, optima fama & linguarū pericia ornat, tam amicis quā inimicis gratum facit. Substantur huic uigintinoue legiones, ex ordine partim Thronorum, partim Angelorum.

Roneue Marchio & Comes, assimilatur

latur monstro. Singularem in Rhetoricis intelligentiam confert, famulos item fidos, linguarum cognitione, amicorum & inimicorum fauorem. Huic obediunt legiones nouendecim.

Berith Dux magnus & terribilis: tribus nuncupatur nominibus, à quibusdam Beal, à Iudæis Berith, à necromanticis Bolfri. Prodit ut miles ruber eum uestitu rubro, & equo eiusdem coloris, coronaq; ornatus. Verè de præsentibus, præteritis & futuris respondet. Virtute diuina per annulum magicæ artis ad horam scilicet cogitur. Mendax etiam est. In aurum cuncta metallorum genera mutat. Dignitatus ornatus eisdemq; confirmat: claram subtilemque edit uocem. Viginti sex legiones huic subsunt.

Astaroth Dux magnus & fortis, prodiens angelica specie turpissima, insidensq; in dracone infernali, & uiperâ portans manu dextra. Verè respondet de præteritis, præsentibus, futuris & occultis. Libenter de spiritu creatoris, & eorum lapsu loquitur, quomodo peccauerint & ceciderint. Se spontè non prolapsum esse dicit. Reddit hominem mirè eruditum in artibus liberalibus. Quadraginta legionibus imperat. Ab hoc quilibet exorcista caueat, ne propè nimis eum admittat, ob fœtorem intolerabilem quem expirat. Itaq; annulum argenteum magicum in manu sua iuxta faciem teneat, quo se ab iniuria facile tuebitur.

Forras uel Forcas magnus Præses est: uisitur forma uiri fortissimi, & in humana specie uires herbarum & lapidum preciosorum intelligit. Plenè docet Logica, Ethica & eorumdè partes. Reddit hominem inuisibilem, ingeniosum, loquacè & uiuacem: amissa recuperat, thesauros detegit. Dominum uiginti nouem legionum habet.

Furfur Comes est magnus, apparès

ut ceruus cauda flammea. In omnibus mentitur, nisi in triangulum intro ducatur. Iustus angelicam assumit imaginem. Rauca loquitur uoce: amorem inter uirum & mulierem libenter conciliat: nouit & concitare fulgura, coruscationes & tonitrua in ijs partibus ubi iustum fuerit. De occultis & diuinis rebus bene respondet. Imperat legionibus uigintis sex.

Marchocias magnus Marchio est. Se ostentat specie lupæ ferocissimæ cum alis gryphi, cauda serpentina, & ex ore nescio quid euomès. Quum hominis imaginem induit, pugnator est optimus. Ad quæsitâ uerè respondet: fidelis in cunctis exorcistæ mandatis. Fuit ordinis Dominationum. Huic subsi-
10 iacent legiones triginta. Sperat se post mille ducetos annos ad septimum Thronum reuerfurum: sed ea spe fallus est.

Malphas magnus Præses, conspexitur coruo similis: sed hominis idolum indutus rauca fatus uoce. Domos & turres ingètes mirè extruit, & obuios citò facit artifices maximos: hostium uerò ædes & turres deiicit. Famulos suppeditat non malos. Sacrificia libenter suscipit, at sacrificatores omnes fallit. Quadraginta huic parent legiones.

Vepar, aliàs Separ, Dux magnus & fortis: similis syreni: ductor est aquarum & nauium armis onustarum. Ut mare in mare magistri turgidum nauibusque plenum appareat, efficit: contra inimicis exorcistæ per dies tres uulneribus putrescentibus uermesque producentibus homines inficit, à quibus tamen negotio absoluto sanantur omnes. Imperat legionibus uiginti nouè.

Sabnac, aliàs Salmac, Marchio magnus & fortis: prodit ut miles armatus, capite leonis, in pallido equo insidens. Hominis formâ transmutat mirè: turres magnas armis plenas ædificat, item castra & ciuitates. Triginta

dies ex mādato exorcistæ homini uulneta putrida & uerminantia infligit. Familiars conciliat bonos: dominiū exercens quinquaginta legionum.

Sydonay, aliàs Asmoday, Rex magnus, fortis & potens: uisitur tribus capitibus, quorum primum assimilatur capiti tauri, alterum hominis, tertium arietis. Cauda eius serpentina, ex ore flammā eructat, pedes anserini. Super dracone infernali sedet, in manu lanceam & uexillū portās. Præcedit alios qui sub potestate Amaymonis sunt. Cum huius officia exercet exorcista, fit fortis, cautus & in pedibus stans: si uerò coopertus fuerit, ut in omnibus detegatur, efficiet: quod si non fecerit exorcista, ab Amaymone in cūctis decipietur: sed mox quum ipsum in prædicta forma cōspicit, appellabit illum nomine suo, inquitens: Tu uerò es Asmoday, ipse non negabit: & mox ad terrā. Dat annulū uirtutū: docet absolute Geometriam, Arithmeticā, Astronomiam, Mechanicam: ad interrogata plenē & uerē responder: hominem reddit inuisibilem: loca thesaurorum ostendit & custodit, si fuerit de legionibus Amaymonis. In sua potestate legiones septuaginta duas habet.

Gaap, aliàs Tap, Præses magnus & Princeps: in signo meridiei apparet: sed quum humanam assumit faciem, ductor est præcipuorum quatuor regum, tam potens ut Byleth, & extiterūt autem quidam necromātics, qui huic libamina & holocausta obtulere, & ut eandem euocarent, artem exercuere, dicōtes sapientissimū Salomonem eam cōposuisse, quod falsum est: imò fuit Cham filius Noe, qui primus post diluuium cepit malignos inuocare spiritus, inuocauit aut Byleth, & composuit artem in suo nomine, & librū, qui multis mathematicis est cognitus. Fiebant autem holocausta, libamina,

munera, & multa nefaria, quæ operabantur exorcistæ admittis sanctissimis Dei nominibus, quæ in eadē arte sparsim exprimuntur. Epistola uerò de ijs nominibus est conscripta à Salomone, uti & scribūt Helias Hierosolymitanus & Heliseus. Notandum, si aliquis exorcista habuerit artem Beleth, nec ipsum coram se sistere possit aut nide-
 10 re, nisi per artem: quomodo autem eundem continere oporteat, non est expli-
 candū, quum sit nefandum, & nihil à Salomone de eius dignitate & officio didicim. hoc tamen nō silebo, ipsum reddere hominem admirabile in philosophia & artibus omnibus liberalibus. Facit ad amorē, odium, inuisibilitatem & consecrationem eorum quæ sunt de dominatione Amaymonis: & de potestate alterius exorcistæ tradit familiares, & uera perfecte responsa de præsentibus, præteritis & futuris. Velocissimo transcurso in uarias regiones traducit hominem. Sexaginta sex præest legionibus, & fuit de Potestatum ordine.

Chax, aliàs Scox, Dux est & Marchio magnus: similis ciconiæ rauca uoce & subtili. Mirabiliter aufert uisum, auditum & intellectum iussu exorcistæ: aufert pecuniam ex qualibet domo regia, & reportat post mille ducentos annos, si iussus fuerit: a bripiet & equos. Fidelis esse in omnibus mandatis putatur: ac licet se obsequiturum exorcistæ promittat, non tamen in omnibus facit. Mendax est, nisi in triangulum introducatur: introductus autem loquitur de rebus diuinis & reconditis thesauris, qui à malignis spiritibus nō custodiuntur. Promittit in super se collaturū optimos famulos, qui accepti sunt, si nō fuerint deceptores. Huic subiacent legiones triginta.

Pucel Dux magnus & fortis: apparet in specie angelica, sed obscura ualde: loquitur

loquitur de occultis: docet Geometriā & omnes artes liberales: sonitus facit ingentes, & sonare aquas ubi nō sunt, eadem & calefacit, & harum balnea recuperandæ sanitati seruentia certis temporibus, distemperat iussu exorcistæ. Fuit de ordine Potestati, habetq; in sua potestate legiones quadraginta octo.

Furcas miles est: prodit similitudine seui hominis cum longa barba & capillitio cano. In equo pallido insidet, portās in manu telum acutum. Docet perfectē practicam, philosophiam, rhetoricam, logicam, chiromatiā, astronomiam, pyromantiā, & earum partes. Huic parent uiginti legiones.

Murmur magnus Dux & Comes: apparet militis forma, equitans in uultu re, & ducali corona cōptus. Hunc præcedunt duo ministri tubis magnis: philosophiam absolute docet. Cogit animas coram exorcista apparere, ut interrogatæ respondeant ad ipsius quesita. Fuit de ordine partim Thronorū, partim Angelorum.

Caym magnus Præses, formā assumens merulæ: at quū hominē induit, respondet in fauilla ardente, ferens in manu gladiū acutissimū. Præ cæteris sapienter argumētari facit: tribuit intellectum omnī uolatilium, mugitus boum, latratus canū, & sonitus aquarum: de futuris optimē respōdet. Fuit ex ordine Angelorum. Præsidet legionibus triginta.

Raū uel Raym Comes est magnus: ut coruus uisitur: sed quū assumit humanā faciem, si ab exorcista iussus fuerit, mirè ex regis domo uel alia suffuratur, & ad locū sibi designatū transfert. Ciuitates destruit: dignitatū despectū ingerit. Nouit præsentia, præterita & futura. Fauorē tā hostiū quā amicorum conciliat. Fuit ex ordine Thronorum. Præsit legionibus triginta.

Halphas Comes magnus, prodit similis ciconiæ rauca uoce. Insigniter edificat oppida ampla armis plena: bellū mouet, & iussus, homines bellicosos ad designatum locum mittit obuiam. Subiungit huic uiginti sex legiones.

Focalor Dux magnus, prodit uelut homo, habens alas gryphi forma. Accepta humana figura, interficit homines & in aquis submergit. Imperat mari & uento, nauesq; bellicas subuerit. Notandū omni exorcistæ, si huic mandetur, ne homines lædat, libenter obsequitur. Sperat se post mille annos reuersurū ad septimum Thronū, sed fallitur. Triginta legionibus imperat.

Vine magnus Rex & Comes: se ostentat ut leo in equo nigro insidens, portansq; uiperam in manu. Amplas turres libenter ædificat: lapideas domus extruit, riuos rediturgidos: ad exorcistæ mandatū respondet de occultis, maleficis, præsentibus, præteritis & futuris.

Bifrons, monstri similitudine conspicitur. Vbi humanam assumit imaginem, reddit hominem in Astrologia mirabilem, planetarum mansiones absolute docens, idem præstat in Geometria, & mensuris alijs. Vires herbarum, lapidum pretiosorum & lignorū intelligit. Corpora mortuorum de loco ad locum transmutat: candelas super defunctorum sepulchra inflammare uidetur. Huic subiacent uiginti sex legiones.

Gamygyn magnus Marchio: in forma equi parui uisitur: at ubi hominis simulachrum assumit, raucam edit uocem, de omnibus artibus liberalibus differens: efficit quoque, ut coram exorcista conueniant animæ in mari exeuntes, & quæ degunt in purgatorio (quod dicitur Cartagra, id est, afflictio animarum) & corpora aërea suscipiunt, apparentq; euidenter, & ad in-

terrogata respondēt. Permanet apud exorcistam, donec ipsius uocum expleuerit. Triginta legiones in sua habet potestate.

Zagá magnus Rex & Præses: utaurus prodit cum alis ad modum gryphit: sed assumpta hominis forma, reddit hominem ingeniosum: transmutat cum etiam metallorum genera in monetas illius ditionis, & aquam in uinum, & ediuersò: sanguinem quoque in oleum, & contrà: & stultum in sapientem. Præest triginta tribus legionibus.

Orias Marchio magnus, uisitur ut leo, in equo fortissimo equitans, cauda serpentina: in dextera portat duos grandes serpentes etiam exhibilantes. Callet planetarum mansiones, & uires fideas perfecte docet. Transmutat homines: confert dignitates, prælaturas & confirmationes: item amicorum & hostium fauorem. Præsudet legionibus triginta.

Volac magnus Præses: progreditur ut puer alis angeli, super dracone equitans duobus capitibus. De occultis thesauris perfecte respondet, & ubi serpentes uideantur, quos & uiribus destitutos tradit in exorcistæ manus. Dominium habet legionum triginta.

Gomory Dux fortis & potens: apparet ut mulier pulcherrima: ac ducali cingitur corona, in camelo equitans. Bene & uerè respondet de præteritis, presentibus, futuris, & occultis thesauris ubi lateant. Conciliat amorem mulierum, & maxime puellarum. Imperat legionibus uigintifex.

Decarabia uel Carabia, magnus Rex & Comes: uenit similis*. Vires herbarum & lapidum pretiosorum, nouit: efficit ut aues coram exorcista uolent, & uelut familiares ac domesticæ morentur, bibant & cantillent suo more. Parent huic triginta legiones.

Almuscias Dux magnus & fortis:

procedit ut unicornu: in humana similiter forma, quando coram magistro suo se sistit: & si præcipiatur, efficit facillè ut tubæ & symphonia: omniaque musicorum instrumentorum genera audiantur, nec tamen conspectui appareant: ut item arbores ad exorcistæ genu se inclinent. Optimus est unà cum famulis. Imperium habet uigintinouè legionum.

Andras magnus Marchio: uisitur forma angelica, capite nycticoraci nigro simili, in lupo nigro & fortissimo equitans, baiulansque manu gladium acutissimum. Nouit interficere dominum, seruū & coadiutores: author est discordiarum. Dominatur legionibus triginta.

Androalplus Marchio magnus, apparet ut pauo: graues edit sonitus: & in humana forma docet perfecte geometriam & mensuram spectantia: reddit hominem in argumentando argutum, & in astronomia prudentem, eundemque in auis speciem transmutat. Triginta huic subsunt legiones.

Oze Præses magnus: procedit similis leopardo: sed hominem mentitus, reddit prudentem in artibus liberalibus: uerè respondet de diuinis & occultis: transmutat hominis formam: & ad eam insaniam eum redigit, ut sibi persuadeat esse quod non est, quem admodum se esse regem uel papam, & coronam in capite gestare: duratque id regnum horam.

Aym uel Haborym Dux magnus & fortis: progreditur tribus capitibus, primo serpenti simili, altero homini duos habenti, tertio felino. In uipera equitat, ingentem facem ardentem portans, cuius flamma succenditur castrum uel ciuitas. Omnibus modis ingeniosum reddit hominem: de abstrusis rebus uerè respondet. Imperat legionibus uigintifex.

Orobas magnus Princeps: procedit equo conformis: hominis autem indutus idolum, de uirtute diuina loquitur: uera dat responsa de præteritis, præsentibus, futuris, de diuinitate & creatione: neminè decipit, nec tentari fuit: confert prælaturas & dignitates, amicorum item & hostium fauorem. Præsides legionibus uiginti.

Vapula Dux magnus & fortis: conspicitur ut leo alis ad modum gryphi. Reddit hominem subtilem & mirabilem in artibus mechanicis, philosophia, & scientijs quæ in libris continentur. Præfectus est triginta sex legionum.

Cimeries magnus Marchio & fortis: imperans in partibus Africanis: docet perfectè Grammaticam, Logicam & Rhetoricam. Thesauros detegit, & occulta aperit. Facit ut homo cursu celerissimo uideatur transmutari in militem. Equitat in equo nigro & grandi. Legionibus uiginti præest.

Amy Præses magnus: apparet in flamma ignea: sed humana assumpta forma, reddit hominem admirabilem in astrologia & omnibus artibus liberalibus. Famulos suppetit optimos: thesauros à spiritibus custoditos ostendit. Præfecturam habet legionum triginta sex, ex ordine partim angelorum, partim potestatum. Sperat se post mille ducentos annos ad Thronum septimum reuersurum, quod credibile non est.

Flauros dux fortis: conspicitur forma leopardi & terribili. In humana specie uultum ostentat horrendum, & oculos flammeos. De præteritis, præsentibus & futuris plenè & uerè respondet. Si fuerit in triangulo, mentitur in cunctis, & fallit in alijs negocijs. Libenter loquitur de diuinitate, mundi creatione & lapsu. Diuina uirtute cogitur, & omnes alij demones siue spiritus, ut omnes aduersarios exorcistæ succendant & destruant. Et si uirtute numi-

nis ipsi imperatū fuerit, exorcistæ tentationem non permittit. Legiones uiginti sub sua habet potestate.

Balā Rex magnus & terribilis: prodit tribus capitibus, primo tauri, altero hominis, tertio arietis: cauda ad hæc serpentina, oculis flammeis, equitans in urso fortissimo, & accipitrem in manu portans. Raucam edit uocem: perfectè respondet de præteritis, præsentibus & futuris: reddit hominè & inuisibilem & prudentem. Quadraginta legionibus præsidet, & fuit ex ordine dominat.

Alocer Dux magnus & fortis: procedit ut miles in equo uasto insidens: facies eius leonina, rubicunda ualde cum oculis flammeis: grauius loquitur: hominem reddit admirabilem in astronomia & in omnibus artibus liberalibus: confert bonam familiam. Dominatur triginta sex legionibus.

Zaleos magnus Comes: apparet ut miles pulcherrimus in crocodilo equitans, & ducali ornatus corona, pacificus, &c.

Vual Dux magnus & fortis: conspicitur ut dromedarius magnus ac terribilis: at in humana forma linguam sonat Ægyptiacam grauius. Hic præ cæteris amorem maximè mulierum conciliat: inde nouit præsentia, præterita & futura: confert & gratiam amicorum atq; inimicorū. De ordine fuit potestatum. Triginta septè legiones gubernat.

Haagenti magnus Præses: ut taurus uideretur, habens alas gryphi: sed assumpta facie humana, reddit hominè ingeniosum in quibuslibet: cuncta metalla in aurum transmutat, aquam in uinum, & ediuersè. Tot legionibus imperat, quot Zagan.

Phœnix magnus Marchio: apparet uti auis phœnix puerili uoce: sed antequam se sistit coram exorcistâ, cæcus emittit dulcissimos: tunc autem cauendum

dum exorcistæ cum suis socijs, ne suauitati cantus aures accommodet, sed ille mox huic iubeat humanâ assumere speciem, tunc mirè loquetur de cunctis scientijs admirandis. Poeta est optimus & obediens. Sperat se post mille ducentos annos ad septimū thronū rediturum. Viginti præest legionibus.

Stolas magnus Princeps: prodit forma nyctioracis: coram exorcista hominis simulachrum suscipit, docetq; absolute astronômiam. Herbarum & lapidum pretiosorum vires intelligit. Viginti sex legiones huic subiacent.

Legio 6666.

Secretum secretorum tu operans sis secretus horum.

Obserua horas in quibus quatuor reges, scilicet Amoymon rex Orientalis, Gorfon rex Meridionalis, Zymymar rex Septentrionalis, Goap rex & princeps Occidētalis possunt constringi, à tertia hora usq; ad meridiem, à nona hora usq; ad uesperas.

Item Marchiones à nona usque ad completorium, uel à completorio usque ad finem diei.

Item Duces à prima usq; ad meridiem: & obseruatur cælum clarum.

Item Prælati in aliqua hora diei.

Item Milites ab aurora usq; ad ortū solis, uel à uesperis usq; ad finē solis.

Item Præses in aliqua hora diei non potest constringi, nisi rex cui paret, inuocaretur, & nec in crepusculo noctis.

Item Comites omni hora diei, dum sunt in locis cæpestribus uel syluestribus, quòd homines non solent accedere, &c.

CITATIO PRÆDICTORUM Spirituum.

Vbi quem uolueris spiritum, huius nomen & officium suprâ cognosces: imprimis autem ab omni pollutione, minimum tres uel quatuor dies mundus esto in prima citatione, sic & spiri

tus postea obsequētiore erunt: fac & circulum, & uoca spiritum cum multa intentione: primū uerò annulum in manu cōtineto: inde hanc recitato benedictionē tuo nomine & socij, si præstò fuerit, & effectū tui instituti fortioris, nec detrimētū à spiritibus senties: imò tuæ animæ perditionem.

In nomine Domini nostri Iesu Christi patris & filij & spiritus sancti: sancta trinitas & inseparabilis unitas te inuoco, ut sis mihi salus & defensio & protectio corporis & animæ meæ, & omnium rerum mearū. Per uirtutem sanctæ crucis & per uirtutē passionis tuæ deprecor te domine Iesu Christe, per merita beatissimæ Mariæ uirginis & matris tuæ atq; omnium sanctorū tuorum, ut mihi concedas gratiam & potestatem diuinam super omnes malignos spiritus, ut quoscunq; nominibus inuocauero, statim ex omni parte conueniant, & uoluntatē meam perficere adimpleat, quòd mihi nihil nocentes, neq; timorē inferentes, sed potius obediētes & ministrantes, tua districte uirtute præcipiente, mandata mea perficiant, Amen. Sanctus sanctus sanctus dominus Deus Sabaoth, qui uenturus es iudicare uiuos & mortuos: tu qui es alpha & ω, primus & nouissimus, Rex regū & dominus dominantium Ioch Aglanabrath El abiel anathi Enathiel Amazin sedomel gayer tolima Elias ischiro athanatos ymas heli Melsias, per hæc tua sancta nomina & per omnia alia inuoco te & obsecro te domine Iesu Christe, per tuam natiuitatem, per baptismū tuum, per passionem & crucem tuam, per ascensionem tuam, per aduentum spiritus sancti paracliti, per amaritudinem animæ tuæ, quādo exiuit de corpore tuo, per quinq; uulnera tua, per sanguinē & aquā, quæ exierant de corpore tuo, per uirtutem tuam, per sacramentum quod

Blasphemia
mera, & detestandus
numinum diuinorum
abusus.

Insignis
uirtutum
Christi
conspicua.

Quam reli
giosus hic dia
bolus.

quod dedisti discipulis tuis pridie quam passus fuisti: per sanctam trinitatem, per indiuiduam unitatem, per beatam Mariam matrem tuam, per angelos & archangelos, per prophetas & patriarchas, & per omnes sanctos tuos, & per omnia sacramenta quæ sunt in honore tuo: adoro te & obsecro te, benedico tibi & rogo, ut acceptes orationes has & coniurationes & uerba oris mei, quibus uti uolueris. Peto Domine Iesu Christe: da mihi uirtutem & potestatem tuam super omnes angelos tuos, qui de celo eiekti sunt ad decipiendum genus humanum, ad atrahendum eos, ad constringendum, ad ligandum eos pariter & soluendum: & ad congregandum eos coram me, & ad præcipiendum eis ut omnia quæ possunt, faciât, & uerba mea uocemq; meam nullo modo contemnant: sed mihi & dictis meis obediant, & me timeant, per humanitatem & misericordiam & gratiam tuam deprecor & peto te adonay amay hortan uegedora mytay hel suranat yfion ysyefy & per omnia nomina tua sancta, per omnes sanctos & sanctas tuas, per angelos & archangelos, potestates, dominationes & uirtutes, & per illud nomen per quod Salomon constringebat demones, & conclusit ipsos Elhroch eban heragle goth ioth ochie uenoch nabrat, & per omnia sacra nomina quæ scripta sunt in hoc libro, & per uirtutem eorundem, quatenus me potentem facias congregare & constringere omnes tuos spiritus de celo depulsos, ut mihi ueraciter de omnibus meis interrogatis, de quibus querâ, responsionem ueracem tribuant, & omnibus meis mandatis illi satisfaciant sine læsione corporis & animæ meæ & omnium ad me pertinentium, per Dominum nostrum Iesum Christum filium

tuum, qui tecum uiuit & regnat in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula.

O pater omnipotens, ô fili sapiens, ô spiritus sancte corda hominum illustrans, ô uos tres in personis, una uerò deitas in substantia: qui Adam & Eua in peccatis eorum pepercistis, & propter eorum peccata mortem subijsti tu fili turpissimam, in lignoq; sanctæ crucis sustinuisti: ô misericordissime, quando ad tuam cõfugio misericordiã, & supplico modis omnibus quibus possum, per hæc nomina sancta tui filij, scilicet alpha & ω, & per omnia alia sua nomina, quatenus concedas mihi uirtutem & potestatem tuam, ut ualeam tuos spiritus qui de celo eiekti sunt, ante me citare, & ut ipsi mecum loquãtur, & mandata mea perficiãt statim & sine mora, cum eorum uoluntate, sine omni læsione corporis, animæ & honoru meorum, &c. Continua ut in libro * Annuli Salomonis continetur.

O summa & æterna uirtus Altissimi, qui te disponente his iudicio uocatis * uaycheon stimulamaton ephares tetragrammaton olyoram irion egyption existion eryona onela brasym noym messias sother emanuel faba oth adonay, te adoro, te inuoco, totius mentis uiribus meis imploro, quatenus per te præsentis orationes & consecrationes & coniurationes confecerentur uidelicet, & ubicunq; maligni spiritus in uirtute tuorum nominum sunt uocati, & omni parte cõueniant, & uoluntatem mei exorcistoris diligenter adimpleãt, fiat fiat fiat, Amen. Hęc blasphema & execranda huius mundi sæx & sentina pœnam in magos prophanos bene constitutam, pro scelerato mentis ausu iure meretur.

F I N I S .

SERVM ET VERBORVM TOTO HOC
Opere precipuè memorabilium
INDEX.

Prior numerus paginam, alter uersum designat.

A	A.	Adamum fuisse medicum 221.37	Etata 37.26
Aron an magus fuerit 152.38	S. Adalberti anathema magicum 521.32	Agathensis concilij decretum contra magos 666.36	
Abacuc ab angelo per aerem delatus 276.16	adamantis lapidis uirtutes 582.25	Agares demon 913.9	
Abaddon demon, Græcè ἀπαλλόμενος, quid significet 105.25	Adolphi Clarebachi efficax oratio 640.11	aglaophotidis herbae uires 389.12	
Abbaris magus 147.38	Adolphi comitis à Nassau prudentia 717.44	Aguan demon apud Americanos 113.39	
Abdia Bab. Episc. locus de Vualdath deo 31.11	Adonis demon 30.44	Agrippa herus et praeceptor Vuiri 365.35 cur aliquando à Vuirio laudetur, aliquando non 876.25	
Abel à Caino fratre occiditur 26.37 an magus fuerit 152.36	Adramelech demon 29.32	Agrippa defensto 165.9 mori 166.15	
Abigor demon 915.16	Adrianus Marius Nicolai Geldriae cancellarius 659.26	Agrippa testimonij de Tritemio 880.32 censura de suis libris de occulta philosophia 836.30	
abnegantes fidem Christianam 243.35	adulterij poena 343.22	de Agrippa Tritemij iudicium 881.6	
abnegationis ueræ exempli 631.7	adulterium quando iure civili puniatur 834.7	Agrippa ueritas quid sit, & qui ea sint usi 197.39	
Abraham an magus fuerit 152.38	Aegyptij animalibus diuinis honores tribuerunt 31.32 maximi cultores idololatriæ 180.9	Albae mulieres demones 117.45	
Accius Nauis cotem nouacula diuidit 176.38	Aegyptiorum magia unde originem ducat 27.10. & 146.20	Albaniae incolae quales 369.48	
Achabi historia 748.22	sacerdotes magos fuisse 351.6 & 502.42	Albani lacus exundatio 202.28	
achemenidon planta ad quid utilis 685.5	Aegyptijs 666 genera sacrificiorum fuisse 34.24	Albatbara 475.13	
Achillis anima ab inferis euocata 193.11 forma demon Maximiliano Imperatori apparet 79.29	aer cur inter deos geniales sit connumeratus 33.27	Albertus Brementis episcopus magus 504.19	
acicularis dunt Dufeldorpij mulier quaedam deglutiit 397.39	aeris turbatio ingens 311.12	Albertus Teutonicus cuius magia cognitionem habuerit 881.44	
aconitum quis primum inuenerit 767.3	aera concitare posse demones 266.29 nullo modo à Lamijs turbari posse 297.32	Alchindus magus 147.34	
Acquirensis concilij decretum contra magos 665.42	Aesculapij magia 503.7	Alchindi Arabis error 554.40	
acus à muliere deglutita, ex q. ea noxa 397.25 deglutita Venetijs à uirgine quadam, cum lotio excreta 448.37	Aethiopica magia unde uenerit 144.5	contra Alchindum Ioan. Franz. Picus 534.25	
acus, mulier maleficio laesa, euomit 408.46	aethiopicis herbae usus 541.41	Alchymia quid tribuat auctor & medici 222.11	
acus plurimum pueri demoniaci Amsterdami uomite reijciunt 414.34	Aetium characteribus magicis uisum esse 574.31	Aliciati sententia de Lamiarum innocentia 734.14	
Ada libri magici sub falso titulo circumferuntur 152.26	Afflictio qualiscumq. patienter ferenda 617.10	Alcimi carne de diaboli operibus 99.37	
	Afri infantes palam Saturno immolabant 39.4	Alcmena 335.4	
	Afrorum sacerdotes à Tyberio suspensi 39.6	Alcoranus sacrum uolumen esse, cur credatur 95.7	
	Agamemnonis filius Iphigenia matris	alea inuentor 120.28	
		an magus ueritas quid, & unde oris ea sit	

I N D E X.

- caſi** 200.23
Alexander I. Romanus poſitex a-
qua luſtralis conſecrationis au-
thor 586.5
Alexander Tyrū expugnat 49.7
Alexandri & Darij conſultū un-
de demon prænouerit 42.20
Alexandri ab Alexand. locū de mi-
ro quodam ſpectro 75.3
Alexādro Seucro qui uerſus in Vir-
gilio obuenerit de regno 201.
 27
Alexandrum Trallianum magicis
characterib. uſum eſſe 574.15
Aliſi in domo ſuſcepti uirtus 582.2
alligationum uſus apud medicos
 574.21
Almadal 147.33 & 170.9
Aloceer demon 910.15
amatorum uia quid 197.41
altrune 338.42
altrunae 232.42
Althaeae & Meleagri fabula 290.
 13
Amatoria pocula quantum ualeūt
 382.29 **uenena** 380.30
amatorio poculo tres ordine abba-
tes interempti 384.24
Ambroſij locū de omnipotentia
Dei 119.11
Ambroſium eadem hora Mediola-
ni & Turonis in Martini exe-
quijs fuiſſe 177.17
Amduſcius demon 927.46
amentes quid efficiat 316.20 &
 381.16
Americorum mor in petendis ora-
culis 119.19 **sacerdotes** 119.2
Ammonita boſtius humanis Mo-
loch deo immolabant 37.6
Ammonitarum idolū 30.11
Amon uel Amon demon 913.40
amor & timor fortes imagines gi-
gnant 262.7
amorū curatio magica 578.32
us 242.48
amorem cuiuſdam mulieris concili-
landi modus magicus 543.28
quae res concilient 379.16 &
 380.36
Amoymon demon 931.19
Ampbionem Thebanum magum
fuiſſe 149.6
Amſterdami pueri circiter trigin-
ta miſere à demonio exagitati
 414.10
amuletorum phyſicorum uirtutes
 578.40
Amy demon 929.24
Anacephaleoſis de Lamijs 769.1
anachitidis lapidis uirtutes 582.37
anagallidis rubro flore ad quid u-
tilis 579.2
anathema magicum 521.20
Anamelech demon 29.36
An-cyritani concily conſtitutio ſeu
decretum de magi 664.15
Andras demon 928.11
Andreas Maſius 136.25
Andreas medicus 590.10
Andrea Tiraquelli lex conubialis
 386.40
Androalpbuſ demon 928.19
Androgei caedes quibus rebus ſit
placata 38.14
angeli an ſint creaturae 25.27
quales & ad quid conditi ſint
à Deo 18.6
de Angelorū lapſus cauſa qui Theo-
logi ſcripſerint 21.1
angelorum & diaboli diſtinctio
 124.1 **miniſterio cur Deus u-**
tatur 617.43 **natura & oſa-**
ficium 18.10
angelos neſcire futura 51.27
animae beatorum, magorum carni-
nibus eſt designata à Deo ſede
non euocantur 185.20 **quot mo-**
dis appareant 66.7 **an ſubies-**
Etum cuiuſpiam rei aſſumere
poſint 846.24
animarum apparitiones unde, &
quo tempore ſiant 65.39
animas in manu Dei exiſtentes dia-
bolus eſt ſua quiete turbare non
poterit 172.39 **mortuorū quibus**
praſtigijs demon ludificare ſo-
leat 62.29 **mul. in defuncto-**
rum per ſe expreſſiſſe uiua uoce
cauſam purgationis 64.36
animalcula eum urinis excreta
 443.10
animalia perfecta & imperfecta
quae ſunt 335.39
animalium feritates quid domet
 578.36
animalia nulla ex ſe edicere 336.
 11 **ne à maleficis inſiciantur,**
coniuratio ſuperſtitioſa 646.
 25
animantia ſi prater naturam quid
pati uideantur, quid faciendum
ſit 649.32
animantium morbis prohibendis
ſuffimentum utile 650.22
peſtes 490.3
animantia quomodo laedant uene-
fici 387.8
Anna Lemgou uirgo monialis à
diabolo mirè exagitata 423.16
Annae à Virmont uenenum propi-
natum 374.45
Annaebergius demon 112.34
annulus nuptialis 538.28
annuli magici figura & uirtus
 539
annulo incluſae radices demonem
extrahentiſ historia 587.22
annulorū uſus apud medicos 574.
 21 **magicorum nugae** 537.17
Anquirenſis concily decretum de
Lamijs 735.24
Anſelmus Parmenſis cuius ma-
gicam cognitionem habuerit 882.4
anſeres in Scotia ex arboris fru-
ctibus in aquam decidentibus na-
ſeuntur 336.22
Antonius Heliogabalus magus
 148.56
antirebinon herba ad quid utilis
 581.25
Antiſthenes Athenienſis magus
 148.21
Antonini Caracallae edictum con-
tra magos 572.22
Antonius archiepiſcopus Coloniaen-
ſis 434.25
Antonius Houerus 682.16
Antonius Sucquetus 362.20
Antonij Sucqueti filij uxor miſere
 uexata

I N D E X.

- in Augurijs quae obseruata sunt 139.14
- Augustini locus de abolitione oratorum 41.37 item de demonum studijs 97.24 de diaboli origine 19.29 de diaboli conatibus 47.16 de diabolo, an hominum cogitationes sciat 134.33 de dijs gentium 32.8 de omnipotentia Dei 129.24 de Samuelis apparitione 189.11 de Donatistarum improbitate 725.25 de haereticis non enecandis 718.21 de transformatione hominis 466.5
- Augustini Steuchi sententia de Sibyllarum oraculis 871.35
- Augustus Caesar oculis lucidissimis praeditus 369.32
- Autus Alcinus episcopus Viennensis 183.31
- Auli Gellij uerba de ueneficis 768.15
- Aurelianensis concilij decretum contra magos 665.29
- Aurelianensis spiritus exorcismi celebris historia 601.40
- Aureliani Imperatoris clementia erga femineum sexum 739.2
- Anthonius reprehenditur 474.20
- Ausonij uersus de quadam ueneficis 374.26
- Afroposita quid 197.6
- Aym demon 928.37
- Ayperos demon 915.46
- B.
- Baal demon 29.19
- Baal Zephani idolum 465.21
- Baalberith demon 30.41
- Baalim demon 30.38
- Baaris radix & locus 588.22
- Babylonica captiuitatis causa 231.8
- Babylonij quos deos coluerunt 29.38. & 31.42
- Babyloniorum magia unde originem ducat 27.20. & 146.20
- Baccharis herba uirtus 582.9
- Bacchus unus ex dijs selectis 33.23
- Bael demon 913.2
- Baianus se in lupum transformari posse credidit 472.8
- Balan demon 930.4
- Baldi censura de Lamiarum consensione 733.32
- Balduni Ronsei iudicium de Opere praestigarum demonum uiueri 904.11
- Balis herba quae magi usi sunt 193.33
- Balsamum quo ueteres reges sunt inuncti 586.40
- Balsami in Ecclesia Romana consecratio 587.1
- Balthasaris successoris Nabucadnezar insomnium 899.35
- Bangue planta 320.31
- Baptismatis aquae & misse usus in magicis artibus 164.43 uim externa exemptione tolli non posse 245.3
- Barbis demon 913.20
- Barbato demon 914.6
- Bardi Druidae 38.44
- Bartholomaeus Pisanus 82.9
- Bartholus Richius Ll. Doctor 900.38
- Bartoli sententia de Lamiarum poentia & poena 312.41
- Barnabaeus quid sit 144.37. & 747.5
- Bathym demon 914.40
- Balsubassa deus apud Turcas 35.31
- Babawya quid sit 185.12
- Beal demon qualis 921.8
- Beelphegor quid significet, & a quibus sit culus 29.25
- Beelzebub princeps demoniorum ibid. 10 legatos emittit ad interficiendum Fraciscum 83.41
- Bebemoth quid significet 103.45
- Bel quid significet, & quorum deus fuerit 29.2
- Belial demon 919.9
- Bellona dea 33.26. hostijs humanis placata 39.14
- Bellonius opium sine nocimento comedit 319.28
- benedictae herba uirtus 581.28
- benedictiois formula uulgo in niolesicj caratide usurpata 404.2
- Benedictus quomodo potestificatus sit adeptus 503.38 equo nigro post mortem uelut 81.1
- Benedicti non mori. ibid. 14.
- Berengarij error 731.33
- Berub demon 921.8
- Bernatium monachorum tragedia uenefica 321.30
- Bernardus Cronenburgus medicus 447.22
- Bernardus episcopus Hildesheimensis ducatum Wisenburgensem inuadit 114.44
- D. Bernardo demon apparet 81.43
- bestiarum maleficij curandi modus uulgaris 645.10
- in Bestijs homines non transformari maleficio 464.18 hominum transformatio phantastica quomodo fiat 268.36
- Bifrons demon 926.29
- Bitru demon 917.36
- Baoti quem deum coluerunt 32.4
- Baotiorum lingua. ibid. 35
- Boetius in quibus historicam mentus sit sequutus 287.7
- Boethij fabula de incubo demone 353.30 historia ubi non fides sit tribuenda 387.36 carmen de Ulyssis focys 464.37
- Bolphi demon qualis sit 921.9
- bombardarum ictus quid prohibeat 573.23
- Bononiae mulier a demone exagitata 450.36 cuiusdam uenefici facinus 373.13
- Bononienses qua poena Lamias afficere soleant 736.43
- Bontenbronch in arce quidam a demone miserè uexatus 409.33
- Boraciu uirtus quid sit 198.6
- Bothnicorum populorum septentrionalium incantationes 173.19
- Botis demon 914.38
- boues ab esu quid exterrat 387.27
- bouum pestilentia 490.18
- Bristia

I N D E X.

- B**rifiaci in Basiliensi dicecesi uno
genium terribile à Lamis cõ
fectum 240.31
- B**rugis mulier miserè uexata à de-
monio 362.16
- B**rugensis uetula fucata religio
549.26
- B**rutus Romanum imperium obti-
net 201.33
- M. Bruto demon apparet** 72.35
- bruxæ** 273.7
- bryonia radix ad quid utilis** 581.25
- Bucerius comes de Luca interfe-
ctus** 114.32
- Bucolica qui scripserint** 649.41
- Budericia mulier demoniacam i-
ferè uexata** 476.44
- Buer demon** 914.17
- busones fugandi modus magicus**
530.46
- Bulapbia ars** 170.9
- Bune demon** 920.29
- Busis demon** 912.29
- Buscudicus puella quedam à demo-
ne uexata** 429.4
- Byleib demon** 916.32
- Bythie monstrosa femina in Scy-
thia** 368.25
- C.
- C**aciricola uel Caasimolar
demon 916.16
- Cabala à magia infami uitiata**
152.28
- Cabalistica artis usus** 208.7 &
209.23
- Cacodemon unde dictus** 105.8
- Cain Abelem interficit** 26.37
- Calchanis & Tiresie uaticinia
de humanis uictimis** 37.17
- calculus gypseus in tonsillarum sau-
cium abscessu repertus** 441.1
- calculi ad centum & uiginti tres
in bilis receptaculo inuenti**
442.7
- Calechutorum dei effigies horri-
bilis** 118.30
- Caldenbroce in arce uirgo quæ-
dam à demone miserè agitata,
à Vuiero curatur** 59.42
- C. Caligula potioneatus ab uxore**
383.4
- callicia herbae usus in magia** 171.
35
- Callisthenes ueneficus Lucium Lu-
cullum interficit** 382.44
- Cambyfes magus** 147.44
- cameli saltatio** 93.43
- campane pulsus in die D. Ioan. leo-
mures & lamias pulsari** 508.
10
- campane baptizate an tempesta-
tes pellant** 44.16
- campanarum baptismus & exor-
cismus 43.20 sonitus an gran-
dinem auertere possit** 814.43
- Canibalum idololatria** 198.29
- canis rabidi morsus remedium Pa-
racelsiticum** 884.30
- curatio
magica 531.31 curationem
ad quos medici inepti referant**
226.40
- canis nigri fel ad quid utile** 581.37
- Carabia demon** 927.39
- carceris & custodie discrimen**
681.28
- carchedonij lapidis uirtutes** 582.
24
- Cardanus reprehenditur** 360.9
- Cardani censura de Lamis** 894.
45 libri de subtilitate 162.13
- Cardani sententia de lamiarum i-
maginationibus 286.31 item
confessione 688.17 unguento**
315.26
- Cardani uerba contra magos 555.
22 de Lamis** 697.4
- carminum usus apud medicos** 574.
22
- car nibus uesci diebus à pontifice
Rom. uetitis quado liceat** 248.
17
- caruifex quidam in ducatu Vuira-
tenbergico pascua pecoris uene-
nis inscit** 387.45
- caruificis pertinacia Antuerpiæ**
547.33
- Carolus 7. rex Gallie Egidium re-
gni marisbaleum suspendit ob
magiam** 661.20
- Caroli Galli epistola ad Vuierum**
896.39
- Carpoerates magiam publicè do-
cuit** 250.40
- Carthaginensis concilij decretum
contra magos** 665.37
- Casali uenefice & uenefici com-
plures capti** 372.19
- Casini ex uirgine puer factus**
473.1
- Caspari Barcholt epistola de Oo-
pere Vuieri** 900.43
- Casiani sententia de diaboli præ-
notione 136.3 de demonum
potestate** 125.30
- Casij Parmensis interitus** 73.18
- Casij Parmensi nauis nauis apo-
paret** 72.44
- castoris natura** 238.35
- catalepsis à melancholico sangui-
ne** 635.9
- Catharinae Loe historia** 636.28
- Catonis membra luxata carmine
sanate** 531.16
- Caupona reginae descriptio apud
Apuleium** 238.28
- Caym demon** 925.27
- Cerberus demon** 916.8
- ceremonie inania rerum simula-
cra** 592.13
- ceremonijs pueros occidi non posse**
245.43
- Ceres dea** 33.16
- ceromania quid** 197.36
- Cethim terra** 49.1
- Obaldæi Lecamantia cultores**
195.12 qua parua sint afficiens
di 662.28 quantum honorem
magice arti tribuerint 150.9
- Cham filius Noe primus magie
cultor 146.17. & 933.41 eius
execratio** 27.14
- Chamos demon** 30.8
- Chanaan quod simulacrum ex-
truxerit** 31.9
- Channon piscem ex seipso nasci**
337.10
- characterum usus apud medicos**
574.22 magicorum nugæ 537.17
- characteribus non inesse actuum
uirtutes** 554.26
- Chara-**

934

INDEX

- Charadij uirum* 369.44
Charoibes sacerdotes apud Amicos 119.2
Charondas magus 147.44
chartula inanis collo subnexa 570.39
Chasaph Hebraica dictio quid significet 136.29 & 825.11 ad quid propriè spectet 137.21
Chatrab quid 471.16
Chax demon 924.27
chirurgus sceleratus 559.1
chirurgi cuiusdam facinus Cluige 609.27
chirurgi indocti in quos referant inficitiam suam 220.25
Chiridirelles deus apud Thracas, quem uiatores inuocant 35.25
Chryma à demone adimi non posse 692.39
chismatici uim externa exemptione tolli non posse 144.40
Christiani regis Daciae in folliculo calculi complures inuenti 442.1
Christiano homini quae necessaria sint 802.42
Christianos quam uariè diabolus illudat 42.27
Christophorus Probus cancellarius Palatini 715.44
Christus ab hereticis magis infimulatus 152.39 an à demone fuerit delatus & raptus, an uero deductus saltem 274.22 cur uenerit 42.1 & 51.42
Christi corpus post resurrectionem quale 281.38 meritorum insignis contemptus 932.37 miracula qualia fuerint 122.30 nomen quare seductores precationibus & exorcismis immisceant 594.10 nominis inuocationis efficacia 659.35 promissio post lapsum hominis 26.28 testimonium de medicis 222.1
Christum cur demones prius penitentiam, quam Apostoli uouerint 51.56 cur diabolus tentarit 53.39
Christo nato cessarunt oracula 41.34
chrysoliti lapidis uirtutes 582.23
Chrysofomi sententia de apiti fabricanae organis 252.26 de hereticis non euecandis 721.31 de Pythia uel Apollinis oraculo 203.33 de sexus femineae fragilitate 233.46 de anathematice 527.30
Cboastes magus 149.29
Cboatr incantatores insignes 150.34
cholera morbus unde oriatur 396.7 adusta qualia somnia pariat 263.22 cholericus uapor qualia insomnia moueat 263.11
Chymia quantum tribuat auro 222.11
Cicchus Aescalus Florentinus cuius magiae cognitionem habuerit 882.1
Ciceronis locus de demone qui Tiggi apparuit 73.41
Ciceronis testimonium de Sibyllarum doctrina 867.46
Cimeries demon 929.16
Circe uenefica 767.21 socios Vlyssis in bestias mutauit 182.7 & 468.5
Circes omnipotentia descriptio 234.13
Circenses ludi iussu demonis de nouo instituti 566.40
circulatoris insignis exemplum 91.14
circulatores apud Fessis 207.34 & 208.23
Circuncellionum secta 725.1
Citicens magus 148.32
Claudiani uersus de Lauro 198.22
Claudio Imperatori qui uersus ex Virgilio regnum praedixerint 201.35
clausa qua herba aperiantur 541.41
claustrorum apertio diabolica ibid.31
claus ferreus sub illa sa cute latet & excisus 416.1
clausu mulier maleficio laesa euocamit 408.25
Cleopatra uenenum bibit 483.41
Clementis locus de demonum subtilitate 47.33 sententia de demonum machinationibus 95.20
Clementis & fratrum oculos quo modo Simon magus effusurum 144.29
clerici cuiusdam melancholia & infantias 257.41
Cluensis turris cygnea 357.4
Cluensis principis laus 894.26 prudentia 714.12 & 902.20
Cluensiun dacum originis uetus unde comprobetur 357.7
Cluige cuiusdam chirurgi facinus 609.27
Cobares magus 147.35
Cobali demones 113.14
calibatium Plato e sua Republ. exterrinauit 335.30
caeli imaginibus nulla magica uoces conueniunt 534.13
caelo quem deum praefecerint Graeci 32.39
cogitationes hominum an diabolus sciat 134.42
sine Coitu uiri cur multi nati fingantur 340.44
colici doloris remedium physicum 579.3
Colonia in monasterio Nazareth uirgines religiose à demone miris modis uexatae 427.21 monasterium nascitur 447.3 turris inquitissima ob spectra 640.7
Coloniae trium regum ossa missa, & ibi condita 280.24
columba Nabometis mira docilia 68 94.14
Columella locus de Dardanys 149.28
Cometho Diana Triclaris mactatur 37.33
conmata quae sunt occulte, non debent referri ad potestatem laicam Pp mirum

I N D E X.

- miamum 367.40
 concubitus perfectus quid sit 835.10
 saepe habetur pro factio 829.15
 conciliorum decreta contra magos
 663.35
 concubitus cum demone imagina-
 rius 322.32 & 325.30 & 690.
 24 & 752.3 cum lupa imagi-
 narius 707.44 promiscuus
 251.28
 concubitus impotentiam etiam à
 demone modo naturali inuebi
 457.19
 in Concubitus maleficio quid fa-
 ciendum 635.36
 concubitus demones exercere nõ
 possunt 129.44
 concupiscentia quale uitium 21.10
 confessio erronea 703.8 fallaciter
 eblandita 712.11 qualis esse de-
 beat 733.19
 confessioni soli non est standum in
 criminalibus 733.30 mente læ-
 si non est standum 686.42
 tormentis exacta fides non est
 tribuenda 668.39 & 895.14
 in Confessione crimina celare, an
 sit peccatum reale 249.20
 ex Confessione sola non iudicatur,
 nisi in hæresi 733.35
 confessiones in criminali causa qua-
 les esse debeant 822.16
 Conformitatum liber à quo & u-
 bi sit conscriptus 82.42
 coniectores qui dicantur 142.29
 connubiales leges 386.43
 consecratio ridicula 648.6
 Consentes di qui dicantur 33.19
 Constantinus à Lyskerken 428.17
 Constantini imperatoris sententia
 de pblitris 383.32 constitutio
 de Lamijs 661.35 lex de poten-
 tia Lamiarum 312.37
 coracæ usus olim in magia 171.
 34
 coralli rubri uirtutes 582.26
 corinthis usus in magia 171.35
 Cornelia lex de beneficiis 745.39
 de quibus ueneficis agat 766.5
 Cornelij orationis & elemosyna
 rum uis & uirtutes 627.15
 corpus quid sit 284.1 unum eodem
 tempore duobus in locis esse nõ
 potest 282.14
 corpus non nisi per iusta spacia
 ferri posse 281.1
 corporum penetratio. ibid.16
 corporibus hominum cur se immer-
 gere cupiant demones 95.21
 corpora an demon sine corpore
 ferat 276.41 an & quando
 possint spiritus transferre 275.
 7 quando demon per aërem
 deferat 279.7 quomodo sine
 corpore assumpto demõ per
 aërem ferre possit 279.24
 Craca saga 292.33
 Crantij locus de Vandalarum dijs
 34.38
 creare solius Dei 129.39 & 178.31
 & 181.21 diabolus nihil po-
 test 129.38
 credulitas temeraria quantum in
 magicis curationibus ualeat
 569.41
 credulitatis constantis potentia
 569.6
 Creontis filius pro patria macta-
 tus 37.23
 Cretenfes semper mēdaces 869.24
 cribri diuinatio quomodo fiat
 197.20
 criminalis actionis probationes
 quales esse debeant 687.6
 erocodilis in forma demon culius
 in Arsinoe 55.4
 Cræsiuiterius 49.31
 crux ab Aegyptijs inter sacr. uilia
 tena relata 401.42
 crucis uis & potentia. ibid.27
 crucem calcare secretõ, an sit pec-
 catum reale 249.36
 cruciatuum in sensibilitatem qui la-
 pis inducat 550.28
 crystallomantia quid sit 196.4
 Cupidinis & Psyche uelutatio ue-
 nera 354.24
 Curson demon 915.4
 Curtio Ruso demon mulieris for-
 ma apparet 70.18
 culter ex cuiusdã puellæ latere exe-
 ritus 430.1 eiusq; longitudo
 & forma 437.35
 cultri in uentriculo demortui in-
 uenti 416.20
 cuspidis ferrea in thorace relicta,
 quæ iuxta alium post bienniu
 excidit 448.15
 custodia & carceris discrimen
 681.25
 Cuibæorum idolum 29.41
 Cybeles Galli sacerdotes dieli
 204.11
 Cygnea uaris Cluensis 357.4
 Cygnus nauiculam argentea cates-
 na trahens 356.36
 cynocephalia uirtus 582.8
 cynocephalli Hermopolitani pro
 deo coluerunt 31.42
 Cynops magus submergitur ora-
 tione Ioannis 156.2 & 639.
 30
 Cynops magi historia 154.42
 cynospathi herbae magicæ uirtutes
 & usus 589.11
 Cypriani magus D. Iustinam uir-
 ginem Aglaio frustra concellia-
 re nititur 148.33
 Cypriani locus de diaboli studijs
 96.27 libri magici sub falso
 titulo circumferantur 152.43
 sententia de ieiunio 625.44
 uerba de demonis curatione et
 studio 565.30
 Cyrenæico Aethyri litatum, ut mu-
 sca facerent 32.30
 Cyrelæ demones 351.33
 D.
 Demogorgon magus 147.45
 demon Annebergæ diodeco-
 cim operarios in specu interfecit
 112.35 an corpora sine cor-
 pore ferat 276.41 Cestio Par-
 mensi apparet 71.45 cogitatio
 nes hominum ignorat 449.41
 cuidam puellæ specie Aethiopsis
 apparet 673.44 cuidam pue-
 ro sub forma Christi apparet
 519.33 cur coire nequeat 331.5
 cur non manum, sed eius for-

I N D E X

mam in stipulatione extendat
 240.15 & demonium quid
 significet 10.4.43 Hildesheimē
 si episcopo noctu apparet 114.
 53 in Diana templum à Ioanne
 Baangelysta fugatus 638.42 in
 quodam canobio forma canis
 sapiētiē uisus interdū 422.13
 iuuenem quandam immoriger-
 riam parentibus auferre cona-
 tur 76.31 & 78.2 monachi for-
 ma uidue cuidam apparet 87.
 10 mulieris forma Curtio Rus-
 so apparet 70.18 puellē cui-
 dam sub forma iuuenis eximij
 apparet 420.19 qua substantie
 commoditate iam uaria ma-
 ebinetur 66.14 quando cor-
 pora per aërem deserat 279.7
 quomodo corpora transporiet
 276.21 quomodo hominum sen-
 sus obsideat 253.1 quomodo in
 uitro carminibus coercendus
 sit 158.16 quomodo lamias in
 aere concitando illaqueet 298.
 17 quot modis hominum men-
 tes constringat 58.33 quot in-
 species se transformare possit.
 ibid.27 quibus in locis, et quā-
 uarijs sub formis sit cultus apud
 ethiocos 54.41 quibus præsti-
 gijs religiofos ludificare soleat
 62.30 Tagi pueri specie appa-
 ret 73.44 uisibiliter in Hil-
 desheimensi diocesi multis ap-
 paret 114.19 unde sit dictus, &
 ubi in sacris literis eius mentio
 fit 104.43 unde Tyri de-
 structionem prenouerit 48.42
 sub forma felium uisus 422.19
 demonis fraus 355.2 pellendi
 supersticiosa curatio 556.37
 imbecillitas & impotentia mul-
 tis sententijs ostenditur 615.17
 in nomine nihil boni sit 405.7
 insidijs quomodo sit resistendū
 493.20. & 619.8 ludibrijs qui
 magis expositi sunt 271.35
 mendacium 551.18 multa stua-
 dia & opera breuiter compre-

hensa 54.17 terriculamenta
 quibus literis arceantur 231.
 29
 demonem alteri inuehi non posse
 imprecatione 696.10 ca-
 ptium qui uitro circumferunt,
 qua poena sint efficiendi 659.
 4 nulla radice extrahi posse
 587.20 quare Deus cōstituerit
 hominibus aduersariū 102.43
 demones an concubitum exercere
 possint 129.43. & 325.30. &
 328.39 & 331.16 an à magis
 cogi possint 172.20 an habeant
 corpus feminis capax 891.23 bo-
 ni & mali quomodo appareūt
 111.40 cur aliquando futura
 prænuunciant 47.23 cuius figu-
 rā maximē adapiet 69.38 cur
 homines in bestijs transforma-
 re non possunt 466.27 cur ho-
 minum corporibus se immerge-
 re cupiant 95.21 cur in locis ses-
 paratis ab hominibus se nō o-
 stendant 66.19 cur pluri sci-
 ant, quā homines 47.41 cur
 prius Christum penitus, quā
 apostoli, nouerint 51.36 cur
 sint superiores hominibus 20.7
 cur ueritatē de Christo & suis
 Apostolis confessi sint 53.1
 exorcismo quomodo & quan-
 do sint eiciendi 636.45 expa-
 uescunt uerē credentes 500.6
 familiares 111.33 familiares
 priuatorum hominum 116.43
 in cavernis mineralibus 112.33
 in quot ordinē à Tribennio di-
 uidentur 167.40 montani
 112.16 montani ubi maximē
 laborent 114.3 olim com-
 munitibus precibus expulsi 622.
 41 poetici & fictici qui dicti
 sint 119.34 pro dijs habiti, &
 eorum nomina 29.8 quibus her-
 bis in colloquium allici possint
 579.37 quibus plerumq; appa-
 reant 162.14 quibus sacrificijs
 maximē efficiantur 40.22 quo
 nomine expelli possunt 401.29

quomodo agnouerint Christiū,
 quem Iudei non agnoscebant
 191.34 quomodo eleemosynis
 eiciantur 627.6 quomodo
 icunjs eiciantur 624.29 quo-
 modo pro dijs haberi uoluerint,
 & præsidere regionibus 28.16
 quomodo se influent corpori-
 bus hominum 99.28 quomo-
 do se in uarias formas transmu-
 tent 840.41 quomodo soni-
 tion emittat 68.33 quomodo
 spiritū nostrum suscipiāt. ibid.
 28 quot modis appareant 66.
 7 quot modā hominibus insi-
 dias struant 96.10 tetrici fami-
 liares 112.14 tres uisi in de-
 serto 76.1 unde aliquando
 futura prædicant 871.20 un-
 de nomina sumpserint 30.23
 unde tam admiranda possint
 47.35. & 54.18 unde uaticina-
 ri possint 48.4 ut dijs habitū
 28.23
 demonum bonorum & malorum
 dycretio 111.36. & 114.1
 signa qualia 112.21
 de Dæmonum lapsus causa & na-
 tura qui Theologi scripserint
 21.1
 demonum citatio per magos quo-
 modo fiat 931.40 commen-
 titia nomina unde ita uaria 110.
 26 conatus descriptio ex Aa-
 gustino 46.25 cultus apud quos
 potissimum uiguerit 150.19
 distincta nomina quis conscri-
 pserit 124.11 distinctio seculi-
 diem Theologos 110.6 diui-
 nationes unde 48.4 epula
 99.11 genus quod postumū sit
 113.8 illusiones 45.2 illu-
 sionibus qui homines maximē
 expositi sint 252.16 in arbitrio
 uoluntatem noctē non esse po-
 sitam 125.30 inquisitio quan-
 do fieri debeat 64.41 lapsus
 19.1 lapsum qui ex philo'sophis
 proficis denotarint 19.18 ma-
 ebinationum finis 102.35
 pp 2 montano

I N D E X.

- motusurum statura, forma & operationes 113.21 nomenclaturæ 29.2 nomina ex ætione uarietate apud ethnicos 110.18 nomina ipsorum studia prudentia, quibus nuncupantur in sacris literis 103.30 oracula quædiu durarint 41.29 & quæ ambigua sint 48.17 origo 18.25 operationes uariæ 59.20 potestus nocendi in quo sit sita 125.30 prærationes unde 48.21 prodigia unde. ibid. 35 profligatio Paracelsistica 538.21 pseudomonarchia 913.1 studia quo pacto à patribus describantur 95.20 technæ sape à sagacioribus hominibus detectæ 55.14 transformatio quo pacto fiat 850.25 uaria apud diuersos distinctio 120.45 uaria nomina 29.2 & 109.1
- dæmonibus hæcenus multa falsè attributa sunt** 134.7 limites nocendi constituiti 124.30 quæ sint impossibilia 132.5, quomodo in corpora ingrediendi locus detur 95.31 quomodo quidam resisterint 619.29
- de Dæmonibus fabule** 17.28
- dæmones** cur hominibus aduersarios Deus constituerit 95.12 corpora hominum pro sua libidine ingredi non posse 453.33 eijciendi Ecclesie ueteris modus 642.5 esse qui negent 17.23 expellendi & aufugiendi methodus certissima ex sacris literis 611.38 fugandi modus Paracelsisticus 884.12 ignorare hominum cogitationes, sententijs patrum ostenditur 134.15 latronibus similes esse 565.3 malos in quot gradibus theologi distinguunt 120.6 nemo potest imprecando immittere 453.36 nō aliter sanare morbos, quam à læsione ab illis inuicta cessando 565.12 nullis plantis aut terrena uateria allici aut fugari
- posse 578.20 procreandi potestatem non habere 765.4 prorsus nihil posse, ex Decretis ostenditur 133.32 qui lapides pellant 582.23 quomodo Latini distinxerint 111.14
- dæmoniaca mulier** in Saxonia Græcè & Latine loquitur 644.12 Romæ optimum uersum ex Virgilio recitat 644.30
- dæmoniaca femella** figmenti historia elegans 484.15 mulieris partus lamia imputatus 362.11 fictæ obsessiois curationes certæ 633.1 obsessiois iuuuantibus sacrificijs historie 481.16 prædictionis exemplum 49.31 puella figmentum Cluuiæ 609.35 puella historia memorabilis 400.6 puella ridicula curatio 570.39 uirginis superstitiosa curatio 556.37 & 558.2
- dæmoniacarum actionum exempla uaria** 70.8 imprecationum punitarum exempla 455.27 laruarum exempla 79.1 uirginum curatarum prope Xanthos memoranda historia 629.40
- dæmoniaca** curationes nihil ualere, multis argumentis ex Patrum sententijs probatur 563.23
- dæmoniaca** quidam factus à mali esu 451.11 apud Gadarenos maleficio læsus 390.35 ab Hilarione sanatus 638.20 quidam equestris ordinis factus 451.34
- dæmoniaca** uaticinij exempla 50.10 ficti historia fictiua 484.16 obsidij figmenta 477.19
- dæmoniaca** ad quindecim Hammonæ quib. remedijs liberati 89.8.1 cur aliquando transferantur 177.4 cur melancholici iudicentur 476.21 quibus rebus olim sanati sint 621.41 quomodo communibus precibus curantur 621.16 quomodo sint curandi, certa methodus 613.20 & 631.18 ubi plures uno in loco sint, quid faciendum 628.33
- dæmoniaca** historia, qui à Lamis affici credebantur 408.17
- puerorum Amsterdami historia** 414.3
- Dagon dæmon** 30.15
- dæmonia** quid 196.11
- Daniel Brouchusius** medicus 904.21 an magus fuerit 152.39
- Danielis uaticinium de Asiæ regni translatione** 48.24
- Dani magica** artes in bello timet 305.39
- dæmonia** quid sit 198.9
- Dardania** artes unde sint dictæ 149.26
- Dardanus** magus 148.5
- Dardani Aegyptiorum magi libri** 149.21
- datura** planta 311.4
- Decarabia** dæmon 927.39
- Decij Mundi amoris impotentia** 341.41
- Decreta** quid statuunt de magis et ariolis, eosdemq. consulentibus 661.27 in concubitus maleficio 636.1 de magorum miraculis 183.45
- dæmoniorum anima** quo tempore & quot modis appareat 65.39
- Amias** cur ueteres Hecaten appellarent 110.32
- Delphi** quem deum coluerint 52.12
- Delphicum oraculum** 203.23
- Ionibus** datum 37.31
- Delphici oraculi** ambiguitas 49.27
- Demarchus** in lupum conformatus 464.21
- Democritus** Abderites magia cultor 149.20
- dentium doloris** remedium ex sacris literis 511.14
- Deum** dæmon à Calcabitis cultus 118.14
- Deus**

I N D E X.

- Deus cur diaboli & angelorum eius ministerio utatur 617.43
 deus ex homine non potest nasci 335.8
 Deus non uult prædicari suam gloriam ab impio 405.20 quæ sibi referuatur puniendi 737.44
 solus langatyrus hominum 134.24 sine ordine nihil condidit 126.44 unus ubique est 282.20
 Dei nominis abusus execrabilis in curationibus morborum magicis 510.30 minister in quibus sit diabolus 130.13 uerbi genuinus usus 528.3
 Deo quid impossibile 129.15.23.28 quomodo iniuria fiat 774.20
 Deum peculiarem singulis in natura corporibus adesse 33.4
 dii communes 33.24 consentes qui dicti fuerint 33.19 familiares 111.33 geniales 33.27 gentium quomodo in sacris literis nominentur 35.39 Græcorum 32.37 indigetis 33.42 maiorum gentium. ibid.13 patry & tutelares. ibid.45 penates. ibid.23 populi Dei 36.5 Romanorum 33.9 selecti qui dicti sint. ibid.21
 deorum cognomina qui conscripserint 29.1 commentitiorum supra triginta millia fuisse 34.19 gentium genealogiam qui conscripserint 28.41 libidines per sacerdotes exercentur 343.39 prouinciarum nomina 31.25
 deos ac demones non coire 331.36
 diabolus ex quibus interiora hominis agnoscat 135.4 in cuiuscumque materia uel nominis idolis colitur 42.41 in quibus sit Dei minister 130.13 monstrosa specie apparet 73.17
 quom uariè in Christiana Europa illudat 42.40 quibus in locis spiritus dicatur 106.15 quibus somnijs se libentius insinuet 267.20 quomodo deceptur Euà, & quomodo primum mandium corruerit 24.6. & 26.23 quomodo in tam uarias figurarum species transformetur 67.2 quomodo uaticinetur 57.18 quid significet 104.41 sumia Dei 274.46 specie togarum Romæ uarijs in locis apparet 73.28 sine consensu Dei ne quicquam potest 129.38 & 811.43 unde futura prædicatur 189.40
 diaboli aduersus conatus curatio præseruans 493.16 cibus 99.5 concubitus imaginarius cū Lamijis 758.15 & angelorum distinctio 124.1 odium erga Christum 54.6 odium erga Deum immedicabile 24.13 potentia & actiones 54.28 & 59.7 prauitate omnia mundi mala sunt commissa 46.45 subtilitatis exempla 190.36 uersutia 45.2
 diabolo agendi limites à Deo constituti 124.30 multa falso attributa sunt 134.7 non est potestas permissa in hominis uitam 410.41 quæ sint impossibilia 131.41
 diabolus creaturas uerè nec condere, nec transformare posse 270.37 ignorare hominum cogitationes 134.15 per se operari maleficia, nec indigere in his Lamiarum consensu 392.29
 diaboli quando limites transgrediantur 127.35 unde sint facti 25.44
 diabolicæ commixtionis signentium comprobantes historiam omnes esse fabulosos 353.14
 Diana dea 33.16
 Dianæ templi deuastatio per Ioanem Euangelistam 638.42
 Tricloria cur Iones annuatim iuuenem & puellam immolarent 37.35
 Diasares Arabes coluerunt 32.4
 Didius magus 148.35
 die Dominico ieiunare, an sit peccatum 247.41
 diluuij causa 26.41
 Diodori Siculi locus de dijs gentium 29.15
 Diomedes in insula Diomedea pro deo cultus 32.11
 Diomedis fuga & exilium 470.2
 Diomedenses quem deum coluerint 32.11
 Diomedæe aues 468.8
 Dionysio Syracusano dæmon apparet 72.26
 Diophanes magus 211.8
 Diiti & Proserpinæ Romani aram sub terra erigunt 73.22
 diuinitio ex uisceribus mæclatorum hominum 40.29 magica Turcarum 210.35
 diuinationes demonum unde 48.3
 diuinationum magicarum species 195.10
 diuinatoris cuiusdam miserabilis interitus 235.10
 diuinatrici quid à morte acciderit 678.13
 diuinorum pæna inter edicta imperialia Germanica 667.44
 diuinis pæna à Mose constituta 658.16
 Dodona, aliàs Epirus 27.28
 Dodonæum oraculum 54.41
 à quo sit inuentum 27.27
 doloris insensibilitatem qui lapsus inducat 558.28
 dolus quid sit 781.7
 L. Domitio rure reuertenti iuuenes gemini apparent 176.35
 domus infamis Aibensis demonis iodolo 70.33
 Donatianorum hæresis 731.4
 Donauistarum secta 725.3
 Donnerbeitel 585.25
 Dordraci duæ uirgines à demonio exagitæ 413.6
 dormienti testes exacti 318.2
 cuidam spectru appareret 75.10
 Draco magus in terrâ proiectus, cuius

I N D E X.

- cuius personam denotet 18.40
 Druide Bardi 38.44
 Druides Gallorum quam magiam coluerint 152.7
 Duffi regis maleficio laesi historia mira 283.46 historia figmentum unde sit sumptum 289.42
 Duruueis pagus, in quo exorcismi cuiusdam factum 596.14
 Dufeldorpy monacho cuidam testes execti 458.23
 Duffi demones 349.22
 E.
Ebrietas cibus diaboli 99.5
 ebrietatis initium 27.13
 Eckercken demonium prope Elię pagum hominibus multa dama-
 na inferens 712.26
 ecephus uentus 279.40
 Effascinare quid sit 144.34
 effasinatrices gentes 369.10
 effigies magicarum uagae 537.17
 Egeria mulieres quomodo uaticinentur 204.40
 Egidius regni Gallici mariscalcus ob magiam suspensus 661.20
 D. Egidio epilepsie curatio tribuitur a medicis ineptis 226.44
 Eleazar miraculum 587.21
 elemosinarum encomion 627.6
 eleph. in sacris literis quid denotet 103.43
 elephanticos diabolus mundare non potest 132.32
 Eligor demon 915.16
 Elsa Kamensis a diabolo miris modis exagitata 425.1
 Emath uiri quem deum coluerint 29.44
 Empedocles quis nationes perlestrari ob magicam artem 149.45
 Empeduse dy 111.25
 empus qui lapis aduersetur 582.20
 Engelbertus Holter chirurgus 458.37
 Enibusastarum origo 40.45
 Enkidu & inuides quid significet 139.24 & 144.35
 ephemeris auis genitura 336.42
 epixarus quid sit 323.20
 epilepsia an morbus sacer sit, Hippocratis sententia 227.6
 quid sit, & unde oriatur 323.16
 epilepsia causa & natura 229.46
 curatio Paracelsistica 875.24
 curationem ad quos medicos in-
 epti referant 226.43
 magica & superstitiosa curatio 530.14
 remedium pbysicum 579.2
 superstitiosa curatio apud pri-
 scos 229.22
 uarię causa, ibid. 37
 epileptica puella, putatur demoniaca 481.16
 epilepticus a demoniaco quomodo sit dignoscendus 487.30
 epilepticis que sint uitanda 227.25
 epilepticorum curatio magica 593.29
 Epiphanij Palestini sententia de pbltris 383.42
 Epirus prius Dadona dicta 27.28
 episcopi plerique infames magi 504.19
 ira quid sit 145.6
 Equę Fauonio flante obuerse, animalis spiritus concipiunt 337.25
 equestris exercitus quo pacto magica arte comparetur 542.40
 equi in formam femina mutata 269.38
 equum nigrum Stetineses diuino honore prosequuntur 31.18
 equorum uermis remedium magicum 514.35
 equos ab esu quid exterrat 387.26
 apud Nigritas carminibus strenuiores reddi 533.33
 quid illos conseruet. ibid. 10
 Erasmi locus de quodam parrocho 82.14
 de quodam spectro ficto 609.2
 de hereticis, quomodo cum his sit agendum 723.33
 Erichtho malefica mortuum quem dam suscitatur 193.2
 Ericus frater Rolleri 292.30
 Ericij Danici prudentia 758.25
 Erpibile 863.17
 errantis nullam esse uoluntatem 783.32
 erucarum e bracteis abigendarum coniuratio magica 533.44
 Esais uaticinium contra magos 231.6
 de Tyri destructione 43.44
 Esau dolus & astutia 28.6
 Euam cur demon aggressus sit, & non Adam 253.39
 quomodo diabolus deciperit 24.6
 euangelia collo alligata an uim contra demones habeant 535.35
 Eucharis Rosenbader medicus 416.15
 Eucbetarum nefanda sacrificia 250.40
 Eudemus philosophus & magus 538.6
 Etnus Syrus fictus demoniacus 481.3
 Euphemi Cartandem aduentus in Satyrides infulus 350.18
 Eurycles magus 140.27
 Eusebij locus de abolitione oraculorum 41.43
 de Maxentij interitu 156.23
 de Zoroastre 147.5
 Euxodus magus 147.45
 Exorcismus ad gehennam condennans 599.31
 exorcismi breuis formula 640.29
 formula apud ueteres 642.28
 exorcismi quando & quomodo adhibendi sint 626.45
 item a quibus 637.26
 exorcismorum abusus 591.28
 exorciste cuiusdam miserabilis interitus 897.7
 facinus 601.31
 exorcistam qualem oporteat esse 637.4
 exorcistarum quorundam interitus 897.7
 quorundam historia memorabiles 596.5
 exorcizare quibus olim licitum sit 637.26
 exploratio nocentium per ferrum candens 685.15
 item per aquam bulli-

I N D E X.

bullientem. *ibid.* 20
 extispicine auctor quis fuerit 73.
 40
 F.
FAbae inversæ usus 316.20
 fabam Græcam quid Ligures
 appellent 138.7
 fascino quid sit 144.34
 fascino quæ prohibeant
 582.1
 fascinum quid sit 144.46
 fascinum quid auferat 581.22
 Fauni 349.18 *dij* quando
 quales sint creati 34.5
 Faustiani uultui facies impressa
 Simonis 144.31
 Faustus Batoburgi captus 157.42
 ubi artem magicam didicerit,
 cuiusq; interitus. *ibid.* 31
 Febri curatio superstitiosa & hor
 renda 562.10 curatio magica
 511.18 & 532.41 quartana ef
 fectus 432.47 quotidiana cur
 ratio magica 532.25
 contra Febres breuiola 538.21
 felis cerebrũ ad quid utile 380.33
 felem Aegyptij pro deo coluerunt
 31.35
 Feretrij *dij* fulminum 33.12
 ferramenta duo aspera in uentri
 culo inuenta 416.22
 Fesse tria diuinorum genera 210.
 10
 Fessensium mulierularum com
 mixtio cum demone 345.49
 Fessii uersus de Strigibus 232.10
 Fesulis ingenus multitudo inter se
 pulchra lugubri uerite interdum
 ambulare uisa 73.14
 Fidei in negotio processus 730.11
 fidem Christianam qui abnegent
 243.35
 figuris nullam uim inesse 552.22 &
 554.24
 filij immorigeri parentibus, insti
 gne exemplum 76.31
 filij Dei qui sint 330.26 ad filios
 hominum ingressi sunt, locus
 hic Moysi explicatur 328.27
 filorum spherula ex ore cuiusdã

demoniaci extrahuntur 410.6
 Finni populi Septentrionales olim
 uictos uenales habebant 174.22
 Finno insignis magus 173.45
 finiti ad infinitum nulla est propor
 tio 282.33
 Flamulenta cur noctu clarus lu
 ceant 89.28
 Flauros demon 929.35
 Flus numen Vandalorum 34.46
 Florina demon, amasia Pincii
 359.44
 Focalor demon 926.7
 fodinarum metallicarũ demones
 112.33
 fecunditatem quid impediãt 367.
 2
 femina ob nefaria iuramẽtia a dæ
 mone auehiunt 457.1 pudica in
 equam uersa 269.38
 femina ab initio ad ueneficium
 procliuiores 766.45
 feminarum in mare mutatio un
 de 90.21 transmutatarum in
 uiros exempla aliquot 473.1
 femineus sexus cur maxime demo
 num illusionibus expositus sit
 253.31
 Folletij *dij* 111.25
 Foraj demon 915.37
 Fornex demon 920.38
 Fornex uel Fornex demon 921.37
 fortes non uident spectra 262.4
 Franciscus Luciferi successor, &
 Christi uexillifer 83.9
 Francisci error 610.45
 Francisco demones frustra insidi
 asstruunt 84.1 diabolus pe
 cuniam offert 410.27
 Franciscanum sicut exorcismi dia
 bolum compulisse ad ueritatis
 confessionem 597.21
 Franciscanorum Aureliae signum
 603.10 cetum Christo
 uiciniorum esse 83.14
 Fratricellorum Neapolitanorum
 secta 251.8
 Ericatrice quæ dicantur 346.9
 Friggæ Gothorum numen 34.18
 Eridericus Austriacus Imperator

philtro necatus 583.28
 Eridericus primus Imperator
 696.35
 Eridericus Palatini electoris prudẽ
 tia 715.37
 Eridericus tertij ducis Saxonie, in
 uescula lapid inuentus 442.3
 Eros Vpsalensis deorum satrapa
 39.32
 fruges a lamij non posse excantari,
 nec ladi, sed a demone &
 ueneficis 299.16
 frugum penuria & sterilitas unde
 309.10 & 811.46 ob peccata
 nostra sepe accidit 491.12
 Eugensal in pago Eisthensis epi
 scopatus quidam a demonio
 miserè exagiuatus 415.41
 fugientes quomodo Turca ab iti
 nere incantatione retrabant
 463.11
 Fulgenij locus de demonum lapsu
 215 sententia indigna 334.12
 fulmina quid auertat 584.29
 cire an magi possint 171.25
 fulminum *dij* apud Romanos qui
 habuissent 331.11
 futuabili quomodo sua opera per
 argant, & cuiusdam Itali mira
 agilitas 92.6
 fur tormenta nil curans 545.39.
 & 547.1 ut deprehendatur,
 magica coniuratio 520.41
 furis inuestigandi modus demon
 niacus 517.20 ladendi in
 pins modus 521.32
 Furcus demon 925.10
 Furfur demon 921.46
 furiosi cur non sint puniendi ex a
 liquo delecto 785.34
 C. Furius Cresimus ob copiam fru
 menti Romæ accusatus 299.
 33
 furorem quæ herba inducat 320.
 13
 forti pœna apud Gallos 38.36
 fortia quo pacto magi inquirant
 197.3
 futura per quas imagines olim
 predixerint 217.25
 Pp 4 Gabi-

I N D E X.

- G** Abirum Macedones pro deo coluerunt 31.8
 Gabriel Eallopins medicus 444.24
 Galeni scripta quatenus sint imitanda 887.15 sententia de epilepsia 227.5
 Galgarandus medicus daemoniacū curat 613.22
 Galgulus 370.5
 Gallacia demon poeticus 119.35
 Galli Phrygiæ fluminis natura 204.9
 gallum se esse fingens 688.9
 Gallorum idololatria & uictima humana 38.19 mos & ceremoniæ in mortuis sepeliendis 602.28 rusticorum superstitionio 57.38
 Gallos astragalomania esse cultores 200.7
 Gamygyn demon 926.37
 Gaap demon 923.31
 garophylata herbæ usus 381.28
 garrymarrio quid sit 195.29
 garrymorra quid sit 204.30
 Gaudenij Merula credulitas 385.30
 Gedeon Baal idolum destruit 19.23
 gelotophyllidis usus 320.13
 Gemma Phrysius maleficus herbæ in horto suo plantat 319.25
 gemina stuporem inducens 318.27
 Genecus ueneficæ multæ combusitæ 373.1
 gentiles dij 33.27
 genitura quæ necessaria sunt 891.38
 Genius unus ex dijs selectis 35.22
 genij mali qui dij dicti sint 111.20 & 120.43
 genij qui & quot fuerint 33.31
 genitum maiorum dij 33.13
 geomantici 207.38 Fosse reperuntur 210.5
 Georgij Agriicola locus de uirunculo montanis 112.31
 Georgij Buchanani carmina uariâ historiis comprehendentia 606.11
 Georgij Sabini carmen 84.28
 Georgij Pictorij de Lamij sententia diluitur 764.5
 Georgio Pictorio quantum sit tri buendum 892.10
 Gerardus Dorn Paracelsi discipulus 295.24 Theophrasti Paracelsi translator 874.46
 Gerardi uicarij in Blasum maleficium 219.31
 Germa magus 148.5
 Germani locus de Lamij 283.9
 Germani quantum tribuant Lamij 143.18
 Gigantes unde sint nati 330.12
 gigantum habitatio olim 30.35
 Gilbertus magus apud Octrogæthos in specu ligatus 463.7
 Gihbertus Horstius medicus 374.7
 Gladius spiritus qui sit 494.15
 Glafyalobus demon 916.16
 Gnostici heretici 154.31
 Gnosticum nefanda sacrificia 250.15
 Grotus quid significet 141.13
 Grop demon 931.21
 Gobrius magus 147.46
 Godhardus ab Hagen bellum diabolo facit 598.27
 Gog magus 148.5
 Gouelmirschin deus apud Turcas 35.31
 Gomorra & Sodoma exitium 27.42
 Gomory demon 927.31
 Gordiani peregrinatio 75.36
 Gordonius quatenus sit ab authore reprehensus 890.42
 Gorfon demon 931.20
 Goslarie sit ludimoderatoris magi mors 158.33
 Gothi hostijs humanis suos deos placauerunt 39.22 quos deos esuerunt 34.16
 Goiborum superstitio in temporibus ardens 583.43
 Græci nouarū rerum studiosi 150.25 scriptores quid de lapsu diabolis senserint 19.7
 Græcorum credulitas 469.25 idololatria & superstitiones 32.37 sacerdotes magos fuisse 503.3 sacrificiorum numerus 34.25
 Græcos quis primū magiam docuerit 148.7
 grando unde 809.39 & 811.20 quibus rationibus auerti possit 814.28
 grandinis Deum esse authorem 812.10 ex maleficio nata sedatio superstitiosa 648.16
 de Grandine concio Ioannis Broctij 809.7
 grandines minime à diabolo excitari posse 818.38
 Gratiani locus de muliebris sexus imbecillitate 254.40
 Græuæ carnisficis uxor trium uirorum capita uult detruncare 377.30
 Griegi demonium apud Americos 118.44
 Groningæ trium melancholicorū corrupta natura, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum credent 256.38
 Gueforum Belgicorum consilia & tumultus à diabolo per peruerum prædicta 50.14
 Gulielmus Roschildensis magus 504.20
 Gulielmus famulus Meineri Clatij à demonio exagritatus 409.33
 Gulielmi Brabantini locus de quodam qui se lupum esse credebat 470.36
 Gulielmi comitis Montensis prudentia 716.23
 Gulielmi ducti Cluicæ &c. prudentia in accusatione ob maleficium 714.12 & 902.19
 Gufson demon 914.24
 Guclij

I N D E X.

Guteli demones	111.44	dicantur	142.2	Hermogenes suos magicos libros	
Gygis Lydorum regis annuli uirtus	538.14	Hatfipetefcb Turcorum deus	35.9	Iacobo apostolo comburendos offert	660.14
γυγισμαρία quid sit	207.43	Haymonis sententia de diaboli prænotione	115.8	Hermilini comitis Niuernary prædientia	716.8
γρoμαnticarum figurarum artificium	209.34	Hecateæ	110.30	Hermanno Vuolfatzen Euerfeldensi monacho testes excedi	458.27
γρoμαntia quomodo suos circulos conficiant	208.23	Hecaten primum aconitum innuisse	767.3	Hermes magus	148.2
H.		Hedeckin	114.23	Hermiliana demon, amasia sacerdotis	359.39
Hægenti demon	930.36	Heiran luc herba usus apud Turcas	319.46	Hermippus magus	147.46
Hæbar Hebraica dictio quid significet	139.13. & 816.22	Helix preces quantam uims habuerint	621.29	Hermogenem fuisse magum	148.32
Hæborym demon	918.37	Helidæus Forolitiensis medicus	799.43	Hermopolitani quid pro deo coluerint	31.41
Hæbamim qui dicantur	142.31	Helidæus Paduanus Forolitiensis medicus	371.45	Herodis animum cur a demone ita contra se ipsum inflammaret	51.36
Hædrianus Turnebus	205.21	Helmandi monachi locus de quadam milite, cum ex ore hereticorum egressa & rursus ingressa est	67.17	Herodoti historie que fides adhibenda	888.19
hæreticus quis sit dicendus	680.16	Heliodori historie quanta fides sit attribuenda	888.17	heroes unde dicti sint	319.37
hæretici cui similes sint	722.15	Heliogabali interitus	40.37	Heronitis à quo pro deo sit cultus	35.2
multi ex magis prodire	133.45	Heliotropy lapidis uirtutes	582.33	Hesus deus à Gallis humanis bonis suis cultus	39.35
quomodo sint puniendi secundum constitutionem Codic.	730.24	Helsæus oleum in uasibus uindæ uacuis auget	132.25	Heuorum idolum	30.2
respicentes cur non sint interficiendi, patrum sententij probatur	718.11	Hellerus, aliàs Lamia	232.43	Hex que dicitur	233.1
hæreticorum conciliabula dissipari possunt	712.10	Helmoldi locus de Sclauorum dijs	34.40. & 39.41	Hibernorum idololatria	32.24
hæreticis Lamia non sunt ammiranda	679.40	Henrica uirgo quedam miserè à demonio exagitata	59.32	Hieremias Brachelus medicus	317.18
contra Hæreticos articulis & fasciculis agitur à monachis	718.35	Henricus Vuësius iuriconsultus	297.22. & 207.2	Hieremia testimonium de Lamiarum impotentia	311.10
cum Hæreticis quomodo sit agendum, sententia Brafini	723.30	Henrici Barzj Cluensis cancellarij laus	7	Hieronimi libri magici sub falso titulo circumferuntur	152.44
Hælpas demon	916.1	Hensbergi in collegio demon sub felium specie usus	422.18	locus de omnipotentia Dei	129.20
Hæmmonis Iouis oraculum	27.22 & 57.10	herba lunaria	89.12	sententia de femine sexus debilitate	254.9
Hæmmelæ omnicolor demon tibicem ad centum & triginta pueros abducit	80.10	herbæ maleficia tollentes	481.15	Hierophile Sibylla	862.33
Hæmmonæ demon tragædia in modum uet	119.25	herbis an homines in bestias transformari possint	466.1	Hilario demoniacum sanat	638.21
diabolus miris modis moniales uirgines exagitat	896.43	demones allici minime posse	480.15	Hilarionis lucta cum demonibus	602.13
Hæmmones ciues quidam à demonio miris modis agitati	425.24	Hercules Semidens	335.1	sententia de demonum ueneficio	492.36
Hæm Vatter impostoris conuenticia	478.41	unde sit natus.	ibid.4	Hildegardis sententia de ligaturis	464.6
Hærculo magus	149.32	Herculi Canopio, ut culices minus infestarent, litatum est	32.31	Hildesheimensis episcopi in aula demon uisibiliter multis apparuit	114.17
harumminim uocabulum quam ueris in locis usurpetar	142.24			Hipocrius magus	147.34
quid significet	835.46			Hippocratis sententia Christiana	229.

I N D E X.

- 229.42 contra uersutos medicos
 & sacrilegos magos 227.13 de
 epilepsia. ibid.4 de Lamia-
 rum inani conatu 237.36
Hippolyto priuigno suo Phedra
 amatorum poculum propinat
 385.18
Hippomanes quid sit, & quid scri-
 ptores de eo sentiant 379.7 &
 383.14 unde nomen habeat
 380.6 in amore concitando
 parum ualeat 381.33 eius usus
 379.15
hircum Mendefij pro deo coluerūt
 31.45
hiridinum pulli ad quid utiles sint
 380.44
Hispanus Phillipaldus medicus
 373.24
Hispani cuiusdam clerici melan-
 cholia 257.41
Hispani qua ratione in Belgis se à
 malis & peste cōseuarint 513.
 13 unde uirginitatem dyudio
 cent 327.8
Hispanorum superstitione in Belgis
 513.34
historijs quibus in rebus auctor fi-
 dem non tribuat 887.23
historichs quibus fides sit adhiben-
 da 888.11
historioni cuiusdā historia 92.42
Holiba herba uirus aduersus da-
 mones 581.34
Hollerus magus trucidatus 157.7
Homeri umbram ab Appione eo-
 uocatum esse 193.20 uersus
 855.40
Homerica medicatio 574.26
homicidae qui sint 757.32 quomo-
 do sint puniendi secundū legem
 Moysi 745.14
homicidium à quo primum exco-
 gitatum, & inde ortum sit 26.
 40
homo à Deo qualis sit creatus 355.
 41 hostis Dei factus ex inobe-
 dientia 25.16 post lapsum
 quantis bonis à Deo sit priua-
 tas. ibid.22 non nascitur
 nisi ex utroq; sexu 355.15
hominis anatome 593.19
homines quibus bonis exornati fue-
 rint ante lapsum 26.10 qui
 maxime demonum illusionibus
 expōsi sint 252.13. & 271.55
 quomodo decipiantur à demo-
 ne 252.38
hominū ante lapsum status 26.10
 cogitationes demon ignorat
 134.15. & 449.42 corpora
 quam uariē demon transferre
 possit 60.5 corporibus cur-
 se immergere cupiant demo-
 nes 95.21 mactatorum ex ui-
 scribus diuinitio 40.29 men-
 tes quot modis diabolus con-
 stringat 58.33 transformatio
 phantastica in bestias quomo-
 do fiat 268.36
hominibus quare Deus demonem
 aduersarium constituerit 95.
 12. & 101.45 quot modis des-
 mones insidias struant 96.5. &
 98.10
homines an demones per aerem
 uehere possint 275.34 à demo-
 ne in bestias transformari non
 posse 466.39 furiosos quare her-
 ba faciant 320.11 impietatis
 pernicacis cur Deus aliquando
 magis excecare & indurare
 faciat 187.9 magica arte
 per aerem ferri non posse 277.
 25 in bestias non transformati
 ri maleficio 464.18
in Homines quare aliquid diabolo
 permittatur 124.44
Honorij constitutio de magicis li-
 bris 661.4 libri magici sub
 falso titulo circūferuntur 152.34
Hornuar nomen demonis 119.32
horarum ictus rusticus quidam in
 corde sentiens 413.35
Horatij carmen de inani conatu la-
 miarum 247.24 item de quo-
 dam melancholico 257.27 di-
 ctum 802.20 locus de sortilegis
 202.36
hostes quidam ob malitiosam im-
 precationem à diabolo aufer-
 tur 456.43
hostia humana à quo fiat orie
 37.15. & 40.3
hostiū agmē quid trepidet 171.40
Houiuollira deus Americorū 119.
 10
Hubertus Faber medicus 448.25
 & 557.7
Huberto Ardennati canis rabidi
 curatio attribuitur 226.40
Hugonis Cluniacensis locus de Ma-
 tisonensi comite 160.21
humani generis degeneratio 26.
 41 sanguinis uictima à quo sit
 inuenta 37.3 sexus immuta-
 tio naturalis 472.41
Hutgin spiritus 114.24
Humi unde sint procreati 338.10
Hyæna unde nascatur 337.17
hydropicus uenenato potu præter
 spem curatur Romæ 374.18
hydropicorum curatio. ibid.19
hymenis membrane ratione como-
 mistrari certissime, demonum
 cum mulieribus concubium
 esse uanum 325.25
hymene omnes uirgines dotata
 sunt 325.46
hyosciomi succus ad quid utilis
 316.18
hypericoni nullam in esse antipa-
 tibiam contra demones 579.
 24

I.

Iacobus Cuiacius Iuriconsultus
 901.36
Iacobus Iodoci de Rosa Cortricen-
 sis ob magicam artem exilio pu-
 nitus 659.29
Iacobus Sauagius 904.33
Iacobi de Cusa uerba de appari-
 tionibus demonum 62.38
Iacobi domini in Lichtenberg li-
 bellus de Lamijs reprehenditur
 438.15 censura de Lamijs
 765.44
Iada Hebraica uox quid significet
 140.44
Iadua animal, deq; eo Hebræorum
 fabula

I N D E X

- fabula 141.3
Lamblichus quomodo distinguit bonos à malis demonibus 121. 37
 scholæ Aegyptiacæ Platonice patronus 148. 43
Lamblichi opinio de demonibus 17. 29
 sententia de phantasia 260. 43
Lagnes unus ex Pharaonis magis 154. 1
Lanus unus ex dijs selectis 33. 22
Lasonis forma Medice maleficis præponderata 236. 30
lapis lapidis virtutes 582. 20
lbim aem Aegyptij pro deo colebantur 31. 36
Leviticus quid sit, & qui ea sint usi 197. 46
Idiota quidam à demone breui tempore doctissimus effectus 116. 34
idololatra qui dicendus sit 756. 3
idololatria & incantamentum 814. 34
 uaria 209. 15
 quando inciperit 127. 33
idololatria in populo Dei 36. 3
Ieiunari die Dominico utiliter 247. 41
Ieiunium in die Dominico à quo sit interdichum 248. 14
ieiunij encomion 248. 1. & 624. 32
 in operibus diaboli vincendis energia 624. 26
Ieremie in somnium 899. 32
Iesus Syrach sententia de medicis 221. 42
 testimonium seu auctoritas quantum ualeat in Ecclesiis 188. 6
Ignis cur ex remotiori loco clarius luceat 90. 1
 cur sit inter deos gentiales connumeratus 33. 27
 fatuus inter quos res sit connumerandus 88. 28
Lambertus inter quos res connumeretur. ibid. 40
ignem Oriniasia Persæ pro deo colebantur 31. 46
ignorantis nullum esse consensum 783. 33
Iheronimus magnus quidam ob ueneficia cuiusdam fabro exhibitis combus
- pitur 159. 14
Iudonij qui uocentur 141. 4
ijlioni Hebraica uox quid significet 140. 43
Imaginatio corrupta melancholicorum 256. 11
 intensa sanationis efficax 568. 9
 quid sit 261. 18 & 262. 40
 unde oritur 261. 22
 imaginatio uis, ibid. 25
imaginatio uis quomodo uitiatur à diabolo 260. 25 & 263. 41. & 264. 19
imagines damnosæ 542. 45
 que apparent in somnijs, quomodo ad caput ferantur 263. 3
imagines somnorum 264. 17
 quomodo diuersis figuris capiunt 263. 1
 unde accendant 848. 17
imagines uanas quæ herba faciat 310. 21
impii qui dicendi sint 228. 16
impulsiuita exemplum 270. 28
imprecatione neminem laedi posse 695. 37
imprecationes malignas inefficaces esse 453. 36
imprecationum demoniacarum putitarum exempla 455. 30
imprecandi malum consuetudo uulgatis 454. 9
Incantamentum & idololatria 814. 34
incantamenta esse mulierularum figmenta 697. 2
 qui lapis pellat 582. 25
incantare quid sit 144. 34
incantatores Italia pulsi 660. 34
 quomodo sint puniendi 732. 43
 præstantissimi qui fuerint 130. 39
incantatorum poena inter statuta imperialis Germanicæ 667. 44
 quadruplex familia 825. 40
incantatio quid sit 145. 1
incantatione pluuiam citari non posse 312. 32
incantationes quid sint secundum Originem 250. 7
incantationum bonam partem merito esse insomniis 889. 2
 modi apud Septentrionales 173. 16
 uerba nihil posse 299. 1
 uis & potestatis 129. 10
incubus unde dicitur 322. 42
 uocem edit 355. 2
incubi congressus exemplum ridiculum 352. 19
 demoniaci illusiones esse imaginarias 322. 32
 illusionem infestare quandoque probus etiam matronas 351. 34
incubum passus sacrificis 324. 2
 quomodo Germani appellent 313. 30
ob incubum uirgo religiosa apud Hollandos exulsa 325. 37
incubo demone puella grauidata facta 353. 31
incubi quando & quales sint creati, & cur sabbatum fugiant 54. 6
 qui proprie dicitur 349. 12
 quibus & quando contingant 323. 31
 unde fiant. ibid. 4
incuborum uariae appellationes. ibid. 8
Indi quantum honorem magicæ arti tribuerint 150. 12
indigetes dy 33. 42
indulgentiarum ad D. Virginem potentia 597. 24
indusium necessitatis 573. 19
infans posteriore naturæ parte solidus nascitur 90. 9
infantes à magis quibusdam coeli & demorum 240. 26
 tredecim à Lamijs denotati 241. 2
infantibus locutionibus qui demones infesti sint 118. 2
infantes quomodo Lamie comedant 241. 22
 mortuos ex sepulchris effodi, delusorium est 246. 1
iniferis quædo parentatū sit 110. 22
inimici ledendi in impijs modis 521. 32
insomnium quid sit 899. 9
insomnia unde descendant 261. 37
 Q9 2 infoms

I N D E X.

- infomnijs quantum fit credendum 899.15
 Intemperantia quot malorum fit causa 95.43
 inuisibilem qui lapis reddat 582.33
 Ioannes Anglicus exorcista 593.29
 Ioannes Antiochenus uir celebris 428.19
 Ioannis ab Essen crudelitas in filiam 459.22
 Ioannis Baptistæ uerba de Lania rum impotentia 314.2
 Ioannis Brentij concio de Grandine 809.3 epistola ad D. Ioan nem Vuicrum 827.1
 Ioannes Campanus iniuste Vuie rum reprehendit 762.32
 Ioannes Capella medicus insignis 893.27
 Ioannis Castiani locus de demoni lapsu 22.44
 Ioannes Cimices Orientis Imperator ueneno necatus 372.7
 Ioannis Cuspiniani locus de Tur carum religione 35.6
 Ioannes Ecbtius medicus Colonien sis 374.2. & 556.29
 Ioannes Euangelista in Pathmon Insulam relegatur 639.3
 Ioannis Euangeliste in fugando demone contra magum Cyno pa miracula 638.42
 Ioannis Euangelij caput collo alli gatum an sum contra demones habeat 535.35
 D. Ioanni epilepsie curatio tribui tur à medicis ineptis 226.43
 Ioannes Fernelius medicus 491.12 eius testimonium de quodam mago 172.41
 Ioannis Francisci Pici historia de incubo demone 359.29 locus de uana spe magorum 159.43 iudicium de Rogerio Bacione 882.13 locus de magis 147.37 locus contra Porphyrium 149.2 libri de prænot. 213.23
 Ioannis Francisci Ponziuiby cen sura de Lamijs 733.10 sententia de Lamiarum confessione 273.38
 Ioannis Galeacci crudelitas in Astrologum quendam, qui ei uite finem prædicebat 215.11
 Ioannes Gorætius Parisiensis 875.8
 Ioannis Grammatici historia de Craca saga 292.29
 Ioannis Heroldi libri de dijs Gen tium 29.5
 Ioannes Kentman 440.45
 Ioannes Langius uir celebris 415.43
 Iohannes Legereti præsidens Sa baudus 286.3
 Ioannis Leonis locus de asino & camelo docili 92.38 de Fes sarum diuinationibus 209.28
 Ioannes Lubolius medicus 352.36
 Ioannes Maria Bettus medicus 375.24
 Ioannis Patris signenta 478.41
 Ioannis Saluberiensis sententia au rea 594.38
 Ioannes Sartorius exorcista 577.1
 Iohannes Sobetius medicus 462.40
 Ioannes Sleidanus 602.21
 Ioannes Sturmus, ibid. 18
 Ioannem Teutonicum Halbersta deum una nocte tribus diuersis locis missam celebrasse 177.21
 Ioannis Verneti præceptor 602.9
 Ioannes uicesimus & uicesimus primus pontif. magi iufames 503.41
 Ioannes Vinctelhus pastor in Bi echi 596.25
 Iob maleficio affectus 389.31 in Tobium quatenus Deus diabolo pote statem dederit 116.11
 Iobit magus 147.25
 Iones qua ratione peccato liberati sint 37.10 singulis annis Dia na Frictaria iuuenem & puellam mactabant. ibid. 35
 Iosephus reprehenditur 587.29
 Iosephum Israelis filium fuisse ma gum secundum Iustinum 153.6
 Iosephum fuisse medicum 221.19
 Iosephi argumenta contra scripto res, qui sinistre de Mose senserunt 153.23 historia quid designarit. ibid. 6 laus 744.41 locus de Asarothe demone 30.28
 Iouialium mallcorum usus apud Gothos 584.4
 Ipes demon 915.46
 Ipbigenia filia Kgamēnonis uiua mactata 37.26
 Ipbigenia trāsmutata fabulæ ex plicatio 468.13
 Irenei locus de Carpocrate 250.37 de Marco mago 69.35
 Irngardis sacellum & festum 56.36 peregrinatio 55.41
 Irngardem crucifixum Romæ al loquitur 56.2
 Isisidus sacerdotes lenones 342.23 trucidantur 343.28
 Isisdem deum Aegyptij coluerunt 31.26
 Isidori locus de Sortilegis 199.21
 Isim quid 334.14
 Israelite ob magiam à Deo puniti 658.45
 Israclitarum idololatria 36.20 puniunt. ibid. 24
 Isyebus quomodo demone deso niat 109.6
 Isyebij sententia de magie & ma leficijs 667.16 uerba de de monum curatione 566.21
 Italicæ scholæ Platonice patronus qui fuerit 148.42
 Iubam Mauri coluerunt 32.7
 Iudus diaboli membrum 110.6
 Iudam car diabolus ita contra Chriſtum inflammari 54.7
 iudicis iniqui pena 711.38
 iudices iniqui & inquisitores, opes aliorum, non religionem querunt 288.38
 iudicium plebeiorum sinistra deire ita 713.18 quorundam ty rannis 291.50
 Iuduba uirgo religiosa Buciducis à demone miserè uexata 429.3
 Iulianus

I N D E X

Iulianus imperator quæ diuinationum species sit usus 19.1
Iulius Scaliger reprehendit Pselum 351.7
Iulius Scaligeri uerba ad Cardanum de maleficijs 312.15
Iulio simulachrum Cai Castij apparet 75.23
iumenta si præter naturam quid patitur uideantur, quid faciendum 649.32
iumentorum morbis prohibendis suffimentum uile 650.22
Iuniperus Christi nauita 596.16
ê iuncis lac non emulgeri 426.44
Iuno dea 33.14 inter deos Penates numerata 33.24 unde sit petita à Romanis 55.32
dæmon poeticus 119.34
Iunonis templum Romæ 55.35
responsum sinistræ interpretatum. ibid. 2.6
Innorem Sami pro dea coluerunt 32.8
Iupiter dæmon poeticus 119.36
deus 33.17 apud Enochadus bumano sanguine placatus 39.12
Iouis Apamea fanum communibus precibus destructum 613.46
Iouis Hammonis oraculum 57.10
à quo sit institutum 27.22
Iouis imber aureus 341.22
Ioui cæli imperium Græci tribuerunt 32.39
iurisconsultorum insignium censura de Lamijs 732.8
Iusti Blaneuuals historici signentum 888.28
Iustini locus de abolitione orsculorum 41.36
sententia de Samuelis apparitione 192.30
Iuuenalis uersus de hippomanes 380.4
de phibris 378.42
iuuenis pro Deo coit 342.43
quidam in asinum mutatus 269.8
iuuenis cuiusdam parentibus immorigeri in signe exemplum 76.31

K.

Kantalarum Castij Parmensi apparet 71.45

231.6
Lamia cuiusdam resipiscencia 808.29
de demonis egressum esse imaginarium 322.32
Lamia à magis ut differat 92.7
747.37 à Rege Suecic in bellum ducta ad deterrendos hostes 305.18
à ueneficis quomodo separantur 9.23
aliquot in Germania ob tempestates excitatis combustæ 308.26
an ex natione super aqua sint dignoscende 683.10
an igne sint puniende 815.38
an miracula edere possint 170.37
an ob fœdus cum demone initum sint puniende 689.41
750.4 an per caminum & per aerem in longinqua loca deferantur 311.36
an propter characterem à demone impressum sint occidende 755.19
an sint impostate 759.11
an sint homicida. ibid. 28.
an ueneficium sine contactu inferre possint 365.21
commiseratione dignæ, non pœna 785.21
complures ob uitiatam tepèstatem aineans combastæ 301.41
complures in arce Forresfensi captæ, & questionibus appositæ 286.8
complures Atebati combastæ, earumq; confessiones 190.25
confitentis ea que sibi imponitur, amentes sint 778.25
cur dictæ sint 231.22
cur corpore non transferantur 273.35
cur fruges exantare non possint 303.10
cur non sint idololatæ 756.21
cur non maiori pœna puniende sint, quàm furose 785.33
cur non sint puniende 820.44
cur non sint statim occidende 751.31
cur pœna capitali non sint puniende 666.5
cur regulion apud deoyent 684.46
cur sint occidende, rætio Georgij Piclorij 765.28
magi infames quid differant 143.41
233.24 exilio uolæ

Qg 3

hæmul-

I N D E X.

lia multa puniende 824.41
 hereticis non sunt annumeran-
 da 679.40 in professione
 federe cum demone que con-
 tra ecclesie statuta iurent 247.
 30 maleficio affecte 393.14
 melacbolica & amenes 697.
 6 nulli noxie quomodo sint
 reducende 739.20 naturalibus
 use pharmacia quando que
 deluduntur a satana 313.32
 nihil uoluntate, sed omnia co-
 acte & decepta faciunt 781.1
 non possunt quod creduntur fa-
 cere 769.4 penitentes cui-
 tant penus corporales 732.22
 qua custodia & carcere sint re-
 tinenda 681.27 qua poena a
 Bononiensibus afficiatur 736.
 4 qua ratione tam constantes
 sint in tormentis 684.46 quam
 sium habeant nocendi 61
 quam crudelibus tormentis ali-
 quando exagitant 668.35
 quo pacto res dura in corpus
 inferere possunt 438.36 quo
 pacto magicam artem ediscant
 240.37 quibus ledere creduntur,
 res ridicula esse 365.21
 quibus rebus hominem interfi-
 cere queant 67 quibus re-
 bus fugentur 508.10 quomo-
 do deluse demonis opera pus-
 tent esse sua 680.6 quomodo
 illudantur a demone in aere
 concitando 297.37 & 814.3
 quomodo restituende sint
 680.27 & 755.28 & 788.26
 quomodo sint reducende &
 puniende 835.26 quomodo
 demententur a demone, ut
 eredant fatenturque se fecisse,
 que profus non potuerit 271.
 4 quomodo sint dignoscende,
 experimenta falsissima 682.32
 quomodo sint castiganda 824.
 30 quomodo sint puniende
 secundum censuram insignium
 iurisconsultorum 732.8
 unde suam artem petant 9.

365.2 supra centum in subal-
 pinis montibus combusta 734.
 14
 lamiaru actiones esse imaginarias
 247.5 actionum anacephala-
 leosis 769.1 in causa cur
 tot sint opiniones 906.25
 confessio cur sit erronea 733.
 13 & 750.20 confessioni cur
 non sit standum 687.10 con-
 fessiones tormentis expressa, se-
 pius erronea 668.39 confes-
 siones illusiones tantum esse 821.
 26 corpora an demon per ae-
 rem deserat 279.7 & demo-
 nis stipulatio cur sit dolosa
 240.15 & 243.9 doctor phan-
 tasia 365.2 deceptio ex quibus
 causis maxime oriatur 288.16
 error 783.31 fedus cum des-
 mone quomodo fiat 240.2
 fedus cum demone nullum esse
 779.37 impotentia 297.32
 imprecationes inutiles esse 453.
 36 in somno uariarum inae-
 ginum causa 315.41 inno-
 center ob maleficia opinionem
 punitarum exempla 709.30
 inquisitiones quales esse debeant
 686.21 maleficia a quo exer-
 ceantur 389.4 maleficia falso
 credita 408.20 mentione nul-
 lam in sacris literis fieri 365.13
 & 392.16. & 825.33 nomina
 in sacris literis 231.23 nostraru
 confessionem phantastica esse,
 secundum Augustinum 267.45
 phantasia quomodo regat de-
 mon 273.24 professionis mo-
 dus 239.34 & 242.4 quarun-
 dam in Moravia opera in Dis-
 sum regē 285.3 sexus & etas
 consideranda 789.27 stulta
 phantasia 292.10 tortura qua-
 lis 668.32 uariae appellatio-
 nes 231.32 uariae descriptio-
 nes secundum diuersos scripto-
 res 231.26 uariae imaginatio-
 nes unde oriuntur 706.20 us
 782.1 uoluntas quomodo sit pu-

nienda 776.36 unguentum se-
 cundum Cardanum 315.25 un-
 guenta unde coficiantur 314.13
 lamys Gorniani nimium tribuunt
 143.17 nullam potestatem esse
 760.37 phantasia esse corru-
 ptam 756.8
 lamys alios non seducere 759.38
 esse amenes 695.35 extra con-
 natam naturae humanae uirium
 nihil posse 130.22 id non facere
 quod his imponitur, experientia
 docet 772.21 in spiritu equi-
 tare 274.15 nec Mosi, nec
 Christi tempore fuisse 741.34
 non esse instrumenta demonis
 762.22. & 771.28 non esse
 domi simul et alibi 285.10 non
 inubere eos morbor, quorum
 se fatentur effectrices esse, ibid.
 35 nullo modo aere turbare
 posse 297.32 pati, & non age-
 re 762.14 sine tactu profus
 nihil posse 366.24 temesta-
 tes cedere non posse 662.2
 de Lamys hominum opinio 3
 in Lamys ignorantia facti proprij
 784.12
 de Lamys prouerbiunt nostro tem-
 pore 827.23
 Lampascentem quem deum coluerint
 32.10
 Laodicensis concilij decretum con-
 tra magos & incantatores
 665.1
 lares familiares qui dicendi sint
 111.33 aliquando futura pre-
 nunciant, ibid. 41 quid fuerint
 33.31
 larus dij qui dicti sint 111.19
 larynx caput arteriae asperae 394.
 31
 lapillus tusti reiectus 395.2 fibra
 magnitudine, ex sinistris pulmo-
 nibus dissectus, ibid. 15
 lapis auellanae magnitudine in stea-
 tomate generatus 440.18 in
 cerebro repertus magnitudine
 & forma mori, ibid. 45 pbi-
 losophorum qui sit 640.39
 lapides

I N D E X.

- Lapidis maleficium tollit 382.17
 Lapidibus cur sepe pluat 279.45
 Lappo insignis magnus 173.44
 T. Latinus à demone exagilatus 566.38
 Latini cur Marti coluerint 33.25
     quomodo demones distinguerint 111.13
 Latopolitani piscem latu pro deo coluerunt 31.40
 latrocinij pana apud Gallos 38.37
 laurus cui cõsecrata fuerit 198.25
 lauri virtutes. ibid.20
 Lauanensi in ducatu magos quosdam proprios infantes coxisse & comedisse 240.35
 Legio cur diabolus nominetur 105.42
Lex *magica* quid sit 195.10
 lemures cur sabbatum fugiant 34.10 demones 111.23 quando & quales sint creati 34.5 quibus rebus fugentur 508.13
 Lemurum profugatio Paracelsistica 358.21
 lenocinij pena 343.26
 Leo Suisius suffigillatur 295.13
 Leonis Suanj calumnie in Viuerum refutantur 873.9
 leonem Leontopolitani pro deo coluerunt 31.44
 lepidotii piscem Aegyptij pro deo coluerunt 31.37
 Leuensteet in pago cuiusdam puelle admirabilis historia 430.5
 leuiathan quid significet 104.22
 lex Imperatoria de quibus maleficis agat 828.18
 lex Cornelia de ficiarijs & ueneficis 745.39 quibus conueniat 766.5
 lex de lamiarum potestate 312.37
     duodecim Tabulari de his qui fruges excantantur 299.26. & 801.7
 leges de maleficis an locum etiam habeant de lamijs 775.9 unde sint sumptæ 776.10
 leges quid statuauit de magis & ariolis, eosdemq; consulentibus 661.27
 leges uide ferri debeant 821.43
Legis *magica* quid sit 198.8
 ligationes quot modis fiunt 463.24
 ligatos curantia 583.3
 ligatura ficta exemplum 478.40
     magica formula 521.20
 ligatura physica 592.23 uariæ 461.22
 ligaturis incantatione nullo modo fieri posse 462.1
 lignum & cultri in uentriculo inuenti 416.20
 Liliu Hebraica dictio quid denotet 232.24
 Lindemannus exorcista repentina morte interijt 897.13
 Liuis & Lucilla uenefica 382.20
 Liuienses lupi, Germanice Vueruolff dicti, an ueri lupi sint 269.43
 Locale loco suo conuenire debet 281.5
 Loli uersus de philiris 378.44
 lolij usus 316.20
 Lorax demon 915.24
 Lotib ebrj incestus 28.4 uxor in salis petram mutata 132.14
 Lotharingus quidam Constanti-nopoli in Galliam per aerem delatus 278.29
 Lucani locus de Tage 74.8
     de maleficis 236.5
     de Druidis 38.45
 Luciani metamorphosis 269.37
 Lucifer demon 918.1
 Lucilla uxor Lucretij marito suo uenenum propinat 382.17
 Lucio Valerio Placco Romæ multa spectra apparent 73.27
 Lucius Lucullus amatorio poculo interemptus 382.44
 Lucretius poeta amatorio poculo interemptus. ibid.12
 ludorum inuentor 120.27
 Ludouici Guarna Salernitani si-lia due in uiros mutata 473.27
 Ludouici Romani Patricij locus de Calechutorum demone 118.33
 Ludouici Nillehij censura de la-miarum pena 765.43 de la-miarum potentia 438.33
 Luna cur sit inter deos geniales nu-merata 33.28 unde dicitur exelo deluci 237.45
 Luna simulachrum à Iuda aposto-lo deuasatum 638.30
 lunaria herba 89.13
 lunaticus quomodo à demoniaco sit dijudicandus 487.37
 lunatici curatio magica 593.29
 lunaticos quid efficiat 381.15
 lupina melancholia 471.24
     unde oritur. ibid.28
 lupi in cauda pilus ad quid utilis 380.31 stercorei usus 387.17 & 579.3
 lupum Lycopolitani pro deo colue-runt 31.40
 lupi noxij in Liuania, qui Germa-nice Vueruolff dicuntur, an ue-ri lupi sint 269.44 quomodo ligari possint, ne armentis noceant 463.1
 luporum capita ianuis affixa an da-mones aufugiant 579.29 in-gens turba Constantinopoli ap-pare 704.22 in formam que crediderunt se transmutatos fu-isse, quomodo hac confessio sit intelligenda 698.10
 in Lupos non Lamie uere trans-formentur 270.35
 de Lutheri ortu demoniaco com-mentum 338.32
 Lubero monachi forma demõ ap-pare, & cum eo disputat 87.39
 Lutheramori secta oritur 283.40
 lutra & lacerie in corporibus in-uentæ 448.29
 Lyeon Arcadie rex in lupum mu-tatus 472.4
Lycaon *Archie* quid sit 471.22
 Lyncurij lapidis uirtutes 582.31
 Lysimachi sinistra opinio de Mo-se 133.20

M.

Macedones quem deum colue-runt 32.7
 Ma 4 Macedo-

Macedonia esse terram Celsim
 49.2
 Macedonia praesidis edictum con-
 tra hereticos 72.6.22
 Magdalena uirgo Constantiae à
 demonio compressa 358.30
 Magdalene Crucis Hispanae &
 malefica historia admirabilis
 671.44
 Magdeburgi mulieris cuiusdam fa-
 cinus 599.13
 magia Aegyptiorum, Babylonio-
 rum & Persarum unde origi-
 nem trahat 146.20 à quibus
 ad Graecos peruenierit 148.8
 magia infamis quado ceperit 27.
 13 quid sit, & unde originem
 trahat 145.4 cur sit detestanda
 152.20
 magis & ueritas quid differant
 145.31
 magia naturalis quid, & eius com-
 mendatio 151.3
 magia unde originem trahat
 146.7
 magiae artes quaedam 170.8 origo
 860.29 stipendia 160.41
 magiam Aegyptiorum inauspica-
 tam Calasiris 144.1
 magiam infamem quis primum do-
 cuerit 923.41 qui coluerint
 147.53. & 150.9. & 155.3
 Carpoerates publice docuit
 250.40
 magica ars Constantinopoli publi-
 ce doceatur 210.35
 magicae artis potestas cur à Deo
 demonibus data sit 161.1
 finis qui sit 179.39 uarij modi
 170.15
 magicae artes eorumque sectatores à
 Moyse damnantur 230.41 à
 Nerone sublata. ibid. 34
 capitales 749.2
 magicae curationes 530.1 uoces
 nullae cum imaginibus caeli con-
 ueniunt 534.13
 magicarum diuinationum species
 uariae 194.40
 magicis uerbis & carminibus nul-

I N D E X.

la efficacia inest 535.19
 magicis artibus an uti liceat 795.
 37
 magici libri sub falso titulo Adæ
 inscripti circumferuntur 152.33
 cur palam sint exuerendi 660.
 28 Ephesi exacti 596.1 quo
 stylo sint scripti 161.25 qui
 sub titulo Adæ & aliorum pa-
 triarcharum circumferuntur, à
 quo sint scripti. ibid. 22
 magicorum librorum catalogus
 162.6 medicorum puniatio 656.
 29 oraculis cur non sit creden-
 dum 211.33
 magus infamis quid sit 143.41
 Magdeburgi in aera cum equi-
 lo descendere uidetur 177.28
 à serpente enecatur 160.32
 uiuus à diabolo ablati. ibid. 4
 magi respicientis historia 673.6
 magi Aegyptij quomodo ad uerā
 fidem conuersi sint 182.39
 magi an demones in seruitutem
 cogere possint 172.20 an uen-
 tos sedare possint 175.7 an mi-
 racula faciant 171.9 arioli
 qua poena puniendi sint 657.
 14 Athenis expulsi 148.24 cur
 nesciant benedicere 405.34
 cur non sint aduendi 211.33. &
 214.39 transferuntur interdum
 177.4 infames quibus nomi-
 bus & in quibus locis in uete-
 ri testamento significentur 135.
 19 & Lamiae quid differant
 143.41. & 749.10 malefici
 45.12 nostro tempore qui ma-
 xime floruerint 155.6 olim phi-
 losophi dicti 151.14 quare Chri-
 sti nomen precationibus & ex-
 oreis mis immisceant 594.11
 qui dicantur 184.8 qui capita-
 li supplicio sint puniendi 654.
 4 qui res perditus & fieri
 ablati incantatione recuperas-
 re student, quomodo sint puni-
 endi 657.14 quot modis
 artes suas perficiant 170.25
 quo pacto praestigis faciant

169.40 quo pacto demones
 aduocent 931.40 quomodo
 sint puniendi secundum leges
 & decreta 661.27 sacrilegi hu-
 ins seculi 507.15 sub nomine
 qui comprehenduntur 144.18
 unde suam artem petant. ibid.
 1. & 653.31 Xerxis copias à
 tempestate liberant 175.11
 magorum Aegyptiorum nomina
 183.10 alios non ualde leden-
 tium poena 655.6 apud ua-
 rias gentes nomina 147.33
 ars omnis & potestas unde con-
 stet 144.23 blasphemie in
 euocandis demonibus 932.8
 carminibus non obediunt bea-
 torum anime 185.20 cura-
 tionis nihil ualere, nullis argu-
 mentis nihil ualere, nullis ino-
 famium & diuinorum poena
 inter edicta imperialia Germa-
 nica 667.4 instrumenta
 qualia sint 164.17 illusiones
 45.12 ac Lamiarum artibus
 quaedam esse communia 143.
 36 & Moysi operum discrimen
 178.26 praestigie quomodo
 fiant 144.23 qui annulo uel
 uitro demonem captiuum cir-
 cumferunt, poena 659.4 quoo-
 rundam funestus interitus 156.
 31 quorum mentio fiat in sa-
 cris literis 741.42 religio-
 forum multa 655.13 apud
 Septentrionales populos incan-
 tationum modi 173.20 signa
 cur mendacia dicantur 183.
 28
 magis à Moyse poena constituta
 658.13 omnibus non debet ea-
 dem infligi poena 651.21 cur ma-
 gicae artis potestas data sit 161.
 2 infamibus qui demones ino-
 seruiant 120.31
 magos quosdam in ducatu Lausa-
 nensi proprios filios coxisse &
 comedisse 240.35 confudenti-
 bus qualis poena sit constituta
 658.23 & 661.25

I N D E X.

magnetis virtutes 378.33
 Nabometes qua astutia se regens fecerit 94.45 quibus aribus populum seduxerit. ibid.14
 Malapbar demon 915.32
 malefica ut capillis suspendatur, imago 545.36
 malefica accusatricis falsae poena 711.5 cuiusdam respicientis historia 673.35
 malefica quid a morte acciderit 678.15
 maleficarum mutua commixtio 345.22 poena 664.32 quibus in locis sacrae scripturae mentio fiat 748.4 trium exultarum confessiones excutiuntur ueris argumentis 689.12
 maleficum quid sit 145.2
 malefici curatio 531.25 curandi formula superstitiosa 536.20 & 591.19 curationis sacrilegius modus 529.31 curatio magica 538.39 curandi methodus certissima ex sacris literis 611.41 curationis per benedictionem formula 404.2
 malefici affecti qui 389.6 lesi ubi plures uno in loco sunt, qui faciendum 628.33 laforam multa exempla 389.31 & 408.20
 maleficis quibus uerbis resoluitur 548.20 quibus materijs arceri possint 581.22 quomodo communibus precib. sanentur 621.16
 malefica cur aliquando permittat Deus 415.21 inferendi modus magicus 542.45 malefici repellere an liceat 795.43 omnia a diabolo exerceri 389.4
 malefici quidam a iudicibus igni deuotus ob maleficium, respis scit ab amentia meliori uictu 697.27
 malefici cuiusdam confessio 699.8 & malefica qua lege Moysis damnentur 156.38
 maleficorum quadruplex familia 825.40
 mali esu quidam factus demoniacus 451.11
 malicia radix 26.6
 maliciarum an diabolus sit auctor 135.3
 mallici iouiales 584.4
 Malleus maleficarum 5
 Malphas demon 922.22
 mali origo unde 907.19
 malum imprecandi consuetudo uulgarijs 454.9
 Mammona demon quid significet 104.16
 Manasset cur. a Deo sit punitus 638.44 quales deos ex eade Doctri. abtulerit 36.3
 Manassis regis flagitia 145.45
 Manicheorum haeresis 730.35
 mandragora herba unde Hellebromina sit dicta 232.45
 mandragora usus 316.23 extradice homunculus 590.16
 manes qui dicti sint 111.21
 C. Manly uersus de fascino 235.9
 mansuetudo quid significet 138.25
 maraba 198.31
 Marbas demon 912.20
 Marboctus demon 922.11
 Marcionista heretici 154.35
 Marcionitarum secta 810.35
 Marcoduri mulier quaedam ob maleficiu. falsam opinionem torturis enecata 711.12
 Marcus demonis cultor 66.32
 magus quibus artibus homines deceperit 69.10
 Marcus quibus rebus mulieres ad se attraxerit 384.16
 Marci Seruili temeraria credulitas 570.33
 mares in feminas non transformari 474.19
 Margaretha comitissa Burenensis a demonio exagitata 419.24
 Marvardius magus 147.36
 Mars deus 33.17
 Martem quem deum ueteres nominarint 29.22
 Marsilium Ficinum magicum anulum gestasse 48.11
 Martiani carmina de Mineris 255.44
 Maribus demon 914.40
 materis duras per solidis corporis partes diabolus in ipsa corpora immittere non potest 133.10 ore reiectis, non omnes fississe in corpore 393.34 duras in corpus ingerendi ridiculus modus 438.18
 Mathematici libri exusti 660.35
 Senatusconsulto ex Italia pulsati. ibid.34
 Mathisonensis comes uiuus a diabolo ablatu 160.11
 Matibaeus Cursius medicus 373.23
 Matuta demon poeticus 119.34
 Maubysa quidam se demoniacum esse fidei simulat 482.13
 Mauri quem deum coluerint 32.7
 Maxenij Imp. interitus 156.29
 Maximi Imperatoris edictum contra haereticos 723.16
 Maximiliani uerba de consecratione campanarum 44.8
 in Maximiliani 2. corde tres lapilli inuenti 441.7
 Maximiliano Imperatori demon Hectoris, Achillis, & Dauidis in forma apparet 79.22
 Mechasepha Hebraica uox quid significet 136.41 & 742.14. & 825.23
 mechasephem quid significet 137.30
 Medea uenefica 767.15
 Medea descriptio 234.17
 medicina artium uetustissima 217.29
 medicina ueteris lans 222.6
 medici indocti in quos referant inscitiam suam 220.25
 medicorum encomion in sacris literis 221.42
 medicos eximios alligatombus, characteribus, carminibus usos esse 574.11 doctissimos a demoniacis saepe fali 449.35
 Mediolani aliquot uenefici capti Rr 373.

I N D E X.

- 373.2 quidam maleficus igni
deuotus ab amentia respicit
meliori uictu 697.17
- Mediolanenses magum contra Fri
dericum Imperatorem mittūt
696.17
- Medioximi dij qui appellati sint
334.39
- Megalopolis in finibus sermīna
quedam a dæmone ob nefaria
iuramenta uerbatur 457.1
- Meineri Clatsy famulus a dæmo
nio miser depopulatus 409.33
- melancholia causa 260.19
- melancholiam esse diaboli balneum
476.19
- melancholicus humor diabolus con
uenientissimus 433.9 uapor
qualia somnia commoueat 263.
8
- melancholicus quidam Athenis per
suasum habebat, omnes nauces
in Piræum appellentes esse suas
257.12
- melancholici confessioni non est
standum 686.42 cuiusdam
rybini de bellis in Gallia oris,
&c. 257.4 cuiusdam hor
ribile exemplum 257.40
- melancholici cur pleriq; dæmonia
ci putentur 476.11 cur ple
runq; sibipſis necem inferant
256.22 maximè dæmonum il
lusionibus expostiti 252.23
quomodo sint curandi, meibo
dis certa 612.41 tres Gronin
gæ aded correpti, ut se Deum
patrem, filium & spiritum san
ctum crederent 256.38
- melancholicorum corrupta ima
ginatio 256.11 uaria exempla
260.4 uaria afflictiones 259.
14
- Melanethon a dæmone irridetur
450.10
- Melchias papa editum de ieiunio
in die Dominico 248.14
- Melchom dæmon 30.12
- Meleagri interitus 289.42
- memphim & mephassephim qui
dicantur 138.1
- Memphis cuiusdam asini docilitas
92.39
- memphis lapidis uirtus 550.30
- Menadis usus in magia 171.35
- Menelippus Diana macelatur 37.
33
- Menædri hereticū dogma 154.22
- mendacium a quo primum inuen
tum sit 26.2
- Mendicus iustus fictè dæmoniacus
477.25
- Menippus Lycius 176.11
- mensam refertissimam hospitibus
discubituris magus quidam ex
improiso apparabat. ibid.1
- menstrui mulierum potus quid effi
ciat 381.13
- Mercurius Alexandria abbas 78.37
- Mercurius deus 33.17 a Gallis
humanis hostijs placatus 39.9
- Mercurius magus 148.2
- Mercurium suum qua herba Chi
mici fixum reddant 89.21
- Merlinus scindens habitus 338.25
- Merlino fabule 356.14
- Messeny qua ratione contra Luce
dæmonios uictoriam nacti sint
37.39
- metallici dæmones 112.34
- Methodus quomodo impotens sit
factus 459.36
- Meibotim insigni magus occidis
tur 156.32
- metus quid sit 782.35
- Michael Villanous 602.16
- Miedelburgi ciuitatis direptio præ
dicta 50.12
- milis cuiusdam dormientis bisflo
ria de bestiola ex eim ore egres
sa 67.24 & 841.10
- Minerua dea 33.16 cur sine ma
tre fingatur esse nata 255.40
- a Scythijs culta 32.5
- Minotauro singulis annis Atheni
enses septem adolescentes &
totidem puellas deuorandi mi
serunt 38.15
- miracula spirituum bonorum ad
quid conducant 122.8
- miracula in brutis 92.35
- miraculorum diaboli finis 102.35
- Misraim filius Nohe magi inuen
tor 27.16
- Missæ ad gebennam deturbans
601.19
- Missæ usus in magicis artibus 164.
44
- Moabitæ quæ deū coluerint 29.11
- ob Maxorem dæmon multos supe
rat 252.29
- Moloch deus Ammonitarum san
guine humano placatus 37.5
- moly nullam inesse antipathia con
tra dæmones 576.23
- monachus quidam a dæmone strā
gulus 81.37
- monachi commixtio cum succuba
358.18 & 359.30 forma dæ
mon cuida uidua apparet 87.
10
- monacho dæmon apparet, & unū
cum eo per montes deuotus equit
amissum querit 77.15 sono
uolentissimè testes exēcti 458.23
- monachorum Aarcha segmentum
603.10 forma dæmones prope
Spiram Rheum trāsuecti 84.
28 quorundam magia diuina
tio 236.24 quorundam trage
dia uenefica 321.30
- monialis uirginis Hispanæ admira
bilis historia 673.39
- moniales uirgines Ncomagi a dia
bolo infestatae 421.43
- monialium curatarum apud Mas
rie arborem prope Sanctos bi
storia 629.40
- monstrum nascitur 354.17 Co
lonie 447.3 apud Geldros
455.12
- Montani heretici 154.35
- montani dæmones 112.26
- Mopsum Apbri pro deo coluerunt
31.5
- Morax dæmon 915.37
- morbi qui grauissimi sint 489.20
- morborum curatio diuis nō est ad
scribenda 226.39 magicæ &
superstitiosæ curationes 550.7
- morboe

I N D E X

morbos quatenus demones sanent 563.12
 Morphei fabula 70.2
 mortis inuentor qui fuerit 26.5
 Morse quæstoris filius à demonio exagitatus 411.4.4
 mortuorum animas quomodo demon imitari solet 62.37
 apparitiones quales sint, & quomodo Biblici djudicantur 185.12
 falsitatio & apparitio unde dependat 193.23
 mortuos diabolus ad uitam reuocare non potest 332.33
 à Mortuis non querenda ueritas 185.6
 Mosi auctoritati quantum sit iribuendum 17.40
 decretum de criminibus non in omnibus locis imitandum est 749.21
 edictum contra magos quibus comenciatur 741.32
 edictum contra ueneficis 10
 lex de quibus maleficis agat 813.31
 præceptum contra magicis artes, earumque sectatores 250.43
 operum comparatio cum Pharaonis magorum operibus 178.26
 Mosén à Iosepho artem magicam accepisse 153.12
 Mosselsalp 694.8
 Mubazzimin magi & circulatori res apud Fessis 207.16
 mulier cur ad credendum facili sit 254.25
 à demone exagitata Bononiæ 450.36
 Luctua lapidem habet in uero 442.40
 maleficio lesa clauos & acris uomi 408.23
 unde sit dicta 254.35
 maleficio lesa 391.37
 quædam acum deglutit 397.13
 quædam uaria per urinam excreat 397.12
 quædam Marcoduri innocenter tormentis enecat 711.12
 Vuell in pago à demone exagitata 633.4
 mulieris cuiusdam malefica suis miserabilis figmentum 678.8
 cuiusdam Onaburgi crudelè

facinus in marium 598.38
 demoniaca de partu Lamie imputato, historia admirabilis 362.11
 malefica constantia in tortura ferenda 547.17
 phantastica uera historia 296.17
 mulieres ab initio ad ueneficium procliuiores 766.45
 alba demones 117.45
 complures Ham-moxæ captæ 426.16
 maliciose cur demonum illusionibus maxime exposita sint 252.56
 & 253.31
 mulierum calculi 443.22
 mole 338.17
 proprium quod sit 254.9
 mulieribus cur ex lege tutores & curatores dati sint 255.37
 probis illusio incubi accidit 351.40
 mulieres facilius decipi, & desperare citius quàm uiros 254.29
 minus puenctas uiros 738.26
 & 814.20
 muliercule quomodo à demone decipiuntur 268.12
 muliercularum mixtus comixtio 346.8
 innocenter ob maleficij opinionem panitarum exempla 709.30
 trium exstarrum confessiones exantantur 689.12
 mundi magni res naturales 88.22
 parui res naturales 90.4
 mundum alterum quomodo diabolus corrumpit 27.11
 quomodo primidi diabolus corrumpit 24.7
 murem araneum attributa pro deo coluerunt 31.45
 mures ne insidierentur casis, & polinis Parnopai nomen innocuatur 31.33
 Murrur demon 925.18
 musca ut facerent, Cyrenatico Achoritatum est 31.29
 Myrrha usus 581.23
 Myrton 475.17
 Mythra simulacrum apud Persas 31.19

N.
 Naberus demon 916.8
 Nabuchadonezar maleficio lesa 126.2
 & 390.26
 Nabas Hebraica uox quid significet 159.7
 Natalis Ramardus 602.5
 natura quid sit 127.5
 naturales res quandoq; iudicari demoniacas 88.19
 Naucleri locus de Benedicto nono 81.13
 Naucratis quem deum coluerint 32.5
 Nazianzeni locus de angelorum natura 18.12
 Neapoli duæ uirgines in uiros matate 473.30
 necromantia quid sit 192.39
 quæ amidi durat etiam in populo Dei 194.7
 necromantici quomodo demones adiucent 931.40
 & 185.40
 Neomagi mendici cuiusdam demoniaci figmentum 477.24
 moniales à diabolo infectate 421.43
 quidam ouem interogum deglutens, mox suffocatur 394.18
 Nerueus ueteres Neptuno adiuuerunt 33.1
 Nergal demon 29.40
 Nero comperit magicas artes uasus esse 250.15
 Neptilius quid 334.13
 qui dicantur 329.6
 Neptunus deus 33.17
 Neptuno maris imperium Graeci tribuerunt 52.39
 Neuri populi Scythia se in lupos transformari posse crediderunt 472.15
 incantatores insignes 150.39
 Nibhas daemon 29.46
 Nicolaus Gottle Vuunnaria exastus 479.3
 nimbiprocellofi quando plerumq; fiunt 307.40
 Ninus quot annis ante tempora

I N D E X.

- Troiana uixerit 147.9
 Nifroch daemon 30.5
 Noba primus inebriatur 27.13
 Norici quem deum coluerint 32.6
 Norimbergensis magistratus prae-
 dentia summa 480.38
 notoria ars 170.9
 notibhembd 573.20
 Nucem grandem Pomerani olim
 adorauerunt 31.16
 Numa Pōpilus hydromantiae eula-
 tor 196.41 magicos libros
 secum recondi in sepulchro uo-
 luit 149.40 ludificator magi-
 cus 176.1 quo demone fami-
 liari sit usus 117.11
 Nursie infans posteriore naturae
 parte solidus nascitur 90.11
 Nymphæ 31.3. & 475.16
- O.
 O B Hebraica dictio quid signi-
 ficet 140.1
 Obotriū quem deū coluerint 34.
 45
 Oceanus daemon poeticus 119.35
 Ochofæ regis interitum causa 658.
 33
 Octavianum carminibus magicis
 usum fuisse 574.43
 oculorum lippitudine cuiusdam mu-
 liercula laborantis curatio ma-
 gica 570.4
 Odo Danicus magus submergi-
 tur 157.22
 Oden Gothorum numen 34.17.
 & 39.23
 odium quid conciliet 380.42
 Oenoboræ uirtutes 378.36
 Osophagus 395.27
 si uisitata quid significet 138.45
 Olaus Magnus reprehenditur 175.3
 Olai magni locus de Gothorū dijs
 34.16 hystoriae quantā sit fides
 adhibenda 889.40
 oleum somniferum 316.5 ex
 gagate ad quid uile 582.40
 oliua à meretrice plantata, infra
 ctuosa perpetuo manet 581.19
 oliuæ rami ad quid utiles. ibid. 18
 Olympiadis uxoris Philippi Mace-
 donis sententia 386.1
 Onen Hebraica dictio quid signi-
 ficet 138.40 & 826.16
 Onomacritus magus Athenis ex-
 pulsus 148.24
 Onuorā quid 200.20
 Opbis quid secundū Pherecydem
 19.19
 Opbita heretici 154.31
 Opilio Marcius qui uersus obue-
 nerint ex Homero 201.43
 Opis daemon poeticus 119.36
 opium quibus in locis plantetur
 319.15
 opij usus 316.21. et 318.43 et 550.13
 oracula per insomnia quomodo
 fiant secundum magorum do-
 ctinam 164.5 demonum
 quando cessarint 41.51 post
 Christum qualia fuerint 42.14.
 unde & ubi olim petita sint
 900.1
 oracula qui lapis reddat 382.17
 oratio & ieiunium cur ferē cūiura
 gantur 248.10
 orationis efficacia 624.20
 orationum communium in malis
 cio sanando efficacia 621.13
 Oray daemon 915.24
 ore materies reiectus non omnes
 fuisse in corpore 393.34. &
 407.39
 Orius daemon 927.14
 Orientis demones qui sint 913.1
 orificium neruosum & ualde sensi-
 le 395.34
 Origenis sententia de Samuelis ap-
 paritione 192.33
 Orimada ignem Persæ pro deo
 coluerunt 31.46
 Orobis daemon 929.1
 Oruria quid sit 200.40
 Orpbeum magum fuisse 149.7
 Osirim deam Aegyptij coluerunt
 31.26
 Osnaburgi cuiusdam mulieris crua-
 dele facinus in mariū 598.38
 Otis daemon 914.31
 Otto Imperator à Crescentij uxo-
 re uenenis necatus 372.4
- Oues ex terra nascuntur 337.20
 earū pestilentia unde 490.20
 Ouidij locus de dijs praesitibus 33.
 35 de dijs gentium 32.14 de
 bippomanes 380.1 & 381.41
 de lamis 234.8 de forilegijs
 203.1 de Strigis 231.26 de Vlyf-
 se & Circe 236.43
 ouum integrum quidam Neomagi
 deglutit, mox suffocatur 394.
 19
 oua lustralia ad quid utilia 582.45
 Oxyrinebum Aegyptij pro deo co-
 luerunt 31.38
 Oze daemon 928.27
- P.
 Paganorum lustrationes faci-
 entes quomodo sint punien-
 di 664.45
 Pagæ sacerdotes apud Americos
 119.2
 Palatinorum deus 30.27
 pabna Christi portata usus 381.25
 Paletheobori populi 369.11
 paliurum exuicem Parisijs denud
 effloruisse 888.32
 Panici terrores 74.39
 Paphnutius uno uerbo demones
 fugauit 640.3
 Paracelsus qualem praeceptorem
 habuerit 882.33
 Paracelsus cuiusdam impudentia
 & incitia in terra iuliacensi
 222.24 & 226.15
 Paracelsus quibus characteribus
 in curatione utantur 884.22
 Paracelsistarum curationes 875.9
 Paracelsistica profugatio dæmo-
 num 558.21
 paphnutius demones qui dicti sint
 111.4
 parium imprecationis exemplum
 horrendum 455.10
 Parnopion quid significet 32.35
 parfimonia exemplum 300.14
 Paseteri ludificator magicus 175.
 44
 Pastoris cuiusdam commentum
 218.437 & 219.20
 pastorum officium 268.9
 Patauij

948

I N D E X.

- Patanij agricola quidam se lupum esse credit 470.45
 quidam ueneficus captus 373.7
 Patmos insula 154.44
 patrum quorundam sententia de
 Samuelis apparitione 189.45
 aduersus demonum insidias
 494.27 de demonum machi-
 nationibus 95.10 de demonum
 potentijs & studijs 100.
 13 de seductis errore & here-
 tics non enecandis 718.21
 Paulina uisusuratur 343.1
 Pauline prohibitus 341.36
 Paulus an magus fuerit 152.43
 Pauli diaconi locus de Valentis ty-
 rannide 50.4
 Pauli Grillandi locus de quodam
 melancholico 257.40 de ma-
 teria uaria ac dura, sententia
 406.20 uerba de fire torment
 ta nil curante 545.34 historia
 de quadam lamia 735.44
 sententia de Lamys 732.12
 Pauli Schalchij errores & raspo-
 die 838.25 impius error 847.4
 aduersus Paulum Schalchij Vuie-
 ri apologia 836.40
 Pauli Veneti locus de potu sopori-
 fero 321.40
 Paymon demon 917.46
 Peccatum unde 907.21
 peccati auctor, ubi diabolus appel-
 letur 106.14
 peccata inaequalia 754.8
 peccata quot modis committantur
 787.12
 pecora dolofo maleficia acta 651.6
 pecora ab esu quid extereat 387.
 17 et 651.9 uenenis tolli 387.11.
 & 489.45
 peccoribus lac ne per incubos ab-
 strahatur, coniuratio supersti-
 tiosa 646.45
 in Peccoribus exagitandis dulus
 387.17
 penates qui fuerint 33.23
 Penelope proci quo pacto proditi
 sint 197.18
 pentaphyllon herba ad quid utilis
 581.15
 periaportum physicomum uirtutes
 578.40 uanitas 535.29
 periaptis quantum sit fidendum
 579.11
 de Perdicibus falsa 348.46
 peripatetici negant esse demones
 17.23
 Perse Mulbra bouem immolabat
 32.28 quantum honorem ma-
 gia tribuerint 150.11 quid pro
 deo coluerint 311.46. & 146.31
 Persarum & Atheniensium praer-
 lium 74.33 magia origo 27.
 21. & 146.21 magi quam ma-
 giam coluerint 152.5 poena
 contra ueneficos 767.44
 apud Persas qui primò magiam
 excoluerint 147.29
 pestilentia septuaginta milia ui-
 rorum cadunt 28.14 qua rae-
 tione in Tonia sit sedata 37.32
 unde generetur 489.26
 pestis remedium magicum à
 Pontifice Romano Hispanis in Bel-
 gis exhibitum 513.12
 pestes animantium 490.3. &
 491.12
 Petrus Aponus cuius magia cogni-
 tionem habuerit 881.44
 Petri de Abano elementa magica
 164.29
 Petri Alphonsi locus de demonum
 lapsu 23.35
 Petri Blesensis uerba de demonis
 mendacijs 215.44
 Petri Brabantij uentri loqui dulus
 205.29
 Petri Damiani sententia de Lamias
 rum confessione phantastica
 269.30 locus de demonum la-
 psu 23.24
 Petri lapsus & conuersio 245.32
 Petri Lombardi locus de demonis
 potentia 160.45
 Petri Polignensis confessio 699.8
 Petri Pomponatij Mantuani opus
 de naturalium effectuum causis
 799.21
 Peuceri laus & doctrina 194.35
 Phantasia quid sit, & quomodo
 uitiatur à diabolo 260.40 &
 296.25 Lamiarum doctor
 365.2
 phantasia effectus 261.20
 phantasmata quid fuegit 382.42
 phantastice mulieris exemplum
 296.27
 phantastici qui dicantur. ibid. 23
 Pharaon imago diaboli 110.8
 inuitus Dei miracula agnoscit
 182.6
 Pharaonis insomnium 899.27
 pharmaca in locis fenotis sepulta
 à Lamys nō possenocere 366.14
 pharmancia 746.39
 pharmanes quid Iosephus appellet
 745.28
 pharmanis 137.12. & 742.33
 Pharsalici belli euentus à demone
 praedictus 193.5
 Phauorini sententia de magorum
 uaticinijs 214.34
 Phlegor demon à quibus sit culus
 29.28
 Pherecydis locus de demonum la-
 psu 19.18
 Philotes magus 148.33
 Philippus apostolus draconem in
 Scythia profugatus 638.33 ab
 angelo delatus 276.16
 Philippus Macedoniae rex puero
 lam quandam amat 385.29
 Philippi Melanchthonis iudicium
 de demoniis 643.41
 Philippus Vueselich Coloniensis,
 à demone exagitatus 631.21
 Philistin quem deum coluerint
 30.16
 Philonis locus de nymphis 31.1
 philosophi qui olim habitij & di-
 stijnt 151.14
 philosophorum sententia de demoni-
 nibus 121.30
 Philostrati historiae quanta fides
 sit adhibenda 888.18
 phyltrum quid sit 378.38
 phyltra cur sint detestanda 386.11
 in amore concitando parum ua-
 lent 381.33 mortem saepius
 RR 3 accedes

I N D E X.

- accelerant 383.21 uaria 378.36
 & 381.16 uera 386.7
 pblegmaticus uapor qualia in som-
 nia moueat 263.13
 Phœdra Hippolyto priuigno ama-
 torum poculum propinat 385.
 18
 Phœnix demon 930.43
 Phœreus demon poeticus 119.35
 phylacteria quid sint 663.42
 Picus aut ad quid utilis 583.3
 pila in bouis uentriculo unde nata
 445.12
 pila magnæ nigre ex boui iunio-
 rum uentriculo exempta 445.
 3
 Pinneti amasia Florina demon
 359.40
 Pirithoum primum à cælo detra-
 xisse lonam 238.4
 pisces capedi magicus modus 533.
 32
 piscibus Aegyptij diuinos honores
 tribuerunt 31.37
 pius qualis sit 496.11
 Planetarum characteres quæ uim
 habent 533.35
 Planipes nomen demonis 119.28
 Platina locus de Benedicto octa-
 uo 80.45
 Plato unde suam philosophiâ hau-
 serit 122.35 unde sit natus
 538.2
 Platonis opinio de demonibus 17.
 26. & 47.32 de mulierum ge-
 nere 255.46 de imprecatione
 parentum 455.21
 Platonicarum scholarum patroni
 præcipui qui sint 148.37
 Platonici quomodo distinguant
 demones 121.27
 ex Platonis qui magiam colue-
 rint 148.37
 Pliny locus de uarijs actionibus de
 moniacis 70.33 item de abo-
 litione oraculorum 42.4 opinio
 de animis 68.13 item de
 Mose 153.13
 Plotinus Italice schola Platonice
 patronus 148.42
 Plotini opinio de demonibus 17.
 29
 Plumifascis nomen demonis 119.
 27
 Plutarchi locus de abolitione ora-
 culorum 42.2
 Plutoni imperium inferni Græci
 attribuerunt 32.41
 Plutonem quem deum Græci ap-
 pellarunt 29.12
 Plutus unus ex dijs selectis 33.22
 pluuia & grando unde 811.20
 pluiam citri non posse carmini-
 bus 312.32 lamia non potest
 excitare 367.28
 Πυριανών quid sit 323.23
 Podaga nomen Vandalorum 34.
 46
 Pœni quem deum coluerunt 32.8
 poetici demones qui dicti sint 119.
 34
 Polaborum deus 34.43
 Polliani carmen de uenefica 382.
 26
 Pomerani olim grandem nucem
 adorauerunt 31.16
 Pomponatius quomodo melanco-
 licum curarit 613.3
 Pomponatij locus de quodam cir-
 culatori 90.29 sententia de
 sanatione demonis 568.11
 Pontani locus de tempestate incan-
 tatione excitata 306.10
 Pontifices Romani qui arte magi-
 ca pontificati sui adepti 503.
 35
 Porenutij quem deum coluerunt
 34.35
 poros minime à diabolo distrabi
 innoxie posse 439.11
 Porphyrius magus 148.37
 Porphyrij deliramenta 555.2
 opinio de demonibus 17.28
 Portunus deus marinus 33.3
 possibile prinitur in criminalibus
 actionibus 773.9
 potus demeniens & soporiferus
 321.37 tartareus 241.36
 Potamantis herba uisus 321.26
 Prædictio cuius opus sit 213.26
 prædictionis demoniacæ exempli
 49.32
 prædictiones demonum unde 48.3
 prænotiones demonum unde. ibid.
 20
 Præstantij pater in longo alloq;
 somno se equi putabat factum
 467.19
 præstigiatores quibus nominibus
 in ueteri testamento significer-
 tur 157.20
 præstigium quid sit 144.43
 Præstitus dij 33.35
 Priapus demon 29.15
 Primaſij locus de demonum lapsu
 22.43
 principum quorundam singularis
 prudentia in accusatione ob ma-
 lesicium 714.1
 probationes in actione criminali
 quales esse debeant 687.6
 Proclus Asiaticæ scholæ Platonice
 præceptor 148.44
 Procli opinio de demonibus 17.
 28
 prodigia uaria in uarijs locis 56.
 40
 Πρωτογενεω 103.32
 Propertij carmen de luna obnubi-
 latione 238.7 de hippo-
 manes 379.42 de lauro
 198.17
 propheta domum spiritus sancti
 865.26
 prophetarum testimonia quibus in
 locis citentur 868.27
 Πρωτογενεω quid sit 144.7
 Prosepyria 29.16
 Prouicolum Sclauorum 34.42
 Prustus demon 912.30
 Psalmi LXXVIII. uis contra demo-
 nes 556.30
 psalmi CVIII. in magicis incanta-
 tionibus usus 525.23
 Psellus quomodo distinguat de-
 mones 121.5 quot genera
 demonum recenscat 113.6
 Pselli locus de demonibus 66.31
 nugameta de Euechis & Gno-
 sticis 250.14 opinio de de-
 monio

I N D E X

monibus 17.28
 Pseudomanebia demonum us-
 de sumpta sit 911.2
 46. Athos qui dicantur 120.10
 Psyebes uelatio ueneres cum Cu-
 pidine 354.24
 Psylli populi 369.1
 Pucl demon 924.45
 pudenda an demon uitare possit
 367.8
 puella demoniaca 431.46 pre-
 cibus communibus a demonio
 liberatur 623.6
 puella a demone uexata 429.5. et
 449.29 Roma e mortuis sus-
 citata 193.7 quaedam spon-
 sa in urum transmutata 473.
 35 Vuerlensis epileptica, puta-
 tur demoniaca 481.16
 puella demoniaca historia memo-
 rabilis 400.6 signentium
 Cluiae 609.35
 puella historia admirabilis, cuius e-
 latere culter exectus est 430.1
 puella ad septuaginta Romae deo-
 moniaca facte 415.27
 puer beneuenti in uirginem mutae-
 tus secundu Nufonium 475.42
 demoniacus nouem annorum
 50.16 a demone abripitur
 363.16 ex pbantastica mu-
 liere natus 357.35
 puerorum demoniacorum histo-
 ria 414.3
 pueros ad centum & triginta dea-
 mon abducit 80.10 occidi
 non posse ceremonijs 245.43
 puerperis qui demones infesti sunt
 118.2
 pulueris Susati usus 685.44
 de Purgatorio mortui Parisijs fi-
 ta querela 205.19
 Purfas demon 915.4
 Pythonicorum & Pythiarum uati-
 cinia 204.15
 Pythagorei cur fabis abstinerint
 900.13
 Pythagoram ob magicam artem
 nationes longissimis accessisse
 150.4 uno momento & in

Tburijs & in Metapontijs sus-
 isse 177.10
 Pythia mulier quae dicta sit 203.
 31
 Pythiae quomodo uaticinentur
 204.40
 Pythiarum uatum origo 41.6. &
 203.32
 Pythius non esse consulendus, lege
 Mosaiica prohibitum 41.
 10
 Pytho unde, & Pythium oraculu
 101.18
 Python aut Pythonicus spiritus
 quid Hebraice significet 140.
 2
 Pythorissus consulentes quomodo
 sint panuendi 794.30
 Q.
 in Quaestionibus quomodo tacitur-
 nitus induci credatur 544.
 36
 quercus in Epiro culta 54.40
 R.
 Raed in arce quedam muliere
 cula falso accusata 710.28
 ranae uiridis os ad quid uile sit
 380.14
 Raum uel Raym demon 925.37
 Raymundi censura de Lamijs 732.
 34
 Reatus quidam Mantuanus incre-
 dibilia miracula dexteritate
 manuum operatur 90.32
 religionis falsae usus 342.10
 Rempha demon 30.42
 Renerus Solenander medicus cele-
 bris 317.14
 reorum custodia 681.28 pre-
 na apud Gallos 38.36 flu-
 por & taciurnitas an uerbis
 dissoluatur 548.16
 reuelationum ars 170.10
 Rhubarbari usus 557.19
 Rhodij uentriloqui femina 205.
 5
 Robertus Anglus cuius magiae co-
 gnitionem habuerit 881.43
 robur ingens 278.30
 Rodicosano ad focum dormienti

demon ignitum carbonem in
 manum tradit 297.27
 Rodigas Oborritoron deus 34.
 45
 Rogerius Bachon cuius magiae co-
 gnitionem habuerit 881.
 43
 Rollerus Danus matrem artem ma-
 gicam exercitum inuenit 292.
 33
 Roma furis & mulieris malefice
 constantia in tortura ferenda
 547.2 Lapis reperitur, quo pes-
 tyt diabolus S. Dominicum
 280.8 multa spectra uisa,
 eorumque significatio 73.28
 multi ueneficij horrendis nec-
 cati 371.6 puella circiter
 septuaginta, simul una nocte
 demoniaca facte 415.26
 quidam iuente immorigerus
 parentibus mire a demonio eo-
 xagitatus 78.2 quidam se
 demoniacum simulat 634.35
 quidam hydropicus uenenato
 potu praeter spem curatur 374.
 18
 Romanus Argyrus Imperator O-
 rientis ab uxore ueneno extin-
 ctus 372.11
 Romanus populus a demone delin-
 sus 566.15
 Romani Diti & Proserpina sub
 terra aram erigunt 73.22
 dominationis natura cupidi-
 150.18 unde ritus sacrorum
 mutati sint 37.12
 Romanorum idololatria 33.9
 & 34.25
 Romani & Albanis inter se bella
 gerantibus diabolus monstruosa
 specie apparet 73.15
 apud Romanos quis primum ue-
 neficium inuenit 767.8
 Ronene demon 920.46
 Roscarbor nomen demonis 119.
 29
 Roterodamensem uictus 693.39
 Rudolphus episcopus Erfurdensis
 cur factus sit Eraciscanus 83.24
 Rr 4 Ruziani

I N D E X.

Rugiani miri modis à diabolo delusi	46.7	relegatum habuerit	919.37	tus	581.29	
Rugieubi quem deum coluerint	34.34	quam deam coluerit	30.20	Sclau quem deū coluerint	34.39	
Ruperti locus de abolitione oraculorum	41.46	de Salomone necromāicorum fimentum	920.2. & 923.39	Scoræ demon	924.27	
rūsticus quidam horarum ictus in corde sentiens	413.35	Salzburghi incantator à serpente occiditur	160.32	Scythæ cur nulla spectra seu imagines uideant	262.9	
uermem longitudinis octo pedum excreat	448.1	Samaritanorum hæresis	730.36	quem deum coluerint	32.5	
rūsticorum superstitio & incredulitas	312.3	Samaritani quem deum coluerint	29.21	Secretum Secretorum demon	931.16	
rutæ uirtus	582.1	Sami quem deum coluerint	31.8	Sedulij locus de demonum lapsu	22.46	
S.		Samuelis apparitionis historia	quomodo uerè sit intelligenda	185.1	Seinckmeß	600.20
Sædiæ opinio de Samuelis apparitione	188.45	Sambæben unde dicatur	869.39	semidei quales crediti	334.15	
Sabellici locus de demone Aibentensi quodam	70.31	sanguinis fluxus remedium magicum	530.35	semidis per succubum & incubum translati uanitas	347.1	
Sabnac demon	922.41	à quo sit inuenta	37.3	profusio in fornix unde cœuiat	842.44	
sacerdotum frans olim	343.39	sanguinem sistendi modus magicus	512.8	Sempronius Rufus magus	148.28	
sacerdotium regale	800.11	ad Sanhedrim qui admisi sint	151.10	Sennacherib rex Assyriorū quem adorauit	30.6	
sacræ scripture abusus in curationibus morborum magicis	510.30	Sardij lapidis uirtutes	582.22	Seneca sententia de Lamiarum impotentia	298.39	
sacrificus incubum passus	324.2	Satban quid significet	105.15	Senesim monachorum figmentum	606.39	
sacrifici quidam inepti, malefici morbum mentiuntur, & eius reus statuunt infantes	216.39	quomodo sit fugiendus	619.1	Senones quales dicti	334.15	
sacrificorum superstitio	508.10	Satbanæ uoluntas semper iniusta	125.18	sensum quæ simplicia perturbent	316.20	
quorundam magica diuinitio	216.16	Saturnus demon poeticus	119.36	Sepharuaim ciuitas quem deum coluerit	29.34	
sacrilegus qui propriè dicatur	527.42	humanis hostijs ab Afris placatus	39.4	Septuaginta interpretū laws	742.10	
Sadducei negant esse demones	17.24	33.22	Saturni adulterium	343.38	Septentrionalium populorum incantationes	173.16
saga unde dicta	232.35	satyri animalis descriptio	350.41	Serapim Naucratiæ coluerunt	32.6	
sage ledenda impius modus	521.32	satyri cur sabbatum fugiant	34.10	quem deum ueteres nominauerint	29.16	
sagarum fœdus cum demone quomodo fiat	240.2	an ueri fuerint demones	350.10	serarum aperio diabolica	541.46	
Sabacat mulieres ueneficæ	346.8	quomodo & quales sint creati	34.5	Serenum carminibus magicis usum fuisse	574.38	
Saitæ quem pro deo coluerunt	31.39	satyros olim locutos esse	351.21	Sergius monachus præceptor Marti hometis	94.14	
Saliceti constitutio de magis	663.15	Satyrides insule	350.29	serpens magum enecat	160.32	
salis exorcisati usus uariis	586.19	Saul cur iuste à Deo sit punitus	187.1	sub ostij limine repositus quid efficiat	367.2	
Salmac demon	922.41	ob quam causam penas dederit	41.13	Serpentes à Nigritijs fascino	316.11	
Salomon an magus fuerit quem demonem in uase utreo	152.40	Saulis interitus causa	187.44	Serpentium conuentionis formula	515.13 & 531.3	
		Saxonis Grammatici historie ubi non sit adhibenda fides	888.3	Sertorius demone familiari usus	117.6	
		Saxonibus armatis demon horreda forma apparet	74.41	Seruius Tullus semidens habitus	318.	
		sebedula ridicula collo appensa	570.24			
		Scheidamensium uictus	693.40			
		scillæ in domus limine suspensæ uir				

949

INDEX.

- 338.27 Laris filius & scorti
348.43
- setis porcinis quidam demonia-
cus cum excrementis deiecit
412.10
- Severi Sulpitij sententia de here-
ticis non enecandis 723.13
de Gallorum rusticorum super-
stitione 57.38
- Sibylla Brythraea quando uixerit
863.2 eius aetate ibid. 32
natiuicium 211.20
- Sibylla Cumæa descriptio & ori-
go 864.11 uersus 870.26
- Sibylla albæ 117.45 quæ dictæ
sunt 858.38
- Sibyllæ an uates diuinæ fuerint
865.7 quæ dictæ sint 869.17
- Sibyllarum carmina abolita 872.
20 doctrina qualis fuerit 867.
39 honor apud ueteres. ibid. 19
libri & uaticinia 411.14 mira-
cula qualia 870.3 nomina 862.
15 ortus incertus 861.31 prima
quæ fuerit 862.1 sexus 867.3
uita & mores 870.14 uaticin-
ia de Christo 41.23. & 862.
11. & 868.7 uaticinandi ratio
866.15
- Sibyllis spiritu diuino non fuisse
præditas 889.45
- Sidonij quem dæmonem coluerint
29.21. & 30.19
- sigillorum magicorum nuzæ 537.
17
- sigillis nullam uim inesse 553.23
- signa dæmonum bonorum & ma-
lorum quid differant 122.20
- silices ex ore cuiusdam dæmoniaci
extrahuntur 410.5
- Simon apostolus quo nomine simu-
lachrum solis diminuerit 638.
28
- Simon magus unde sit natus 338.
22. & 356.27 eadem hora in-
conclauit cum Nerone, & foris
cum populo loquitur 283.28
quo dæmone familiari sit usus
117.14 heresum seminarium
154.4 Clementis oculos effu-
scinat 144.29 eius interitus
154.10
- Simon Molitor ex Hastia insignis
exorcista 598.31
- Siua numerum Vandalorum 34.
46
- Smaragdi locus de dæmonum stu-
dij & potentij 102.6
- Snebergus dæmon 112.42
- Sobryj cur esse debeamus 248.2
- Socrates dæmone familiari usus
116.46
- Socratis locus de Valentis tyran-
nide 50.3 temperantia
470.10
- Sodoma & Gomorra exitium
27.42
- Sol cur sit inter deos geniales nu-
meratus 33.27 unus ex dijs
selectis. ibid. 23
- solis simulachrum à Simone apo-
stolo deuastatum 638.29
- solanum manus herba 317.22
- Solani furiosi radix imagines uis
n. vis inducit 320.21
- somnifera herba 317.3
- somniferum oleum 316.5
- somnia uera quæ arbor pariat
198.20
- somniorum imagines quomodo di-
uersis figuris capiant 263.9
- somnijs quibus maxime diabolus
se insinuet 263.20
- somniorum imagines 264.17. &
848.17
- somnum furiosum quæ simplicia
faciant 316.20
- Sorciere Lamia Gallis dicitur
233.3
- sortes uariæ 199.29
- sortilegi unde dicti sint 203.33
qui dicantur 199.22 quæ pœ-
na sint puniendi 665.28. &
732.42
- sortilegium quid & quottuplex
sit 199.12
- sortilegia quid sint 202.19
- Sostigenis opinio de rebus, quæ in
tenebris lucere uidentur 89.25
- Soromeni locus de Valentis tyran-
nide 50.4
- Spectrum mirum 75.11
- spectri ficti historia lepida 609.1
- horribilis exemplum 78.23
- spectra quibus plerumq; appareat
262.13
- Spira unde sit dicta 84.34
- Spiræ uaria spectra forma mona-
chorum uisa 84.28
- Spiritus carnem & ossa non ha-
bet 331.11 & 700.10
- Spiritus boni & mali quomodo dis-
tinguantur 122.18.41 scire
aut esurire non possunt 331.16
unde plerumq; nomina sumpseo-
runt 30.23
- Spirituum apparitiones quomodo
inquiri & agnosci debeant, si
uerè aut fictè appareant 63.1
citatio per magos quomodo fa-
ciat 931.49
- Spiritibus quæ habitatio ab initio
sit data 117.16
- Spoleti ex muliere fit uir 473.14
- Stabulum quid proprie dicatur
269.1
- Stantia quem deum coluerunt 34.
35
- Statores fulminum dijs 33.12
- Steinbuius satrapa Grauiæ 377.
12
- stella à magis uisa quid designarit
151.23
- Stephanus eques Neapolitanus a
matorio poculo in furorem ex-
citus 352.28
- stipes fatalis 290.11
- stipulatio dolosa cur non ualeat
243.9
- styxus uentis quid sit 201.11
- Stolus dæmon 931.9
- Strabonis locus de dijs Aegyptio-
rum 31.32 sinistra opinio de
Mose 153.7
- striges qua uirga fugentur
quæ dicantur 315.4
- studiosi cuiusdam respicientis hi-
storia 753.14
- Stumpffij locus de Bernatium mo-
nachorum fraude 321.33
- Ss Rupo

I N D E X

- stuporem & taciturnitatem indu
 centia uerba 544.36
 Supri pecunia diuina 428.40
 Subligaculum ex ore cuiusdam de
 moniaci extrahitur 410.5
 Succot Benobis demon 29.37
 succuba cum monacho rem habet
 358.18
 succubi cur non ueri sint 360.15
 Succia rex quatuor lamias secum
 in bellum contra Danos ducit
 305.16
 Sueones Iouiales malleos coluisse
 184.16
 sulphuris uirtus in arcendis demo
 nibus 581.5
 Suma muliebri numen apud Pola
 bos 34.44
 Sunanus demon 29.14
 superbie inuitator qui fuerit 16.6
 superstitio quomodo imitetur reli
 gionem 569.25
 superstitutionis aubores qui fuerint.
 ibid. 32
 Suuanteuibus deus Sclauorum huius
 maris uictimis cultus 39.42
 suum pessilentia 490.19
 Sydonay demon 923.5
 synuocoria quid sit 198.7
 Syllae satyrus animal apparet 351.5
 Syllae locus de Marsis 369.6
 Syllani 149.17 quando & quae
 les sint creati 34.5
 Syluester demonem in capitolio
 claudit 638.40 quomodo
 pontificatum sui adeptus 503.
 35 & 672.3
 Symmachus senator Romae miserè
 trucidatur à Theodorico rege
 Gothorum 74.11
 Synesij sententia de demonum stu
 dijs 99.10
 Syri quem deum coluerint 32.6
 Sytry demon 917.36
 T.
 Tabacum herba 311.14
 Taciti sinistra opinio de Mo
 se 153.13
 taciturnitas & stupor an uerbis
 dissoluantur 548.15
 taciturnitatem & stuporem indu
 centia uerba 544.36
 Tagges aruspicina & extispicina
 inuentor 73.40
 talionis lex ubi locum habeat 746.
 31
 tamaraka 198.31
 Tamerini 118.37
 Tap demon 923.31
 tarantula morfus symptomata &
 curatio 488.26
 Tartac demon 30.3
 Tatianus Assyrius 564.19 eius lo
 cus de angelis & diabolo 25.25
 scriptum de demonum studijs
 97.44
 tauri Mahometici docilitas 94.32
 Telchines populi omnia aspectu
 suo in peius mutant 369.23
 telchines quid sint 145.25
 tellus inter quos deos sit conuene
 rata 33.23
 teli extractio magica 514.10
 telorum ictus quid prohibeat 573.22
 tempestas incantatione excitata in
 Neapolitano regno 506.26
 ingens in ditone Rauesteinsensi
 310.43
 tempestatis sedatio impia 648.16
 tempestates an campanis baptiza
 tis pellantur 44.16 quibus
 rationibus auerti possint 214.23
 tempestates à lamis nudo pacto ex
 citari posse 297.32 quo pacto
 quidam populi auertant 585.11
 contra Tempestates remedia 583.34
 tentationis permissa causa 125.16
 tentationes diaboli fortiter sunt fe
 rende 617.10
 ternistratores demones qui dicti
 sint 111.9
 terra cur inter deos geniales sit in
 merata 33.27
 terrei uirunculi demones 111.28
 Tertulliani locus de Afrorum ui
 ctimis 39.3 de Claudia Ve
 stali uirgine 176.31 de cura
 tionem demonis 564.10 de de
 monum diuinatione 48.1 de
 demonum operationibus 61.
 42 de dijs gentium 28.42 de
 omnipotentia Dei 129.5 de
 uiriloquarum uaticinijs 204.
 45 de Samuelis apparitione
 192.27
 testes monacho sano uolentijs exco
 sti 458.23 quomodo adimi
 possint 460.1
 testes carmine non adimi 457.25
 Teutates deus à Gallis humanis bo
 stijs placatus 39.35
 Theangelidis usus 321.12
 Thebanus onem pro deo coluerunt
 31.39 Creontis filium mactant
 pro patria 37.23
 Thebanus quid Hebraice significet
 140.9
 Theod nomina habentes Valens
 imperator omnes interfecit 49.
 41
 Theodoretus locus de omnipotentia
 Dei 129.31
 Theoderici Gothorum regis cru
 delitas punita 74.20
 Theodorus filius Ioan. Vuieri iure
 consultus 92.29
 Theodori Gronij laws 598.23
 Theodori Lopors ancilla consecra
 tio ridicula 648.6
 Theodori Zuuingeri epistola ad
 Vuierum 902.32
 Theodosiolus nobilis Hispanus à
 Valente interfecitur 50.1
 Theodosius imperator per quod di
 uinationis genus sit precogni
 tus 200.37
 Theodosij constitutio de magicis li
 bris 661.4
 theologi quomodo distinguant de
 mones 120.1 qui de demo
 num lapsu scripserint 211
 theologorum opinio de Lamis 4
 Parisiensis determinatio super
 quibusdam superstitionibus no
 uiter exortis 793.6 quorundam
 signum de succubo & incu
 bo 347.6
 Theophylacti sententia de demo
 ne 103.9
 Theophrasti medicina reprobenda
 dicitur

450

I N D E X.

- ditur 22.10 sententia de La-
marum potestate 438.27 de
periapiti 579.15
- Theraphis imagines quo pacto
facte sint 211.23
- therionarca in Cappadocia et Mi-
sia usus 491.8
- thesaurum inquirendi magicus mo-
dus 541.16
- Thespheton magus 147.39
- Thesjala gens ueneficis maxime
dedita 767.38
- Thuarina ywud, prouerbiū. ibid. 35
- Thyria quid sit 845.11
- Thurgus magus 147.41
- Theucus demon inuentor ludorū
& aleæ 120.26
- Thibiorum genus in Ponto
36 & 685.42
- Thilonem à dracone interfectum,
herba quadam suscitatum esse
193.34
- Tholuscol magus 147.35
- Thomas Erasmus medicus insignis
576.44 eius doctissima in Pa-
racelsum scripta 883.7
- Thoma libri magici falso sub titu-
lo circumferuntur 152.44
- Thoma sententia de transforma-
tione hominum 469.5
- Thor Gotborum numen 34.16
- Thracia regio unde dicta 767.18
uenefica. ibid.
- Thrasylus magus Tiberio Casari
gratus 148.26
- thub ad quid conducat 581.23
- Tiberium Casarem ut selem in tes-
nebris uidisse 369.37
- Tibulli uersus de fascinatrice 23.4
32 de hippomanes 379.40
- Timixite in America, idola san-
guine hominū conspersa 39.18
- timor & amor imagines sortes gi-
gnunt 262.7
- tipula quid sit 471.20
- Tiresie & Calchantis uaticinia
de humanis uictimis 37.17
- Tiresie uatis Thebani transfor-
matio 476.2
- Tobias à quo angelo libri magici
sint traditi 161.22
- Toletana synodi constitutio de ma-
gis 663.16. & 665.8
- Tonantes fulminum dij 33.12
- tonitrua quid aueriat 584.29
- tophacci calculi in utero unde gi-
gnantur 442.43
- tophi in iuncturis 440.38
- tormentorum tolerantia an uerbis
dissoluatur 548.17
- tormentis fides non est adhibenda
895.34
- tormenta nil curant sur 545.39
quomodo quidam non sentiant
544.20
- torturarum tyrannus 668.35
- Trallianus quatenus sit ab autore
reprehensus 890.42
- transformatio phantastica homi-
num in bestias quomodo fiat
268.36
- Tremonia mulier uenefica marito
suo argentum uiuum in olere
cocto exhibet 376.9
- Triglus triceps apud Stetineses
cultus 35.1
- Trismegistus magus 148.1
- Trismegisti locus de demonum la-
psu 19.23
- Tribemius in quot ordines demo-
nes partitius sit 167.39
- Tribemij iudicium de Agrippa
881.18 locus de demonū me-
tamorphosi 69.37 Steganogra-
phia culpatur & examinatur
166.32 uerba de quodam da-
mone in anla episcopi Hilde-
ensis 114.17
- Troia quo anno post mundi crea-
tionem sit capta 147.20
- Troianorum dij 33.14
- Trulli demones 113.45
- Tuccia uirgo uestalis aquam cri-
bro haurit 176.21
- Tullus Hostilius magus fulmine i-
ctus 156.5
- Tuneti gyromantie genus reperio-
tur 209.41
- Turca quidā per Italiae urbes ober-
rās mirabilia miracula manuū
dexteritate operatur 50.42
- Turca Lecamantia cultores 195.13
- natura superstitiosi & idola
tra 218.38 quod medicamentu-
m contra febrem adhibeant
533.1 quomodo fugientes ino-
cantatione ligent 463.11
- Turcarum uarij dij 35.6 magica
diuinatio 210.35 prouero-
bium de opio 319.34
- Turcis uisus familiaris 197.
36 opij usus frequens 318.43
- Turneri sententia de asferibus Sco-
ticis 336.15
- tutelares dij 33.45
- Tyberius Aphrorum sacerdotes
strangulat 39.6
- Typho uentus 279.41
- Tyranni sacerdotis Saturni adalte-
rium & libido 343.39
- Tyrsius ichthyomantia usus
198.11
- tyrannus quid sit 197.45
- V.
- Vacca ex Iberia cis Pyrenæos
delata 279.39
- Valens imperator per quod diui-
nationis genus sui successoris
nomen cognouit 200.33
- Valenti Imperatori quam oblique
demon responderit 49.37
- Valentini haereticus 154.35
- Valeriana herba usus 581.24
- Valery Maximi locus de demonū
technis 55.16 de cacodemo-
ne quodam 72.44
- Valesar demon 915.32
- ualitudinis aduersæ deuotio unde
57.34
- Vādali quos deos coluerint 34.46
- Vapula demon 929.10
- uaticinari quomodo diabolus ui-
deatur 266.1
- uaticinia demonum qualia 57.25
unde 47.25
- uaticiniorum demoniacorum exem-
pla, quæ nostro tempore accide-
runt 50.10
- Vegetij sufficientia animantium mor-
bis prohibendis utile 650.22
- uenefica quomodo à lamijj sint di-
grosce-

I N D E X.

- gnoscende 825.17 puniende
820.40
- ueneficarum aliquot nomina 767.
- 16 pœna apud Romanos 768.
- 30 pœna secundum uarios au-
thores 766.5 quibus in locis
mentio fiat 748.4
- ueneficiis à Mose pœna constituta
658.13
- contra Veneficis edictum 10
- uenefici cuiusdam famuli carnifi-
cis, eiusdemq; maleficæ cõiugis
memoranda historia 376.36
- uenefici qui proprie sint 370.21
- circa quæ uersentur. ibid.28
- quibus nominibus & in quibus
locis in ueteri testamento signi-
ficentur 135.19 quo pacto iuxta
legem Moysi sint puniendi 746.
- 22 quomodo lædant animantia
387.11 à Lamys quomodo se-
parentur 9.13 ad centum Ro-
mæ comburuntur 371.33
- ueneficium quis primum apud Ro-
manos inuenierit 767.8
- ueneficia ex qua herba quidam pa-
rent 89.20 quid depellat 582.5
- de Veneficij Parisiensium iheolo-
gorum determinatio 795.3
- uenefiosa quomodo carminibus fu-
giantur 531.3
- uenenum quod efficacissimum sit
489.9
- uenena in trõ assumpta ibid.1
- amatoria 380.30
- Veneræ de lusionis incubi historie
359.22
- Veneræ actus organa ubi desunt,
desideratur effectus 764.18
- Venetianellus sinambulus 92.6
- Venetys fîr quidam arte magica
ex uinculis liberatur 541.44
- ueros an magi sedare possint 175.7
- uentriculi dolores 395.45
- uentri loqua 140.38
- uentri loquæ quomodo uaticinen-
tur 204.40
- uentri loqui cuiusdam Parisys do-
lus 205.40
- uentri loqui uiri quomodo uatici-
nentur 205.13
- Venus dea 33.16 Sidonia 30.21
- Venerem Arabes coluerunt 32.3
- Vepar dæmon 922.31
- uerbasci cum sua radice iusi usus
530.26
- uerbenæ usus 581.24
- uerbum Dei non mortua est litera,
sed spiritus & uita 536.1
- uerbi Dei genuinus usus 528.3
- uerbis neminem lædi posse 695.34
- uermis longitudinis octo pedum à
quodam rustico excreuit 447.
- 44
- uermes duo in cad. uere puellæ cu-
iusdam hydropicæ inuicti 442.
- 28 equorum quo pacto ma-
gico remedio curentur 314.35
- uermibus quæ potestas ab initio sit
indita 128.10
- Vespasiani miraculum 577.24
- Vesta Troianorum dea 33.14
- uetonica herba uirtus aduersus dæ-
mones 581.32
- uetula quædam ob zelotypiam ma-
rito arsenicũ propinat 375.42
- uetulæ cuiusdam historia memora-
bilis 315.3
- uetula idolum 433.28
- uetulæ cur maxime dæmonum illu-
sionibus exposita sint 252.34
- uetularum duarum prope Romam
ficta transformatio 268.43
- uictima humani sanguinis à quo
fit inuenta 37.3
- uictoria dea 33.26
- uiduarum cura habenda 824.26
- Vincentij historia de Merlino 356.
- 4
- Vine dæmon 926.17
- uinum ne uertatur, remedium 515.
- 9
- uini penuria unde ueniat 811.45
- uir ex muliere fit 473.4. qui-
dam prudens eredit lupã se ra-
pacem esse 470.17
- uiri complures Atribati combusti
290.25 cur grauiori pœna af-
ficiendi sint, quàm mulieres
738.3
- uiri multi Romæ ueneficij necati
371.6
- uiri in feminas non transforma-
ri 474.19
- Virgilij locus de aeris turbatione
311.19 de Anubæ 31.30 de hip-
pomanes 379.23 de incantato-
ribus 139.28 de Lamij 233.
- 37 de peste pecudum 490.23
- de Vlyssis socijs 464.29
- Virgilij uersus optimus qui sit
644.35
- Virgiliana sortes 201.29
- uirginitatis hymen 327.29 2094
- & signum quod sit 325.43.
- & 327.1
- uirginitatem unde Hispani dijudi-
cent 327.8
- uirgo in puerum transformatur
473.1 quædam incantatione
in furorem concitata 551.14
- religiosa apud Hollædos ob in-
cubũ præcipue exusta 325.37
- uirginis dæmoniacæ superstitiosæ
curatio 556.30
- uirgines dæmoniacæ arbores cono-
scendant ut fetus 419.18 due
in uiros mutatae 473.30 hy-
mene dotatae sunt 325.46
- uirginum dæmoniacarum Vuerte-
ti oculis historia horren-
da 418.4 transmutatarum in
uiros aliquot exempla 477.30
- uiruncolorum montanorum statu-
ra & forma 113.20
- uisjonis aubor manifestus 83.33
- uisum qui lapis perstringat 582.33
- Vitalis Besumbæus 602.15
- Viti quem deum coluerint 34.34
- uitrum quidam rusticus euomit
413.27
- uituli aurei adorati 31.13 & 36.
- 20
- Viuiam constitutio de magos cono-
sulentibus 663.16
- Vlpiani constitutio de magis 663.
- 30 sententia de magici libris
661.10
- Vlricus Molitor iuriconsultus
358.2

951

I N D E X.

Vlricus Neuffer agricola miser à demone exagitatus 416.2
 Vlyffes cur non sit in suam transmutatus 470.28
 Vlyffis socij in bestias mutati 184.7
 Vlyffis sociorum in feras transmutatorum fabule explicatio 464.29. & 468.5
 umbræ inferorum qui lapis educat 582.36
 unguentum lamiarum imaginariū 246.9 lamiarum quando uim habeat 706.14 unde consiciatur 314.13 terribile lamiarum 241.32
 Volæ demon 927.24
 uolucris que potest sit data 118.24
 uoluntas an sit puniendā 740.40 & 823.37 in lamij an sit puniendā 777.10 lamiarum quomodo sit interpretanda 776.36 quid sit 777.39 quomodo sit distinguenda 740.42
 Vpupæ pennæ ad quid utiles 582.42
 Vranum Pæni pro deo coluerunt 32.8
 Vrbannus pontifex ad Imperatorem Græcorum tres agnos Dei mittit 537.5
 urfi transformationis imaginatio-nes quid efficiat 472.24
 ursum se esse, quidam Hispanus credit. ibid.27

VV.

V Val demon 930.23
 Vuadat deus 31.11
 Vuadassie mulier phantastica ca-pta 296.27

Vuellerensis mulieris obsecratio 633.4
 Vuerteti inclusarum monialium uirginum historia horrenda 418.4
 Vuerruolffan ueri sunt lupi 269.43
 Vuessaliensis exorcista 598.2
 Vuierus cognomine Piscinarius 602.3 quæ in insula Creta uiderit 448.15 reprehenditur à Paulo Schalichio 840.20
 Vuieri filij 205.24 iactura ex gradinis procella 310.41 parentes & fratres 112.2 peregrinatio in Prusiam 599.21 præceptor 365.35 sententia uera de lamij, & defensio contra Ioannem Campanum 762.37 uera & Christiana fides 801.33
 Vuiero quæ causa scribendi fuerit 3 uenenum exhibitum 375.25
 Vuirtenbergico in ducatu pascua pecoris ueneno insciuntur 387.32
 Vuissenburgensis ducatus Ecclesie Hildesheimensi cõiunctus 114.46
 Vulcanus deus 32.9 & 33.17 uulpes gallinam auferens, à quodam ligatus ne prædā auferret 462.21
 Vullstaus Vigorniensis episcopus magnus 504.20
 Vuolgasti deus 35.4
 Vuymaria quidam impostor excusit 479.4
 Vxorem impudicam uir quidam longè profecturus, demoni commendat 115.41

X.

X Anti historici locus de quodā mortuo suscitato 193.30
 Xenophon de Circes potentia 470.7
 Xerxis copie à tempestate magorum ope liberantur 175.10
 Xurguntia que dicantur 273.6

Z.

Z Abulus inuictor magice artis 147.29. et 665.45. & 860.35
 Zacharias Babylonicus an magus fuerit 152.42
 Zacharia uaticinium de Christo 42.6
 Zagen demon 927.5
 Zairagia quid sit 208.8
 Zaleos demon 930.23
 Zamares magus 147.44
 Zamolxis magice cultor 147.29. & 860.36
 Zaratus magus 147.35
 Zarmocendas magus. ibid.37
 Zaroes magus fulguris ictu mortuus 155.42
 zauberer quomodo aliis dicantur 142.43
 zauberey 746.46
 zauberin & zauberfche que dicantur 231.1
 Zenobia ab Aureliano Imperatore libera dimissa 739.3
 Zepar demon 916.25
 Zoe Romanum Argyrum maritum ueneno necat 372.11
 Zonara locus de Vincenis tyrannide 50.14
 Zoroastres quis fuerit, & quādo uixerit 147.1 eius interius 155.40
 Zymmar rex & demon 931.20

BASILEAE, EX OFFICINĀ OPORINIANA, PER
BALTHASARVM HAN, ET HIERONYMV M GEMV-
LAVM, Anno Salutis humanæ M. D. LXXKIII,
mense Augusto.